

ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΜΕΓΑΛΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΠΑΛΜΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΟΦΕΛΙΜΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ»

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Εἰς ἰδικήν μου ψυχαγωγίαν καὶ πνευματικὴν ὠφέλειαν μελετῶν ἱσχυάτως τὰ θαυμαστά καὶ ὄντως πνευματοκίνητα συγγράμματα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τόσον καταδέλχθην ἐκ τῶν *σωζομένων Ὁμιλῶν* αὐτοῦ εἰς τινὰς *Ψαλμούς*, ὥστε ἔκρινα ἄδικον νὰ σπερῶνται τῆς ἀπ' αὐτῶν ψυχικῆς ὠφελείας καὶ πνευματικῆς τέρψεως οἱ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, οἱ εὐλαβεῖς χριστιανοί· διότι αἱ Ὁμιλῖαι αὗται δὲν ἔτυχεν ἕως τῶρα νὰ μεταγραφῶσιν εἰς τὴν ἀπλουστεράν φράσιν χάριν τοῦ λαοῦ, ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου Ἰσα-Ἰσα τόσον ἐμόχθησεν ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ διὰ τὸν ὁποῖον συνέγραψε καὶ ἐξεφώνησεν αὐτάς ἐν ταῖς ἱεραῖς Συνάξεσι τῶν πιστῶν καὶ ταῖς πανηγύρεσι τῆς θεοσώτου ἐπαρχίας του, ὁ γλυκύτατος καὶ συμπαθέστατος Ἱεράρχης, ὁποῦ πυρέσσων πολλάκις ἀνέβαινε τὸν ὄμβωνα, πολλάκις δὲ καὶ ἡμιτελῇ ἄφινε τὴν Ὁμιλίαν, ἀδυνατῶν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐὰνδ τῆς συντροφίου του νόσου», καθὼς ὀνομαζεῖ ὁ ἴδιος τὴν κατατήκουσαν τὸ ἀσθενές του σαρκίον ἀσθένειαν, μετὰ τῆς ὁποίας οἰκείως συνέζη (1).

Θὰ ἦτο βεβαίως περιττὸν νὰ κίραστησιω ἐνταῦθα διὰ μακρῶν

(1) Ὁμιλ. εἰς τὸν Λον φαλμόν. Ὁμιλ. εἰς τὸν 59ου φαλμόν. Παράβ. καὶ Ἐπιστολ. 27, 30, 34 καὶ ἄλλας καὶ Ἐπιστῆ. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Μ. Βασιλείου μεταφράσθησαν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀπλουστερίαν διόλεκτον ἕως τῶρα αἱ ἑξῆς ὁμιλῖαι εἰς τὴν *Ἐξαήμερον* καὶ τὰ Ἡθικά, παρὰ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου Ε' ἐν Ἀθῶνι τότε διαμείνοντος. Αἱ δύο αὗται μεταφράσεις ἐξεδόθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1807 κατόπιν δὲ ἀντυπώθησαν εἰς ἓνα τόμον ἐν Ἀθήναις τῷ 1863 ὑπὸ Μ. Σακκοφάρου. Ἐξέδοθ' ἐν ἀκόμῃ ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σ. Κουσελίνου τῷ 1888 καὶ μία ἐπαφράσις τῶν ὁκτὼ ἀσκητικῶν λόγων τοῦ Ἀγ. Βασιλείου παρὰ Ζαχαρίου Ἱερομονάχου πρὸς τὸν Ἐσφυγμέντον. Περὶ δὲ τὸ 1900 ἤρχισεν παρὰ τοῦ διδασκτοῦ τῆς φιλοσοφίας Π. Καπλανίδου ἐκδόσεως τῶν Ἑυρισκομένων ἀπάντων τοῦ θεοφόρου Πατρός, τοῦ ἀρχαίου κειμένου μετὰ ἐρμητικτικῆς παραφράσεως παραπλειῶς, προλεγόμενων καὶ σημειώσεων. Δυστυχῶς ὅμως τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς δύο τεύχη μόνον ἐδημοσιεύθησαν τοῦ Α' τόμου. Πιθεῦσι δὲ ὑπερβαλλόντως οἱ χριστιανοί τὴν ἀπότησιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Μεγάλου Ἱεράρχου, πλὴν αἱ

τὴν εὐσεβείαν καὶ βαθυτάτην σοφίαν καὶ ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τοῦ θεοφόρου Πατρὸς, ἡ τὸ ὑπέρλαμπρον συγγραφικὸν ἔργον, τὴν ἐν τῇ ῥητορικῇ τέχνῃ δεινότητα, ἡ τὴν πλουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χάριν, τὴν ἐπανθούσαν τηλαυγῶς ἐν ἀπείροις τοῖς ἱεραῖς αὐτοῦ συγγραφαῖς, ἡ τὴν δύναμιν τῆς ἡθικῆς του διδασκαλίας, ἡ ὁποία ἐξ ἐκάστου στίχου τῶν ἐξημενευμένων Γραφῶν ἀναθρόσκει, ζωηφόρος καὶ πλήρης χάριτος καὶ μὲ τὴν σφραγίδα τῆς ἀγιότητος βαθείως ἐσφραγισμένη, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν, ὑμνολογοῦσα τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς μαρτυρικοὺς του σχεδὸν δγῶνας, ψάλλῃ τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο ῥῆμα εἰς τιμὴν καὶ μνήμην αὐτοῦ μεγαλοφωνοῦσα: «Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος σου ὡς δεξαμένην τὸν λόγον σου, δι' οὗ θεοπρεπῶς ἰδογματίσας, τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐκράνωσας, τὰ τῶν ἀνθρώπων ἦθη κατεκόσμησας . . . ». Πλὴν δὲν θὰ ἦτο

διαφορετὶ σύγχρονοι Σύλλογοι, οἱ περὶ ἐκδόσεις βιβλίων καταγινόμενοι, ἄλλα θεωροῦν ὡς ἔλεγμα καὶ ἐκεῖνα μόνον δημοσιεύουσιν. Ἐκλείσθη δὲ ἀσφαλῶς καὶ ἡ τύχη τῶν Ἑλληνικῶν Σχολῶν εἰς τὸν ἀρσενικὸν παιδαγωγὸν τῆς νεολαίας, τὴν μετὰ τὴν χάριτος χειροσθέντα τὸν κίλημα τῆς Ἀστικῆς Μουσῆς, οὐδὲν δεσποτικῶς κατὰ τῆς ἱεροσύλου πράξεως. Καὶ οὕτως αἱ ἑλληνικαὶ Χρηστομαθεῖαι, τὰς ὁποίας πολὺ ἐστρέψεν ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας φιλολογία, οὐδένα πλέον περιέχουν ἀπὸ τοὺς γλυκαῖς ἐκεῖνους λόγους τοῦ θεοφόρου ἱεράρχου, τοὺς ὁποίους παῖδες ὄντες μετὰ τῆς ἐνδοσυϊασμοῦ ἀπιστηθίζομεν, ἄλλοις δὲ ὑστερον, γλυκανθέντες ἀπὸ τὰ ἑσπερά ἐκεῖνα τῶν Χρηστομαθειῶν μας βύακια, ἀνετρέχοντες εἰς τὰς βιβλιοθήκας καὶ ἀπολαύομεν αὐτάς τὰς πηγὰς τῆς ἀνεκτίτου σοφίας καὶ ἡθικῆς τῶν πάντων διακοσμητικῶς, ἀπὸ τῆς πλουσίας ἐξέρρουσαν ἀπὸ τὸ βασιλικὸν ἐκεῖνο στόμα. Ὅτι δὲ ἀλήθειαν λέγω, μαρτυροῦσι τὰ ἀκόλουθα. Ἀμα τῇ κυκλοφορίᾳ τῆς ἀγγελίας μου περὶ τῆς παραίτης ἐκδόσεως ἔλαβον ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος ἐνδοσυϊατικὰς ἐπιστολάς, διὰ τῶν ὁποίων εὐλαδίστατοι Χριστιανοὶ καὶ τοῦ μεγάλου Οὐρανοφάντορος θαυμασταί, μοι ἐξέφραζον τὴν ἀπειρὸν χαρὰν τῶν διὰ τὴν προαγγελλλομένην ἐκδοσὶν καὶ μὲ παρώμενον εἰς τὴν ταχίστην τοῦ ἔργου ἐκτίλεισιν. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἀγιωνήμου Ὁρους τοῦ Ἀθωνος ἄλλας πάλιν ἐνδείξεις χάριτος καὶ παροτρύνσεως εὐχετικὰς εἶχον παρ' εὐλαδιστάτων Πατέρων, οἱ ὅποιοι χαρμωδῶς προσεβέχθησαν ἐν ἡμέτερον ἀγγελίᾳ. Ἀλλ' ὅπερ ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα μὲ συνεκίνησε καὶ μέχρι δακρύων κατένυξεν, εἶνε ἐπιστολῶν μικρὸν, ὅπερ ἔλαβον ἐκ Τρικάλων παρὰ τινος εὐγενοῦς ἐκτῆρος, μαθητοῦ τοῦ Γυμνασίου ἐκεῖ, ὅστις μετὰ θερμοῦ πόθου μὲ παρεκάλει νὰ τὴν ἐγγράφῃ συνδρομητὴν εἰς τὰς Ὀμιλίας τοῦ μεγάλου τῆς νεολαίας παιδαγωγοῦ. Σκεπάζει, εἰπον, ἀκόμα ὁ Θεὸς νέους, οἱ ὅποιοι ἡμπαροῦν νὰ κρίνουν μέσα εἰς ὅλους τοὺς θορύβους τῶν νέων μεθόδων, διὰ τίνων διδασμάτων πρέπει νὰ γίνῃται τῶν Ἑλλήνων ἐφέθων ἡ ἀνατροφή καὶ καίευσσις.

μάταιον νὰ ἀναφέρω πρὸς τὴν ἡμετέραν θεοφιλῆ ἀγάπην ἑμίαν θαυμασιωτάτην κρίσιν περὶ τῶν συγγραφῶν τοῦ Μ. Βασιλείου, τὴν ὁποίαν ἐξήνεγκεν ἕτερος τῆς Ἐκκλησίας μας φωστήρ, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, οὗ ἡ φωνὴ ἤχει εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν, ὡς ἡ φωνὴ αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' εἶνε καὶ ιερπνόν, ἀλλ' εἶνε καὶ ἀφελίμον ὃ ἀναγνώσῃτε τὴν κρίσιν αὐτὴν, σεμνὴν καὶ μεγαλόστομον, καθὼς ἦσαν σεμνοὶ καὶ μεγαλόστομοι ὃ τε κρίνων καὶ ὁ κρινόμενος.

Ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ του εἰς τὸν Μ. Βασίλειον, ὅταν ἔρχεται νὰ ὁμιλήσῃ περὶ αὐτοῦ ὡς συγγραφέως καὶ ἐρμηνευτοῦ τῶν Γραφῶν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, μὲ τοιαῦτα ἀρετιδρεκτὴ ἐκ τῶν θαλαρῶν λειμῶνων τῆς ἑλληνικῆς ῥητορικῆς ἀνθρῖ, στολίζει τὸν μεγαλοπρεπῆ στέφανον, τὸν ὁποῖον μετὰ κατακλησοσύσης χάριτος καὶ χαριτωμένου μεγαλείου ἐκλεῖξεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ προσφιλεστάτου αὐτοῦ ἱεράρχου, μεθ' οὗ διήλθε τὰ μαθητικά ἐτη ἐν Ἀθήναις, συνέζησε δ' αἶτα, πρὶν ἀναβῶσιν εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον, ἱερὰν ἀσκήσεως καὶ θείας μελέτης ζωὴν ἐν τῷ ιερπνῷ ἡσυχαστηρίῳ τοῦ Πόντου.

Εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Ἐπιταφίου του ὁ Θεολόγος Γρηγόριος παραβάλλων ἐν πρώτοις τὴν ἐν λόγοις δύναμιν τοῦ θεοφόρου τούτου Πατρὸς καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τὸ ὑπερέτατον κράτος πρὸς ἑμίαν σάλπιγγα ὁποῦ ἀντηγεῖ ὑψηλὰ εἰς τὸν ἄρα, καὶ πρὸς φωνὴν Θεοῦ ὁποῦ διασπείρεται καθ' ὅλην τὴν γῆν, καὶ πρὸς σεισμὸν ὁποῦ γίνεται κατὰ ξενήκουστον τρόπον, κατόπιν ἀναφωνεῖ τὰ ἑξαισια ταῦτα καὶ θαυρνέστατα.

«Ποῖος ἄλλος ἐκαθάρισε τὸν ἑαυτὸν τον περισσότερον ἀπὸ αὐτὸν διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἔγεινεν ὁῖος νὰ διηγήται τὰ θεῖα; Ποῖος ἄλλος ἐφωτίσθη περισσότερον ἀπὸ αὐτὸν μὲ τὸ φῶς τῆς γνώσεως καὶ ἐνέκυψεν εἰς τὰ βάθη τοῦ Πνεύματος καὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ διεσκέφθη τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ; Ὅλα τὰ τοῦ Πνεύματος νοήματα, ὁποῦ περιέχονται εἰς τὰς Ἁγίας Γραφάς, διερευνήθησαν ἀπὸ ἐκείνου μὲ θαυμαστὴν ἀκριβείαν, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐκπαιδωγῆσαι τόσον λαμπρῶς τὸ ἦθος τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους νὰ ὁμιλῶσι διὰ τὰ ὑψηλὰ καὶ δυσνόητα μυστήρια τῆς θεότητος, ἀφοῦ τοὺς ἀνύψωσε πρῶτον πολὺ ὑπεράνω ἀπὸ τὰ ταπεινὰ καὶ μάταια τῆς παρούσης ζωῆς καὶ τοὺς ἔκαμε προθύμους εἰς τὸ νὰ προσδοκῶσι τὰ μέλλοντα καὶ αἰώνια».

«Ὁ μὲν Δαβὶδ, ἐξακολουθεῖ ὁ θεῖος Γρηγόριος, ἐπαινεῖ τὸ κάλλος τοῦ ἡλίου καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ταχύτητα τοῦ δρόμου του καὶ τὴν δύναμιν του, ὅπου λάμπει ὡς νυμφίος, ὅπου εἶνε μεγαλοπρεπῶς μέγας, ὥσθι ἕνας γίγας (1). αὐτοῦ δὲ (τοῦ Βασιλείου) κάλλος μὲν εἶνε ἡ ἀρετὴ, μέγεθος δὲ ἡ θεολογία, δρόμος δὲ τὸ ἀεικίνητον, ὅπου ἕως εἰς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ ὁδηγεῖ τὸν πιστὸν διὰ μέσου τῶν ἀναβάσεων· δύναμις δὲ ἡ σπορὰ τοῦ λόγου καὶ διάδοσις. Ὡστε δὲν δι-
σταζῶ νὰ ἐπαναλάβω δι' αὐτὸν καὶ ἐκείνο ἀκόμη τὸ θαυμαστόν, ὅτι·
εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ λόγος αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἡ δύναμις τῶν ῥημάτων αὐτοῦ», τὸ ὅποιον ὁ Παῦλος εἶπε διὰ τοὺς Ἀποστόλους, ἐκ τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ παραλαβόν» (2).

Καὶ δὲν εἶνε ὑπερβολικὴ διόλου ἡ κρίσις αὐτῆ τοῦ Θεολόγου· διότι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων καὶ κατὰ τὰς κρίσεις τῶν νεωτέρων Θεολόγων, οὐδενὸς ἄλλου συγγραφέως τὰ πονήματα τόσον διὰ τὴν λαμπρὰν διαύγειαν, καθὰ πικρατηρεῖ ὁ ἱερός Φώτιος, τῶν νοημάτων τὴν ταῖν καὶ εὐφραδειαν, ὅσον καὶ διὰ τὴν ζωηρὰν τῶν πραγμάτων παρὰστασιν καὶ τὴν κατὰλληλον τῶν ἐπιχειρημάτων χρῆσιν προξενοῦν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀναγνωστῶν τοιαύτην ἐντύπωσιν, ὅποιαν οἱ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου λόγοι.

Τοιοῦτος εἶνε ὁ πνευματοφόρος Ἱεροκλήρ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τοιοῦτο κύρος ἔχουν αἱ ἐπὶ πῶν Ἱερῶν Γραφῶν ἑρμηνεαὶ του, τοῦ ὁποίου τὰς *σωζομένας Ὀμιλίας εἰς μίνας Ψαλμοῦς τοῦ Δαβὶδ* εἰς ἀτελὴν φράσιν μεταγράψαντες ἐκ τοῦ ἀρχαίου κειμένου δημοσιεύομεν μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀγίου, εὐλαβῶς προσπαθήσαντες, τὸ κατὰ δύναμιν, νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν Μέγαν Οὐρανοφάντορα, ὥστε νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας ἀμυδρὰν τινα εἰκόνα τῆς κομφότητος καὶ τῆς καλλονῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς δυνάμεως τῆς συγγραφικῆς του τέχνης· τὸν ὅποιον ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, μόνον αὐτὸν ἐξ ὅλων τῶν Ἀγίων Πατέρων, ἐφαντάσθη ὡς διδάσκαλον καὶ συγγραφεῖα, κατὰ τὸ ἀφελὲς ἐκείνο παιδικὸν ὄψμα, μὲ τὸ ὅποιον τὴν νύκτα τῆς Πρωτοχρονιάς, ὕμνων τὸν μεγαλόδοκον Ἱεράρχην, παριστάνει αὐτὸν ἐλθόντα ἀμὲ χαρτὶ καὶ καλὰ μάρτυρα ἀπὸ τὰ βῆθη τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὰς γλυκείας τῆς Ἑλλάδος

(1) Ψαλμὸς 18, 5, 6.

(2) Ἀὐτόθι. β.

ἀκτὰς «νὰ μάθη γράμματα», διὰ τὴν ἡγετοῦ ὁδοιορικήν του ῥάβδον, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπακκουμβῶ νὰ πῇ τὴν *Ἄλφα-βῆτα*, ἔφαρνα, «χλωρὰ βλαστάρια πετᾷ, κ' ἀπάνω ᾗ τὰ ξεβλάσταρα ἀηδόνια κελαεῖδουσιν, ὅχι ἀηδόνια μοναχά, ἀλλὰ καὶ χελιδόνια»⁽¹⁾.

Οὕτως οἱ σκοτεινοὶ τοῦ ἔθνους χρόνοι ἡμαύρωσαν τοῦ Οἴκου-μενικοῦ διδασκάλου τὴν ὁλόφωτον εἰκόνα, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὅμως τὰ θλιβερώς ξεθαριασμένα χρώματα ὁ δὲξὺς παρατηρητὴς ἡμπορεῖ ν' ἀνα-ζωγραφίσῃ τὸν μέγαν τῆς Καισαρείας Ἱεράρχην ἀκούοντα μὲν πρῶτον μαθήματα εἰς τὰς φιλοσοφικὰς Σχολὰς τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, ἔπειτα δὲ ἐπὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τῆς Καισαρείας μὲ τὰ χρυσοῦ-φαντα αὐτοῦ τῆς θείας σοφίας ἄμφια, περιλάμπρως χαριτωμένον ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, σεμνὸν καὶ ἐπέραστον καὶ μεγαλοπρεπῆ, ὥς ἐπουράνιον, καθὼς ποτε τὸν εἶδεν ὁ μέγας ἡσυχαστὴς Ἐφραίμ ὁ Σύρος, ὁλόφωτον, ὥς ἕνα κύρινον στύλον, μέσα εἰς τὸ πλεῖρον πλη-θος τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν λαμπρὰν πανήγυριν τῶν φώτων, προσφέροντα τὴν ἀναίμακτον Θυσίαν, καὶ ἐρμηνεύοντα τὰς Γραφὰς καὶ ἐπακκουμ-βῶντα οὐχὶ ἐπὶ τῆς πενιχρᾶς ὁδοιορικῆς ῥάβδου τοῦ λαϊκοῦ ἱερα-τος. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ ποιμαντορικοῦ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας χρυ-σοῦ σκήπτωνος, ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου κελαεῖδουσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὰ γλυκύφθογγα χάρισματα, ὁποῦ ἀφθονα εἶχον πλημμυρήσει τὴν καθαρὰν καὶ ἡγιασμένην ψυχὴν του⁽²⁾.

(1) Τὸ ἀπλοῦς αὐτὸ πανελλήνιον πρωτοχρονιάτικον ἱερα, ὅπως τραγου-δεῖται ἐν τῇ νήσῳ Σικιάδῳ ὑπὸ τῶν παιδικῶν θυλῶν, εἶχει ὡς εἰς:

Ἄη-Βασίλης ἔρχεται	Πάω νὰ μάθω γράμματα,
ἀπὸ τὴν Καισαρεία.	νὰ πῶ τὴν ἄλφα-βῆτα.
Βασταίε κόλλα καὶ χαρτί	Καὶ τὸ ραβδί τ' ἀκούμῃται
χαρτί καὶ καλαμάρι	νὰ πῇ τὴν ἄλφα-βῆτα.
τὸ καλαμάρι ἔγραφε	Καὶ τὸ ραβδί ἦτανε ξερὸ,
καὶ τὸ χαρτί «μολόγα»	χλωρὰ βλαστάρια «πίτα»
— Βασίλη μ' πόθεν ἔρχεσαι;	κ' ἀπάνω ᾗ τὰ ξεβλάσταρα
Βασίλη μ' ποῦ πηγαίνεις;	ἀηδόνια κελαεῖδουσιν
— Ἀπὸ τὴν μάνα μ' ἔρχομαι	ὅχι ἀηδόνια μοναχά,
καὶ ᾗ τὸ σχολεῖο πηγαίνο.	μόνη καὶ χελιδόνια.

(2) Θαυμάστὰ εἶναι ὅσα διηγῶνται οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ χρονογράφοι περὶ τῆς ἐπισκέψεως αὐτοῦ τοῦ ὁσίου Ἐφραίμ πρὸς τὸν δια-πρεπῆ Ἱεράρχην τῆς Καισαρείας, ἀπὸ τὰ ὅποια παρατίθεμεν ἐνταῦθα ὡς πνευ-ματικὸν ἐντρυφήμα τῶν ἀναγνώστων μας. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ ἐπίσκοπος

Εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους τοὺς χρυσοὺς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας τῆς ἀπ' αὐθιᾶς ἐξ αὐτῆς ἐμπνεομένης, εἶχεν ἀποβῆ ὁ Μέγας Βασιλεὺς ὁ ἱεροκῆρυξ τῆς ἡμέρας, καθὼς θά ἐλέγομεν σήμερον, ὅστις εἶχε γείνει τὸ κέντρον τοῦ θαυμασμοῦ τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου τῆς Ἀνατολῆς.

Ὁ αὐτὸς Θεολόγος Γρηγόριος πάλιν μᾶς δίδει μίαν ὥραισιτάτην

Νύκτες διηγείται ὅτι ὁ ὁσιος Ἐφραίμ ἐκ θεοῦ Πνεύματος ὡδηγῆθη εἰς τὴν Κεισάρειαν, καὶ ἀρῶν εἶδεν ἐκεῖ τὸν Μ. Βασιλεῖον, διὰ μεγάλων ἐγκωμίων ἐξήρασε τὸν σέβασμον, τὸν ἑκείνῳ πρὸς αὐτὸν ἡσθάνθη· ἐπειδὴ ἐβλεπεν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου τοῦ Ἁγίου καθήμενὸν μία· περιστερὰν, ἥτις ἐπέβαλλεν εἰς αὐτὸν τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἀπήγγελλεν ἡμιλῶν πρὸς τοὺς πιστοὺς. Ἡ αὕτη περιστέρα ἐπληροφόρησε τὸν Ἅγιον περὶ τῆς παρουσίας ἐκεῖ τοῦ ὁσίου Ἐφραίμ. (Βιογρ. Ἀγ. Ἐφρ. Τόμ. Β, σελ. 605).

Ὁλόκληρον τὸ ἱστορικὸν τῆς συναντήσεως αὐτῆς τῶν δύο συγχρόνων διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐξῆς ἀφηγείται αὐτὸς ὁ ὁσιος Ἐφραίμ εἰς μίαν ἀφιλεστάτην καὶ ποιητικωτάτην συνάμα περιγραφὴν τοῦ μὲν τὸ ὄρος τοῦ ἐκεῖνο τὸ τόσον γλυκοῦ καὶ τόσον αἰσταντικῶν. Τὸν ἡλῆτσε, λέγει, ὁ Κύριος, ὅτε διὰ τινὰ ὑπέβαινεν ἐν τινι πόλει εὐρισκόμενος ἤκουσε φωνὴν ὅπου τῷ ἔλεγεν. «Ἐγέρθητι, Ἐφραίμ, καὶ γεύθητι χορταστικὰ νόστιμα». Οὗτος δὲ μὲν μεγάλην ἀδημονίαν ἀπαντῶν εἶπε. «Πῶθεν ἐγώ, Κύριε, τὰ γεύω;». Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ἡ φωνή. «Ἰδοὺ ἐν τῷ οἴκῳ μου τὸ βασιλικὸν σκεῦος θά χορηγήσῃ εἰς σὲ τροφήν». Σφοδρὰ τεταραγμένος πρὸς τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ ὁσιος Ἐφραίμ ἐγερθεὶς ἐβᾶδισε καὶ ἔρθεσεν εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ὑψίστου. Ἀρῶν δὲ ἐνένηρεν ὅτι εὐρίσκειτο εἰς τὰ προπύλαια καὶ ἀπὸ τὴν πολλὴν πλῆθιν ἔρριψεν ἀμέσως τὰ βλέμματα τοῦ πρὸς τὰ ἔνδον, εἶδε τότε εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς ἐνώπιον τῶν ἱερῶν Κιγαλίδων, ὅπου ἐκέρυττε τὸν θεῖον λόγον. Ὅλον δὲ τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν εἶχε πρὸς ἐκεῖνον ἀτενῶς ἐστραμμένα τὰ βλέμματα. Εἶδε τὸν Ναὸν τὸν ἡ· ἐκεῖνον πνευματικῶς γαλουχηθέντα καὶ τὴν πρὸς τὰς χήρας καὶ ὀρφανὰ μάλιστα εὐσεβλαγγίαν. Ἐβιόρθη, λέγει, ἐκεῖ πλησίον ἐκεῖνου δάκρυα, ρεῖθρα ἡμοιάζοντα ποταμούς, καὶ τὸ περιβάλλον τῆς ζωῆς δίκην χρυσοῦ ἀκτινοβολοῦν· καὶ αὐτὸν τὸν Ποιμενάρχην διὰ τῶν πτερύγων τοῦ Πνεύματος ὑπὲρ τῶν πιστῶν ἀναφέροντα εὐχὰς καὶ ἐξακολουθοῦντα τὸν λόγον. Εἶδε τὴν παρ' ἐκεῖνου διακοσμηθεῖσαν Ἐκκλησίαν καὶ εἶδεν ἐκείνην ἥτις εἶνε ἐκλεκτὴ στολισθεῖσαν. Διὰ μέσου ἐκεῖνου ἐπισκόπου τοῦ Παύλου τὴν διδασκαλίαν, τὸν Νόμον τῶν Εὐαγγελίων, τὸν ρόδον τῶν Μυστηρίων. Ἐκεῖ ἰδιώρθη τὸν ὡφέλιμον καὶ σωτήριον λόγον ἕως εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἀσφαλῶς ἀναβαίνοντα· μὲν μὲν λέξιν, εἶδεν ὅλην ἐκείνην τὴν ἱερὰν Σύναξιν ἀκτινοβολοῦσαν ἀπὸ τὰς λάμπεις τῆς θείας χάριτος.

... Ἄλλ' ὡς δίδωμεν τὸν λόγον εἰς αὐτὸν τὸν ὅσιον Ἐφραίμ.

Μετὰ τὸ κήρυγμα, λέγει, πληροφορηθεὶς ὁ Ἅγιος ἀνὴρ ἐξ ἁγίου Πνεύματος

καὶ λίαν χαρακτηριστικὴν εἰκόνα περὶ τοῦ θέματος τούτου, μὲ μίαν ἔξοχον διδυραμβικὴν περικοπὴν τοῦ Ἑπιταφίου του εἰς ὕμνον τοῦ Οὐρανοφάντορος (!).

«Εἰς τὰς συναναστροφάς, ἀναφωνεῖ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, εἰς τοὺς συλλόγους τῶν πιστῶν τί ἄλλο πρᾶγμα παρέχει θέλητρον καὶ χάριν παρὰ οἱ λόγοι τοῦ Βασιλείου; Τί ἄλλο πρᾶγμα φέρει ψυχαγωγίαν καὶ τέρψιν εἰς τὰ γεύματα καὶ τὰς φιλικὰς τῶν πιστῶν τραπέζας; Εἰς τὰς ἀγορὰς καὶ τοὺς περιπάτους τί ἄλλο κάμνει γοητευτικὰς τὰς διαλέξεις παρὰ οἱ λόγοι τοῦ Βασιλείου; Τί ἄλλο πρᾶγμα εἰς τὰς Ἐκκλησίας μας εἶνε ἐντρυφήμα καὶ ἀπόλαυσις παρὰ οἱ λόγοι τοῦ Βασιλείου; Τί ἄλλο εἶνε τρυφή πνευματικὴ εἰς τοὺς ἀρχοντας καὶ τοὺς ἐν τέλει; Τί ἄλλο τὸν κατώτατον λαὸν κατωφραίνει; Τί ἄλλο εἶνε πνευματικὴ πανδαισία εἰς τοὺς μοναστάς, τοὺς ἐρημίτας καὶ τοὺς κοινοβίτας; Τί ἄλλο πρᾶγμα προξενεῖ μεγαλειότητα εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς σπουδαίους ἐν τῇ κοσμικῇ σοφίᾳ ἢ εἰς τοὺς πνευματοφόρους κληρικούς μας τοὺς τῶν Γραφῶν μύστας; Μία μόνη καὶ ἀκριβῶς δι' ὅλους ἀπόλαυσις εἶνε, τὰ συγγράμματα καὶ κινήματα τοῦ Βασιλείου. Μετὰ τὸν θάνατον ἑκείνου δὲν ὑπάρχει ἄλλο μέσον ἐπι-

περὶ τῆς ἐκεί παρουσίας μου, προσεκάλεσε τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν πλησίον του καὶ διὰ τοῦ ἑρμηνέως του μὲ ἡρώτησε λέγων

«—Σὺ λοιπὸν εἶπαι ὁ Ἑρραῖμ, ὅστις λαμπρῶς ὑπέκλινε τὸν αὐχένα καὶ ἀνέλαβες τὸν ζυγὸν τοῦ σωτηρίου Αἰῶνος;

«—Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἑρραῖμ, ἀπήντησα, ὅστις ἐφύεσθην τῆς οὐρανοῦ πορείας.

«Ἀφοῦ ἔε μὲ ἐνηγκαλίσθη ὁ Θεὸς ἑαυτοῦ ἀνὴρ, μὲ ἐνεθάρρυνε διὰ τοῦ ἁγίου φιλήματος καὶ μοὶ παρέθηκε τράπεζαν ἐξ ἰδεσμάτων τῆς πανσόφου καὶ ἁγίας καὶ πιστῆς αὐτοῦ ψυχῆς, οὐχὶ διὰ τροφῶν φθειρομένων ἡρτυμένην, ἀλλὰ ἐν ἀφρονίᾳ ἀφάρτων ἰνοιῶν κεκληρωμένην. Διότι διὰ τίνων ἀγαθῶν ἔργων, ἔλεγε, δυνάμεθα νὰ ἐλευμενίσωμεν τὸν Θεόν; διὰ τίνος μέσου θὰ περιστείλωμεν τὴν ὕβριν τῶν ἀμαρτωλῶν; διὰ τίνος τρόπου θὰ αἰσιώσωμεν ἀσφαλῶς τὴν εἰσοδὸν τῶν καθῶν καὶ ἐκπορευῶν; Πῶς θὰ ἀποκτήσωμεν τὴν ἀποστολικὴν ἀρετὴν; καὶ διὰ τίνος μέσου θὰ ἐπαυθώσωμεν τὴν διεφθαρμένην δικαιοσύνην; Τότε ὀργῶν ἐγὼ ἀνέκραξα καὶ εἶπα. Σὺ, πάτερ, φροῦρῃς τὸν ἄργον ἐμὲ καὶ μαλθακὸν σὺ εὐθύον με εἰς ἰδὼν εὐθεῖαν σὺ τὴν λιθίνην μου καρδίαν κατάνυξον. Διότι εἰς συνάντησίν σου μὲ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων, ἵνα λάβῃς ἐκτελείαν διὰ τὴν ψυχὴν μου. Σὺ λοιπὸν, τὴν ναῦν τῆς ἐμῆς ψυχῆς προσήρμισον ἐπὶ τὸ ὄψωφ τῆς ἀνακτύσεως...» (Μνήμη, Ἑκκλ. Ἑλλήν. Τόμ. 8 σελ. 58).

(!) Ἑπιτάφ. εἰς τὸν Μ. Βασίλειον.

κερδέστερον εἰς τοὺς ἀντιγραφεῖς διὰ τὰ κλοντήσουν, παρὰ τὰ συγγραμματα ἐκείνου, τὰ ὁποῖα διαρκῶς ἀντιγράφονται καὶ μεταδίδονται. Ἐσιωπήθησαν πλεον καὶ ἔπεσαν εἰς ἀχρησίαν τὰ παλαιότερα θεολογικὰ βιβλία, ὅσα μὲ πολλοὺς ἰδρωτάς καὶ πόνους τινὲς συνέγραφαν, καὶ ἀναγινώσκοντι τῶρα μόνον τὰ νέα. Καὶ ἐκεῖνος πλεον ἀπὸ ἡμᾶς θεωρεῖται σήμερον ἄριστος ἱεροκέρυξ, ὁ ὁποῖος ἀνέγνωσε καὶ γνωρίζει ἀπὸ στήθους τὰ συγγράμματα τοῦ Βασιλείου, μὲ τὰ ὁποῖα διδάσκει καὶ νουθετεῖ τοὺς ἀκροατὰς του...».

Αἱ Σωζόμεναι Ὀμιλῖαι εἰς τινες Ψαλμοὺς εἶνε δεκαεπτὰ ἐν δλω, ἀναφέρονται δὲ εἰς διαφόρους Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ ἀτάκτως ἐλημμένους, τοὺς ὁποῖους ἐρμηνευτικῶς ἀναπτύσσουσι καὶ ἐξηγοῦσιν⁽¹⁾.

Οἱ νεώτεροι κριτικοὶ φρονοῦσιν, ὅτι ὁ Μέγας Βασιλεὺς ὅλους τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ κατὰ σειρὰν θὰ ἠρμήνευσεν· ἀλλ' ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ ἐκείνου τῶν Ὀμιλιῶν του μόνον αἱ ὀλίγαι αὐταὶ ἔφθασαν μέχρις ἡμῶν. Καὶ βεβαίως, καθὰ παρατηρεῖ διαρκεῖς ἐκ τῶν νεωτέρων κριτικῶν, ὁ Τίλλεμόντιος, δὲν ὑπῆρχε κανεὶς ἰδιαιτέρος λόγος, ὥστε ὁ Μ. Βασιλεὺς αὐτοὺς μόνον τοὺς Ψαλμοὺς νὰ ἐκλέξη εἰς ἐρμηνείαν καὶ ὄχι ἄλλους. Τὴν γνώμην του δὲ αὐτὴν στηρίζει ὁ Τίλλεμόντιος ἐπὶ διαφόρων συμπερασμάτων, τὰ ὁποῖα ἐξάγει ἐκ τῶν σωζομένων αὐτῶν Ὀμιλιῶν. Ἐν πρώτοις μερικῶν Ψαλμῶν ἡ ἐρμηνεία δὲν συμπληροῦται, ἐν ᾧ βλέπομεν ἄλλιν ὅτι ἄλλαι Ὀμιλῖαι εἶνε συνέχεια προηγουμένης αὐτοῦ ὁμιλίας ἐπὶ τοῦ ἰδίου Ψαλμοῦ. Δεύτερον ἐν τῇ Ὀμιλίᾳ του εἰς τὸν ΛΖ' Ψαλμὸν ὑπενθυμίζει ὁ Ἅγιος τὴν ἐν τῷ ΣΤ' Ψαλμῷ ἐρμηνείαν του, ἣτις ὅμως δὲν ἐσώθη. Καὶ τρίτον παρὰ Συμεῶν τῷ Μεταφραστῇ, τῷ λογιωτάτῳ θαυμαστῇ τοῦ Ἀγίου, γίνεται ὑπόμνησις πολλῶν ἄλλων Ὀμιλιῶν τοῦ

(1) Ἐν ἀρχαιοτάτῳ κώδικι φέρεται καὶ δεκάτῃ ὀγδῇ Ὀμιλίᾳ τοῦ Ἀγίου ἀναφερομένη εἰς τὸν ΡΑΒ' Ψαλμὸν, τὴν ὁποίαν περιλαμβάνουσιν ὅσαι αἱ μεταγενέστεραι ἐκδόσεις τῶν Ἀπάντων αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἐξηγήσαμεν καὶ ἡμεῖς. Ἀλλ' αὕτη δὲν εἶνε κυρίως Ὀμιλία κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Οὐρανοφώνητος, ἀλλ' μικρὸν τι σημεῖωμα ἢ σχόλιον ἀνευ ἀξιώσεως οὐδεμιᾶς λογιτεχνικῆς. Κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἀνευ οὐδεμιᾶς χάριτος ἀπὸ ἐκείνας ὅπου γαρπτηρίζουν τοὺς λόγους τοῦ Ἀγίου πάντοτε. Ἰσως νὰ εἶνε περίληψις ἀνεπεξέργαστος ἀκροατοῦ τινος καὶ θαυμαστοῦ του, οἷτινες ὑπῆρχον ἀναρίθμητοι τότε.

* Θὰ ἐκδοθῇ στὴ σειρᾷ τῶν ἀμφιβαλλομένων ἔργων τοῦ Μ. Βασιλείου.

Ἀγίου, μὴ περισωθειῶν, εἰς τοὺς Ψαλμοὺς ια', λδ', λη' καὶ νε'. (1)
 Ἡ γνώμη αὐτῇ τοῦ Τυλλεμοντίου ἐπιβεβαιουῖται καὶ ἐκ τῆς Ὀμι-
 λίας εἰς τὸν κθ' Ψαλμόν, ὅπου ὁ Μέγας Βασιλεὺς ὑπενθυμίζει ὅσα
 πολλάκις εἶπεν ἐν προηγουμέναις Ὀμιλίαις του εἰς τοὺς Ψαλμοὺς
 περὶ τῆς σημασίας τοῦ κεκραγέναι πρὸς Κύριον, ὅπερ, ὥς γνωστόν,
 εἰς πολλοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ ἐπαναλαμβάνεται.

Ἄλλ' ἰσχυρότατος ἄλλος λόγος, καθ' ἡμᾶς, εἶνε αὐτὸ τὸ πανέκλαμ-
 προν *Προοίμιον* τοῦ Ἀγίου εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, τὸ ὁποῖον συνήθως
 ἐκδίδεται ὡς ἐκπροσίμιον τῆς Ὀμιλίας εἰς τὸν Α' Ψαλμόν, πρὸς-
 ματι δὲ εἶνε πρόλογος καὶ προοίμιον ὅλου τοῦ Ψαλτηρίου, γλαφυ-
 ρώτατον καὶ ἀπαράμιλλον εἰς τὴν κομψότητα καὶ χάριν καὶ τὴν δει-
 νότητα συνάμα τῆς ῥητορείας, κειμήλιον ἀπόλεκτον, τὸ ὁποῖον θου-
 μάζεται παρὰ πάντων τῶν λογίων ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων ὡς ἓνα
 καλλιτέχνημα τοῦ Ἀττικοῦ λόγου, ἀποτελοῦν, καθ' ἡμᾶς, οὕτως εἰπεῖν
 ἓνα νέον Ψαλμόν τῆς Χάριτος. Ἐάν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ
 ὀλίγον πρὸ τοῦ Ἀγίου ἀκμάσαντες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ σο-
 φοὶ ἔγραψαν μεγάλην πληθὺν Ὀμιλιῶν εἰς τοὺς Ψαλμοὺς καὶ Σχό-
 λια ἢ Σημειώσεις, καθὼς ὁ σοφὸς Ὀριγένης, ὅστις ἔγραψε πλεόντων
 100 Ὀμιλιῶν εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων ὀλίγοι μόνον διεσω-
 θησαν καὶ αὐταὶ ἐν λατινικῇ μεταφράσει, θά δεχθῶμεν ἀναντιρρή-
 τως ὅτι ὅλους τοὺς Ψαλμοὺς ὁ Μ. Βασιλεὺς ἡρμήνευσεν. Ἡ ἂν
 ἀπέμεινάν τινες ἀνερμήνευτοι, θ' ἀποδώσωμεν τοῦτο εἰς τὴν ἐνωφ-
 ῆς ἐπισυμβᾶσαν κοίμησιν τοῦ Ἀγίου (2).

(1) Τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς ὡς ἐσφαλμένους διορθῶει ὁ Μερανός (Βιογρ. Βασιλ.
 τόμ. Γ'. Γαρνιέρ. σελ. 41).

(2) Πολλὴ ἑνὸς οἱ μετὰ τοὺς Ἀποστολικούς Πατέρας καὶ Ἀπολογητὰς ἀκ-
 μάσαντες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἤρχισαν νὰ συντάσσωσι Σχόλια ἢ Σημειώ-
 σεις, Ὀμιλίας ἢ Ὑπομνήματα εἰς τὰς Ἀγίας Γραφάς. Ὀμιλίαι εἰς τοὺς Ψαλ-
 μοὺς τοῦ Δαβὶδ διεσώθησαν πρῶτον τοῦ Μ. Ἀθανασίου. Ἀρτίως δὲ μετ' αὐτὸν
 ἡρμήνευσεν τοὺς Ψαλμοὺς ὁ Μ. Βασιλεὺς. Τρίτος δὲ συνέταξεν ἐρμηνείαν ὁ θεῖος
 Χρυσόστομος, τῆς ὁποίας σωζονται πολλαὶ Ὀμιλίαι. Μετ' ὀλίγα δ' ἐτη παρακο-
 λουθῶν κατὰ πῶδας τοῦτο συνέταξεν ἐρμηνείαν τῶν Ψαλμῶν ὁ ἱερὸς Θεοδώρη-
 τος ὁ σερβικὸς ἐπίσκοπος Κύρου τῆς Συρίας, ὅστις καὶ παρ' ἄλλων ἐρμηνευτῶν ἡρα-
 νίσθη πολλά, προσέθηκε δὲ καὶ ἰδιὰς του γνώμας καὶ ἐξηγήσεις. Τοῦ ἱεροῦ Θεο-
 δώρητου τὴν ἐρμηνείαν συνεκτίνας μετέγραψεν εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν καὶ
 ἐξέδωκεν ὁ φιλοπρωτάτος καὶ εὐλαβίστατος μοναχὸς Ἀγάπιος ὁ Κρής, μετὰ τὴν
 σιγὰν τῶν βίβλων τοῦ ὁποίου ἐγαλοῦχθῃ ὅλη ἡ γενεὰ τῶν προγόνων μας, ἐξ

Αἱ Ὀμιλῖαι αὐταὶ εἰς τοὺς Ψάλμοις φαίνεται ὡς ἐκ τοῦ ὕφους τῶν ὅτι πᾶσαι ἐξεφωνήθησαν ἐπ' Ἐκκλησιας ἀποκλειστικῶς χάριν τοῦ λαοῦ, εἰς τὸς ἑορτὰς καὶ ἄλλας πανηγυρ. κας συναξεῖς καὶ ἐν ἀγρυπνίαις, αἱ ὅποια ἐτελοῦντο τακτικῶς τότε ἐν τοῖς Μαρτυρε. αἰς, ἴτε εἰς τοὺς Ναους τῶν Ἁγίων Μαρτύρων, κατὰ τὰς ἐτησίους αὐτῶν μνημῆας, διὰ ἐκ τοῦ προχείρου ὁ Ἱεραρχὴς ἐλάμβανε τὸν λόγον, ἐνίστα δὲ καὶ ἤρχιζε τὴν Ὀμιλίαν τοῦ λαμβανῶν ἀφορμὴν ἀπὸ τὸν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς εἰσόδου τοῦ ἐν τῷ Ναῷ ψαλλομένου ὑπὸ τῶν πιστῶν Δαβιτικὸν στιχόν καὶ εἶτα ἀμέσως ὥσαν νὰ ἐνεπνέετο τρόπον τινὰ ἀπὸ τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο δαβιτικὸν προανάρουσμα, ἐνθους εἰσήρχετο εἰς τὴς ἑννοίας τοῦ ὅλου Ψάλμου, ἀναλαμβάνων ἐξ ἀρχῆς τὴν ἐρμηνείαν τοῦτου (¹).

Τόσην δὲ σπουδαιότητα εἶχον καὶ τοιαυτὴν ἐκτίμησιν ἔχαιρον πάντοτε ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὥστε ἐν ταῖς Ἐκδόσεσι τῶν Ἀπάντων τοῦ Μ Βασιλείου, καὶ ἐν ταῖς παλαιοτάταις, δημοσιευομέναις ἀμέσως μετὰ τὰς εἰς τὴν Ἑξαήμερον θαυμαστάς Ὀμιλίας του, κατ' αὐτὰς μὲν ἑκείνων κατὰ τὴν γλαφυρότητα καὶ τὴν πληθύν τῶν παρατηρήσεων, ἕνεκα αὐτῆς ταυτῆς τῆς ὑποθέσεως ὅμως, τῆς Ἑξαήμερου πραγματευομένης περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, τοῦ πλέον ὑψηλοῦ καὶ πλέον μαγαλεπηβόλου θέματος διὰ μίαν ὑψηλόρον διάνοιαν καθὼς ἦτο ἡ τοῦ Οὐρανοφάντορος, ἀλλ' ὥς πρὸς τὴν ἡθικὴν διδασκαλίαν παρὰ πολὺ ὑπέρτεραι, καθὰ παρατηρεῖ καὶ τις νεώτερος

αὐτῶν ἐρμηνεία το εὐσεβῶς καὶ κατὰ Θεὸν ζῆς. Ἡ καλὴ τοῦ λόγιου αὐτοῦ μοναχῷ, ὅστις ἐγὼν ζῆ καὶ τὴν ἰταλ. αὐτὴν, σωζομένη ἐν τῷ ἀγίῳ ναμῷ ὅρι τοῦ Ἀθῶνος, ἐν γνηστευτῇ τοποθεσίᾳ παρὰ τὴν Ἀερεῶν εἰς θεσίᾳ περιεπτόν, πολὺ ὁμοιοῦσαν με πρῶτον ὑψηλὴν ἐν τῷ πλάθει Ἐκείνῳ εὐρεσκεται καὶ τὸ σπῆλαιον, ὅπου ἔγραφε τὴν περὶ τὴν βίβλιν τοῦ Ἀμαρτωλῶν Σωτηρίας Τελευταίον ἐρμηνείαν εἰς τοὺς Ψάλμοις ἐξεδωκεν Εὐθυμῆς ὁ Ζυγαδηνὸς ὁ ὑπάτος, καὶ τῶν φιλοσόφων καὶ λογιστῶν μοναχὸς ἐπὶ Ἀλεξ. οὗ τοῦ Κομνηνοῦ ζήσας, περιλαβὼν ἐν αὐτῇ προσφυστάται τῶν πελαγοπύργων ἐρμηνευτῶν τὰς γνώμας. Αὐτῆς τῆς ἐρμηνείας τοῦ Ζυγαδηνοῦ ἐξεδωκεν εἰς δύο τόμους ἐν ταῖς Πατριαρχείαις τῷ 1819 ἀριστην μεταφράσει ὁ φιλοπνευματικὸς Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ὁ χαλενότερος τῶν χρόνων μας λόγιος ἀνὴρ, πλουτήσας αὐτὴν μὲ πολλὰς συμπληρώσεις κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ Ἀλλ' ὕπαρχει καὶ ἡ ἀνεκδότος Σειρὰ Θεοδώρου Ἡρακλεωτοῦ (Ἐπισκοποῦ Ἡρακλείας) καταρτισθείσα ἐκ συρραφῆς ἐρμηνειῶν εἰς τοὺς Ψάλμοις παλαιῶν ἐκ τῶν Πατρῶν

(¹) Παραβ. Ὀμιλ. εἰς τὴν ΠΙΔ΄ Ψαλμόν.

κριτικός, ὡς ἐν τοῖς θεματοῖς πάλιν αἰτοῖ· ὁ δὲ καθὼς δια τῆς **Ἑξαήμερου** τοῦ Ὁ Μ. Βασιλείου· «τὴν ὥρην τῶν ὕπνων ἐξαφανώσεν» ἀναπτύξας καὶ ἐρμηνεύσας ἐκτιστικῶς τὴν ὑπὸ τὴν διηγήσιν τοῦ Μοι-σέως οὕτω καλὴν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν Ψαλμῶν εὑρεν ἀφθονον ὕλικόν, ὥστε εὐρυτάτα νὰ ἐφαρμόσῃ τα ὥραια σκεδία τοῦ περὶ παιδαγωγίας τῆς χριστιανικῆς νεολαίας καὶ νὰ μεταδώσῃ πλουσίως τὴν πολυήμερον ἐκείνην διδασκαλίαν τοῦ δια τῆς ὁποίας τὰ ἔθνη τῶν ἀνθρώπων κατεκόσμησε. Διότι ἐξ ἑκαστοῦ στίχου τῶν ψαλμῶν λαμβάνων ἀφορμὴν ὁ μέγας Ἱεράρχης ἐγείρει το πανελαμπρόν τῆς διδασκαλίας αἰ-τοῦ τρόπον, κατακοσμῶν αὐτὰ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ζήτηματι-ν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς ἀρετὰς, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ὀρθόδοξος χριστιανικὸς κόσμος παιδαγωγούμενος διέπλευσε καὶ διαπλέει το μέγα καὶ πολυκίνδυνον τοῦ βίου πέλαγος, χωρὶς νὰ ὑποστῇ τὸ ναυαγίον τοῦ αἰωνίου ὁλεθροῦ.¹⁾

Περὶ τῆς μεγάλης αὐτῆς δέξιας τῶν εἰς τοὺς Ψαλμούς Ὁμιλιῶν τοῦ Μ. Βασιλείου ἔχομεν μιαν ἐπισημοτάτην ἐπικύρωσιν μὲ τὴν με-γαλοπρεπὴ σφραγίδα Γρηγορίου τοῦ θεολόγου καλὴν ἐν τῷ Ἐπιστα-φίῳ του.

«Ὅταν λάβω εἰς χεῖρας, λέγει, καὶ ἀναγνώσω τὰς ἄλλας ἐρμηνείας του καὶ ἐξηγήσεις, τὰς ὁποίας ἀναπτύσσει διὰ τοὺς δούλους ἀνθρώ-πους κατὰ τρεῖς τρόπους²⁾, πετιομαι νὰ μὴ σταματῶ μόνον μέχρι τοῦ γράμματος, μήτε νὰ βλέπω μόνον τὰ ἄνω, ἀλλὰ νὰ προβαίνω καὶ πέραν ἀκόμῃ, καὶ ἀπὸ τὸ βάθος νὰ προχωρῶ εἰς ἄλλο βάθος, καὶ εἰς τὴν ἀβυσσὸν νὰ προκαλῶ ἄλλην ἀβυσσὸν, μὲ τὸ φῶς εὐρίσκων ἄλλο φῶς, ἕως οὗ φθάσω εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον ἡμπο-ρεῖ νὰ φθάσῃ ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου χειραγωγουμένη ἀπὸ ἑνα διδάσκαλον».

Καὶ διηκριβῶς αὐτὸ τὸ τριελοῦν τῆς ἐρμηνείας σύστημα ἀκολουθεῖ

(¹⁾ Μακρὸς γίνεται λόγος περὶ τοὺς κριτικὰς περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν συν-έγραψεν ἡ ἐξηγητικὴ τὰς ὑμνολίας αὐτὰς ὁ Μ. Βασιλεὺς, ὃν εἶχε γεφυρὸν νηθῇ τότε ἐπισκοπικῇ ἢ ἐν ἧτ' ἐπιστολὴν ἀκόμῃ (ὅπερ καὶ παραδεχόμεθα· πολ-λοι) ἀλλ' ἡμᾶς οὐδαμῶς ἀνδιέφερεν το ζήτημα τοῦτο, ἵσταται πρὸς τὴν πνευμα-τικὴν ὠφέλειαν τῶν ἀναγνώστων ἡμῶν.

(²⁾ Δια τῆς ἐξήσεως ταύτης ὁ ἁγίος Γρηγόριος κατὰ τοὺς κριτικὰς ἐννοεῖ τὰς ἐρμηνείας τοῦ Μ. Βασιλείου εἰς τοὺς ψαλμούς.

ὁ Μ. Βασιλειος ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν Ψαλμῶν Μετὰ συντομίαν εἰσαγωγὴν ἀρχίζει καὶ ἐρμηνεύει τοὺς στίχους, πρῶτον μὲν κατὰ γρῆμα· δευτέρον δὲ ἐξηγνᾷ ἐπακριβῶς ὅσα λεγόνται προφητικῶς περ τοῦ Ἰησοῦ Ἀριστοῦ καὶ τρίτον ἐξαγεί ἐξ ἑκάστου στίχου τὸ ἡθικόν συμπέρασμα τοῦ ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ κυριώτατον σημεῖον τῆς διδασκαλίας του καὶ δια το ὅποιον πλουσίαν κἀνέει τὴν χρῆσιν τῆς ἀπαρμιλλοῦ εἰφραδείας του καὶ ἂν οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ, αἱ τοὶ καθ' ἑαυτοὺς, εἴνε γλυκύτεροι ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον, με ὅλον τὸ μυστήριον τῆς ἀποκεκρυμμένης ἐν αὐτοῖς θείας σοφίας, τοῦ φωτός αἰτῶν θαμβὰ ἐκτεμπομένου ὥσῃν δια μέσου μιᾶς πολὺ ἰσχυρότατα χρωματισμένης ἐπιλυχνίου σφαιρῆς ὑπο τὴν σκιδν τῶν βυζαντινῶν ἀνσιγίων τῶν ἐκκλησιαστικῶν χορῶν, καὶ ἂν εἴνε τόσον ποθητὰ καὶ τόσον οὐρατοί, ὥς ἐκ τῆς ἀννεχοῦς ἀναγνωσεως αὐτῶν κατὰ τὸς Ἱερῶς ἡμῶν Ἀκολουθίας, με το γὰ εἴνε ἐπ' αὐταῖς θεμελιωμένη πᾶσα ἡμῶν ἡ ἡμερινὴ καὶ νυκτερινὴ προσευχὴ διὰ τῆς ἐρησινίας ὁμοῦ τοῦ Μ. Βασιλείου, ὅστις χαρτουμενος ἐν πᾶσιν ἀπνοκαλεῖται διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὰ βᾶθρ αὐτῶν τὰ ἀπόκρυφα, καθίστανται ἡδονικωτατοὶ καὶ ὄντως μυστικὴ θεία ἀμβροσία τρεφοντες καὶ τερποντες τὴν ψυχὴν τῶν πιστῶν μελωδικῶς οἱ ὅποιοι αἰσθανονται διὰ ἀληθῶς δια τῆς ἐρμηνείας του ὁ Μ. Βασιλειος ἐμμελοποίησε καὶ ἐτονισε τρόπον τινα εἰς ὥραιοις καὶ γλυκεῖς ἤχους τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Προφητανακτος, ἀποτελεσας οἷτω μιαν ὅλην διόλκον οἰφάνιον συμφωνίαν, τὴν ὅποιαν ἐνωτισθῇ ποτε διὰ τῶν θείων του θεημάτων, προσαναβὰς εἰς τὰ ὑπερκόσμια σκηνώματα, ἐνθα ἡλως καθαρὸς ἐορταζόντων καὶ ψαλλόντων ἀκουστος.

Ἡ ἐν ταῖς Ὁμιλίαις αὐταῖς ἡθικὴ διδασκαλία τοῦ Μ. Βασιλείου εἴνε πολιεὶδης καὶ πολιεμορφος. Ἐκ τῶν ψαλμῶν λαμβανων ἀφορμὴν ὁ θεὸς Πατὴρ ὥς θι ἰδητε, ἐνσταλαζει εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν τὸ πληρωμα τῶν ἀρετῶν τὴν ἀγαπὴν, ἐνθεν μὲν ζωηρῶς περιγραφῶν τὴν βραχυτητα τοῦ ἀνθρώπινου βίου καὶ τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου ἐκείθεν δὲ ζωγραφίζων με το πλέον θελκτικώτερα καὶ ποιητικώτερα γράμματα τὴν μακαρίαν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ζωὴν.

Ἐκ τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ λαμβάνων ἀφορμὴν ὁ θεὸς Πατὴρ προκαλεῖ τὴν ἀποστροφὴν πρὸς τὰ ψυχικὰ παθῆ καὶ τὴν ἡμαρτίαν.

ὁποῦ ἀπομακρυνοῦν μὲν τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τὸν παροδίδουν δὲ ἐποχείρον εἰς τὸν σκοτεινομορφὸν ὄρχιγον τῆς κακίας, τὸν πανήρην Δαίμονα, ὅστις εἴς τῆς ἀπωλείας σὺρει αἰτίους διὰ τῆς ταπεινότητος καὶ κατωφεροῦς ὁδοῦ εἰς τὴν ἀπωλείαν τῆς ψυχῆς καὶ τὸν αἰώνιον θάνατον. Τοῦ πλεονεκτοῦ καὶ τοκογλυφοῦ ἢ ἀκορεστοῦ ἀπληστία, τοῦ ἑλεεινοῦ χρεώθειαι τοῦ αἰ δρᾶματικαὶ περιπέτειαι καὶ τραγικαὶ ἀγωνίαι, τοῦ φθόνου ὁ ἀπαιστος σαρὰς τῆς γλώσσης τὰ προχειρὰ καὶ πολυεῖδῃ θανατηφόρα βελη τοῦ ἄσωτου βίου αἱ εἰδεχθεῖς περιπέτειαι καὶ τὰ μισαρὰ αὐτῶν ἀποτελεσμάτα τοῦ θανατοῦντα ψυχὴν καὶ σῶμα, παριστάνται εἰς τὰς ὁμιλίας αὐτὰς τόσον ζωντανὰ ἐνώπιον τοῦ ἀναγνώστου, ὥστε οὗτος ἐκκληκτός δεν γνωρίζε, ποιὸν περὶ αὐτοῦ νὰ θυμασθῇ, τὸν Προφητάναντα, δι' οἷ το Παναγιὸν Πνεῦμα ἐλάλησεν, ἢ τὸν ἱεραρχὴν, τὸν ἐξανοιξαίντα τοῦ Πνεύματος βοήθη. καὶ εὐλόγος διότι ὑμφοτεροὺς ἔν καὶ το αἴτο Ἄγιον Πνεῦμα ἐφώτισα, τῶν μὲν νὰ εἴπῃ, τὸν δὲ νὰ ἐρηγήνησῃ τὰ παρ' ἐκείνου δηθέντα.

Ἐκ τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ λαμβανὼν ἀφορμὴν ὁ Θεοφόρος Πατὴρ ζωγραφίζει, ὡσαν ἓνας ὁριστὸς ζωγράφος τὴν ἀρετὴν με ὅλα τα γοητευτικὰ χαρακτηριστικά της, ὥστε μόνος τοῦ ὁ Χριστιανός, καταδεδεγμένος ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ἐνμορφίαν της, νὰ παρσκινηται εἰς μετάνοιαν ἀνίσως εἴχε ποτε κηλιδώσει δια τῶν κακῶν ἔργων τοῦ τὸ πανευφρόσυνον αὐτῆς κάλλος, καὶ εὐαρεστοῦς νὰ ὑποβάλλῃ τὸν ἑαυτοῦν τοῦ εἰς τὸν τῆς μετάνοιᾶς κοπιαστικὸν κανόνα, τὸν συνοδευόμενον ἀπὸ ὅλην ἐκείνην τὴν στυμνὴν παραταξίν τῶν πρακτικῶν ἀγώνων, τῶν ἀναγκαιουσίνων πρὸς τὴν ἐξίλεωσιν, ἥτοι νηστειῶν, ἀγρυπνιῶν, προσευχῶν, γονυκλισιῶν χαμενυῶν καὶ δακρυῶν.

Εἰς τα, Ὅμιλίας αὐτὰς βλέπων ὁ πεπτικῶς ζήτηροτα παριστάνομενην ἐνθεν μὲν τὴν φοβεράν εἰκόνα τῆς Δευτερᾶς Παρουσίας με ὅλας τὰς δρᾶματικὰς περιστάσεις της τελευταίας ἡρίσεως, θαρρεῖ πῶς ἔκκουσε πραγματικῶς τοὺς παγετωδεις κραδασμούς τῆς ὑστάτης σάλλιγγος τοῦ Ἀρχαγγέλου, καὶ ἀσθάνεται τὴν προξενούσαν δῖος καύσιν τοῦ πυρίνου ποταμοῦ, τρέμων καὶ ἄλλοφρων μεσα εἰς τὰ ἑλεεινὰ ἐκεῖνα πρόσωπα τῶν ἐγειρομένων νεκρῶν ἐκεῖθεν δὲ καλὴν εἰς παντερπνοὺς καὶ πνευματοκινήτους γραμμὰς τῶν κλεον ὡραίων χρωμάτων ὁποῦ μετεχειρισθῇ ποτὲ ζωγράφου χεῖρ, θεωρῶν τὴν παγκάλαν ζωγραφίαν τῆς ἀνω ἱερουσαλήμ, καὶ τὴν ἀπρὸς τὸν τῶν Δικαιῶν δοξαν καὶ

τὴν χαρμωσοῦνον γαλήνην τῶν οὐρανίων σκητῶν, ἀποβάλλει πάντα ἐνδολεασμον καὶ ἐγχειρομενος κλίνει τότε προσχαρῆς τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸ χρυσοκεντητὸν ὠμοφύριον τοῦ συμπαθεστατοῦ ἱερέαρχου τῆς καίσαρειας, ἵνα ἀκουσῇ ἀπὸ τὰ εὐσπλαγγνικώτατα χεῖρα του τὴν συγχωρητικὴν εἰρήναι καὶ ἀπελθῇ ἐν χαρᾷ, πεποιθὼς, ὅτι ἐν ταῖς οὐρανῶν τὴν στιγμὴν ἐκείνην χαρὰ μεγάλη γίνεται μεταξὺ τῶν ἀγγελικῶν ταγμάτων «ἐπὶ ἁμαρτωλῶ μετανοοῦντι».

Ἄλλὰ τι νὰ εἰπωμεν καὶ πῶς νὰ παραστήσωμεν τὴν ὄρατον εἰσορραφίαν τῶν περικοπῶν ἐκείνων ἐνθα μετὰ πλέον γλυκύτερας τρεῖς περιγραφῆς τῶν ἀδελφῶν τὰ κάλλη, τὸ καθ' αὐτὸ ὄρατον, τὸ ὄντως ἔραστον, το ἄκρον ἐφετόν, μετὰ τὰς μαρμαριγὰς τοῦ ὁποιοῦ τὸς ἡττατομόρφους ἐλαμπρυνθῇ ὁ ἐν αὐτῷ τῷ κόσμῳ ἐξαιλωθεὶς ἱερεάρχης, ὅσα δὲ πάλιν γράφει πατρικῶς περὶ τοῦ τρόπου τῆς προσευχῆς καὶ πῶς πρέπει νὰ ἴστανται οἱ Χριστιανοὶ ἐν τῷ ἁγίῳ, αὐτὰ εἰς χρυσοῦς ἐγγραφεύς πίνακας ἐπελεπὶ νὰ ἦεν ἤδη ἀνηρτημένα εἰς ὅλους τοὺς ἑσῶντας ὡς ἑνας βασιλικὸς ὅλων ἡμῶν ἐλεγκτὸς καὶ ἀΐστηρὰ παραινέσεις.

Ὅλα δὲ ταῦτα ὁ Μέγας Οὐρανοφάντωρ διεξάγει μετὰ ἑνα ὁλόκληρον ὁπασυρον φητορικὸν μεγαλεῖον, ὅπου εὐφράδεια ἀφελῆς παραινέσεων συναντᾶται μετὰ δεινότητά περιγραφικὴν καὶ διήγησιν ἀφθάρτου ἀπλότητος· ὅπως οἰκαιότητος χαριτωμένης καὶ μεγαλοκρίτης ἀγκρατὴς χειραγωγοῦνται, ἀμοιβαθὸν εἰς αὐτὰς τὰς Ὀμιλίας ὁμοῦ· γοργῇ καὶ παρορμητικῇ ἐκφρασίς ἀντηχοῦσα ὑψηλῆς ὡς λαλιὰ προφήτου, καὶ καταιπεινόμεναι πάλιν περιοδοὶ ὡσάν ἑνα ρεῦμα ποταμοῦ ἀκολουθοῦσαι, ποταμοῦ ὅμοιος ἡρέμα προρρεόντος διὰ μέσου τῶν ἀνθοφόρων πρασιῶν, καθηδύνουσαι ἀκουραστικῶς μετὰ τὰς ὥραιας μεταφορὰς τῶν κατὰ τὰ ἀπαράμιλλα πρότυπα τοῦ ἁγίου λόγου, τὸν ὅποιον σιγχα-συχνά περικοσμεῖ μετὰ μίαν ὅλως ἰδιαιτέραν χάριν, τὴν ἐξῆς. Συνηθίζει ὁ Μ. Βασιλεὺς νὰ κατασκευάζῃ φράσεις καὶ περιόδους ἀπὸ τὸ ἐμπνευσμένον κείμενον τῶν ἱερῶν Γραφῶν, ἰδίως τῆς καὶνῆς Διαθήκης καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, Θωρρεῖς καὶ θέλει νὰ περιβῇ μετὰ θεῖον κύρος τὸ πάγκαλον ὄφρος του. Αὐτὸ δὲ κατορθώνει μετὰ μεγάλῃν λεπτότητα συνθέσεως, χωρὶς καμμίαν ἐπιτηδεύσιν. Ἐν ἐκείνῳ ἡ πάνταχθος γλωσσιστοσύνη του

ὄρε, ζητορεῖν οὖσα αἰφνης ὁ ἠναγνώστης ἐπὶ εἶνι μύστης τῶν ἁγίων Γραφῶν, εἰρῖσκειται ἐνώπιον αὐτῶν τῶν σελίδων τῶν ἱερῶν Βιβλίων, αἱ γραμματικά, περιοδοὶ τῶν ὁποίων ὑπερσέρονται ἀνεκασθήτως εἰς τὸ κείμενον τοῦ θεοπνευστοῦ Λογογράφου, ποῦ μὲν συντομοί, ποῦ δε μακροτέρα, αἱ ὅποια, διδοὺν θαυμασίως μιαν ἰδιαιτεραν χάριν εἰς τὸν λόγον τοῦ Μεγάλου Ἱεροσχοῦ τῆς Καισαρείας καθίστασαι αὐτόν ὁμοίως διόλου πρωτότυπον καὶ προδιδουσαι λαμπρῶς δε, ὁ Μέγας Θεολόγος, ἦτο γνώστης τῶν Γραφῶν ἀνυπερβλήτος, ἀπο στηθου, γνῶσκων τὰ ἱερὰ βιβλία. Ἦν δροσεράν αὐτὴν ἰδιοφυίαν, ἐξ ὧων γινώσκουμεν οἱδεὶς ἅλλος τῶν Πατέρων ἐπεδείξε τοσόν λαμπρῶς εἰμὴ μόνον ὁ συνασκητής του καὶ συμμελετητής του ὁ θεῖος Ἐρηγόριος, ἀλλ' ἐν σμικρῷ (1).

Ἦν ταῖτα μὲν περὶ τῶν κατασκευῶν τῶν γλωσσικῶν περιόδων ἐν ταῖς ὁμιλίαις αὐταῖς τοῦ ἁγίου. Ἀλλὰ ταύτας κατήστωσιν ἀκόμη πλεον τεργνυς καὶ πλέον χρησίμους γνώσεις ποικίλαι, καὶ πολειθεῖς τῶν τε ἑκκοσμιῶν καὶ τῶν ἱερακοσμιῶν γνώσεις ἀπο πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, τὰς ὁποίας τελειῶς εἶχεν ἐκμιθεῖ ἐν ταῖς ἀκμαζούσαις ἀκόμη τότε φιλοσοφικαῖς σχολαῖς γνώσεις μαθηματικῶν καὶ ἀστρονομικῶν, φυσικῆς καὶ ζωολογίας, ἱατρικῆς ἐν τελειότητι ἐμπειρίας, φιλολογίας καὶ μουσικῆς, αἱ ὅποια, ἐγκατεσπαρμέναι πολλαχοῦ τῶν ὁμιλιῶν καταθελγουν τοσόν καὶ τόσον ἐνθουσιάζουν, ὥστε φθάνων κανεῖς εἰς τὸ τέρμα καὶ τῆς πλέον μακρᾶς Ὀμιλίας, πλίσθάνεται μιαν δόριστον γλυκεράν λύπην δε τοσόν ταχέως ἐξήντησεν τὸ θέμα ὁ ἀνεξάνειλτος, τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἐρμηνευτής. Καὶ εἰς παρηγορίαν του ἐπαναλαμβάνει τότε μὲ μιαν ὅλως ἰδιαι-

1. Ὅπου ῥηδυνήθηεν, εἰς τὰς ὥρας τὰς ἡμέρας τῆς Γραφῆς, εἴτινα εἶχεν ὁ ἄφην του ὁ Ἅγιος ἐν ταῖς Ὀμιλίαις τοῦ Ἀπριλίου, δε ἀπολυτός ὁ θελων να ἐρμηνεύσῃ καὶ εἰρήρησῃ τοὺς λόγους τοῦ Μεγάλου, να εἶναι ἐντὶ διατάξεως περὶ τὰς Γράφας εἰς αἰτίαις τῆς γνώσεως αὐτῆς διόφυα, του, οὕτως δυνήθη ν' ἀποδῶσῃ ἐπακριδῶς τὰς ἐννοίας ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἀποκρυπτομένον Γραφικόν γωρὸν. Ομολογοῦμεν ὅτ' ἡμεῖς ποτε, καὶ ποτε εὐχαριστοῦμεν εἰς τοῦτο καὶ δε ἐπαρῶμεν κατὰ τὴν ἐργασίαν μᾶς παρακαλοῦντες τοὺς ἁγίους να μᾶς διαφωτίξῃ ἐν τῶν ἁγίων του ἐν ῥον Συνεχῶς δε καὶ λυτὴν ἀπαρμυθητὸν ῥοδανθημὴν ὅτι ἐκδοῦναι περὶ τὴν μελέτην τῶν ἱερῶν Βιβλίων δεχόμενοι οἱ ταπεινοὶ, τὰ περισσότερα ἐν τῇ ζωῇ ἡμῶν τοῦ ὁμοῦ καὶ καταδασπαστικῆς ὡς οἱ γόητες τοῦ Ἀποστόλου, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. Εἶθε δε ἡ βραδεία ἡμῶν αὕτη μετάνοια ἀππλάξῃ ἡμᾶς πάσης ἀπακρίσεως ἐν τῷ πνευματικῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

έφραν έφρψιν τὸ χωρία εκείνα εἰς τὰ ὁποῖα ἐκ τοῦ γραφικοῦ κάλλους τῆς Δαβιθεϊκῆς στιχολογίας ὁ μέγας συγγραφεὺς ἔβαλοντιζοι ἄλλο κάλλος ὡσαύτως ὑψηλόν, πλην γοητευτικατερον ὡς ἀντιληπτόν πλέον. Εἰσαν τρόπον τινά να ἔξανοιγῃ ἓνα χρυσοκεντητον παραπέ-
τασμα,διὰ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ μιαν ὁλόχρυσον παλιν σκηνογραφίαν, ὅπου τὸ πνεῦμα ἡμῶν ἐντροφεῖ μεταρρουμενον ὡσαν χρυσοπτερος δευὸς ἀπὸ ἓνα ὠραῖον οὐρανὸν εἰς ἓνα ἄλλον, πλεον ὠραῖον ἀκόμη, ἕως οὐ μακρόθεν θεωρησῇ ταν τριτον ἐκεῖνον οὐρανόν, ὅπου ὁ αἰ-
θεροβάμων Ἀπόστολος εἶδε τὸν Παράδεισον καὶ ἤκουσε τὰ ἁρ-
ρητα ῥήματα. Καὶ τότε εἰς τὴν ὠραίαν αὐτὴν στιγμὴν θὰ αἰσθανθῇ βαθεῖα εἰς τὴν καρδίαν του τὴν ὠφέλειαν, ἣν ἔλαβωθη, καὶ θὰ κατανυγῇ, καὶ ὅα θαυμάσῃ ἐκεῖνα τὰ ἥδεα δάκρυα, τὸ δευτερον θεῖον Λουτρὸν, ὁποῦ ἀκολουεὶ καὶ καθαρῖζει τὸν μετανοοῦντα.

Ἔχετε λοιπόν, θεοφιλεῖς ἀναγνώσται, ἀνάγνωσμα ἐκλεκτόν, ἀνά-
γνωσμα ἐξαίρετον, εἰς τὰς Σωζομένας Ομιλίας τοῦ μεγάλου Βασιλείου εἰς τινος ψαλμοῦς· Ἐντροφήσατε εἰς αὐτάς ἀπαρρόμενοι συναμα ἀπ' αὐτῶν τὴν ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν, δι' ὃ Ἰσα Ἰσα παρὰ Θεοῦ σφισθεῖς ὁ Ἅγιος ἀνεσurreν ἀπὸ τὰ βαθη αὐτῶν τὰ μυστηριώδη καὶ ἀπεκαλύ-
ψεν ὅλα τὰ διδάγματα ὅσα ἐποικοδομοῦν τὸν πιστόν, ὅσα συντε-
λοῦν πρὸς σωτηρίαν εἶνε πάντεppνος, εἶνε πάνσοφος, εἶνε διδακτι-
κώτατος ὁ λόγος τοῦ Μ. Βασιλείου.

Ὅσοι πιστοὶ, ὅσοι δὲν παραμελεῖτε τὴν τῆς ψυχῆς ὑγείαν, ἀντλή-
σατε σωτηριώδη διδάγματα ἐκ τῶν Ομιλιῶν αὐτῶν, παιθόμενοι εὐλα-
βῶς εἰς τὴν ὠραιότητην παραίνεσιν ὁποῦ σᾶς ἀποτειναι ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τοῦ θαυμασιου Ἐπιταφίου του: «Οἱ πολι-
τευόμενοι, λέγει, λάβετε διδασματα χριστιανικῆς διοικήσεως ἀπὸ τού-
ς λόγους τοῦ οὐρανοφανταρος. Οἱ λαικοὶ μάθετε ἀπὸ αὐτοὺς τὴν εὐτα-
ξίαν ὁποῦ ἁρμοῖζει εἰς τοὺς πολλοὺς. Οἱ λογογράφοι θεωρησατε
πῶς γράφονται οἱ καλοὶ λόγοι. Αἱ παρρθενοὶ ἀκουσατε τί σᾶς φρα-
τᾶζει ὁ νυμφαγωγός. Οἱ ἔγγαμοὶ λάβετε τὰ μαθήματα τῆς σωφρα-
σύνης. Οἱ μονασταὶ σεῖς καὶ ὅσοι ζῆτε εἰς τὰς ἐρημούς, διαβάξετε τὰς
συχνά, διὰ νὰ λάβητε πικρά καὶ πεταῖξετε εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ὅσοι
πάλιν θεολογεῖτε, προσέξατε καλά, διὰ νὰ θεωρήσῃτε ὀρθῶς τῆς ὑψηλῆς
θεολογίας τὴν ἀυσθεωρητον θεωρίαν. Οἱ γέροντες διὰ νὰ τὰς ἐχητε
ὡσαν μίαν βακτηρίαν, ἡ νεολαία διὰ νὰ καταλάβῃς ποῖος εἶναι ὁ

καλὸς παιδωνγωγός σοι ὁποῦ ἀληθῶς σε ἀγαπᾷ Τέλος ὅσοι εἰσθε ἀσθενεῖς εἰς τὴν ψυχὴν, ἀναγνώσατε τὰς Ὀμιλίας τοῦ Μ. Βασιλείου, διὰ νὰ εὕρητε τὴν ἰγίαν, καὶ ὅσοι πάλιν εἰσθε ὑγιεῖς, διὰ νὰ διαφυλάξητε τὸ περιπόθητον αὐτοῦ ἀγαθόν :

Εὐχεσθε δὲ καὶ διὰ τὸν μεταγραφάντα ὅπως, διὰ πρεσβειῶν τοῦ Ἁγίου, ὁφθαίτῃ ὁ Κύριος εὕρῃν ἕλεος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ παρὰ Κυρίου. Οὐ τοῦ ὀνόματι μέγα καὶ εὐλογητὸν καὶ δεδοξασμένον πάν-
τατε νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν ¹ .

Ἐγγραφὸν ἐν Ἀθήναις κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον 1913

¹ Κατὰ τὴν ἑκδόσιν μας ἐπηρεάσθη τὴν αἰτῶν τῆς ἑκδόσεως Γερ-
νικῶν, ἡτις τὰς τελευταίας τέσσαρας Ὀμιλίας ἐς τὸν Ψαλμὸν 14 28, 37
καὶ 116 περιέλαβεν ἐν τῷ Περὶ τῆς Λ. τομῆς ἑνὸς ἀμφιβολίᾳ περὶ
τῆς γνησιότητος αὐτῶν ² Πρῶτος ἐκτελικὸς Γερμανὸς περιεγγραφεὶς διαφοράν τοῦ
λεξι καὶ τῶν πρὸς τὰς ἄλλας Ὀμιλίας καὶ ἐπαρρηγοῦσιν αὐτὰς ὡς ἄλλου
συγγραφικοῦ πόντου. Ἡμεῖς ἐπαναπαύομενοι ἐκ τῆς ἐξῆς παραδόσεως, ἥ ὅτι
πρὸ αἰώνων τὰς παρουσίας Ὀμιλίας ἀποβίβει παρὰ εἰς τὸν Μέγαν Βασιλεῖον,
ὅν ἠελήφαμεν νὰ διζήμεν ἐδὲ ζήτημα τοῦτο τῆς γνησιότητος καὶ νὰ εἰσαλέθωμεν
εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν παραβολῶν πολλὰς ἐκείνων τῆς νεωτέρης κριτικῆς,
ἥτις ἐπιδείκνυται καὶ μετὰ ἐπιστηθρομένης περιεργείας θεωροῦσα συνὰ τοὺς
τελευταίους χρόνους συντερασθεῖς τοὺς κυρίως τῶν πρῶτων Ἀλλὰς ἄλλαι κριτικαί,
ἰσχυροὶ τῶν ἀπορριπτικῶν λατὰ τὸ κύρος υποστηρίζουσι μετὰ λόγου τὰς
ἐν τῷ Περὶ τῆς Λ. τομῆς 4 Ὀμιλίας, ἀποδεικνύοντες ὅτι ἡ ἐν αὐταῖς διδασκαλία τοῦ
Ἁγίου ἀπαντᾷ τὴν αὐτὴν καὶ ἀπερπαλλομένη καὶ εἰς ἄλλας γνησιὰς αὐτοῦ Ὀμι-
λίας, καθὼς καὶ εἰς ἄλλας αὐτοῦ ἔργα Περὶ Β. τοῦ Ἁγίου ὑπὸ Μαιναῦ
ἐν τόμῳ 8 Γερμ. περ 41 ὡς πρὸς τὴν διαφοράν δὲ τοῦ λεξικοῦ, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ
σημαντ. κωτερον. φησὶν ὅτι τοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προήλθεν ἐκ τῶν ἀντιγραφῶν,
οἵτινες πολλὰ τιμᾷ αὐτῶν ἐκείνων συναντιμνησθῆναι, τὰ συγγραμματα ἄλ-
λων περὶ τοῦ αὐτοῦ πραγματικῶς συγγραφικῶν Ἐάν δὲ ληθώμεν ὑπ' ὀφθαλμοῦ
παρὰ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ λεγόμενον, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Μ. Βασι-
λεῖος πολὺ ἐζητοῦντο τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ οὐκ ἀπώλησαν οἱ ἀντιγραφῆς
αὐτῶν, (παρὰ Προλεγ. ἐν ἑκδόσ. 19) καὶ οἱ αὐτοὶ Ὀμιλίας πάντες
σχεδὸν ἐξεφωνήθησαν ἀπὸ τοῦ Ἀμβωνος οὐδόλως παρβύζον ἐν τῇ βίᾳ τῆς αντι-
γραφῆς νὰ συνιῇ καὶ ἡ ἐμὲν νεμένη ἐκκλῆσις τῶν χωρῶν

² Σημειώσεις Β. ἐκδόσεως. Επειδὴ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἀμ-
φιβαλλόμενα ἔργα τοῦ Μ. Βασιλείου αἱ Ὀμιλίας αὗται θὰ ἐκδοθῶν μαζὺ με-
τὰ τὰ ἔργα ἐκεῖνα συνέχεια τῶν γνησίων ἔργων τοῦ ἁγίου Πατρὸς Αἰ 13
διασωθέντων γνησίων Ὀμιλίων ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἰσαριθμοὺς Ψαλμοὺς +
7, 14, 28, 29, 32, 33, 44, 45, 48, 59, 61 καὶ 114

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Κατά τὴν ἐργασίαν μας ταύτην εἴχομεν πρὸς ὅσους

Α' Τὴν ἀριστὴν ἐκδόσιν τῶν εὐρισκομένων πάντων τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὶς ἡμῶν Βασιλείου, Ἀρχιεπισκόπου Καταρακῆς Καππαδοκίας, ὑπο Ἰωάννου Γαρνέριου, πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ ἐκ τοῦ ταγματός τοῦ Ἀγ. Βενέδικτου. Ἐν Παρίσισι, ἐς τομὸς 3, 1829. Τὸ κεκλιμένον αὐτῆς παρακολουθούντες παρελάβομεν καὶ τὰς ἀνάγκαις τὰς ἐρμηνευτικὰς σημειώσεις καὶ τὰς παρατηρήσεις ἰδίως ἐκ τῶν ἐν τῷ τίτλῳ τοῦ Ἀ' τόμου παραθεμένων κριτικῶν σημειωμάτων τοῦ Φροντιστοῦ Δουλάτου. Περὶ οὗτοι παρελάβομεν καὶ τὰς παρατηρήσεις τῶν ἱερογλωσσιστῶν, ὧν τινὰς ἐπαινεμένας διωρθώσαμεν, παραθέσαντες καὶ τινας ἰδικὰς μας, ἰδίως ἐκεῖ ὅπου ὁ Μ. Βασιλεὺς κατὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ παρακολουθεῖ το ἑκατόν τῆς ἡμέρας Γραφῆς.

Β' Τὴν ἐρμηνείαν εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, τοῦ Εὐθymiου Ζ', ἀδικοῦ κατὰ τὴν ἀριστὴν ἐκδόσιν Νικηδόμου τοῦ Αποκρίτου, ἐκ τῆς ὁποίας πολλὰς σημειώσεις παρελάβομεν σφειλομένας εἰς τὸν ἀοιδόμον ἐκείνον Νάχιον λόγιον.

Γ' Τὴν ἐρμηνείαν εἰς τὰ Εὐαγγέλια καὶ εἰς τὰς Ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τοῦ τοῦ Ἱεροῦ Θεοφύλακτου, ἐκ τῆς ὁποίας παρελάβομεν πλεῖστα εἰς ἐρμηνευτικὴν ἐξήγησιν τῶν παρατιθεμένων εἰς τὰς παρούσας ἱμερῆς γραφικῶν χωρῶν.

Δ' Τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ ἐν ἁγίοις Ἱερουργίου τοῦ Ναζιανζηνίου.

Ε' Πολλὰς δ' ἄλλας χρήσιμους σημειώσεις παρεθέσαμεν ἐκ διαφορῶν ἡμετέρων ἀναγνώσεων εἰς τὸν θεῖον Χρυσόστομον, καθὼς καὶ τινὰς παρατηρήσεις ἐκ τῆς καλλιτεπιστάτης ἐρμηνείας εἰς τὸ «Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων» τοῦ σοφοῦ μεροχηρικοῦ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος Ἰωάννου τοῦ Λαυρίου.

¹ Κατὰ τὴν μακαρίτην ἐκδόσιν καὶ σωφρονὴ καθήγησιν τῆς Θεολογίας ἐν τῇ Ἐκκλ. Πανεπιστημίῳ Κωνσταντίνου τῶν χρόνων τῆς ἐκείνου, οὗτοι Ἐκδόσεις τῶν Συγγραμμάτων τοῦ Οὐρανόσανκτου, ἐντελεστέρας εἴνε αὐτῇ, ἡ γενόμενῃ διὰ ἐκδόσιν καὶ ἐκδόσιν, Ἰωάννου Γαρνέριου ἐν Παρίσισι εἰς τοὺς αὐτοὺς ἀντιστοιχισθέντων τῶν ἐν Βασιλειᾷ καὶ Γαλλίᾳ καὶ Φλωρεντίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ χειρογράτων, καταπικτούσθαι δὲ καὶ τῶν προειρημένων καὶ σημειώσεων καὶ διακερυντῶν ἀναγνώσεων καὶ πινάκων, Φ. Α. καὶ Κ. τ. Ἰστ. τῶν Ἀγίων Πατέρων τόμος 2.)

ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΤΟΜΟΥ

«Φρονώ δε ότι και όταν κανείς από εκείνους οι όποιοι από τόν θυμόν τους γίνονται όπως διάφοι θήρια, άρχιση να ψάλλη κανένα Ψαλμόν, θέλγεται και άμέσως αποκοιμίζει μέ τήν μελωδίαν τήν άγριότητα τής ψυχής του» (σελ 33)

«Ένα μάθημα που γίνεται μέ τήν διαν και τόν ξηναγκασμόν φυσικά δεν ήμπορει νά παραμείνη πάλι είς τήν ψυχήν μας όσα όμως μαθήματα εισάγονται εντός μας μέ τέρψιν και χάριν αυτά σταθερωτερον κάπως παραμένουν και κατοικούν μέσα είς τās ψυχάς μας» (σελ 34-35)

«Μερικοί άνθρωποι ποι υλισθήουν και εξέπεσαν είς τās σαρκικά πάθη κατά τόν καιρό τής νεότητός των, παραμένουν μέχρι τών γηρατειών των μέσα εις τās άμαρτίας ενεκο τής συνηθείας που απέκτησαν είς τήν άμαρτιαν» (σελ 50)

«Έκεινος που έχει τās έλπίδας του είς κανένα μεγάλον πολιτικών άρχοντα ή είς τās χρήματά του ή είς κανέν από όσα πράγματα ό κόσμος θεωρεί ένδοξα και ισχυρά αυτός ό άνθρωπος δεν ήμπορει νά είπη, **Α υ ρ ι ε ό Θε ό ς μου σέ σένα έλπιζω**» (σελ 57)

«Νομίζω δε ότι δεν θά κριθούν μέ τόν ίδιον τρόπον από τόν δικαίον κριτήν όλοι όσοι λαβόν έπάνω των τό γήινον αυτό σωμα διότι αί έξωτερικαι άφορμαι που παρσυσφουν τόν καθένά από ήμās είς τήν άμαρτιαν είναι πάρα πολυ διαφορετικαί και κάμνουν άκτε νά διαφερη ή καταδικη ενός εκάστου. Διότι ή συμπτωσις τών πραγμάτων εκείνων, τά όποια δεν είναι είς τήν έξουσίαν μας νά τά αποφυγωμεν, άλλα χωρίς νά θέλωμεν μάς περικυκλώνουν, ή συμπτωσις λέγω αυτή, ή θαρύνει ή ελαφρύνει τās άμαρτίας μας. Διότι ός ύποτεθή ότι τό κρινόμενον άμάρτημα είνε πορνεία. Αλλ' όμως άλλος μέν έπραξεν αυτήν τήν άμαρτιαν ό όποιος ήτο έξ άρχής αναθρεμμένος μέ τās κακας συνηθείας τής άμαρτίας αυτής διότι και από γονείς άσελγείς εγεννήθη και συναναστροφή έπειτα μέ φανύλους ανθρώπους και έτσι απέκτησε πολύ κακάς συνηθείας έζησε μέ διασκεδάσεις και συμπόσια, μεθυσιν και μέ αίσχροους ανθρώπους συναναστρεφόμενος. Άλλος δέ πάλιν είχε πολλές καλās άφορμάς, από τās όποιας ταρεκινείτο νά ακολουθήση τήν πλέον έναρετον ζωήν. Έλαβε ήγλαθή καλήν ανατροφήν από τους γονείς του και είχε καλούς και έναρέτους διδασκάλους, από τους όποιους ήκουε καθ' ήμέραν τās πλέον εύσεβεστέρας και θειοτέρας όμιλίας

έκαμνε πάντοτε ψυχωφελείς άναγνωσεις επιθυμίων την σωτηριαν του είχε πάντοτε τας καλὰς νοιθεσίας των γονέων του ήκουε συνεχώς διηγήσει, ποι τόν ωδήγουνσαν εις την έγκρατειαν και την σωφροσύνην και εις τό να αποκτήσῃ σεμνήν συμπεριφοράν και τρώποισ ταπεινοῖς έν γένει και μετριόφροναι· έπειτα όμως μέ το να παρεσυρθῇ εις την όμοιαν άμαρτιαν με τόν άλλον τόν λακώς άνατρεψιμμενον και κακώς συνηθισμένον κυθώς ειπομεν όταν θα δικση λόγον δια τας πράξεις του, πως αυτός του ήτο καλώς άναθρεμμένος δέν θα λάβῃ δικαίως πολε βαρύτεραν τιμωριαν από τόν άλλον· Διότι ό μέν πρώτος θα κατηγορηθῇ δι αυτό μόνον δι, τό σπινταλειστικά μέσα και δοθηθήματα δια την σωτηριαν του, ποι ήσαν έγκαιτεσπαρημένα ψυχακά μέσα εις την ψιχήν του δέν τά μετεχειρίσθη όρθως και πρός ωφέλειαν του ό δέ άλλος, έκτός της κατηγοριας, αυτής θα είνε υπολόγος άκομη και διά τούτο δι, άν και έτυχε να λαβῇ μεγάλην δοθηθειαν και συνδρομήν εις τό να σωθῇ όμως δια την άκρασιαν και άσωτιαν τοι και διά την άμέλειαν τοι και φαθυμιαν ποι εις ελάχιστον χρονικόν διάστημα έδειξεν, έπρόδωκε τόν έαυτόν τοι· Όμοιως δέ και εκείνος που εξ άρχής άνατρεφεται εις την ευσέθειαν και ζῇ έναρτέως έργω και λόγῳ, ποι κατορθώσῃ να γλυτώσῃ από κάθε διωστρωφήν της όρθης εις τόν Θεόν πιστεως διδάσκεται δέ και παιδαγωγείται και μέ τόν νόμον του Θεού όστις καταδικάζει κάθε άμαρτιαν και παραινει τόν άνθρωπον εις τά έναντια αυτής ήρουν εις την άρετήν αυτός λέγει· εαν ήθελε πέσει εις ειδωλολατρείαν, δέν θα δωσῃ δι αυτό όμοιαν άπολογίαν με εκείνον τόν ειδωλολάτρην, ό όποίος από μικρός άνετραφῇ από γονεις άνομους και παραβάτας και ξεπαιδευθῇ από έθνος που εξ άρχής ήτο παραιοδόμενον εις την ειδωλολατρείαν» (σελ 69-70)

«Όταν λοιπόν δώμεν κανένα άνθρωπον του Θεού που να είναι τέλειος και κατηρητισμένος άς προσπαθήσωμεν να αποκτήσωμεν ωφέλειαν από την συναναστροφήν του· Διότι όποι εύρισκεται παρούσα καμμία έλαφος, από εκεί καταδιώκεται και φεύγει όλη ή ολάθῃ των φαρμακεριων έρεπτιών έπειδή τά ισοδολα θηρια δέν υποφέρουν την όσμήν αυτού του ζωοι· άφού μάλιστα και να καπνισθούν μόνον οι όσφεις με τά καιόμενα κέρατα των έλάφων, φεύγουν άμέσως και υποχωρούν» (σελ 127)

«Πολλοι άνθρωποι τά μέν αγαθά, έπειδή είναι πολύ κοπιαστικά, τά θεωρούν κακά, τά δέ κακά, έπειδή ένυπαρχει εις αυτά πρόχειρος πάντοτε ή εύχαριστος και γλυκύτης, τά επιζητούν και

ἐπιδώκουν να τὰ ἀποκτήσουν ὥσων νά εἶναι ἀγαθά. Ἀνεκδιηγή-
τος δέ εἶναι ἡ πλάγη αὐτή μεταξί τῶν ἀνθρώπων» (σελ. 128).

«Ἀνθρώποι δέ ἔλεεινοί ἀφ' οὗ ἀφῆσαν τὰς οἰκίας τῶν καί συ-
νέρρευσαν εἰς τόν Ναόν δια νά ἡμπορέσουν ἴσως να λαβοῦν καί-
μην ὑφέλειαν διὰ τόν ἑαίτον τῶν δέν ἀνοίγουν καλᾶ τας ἀκοάς
τῶν ν' ἀκούσουν ἐκεῖ του, λόγους τοῦ Θεοῦ που ἀναγινώσκονται
ἢ ψάλλονται δέν αισθάνονται τήν ἀσθενή ἀνθρωπινήν τῶν ψυχῶν,
δέν θλιδύονται ὅπου ἔπεσαν εἰς τήν ἁμαρτίαν διεκασθέντες καί
συναρπαχθέντες δέν κλαῖουν ἐνθουσιωμένοι τὰς ἁμαρτίας τῶν δέν
τρομάζουν τήν Κρίσιν ἀλλ' ἀδιαιφροί ὁλως διόλιν προσημεδιούν
πρός τόν ἕνα καί τόν ἄλλον σφίγγουν τας χεῖρας, τῶν καί χαιρε-
τίζουν ὁ ἕνας τόν ἄλλον καί μεταβάλλουν τόν οἶκον τῆς, προσειν-
χῆς εἰς τόπον μακρῶν καί ἐκτεταμένων συνομιλιῶν καί καταφρο-
νοῦν τόν ψαλμόν αὐτόν τοι διαμαρτυρεῖται ἐναντίον τῶν καί τοις
λέγει ὅτι «ἐν τῇ Ναφ τοῦ Θεοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν». Σέ ὅμως
ὄχι μόνον δέν λέγει, αὐτό που σὲ παραγγέλλει ὁ ψαλμός, ἀλλά
καί εἰς τόν παλαιόν σὲν ὑπάρμενον γίνεσαι ἐμπόδιον μέ τό να κα-
μνῆς αἰτόν να προσέξῃ εἰς τὰς ὁμιλίας σοι καί με τοὺς θαυροῦς
σοι καί τοὺς κροτοὺς καταπνίγει, τήν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου
Πνεύματος. Κιτταξε ὅμως μὴπως τελευταίον ἀντι νά λήθῃς μισθόν
δια τήν διωξιολογίαν ἀτελήθῃς ἀπό τήν Ἐκκλησίαν ἀσποδικοσμένης
μὲν ἔκ ἐκείνους ὁπῶν δλασσημον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ» (σελ. 130).

«Ἡ δέ ἡμεῖς μουσική ἀρμονία δέν εἶναι ἐκείνη ἡ ὅποια περι-
χεῖ λόγους τιναί, καί ευφραίνουν τήν ψυχὴν ἀλλ' ἐκείνη ἡ ὅποια
περιέχει λόγους τοι δεσμεύουν καί καταπραῖνουν τὰ πονηρά
πνεύματα, τὰ ὅποια ἐνοχλοῦν καί πειραζοῦν τὰς ψυχάς» (σελ.
136).

«Δέν ψάλλει εἰς τόν Κυρίον ἐκεῖνος που μέ τό στόμα του μό-
νον τροφρεῖ τα λόγια τοῦ ψαλμοῦ ἀλλ' δοκί μέ καθαράν καρδί-
αν ἀνιστεμύουν τὰς ψαλμοῦδίας τῶν πρὸς τόν Θεόν καί δοκί εἶναι
δοκί, μέ τό να φινάττουν τήν πρὸς τόν Θεόν πρέπουσαν δικαιο-
σινήν, αὐτοί μόνον ἡμποροῦν νά ψάλλουν εἰς τόν Θεόν, ἀκολου-
θοῦντες τοὺς πνευματικούς ρυθμούς μέ ἀρμονικήν τάξιν. Πόσοι
πόρνοι παριστάνται ἔδω εἰς τήν Ἐκκλησίαν τώρα. Πόσοι κλέτται
Πόσοι ἀπό τῆς ληρισιανῆς κρυπτοῦν εἰς τὰς καρδίας τῶν δολιό-
τητα, πόσοι ψευδολογίαν, θαρροῦν αὐτοί ὅτι ψάλλουν, ἐνφ' πράγ-
ματι δέν ψάλλουν» (σελ. 141).

«Κιτταξε παρακαλῶ, ἐκείνον που θυμῶναι καί παρατήρησε
ποῦν ἀγριότητα καί ἀσχημα ἔχει ἐπάνω του» (σελ. 149).

« Ελοιδώρησες και εδλασδήμησες κανένα άνθρωπον. Ελαινον τωρα αυτον. Έδειξες πλευνεζιαν και ετήρες τα ξένα πραγματι. Δόσε τα τωρα όπισω. Εμεθύσε; Νηστευσον. Εφάνης αλαζων, Ταπεινωσον. Εφθόνησε; κανένα. Παρακάλεσε τωρα τον Θεόν δι αυτόν. Εφόντυσε; Μαρτυρησον ή καμε έκεινο που είναι ι ποδυναμον με τό μαρτυριον» (σελ 159)

«Πολλοι είναι πτωχοι μέν κατά την περιουσιαν. όμως είναι πλεονεκτικωτατοι κατά την προαιρεσιν. έπειδή αγαπουν τα χρηματα, τους όποιους δέν σωζει ή στέρησις. αλλά ή προαιρεσις καταδικάζει. Δέν είναι λοιπόν άξιος θεότατως μακαρισμού ο πτωχος ή κεινος που πάσχει άπαιως από στέρησιν. άλλ έκεινος που έκρινι με τον νόον τσι και έκταλασθεν ότι από τους θησαυρους του κοσμου είναι άνωτέρα ή έντολή του Χριστού. Αυτους τοις πτωχοις και ο Κυριος μακαρίζει λέγων, Μακαριοι οι πτωχοι, τψ πνευματι (Ματθ 5, 3). Όχι οι πένητες κατά την περιουσιαν, άλλ όσοι με την ψυχην των την πτωχειαν έπρωτηησαν» (σελ 199)

«Αί σωματικαι απολαύσεις περιέχουν περισσότερον πικρόν μέρος από τό γλυκύ. Οι γάμοι έχουν τάς στειωσεις, τάς χηρειας, τάς μοιχειας. αι γεωργικαι εργασίαι την άκαρπιαν, τό έμποριον τό ναυάγια, τά πλούτη τάς έπιδουλάς και ένέδρας, αι τρυφαι και οι κατά κόρον χαρτασμοι και αι συνεχεις απολαυσεις, τα διαφορα είδη των νοσημάτων και τά πολυάριθμα γένη των παθων» (σελ 209)

«Γεμάτη είναι ή ζωή μας από τα άμαρτήματα, τα όποια γινονται από την γλώσσαν. Αίσχρολογιαι, άστειότητες, μικρολογιαι, τά άνάγκαστα, κατακρισεις, άργολογίαι, έπιτορκίαι, ψευδομαρτυριαι, όλα αυτά τά κακά, και άλλα ακόμη περισσότερα από αυτά, της γλώσσης είναι δημουργήματα. Εκεινοι δέ πάλιν που άνοιγουν τό στόμα των εναντιον της δόξης του Θεού και άδικειαν εις τό ένος λαλούν (Ψαλ 72, 8) με κανέν άλλο πράγμα, αλλά με τό όργανον της γλώσσης εργάζονται αυτήν την ασέβειαν» (σελ 213-214)

« Αφού άφήσης σύ ο πλουσιος έξω τό μεγαλειον που έχεις άπέναντι των κατωτέρων σου και την υπερηφανειαν όποι σου φέρουν τά πλουτη, τότε έμβαινε μέσα εις την Εκκλησιαν του Θεού. Μήτε ο πλούσιος λοιπόν νά καταφρονή τον πτωχόν, μήτε ο πτωχος νά τρέμη την αυθεντικην έξουσίαν των πλουσιων» (σελ 281)

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΥΔΑΜΩΝ

Ὅλη ἡ Ἁγία Γραφή εἶνε θεόπνευστος καὶ ὠρίλιμος (¹)·
ἢ ἢ ὅποια δι' αὐτοῦ συνεγράφη ἀπο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δια νὰ ἐκλε-
γώμεν ἀπο αὐτὴν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὡσάν ἀπὸ ἑνῶ κοινὸν θεραπευ- B
τήριον τῶν ψυχῶν μας (²) ὁ καθένας τὸ ἱατρικὸν τοῦ ἰδικοῦ του
πάθους. Διότι· ἱαμα καταπαύσει ἁμαρτίας μεγάλας. (Ἐκκλ 10)
«Τὸ ἱατρικόν, λέγει, θα καταπαύσῃ μεγάλας ἁμαρτίας». Καί
λοιπὸν ἄλλα μὲν μαθήματα μᾶς διδάσκουν οἱ Πρφήται, καὶ
ἄλλα οἱ ἱστορικοὶ καὶ ὁ Νόμος ἄλλα, καὶ ἄλλα τὸ εἶδος τῆς
παροιμιακῆς συμβουλῆς. Ἀλλ' ὅσα μαθήματα περιέχονται χω-
ριστὰ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα βιβλία τῆς θείας Γραφῆς, αὐτὰ ὅλα μαζὶ
τα περιλαμβάνει μόνῃ ἡ βιβλος τῶν Ψαλμῶν Αὐτὴ προφητεύει
διὰ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν, ἐπαναφέρει εἰς τὴν μνήμην μας
περασμένα ἱστορικά συμβάντα, διατυπώνει τὸν τρόπον, μὲ τὸν
ὁποῖον γρεωστοῦμεν νὰ κανονίζωμεν τὴν ζωὴν μας μὲ τάξιν ἀπα-
ράδωτον, συμβουλευεῖ ἐκεῖνα τα ἔποια πρέπει νὰ πράττωμεν, καὶ
διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, ἡ βιβλος τῶν Ψαλμῶν εἶνε τὸ γε-
νικὸν ταμεῖον, μέσα εἰς το ὅποιον εἶνε ἀποθησαυρισμένα ὅλα τὰ

* Οἱ συνεχομένοι ἀντίμακ παρατεταμέναι εἰς τὰ ἀντιστοιχῶς ἐκθέμεναι
τιμήματα τοῖ ἀρχαίοις κειμένοι. Οἱ δὲ χαρακτήρες Α Β Γ Δ Ε αὐτοῖς
αὐτὴν υποδιαιροῦσι, τῶν τμημάτων τριὰς εἰς χεῖρεστεραν μετέσκηον· ἐν δευτέ-
ρῃ σι· μὴ ἐκ τῆς μεταφραστικῆς εἰς τὴν ἀρχαίων κειμένων καὶ τανντιαν.

(¹) Ἐχει καὶ ὅψιν τοῦ ὁ Ἁγίος τὴν ἀποστολικὴν ρῆσιν (Β' Τιμ 3 16) Ση-
μειούμεν δὲ ὅτι κατὰ τοὺς Ἁγίους Πατέρας ἡ λέξις Θεόπνευστος εἶνε ἰσοδυνα-
μος τῆς λέξεως Πνευματικὸς Συμμενεῖ δὲ ὅτι τὰ βιβλία τῆς ἁγίας Γραφῆς, καθὼς
καὶ ὁ Ἁγίος λέγει ἐνταῦθα· ἐγράφησαν μὲ τὴν ἐπιστάσειν καὶ τὸν φωτισμὸν
τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὅποιον τὸρὸν καὶ ἐνοικεῖν εἰς τοὺς θεοὺς συγγραφῆς
δὲν ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ πλανηθῶν. Τῇ αὐτῇ ἀποστολικῇ ρῆσιν ὁ Ἁγίος φέρει
εἰς ἀντικρουσιν τῶς πνευματολαγῶν ἐν Ε' λόγῳ κατὰ Εὐαγγελίου.

(²) Τῇ αὐτῇ ἐννοίαν ἀνάπτυσσιν ὁ Ἁγίος καὶ ἐν Β'. ἐπιστολῇ τῆς Α' πειράς.

καλά μαθήματα ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ βέβλος διδὲ εἰς τοὺς καλὸν με
μεγάλην ἀκριβείαν ὅτι εἶναι συμφέρον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ
Διότι καὶ τὰς παλαιὰς πληγὰς τῶν ψυχῶν τελείως αὐτὴ θερα-
πεύει, καὶ εἰς ἐκείνον, οὗ νεώστει ἔχει πληγωθῆ ἀπὸ καλὸν
παθος, οἶδαι ταχέως τὴν θεραπείαν Ὅ,τι μέρος τῆς ψυχῆς πά-
σχει, το περιποιεῖται, καὶ ὅτι εἶναι ὕγιες, το προφυλάττει καὶ
τὸ σκεπάζει. Καὶ ἐν γένει αὕτη ἡ βέβλος δεσμεύει, καὶ χαλινω-
νει τὰ πάθη, καθόσον εἶναι δυνατόν, τὰ ὁποῖα μὲ διαφόρους τρό-
πους κατατρώγουν καὶ διαφθείρουν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων εἰς
τὸ διάστημα τῆς παρούσης ζωῆς. Καὶ αὐτὰ μάλιστα τὰ κα-
τορθώνει μὲ κάποιαν μελωδικὴν τέρψιν καὶ γλυκύτητα, ἡ ὁποία
γεννᾷ εἰς τὴν ψυχὴν μας σέμνας ἰδίας καὶ φρονιμούς σκεφαίς.
Διότι, ἐπειδὴ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶδεν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος
πολυ δυσκολὰ προσελκύεται εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς, καὶ
μὲ τὸ νὰ εἰμεθα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐπιπροσέτις εἰς ὅ,τι πράγμα
μᾶς προξενεῖ εὐχαριστήσιν παρα πολὺ περιφρονοῦμεν τὴν τα-
κτικὴν καὶ κανονικὴν ζωὴν, τι ἔλαμε. Τὸ τέρπνον καὶ εὐχάρι-
στον οὗ προξενούν αἱ μελωδίαί, το ἀνεμίζει με τὰς ἀληθείας
τῶν δογμάτων καὶ με τὴν ἁγικὴν διδασκαλίαν τῆς πιστεῖς
μας, διὰ νὰ ἡμπορεσώμεν νὰ ὑποδεχθώμεν ἀνεπαισθήτως καὶ
χωρὶς καμμίαν κόπασιν τοὺς λόγους οὗ εἶναι ὠφέλιμοι εἰς τὴν
ψυχὴν μας, με τὴν χάριν μόνον καὶ γλυκύτητα, τὴν ὁποίαν
προξενεῖ εἰς τὴν ἀκοὴν μας ἡ μελωδία ἀπαράλλακτα, καθὼς
κάμνουν ἴσα ἴσα οἱ σοφοὶ καὶ ἐμπειροὶ ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς, οἱ ὁποῖοι
ὅταν θελοῦν νὰ ὤσωσιν τὰ πλέον ἐριμυτέρα καὶ τὰ πλέον πικρὰ
ἱατρικὰ εἰς ἐκείνους τοὺς ἀρρώστους, οἱ ὁποῖοι δὲν τὰ δεχόνται
εὐκόλῃ, πολλὰς φορὰς ἀλείφουν ὀλογυρὰ τὸ ποτήριον με τὸ
μελι. Πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐπενοήθησαν δι' ἡμᾶς αἱ μελωδίαί
αὗται ἀρμονιαὶ τῶν Ὑψάλμων, ὥστε εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶναι
παιδία κατὰ τὴν ἡλικίαν ἢ καὶ ἐν γένει κατὰ τὰ ἥθη νεαροὶ
ἀκόμη, καὶ φυσικῶς τῷ λόγῳ εὐάγωγοι, οὗ δὲν ἐγῆρασαν ἀκόμη
εἰς τὰς κακὰς τῶν ἔξεις, νὰ τοὺς φαίνεται μὲν ἔτι βαλλοῦν με-
λωδίας καὶ τροπάρια, πράγματι δὲ νὰ διδάσκωνται καὶ ἀνατρε-
φῶνται εὐσεβῶς κατὰ τὰς ψυχὰς τῶν. Διότι εὕτε ἀποστολικὸν

παράγγελμα, οὔτε προφητικὸν λόγον θα ἔμπορεύσει κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀπλοὺς καὶ ἀμελεῖς ἀνθρώπους ἀφοῦ το ἔχουσι. να το κρατήσῃ εὐκολα εἰς τὴν μνημὴν του. Τὰ λόγια ἔμως τῶν Ψαλμῶν εἰς τὰς οἰκίας των τα ψάλλουν καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὰς ὁδοὺς τὰ περιφέρουν μαζὶ των (1). Φρονῶ δὲ ὅτι καὶ ὅταν κανεὶς ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὸν θυμὸν τοὺς γίνονται ὅλως διολου ὑγρία, ἀρχίσῃ νὰ ψάλλῃ κανένα Ψαλμὸν, θελγεται καὶ ἀμέσως ἀποκοιμῆται μὲ τὴν μελωδίαν τὴν ἀγριότητα τῆς ψυχῆς του.

Ὁ Ψαλμὸς εἶνε γαλήνη τῶν ψυχῶν μας· μᾶς διδὲι ὡσάν ἕνα βραβεῖον τὴν εἰρήνην, μὲ το να καθησυχάζῃ τὴν παραγῆν καὶ τὰ χύματα τῶν λογισμῶν μας Διότι καταπραΰνει τὸν θυμὸν τῆς ψυχῆς καὶ χαλιναγωγεῖ τὴν πρὸς τὴν ἀσωτίαν καὶ ἀκολασίαν κλίσιν τοῦ ἀνθρώπου Ὁ Ψαλμὸς εἶνε συμβεβηθὸς τῆς ρῆσις, ἔνωσις τῶν χωρισμένων, μέσον πρὸς συμφιλίωσιν τῶν ἐχθρευομένων. Διότι ποῖος πλεον ἡμπορεῖ να θεωρῇ ἐχθρὸν τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον συμβάλλει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὕμνους πρὸς τὸν Θεόν; Ὡστε ἡ ψαλμωδία μᾶς διδὲι καὶ τὸ μέγιστον ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, μᾶς διδὲι τὴν ἀγάπην· διότι αὐτὴ ἴσα ἴσα ἡ ἀγάπη ἐπενέησε τὴν ἀπὸ κοινοῦ ὅλων τῶν Χριστιανῶν μαζὶ ψαλμωδίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡσάν ἕνα σύνδεσμον διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν πιστῶν, μὲ τὸ να καταρτιζῇ ἕνα χορὸν

(1) Ὅτι ἀληθὲς εἶνε αὐτὸ ὅσα λέγει ἐνταῦθα ὁ Ἅγιος καὶ ὅτι οἱ παλαιοὶ Χριστιανοὶ ὡς τὴν σεμνότεραν παιδαγωγίαν των εἶχον τοὺς ἱεροὺς τοῦ Ψαλτηρίου ὕμνους, ἀπέδεικνουν τόσους Ἅγιους καὶ Μάρτυρας καὶ Ὅσιους, οἱ ὁποῖοι μὲ τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ εἰς τὸ στόμα των διαρκῶς ἔζων, καθὼς ἀναφέρουσι τὰ καθ' ἑκάστην ἱερὰ Συνάξαρις αὐτῶν Ἄλλ' ἡμεῖς περὶφερόμεθα ἐν μόνον παραδειγμα ν' ἀναφέρωμεν, παρὰδειγμα σεμνῶν καὶ σεραστῶν, τὴν μακαριωτάτην παρθένον Μακρινὰν τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἁγίου, διὰ τὴν ὁποίαν τὰ εἰχῆς γράφει ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐν τῷ βίῳ αὐτῆς «Ἀλλὰ καὶ τὰ λόγια τοῦ Ψαλτηρίου, λέγει, μαθηματα ἦσαν τῆς Μακρινῆς καὶ πᾶσι λόγοις τοῦ Ψαλτηρίου ἐλέγετο ἀπὸ τῆς νέας εἰς τὸν ἀρμόδιον καιρὸν ἡμετέραν καὶ ὅταν ἄγειρετο ἀπὸ τὸν ὕπνον καὶ ὅταν ἀρχίζε κανεὶ ἔργον, καὶ ὅταν ἐτελειῳε, καὶ ὅταν ἐτρωγεν ἄρτων, καὶ ὅταν ἐγείρετο ἀπὸ τὴν τρέφειζαν καὶ ὅταν ἐπῆγγιζε νὰ κοιμηθῇ, καὶ πάντοτε τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ εἶχεν εἰς τὸ στόμα της ὡς παλὴν συνοδίαν...»

- 91 από τὸν λαὸν ὅλον πρὸς ἡμῶδιαν τοῦ Θεοῦ (') Ὁ Ψαλμὸς εἶνε
 Α ἓνα ὡραιότατον μέσον ὁποῦ διώκει τοὺς δαίμονας καὶ προσκαλεῖ
 τὴν βοήθειαν τῶν Ἀγγέλων Ὁ Ψαλμὸς εἶνε ὅπλον ἐναντίον τῶν
 νυκτερινῶν φόβων μας καὶ ἀνάπαυσις ἀπὸ τοῦς ἡμερινοῦς κόπους
 Εἰς τὰ νηπία εἶνε ἀσφάλεια· εἰς τοὺς ἀκμαίους κατὰ τὴν ἡλι-
 κίαν ἐγκαλλώπισμα· εἰς τοὺς γέροντας εἶνε παρηγορία εἰς τὰς
 γυναῖκας εἶνε περιπαθεστάτος στολισμός. Τὴν ἐρτηρίαν μετα-
 βαλλεῖ εἰς πόλιν. Τὴν ἀνδρᾶν σωφρονίζει. Ἐκείνους, ὁποῦ πρῶ-
 τὴν φορὰν ἀρχίζουν τὴν τακτικὴν χριστιανικὴν ζωὴν, διδάσκει
 τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς ἀρετῆς. Εἰς ἐκείνους πάλιν, ὁποῦ ἐπρο-
 χώρησαν καὶ ὁλονὲν προκόπτουν εἰς τὴν ἐνάρετον ζωὴν, αὐξάνει
 τὴν προκοπὴν εἰς δὲ τοὺς τελείους εἶνε στηριγμα Ὁ Ψαλμὸς
 εἶνε φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας Αὐτὸς λαμπρύνει τὰς ἐορτάς μας
 Β αὐτὸς μᾶς φερεῖ τὴν κατάνυξιν καὶ τὴν κατὰ Θεὸν λύπην Διότι
 ὁ Ψαλμὸς καὶ εἰς τὴν σκληροτάτην καὶ λιθινὴν καρδίαν ἀκομὴ
 ἔμπορεῖ νὰ προκαλεσθῇ δάκρυα Ὁ Ψαλμὸς εἶνε τὸ ἀδιάκοπον
 ἔργον τῶν Ἀγγέλων, ἡ οὐράνιος ζωὴ, τὸ πνευματικὸν θυμίαμα.
 Ὡς τῆς σοφῆς ἐπινοήσεως τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, ὁποῦ ἀνεκάλυ-
 ψεν ἓνα τρόπον, με τὸν ὁποῖον νὰ ψάλλωμεν καὶ συγχρόνως νὰ
 μανθάνωμεν ὅσα εἶνε ὠφελίμα εἰς τὴν ψυχὴν μας. Καὶ ἰσα-ἰσα
 δι' αὐτὸ φρονῶ ὅτι βαθύτερον καὶ πᾶς ἐντυπώνονται εἰς τὴν ψυχὴν
 μας τὰ ψαλμικά διδάγματα Διότι ἓνα μάθημα, ὁποῦ γίνεταί μὲ
 τὴν βίαν καὶ τὸν ἐξαναγκασμόν, φυσικὰ δὲν ἔμπορεῖ νὰ παρα-

(') Εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὅλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι Χριστιανοὶ συνέψαλλον ὁμοῦ, ἀποτελοῦντες μίαν συμφωνίαν Κατόπιν ἐπε-
 νοήθησαν οἱ χοροὶ τῶν ψαλτῶν πρὸς ἀπεφυγὴν τῶν χασμωδίων.
 Ἀλλὰ καὶ τῶρα οἱ Χριστιανοὶ ὁποῦ θέλουν νὰ διατηροῦν ἐκλονητὴν
 τὴν προσοχὴν τῶν ἐν τῷ Ναῷ, καλὸν εἶνε μὲ τὴν διάνοιάν των νὰ
 συμψάλλουν με τοὺς ψαλμοὺς τοὺς συντομωτέρους καὶ γνωστοὺς ὕμνους,
 καθὼς εἶνε τὸ Ἅγιος Ἅγιος, Σὲ ὁμνοῦμεν, τὸ Ἄξιόν ἐστι καὶ ἄλλα·
 ὁμοίως τὸ Κύριε ἰὼν Ἀντάμων εἰς τὸ Μ Ἀποδίδειπνον καὶ ὅσα ἄλλα
 εἶνε εὐκολομωθῆ-κα, καὶ τὰ συντομωτέστα Κύριε Ἰησοῦσον, Παράσχον
 Κύριε κλπ.

μεινῇ πολὺ εἰς τὴν ψυχὴν μας ἕσα ἔμως μαθήματα εισάγονται ἐντός μας μὲ τέρψιν καὶ χαρὶν, αὐτὰ σταθερώτερον κατ'ὥς παραμένουν καὶ κατοικοῦν μέσα εἰς τὰς ψυχὰς μας. Διότι τι πράγμα ωφελίμων εἶνε ἐποῦ νὰ μὴ τὸ μάθῃς ἀπὸ τοὺς Ψαλμοὺς, Ἄπο τοὺς Ψαλμοὺς ἔν μανθάνεις τὴν μεγαλοπρεπείαν τῆς ἀνδρείας : τὴν ἀκριθείαν τῆς δικαιοσύνης, τὴν σεμνοτητα τῆς σωφροσύνης : τὴν τελειοτάτην φρονήσιν, τὸν τρόπον τῆς μετανοίας : τὸ μέτρον τῆς ὑπομονῆς : Ὅ,τι καὶ ἂν εἴπῃς ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ, ἔν τὸ μανθάνεις ἀπὸ τοὺς Ψαλμοὺς. Ἐδῶ μέσα ὑπάρχει μία τελειοτάτη θεολογία Προφητεία διὰ τὴν ἔνσαρξον τοῦ Χριστοῦ γίνῃσιν ἀπειλή διὰ τὴν τελευταίαν κρίσιν ἔλπις διὰ τὴν ἀνάστασιν εἰς τὴν Δευτέραν Παρουσίαν φέδος διὰ τὴν κόλασιν ὑπόσχεις διὰ τὴν μέλλουσαν δοξάν τῆς ἐπουρανίου Βασιλείας. Ὅλα αὐτὰ ὡσαν εἰς ἓνα μέγα καὶ γενικὸν ταμεῖον εἶνε ἀποθησαυρισμένα μέσα εἰς τὴν βιβλὸν τῶν Ψαλμῶν, τὴν ἐποίαν ὁ Προφήτης, μολοντι πολλὰ καὶ διάφορα ἄλλα μουσικὰ ὄργανα ὑπάρχουν εἰς χρῆσιν, ἔμως τὴν ἐτοιμοὶ συμφωνὰ μὲ τὸ ὄργανον ἐποῦ ἐνομάζεται Ψαλτήρον, μὲ τὸ νὰ ἐθελήσει νὰ φανερώσῃ εἰς ἡμᾶς μὲ τὸ ὄνομα αὐτο, ὅτι ἡ χάρις κρούεται καὶ ἐντρεῖ εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπὸ τὸ ἐπάνω μέρος ('). Διότι ἀπὸ ὅλα τὰ μουσικὰ ὄργανα αὐτὸ μόνον ἔχει

(') Εἰς ἓνα παλαιὸν ὑπόμνημα σημειοῦται ὅτι τὸ Ψαλτήριον εἶνε μουσικὸν ὄργανον, τριγωνικόν, κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος δέλτα, τὸ ὅποιον εἰς τὸ ἄνω μέρος ἔχει ἓν κοίλωμα, ὅπου σχηματίζεται ὁ ἦχος. Τὸ αὐτὸ σημειώνει καὶ ὁ θεὸς Ἰερώνυμος λέγων εἰς τὴν ὁμιλίαν τοῦ 32 Ψαλμοῦ ὅτι τὸ μὲν Ψαλτήριον ἔχει εἰς τὸ ἄνω μέρος τὸ κοίλωμα, ἡ δὲ κιθάρα ἔχει τὸ κοίλωμα εἰς τὸ κατω. τὸ πύτ ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς σημειώσεως τοῦ ἱεροῦ Ζυγαδηνοῦ, ὅτις ἐπαναλαμβάνει τοὺς λόγους τοῦ θείου Χρυσόστομου, ὅτι τὸ Ψαλτήριον εἶνε ὄργανον ἐκ τῶν καλουμένων ἐντατῶν — τῶν κρουομένων δηλαδὴ διὰ χορδῶν ἐντεινομένων — πλὴν ὀρθιον, τὸ ὅποιον ἀπὸ τὸ ἄνω μέρος λαμβάνει τὴν αἰτίαν καὶ ἀφορμὴν τῶν φθογῶν. Εἰς τὸ σωζόμενον Προοίμιον τοῦ Ψαλτῆρος, τὸ ὅποιον ἀποδίδεται καινῶς εἰς

τὴν αἰτίαν τοῦ ἤχου ἀπὸ τοῦ ἐπάνω μέρους. Καὶ εἰς μὲν τὴν κιθάραν καὶ τὴν λύραν ἐγγύς ἀπὸ τοῦ κάτω μέρους δίδει τὸν ἦχον

τὸν θεῖον Χρυσόστομον, γίνεται παρατήρησις ἐπὶ ἐκεῖνο τὸ ὄργανον, ὅπου οἱ Ἕλληνες ἐκαλοῦν Ψαλτήριον, οἱ Ἑβραῖοι ὠνόμαζον Νάβλιν. Ὁρθῶς δὲ οἱ Ἑβδομήκοντα τὴν ἑβραϊκὴν λέξιν νέβελ μεταφράζουσι πολλάκις μετὰ τὴν λέξιν Ψαλτήριον Μεταχειρίζονται ὁμοίως πολλάκις καὶ τὴν λέξιν κιθάρα. Ὁ δὲ ἱερός Λύγουστινος ἐρμηνεύων τοῦ 56 Ψαλμοῦ τὸν στίχον «Ἐξεγέρθητι Ψαλτήριον καὶ κιθάρα» καὶ ἐξηγῶν τὴν διαφορὰν ὅπου ὑπάρχει μεταξύ αὐτῶν τῶν δύο ὀργάνων, παραθετεῖ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μ Βασιλείου καὶ λέγει· τὸ Ψαλτήριον εἶνε ὄργανον, τὸ ὁποῖον βασταζέται διὰ τῶν χειρῶν πληττουσῶν αὐτὸ καὶ ἔχει ἐντεταμέναις χορδαῖς· ἀλλ' εἰς τὸ ἐπάνω μέρος, ὅπουθεν αἱ χορδαὶ ἔχονται τὸν ἦχον, ὑπάρχει κοίλον τι ξύλον, τὸ ὁποῖον κρέμεται καὶ προύμενον δέχεται ἔνδον τὸν ἀέρα καὶ ἤχει. Καὶ ταῦτα μὲν σημειώνει ὁ Δουκαῖος.

Ἡ δὲ σημειωτικὴ τοῦ ἱεροῦ Ζυγαδηνοῦ, περὶ τῆς λέγεται ἀνωτέρω, ἔχει ὡς ἑξῆς. Τὸ Ψαλτήριον ἦτο μουσικὸν ὄργανον ἐντετὸν με δέκα χορδαῖς ἀντιφωνοῦς. Ἰππάρχον δὲ εἰς αὐτὸ δέκα κόλαβοι, ἤτοι ξυλάκια ἕκαστὸν μετὰ τὰς δέκα χορδαῖς, τὰ ὅποια στρεφόμενα ποτὲ μὲν ἐτέντονον τὰς χορδαῖς καὶ ἐψήλινον τοὺς ἤχους, ποτὲ δὲ ἐξέσφιγγον αὐτάς καὶ ἐχαμνίλονον τοὺς ἤχους. Καὶ τὸ μὲν δεξιὸν χεῖρ τοῦ παιζόντος ἐκράτει τὸ πληκτρον, τὸ δὲ ἀριστερὸν περιέστρεφε τὰ ξυλάκια καὶ ἐκινῶνιζε τὸν ἦχον ἢ ἐξὺν ἤγουν ὑψηλόν, ἢ βαρύν ἤγουν χαμηλόν, ἢ μεσον. Ἰππάρχε δὲ τὸ Ψαλτήριον ἐν χρῆσει καὶ πρὸ τοῦ Δαβὶδ, ἀλλ' οὗτος πρῶτος ἐτελειοποίησεν αὐτὸ καθὼς λέγει ὁ ἴδιος: «Οἱ δάκτυλοί μου ἤρμοσαν Ψαλτήριον».

Ὁ ἱερός Θεοδώρητος, ἐρωτηθεὶς τι διαφέρει ἡ νάβλα ἀπὸ τὴν κιθάραν, ἀπήντησεν ὅτι τὰ ὄργανα αὐτὰ εἶχον ἀπὸ δέκα χορδαῖς, πλὴν ἡ μὲν νάβλα, καθὼς λέγουσιν, ἐκρούετο διὰ τῶν δακτύλων, ἡ δὲ κιθάρα διὰ πlectrum.

Ἐν τῇ Ἑκδόσει τοῦ Ζυγαδηνοῦ παρὰ τοῦ ἀγιορείτου διδασκάλου Νικοδήμου σημειοῦται ὅτι ὁ Δαβὶδ ἐψάλλε τοὺς Ψαλμοὺς ὅχι μόνον μετὰ Ψαλτήριον, ἀλλὰ καὶ μετὰ κιθάραν (ἐξομολογήσομαι σοὶ ἐν κιθάρᾳ). Ὅθεν ὁ ἱερός Ζυγαδηνός βασιλικὸν ὄργανον ὀνομάζει τὴν κιθάραν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ στίχου ἐψάλλω σοὶ ἐν κιθάρᾳ.

εἰς τὸ πλῆκτρον τὸ δε Ψαλτήριον ἀπὸ τοῦ ἐπάνω μέρος ἔχει τὰς ἀσφρμας τῶν ἀρμονικῶν ρυθμῶν, διὰ νὰ στολίζωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ζῆτῶμεν τὰ ἄνω καὶ νὰ μὴ σιγῶμεθα κάτω εἰς τὰ χεῖραι ζῆλα πάθῃ τῆς σαρκὸς μετὰ τὴν ἡδονὴν τοῦ μελούς (¹)

Νομιζῶ δὲ ὅτι διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ ὄργανου ὁ προφητικὸς λόγος βαθεῖα καὶ μεσοφανῶς ἀποδεικνύει καὶ τοῦτο ἀδόμητον, ὅτι ὅσοι ἔχουσιν τὰς ψυχὰς τῶν ἀρμονικῶς ταιριασμένων καὶ μετὰ ἐμπρεπουσαν τάξιν, αὐτοὶ εὐκολὰ βαδίζουν τὴν τρὸς τὰ ἄνω πορείαν (²).

Λοιπὸν ἄς ἴδωμεν τῶρα καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Ψαλμῶν

Μακρίσιος ἀνὴρ ὡς οἶκα ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν. Καὶ ἐλπίστως, λέγει εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ἐποῦ δὲν υπετάχθη εἰς τὴν συμβουλὴν καὶ θέλησιν τῶν ἀσεβῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων. Καὶ οἱ μὲν ἀρχιτέκτονες βεβαίᾳ ἐπαινεθῶσιν νὰ ἐγείρουν εἰς μεγαῦρος τὰς οὐκῶδεις ἐκείνας οἰκοδομὰς ἐποῦ κατασκευάζουν, σιγῶντως θετοὺν ὑποκάτω εἰς τὰ θεμελῖα μεγάλους λίθους, ἀναλογῶς μὲ τὸ ὕψος ἐποῦ μελλεῖ νὰ λάβῃ ἡ οἰκοδομή. Καὶ οἱ ναυπηγοὶ πάλιν, ἐποῦ μὲ τεγγὴν κατασκευάζουν κανὲν ἀπὸ τὰ παμ-

(¹) Τὸ Ψαλτήριον, λέγει καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος, θέλει νὰ βλέπῃ ὁ Χριστιανὸς εἰς τὸν οὐρανόν, διότι τὰ ὄργανον αὐτὸ κινεῖται ἀνωθεν καὶ ὄχι κάτωθεν ὡς ἡ κιθάρα.

(²) Ἐνταῦθα περαιοῦται τὸ περὶ λαλήτων προοίμιον τῆς παρουσίας Ὁμιλίας, ὅπερ κυρίως εἶναι τὸ προοίμιον τοῦ ἔκτου Ψαλτηρίου, καὶ ὡς τοιοῦτον χαρακτηρίζεται παρὰ πάντων τῶν κριτικῶν, ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων, θαυμάζομενον διὰ τὴν γλαφυρότητα καὶ ἀπαράμιλλον κομψότητα καὶ χάριν, διὰ τῶν ὑποίων κυρίως διακρίνεται ὁ ῥητορικὸς λόγος τοῦ Μ. Βασιλείου Ἀρχιεπισκόπου λατινικῇ μετάφρασις τούτου σώζεται, ἡ ἑκταὶ ἀποδίδεται εἰς τὸν ἱερὸν Ἀνγούστίνον καὶ δημοσιεύεται ὡς ῥήτορας εἰς τὰς Ὁμιλίας αὐτοῦ εἰς τοὺς ψαλμούς. Ὁ δὲ θεὸς Ἀμβρόσιος ὁ Μεθιστάνων, ὅστις συνήθως πολλὰ παραλαμβάνει ἀπὸ τῶν Μ. Βασιλείου, ὅχι ὀλίγα ἐκλέξας αὐτολεξεῖ ἐλάθεν ἐκ τοῦ προοιμίου (Παρθέν. καὶ προλεγόμενα σ. 13)

μεγιστα ἐκείνα πλοῖα θέτουν κατα πρῶτον ὥσαν ἵνα θεμελίον τὴν
 τροπὴν, ἔτσι τὴν καρὶναν ὡς βάσιν αὐτοῦ, ἀνάλογον μὲ τὴν γεω-
 ρητικότητα τοῦ πλοιοῦ. Καὶ κατα τὴν γένεσιν πάλιν τῶν ζώων
 κατα πρῶτον ἡ καρδία σχηματίζεται ἀπὸ τὴν φύσιν ἀναλογως
 με τὸ εἶδος τοῦ ζώου ὁποῦ μελλεῖ νὰ γεννηθῇ. Διότι καθὼς
 σχηματίζεται καὶ πλαστοουργεῖται τὸ σῶμα τῶν ζώων ἀναλογως
 με τὰ ἴδια τετρα πρῶτα καὶ θεμελιωδῆ, γνωρίσματα ἐλάστου συγ-
 χρονωσ συντελεῖται καὶ ἡ διαφορά εἰς τὸ μέγεθος τῶν διαφόρων
 ζώων Ὅποιαν μὲν λείπον σημασίαν καὶ ἐπιρροὴν ἔχουν τὰ θεμελια
 εἰς τὰς οἰκοδομας καὶ ἡ τροπὴ εἰς τὰ πλοῖα καὶ εἰς τὸ σῶμα τῶν
 ζώων ἡ καρδία, τοιαυτὴν δύναμιν ἀπαράλλακτα μοῦ φαίνεται
 ὅτι ἔχει τὸ συντομον αὐτὸ προοίμιον σχετικῶς μὲ τὴν ὅλην τῶν
 ἡ ἀλμῶν ὑπόθεσιν. Διότι ἐπειδὴ ὁ Προφηταναξ ἔλιγον κατ' ἔλι-
 γον κατοπιν μελλεῖ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς εὐσεβείας
 καὶ ἐναρετου ζωῆς συμβουλὰς κοπιαστικὰς καὶ ὁποῦ νὰ συνο-
 δεύωνται μάλιστα καὶ με ἀνεκδιηγητοὺς ἰδρώτας καὶ πόνους,
 προλαμβάνει ἀμέσως εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου του καὶ φανε-
 ρώνει τὸ μακάριον τέλος τοῦ ἐναρετου Χριστιανοῦ, ἵνα μὲ τὴν
 ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐπιφυλάσσονται
 εἰς τὸ τέλος, διαπερῶμεν ἀλυκως τὰς ἀλγεινὰς θλίψεις τῆς πα-
 ρούσης ζωῆς. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς ὁδοιπόρους ὁποῦ
 περιπατοῦν μιαν τραγίαν καὶ δυσδατον ὁδὸν τὸν βαρὺν αὐτῶν
 κόπον ἀνακουφίζει τὸ ὥραϊον καὶ ἀναπαυτικὸν κατάλυμα, εἰς τὸ
 ὁποῖον ἐλπίζουν ἐπὶ τελους νὰ φθάσουν. Καὶ τοὺς ἐμπόρους ὁ
 μοίως τοὺς βιάζει με τόλμην νὰ ρίπτωνται εἰς τῆς θαλάσσης τα
 κύματα ἢ ἐπιθυμία, ὁποῦ ἔχουν νὰ προμηθευθοῦν τὰ διαφορά ἐμ-
 πορευματα καὶ τὰς πραγματείας των. Καὶ εἰς τοὺς γεωργοὺς
 πάλιν, κρυφα καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν, κλεπτὶ τοὺς κόπους
 των καὶ μόχθους, ὥστε νὰ μὴ τοὺς αἰσθάνωνται ὁλόλου, ἡ ἐλπίς
 τῆς ἐσοδείας τῶν καρπῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ κοινὸς τοῦ βίου μας
 διαρρυθμιστής, ὁ μέγας ἡμῶν διδάσκαλος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀλη-
 θείας, με πολλὴν σοφίαν καὶ μεγάλην τέχνην μᾶς προβάλλει
 ἀμέσως εἰς τὴν ἀρχὴν τὰς ἐνταμιδὲς ὁποῦ θα λάβωμεν, ἐάν

κοτιάσωμεν διὰ τὴν ἀσκησιν τῆς ἀρετῆς, δια να θεωρῶμεν ἑλαφροὺς τοὺς κόπους τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ τοὺς ὑπερπηδῶμεν χωρὶς να τοὺς λογαριάζωμεν διόλου καὶ ἔτσι να προχωρῶμεν εἰς τα ἐμπρὸς μὲ προθυμίαν, ἔγοντες εἰς τὸν νοῦν μας πάντοτε τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν (¹)

Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν. Ὁ πᾶρχει μὲν βεβαιῶς ἐκείνο το ἀγαθόν, ὅπου εἶνε πρῶτα-πρῶτα κυρίως καὶ καθ' ἑαυτὸ ἀξίον μακαρισμοῦ, το ἀληθινόν ἀγαθόν. Αὐτὸ δὲ εἶνε ὁ Θεὸς Ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος, δταν ἐμιλλε να κάμῃ ὑπόμνησιν περὶ τοῦ Χριστοῦ, εἶπε Κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ἤτοι τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ μακαρίου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (Τίτ 2, 13) (²) Διότι μακάριον εἶνε τῶνόντι το αὐτοκαλόν, ἤτοι τὸ κυρίως καὶ καθ' ἑαυτὸ καλόν, πρὸς το ὅποιον ἀποβλέπουν τα πάντα, το ὅποιον ἐπιθυμοῦν να ἀπολαύ- C σουν τα πάντα, ἡ ἀτρεπτος καὶ ἀμετάβλητος φύσις, τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα, ἡ ζωὴ ἐποῦ δὲν βλάπτεται ἀπὸ καμμίαν ἐνοχλήσιν καὶ θόρυβον, ὁ ἑλαφρὸς καὶ χωρὶς καμμίαν λυπὴν τρόπος τοῦ βίου, εἰς τὸν ὅποιον δὲν ὑπάρχει καμμία ἀλλοίωσις, τὴν ὁποῖαν

(¹) Τὸ ἔθιον σχαδὸν λέγει καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος· εἰ μὲν ἀποβλέψῃς εἰς τὸν κόπον τῶν κατορθωμάτων, φαίνεται τὸ πρᾶγμα βαρὺ καὶ κοπιαστικόν, ἐν δε εἰς τὴν ἀνταμοιβὴν ἀποβλέψῃς, τότε το ἔργον τῆς ἀρετῆς φαίνεται ἑλαφρὸν καὶ εὐκολωτάτον (λόγ. περὶ Μετανοίας). Τὴν αὐτὴν ἐννοίαν καὶ μὲ γλῶσσαν αὐτὴν λέξιν ἐκφράζει ὁ Μ Βασίλειος εἰς τὸν περὶ φθάνου λόγον· εὐπερὶ κηδῆσας μὲ τὸν λογισμὸν τὰ ἀνθρώπινα πρᾶγματα καὶ ὡς οὐδὲν θεωρήσας αὐτὰ καὶ ἀποβλέψας εἰς τὸ ὅπως καλὸν καὶ ἐπικαιρόν. ».

(²) Ἡ ῥῆσις αὕτη ἀπηρτίσθη ἐκ τῆς συγχωνεύσεως δύο χωρίων· τὸ μὲν πρῶτον μέρος ἐκ τῆς πρὸς Τιμόθ. Α΄. 1, 11 ἐκατὲ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς δοξῆς τοῦ μακαρίου Θεοῦ, τὸ δὲ δευτέρον ἐκ τῆς πρὸς Τίτ. 12, 13 ἐκπροσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δοξῆς τοῦ μεγάλου Θεοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

δεν ἐγγίζει καμμία μεταβολή⁽¹⁾, ἡ ἀνεξάντλητος πηγή, ἡ ἀφθονος χάρις, ὁ ἀδαπανητος θησαυρος. Ἄλλ' ἔμως οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀμαθεῖς καὶ φιλοκεσμοὶ, ἐποῦ δὲν ἤμπόρισαν νὰ καταλάβουν τὴν φύσιν αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ, μακαρίζουν πολλάκις ἐκείνα τὰ πράγματα, ἐποῦ δὲν ἔχουν καμμίαν ἀξίαν· μακαρίζουν τὸν πλοῦτον, τὴν ὑγείαν, τὴν δοξάν καὶ τὴν λαμπροτητα τοῦ βίου. ἀπὸ τὰ ἐποῖα κανένα δὲν εἶναι κυρίως καὶ καθαυτὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τὴν ἰδικήν του φύσιν, ἔχει μόνον διότι εὐκολὰ ἀλλάζουν καὶ καταντῶν εἰς τὰ ἐναντία τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ διότι καὶ ἐκείνους ἐποῦ τὰ ἔχουν δὲν ἔμποροῦν νὰ τοὺς κάμουν ἀγαθοὺς. Διότι ποῖος ἄνθρωπος εἶναι δικαίος ἀπὸ τὰ χρηματὰ του· ποῖος δὲ εἶναι σώφρων ἀπὸ τὴν ὑγείαν του; Τὸ ἐναντίον μαλιστα πολλάκις συμβαίνει, καὶ τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ χρησιμεύει διὰ νὰ ἀμαρτάνουν ἐκεῖνοι ἐποῦ τὰ ἔχουν καὶ τὰ μεταχειρίζονται κακῶς. Μακάριος λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνος ἐποῦ ἀπέκτησεν ἐκεῖνα τὰ ἐποῖα εἶναι πολυτιμοτάτα δι' αὐτόν, ἐποῦ ἔχει τὰ ἀνάθη τὰ ἐποῖα εἶναι ἀναφαιρετὰ. Αὐτόν δὲ τὸν ἄνθρωπον με ποῖον τρόπον θὰ τὸν γνωρίσωμεν, Μὰς ἐδηγεῖ ὁ Προφητὰνάξ λέγων: «Ὁ ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος εἶναι μακάριος, λέγει, ἐποῦ δὲν ὑπετάθη εἰς τὴν συμβουλήν καὶ θελήσιν τῶν ἀσεβῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ πρὶν εἰπω τί ἀκριδῶς σημαίνει τὸ νὰ μὴ πορευθῇ κανεὶς καὶ ὑποταχθῇ εἰς τὴν συμβουλήν καὶ τὴν θελήσιν τῶν ἀσεβῶν, ἐπιθυμῶ νὰ σὰς διαλυσω τὸ ζήτημα ἐποῦ παρουσιάζεται εἰς τὸν στιγμήν αὐτόν τοῦ Ψαλμοῦ. Διὰ τι, θὰ εἴπῃ ἴσως καθενὰς ἀπὸ σὰς, διὰ τί ὁ Προφήτης ἐδιάλεξε καὶ μακαρίζει ἐξῶ μόνον τὸν ἄνδρα; Ἀρὰ γε μὴπως ἀποκλείει τάχα ἀπὸ αὐτόν τὸν μακαρισμὸν τὰς γυναῖκας. Μὴ γενοῖτο διότι καὶ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς μία καὶ ἡ

(1) Ἐχει ὑπ' ἑξῆς τοῦ Ἁγίου τὸ τοῦ Ἰερώνου (Α' Κεθ. Ἐπ 17, ἀπαρ' ὧ οὐκ ἐν, πρὸς ἀλλήλους. Ὁμοίον δὲ καὶ τὸ τοῦ προφήτου Μελαχίου «Ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι». Τοῦτέστιν, ὅχι μόνον τοῦ μεταβολῇ δὲν ὑπάρχει περὶ τὸ αὐτοκάλον, ἀλλ' οὔτε κανενὸς πρᾶγματος μεταβολὴν καὶ ἄλλο ὡς τὸ αὐτο δοκιμάζει.

αὐτῇ εἶνε ἡ ἀρετὴ· διότι καὶ ἡ πλάσις αὐτῶν καὶ τῶν δύο ἔχει
 τὴν ἰδίαν τιμὴν ἐξ ἑσῶ. Ἀκούσον τι λέγει ἡ Γενεσις. Ἐ- *
 ποίησε, λέγει, ὁ Θεὸς ἰὸν ἄνθρωπον, καὶ εἰκόνα Θεοῦ ἐποίη-
 σεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θήλυ ἐποίησεν αὐτοὺς (Γεν 1, 27).
 Ἐκείνων δὲ τῶν ἔκποιων ἡ φύσις εἶνε μία καὶ ἡ αὐτὴ, αὐτῶν
 καὶ αἱ ἐνέργειαι ὡσαύτως εἶνε ἴσαι καὶ αἱ αὐταί· ἐκείνων δὲ
 τῶν ὁσίων τὸ ἔργον εἶνε ἴσον καὶ τὸ αὐτό, αὐτῶν καὶ ὁ μι-
 σθος εἶνε ἴσος καὶ ὁ αὐτός. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀναφέρει ὁ Προφήτης
 τὸν ἄνδρα μόνον καὶ ἀπιστώσῃ τὴν γυναῖκα. Διότι ἔκρινεν
 ἔτι, ἀφ' ἧς ἡ φύσις αὐτῶν εἶνε ἴση καὶ μία, ἀπὸ ἐκείνου οὐοῦ εἶνε
 τὸ πλεον ἡγεμονικὸν ἀπὸ ταῦ δύο γεννηφανερωρεται σαφισαααα τὸ
 συνολον καὶ τῶν δυο αὐτῶν Μακάριος λοιπόν ἄνθρωπος, ὅς οὐκ ἐπο-
 ρεύθη ἐν βουλή ἀσεβῶν Παρατηρεῖ καλα τῶν λεξιων αὐτῶν
 τὴν μεγάλην ἀκρεβειαν, πῶς ἡ κάθε μια ἀπὸ αὐτας εἶνε γιμάτη
 ἀπὸ ἐννοιας καὶ διδασκαλιας περὶ τῆς πιστεῶς μας Δὲν εἶπεν,
 ἐκεῖνος ἐποῦ «δὲν πορεύεταί εἰς τὴν συμβουλήν καὶ τὴν θελήσιν
 τῶν ἀσεβῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων», ἀλλὰ οὐοῦ δὲν ἐπορεύθη 93
 Διότι ἐκεῖνος μὲν ἐποῦ εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν, δὲν ἔμ-
 πορεῖ νὰ εἶνε καλὸ τυχερός καὶ ἀξίος μακαρισμοῦ διότι ἀγῶλον καὶ
 ἀγνωστον εἶνε ἀκόμη ὁποῖον θα εἶνε τὸ τέλος του (1) Ἐκεῖνος
 ὁμοως οὐοῦ ἐξεπλήρωσεν ἐδῶ εἰς τὸν κοσμον αὐτόν καλῶς τα
 καθηκοντά του καὶ ἐτελειωσεν τὴν ζωὴν του μὲ ἀναντιρρητον
 καλὸν τέλος, αὐτὸς πλεον ἀσφαλῶς ἔμπορεῖ νὰ ὀνομάζεται μα-
 κάριος. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο πάλιν ὁ ἴδιος Προφήτης εἰς ἄλλον Ψαλμὸν
 λέγει· «Μακάριοι οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου», ἔτοι· «Κα-
 λότυχοι εἶνε ἔσαι ἐξακολουθοῦν νὰ πολιτευωνταί καὶ νὰ ζοῦν μὲ
 τὸν νόμον τοῦ Κυρίου καὶ νὰ φυλάττουν τὰς ἐντολάς του», Εἰς
 ἐκείνων τὸν Ψαλμὸν δὲν καλοτυχεῖ καὶ δὲν θεωρεῖ ἀξιους μακα-
 ρισμοῦ ὁ Προφήτης ἔσους ἐπορεύθησαν, ἀλλ' ἔσους πορεῦονται
 ἀκόμη, διότι εἰς ἔσους ἐργάζονται τὸ ἀγαθὸν καὶ τὰς ἀρετάς, κατό-

(1) Παραβαλε το τῆς σοφίης Σειράχ· «Πρὸς τελευτῆς μὴ μακά-
 ριζε μηδένας» (11, 28).

πιν από αυτήν την αγαθήν των ενεργειαν και πράξιν ακολουθεῖ ἀμεισως ἡ ἐπιδοκμασία και ἀποδογῇ αὐτῆς και ο ἑπαινος Ὅσοι ὁμως ἀποφευγουν να πράξουν το κακόν και τὴν αμαρτιαν, αὐτοὶ εἶνε ἀξιοὶ ἐπαίνων, ὅχι εἰν μίαν μόνον φορὰν ἴσως και δευτεραν, ἀποφυγουν να πράξουν τὴν αμαρτιαν, ἀλλ' εἰν κατορθώσουν να ἀποφυγουν ὅλως ὁλοσῶς τὴν πράξιν τῆς ἀμαρτίας εἰς ὅλην των τὴν ζωὴν.

- Β Ἀλλ' ἀπὸ τὴν συνεγείαν τῆς ἐμῆς μας παρουσιάσθη τῶρα και ἐν ἄλλο ζήτημα και μὴ ἄλλη ἀκόμη ἀπορία Διατί τάχα ο Προφήτης δὲν μακαρίζει και δὲν καλεσυχίζει ἐκεῖνον οποιῦ κατωρθῶναι τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἐκεῖνον οποιῦ δὲν ἔπραξε τὴν ἀμαρτιαν, Διοτι εἰν ἐκαλοῦν/ίζειν ἐκεῖνον οποιῦ κατωρθῶναι μόνον τὴν ἀρετὴν, με αὐτὸν τον τροπον θὰ ἦσαν ἀξιοὶ ἐπαινων και μακαρισμῶν και τα ἄλογα και ἄβυσσα, και κάθε ἵππος και βοῦς και λίθος ἀκομη Διοτι ποῖον ἄβυσσον πρᾶγμα «ἔστι ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν», ἦτο· ἐστᾶθη και ἐπεριπάτησε τὸν ὁρομον τῶν ἀσεβῶν και κακῶν ἀνθρώπων, ἡ ποῖον ἄλογον ζῶον ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν ἐκάθισεν: Τῶν/ντι, εἰν ἔρης ὀλιγὴν ὑπομονὴν θα εὕρης το ἱατρικόν και τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας σου αὐτῆς Διοτι λέγει κατόπιν ο Ψαλμός Ἀλλ' ἡ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ. «Ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, λέγει, εἶν μόνον πῶς να ἐκτελεσθῇ τὸν νόμον τοῦ Κυρίου.» Ἡ δὲ μελετὴ τοῦ θείου νόμου ἀνήκει μόνον εἰς τὸν λεγικὸν ἀνθρώπον Μόνος ο ἀνθρώπος οποιῦ μετερεῖ ἀπο τον λόγον ἔμπορεῖ να μελετᾷ τὸν νόμον τοῦ Κυρίου. Ἡμεῖς δὲ προσθετομὲν ἀκόμη και το ἐξῆς ὅτι ἡ παῦσις ἀπο τὴν ἀμαρτιαν γίνεται εἰς τὸν ἀνθρώπον ἀρχὴ εἰς τὸ να κάμνη τὰς ἀρετὰς Διοτι λέγει ἄλλος Ψαλμός Ἐκκλίνον
- Γ ἀπὸ κακοῦ και ποιήσον ἀγαθόν (Ψαλμ. 36, 27) ἦτο· ἐπαῦσε τα κακα και τὴν ἀμαρτιαν, και ἄρχισε τότε να κάμνη τὰ καλὰ και τὴν ἀρετὴν.

Με σφίαν λοιπόν ο Προφήτης και με τέχνην με τὸ να θέλῃ να μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν γύμνασιν και ἀσκήσιν τῶν ἀρετῶν, ἀρχὴν τῶν καλῶν ἔργων ἔκαμε τὴν παῦσιν τῆς ἀμαρτίας. Διοτι

εἰαν εὐθὺς ἀμίσως σοῦ ἐπρὸς αὐτὸ τὴν τελειότητα, ἦτοι, ἂν σοῦ
 ἐπρότεινε να ἀρχίσῃς εὐθὺς να λαμῇς τὴν ἀρετὴν, θὰ ἴδιστα-
 ζεις καὶ ἴα ἐρεθεῖσθαι να ἐπιχειρήσῃς το μεῖγα αὐτὸ ἔργον. Τώρα
 δε σε συντρίβει πρῶτον με ἐκεῖνα οὐκοῦ εἶνε πλέον εὐκόλοκατόρ-
 θωτα, δια να ἡμπαρῇς ἐπειτα να τολμήσῃς νὰ προβῇς καὶ εἰς
 τα δυσκολα καὶ τελεία. Διοτι ἡμπορῶ να παρομοιάσω τὴν ἀσκη-
 σιν τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς ὥσαν με μιαν κλίμακα τρόπον τινά,
 ἐκείνην τὴν κλίμακα ἠηλαθῇ, ὅπου εἶδε μίαν φορὰν ὁ μακάριος
 Ἰακώβ, τῆς οὐοίας εἶνα μέρος μὲν ἦτο πλησιον τῆς γῆς καὶ χα-
 μαίηλην, το δε ἄλλο μέρος τῆς ἀνυψοῦτα ὑπεράνω καὶ ἀπὸ
 αὐτοῦ τον οὐρανὸν ἀκομή (Γεν. 28,12). Ὡς ἐκεῖνοι οὐοῦ πρῶ-
 τὴν φορὰν ἀρχίζου τὴν ἐνάρετον ζωὴν, πρίκει νὰ θετοῦν τὸν
 ποδὰ των κατ' ἀρχας εἰς τας πρῶτας βαθμίδας, καὶ ἐπειτα κα-
 τόπιν ἀπο ἐκεῖ να πατοῦν εἰς τας παραπάνω βαθμίδας κατὰ σει-
 ράν, ἔως ὅτου με τὴν βαθμιαίαν προκοπὴν των ὀλιγον κατ' ὀλι-
 γον ἀναβοῦν εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, εἰς τὸ οὐοῖον ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ
 ἡ ἀνθρωπινὴ οὐσις. Καθὼς λοιπον εἰς τὴν κλίμακα πρῶτὴ ἀνά-
 θασις αὐτῆς λεγεται ὁ ἀποχωρισμὸς μας ἀπο τὴν γῆν, ὅταν ἀφί-
 νωμεν αὐτὴν καὶ πατώμεν εἰς τὴν πρῶτην βαθμίδα τῆς κλίμα-
 κος (1), ἔτσι καὶ εἰς τὴν κατὰ Θεὸν ζωὴν, ἀρχὴ προκοπῆς εἰς
 τον ἀνθρωπίνον εἶνε ὁ ἀποχωρισμὸς του ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν,
 ὅταν ἀφῆσῃ ὁ ἄνθρωπος ὅλως διολοῦ τὴν ἀμαρτίαν. Ἐν
 γενεῖ δὲ πλέον εὐκολώτερον εἶνε νὰ παύῃ κανεὶς παρὰ νὰ κάμνῃ
 στοιανδῆποτε πράξιν. Παραδείγματος χάριν· οὐ φονεύσεις, οὐ
 μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις· τὸ καθὲν ἀπὸ αὐτα τὰ κακὰ ἔχει ἀνάγ-
 κην ἀργίας καὶ ἀκινήσιας. Ἀλλ' ὁμοως λέγει κατόπιν ὁ Νόμος·
 ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καθὼς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ, πώλησας
 τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ μοίρασέ τα εἰς τοὺς πτωχοὺς· καὶ, εἰάν
 κανεὶς οὐ ἀγγαρεύσῃ ἐν μίλιον, ὅλας με αὐτὸν δύο· αὐταὶ αἱ

(1) Ἐπὶ τῆς ἐννοίας αὐτῆς τοῦ Ἁγίου ἐστάρξεν ὁ Ἅγιος Ἰω-
 ἀννης τῆς Κλίμακας τὴν πρῶτην Ὁμιλίαν ἐπερὶ φυγῆς κόσμου ἐν
 τῷ περιωνομῇ αὐτοῦ ἀσκητικῷ συγγραμμάτι.

ἀρετῇ εἶνε ἐνέργειαι καὶ πράξεις, ὅπου ἀρμόζουν εἰς ἀγωνιστάς, καὶ διὰ τὰ κατορθωθῶν ἔχουν ἀνάγκην νικητικῆς πλεον ψυχῆς καὶ πολὺ γενναίας. Ὅστει πρέπον εἶνε τὰ θαυμάσιος τὴν σοφίαν ἐκείνου ὅπου μᾶς ἐδηγεῖ εἰς τὴν τελειότητα μὲ ἐκεῖνα ὅπου εἶνε πλέον εὐκόλα καὶ πλέον εὐκόλα κατορθωνονται. Τρία δὲ πράγματα μᾶς προτείνει ὁ Ψαλμός ἀπὸ τα ὅποια πρέπει νὰ προσυλαττώμεθα· νὰ μὴ πορευθῶμεν, ἤτοι νὰ μὴ ὑποταθῶμεν, εἰς τὴν συμβουλὴν καὶ θέλτησιν τῶν ἀσεβῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων, νὰ μὴ σταθῶμεν καὶ περιπατήσωμεν τὴν ὁδὸν τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ νὰ μὴ καθήσωμεν μαζί τους, μῆτε νὰ στερεώμεν τοὺς λόγους των. Ἔθηκε δὲ ὁ Προφήτης τὴν τάξιν αὐτὴν εἰς τὰ λόγια αὐτά, μὲ τὸ νὰ ἀκολουθῇ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον φυσικὰ συμβαίνουν αὐτὰ τὰ πράγματα εἰς τὸν κόσμον. Διότι ἡμεῖς πρῶτον μὲν βουλευόμεθα καὶ σκεπτόμεθα, ἐπειτα δὲ κάμνομεν ἐκλογὴν καὶ λαμβάνομεν μίαν ἀπόφασιν ἐπὶ τῶν βουλευμάτων καὶ σκέψεων μας, καὶ τρίτον στήργομεν εἰς ἐκεῖνα ὅπου ἀπεφασισαμεν καὶ μένομεν πλέον στερεοὶ ἐπάνω εἰς αὐτά

94 ^Α Πρῶτα-πρῶτα λοιπὸν δεῖα μακαρισμοῦ εἶνε ἡ καθαρότης τοῦ νοῦς μας καὶ τῶν διανοημάτων καὶ λογισμῶν μας, ἐπειδὴ τὰ διανοήματα καὶ οἱ λογισμοὶ ὅπου ὑπάρχουν μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε πηγὴ καὶ ρίζα ὅλων τῶν πράξεων καὶ ἐνεργειῶν τοῦ σώματος. Διότι ἡ μοιχεία, ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς ἀνάβη μεσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ φιληδονοῦ ἀνθρώπου, ἔτσι τότε ἐκτελεῖ κατόπιν καὶ φέρει εἰς πέρας τὴν πρᾶξιν καὶ φθορὰν ὅπου γίνεται διὰ μέσου τοῦ σώματος. Ὅθεν καὶ ὁ Κύριος λέγει ὅτι ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχουν ἐκεῖνα τὰ πράγματα ὅπου μολύνουν τὸν ἄνθρωπον (Ματθ. 15, 18). Ἐπειδὴ δὲ ἀσίβεια κυρίως λέγεται ἡ ἀμαρτία ὅπου γίνεται ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, μὴ γένοιτο ποτὲ νὰ δεχθῶμεν ἡμεῖς μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μας καμμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ἀπιστίαν μας. Διότι τοῦτο ἐννοεῖ τὸ «νὰ μὴ πορευθῶμεν καὶ νὰ μὴ ὑποταχθῶμεν εἰς τὴν συμβουλὴν καὶ θέλτησιν τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀμαρτωλῶν ἀνθρώπων» δηλαδὴ ἂν καμμίαν φορὰν εἴπης μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου· ἄρὰ γὰρ ὑπάρχει Θεὸς ὅπου κυβερνᾷ τὰ

σύμπαντα· ἄρά γε ὑπάρχει Θεὸς εἰς τὸν οὐρανόν, ὁποῦ οἰκονο-
 μεῖ τὰ πάντα καὶ προνοεῖ δια τὸ καλὸν χωριστά; ἄρά γε ὑπάρ- B
 χει κρίσις; ἄρά γε ὑπάρχει ἀνταποδοσις δι' ἑαστον ἀνθρώπου
 κατὰ τὰ ἔργα του, διατὶ λοιπὸν πολλοὶ δίκαιοι νὰ εἶνε πτωχοὶ
 καὶ πάλιν πολλοὶ ἁμαρτωλοὶ νὰ εἶνε πλουσιοὶ; οὗτοι νὰ εἶνε
 ἀσθενεῖς καὶ ἐκεῖνοι ὑγιεῖς καὶ εὐρωστοὶ; οὗτοι νὰ εἶνε ἄτιμοι
 καὶ ἐκεῖνοι ἐνδοξοὶ; μήπως τάχα ὁ κόσμος διενθύνεται καὶ διοι-
 κεῖται αὐτομάτως, καὶ κάποιαι περιστάσεις τῆς τύχης παράλο-
 γοὶ προσδιορίζουσι τὴν ζωὴν ἑκάστου ἀνθρώπου; Ἐὰν αὐτὰ σκε-
 φθῇς εἰς τὴν καρδίαν σου, τότε ἐπορευθής ἐν βουλήῃ σοφῶν,
 τότε ὑπετάχῃς εἰς τὰς συμβουλὰς καὶ θελήσεις τῶν ἀσεβῶν καὶ
 κακῶν ἀνθρώπων. Καλοτυχὸς λοιπὸν εἶνε ἐκεῖνος ὁ ἀνθρώ-
 πος, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ὁποίου δὲν ἐγεννήθη κανένας δισταγμὸς
 περὶ τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ δὲν ἐφάνη μικρόψυχος εἰς τὰ παρόντα πράγ-
 ματα τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ περιμένει τὰ μελλόντα ἀγαθὰ
 ὁ ἀνθρώπος ὁποῦ δὲν ἔδε/θη εἰς τὴν ψυχὴν του ἰδέαν ἄπιστον C
 περὶ τοῦ Κτιστοῦ μας Μακάριος δὲ πάλιν εἶνε καὶ ὁ ἀνθρώ-
 πος, ὅς ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστι. Καλότυχος, λέγει, εἶνε
 καὶ ἐκεῖνος ὁ ἀνθρώπος ὁποῦ δὲν ἐστάθη, οὔτε ἐπεριπάτησεν εἰς
 τὸν δρόμον τῶν ἁμαρτωλῶν· Ὁδὸς μὲν βεβαίως ὀνομάζε-
 ται ἡ ζωὴ μας μὲ τὸ νὰ βιάζεται ἑαστος ἀπὸ τοὺς ἀν-
 θρώπους, ἀμέσως ἀφοῦ γεννηθῇ, νὰ σπεύδῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ
 τέλος του. Διότι καθὼς ἐκεῖνοι ὁποῦ κοιμῶνται μέσα εἰς τὰ
 πλεῖστα, αὐτομάτως, χωρὶς νὰ κινηθοῦν διόλου, ὁδηγοῦνται ἀπὸ
 τὸν ἀνεμὸν καὶ φθάνουν εἰς τοὺς λιμένας, καὶ ἂν οἱ ἴδιοι δὲν τὸ
 αἰσθάνωνται αὐτό, ἀλλ' ὁ δρόμος τοὺς σύρει μὲ σπονδὴν εἰς τὸ
 τέρμα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ταξιδίου των, ἔτσι καὶ ἡμεῖς, ἐνῶ ὁ
 χρόνος τῆς ζωῆς μας παύρηται τρόπον τινὰ καθὼς τὸ ρεῦμα
 τοῦ ποταμοῦ μὲ κάποιαν κίνησιν συνεχῇ καὶ ἀδιάκοπον, ὁ καθένας
 σπεύδωμεν πρὸς τὸ ἰδικόν του τέλος μὲ τὴν ἀνκαισθήτον αὐτὴν
 πάροδον τῆς ζωῆς μας. Παραδείγματος χάριν. Κοιμᾶσαι καὶ ὁ
 χρόνος τρέχει καὶ σὲ ξεπερνᾷ. Εἶσαι ἀγρυπνὸς καὶ ἔχεις καμμίαν
 ἐνασχόλησιν εἰς τὸν νοῦν σου; Ἀλλ' ὅμως ἡ ζωὴ σου ἐξοδεύε- D

ται και τελειώνει. μολονότι αυτό εξαπατά την αντίληψίν μας και δεν τὸ καταλαμβάνομεν. Κάποιον ὁρῶμεν λοιπὸν τρεχομεν ἔλοι οἱ ἄνθρωποι. και τρεχομεν με σπουδὴν και βιαστικά να φθάσωμεν ὁ καθένας εἰς τὸ ἴδιόν του τέλος.

Διὰ τοῦτο ἔλοι εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν εἴμεθα ἐν ὁδῷ ἔλοι εὕρισκομεθα εἰς μίαν ὁδοιπορίαν. Ἄλλα και ἔτσι ἀκομὴ ἡμπορεῖς να λάβῃς μίαν ιδεάν διὰ τὴν σημασίαν ὁποῦ ἔχει ἡ λέξις ὁδός. Ὡσάν ἕνας ὁδοιπόρος παρουσιάζεσαι και συ εἰς τὴν ζωὴν αὐτήν· και ἐνῷ βαδίζεις, ἔλα τα πράγματα ὁποῦ βλέπεις τα ξεπερνᾷς ἔλα τα ἀφίνεις ὀπίσω σου. Εἶδες ἔμπρὸς εἰς τὸν ὁρμον σου κανὲν ὑψηλὸν δένδρον, ἢ καμμίαν ὥραιαν πρασινάδα, ἢ καμμίαν κελαρύζουσαν πηγὴν ὕδατος ἢ ὅ,τι και ἂν τυχὴ ἀπὸ ὅσα εἶνε ἀξιοθέατα εἰς τὴν ἐξοχὴν· ὀλίγον μονὸν εὐχαριστήσης, και ἔπειτα ἀπεμακρύνῃς ἀπὸ αὐτά και τὰ ἀφῆσες ὀπίσω. Πάλιν συνηντήσῃς εἰς τὸν δρόμον σου πετρώσεις τόπους και δύσβατα μέρη και φάραγγας και κρημνοὺς και βράχους και σκόλοπας, ἢ και θηρία ἴσως καμμια φορὰ και ἔρπετά, και ἐκάνθας και κάποια ἄλλα ἐνοχλητικὰ πράγματα, ὀλίγον ἐδυσκολεύῃς και ὑπέφερες ἀπὸ αὐτά, ἔπειτα ἀπεμακρύνῃς και τὰ ἀφῆσες ὀπίσω. Τοιαυτὴ εἶνε ἡ ζωὴ μας· οὔτε τὰ τερπνὰ εἶνε μόνιμα, οὔτε τὰ λυπηρὰ διαρκή. Ὁ δρόμος αὐτός δὲν εἶνε ἰδικός σου, ἀλλ' οὔτε τὰ παρόντα πράγματα εἶνε ἰδικὰ σου. Μεταξὺ τῶν ὁδοιπόρων ἔκειναι ὁποῦ ὁδοιποροῦν μαζί διὰ να ὑπάγουν κάπου, συγχρονῶς μόλις ὁ πρῶτος μετακινεῖ τὸν πέδα του, και εὐθὺς ἀμεισῶς θέτει ἐκεῖ τὸ πάτημά του ὁ κατόπιν του, και κατέπιν πάλιν ἀπὸ ἐκείνου ὁ ἄλλος ὁποῦ τὸν ἀκολουθεῖ, και οὕτω καθεξῆς.

Κύτταξε δὲ ἂν δὲν εἶνε ἀπαράλλαχτα μὲ αὐτά και ὅσα συμβαίνουν εἰς τὴν ζωὴν μας. Σήμερον ἐκαλλιέργησες ἐσὺ αὐτὴν τὸν ἀγρόν, και αὔριον τὸν ἐκαλλιέργησεν ἄλλος, και κατόπιν ἀπὸ ἐκείνου ἄλλος. Βλέπεις αὐτά τα κτήματα και τας πολυτελεῖς αὐτάς οἰκίας και αὐτά τὰ μέγαρα. Πόσα ἔως τώρα ὀνόματα δὲν ἀλλάξαν, ἀφ' ὅτου τὸ καθὲν ἀπὸ αὐτὰ ἐκτίσθη; Κατὰ πρῶτον ἔλεγαν ὅτι αὐτὴ ἡ οἰκία εἶνε τοῦ θεῖου· ἔπειτα ὁμοῦς ἀλλάξαν

ἄλλο ὄνομα, ἔπειτα ἐγείνεν ἰδιοκτησίαν τοῦ δεινός, καὶ τώρα τάλιν ἀνήκει εἰς ἄλλον καὶ ἐνομάζεται μετὰ τὸ ὄνομά του Ἄρα γε ὁ δὲν εἶνε λοιπὸν δρόμος ἡ ζωὴ μας, οὗτοῦ ὑποδεχεται διαφορὰς πάντοτε ὁδοιποροῦς, οἱ οὗτοι ἐλθοὶ ἀκολουθοῦν τὸν δριμύτων κατὰ σείραν ὁ ἕνας κατοπινὸν τοῦ ἄλλου. «Μακάριος λοιπὸν εἶνε ἐκεῖνος ὅπου δὲν ἐστάθη εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ δὲν ἐπεριπάτησεν τὸν δρόμον τῶν». Τί σημαίνει ἐξ ὧν, δὲν ἐστάθη, Ἐνίσσω ἀκομὴ οἱ ἄνθρωποι εὐρισκόμεθα εἰς τὴν πρώτην ἡλικίαν, οὔτε κακίαν ἔχομεν, οὔτε ἀρετὴν διότι ἡ πρώτη αὐτῇ ἡλικίᾳ εἶνε ἀνεπίδεκτος καὶ ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς ἕξεις καὶ συνθέσεως. Ὅταν ὁμως ἀναπτυχθῇ καὶ γείνηται τελειὸν τὸ λογικόν μας, τότε συμβαίνει ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Ἀπόστολος Ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἀμαρτία ἀνέζησεν ἐγὼ δὲ ἀπέθανον (Ῥωμ. 7, 9), ἤτοι «ἔσαν δὲ ἔλθῃν ἡ ἐντολὴ, ἀνέζησεν ἡ ἀμαρτία, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον»⁽¹⁾. Διότι τότε ἐμφανίζονται λογισμοὶ πονηροὶ οὗτοι γεννῶνται μέσα εἰς τὰς ψυχὰς μας ἐξ αἰτίας τῶν σαρκικῶν παθῶν διότι ἀληθῶς, ἀπὸ ἐλθῆν ἡ ἐντολὴ, δηλαδὴ ἡ ὁδοὶ διάγνωσις τῶν καλῶν, ἐάν δὲν ἡμπορεῖται αὐτὴ νὰ νικήσῃ τελείως τὸν πονηρὸν λογισμὸν τῆς ἀμαρτίας καὶ νὰ ὑποταξῇ αὐτόν, ἀλλὰ δώσῃ αἰδεῖαν καὶ καιρὸν νὰ ὑπεδουλωθῇ ὁ λογισμὸς τοῦ ἀπὸ τὰ πάθη, τότε ἀναζῇ ἡ ἀμαρτία, ἀποθνήσκει δὲ ὁ νοῦς καὶ γίνεται νεκρὸς ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας. Καλὸς τυχεὶς λοιπὸν εἶνε ἐκεῖνος ὅπου ἔάν ᾔθελε παραμείνῃ πολὺν καιρὸν εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἀμαρτωλῶν, ἀλλὰ ᾔθελε μεταπηδῆσθαι εὐθὺς καὶ ἐλθῇ εἰς τὴν εὐσεβῆ καὶ ἐνάρετον ζωὴν μετὰ τὸ νὰ ἐνδυναμωθῇ ἀπὸ τῶν καλῶν λογισμῶν. Διότι δύο ὁδοὶ ὑπάρχουν, ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἢ μία εἶνε ἐναντία τῆς ἄλλης ἢ μὲν μία πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος, ἡ δὲ ἄλλη στενὴ καὶ τεθλιμμένη. Καὶ δύο ὁδηγοὶ ὁμοίως ὑπάρχουν ἐκ τῶν ὁποιῶν ὁ καθέ-

90
A

8

(1) «Ὅταν δὲ ἔλθῃν ἡ ἐντολὴ καὶ ὁ νόμος, ἐρμηνεύει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος, τότε ἡ ἀμαρτία ἐφάνη ἀμαρτία, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον ὑποκύψας εἰς τὴν ἀμαρτίαν» ἡ μεγαλειότης κολάσεως ἐγείνατο ἕνατος ὡς ἐν γυνώσκει πλέον ἀμαρτάνων.

- νας προσπαθεῖ νά σύρῃ τὸν εὐδοπόρον μὲ τὸ μέρος του. Καὶ ἡ μὲν ἐμαλὴ ἐδὸς καὶ κατωφερὲς ἔχει ἐδῆγον ἓνα ἀπατιδῶνα. Ἐνα πονηρὸν δαίμονα, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ μὲ τὸ μισαν τῶν ἀπολαύσεων νὰ σύρῃ εἰς τὴν ἀπώλειαν τοὺς εὐδοπόρους ἐποῦ ἤθελον τὸν ἀκολουθήσει. Ἡ δὲ τραγεῖα καὶ ἀνωφερὲς οὐδὲς ἔχει ἐδῆγον ἓνα ἀγαθὸν ἀγγέλων, ἐποῦ μὲ τὰ κοπιαστικά ἔργα τῆς ἀρετῆς προσπαθεῖ νὰ ἐδῆγῃ εἰς τὸ μακάριον
- C τέλος ἐκείνους ἐποῦ τὸν ἀκολουθήσουν. Ἔως οὗτο μὲν λοιπὸν ὁ καθένας ἀπὸ ἡμᾶς εὐρίσκεται εἰς τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν, κυντῆ τὴν πρόσκαιρον ἀπολαυσιν καὶ δὲν λαμβάνει καμμίαν φροντίδα διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Ὅταν δὲ πλεον γίνῃ ἀνδρας, ἀποῦ ἀνεπτύχθῃ πλεον καὶ συνεπληρώθῃ τὸ λογικόν του καὶ ἡ κρίσις του, φαίνεται τότε ὡσαν νὰ βλέπῃ τροπὸν τινα ὅτι ἡ ζωὴ του διαχωρίζεται εἰς δύο μέρη, τὸ μὲν ἓνα ἐποῦ φέρει εἰς τὴν ἀρετὴν τὸ δὲ ἄλλο ἐποῦ φέρει εἰς τὴν κακίαν· καὶ συγνα πυκνα γυρίζει τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς του πρὸς τὰ δύο ἐκείνα μέρη, καὶ συγκρίνει τὰς διαφορὰς τοῦ καθενός. Βλέπει οὖν τότε ὅτι οὐ μὲν βίος τῶν ἀμαρτωλῶν τοῦ δεικνύει χειροπιαστά ὅλα τὰ τερπνα τῆς παρούσης ζωῆς, ὁ δὲ τῶν δικαίων βίος μόλις τοῦ ξεχωρίζει θαμβά-θαμβὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Καὶ ἡ μὲν οὐδὲς τῶν σωζομένων ἔσον καλά καὶ ὥραϊα τοῦ ὑπόσχεται τὰ μελ-
- D λοντα, τόσον κοπιαστικά καὶ δύσκολα τοῦ χορηγεῖ τὰ παρόντα. Ὁ ἡδονικὸς ἑμὸς καὶ ἀκόλαστος βίος παρουσιάζει ἐμπρὸς εἰς τὸν ἀνθρώπον τὴν ἀπολαυσιν ὅχι προσδοκωμένην εἰς τὸ μέλλον, ἀλλ' αὐτῶρα παρούσαν. Καταλαμβάνεται λοιπὸν καθεὶ ψυχὴ ἀπὸ σκοτοδινίας καὶ κλονίζεται καὶ ἀμφιρρίπτει μὲ τοὺς λογισμοὺς τῆς. Καὶ ὅταν μὲν σκιεθῇ τὰ αἰῶνα ἀγαθὰ, προτιμᾷ τὴν ἀρετὴν, ὅταν δὲ προσέξῃ εἰς τὰ παρόντα, προτιμᾷ τὴν ἀπολαυσιν. Ἐδῶ βλέπει καλοπερασσιν τῆς σαρκός, ἐκεῖ καταπόνησιν αὐτῆς καὶ σκληραγωγίαν (1). Ἐδῶ μέθην, ἐκεῖ νηστείαν. Ἐδῶ γέλωτας ἀκρατή-

(1) α' Ὑπωπικῶς μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ (Α' Κοριν. 9, 27)· τὴν ῥῆσιν αὐτὴν τοῦ Ἀποστόλου εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Ἅγιος.

τους, ἐκεῖ ἀσθενον δάκρυον Ἐδῶ χαρους, ἐκεῖ προσευχὴν Ἐδῶ αὐλους, ἐκεῖ ἀναστεναγμούς ἐδῶ πορνείαν, ἐκεῖ παρθένιαν Ἐπειδὴ ὅσον το μὲν ὄντως αγαθὸν μόνον διὰ τῆς πιστεως ἔμπορεῖν ἂν
 το καταλάβῃ ὁ ἄνθρωπος διότι εὕρισκεται πολὺ μακρὰν ἀπο αὐ-
 τόν, καὶ ὀφθαλμοὺς δὲν το εἶδε, καὶ οὐς δὲν το ἤκουσε (Α΄ Κορινθ. 2,
 9), το δὲ ἡδονικὸν καὶ εὐχάριστον τῆς ἁμαρτίας εἶναι προχειρον,
 καὶ ἡ ἀπόλαυσίς του διεργεῖται ἀπο ὅλας τας αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώ-
 που, διὰ τοῦτο καλὸς τυχεὺς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ὁποῦ δὲν πα-
 ρεσύρθη εἰς τὴν ἀπώλειαν ἀπο τα δειλιάσματα τῆς ἔδονῆς, ἀλλὰ
 διὰ μέσου τῆς ὑπομονῆς περιμένει τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του·
 μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ὁποῦ κατα τὴν ἐκλογὴν τῶν
 ὁσίων οὐδὲν ἐμβῆκεν εἰς τὸν δρόμον, ὅστις τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὴν
 κακίαν καὶ τὴν ἁμαρτίαν.

Καὶ ἐπὶ καθέδρας(*) λοιμῶν οἴκη ἐκάθισεν ἦτοι εἰδὲν ἐστέρξει
 τα λόγια τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων Ἄρά γε ἐννοεῖ
 καθέδρας; τα συνήθη αὐτὰ καθίσματα, ἐπάνω εἰς τὰ ὅποια ἀναπαύο-
 μεν τα σώματά μας; Καὶ τοια μετὰ ὁσας ἁμαρτίας ἔμπορεῖ νὰ
 γεινῇ ἀπὸ το ξυλόν, ὥστε ἐγὼ νὰ ἀπορεύω ὡς βλαβερὸν ἕνα κάθι-
 σμα, ἐπάνω εἰς τὸ ὅποιον εἶχε καθίσει προτῆτερα ἕνας ἁμαρτωλός;
 Ἡ ἴσως καλλίτερον, πρέπει ἡμεῖς νὰ νομιζώμεν ὅτι καθέδραν
 ἐνομάζει ὁ Προφήτης Ἐδῶ, τὴν ἔδραν καὶ μονιμον καὶ σταθεράν
 διαμονὴν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ὅπου ἕνας ἄνθρωπος παρεδεχθὲν μὲ τὸ
 νὰ συγκατένευσε προηγουμένως εἰς αὐτὴν Ἀπο αὐτοῦ δὲ τὸ κακὸν
 πρέπει βεβαίως νὰ προσηλασθῶμεν, διότι τὸ νὰ ῥονοτριβοῦν οἱ
 ἄνθρωποι εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ δεικνύουν προύμιαν εἰς τὸ νὰ
 κυλιωνται μέσα εἰς τα κακὰ καὶ τας παρανομίας, αὐτο προξενεῖ εἰς
 τας ψυχὰς των μιαν πολὺ δυσκολοθεράπευτον ἔξιν. Διότι μία
 ἀσθένεια ψυχικὴ, ὅπου ἐπαλαιώθη καὶ ἐπολυχρονίσαι, καθὼς καὶ μια
 πρᾶξις καὶ ἐνέργεια ἁμαρτίας, ὅπου ἐρρίζωσεν εἰς τὸν ἄνθρωπον μὲ
 τὴν πολυκαιρίαν, εἶναι δυσκολοθεράπευτος, ἡ μάλιστα αὕτη εἶναι
 παντελῶς ἀθεράπευτος, ὥστε ἡ συνήθεια ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετα-

(*) Ἡ ἐκδοσις τῶν Ἐβδωμήκοντα ἔχει τὴν γραφὴν ἐπὶ καθέδρας.

βάλλεται· εἰς φύσιν (1) Πρέπει λοιπόν να εὐχεται ὁ ἄνθρωπος να μὴ τυχῇ ποτε να πλῆτσίῃσθαι διόλου εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἀλλ' ἔμῳς ὑπολειπεται τελευταῖον καὶ ἓνα δεύτερον μεσονθεραπειας εὐθὺς ἐγγράδῃ μετα τὴν δοκιμὴν καὶ τὴν τράξιν τῆς ἁμαρτίας να ἀποφεύγῃ αὐτήν, ὥσαν ὑποφευγεῖ τὴν πληγὴν ἀπο κανεν φαρμακερὸν θηρίον καθὼς γράφει καὶ ὁ Σολομών διὰ τὴν φαίλτην γυναῖκα· «Μὴ ἐπιστήσης σὸν ὄμμα πρὸς αὐτήν, ἀλλ' ἀποπῇ δησον· μὴ ἐγχνονίσσης (Παροιμ. 9,18) (2) «Μὴ στρεψής, λέγει, ποτε τὸν ὀφθαλμὸν σου ἐπάνω εἰς τὴν κακὴν γυναῖκα, μὴ κυττάξῃς αὐτήν, ἀλλ' ἀπεμακρύνῃτη μὲ ἓνα κήδημα ταίρως ἀπὸ πλησίον τῆς· μὴ γρονοτειδίσσης διόλου κοντά τῆς»

Β Καὶ ἔμῳς βλέπω τώρα ὅτι μερικοὶ ἄνθρωποι ἐποὺ ὠλισθήσαν καὶ ἐξεπῆσαν εἰς τὰ σαρκικὰ πάθη κατὰ τὸν καιρὸν τῆς νεότητός των, παραμένουν μέχρι τῶν γηρατειῶν των μίσα εἰς τὰς ἁμαρτίας, ἐνεκα τῆς συνήθειας ὁποῦ ἀπέκτησαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Διότι καθὼς οἱ χοῖροι ἐποὺ κυλίσονται μέσα εἰς τὸν βόρβορον ἐλόντι προσκολλοῦν ἐπάνω των πηλόν, ἔτσι καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπαυξάνουν τὸ ἐκ τῆς ῥόδου αἵσχος καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον προσκολλοῦν καὶ ἐντυπώνουν αὐτὸ ἐπάνω των. Μακάριον μὲν λοιπὸν πρᾶγμα εἶναι τὸ νὰ μὴ διανοηθῇς ποτε, νὰ μὴ συλλογισθῇς ποτὲ σου τὸ πονηρὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν, ἀν ὅμως ἀπὸ συναρπαγῆν, τοῦτεστιν ἀπο ὄλον καὶ ἀπάτην τοῦ ἐχθροῦ, χωρὶς νὰ τὸ προσχεδιάσῃς, εἰδεχθῇς εἰς τὴν ψυχὴν σου διανοτήματα καὶ λογισμοὺς ἀσεβείας, μὴ σταθῇς καὶ ἐπιμεινῇς ἐπάνω εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἄν δὲ καὶ αὐτὸ ἄκομη σου συνιῇ, καὶ δὲν ἔμπορεῖς νὰ τὸ ἀποφύγῃς, μὴ παραμεινῇς στερεὸς καὶ ἀμετακινήτος εἰς τὸ κακὸν καὶ

(1) Ἄλλοχρὸ το αὐτὸ λέγει ὁ Ἅγιος οὕτω «Ἔθος γὰρ διὰ μακροῦ χρόνου βεβαιωθὲν φύσεως ἰσχυρὸν λαμβάνει»· τοῦτο δὲ ὁ ἱερός Γρηγόριος ὁ Νεζζικηνὸς καλεῖ νόμον, λέγων «Χρόνος τὸ ἔθος βεβαιωθὲν ἐτομίσθη νόμος» (Ὁμιλ. 34).

(2) Ἡ ῥῆσις αὕτη οὕτως ἔχει ἐν ταῖς Παροιμίαις· «Ἀλλ' ἀποπῇ δησον, μὴ χρονίσῃς ἐν τῷ τοῦ σου, μηδὲ ἐπιστήσης τὸ σὸν ὄμμα πρὸς αὐτήν».

εἰς τὸν λογισμὸν ἐκείνου - τῆς αμαρτίας. Μὴ καθίσῃς λοιπὸν
 ἐπάνω εἰς καθέδραν τῶν λοιμῶν Ὁ Θεὸς λοιπὸν μὲ αὐτὸν - 1
 τρόπον ἐκατάλαβες τὸ ἀνένοιε ὁ Ψαλμὸς ἐδῶ καθέδραν ἐπὶ τῇ
 λατῇ ἐνομάζει καθέδραν τὴν διαρκῆ εἰς τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρ-
 τίαν παραμενῆν, ἐξέτασον τῶρα ποίους ἐνομάζει λοιμοὺς ὁ Προ-
 φῆτης. Λέγουσι δὲ ἐκεῖνοι ἐποῦ εἶνε ἔμπειροι εἰς τὰ τοιαῦτα ὅτι
 ὁ λοιμός, ἤτοι ἡ πανώλης, δταν προσβαλῇ κανένα ἄνθρωπον ἢ
 κανὲν ζῶον, μεταδίδεται κατόπιν εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους, ὅσοι
 ἤθελον πλησιάσει τοὺς πάσχοντας Διότι ἡ ἀσθένεια αὕτη ἔχει
 τὸ φυσικὸν ἰδιῶμα νὰ μεταδίδῃ τὸ νόσημα ἀπὸ τὸν ἕνα εἰς τὸν
 ἄλλον εἰς ὅλους ὅσοι ἤθελον ἰλθεῖ εἰς συνάφειαν καὶ συγκατοι-
 νίαν μὲ τοὺς προσβληθέντας Τέτοιοι δὲ ἀκριβῶς εἶνε καὶ ὅσοι
 πράττουν τὴν ἁμαρτίαν Μεταδίδουν τὴν ἀσθένειαν τῆς ἁμαρτίας
 ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον καὶ μαζὶ ὅλοι τότε συμπάσχουν, καὶ μαζὶ ὅλοι
 τότε κολάζονται. Ἄν παρατηρεῖς τοὺς πόρνους ἐποῦ κἀθύνται εἰς
 τὴν ἀγορὰν πῶς ἐμπαιζοῦν τοὺς σώφρονες καὶ ἐναρετοὺς καὶ εἰτι- 1)
 γοῦνται τὰς πράξεις τὰς αἰσχράς ὅπου ἐπραξαν καὶ τὰ ἔργα τοῦ
 σκοτοῦ, καὶ ἀπαριθμοῦν τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας ὡς ἂν κάποια ἐν-
 δοξα κατορθώματά των καὶ ἀνδραγαθίας των :

Αὗτοι εἶνε οἱ λοιμοί, οἱ πανοικλίαςμῖνοι, ἐποῦ προσπαθοῦν
 νὰ μεταδώσουν εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους τὸ ἰδικόν των ἐπάισχυν-
 τον ἔργον, καὶ δεικνύουν μεγάλην προθυμίαν νὰ κάμουν πολλοὺς
 ἄλλους ὡς ἂν τὸν ἑαυτὸν τους, ἵνα, μὲ τὰ νὰ ἔχουν καὶ ἄλλους
 πολλοὺς συντρόφους εἰς τὴν αμαρτίαν, σωθοῦν τάχα ἀπὸ τὸ θνη-
 τὸς καὶ τὴν κατασχύνην. Διότι καθὼς ἡ πυρκαϊά, ἐποῦ ἔτυχε
 νὰ συμβῇ μέσα εἰς ξηρὸν καὶ εὐκολόαναπτον δάσος, δὲν ἔμπορεῖ
 νὰ περιορισθῇ ὥστε νὰ μὴ καύσῃ ὅλον ἐκεῖνο τὸ δάσος, καὶ μά-
 λιστα δταν ἐπιτύχῃ καὶ εὐνοϊκὸν ἄνεμον, ὅπου νὰ μεταδίδῃ εὐ-
 πολὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰς φλογας, ἔτσι καὶ ἡ αμαρτία, ἀφοῦ προσ- 1)
 βάλλῃ ἕνα ἄνθρωπον, εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ μεταδοθῇ εἰς ὅλους
 ἐκείνους ἐποῦ πλησιάζουν τὸν προσβληθέντα καὶ μολυνθέντα, μὲ
 τὸ νὰ ἐξανάπτουν αὐτὴν τὰ πονηρὰ πνεύματα τῆς ἀσελγείας.
 Διότι ὁ δαίμων τῆς πορνείας δὲν ἀρκεῖται νὰ σταματηθῇ ἡ ἀτι-

μία εἰς ἓνα μόνον ἄνθρωπον, ἀλλ' ἄμεσως γύρω εἰς τὸν ἓνα ἐκείνον συνάγονται ἀπὸ τὸν ὅσα μὲν ὅλοι οἱ συναρτηλῆκες ἐκείνου Καὶ ἰδοὺ ἄμεσως τότε ἀκολουθοῦν ξεραντώματα καὶ μεῖθαι καὶ αἰσχυρά λόγια καὶ πορνικαὶ ἐμιλῖαι· ἀμεσως μὰ τὴν ἰδοὺ συντρῶγει μὲ τῶν, καὶ μεθύσμενη πλέον ἀρχίζει μὲ τὸν ἓνα νὰ μειδιᾷ ἐλκυστικῶς, τὸν ἄλλον νὰ ἐξερεθίζῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ὅλους νὰ ἐξανάπτῃ καὶ νὰ συρῇ εἰς τὴν ἰδίαν ἁμαρτίαν. Ἀρὰ γὰρ εἶναι μικρὸς καὶ ἀξιοκαταφρονήτος ὁ λοιμὸς αὐτός, ἡ πανώλης αὕτη; Εἶναι ἐλίγῃ ἡ κολλητικὴ ἐξέπλωσις αὐτῆς τῆς ἁμαρτίας. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὅπου θαυμάζει καὶ μιμεῖται τὸν πλεονέκτην, ἡ ἐκεῖνον ὅπου διὰ καμμίαν ἄλλην φαυλοτητά του ἐλαβε μεγάλην καὶ περιδλεπτον πολ. τικὴν θέσιν, ἡ ἐκεῖνον ὅπου εἶναι βροσιεὺς καὶ ἡγεμῶν τῶν ἐθνῶν, ἡ ἀργηγὸς στρατευμάτων καὶ ἐπειτα διάγει μίαν ἀκολαστον ζωὴν, μὲ τὸ νὰ περνᾷ τὸν βίον του μέσα εἰς τὰ πλέον αἰσχυρά πάθη, ἐκεῖνος λέγω ὅπου τὸν θαυμάζει καὶ τὸν μιμεῖται αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, δὲν παρεδεχθῇ καὶ δὲν ἐμβάσῃ τὸν λοιμὸν αὐτὸν καὶ τὴν πανώλην μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ψυχὴν του, μὲ τὸ νὰ θεωρῇ ὡς ἰδικήν του τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνου, τὸν ὅποιον θαυμάζει καὶ μιμεῖται; Διότι τὰ λαμπρά ἀξιώματα καὶ αἱ περιδλεπτοι θέσεις συλλαμπρύνουσι καὶ συναντῶνουν συγχρόνως καὶ τὸν ἀτομικὸν βίον τῶν ἀξιοματούχων αὐτῶν καὶ καθιστῶσι καὶ αὐτὸν περιδλεπτον. Καὶ οἱ μὲν στρατιῶται συνηθῶς ἐξομοιώνονται μὲ τοὺς ἀρχιστρατηγούς, οἱ δὲ λαοὶ τῶν πόλεων ζηλεύουσιν καὶ μιμοῦνται τοὺς ἀρχοντάς των. Καὶ ἐν γένει ὅταν ἡ ἁμαρτία καὶ τὸ κακὸν τοῦ ἑνὸς θεωρηθῇ ἀπὸ τὸν λαὸν ζηλευτον καὶ ἀξιον μιμήσεως, πρεπόντως καὶ δικαίως θὰ λεχθῇ, ὅτι κάποιος μέγας λοιμὸς τῶν ψυχῶν, μία ψυχικὴ πανώλης ἐπιπολάζει εἰς τὸν βίον τοῦ λαοῦ ἐκείνου. Διότι ὅταν κανεὶς ἐπίστημος ἀρχῶν καὶ δυνάστης πράττῃ τὴν ἁμαρτίαν, τότε αὐτὸς παρασυρεῖ πολλοὺς ἀπὸ ἐκείνους ὅπου εἶναι πλέον εὐκολοὶ εἰς τὸ νὰ παρασύρωνται, ὥστε νὰ πράττουν καὶ αὐτοὶ τὴν ἐμοίαν ἁμαρτίαν. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον κολλᾷ, καὶ παίρνῃ ὁ ἓνας τὴν ἐξαχρείωσιν τοῦ ἄλλου, ἡμποροῦμεν νὰ εἰπῶμεν ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν τοιού-

97

A

B

των ἀνθρώπων πάσχουν ἀπο καλλητικτῶν πανώλγων. Νά μὴ καθίσης λοιπὸν ἐπάνω εἰς καθέδραν λοιμῶν καὶ φθοροποιῶν, καὶ νά μὴ λάβῃς μέρος εἰς συνεδρίον διαφθορῶν καὶ καταστρεπτικῶν ἀνθρώπων, καὶ νά μὴ ἐναπομείνῃς ἀμετάπειστος εἰς ἐκείνας τὰς ἀποφάσεις ὅπου κακῶς ἔλαβες

Ἄλλὰ ὁ μὲν λόγος μου ἀκομτῇ, εὕρισκεται εἰς το προσίμιον καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ, το δε πλῆθος τῶν ἐννοιῶν βλέπω ὅτι ὑπερβαίνει τόσον πολὺ το συντθεσ μετρον ὥστε καὶ σεῖς νά μὴ ἡμπορῇτε εὐκόλως νά διατηρησῆτε εἰς τον νοῦν σας περισσότερα ἀπο ἕσα σὰς εἶπα σήμερον, καὶ ἐγὼ νά μὴ ἡμπορῶ νά ἐξακολουθήσω τὴν ἐμιλίαν ἐπειδὴ ἔνικα τῆς ἀσθενείας μου, ἢ ὅποια παντοῦ καὶ πάντοτε μὲ παρακολουθεῖ ὡς συντροφός μου ἀχώριστος, ἐξασθενεῖ ἡ δυναμὶς μου καὶ γάνεται ἡ φωνή μου. Μολονότι δὲ ἀτελῶς ἐξηγησα αὐτὰ ὅπου σὰς εἶπα σήμερον, διότι σὰς ὑπεδείξα μὲν ὅτι πρέπει νὰ ἀποφύγῳμεν τὴν ἀμαρτίαν, ἀλλὰ παρελείψα νὰ σὰς εἶπω δια τὴν τελειότητα, τὴν οἰοίαν πρεπὶ νὰ ἀποκτησῇ ὁ Χριστιανός μὲ τὴν ἐνέσκησιν τῶν καλῶν ἔργων, ἔμως ἀφοῦ τὰ ὀλίγα αὐτὰ ἐναπεθεσαμεν μέσα εἰς ἀκοὰς συμπαθητικὰς καὶ εὐμενεῖς πρὸς ἐμὲ καὶ προσεκτικὰς, σὰς ὑπόσχομαι, Θεοῦ θελοντος, νά συμπληρώσωμεν καὶ ἕσα ὑπολείπονται ἀκομῇ νά ἐρμηνεύσωμεν ἀπὸ τὸν παρεντα πρῶτον Ψαλμόν, ἔκτος ἐὰν ὑποκύψωμεν, ὡσαν θνητοὶ ὅπου ἐλμεθα, εἰς τὴν παντελὴ σιωπῇ. Εἶθε δὲ ὁ Κύριος νά δώσῃ καὶ εἰς ἐμὲ τὸν μισθόν δια τα ἕσα σὰς εἶπα, καὶ εἰς σὰς καρπὸν καὶ ὠφελειαν ἀπὸ ἕσα ἡκούσατε, δια τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι εἰς αὐτὸν εἶνε ἡ δοξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν (!).

(!) Δυστυχῶς δὲν περιεσώθη ἡ συμπλήρωσις καὶ ἀποτελείωσις τῆς θαυμασιωτάτης αὐτῆς ἐρμηνείας εἰς τὸν Α΄ Ψαλμόν, τοῦ ὁποίου μόλις ἡ ἀρχὴ μόνον ἐρμηνεύθη, ὡς βλέπομεν. Δια τοῦτο ἐν ἐκ τῶν χειρογράφων τὴν Ὀμιλίαν αὐτὴν ἐπιγράφει αὕτως «Ὀμιλία εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Αὐτοῦ Ψαλμοῦ».

ΟΜΙΛΙΑ

D

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ ΥΨΑΜΟΝ

«Ψάμμος τῷ Δαβὶδ, ὃν ἔβρι τῷ Χουσι
ὑπὲρ τῶν λόγων λαοὶ υἱοῦ Ἰεμενὶ»

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη τοῦ ΖΨάμμου, «Ψάμμος τοῦ Δαβὶδ, τὸν ὅποιον ἔβαλεν εἰς τὸν Χουσι» δὲ αὐτοὺς λόγους τοῦ Χουσι τοῦ λόγου τοῦ Ἰεμενὶ «φαίνεται ὅτι ἀντικείμενα εἰς τὴν ἱστορίαν ὅπου περιέχεται εἰς τὴν Β΄ τῶν Βασιλειῶν, ἐνθα γίνεται ἀσκησις δι' ἐκείνα τοῦ συνδέσαντος εἰς τὸν Δαβὶδ ὅτι ἐκεῖ ὁ Χουσι ἀναφύεται ὅτι ἦτο ἀργεταῖρος μὲν τοῦ Δαβὶδ τούτιστα πρῶτος ὑπάσπιστός του, ὡς ὅτι τοῦ Ἀραχί ἐδῶ ὅτι ὁ Χουσι λεγεται ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰεμενὶ. Ἀλλ' οὐτε αὐτὸς οὐτε κανεὶς ἄλλος ἀπὸ ἐσσοῦς ἐκεῖ ἀναφέρονται εἶναι υἱὸς τοῦ Ἰεμενὶ. Μήπως λοιπὸν αὐτὸς ἐδῶ ὀνομάζεται υἱὸς τοῦ Ἰεμενὶ, ἐπειδὴ, ἐδίδοκε μεγάλην γενναιότητα καὶ ἐπραξε μίαν πολλήν μεγαλήν ἀνδραγαθίαν μετὰ τὴν προσποιήσιν τῆς φιλίας τοῦ Δαβὶδ. Δηλαδή, αὐτὸς ὁ Χουσι παρουσιάσθη εἰς τὸν Ἀβισσαλώμ μόνος τοῦ, ὡς ἂν φίλος τοῦ τάχα, καὶ ἐματαιώσῃ τα σκευὰ τοῦ Ἀχιτόφελ, ὁ ὁ ὅποιος ἦτο ἄνθρωπος ἐρευρετικώτατος καὶ ἐμπειρότατος εἰς τὸ νὰ διοικῇ τὸν στρατὸν καὶ ἐδίδοκε πολὺ σοφὰς συμβουλὰς εἰς τὸν Ἀβισσαλώμ διὰ τὰς πολεμικὰς παρασκευὰς καὶ στρατιωτικὰς κινήσεις (1). Τὸ δὲ εἶναι υἱὸς Ἰεμενὶ σημαίνει εἰς τὴν ἑλληνικὴν εἰς τὴν δεξιὰς διότι ἐνῶ ὁ Ἀχιτόφελ συνιστοῦσε τὸν Ἀβισσαλώμ νὰ μὴ χρονотριβήσῃ, ἀλλ' ὁμίσωσιν τότε νὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον τοῦ πατρὸς τοῦ Δαβὶδ, ἐπεὶ ἦτο ἀκόμη ἀνέτοιμος καὶ ἀπαρασκευαῖος, ὅμως ὁ Χουσι δὲν ἄφησε νὰ γινῇ δίκη ἀπὸ τὸν

(1) Ἀχιτόφελ, ὁ Γιλωνεὺς, ἦτο σύμβουλος τοῦ Δαβὶδ, συνέπρηντος δὲ μετὰ τοῦ Ἀβισσαλώμ υἱοῦ τοῦ Δαβὶδ. ὅπου εἶχεν ἐπικρατήσει κατὰ τοῦ πατρὸς τοῦ (Β΄ Βασιλ. 15, 12).

Ἄβισσαλωμ ἡ συμβουλή, αὕτη τοῦ Ἀχιτοφελ, «διὰ να ἐπιρ
 ρ-ρη ὁ Κυριος, λεν-ι ὁ Θεα Γραφῆ, ἐπάνω εἰς τὸν Ἄβισσαλωμ
 ἔλα τὰ κακά» (Β Βασιλ 17,12), ἔσα θα ἐπάθαιεν ὁ Δαβιδ,
 ἐὰν ἐπιτεθετο ἀμίσως κατ' αὐτοῦ ὁ ἰσος του καθως τον συνεβου-
 λευε νὰ κάμῃ ὁ στρατηγικώτατος ὁμβουλος του Ἀχιτοφελ
 ἀλλὰ ἐπρωτεινεν εἰς τὸν Ἄβισσαλωμ καὶ τὸν συμβουλον τοῦ λό-
 γους ὁλλους ἀναβολῶν τῆς ἐπιθίσεως καὶ χρονοτριβῶν, οἱ οἱοῖσι
 ἐφάνησαν πλέον πιθανοὶ καὶ πολὺ καλλίτεροι. ἀπο τὰς συμβου-
 λας τοῦ Ἀχιτόφελ καὶ με τὴν ἐπινοϊάν τοῦ αὐτὴν κατεπίεισε
 τὸν Ἄβισσαλωμ νὰ μὴ ἐπιτεθῇ ἀμίσως κατὰ τοῦ πατρός του
 ὥστε νὰ λάβῃ καιρὸν ὁ Δαβιδ νὰ συνάξῃ στρατεύματα περισσό-
 τερα καὶ παρασκευασθῇ εἰς ἀντίστασιν Ὅθιν ὁ Λουσι ἔγεινεν ἐξ
 αἰτίας τῆς περιστάσεως αὐτῆς παρα πολὺ μάλιστα ἀγαπητὸς
 τῶν υἱῶν τοῦ Ἀβισσαλωμ, ὅστις εἰπεν «Ἀγαθὴ ἡ βουλὴ Χουσι
 τοῦ Ἀραχὶ ὑπὲρ τῆς βουλῆς Ἀχιτόφελ» (αὐτοῦ) ἤτοι «Ὡραία
 εἶναι ἡ συμβουλή τοῦ Χουσι τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀραχ, περισσότερον ἀπὸ
 τὴν συμβουλήν τοῦ Ἀχιτοφελ Ἀλλ' ἐνῶ ὁ Χουσι με αὐτὸν τὸν
 τρόπον ἐνηγγήσε πλῆσιον τοῦ Ἀβισσαλωμ, ταυτοχρονως εἰς τὸν
 Δαβιδ διὰ μεσου τῶν ἱερειῶν Σαδὼ καὶ Αβιάθαρ ἔκαμε γνω-
 στας τὰς ἐνεργείας αὐτάς, καὶ τοῦ παρηγγεῖλε νὰ ἀποσυρθῇ
 πλείον μακρὰν ἀπὸ ἐκεῖ, ὅπου εὕρισκετο, καὶ νὰ μὴ στρατοπι-
 δεύσῃ τὴν νύκτα εἰς τὴν Ἀραβὴν τῆς ἐρήμου, ἀλλὰ νὰ σκευσῇ
 σὺλτογορα νὰ περάσῃ πέραν ἀπο τὴν πόλιν ἐκείνην (Αὐτόθ. 16).
 Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐξ αἰτίας τῆς καλῆς αὐτῆς συμβουλῆς του ἐφάνη
 ὁ Χουσι διζίς εἰς τὸν Δαβιδ, τοῦτεστι παρὰ πολὺ χρησιμὸς καὶ
 ὠφελίμος εἰς αὐτόν, ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν ἀπο αὐτοῦ το κατόρ
 θυμά του καὶ ἐπωνομάσθη λοιπὸν υἱὸς τοῦ Ἰεμαναί, δηλαδὴ
 υἱὸς τῆς δεξιᾶς (1) Τόσον δὲ συνηθισμένον εἶναι αὐτὸ εἰς τὴν
 Ἀγίαν Γραφήν, πολλοὶ νὰ λαμβάνουν ἐπώνυμα ἀπὸ τὰ κατόρθω-

(1) Εἰς ὁμοίαις περιστάσεις μεταχειρίζεται ὁ λαὸς ἀπταλληλότηα
 τὴν φράσιν αὐτήν, λέγων περὶ ἀνθρώπου ὅστις πολὺ τοῦ χρησιμεύει,
 καυτὸς εἶπα ἐδ δεξι μου χεῖρα.

ματά των, ὥστε καὶ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι ἄκρι, λαμβάνουν τὸ ὄνομα ἀπο τὴν ἀμαρτιαν των περισσότερον παρὰ ἀπο τοὺς γονεῖς των· καὶ οἱ ἐνάρετοι παλιν ἐμοίως ἐπονομαζάνται ἀπο τὴν ἰδιαίτην ἀρετὴν ἐποῦ ἔχουν. Συμφωνοῦν δὲ μὲ τὴν συνήθειαν αὐτὴν καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐπονομαζεῖ τὴν Διάβολον υἱὸν τῆς ἀπωλείας Ἐδν μὴ ἀποκαλυφθῇ, ὁ ἄνομος ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας (Β'. Θεσσαλ 2,3) «Ἐάν, λέγει, δὲν γεινη φανερός ὁ ἄνομος, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας»⁽¹⁾. Καὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον ἐμοίως ὁ Κύριος ἐπονομασε τὸν Ἰούδαν υἱὸν τῆς ἀπωλείας ὅτι λέγει οὐδεὶς ἀπώλετο εἰμὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας (Ἰωάν 17,12) «Κανενας ἄλλος δὲν ἐλα-
 D θη, λέγει, παρὰ μόνον ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας»⁽²⁾. Τεκνα δὲ σοφίας πάλιν ἐπονομαζεῖ ὁ Κύριος ὅσους εἶνε ἀναθρεμμένοι μὲ τὴν θεογνωσίαν. Ἐδικαιώθη, λέγει, ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς (Ματθ. 11, 19) ἤτοι «ἐκανοποιήθη ἡ σοφία ἀπο τα τέκνα της» Καὶ πάλιν Ἐδν ἢ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης (Λουκ. 10, 6)· ἦτοι «Ἐάν εὐρίσκεται ἐκεῖ κανενας υἱὸς τῆς εἰρήνης» Δὲν εἶνε λοιπὸν διόλου παράδοξον ὅτι καὶ ἐδῶ ἐσιωπήθη μὲν τὸ ὄνομα τοῦ σαρκικοῦ του πατρός, ἐπονομάσθη δὲ ὁ ἀρχιεταῖρος⁽³⁾ τοῦ Δαβὶδ υἱὸς τῆς

(1) Δικφορετικὸν εἶνε τὸ ῥητὸν τοῦτο ἐν τῇ Γραφῇ, ἔχον οὕτω· «Ἐάν μὴ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας».

(2) Τῆς τοιαύτης φράσεως (υἱὸς ἀπωλείας, υἱὸς γεέννης. .) ἐξηγεῖ ὁ σοφὸς Θεοτοκος διὰ τοῦ ἁγίου (ἁγίου ἀπωλείας, ἁγίου γεέννης).

(3) Ἡ Γραφικὴ ῥῆσις τῆς Β' τῶν Βασιλειῶν εἶνε αὕτη· «Ἦνικα ἦλθε Χουσί ὁ ἀρχιεταῖρος Δαβὶδ» (16, 16) Ἀλλ' ὁ κριτικὸς Νοβίλιος ὑποθέτει ὅτι ἡ λέξις Ἀρχιεταῖρος, τὴν ὁποίαν μεταχρ. ρίζεται ἐν τούτῳ καὶ ὁ Ἅγιος, προῆλθεν ἐκ πλάνης τῶν ἀντιγράφων. Τὸ κείμενον τῶν Βασιλειῶν περιεῖχε δύο λέξεις «Ἀρχί, ἐταῖρος», καὶ ἐκ τῶν δύο λέξεων αὐτῶν ἐκ σφαλματος ἐπλάσθη μὴ ἀρχιεταῖρος. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ κειμένου τῆς Βουλγατικής, τῆς Λατινικῆς Ἐκδοτικῆς τῆς Γραφῆς, τῆς ὁποίας ἡ ῥῆσις μεθερμηνευομένη εἶνε οὕτη Χουσί Ἀραχίτης ἐταῖρος Δαβὶδ.

δεξιᾶς καὶ ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν κατ'ἀλλήλῳ εἰς αὐτὸν καὶ τρε-
πουσαν ἀπὸ τοῦ κατορθώματος τοῦ, καθὼς εἶδόμεν. ἔπραξε

Κύριε ὁ Θεός μου ἐπὶ σοὶ ἠλπίσα σῶσόν με «Κύριε ὁ
Θεός μου, λέγει, εἰς ἐσένα ἔρω τὰς ἐλπίδας μου πάντοτε σῶσέ
με» Μολονοτι φαίνεται ὅτι αὐτὸ ἑποῦ λέγει ὁ Δαβὶδ εἶναι ἀπλοῦν
καὶ εὐκόλον πρᾶγμα, καὶ ὅτι ὁ τυχὼν ἄνθρωπος ἔμπορεῖ νὰ λέγῃ
πρεπόντως το «Κύριε ὁ Θεός μου σῶσόν με», ὅμως φρονῶ
ὅτι ἴσως αὐτὸ το πρᾶγμα νὰ μὴ εἶναι καὶ τόσον ἀπλοῦν καὶ τό-
σον εὐκόλον, ὅσον μᾶς φαίνεται· Διότι ἐκεῖνος ὁ Χριστιανὸς ἑποῦ
τὰς ἐλπίδας τοῦ ἀναθεῖται εἰς ἕνα ἄλλον ἄνθρωπον, ἢ στριζέται
ἐπάνω εἰς καμμίαν ἄλλην κοσμικὴν προστασίαν καὶ υπερηφανευ-
ται μὲ αὐτὸ παραδείγματος χάριν, ἐκεῖνος τοῦ ἔχει τὰς ἐλπι-
δας τοῦ εἰς κανένα μεγαλὸν πολιτικὸν ἄρχοντα, ἢ εἰς τὰ γρή-
ματά του, ἢ εἰς κανέν ἀπο ὅσα πρᾶγματα ὁ κόσμος θεωρεῖ ἐν-
δοῦξα καὶ ισχυρά, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἴπῃ, *Κύριε*
ὁ Θεός μου εἰς ἐσένα ἐλπίζω διότι ὑτάρχει μια ἐντολὴ εἰς τὴν
Ἁγίαν Γραφὴν, ἢ ὅποια μᾶς ἀπαγορεύει νὰ ἐλπίζωμεν ἐπάνω
εἰς τὴν δύναμιν τῶν ἀρχόντων⁽¹⁾ καὶ, *Ἐπικατάρατος*, λέγει ὁ
Ἱερειμίας, *ἄνθρωπος ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον* (17,5).
«Κατηραμένος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁποῦ στριζέει τὰς ἐλ-
πίδας τοῦ ἐπάνω εἰς ἄλλον ἄνθρωπον». Καὶ καθὼς δὲν εἶναι πρε-
πον νὰ σιδώμεθα κανέν ἄλλο πρᾶγμα παρὰ μόνον τὸν Θεόν ἔτσι
οὔτε πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν εἰς ἄλλον κανένα παρὰ μόνου εἰς τὸν
Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶναι Κύριος καὶ Ἐξουσιαστής ὅλων τῶν ὄντων.
Διότι *ἐλπίς μου καὶ θνησις μου ὁ Κύριος*, λέγει ὁ Δαβὶδ
(Ψαλμ. 70, 5, 6) ἤτοι· «Ὁ Κύριος εἶναι ἡ ἐλπίς μου καὶ αὐ-
τὸν μόνον ἐγὼ δοξάζω καὶ ὑμνολογῶ». Ἀλλὰ δια ποῖον λόγον
εὐχεται ἐνταῦθα ὁ Δαβὶδ πρῶτον νὰ σωθῇ ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ τὸν
καταδιώκουν καὶ κατόπιν νὰ γλυτώσῃ τελειῶς ἀπὸ αὐτούς; Ἡ

Ε

99
Α

(1) Ὑπενίσταται ἐνταῦθα ὁ Ἅγιος τὸ ψαλμικόν· «Μὴ πε-ο.θητε
ἐπ' ἄρχοντας» (Ψαλ. 145, 3).

ἀκριβῆς ἐξήγησις τῶν δυο αὐτῶν ῥημάτων. σῶζω καὶ ῥύομαι, τα ὅποια ὑπάρχουν εἰς αὐτὸν τὸν στιχόν, θα μᾶς διασαφηνήσῃ καὶ τὴν διαφορὰν τῆς ἐννοίας τῶν Λεγεί λοιπὸν ὁ στιχος ἐπὶ αὐτῶν. Σῶσόν με ἐκ πάντων τῶν διακόντων με καὶ ῥύσαι με, μὴ ποτε ἀρπάσῃ ὡς λέων τὴν ψυχὴν μου». «Σωτή με, λεγεί, ἀπὸ ἐκείνους ὅπου μὲ κληρονομήσῃ καὶ γλύτωσά με, μήπως καμμία ὥρα ὁ διάβολος ὡσαν λέων ἀρπάσῃ τὴν ψυχὴν μου». Τώρα ἂς ἰδῶμεν ποια εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ σῶζω καὶ ῥύομαι, ἥτοι γλυτῶναι, εἶνα ἀνθρώπων. Κυρίως καὶ καθολικὰ ἔχουν ἀνάγκη ἀποσωτηρίαν μέν ὅσοι εἶνε ἀρρωστοί, ἀπὸ γλυτωμένων δὲ πάλιν ἔχουν ἀνάγκη ὅσοι εἶνε σκλάβοι. Διότι ἐκεῖνος ὅπου μέσα τοῦ ἔχει μὲν τὴν ἀρρωστίαν, ἀλλὰ μέσα τοῦ ἔμωσις ἔδωκε καὶ τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν, αὐτὸς ἀπὸ τὴν πίστιν τοῦ προσπαθεῖ νὰ εὕρῃ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν. Διότι ἡ πίστις σου σῶσά σε (Λουκ. 7, 50) «ἡ πίστις σου, λεγεί ὁ Κύριος, σε ἔσωσι» καὶ πάλιν Γενηθήτω σοι ὡς ἐπίσεισας (Ματθ. 8, 13) «Νὰ σοῦ γεινῇ καθὼς ἐπιστεύσεις». Ἐκεῖνος ἔμωσις ὅπου πρέπει νὰ γλυτωσῇ ἀπὸ τὴν αἰγυμάλωσιαν καὶ σκλαβίαν, περιμένει νὰ καταθεσούν ἀπ' ἐξω δι' αὐτὸν ἄλλοι τα χρηματά ὅπου ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἀπελευθερώσιν τοῦ Ἐκείνου λοιπὸν ὅπου εἶνε καταδικασμένος εἰς θάνατον, με τὸ νὰ ἡξεύρῃ ὅτι ἕνας εἶνε ἐκεῖνος ὅπου σῶζει ἕνας εἶνε ἐκεῖνος ὅπου γλυτώνει, ἐπὶ αὐτῶν εἰς ἐσθία, Θεὸς μου, λέγει, ἡλιζώ πάντοτε· σῶσέ με ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν μου καὶ γλύτωσέ με ἀπὸ τὴν σκλαβίαν. Θαρρῶ δὲ ὅτι οἱ γυναικοὶ τοῦ Θεοῦ ἀλλήται, οἱ ἀγωνισταὶ τῆς ἀρετῆς, ἀφοῦ ἀρκετὰ παλαίσουν καὶ πολεμήσουν καθ' ὅλον το διάστημα τῆς ζωῆς τῶν ἐναντίων τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν, ὅταν κατορθώσουν νὰ σωθοῦν ἀπὸ ὅλας τὰς καταδιώξεις τῶν, τὴν ὥραν ἐκείνην ὅπου ἔφθασαν πλεον πηλυσίον εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς τῶν, ἐξετάζονται καὶ ἀνακρίνονται μὲ ἀυστηρότητα ἀπὸ τὸν ἀρχόντα τοῦ αἰῶνος τούτου. Καὶ ἂν μὲν εὗρεθῶν ὅτι ἔχουν πληγὰς ἀπὸ τὴν πολυχρονίαν μὲ τὸν ἐχθρὸν τῶν πάλιν, ἢ μολυσμούς τινας καὶ σημεῖα ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔπραξαν, τότε αὐτοὶ θὰ κρατηθῶν αἰχμάλωτοι· ἂν ἔμωσις εὗρε-

Θοὺν γὰρ ἡ καμνίαν πληγὴν ἀπὸ τῶν ἐλθρῶν καὶ ἀσπλοῖ καὶ καθαροὶ ἀπὸ καθ' ἑκάστην ἀμαρτίαν. ἐπειδὴ δὲ εἶναι δυνατόν· τῶν αὐτῶν να κρατῆσαν αἰχμάλωτοι, τότε λοιπὸν, ἐπειδὴ εἶναι ἐλευθεροί, θα εἰσαβῶν ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὸν τοπὸν τῆς ἀναπαύσεως. Εὐρεται λοιπὸν ὁ Δαβὶδ εἰς τὸν Ψαλμὸν αὐτὸν καὶ ὁ αὐτὸν παρούσαν ζωὴν καὶ διὰ τὴν μελλούσαν Διοτι σώσόν με λέγει, ἰδὼ μὲν ἀπὸ ἐκείνους τοὺς κρατοῦς ἐλθρῶν μου, ὅπου με κατηγοροῦν, γλύτῳσι με δὲ πάλιν ἀπὸ τοὺς ἀοράτους ἐλθρῶν ἐκεί κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τὴν φοβεράν τῆς ἐξετασιῶς, μήπως ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου ἀρπάσῃ ὡσαν λίαν τὴν ψυχὴν μου (1). Αὐτὰ οἱ ἐμπορεῖς νὰ μάθῃς ἀπὸ αὐτοῦ τὸν Κύριον, ὅταν εἴλεγε πλῆσιν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πάθους τοῦ Νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἔρχεται καὶ ἐν ἐμοὶ ἐξεῖ οὐδὲν (Ψαλμ. 14, 30). «Τώρα, λέγει, ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ εἰς ἐμένα δὲν θὰ εὕρῃ κανὲν ἄξιον θανάτου (2).

(1) Συμφωνῶς ἐρμηνεύει καὶ ὁ σοφὶς Ὀυγκλῆνης ὅπου παρακολούθει κατὰ τοὺς τοῦ Ἁγίου λόγους· εἴς τε τὴν θέσιν τοῦ Δαβὶδ εἶναι διτλή, ἡτοῦν καὶ διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ διὰ τὴν μελλούσαν ἀπὸ δικῶς αἰσθητοῦς ἐλθρῶν καὶ διὰ τοὺς νοητούς.

(2) Κόσμου ἀρχοντα ὁ ἀγαπημένος Μεθυστὴς ὀνομαζέει τὸν διάβολον, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, καὶ τοὺς κληρούς ἀνθρώπους. Διοτι ὁ διάβολος δὲν ἀρχεῖ βέβαια τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς· ἐπειδὴ ἂν ἦτο ἀληθὴς αὐτοῦ, θὰ κατέστρεφε τὰ πάντα ἀρχεῖ δὲ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι παραδίδονται, μόνον τῶν εἰς αὐτὸν ποιοῦντες τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. Ὁμιλ. 75 εἰς τὸ κατὰ Ἰωάν. κεφ. 14). Αὐτὸν ἀνωτέρω ὁ Ἁγιος, ἀποστολικὴν ἀποστολικὴν ῥῆσιν (Α΄ Κορινθ. 2, 6), ὠνομασεν ἀρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου.

Συμφωνῶς δὲ ἐρμηνεύει καὶ ὁ ἱερός Θεοφύλακτος λέγων· «Ἐρχεται ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, ἡτοῦν ὁ διάβολος, ὅπου ἐξουσιάζει ἐκείνους οἱ ὅποιοι εἶναι παραπληρωμένοι εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου· καὶ εἰς ἐμένα δὲν θὰ εὕρῃ κανὲν ἄξιον θανάτου, ὥστε νὰ ἐλθῇ ἐξουσίαν ἐπάνω μου».

Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν, ὁ Κύριος ἡμῶν, ἐπεὶ δὲν ἔλαμε καμμάν ἁμαρτίαν, ἔλεγεν ὅτι δὲν ἔχει τίποτε ἄξον θανάτου ἐπ' αὐτοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅμως ἀρκεῖται εἶναι, ἵαν τοῖς μὲν νὰ εἴπῃ ὅτι ἐργεῖται ὁ ἀρχὼν τοῦ κόσμου τούτου καὶ εἰς ἐμένα θὰ εὕρῃ ὀλίγα καὶ παραμικρὰ ἁμαρτήματα. Εἶναι δὲ κίνδυνος νὰ πάθωμιν αὐτά, ἵαν δὲν ἔχωμιν ἐκεῖνον ἐκ τοῦ θὰ μᾶς γλυτώσῃ ἀπὸ τὰ γέρεα τοῦ διαβολοῦ καὶ θὰ μᾶς σώσῃ. Εἰς τὰς δύο ἐννοίας τοῦ στιχοῦ τούτου ἀκολουθοῦν κατόπιν δύο ἄλλαι ἐννοιαί σχετικαὶ με αὐτάς. Σωσόν με ἐκ τοῦ πλήθους τῶν διωκόντων με καὶ ῥύσαι με «Σωσέ με, λέγει, ἀπὸ τοῦ πλήθους ἐκείνων ἐκ τοῦ με κυνηγοῦν καὶ γλύτωσέ με»· διὰ τὸ νὰ μὴ τύχῃ καμμία ὥρα καὶ ἀρπαχθῶ, ἐπεὶ δὲ δὲν ὑπάρχει ἐκεῖνος ἐκ τοῦ θὰ μὲ γλυτώσῃ.

Κύριε ὁ Θεός μου, εἰ ἐποίησα τοῦτο, εἰ ἔστιν ἀδικία ἐν χερσὶ μου, εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδούσιν μοι κακὰ, ἀποπέσοιμι ἄρα ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου κενός. Καταδιώξαι ἄρα ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχὴν μου καὶ καταλάβοι. «Κύριε ὁ Θεός μου, λέγει, ἀνίσως καὶ ἐγὼ ἐπραξα αὐτο, ἀνίσως καὶ ἐγὼ ἀδίκησα κανένα ἄνθρωπον μὲ τὰς χεῖράς μου, ἀνίσως καὶ ἐγὼ ἀνταπέδωκα κακὰ εἰς ἐκείνους ἐκ τοῦ μου ἀνταποδιδούσιν κακὰ, ἄμποτε λοιπὸν νὰ συγκρουσθῶ εἰς μάτην μὲ τοὺς ἐχθρούς μου, τοῦτεστι χωρὶς νὰ ἔχω τὴν βοήθειάν σου, καὶ νὰ χάσω τὴν νικητὴν ἄμποτε λοιπὸν νὰ κυνηγηθῇ ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχὴν μου, νὰ τὴν φθάσῃ καὶ νὰ τὴν συλλάβῃ αἰχμαλώτων». Συνηθίζει ἡ Ἁγία Γραφή νὰ μεταχειρίζεται τὴν λέξιν ἀνταπόδοσις, ἔχει μόνον εἰς περιστάσεις, κατὰ τὰς ἐποίας πιστεύομεν ὅτι προὔπρξεν εἰς ἡμᾶς κανὲν καλὸν ἢ κακὸν ἐκ μερῶν ἄλλων, ἄλλα ἀκόμη καὶ εἰς περιστάσεις, ὅταν ἡμεῖς ἀρχίζωμεν πρῶτοι νὰ κάμνωμεν τὸ καλὸν ἢ κακὸν εἰς ἕνα ἄλλον. Καθὼς ὅταν λεγῇ ὁ Δαβὶδ ὁ Ἀνταπόδος τῷ δούλῳ σου (Ψαλμ. 118, 18) ἤτοι «ὁδὸς εἰς τὸν ἐσθλόν σου». Ἐνταῦθα βλέπομεν ὅτι τὸ ἀνταπόδος κεῖται ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ δός. Ἡ μὲν λοιπὸν πρώτη ἐναρξὶς τοῦ καλοῦ ὀνομάζεται δόσις. Ἀπόδοσις δὲ πάλιν λέγεται, ὅταν ὁ εὐεργετηθεὶς ἀποδώσῃ εἰς τὸν εὐεργέτην τοῦ καλοῦ ἴσον κατὰ τὸ μέτρον μὲ ἐκεῖνο ἐκ τοῦ

αὐτός ἔλαβεν ἀπὸ ἐκείνων. Ἀνταπόδοσις δὲ πάλιν ἐνομαζέται
 μα ἄλλῃ δευτέρα ἐναρξίς καὶ δευτέρα σειρά καλῶν ἢ κακῶν,
 οὗ καμνει κανες εἰς ἓνα ἄλλον. Κατὰ δὲ τὴν γνώμην μου,
 ἔταν ὁ λόγος ἀντὶ τῆς ἀπλῆς αἰτησίως, μεταχειριζόμενος τὴν
 λέξιν τροπον τινα ὥσαν μίαν απαιτησιν, ἐπιζητεῖ ἀπαιτη- 100
 τικῶς τὴν ανταπόδοσιν. τότε ἐκφράζει τοιαυτὴν περιου ἐννοίαν
 ἢ λέξις ἐνταυθα ὅτι ὁηλᾷ αὐτὸ ἐπιζητῶ νὰ μοῦ δώσης, το
 ὅπου ἐκ φυσικῶς ρεωστέεται εἰς ἐμὲ ὥσαν ἓνα χρεὸς ἀναγκαῖον
 καὶ ἀπαραίτητον, οὗ ἔχουν οἱ γονεῖς, ὑποχρεωμένοι νὰ φροντ-
 ζουν δια τὰ τέκνα των. Διότι σύμφωνα με τὴν φυσικὴν ἀγάπην
 καὶ στοργὴν οἱ γονεῖς ἔχουν ἓνα ρεὸς εἰς τὰ τέκνα των, ρεω-
 στοῦν νὰ λάβουν προνοίαν δια τὴν ζωὴν καὶ τὴν διατροφήν των.
 Οἱ γονεῖς κατὰ τὸν Ἀποστόλον Παῦλον (Β' Κορινθ' 12, 14)
 ρεωστέου νὰ συνάξουν ρητματα καὶ νὰ τα φυλάττουν δια τὰ τε-
 κνα των, δια νὰ ἔμμευσουν νὰ χορηγήσιν εἰς αὐτὰ ἐκτός ἐκει-
 νων το ὅποια γρεάζονται διὰ τὴν διατροφήν των, ἀκομή καὶ κε-
 φάλα α καὶ ἄλλα μίσα, ὅσα ἀπαιτοῦνται δια νὰ περάσουν εἰς τὴν
 ζωὴν των, δια νὰ ἔμμευσουν με αὐτὰ νὰ ἐργασθοῦν καὶ ζή-
 σουν. Τοιαυτὴν ἐννοίαν πολλὰκις ἔχει εἰς τὴν Ἰερραὴν ἢ λέξις
 ἀπόδομα ἢ ἀνταπόδομα, καὶ λαμβάνεται με τὴν σημασίαν,
 καθὼς ἔπομεν, τῆς προκαταρκτικῆς ἐνεργείας τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ
 κακοῦ. ἀντὶ τῆς ἀπλῆς δόσεως. Τώρα δὲ ὁ Προφήτης εἰς τὸν
 Ψαλμὸν αὐτὸν φαίνεται ὅτι ἔχει θάρρος δια τὴν πράξιν του
 αὐτὴν, καὶ λέγει ὅτι ὅν ἀνταπέδωκε καὶ αὐτὸς τα ὅμοια εἰς
 ἐκείνους ἐπὶ τοῦ ανταποδίδουν κακά. Ἀνισως λοιπὸν καὶ ἐγὼ ὁ
 Δαβὶδ ἔκαμα, λέγει αὐτὸ οὗ ἔκαλεν ἐναντίον μου ὁ κύριός μου.
 Ἀδυσσαλῶμ, καὶ ἀνισως ἀνταπέδωκα κακὰ εἰς ἐκείνους οὗ
 μοῦ ἀνταποδίδουν κακά, εἴθε νὰ ἀποτύχω λοιπὸν εἰς τὴν ἐνέρ-
 γειαν μου, νὰ συγκροσθῶ με τοὺς ἐχθροὺς μου εὐρισκόμενος
 γυμνὸς ἀπὸ τὴν βοηθειάν σου. Γυμνὸς δὲ καὶ ἀπρακτος ἀπομί-
 νει καὶ νικημένος ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἐκείνους ἐπὶ ἐξίπτεσιν
 ἀπὸ τὴν θείαν χάριν, ἢ οὗ ἐκπηγάξει ἀπὸ τὴν ὑπερπελειοτά-

την καὶ ἀνέσθην πηγήν τῶν θείων χαρισμάτων τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ (¹).

Καταδιώξοι ἄρα ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχὴν μου καὶ καταλάβοι καὶ καταπατήσαι εἰς γῆν τὴν ζωὴν μου. «Εἴθε λέγει, να κυνηγήσῃ λοιπὸν ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχὴν μου, να τὴν φθάσῃ καὶ νὰ τὴν συλλάβῃ καὶ νὰ καταπατήσῃ ἕως εἰς τὸ γῶμα τὴν ζωὴν μου». Τοῦ μὲν δικαίου ἡ ψυχὴ, ὅταν ἀπεχωρίζεται ἀπὸ τὴν συμπάθειαν καὶ στενωπάτην σχεῖσιν ὅπου ἔχει πρὸς τὸ σῶμα, ἔχει τὴν ζωὴν κρυμμένην μαζὶ μὲ τὸν Χριστὸν εἰς τὸν Θεόν, ζωσα ἄλλαν ζωὴν εἰς τοὺς οὐρανοὺς (²). Ὡστε να ἔμπορῇ νὰ λεγῇ

(¹) Εἶνε φράσις Εὐαγγελικὴ αὕτη ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου καὶ ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν (κεφ. 1, 16). «Με τὸ νὰ εἶνε ὁ Χριστὸς, παρατηρεῖ ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος, πηγὴ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πάσης σοφίας καὶ προφητείας, ὑπερεκδύκει καὶ χύνει αὐτὴν εἰς ἔλους τοὺς ἀίους» καὶ ὅσον τὴν διαχέει, τόσον μένει πλήρης καὶ ποτὲ δὲν κενουταί.

Τὸν παρόντα ψαλμικὸν τίχον ἱστορικῶς ἀναπτύσσει ὁ σοφὸς Ζυγὰς, λέγων· Ὁ Δαβὶδ ἀληθῶς δὲν ἀνταπέδιδε κακὰ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀβισσαλὼμ ὅπου τὸν ἐπολέμει ἀλλὰ προσεπάθει μὲν μὲ τὸν στρατὸν τοῦ νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἀπὸ πλησίων του, παρήγγειλε δὲ εἰς τοὺς στρατιώτας του νὰ μὴ τὸν φονεύσουν (Β΄ Βασιλ. 18) Καὶ πάλιν ὅταν ἔμαθε τὸν θάνατον, ἔθρηνη ἀπαρηγόρητα (αὐτόθ.). Ἀλλ' οὕτω καὶ εἰς τὸν Σαοὺλ ἀνταπεδίωκε κακόν, ὅστις ἀντὶ τῶν τοσῶν εὐεργεσιῶν ὅπου τοῦ ἔκαμεν, ἤθελε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἐνῷ ὁ Δαβὶδ συλλαβὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον, τὸν ἄφηκε καὶ δὲν τὸν ἐθανάτωσεν.

(²) Ἀναφέρεται ὁ Ἅγιος εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου Πάλλου εἰς Ἀποθάνετε γὰρ καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ (Κολ. 3, 3)· ὅπερ ἐρμηνεύων ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος λέγει· «Σεῖς οἱ Χριστιανοὶ ἀποθάνετε εἰς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα καὶ ζητεῖτε πλεονεξίαν ζωὴν, εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅπου εἶνε κρυμμένη ἐν τῷ Θεῷ καὶ δὲν φαίνεται» καθὼς δὲ καὶ ὁ Χριστὸς δὲν φαίνεται, ἔτσι οὕτω καὶ ἡ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν φαίνεται, κρυπτή οὕτω καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ ψυχῇ ἀόρατως ἐνεργουμένη».

τομῶν με τὸν Ἀποστόλου Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός κα· ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ (Γαλ. 2, 20), C
 Ταῦτίστι· «Δὲν ζῶ ἐκ πλὴν ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός· τὴν δὲ αἰσθητὴν ζωὴν τοῦ τώρα ζῶ, τὴν ἔσω ἐξ αἰτίας τοῦ ἐπιστεῦσα εἰς τὸν Χριστὸν» (1) Ἡ ψυχὴ ἔμως τοῦ αμαρτωλοῦ ἀνθρώπου ὁ σπείας ζῆ, ἔλως διόλου σαρκικὰ καὶ εἶνε καταμολυσμένος ἀπὸ τὰς ἑδῶνας τοῦ σώματος, ἡ ψυχὴ τοῦ αμαρτωλοῦ, λέγω, συγκλίνεται καὶ αὐτὴ μαζὶ τοῦ μεσα εἰς τὰ παθὴ τῆς σαρκὸς τρόπον τινὰ ὥσπερ μεσα εἰς βόρβορον αὐτὴν δὲ τὴν ψυχὴν μάλιστα ὁ ἑξῆς μας διάβολος, καταπατῶν, προσπαθεῖ μὲ λύσσαν νὰ τὴν μολύνη ἔλως διόλου περισσοτέρῳ ἀκομῇ, καὶ τρόπον τινὰ νὰ τὴν καταπόση αναβαινῶν ἐπάνω εἰς τὸν πνευματικόν κάτω καὶ με τοὺς πόδας τοῦ καταπατῶν εἰς τὴν γῆν, τοῦ τίσθιν εἰς τὸ σῶμα, τὴν ζωὴν ἐκείνην τοῦ ἐξωλισθῆσιν εἰς τὴν αμαρτίαν Καὶ τὴν δόξαν μου εἰς χοῦν κατασκηνώσει· ἔτσι· «Αὐτὴν τὴν δόξαν μου, θὰ θάβῃ μεσα εἰς τὸ γῶμα» Τῶν μὲν ἁγίων τῶν ἐπουρανίων ἡ πατρὶς ὑπάρχει ἐπάνω εἰς τοὺς οὐρανοὺς (2) οἱ σκοποὶ ἠσανυρίζουν διὰ τὸν ἑαυτὸν τοὺς τὰ ἀγαθὰ εἰς τὰς αἰωνίους ἀποθήκας, αὐτῶν, λέγω, τῶν ἁγίων ἡ δόξα ὑπάρχει εἰς τοὺς οὐρανοὺς Τῶν γὰρ ὁμοίων ἀνθρώπων ὅπου ζοῦν σαρκικῶς, D
 λέγομεν ὅτι ἡ δόξα εὐρίσκεται κατασκηνωμένη κάτω εἰς τὸ γῶμα Διότι ἐκεῖνος ὁ ἀνθρώπος τοῦ δοξάζεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους

(1) Ὁ ἱερός Θεοφύλακτος οὕτως ἐρμηνεύει τὴν ἀποστολικὴν αὐτὴν ῥῆσιν. Μετὰ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα ὁ Χριστιανὸς διαίγει με πολιτεῖαν Χριστιανικὴν, διὰ μέτου τῆς ὁποίας νεκροῦνται τὰ μέλη νὰ μὴ ἐνεργῶσιν τὴν ἁμαρτίαν. Ζῆ δὲ πλέον ὁ Χριστὸς μεσα εἰς τὸν Χριστιανόν, ὥστε κανένα ψυχικόν, ὥστε κανένα ἔργον σωματικόν δὲν γίνεται ἀπὸ ἐκείνου ὅπου δὲν θελεῖ ὁ Χριστός. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν αἰσθητὴν ζωὴν ὅπου ζῆ ὁ Χριστιανὸς εἰς τὸν κόσμον, ὁ Χριστὸς τὴν ἔδωκε διὰ μέσου τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, ἡ ὁποία ἐδικαίωσε τὸν Χριστιανόν καὶ τὸν ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν κατεδίκην τοῦ θανάτου.

(2) Ἐχει ὑπ' ὄψιν τοῦτον Ἀπόστολον Παῦλον ὁ Ἅγιος Ἑρμών δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανῷ ὑπάρχει (Φιλιπ. 3, 20).

δια τὸν γῆινον πλοῦτόν του καὶ κολακεύεται με τὴν ἐλιγογρά-
 νιον τιμὴν οὐοῦ τοῦ εἰδοῦν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐκεῖνος οὐοῦ στηρί-
 ζεται μὲ πεποιθησὶν ἐπάνω εἰς τὰ σωματικά του προτερήματα,
 θεωρεῖ δόξαν δια τὸν εαυτόν του ἐκείνην, ἡ ὅποια δὲν ἀνυψέ-
 ται εἰς τοῦ οὐρανό, ἀλλ' ἐναπομένει κάτω εἰς τὸ
 χῶμα. Ἀνάστηθι, Κύριε ἐν ὀργῇ σου, ὑψώθητι ἐν τοῖς πέ-
 ρασι τῶν ἐχθρῶν σου «Σηκώσου, Κύριε, με τὴν θεϊκὴν ὀργὴν
 σου, λέγει, ὑψώσου ἔως εἰς τὰ τελευταῖα σύνορα τῶν ἐχθρῶν
 σου». Ὁ Προφήτης μὲ τὸν στίχον αὐτὸν εὐχεται νὰ γείνη τῶρα
 τὸ μυστήριον τῆς Ἀναστάσεως δια νὰ ἐκαρηνισθῇ πλέον ἡ α-
 μαρτία τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν τοῦ Κυρίου. Δυνάμεθα ἔμως νὰ ἐν-
 νοησωμεν ὅτι μὲ τὸν στίχον αὐτὸν εὐχεται ὁ Δαβὶδ νὰ ὑψωθῇ
 ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν ὁ Χριστός, το ὁποῖον ἐμελλε νὰ γείνη
 ὅταν ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων ἤμελε φθάσῃ πλέον εἰς τὸ τελευ-
 ταῖον ὄριόν της. Ἀλλ' ἀκόμη ἐνυπάρχει καὶ μία ἄλλη ἐννοία εἰς
 E τοῦ Ὑψώθητι ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἐχθρῶν σου ὅτι δηλαδὴ
 ὅσον καὶ ἂν ὑπερυψωθῇ εἰς τὸ ἔπακρον ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων,
 ὅσον καὶ ἂν προχωρησῇ καὶ ἐξαπλωθῇ εἰς ἀμετρητὸν καὶ ἀπερί-
 ριστον ἔκτασιν, συ Κύριε, μὲ τὴν ἀφθαστον δυνάμιν σου τὴν
 ἀκαταμάχητον, ἡμπορεῖς ὥσαν ἓνας σοφὸς καὶ ἐμπειρὸς ἰατρός
 νὰ προφθάσῃ καὶ νὰ καταλάβῃς ἐμπρὸς τὰ ἄκρα ἐκεῖνα εἰς τὰ
 ὅποια αὕτη ἡ ἀσθενεία ἐξθασε καὶ νὰ τὴν σταματήσῃ ὥστε
 νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ ἐξαπλόνεται πλέον καὶ νὰ μεταδίδεται προ-
 χωρεῦσα κρυφα ὥσαν ἓνα ἐρπιδὸν δολίου, καὶ νὰ διακόψῃς πλέον
 τὴν ἐξαπλώσιν της μὲ τὰς τιμωρητικὰς σου ποινὰς.

Καὶ ἐξεγέρθητι. Κύριε ὁ Θεός μου, ἐν προστάγματι ὁ
 ἐνετείλω. «Ἐξεγέρθητι, λέγει, Κύριε Θεέ μου, με τὴν ἐντολὴν
 σου τὴν ὅποιαν παρήγγειλεις νὰ φυλάττωμεν». Πρῶτον ἡμπο-
 ρεῖ νὰ ἐννοῇ ὁ ψαλμὸς εἰδῶ καὶ τὸ μυστήριον ἀκόμη τῆς Ἀνα-
 στάσεως, μὲ τὸ νὰ παρκαλῇ ὁ Προφήτης νὰ ἀναστηθῇ ὁ Κρι-
 τὴς διὰ νὰ λάβῃ ἐκδικησὶν διὰ κάθε ἀμαρτίαν ὅπου ἐπράξαν οἱ
 ἄνθρωποι καὶ ἔτσι νὰ ἐκτελεσθῶν αἱ ἐντολαὶ τοῦ ὅπου ἐκ τῶν
 101 A πρῶτων διατάχθησαν δι' ἡμᾶς νὰ γείνουν. Ἡμπορεῖ ὁμοίως νὰ

φανερὸν ὁ λόγος αὐτὸς ἀκόμη καὶ τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ ἀτόμου καὶ περιστάσεις εἰς τὰς οποίας εὕρισκετο τότε ὁ Προφήτης Δαβὶδ. Καὶ λοιπὸν παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ ἐξεγερθῇ, διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἐκδίκησιν τῆς ἐντολῆς τοῦ τὴν οποίαν ὁ ἴδιος διέταξε καὶ ἡ οποία παρεβιάσθη ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ τὸν Ἀδισσαλώμ. Ἐντολὴ δὲ τοῦ Θεοῦ ἦτο τό· *Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου* (Ἐξ 21, 12), ἡ οποία ἐδόθη ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὴν οποίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ παρεβίη, μέ το νὰ ἐπανεστάτῃσιν κατὰ τοῦ πατρὸς τοῦ. Διὰ τοῦτο παρακαλεῖ ὁ Δαβὶδ ἕνα μὲν πρὸς διορθώσιν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, καὶ τοῦ ἀλλοῦ δὲ πρὸς σωφρονισμόν καὶ τῶν ἐπιλοπιῶν ἀνθρώπων ἔλθων, νὰ μὴ μακροθυμῇ πλέον ὁ Θεὸς, ἀλλὰ νὰ σηκωθῇ ἐπάνω με ἄργην καὶ ἀποστακωθῇ νὰ κάμῃ τὴν ἐκδίκησιν χάριν τῆς ἰδικῆς του ἐντολῆς καὶ νὰ τιμωρῇ τὸν παραβάν αὐτῆς. Διότι οἶν θα ὑπερασπισθῆς ἐμένα, λέγει ὁ Δαβὶδ, ἀλλὰ τὴν ἰδικὴν σου ἐντολὴν οὗ ἐκαταφρονήθῃ, τὴν οποίαν συ ἐπρόσταξες νὰ φυλάττωμιν.

Καὶ συναγωγὴ λαῶν κυκλώσει σε. «Καὶ θα σε περικυκλώσῃ» λέγει, πολὺ πλῆθος λαοῦ τότε. Εἶναι δὲ φανερόν ὅτι ἔσαν ἕνας μόνον σωφρονισθῇ καὶ διορθωθῇ διὰ μεσοῦ τῆς τιμωρίας, τότε καὶ πολλοὶ ἄλλοι θα ἐπιστρέψουν εἰς τὸν Θεὸν καὶ θα μετανοήσουν. Λοιπὸν τιμώρησον τοῦ παραβάτου αὐτοῦ τὴν ἀμαρτίαν, Κύριε, διὰ νὰ σε περικυκλώσῃ τότε ἄπειρον πλῆθος λαῶν.

Καὶ ὑπὲρ ταύτης τῆς συναγωγῆς εἰς ὕψος ἐπίστρεψον, Κύριε. «Καὶ χάριν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, λέγει, ἐπανελθε εἰς τὸ ὕψος σου». Χάριν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἔπευ σε περικυκλῶναι, χάριν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον ἀπεκτησας με τὴν ἄκραν συγκρατάσασίν σου καὶ τὴν οἰκονομίαν ὅπου ἔκαμες κατὰ χάριν καὶ ἐσαρκώθη καὶ ἐγένεας ἄνθρωπος, ἐπανελθε εἰς τὸ ὕψος τῆς δόξης σου· ἀνάβα πάλιν εἰς τὸ ὕψος τῆς δόξης ἐκείνης, τὴν οποίαν εἶχες πρὶν νὰ γεινῇ ὁ κόσμος ἀκόμη ('). Κύριος κρινεῖ λαούς. Ἦται ε' Ο

1) Ἐχει ὅπ' ὄψιν τοῦ ὁ Ἅγιος τὴν ῥῆσιν τοῦ Εὐαγγελίου· ἐδόξασον με σὺ, Πάτερ, παρὰ πάντων τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον

Κύριος θα κρῖνῃ τοὺς λαούς. Εἰς πολλὰ μισθὰ τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἶνε ἐγκατεσπαρμένοι οὗτοι περὶ τῆς τελευταίας κρίσεως· μὲν τὸ νὰ εἶνε αὐτός οὗτος λόγος παρὰ πολλοὺς ἀσκηματούχους καὶ καλὸς νὰ σώζῃ καὶ συγκρατῇ εἰς τὴν εὐθείαν καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκείνους ἀπὸ τοῦ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πιστεῦσαν εἰς τὸν Θεόν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ πολλοὺς καὶ διαφορὰς τρόπους ἐγράφει περὶ τῆς τελευταίας Κρίσεως εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν, διὰ τοῦτο δι' ἐκείνους ἀπὸ τοῦ δὲν κάμνουν καλὴν διακρίσιν τῶν διαφορῶν σημασιῶν ἀπὸ τοῦ εἶναι ἡ λέξις κρίσις, ἤθελε φανεῖ ὅτι φέρει κάποιαν σύγχυσιν εἰς τὰ διαφορὰ χωρία οὗ ἐρριζοῦται ἡ λέξις. Διότι λέγει ἡ θεία Γραφή Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ κρινεται, ὁ δὲ ἀπιστῶν ἤδη κέκριται (Ἰωάν. 3, 18). Ὅσοις, λέγει, πιστεύει εἰς ἐμὲ, δὲν καταδικάζεται, ἔπειτα δὲ δὲν πιστεύει ἀπὸ τώρα εἶνε καταδικασμένος (1). Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἐκείνους ἀπὸ τοῦ δὲν πιστεύει εἶνε

εἶναι παρὰ σοί· Ἰωάν. 18. Τοῦτο ἐρμηνεύων ὁ θεὸς Ἀρυστότομος λέγει, ὅτι ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τῆς θείας οικονομικῆς ἧς ἀκομή δὲν εἶχε δοξασθῇ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, οὐδὲ εἶχεν ἀπολαύσει τὴν ἀφθαρσίαν, ὥστε εἶχε καθῆσθαι ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου (Ὁμιλ. 80 εἰς τὸ κατὰ Ἰωάν. . Γὰρ καὶ ἐπὶ ἀντιπαράθεσιν καὶ ὁ ἱερὸς θεοφύλακτος ἀπαλλάττει προτάσεων ἐδὲ καὶ τοῦτο λοιπὸν δοξάζον με, τοῦτέστι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ταύτην τὴν ἀτιμαζομένην τώρα ἀπὸ μὲλλει νὰ σταυρωθῇ, καὶ ὡφείσῃ ταύτην εἰς τὴν δοξάν οὗτοῦ εἶχα παρὰ σοὶ ἐγὼ ὁ Λόγος καὶ Υἱὸς σου, πρὶν νὰ γεινῇ ὁ κόσμος διότι συνεκαθίστηεν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλικὸν καὶ προσκυνεῖται τώρα ὑπὸ πάσης τῆς κτίσεως.

(1) Δὲν κατακρίνεται ἐρμηνεύει ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ με ἀπλότητα πιστεύει εἰς τὸν Ἰησὺν, χωρὶς νὰ περιεργάζεται τὰ δόγματα καὶ χωρὶς νὰ πολυπραγμονεῖ. Ἀλλ' ἐὰν ὅμως αὐτός εἴη ἀκαθάρτον βίον καὶ φύλας πράξεις, θα λάβῃ πολὺ φεικωτέρην κόλπον· ἐπειδὴ ὅμως ἐπὶ πιστεύσεν, αὐτός δὲν θὰ κολασθῇ ὡς ἄπιστος. Ἀλλ' ἀπὸ ἀκομῆ δὲν ἔγεινεν ἡ κρίσις, ἐξῆκολουθεῖ ὁ θεὸς Χρυσόστομος, πῶς λέγει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἀπὸ τώρα εἶνε καταδικασμένος ὅστις δὲν ἐπιστεύσεν εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ

ἐμοὶς με τὸν ὁσεΐη, διατι εἶπεν ἡ Γραφή ἐπ' Οὐκ ἀναστήσονται δόσβεῖς ἐν κρίσει. (Ψαλμ. 1, 6). ἔτι, «Δὲν θα ἀναστήθωσιν οἱ ἄσεβεις δια να κριθοῦν. » Καὶ ἄλλοι ἐκεῖνοι ὅπου πιστεύουν εἶναι ναι. Θεὸς δια μεσοῦ τῆς πίστεως καὶ δια τοῦτο εἶνε ἀξιοὶ να γινῶνται καὶ αὐτοί. Ἦτοι, πῶς λέγει, πάλιν ἡ Γραφή, Ὁ Θεὸς ἔσται ἐν συναγωγῇ ἑωῶν, ἐν μέσῳ δὲ Θεοὺς διακρινεῖ; (Ψαλμ. 81, 1). ἔτι, «Ὁ Θεὸς ἐστὰς μετὰ εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν ἑωῶν, εἰς το μεσοῦ δὲ θα διαχωρῶσιν τοὺς Θεοὺς καὶ θα καταδικάσῃ αὐτούς;» (1) Ἀὐτὴ ἡ συγχύσις γινεταί, διότι το κρῖνόμεναι ὁ ἄλλοτε μὲν εἰς τὴν Γραφὴν σημαίνει δοκιμάζομαι, ἄλλοτε δὲ καταδικάζομαι. Δοκιμαζῶ σημαίνει ἡ λέξις εἰς τὸ Κρῖνόν με Κύριε, διὰ ἐγὼ ἐν ἀδικίᾳ μου ἐπορεύθην (Ψαλμ. 26, 1). ἔτι, «Δοκιμασὼν με Κύριε. » Ἡ σημασία αὐτὴ ἀποδεικνύεται, διότι ἄμεσως κατεπὶν λέγεται εἰς τὸν Ψαλμὸν αὐτὸν, «δοκιμασὼν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με. » Καταδικάζομαι δὲ σημαίνει εἰς τὸ Εἰ γὰρ ἐαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινομάθα (1 Κοριν. 11, 31) Ἀλλὰ, «Ἐὰν ἐξητάζομεν καὶ ἀνεκρίνομεν τὸν ἐαυτὸν μας δὲν θα καταδικαζόμεθα». Πάλιν δὲ λέγεται εἰς τὴν Γραφὴν ἐπὶ ἑα κρίθῃ ὁ Κύριος με πᾶσαν σάρκα» (2).

ἅπαντες λέγων : ἡ σημαίνει ἡ εὐαγγελικὴ ῥῆσις αὐτὴ ὅτι τὸ νῦν μὲν αὐτὸς ἀμετανοήτος εἰς τὴν ἀπιστίαν, αὐτὸ τοῦτο εἶνε σόλασις, ἡ προφητικῶς ἀναγγέλλει τὸ μέλλον νῦν γείνη καὶ ὅτι ὁ ἀπίστος ἀπὸ τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ ποικύματος θεωρεῖται καταδικασμένος καὶ πρὸ τῆς Κρίσεως, καθὼς ὁ φονεὺς θεωρεῖται καταδικασμένος καὶ πρὸ τῆς δίκῃς του.

(1) Κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοδώρητον Θεοὺς ονομάζει ἐνταῦθα ὁ Δαδ τοὺς ἀρχόντας τῶν Ἰουδαίων, ὅπου ἐκρίναν τοὺς ἄλλους. Κρίτης δὲ ἀληθὴς εἶνε μόνος ὁ Θεός, ὅπου διακρινεὶ καὶ κατακρίνει τοὺς ἀδικοκριτὰς εἰς αἰώνιον κρίσιν.

(2) Ἐχει ὅτι ὁ ψῆφον τοῦ ὁ Ἅγιος τὸ χωρίον τοῦ Ἱερεμίου. «ὅτι κρίσις τῷ Κυρίῳ ἐν τοῖς ἔθνεσι· κρῖνεται αὐτὸς πρὸς πᾶσαν σάρκα» (Ἱερεμ. 25, 31).

Τούτιστιν, όταν θα εξετάσῃ ὁ Κύριος τὰς πράξεις ὁποῦ ἐπραΐεν
 ἕκαστος ἄνθρωπος εἰς τὸν καὶρον ὅπου ἔστ', ὑποβάλλει τότε τὸν
 ἑαυτὸν τοῦ εἰς κρίσιν, καὶ ἀπεινῶντι ἐλείπων τῶν κακίων καὶ αμαρ-
 τιῶν ὁποῦ ἐπραΐαν οἱ αμαρτωλοὶ, παραθετεῖ, ὁ Κύριος τὰς ἐν-
 τολὰς τοῦ καὶ διδὲι τότε ἀπολογίαν με ἀποδείξει ὅτι αὐτοὶ
 Ε καθοσον ἐξηρτάτο ἀπὸ αὐτὸν ἔλα τὰ ἐπραΐε, καὶ κάθε μισὸν
 μετεχειρίσθη, διὰ νὰ σώσῃ αὐτοὺς ὅπου τῶρα καταδικάζονται.
 Αὐτὸ δὲ γίνεται, διὰ νὰ πεισθοῦν μόνο, τῶν οἱ αμαρτωλοὶ ὅτι
 εἶνε ἐνοχοὶ εἰς τὰ ἀμαρτήματα τοῦ ἐλασαν, καὶ νὰ ἀπο-
 δευθοῦν τότε τὴν θείαν καταδικὴν χωρὶς καμμίαν ἀντιλογίαν, καὶ
 θεληματικῶς νὰ ἀνέρθοῦν τὴν τιμωρίαν ὅπου θα ἐξελεγχῇ εἰς
 αὐτοὺς (1). Ἐρεῖ δὲ ἀκουῇ καὶ μὲν ἀλλήν σφμασίαν το κρίνο-
 μαι, καθὼς ὅταν λέγῃ ὁ Κύριος Βασιλίσσα Νότοι (2) ἐγερθή-
 σεται ἐν τῇ κρίσει καὶ κατακρινεῖ τὴν γενεάν ταυτην (Ματθ.
 12, 42). «Ὅσα συγκωλήῃ, λέγει, ἡ βασιλίσσα τοῦ Νότου κατὰ
 τὴν κρίσιν καὶ θα καταδικάσῃ τὴν γενεαν αὐτὴν Διότι ὅσοι ἀπο-
 στρεφοντα, τὴν θείαν διδασκαλίαν καὶ ὅσοι μισοῦν ἐκεῖνο ὁποῦ
 102 εἶνε καλὸν καὶ ἔλως ὁσίου ἔχουν βδελυγῇ, τὰ διδάγματα τῆς
 Α σοφίας ὅπου εἶνε κατάλληλα διὰ τὴν καλὴν διαπαιδαγώγησιν εἰς
 τὴν ἀσκήσιν τῆς ἀρετῆς ἀπὸ συγχευθῶν καὶ αντιπαραδληθῶν

(1) Σύμφωνα με τοὺς λόγους τοῦ Ἁγίου, ὑποθέτει ὁ Ἱερνιέρους
 ὅτι το κρίνω εἰς το χωρίον αὐτὸ τοῦ Ἱερνιίου ἰσοδυναμεῖ με το
 συγκρίνω ὡς ἡ λέξις ὅτι ὁ Κύριος θα παραθετῇ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς κρί-
 νιν τρόπον τινὰ με τὰ δημιουργηματα τοῦ ἡτοί ἡ συγκρίνη καὶ
 παραβάλῃ τὰς ἐντολάς τοῦ με τὰ ἔργα ὅπου ἕκαστος ἄνθρωπος
 ἐπραΐεν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ.

(2) Ἡ συνάετα, ἡ βασιλίσσα τῆς πόλεως Σάβα, ὅπου ἀκούσκει
 περὶ τῆς φημὸς καὶ τῆς σοφίας τοῦ Σολομῶντος εἶχαν ἐπισκεφθῇ
 αὐτὸν μετὰ δυναμει, βρετὶς σφοδρὰ καὶ μετὰ ἡδονῶν καὶ ἡ-
 σού πολλοὺ σφοδρὰ καὶ λίθου τιμιου (Γ' Βασίλ 10, 1) Ἡ ἡ-
 σιωπάτη αὐτὴ πόλις τῆς Αἰθιοπίας, ἔκειτο ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θη-
 λασσης, ἐγένετο δὲ δι' αὐτῆς μετὰ ἐμπορίων ἐρωματιῶν καὶ λιβανου,
 κινναμώμου καὶ βλασάμου.

προς εκείνους ἐτοῦ κατα την ἰδίαν γενεαν διεκρθσαν και δι-
 πρεψαν δια την προθυμian των και στουδην, την οποιαν ἐδειξαν
 εις τα καλα ἔργα, οὔτοι, λεγει, θα λαβουν βαρυτεραν καταδι-
 κην δι' ἑσα καλα παρμελτσαν και δεν τα ἐπραξαν. Νομιζω δὲ
 ετι δεν θα κριθωσι με τον ἴδιον τροπον ἀπο του δίκαιου κριτην
 ελοι ἑσοι ἔλαβον ἐπάνω των το γήϊνον αὐτο σώμα· διοτι αἱ
 ἐξωτερικαὶ ἀφορμαὶ ἐκου παρασύρουν τον καθενα ἀπο ἡμᾶς εις
 τὴν ἁμαρτίαν εἶνε παρα πολὺ διαφορετικαι και κάμνουν ὥστε νὰ
 διαφερη ἡ καταδικη ἑνος ἐκάστου. Διοτι ἡ συμπτωσις τῶν πραγ-
 μάτων ἐκεινων, τὰ ἑποία δεν εἶνε εις τὴν ἐξουσιαν μας να τὰ
 ἀποφύγωμεν, ἀλλὰ γωρις νὰ θελωμεν μάς περικυκλουνουν. ἡ
 σύμπτωσις λέγω αὐτη, ἢ βαρυνει ἢ ἐλαφρυνει τὰς ἁμαρτίας μας.
 Διοτι ὡς ὑποτεθῇ ετι το κρινομενον ἁμαρτημα εἶνε πορνεία
 Ἄλλ' ἔμωσ ἄλλος μὲν ἐπραξεν αὐτην την ἁμαρτιαν, ὁ οποιος B
 ἦτο ἐξ ἀρ/γς ἀναθρεμμενος με τας κακὰς συνηθειας τῆς ἁμαρ-
 τίας αὐτῆς· διότι και ἀπὸ γονεῖς ἀσελγείς ἐγεννηθῇ και συνανε-
 στράφη ἔπειτα με φαυλους ἀνθρώπους και ἔτσι ἀπέκτησε πολυ
 κακὰς συνηθειας· ἔζησε μὲ διανοηδᾶσεις και συμπόσια, μεθυσαν
 και με αἰσχρούς ἀνθρώπους συναναστρεφομενος Ἄλλος δὲ πά-
 λιν εἶχε πολλὰς καλὰς ἀφορμάς, ἀπο τας οποιας ἐπαρακινεῖτο
 νὰ ἀκολουθήσῃ την πλειον ἐνάρετον ζωην ἔλαβε δηλαδὴ καλὴν
 ἀνατροφὴν ἀπὸ τους γονεῖς του και εἶχε καλους και ἐναρετους
 διδασκάλους, ἀπὸ τοὺς ὁποιους ἤκουε καθ' ἡμεραν τὰς πλειον εὐ-
 σιδεστέρας και θειστερας ἐμιλίας· ἔκαμνε πάντοτε ψυχωφελεῖς
 ἀναγνώσεις ἐπιθυμῶν την σωττριαν του, εἶχε πάντοτε τας κα-
 λὰς νοθεσίας τῶν γονεων του, ἔχουε συνεχῶς διηγησεις, ἐκου
 τον ὠδηγοῦσαν εις τὴν ἐγκράτειαν και την σωφροσύνην και εις
 τὸ να αποκτήσῃ σεμνην συμπεριφοραν και τρόπους ταπεινοῦς ἐν
 γένει και μετριοφρονας ἔπειτα ἔμωσ με το να παρσύρῃ εις τὴν
 ἐμοίαν ἁμαρτιαν με τον ἄλλον τον κακῶς ἀναθρεμμενον και κα-
 κῶς συνηθισμένον, καθὼς εἶπαμεν, εταν θα ὤσῃ λογον διὰ τὰς C
 γράξεις του, πῶς αὐτος ἐτοῦ ἦτο καλῶς ἀναθρεμμενος δεν θα
 λάδῃ δικαίως πολυ βαρυτεραν τιμωρίαν ἀπὸ τον ἄλλον, Διότι ὁ μὲν

πρώτος θα κατηγορηθῇ δι' αὐτοῦ μόνον ὅτι τα συντελεστικά μέσα και βοηθήματα δια τὴν σωτηρίαν τοῦ ὅπου ἦσαν ἐγκατεσπαρμένα φυσικά μέσα εἰς τὴν φύσιν τοῦ, δὲν το μετέπειτα σὴν ὀρθῶς και πρὸς ωφέλειαν τοῦ ὁ δὲ ἄλλου, ἐκτος τῆς κατηγορίας αὐτῆς θα εἶνε ὑπελόγος ἀκομῆ, και ὅσα τούτο, ὅτι, ἀν καὶ ἔπρεπε να λαβῇ μετ' ἄλλην βοήθειαν και συνδρομὴν εἰς το να σωθῇ ὁμοίως ὁ αὐτὸν τὴν ἀκρασίαν και ἀσωτίαν τοῦ καὶ δια τὴν ἀμελείαν τοῦ και καθ' ἑμὴν ὅπου εἰς ἐλάχιστοι χρονικὸν διάστημα ἔδειξεν, ἐπροώθη τον αὐτὸν τοῦ ὁμοίως δι και ἐκεῖνος ὅπου ἐξ ἀρχῆς ἀνατρεφεται, εἰς τὴν εὐσεβείαν και ζῇ ἐναρετῶς ἔργω και λόγῳ, ὅπου κατωρθώσῃ να γλυτώσῃ ἀπο καὶ ὁ ἀστροφῆν τῆς ὀρθῆς εἰς τὸν Θεὸν πιστεύως, διδάσκειται δι και παιδαγωγῶνται και με τον νόμον τοῦ Θεοῦ ὅστις καταδικάζει κατὰ ἁμαρτίαν και παρακινε τον ἀνθρώπον εἰς τα ἐναντία αὐτῆς ἔχον εἰς τὴν αἰσθητήν,

- D αὐτοῦ λέγω, εἰαν ἤθελε τίσει εἰς εἰδωλολατρείαν δὲν ἔχῃ δώσῃ δι αὐτοῦ ὁμοίαν ἀπαλογίαν με ἐκεῖνον τον εἰδωλολάτῃν ὅπου ἀπο μικρὸς ἀντρέφῃ, ἀπο γονεῖς ἀνομοῦς και παραβάτας και ἐξῆπαίδευθῃ ἀπο ἔθνους ὅπου ἐξ ἀρχῆς ἔτο παραδομένον εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν. Κύριος κρίνει λαοὺς ὁ Ὁ Κύριος, λέγει θα καταδικάσῃ τοὺς λαοὺς. Ἀλλῶς θα καταδικάσῃ τον Ἰουδαῖον, ἔχον βαρύτερα και ἄλλως τον ἴδιον Σαυῆν, ἔχον ελαφρότερα. Διότι ὁ μὲν Ἰουδαῖος ἐπαναπαύεται εἰς τον νόμον ἡσυχος, μανθανων εὐλόγα ἀπὸ αὐτοῦ ὅσα ἔργα πρέπει νὰ καμνῇ χωρὶς να κοπιᾷ τρελῶν ἄλλου, και καυχῆται εἰς τον Θεόν, διότι ἔχαπῃθῃ ἀπὸ αὐτοῦ και ἐπροτιμήθῃ ἀπο ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους και διακρίνει ὅσα εἶνε συμφερόντα εἰς αὐτόν, τούτεστι τι πρέπει να πράξῃ καὶ τί να μὴ πράξῃ. Διότι ἐπειδὴ εἶνε κατηχημένος ἀπὸ τον γραπτον Νόμον τοῦ Μωϋσεως και πλὴν τῶν ἀπατομένων δια τον κοινόν βίον γνώσεων ὅπου ἔχει, ἀναγινώσκει συχνά και κατ' ἐπαναλήψιν τα προσηκτικά καὶ νομικά βιβλία τῆς Γραφῆς και διδάσκειται ἀπὸ αὐτά, εἰαν συμβῇ νὰ πτασῇ, καμῖαν ῥοῦαν καὶ να ὑποπέσῃ εἰς καμμίαν παραβάτην τοῦ Νόμου, τότε αὐτοῦ τα ἁμαρτήματα θα θεωρηθῶν πολὺ βαρύτερα ἀπὸ τα ἁμαρτή-

υατα τοῦ Σκόθου. Οἱ Σκυθαῖοι ἔμωσ καὶ οἱ Νομαῶδες⁽¹⁾ οὐδ' ἔχουν
 ανατραφῆ με ἀντιμερὰ καὶ ἀπ' ἀνθρώπων ἦθη καὶ εἶνε συνθιτισμένοι
 εἰς τὰς ἀρπαγὰς καὶ τὰς ἀδικίας ἀναμεταξύ των, οἱ οὗτοι κα-
 ριεύονται ἀπὸ ἀκατάσχετον θυμόν καὶ εὐκόλῃ ἐξερεθίζονται, καὶ
 ἀναβράζουσιν ἀμέσως κατὰ τοὺς παροξισμούς των, οἱ οὗτοι εἶνε συν-
 θιτισμένοι καθεὶ ῥιλονικίαν νὰ τὴν διαλέλουν μὲ τὰ ὅπλα, καὶ ἔχουσιν
 μάθει μὲ τὸ σῆμα νὰ καταπαύουσιν τοὺς διαμαγὰς των, αὐτοὶ, λέγω,
 εἰαν τυγῇ καὶ δείξουν ἀναμεταξύ των καμμίαν φιλανθρωπίαν ἢ
 καμμίαν καλωσύνην ἐν γένει, κατασταινουσιν μὲ αὐτόν τον τρό-
 πον ὃν ἡμεῖς πολλοὶ, βρυντιραν τὴν τιμωρίαν, ἐνεκα τῶν ἰδικῶν
 τῶν πασιγνώστων κακοεργημάτων

Κρίνόν με, Κύριε, κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου καὶ κατὰ
 τὴν ἀκακίαν μου ἐπ' ἐμοί. Δικασί με, λέγει, Κύριε, συμφω-
 να μὲ τὴν δικαιοσύνην μου καὶ τὴν ἀκραιότητα οὗ ἐχω. Θα
 φανῇ ὅτι ὁ στίχος αὗτος ἐκπαθεῖ μιαν πολὺ μεγάλην ἀλαζο-
 νειαν τοῦ Δαβὶδ, καὶ ὅτι ἔχει μεγάλην ὁμοιοτητα μὲ τὴν προσ-
 ῶγν, τὴν ὅποιαν ἔκαμιν ὁ υἱ τοῦ ῥων Φαρισαῖος, οὐδ' ἀνυ-
 μῶνι τον ἑαυτὸν του. Ἄν ἔμωσ μὲ ἀπλοτήτα καὶ εἰλικρινείαν
 τον ἐξετάσῃ κανεὶς, θα εἶδῃ ὅτι ὁ Προφῆτης εἶνε μακρὰν ἀπὸ
 μιαν τοιαύτην υπερφάνον διάθεσιν Δικασέ με, λέγει, Κύριε,
 σύμφωνα μὲ τὴν δικαιοσύνην μου Πολλὰ ἡμπορεῖ νὰ λε/θοῦν
 ὅσα τὴν δικαιοσύνην, ἡ ὅποια εἶνε πολυεὶδης καὶ πολυμερης, ὅσα-
 λοὺν δὲ εἶνε νὰ γείνουν καταληπτά τὰ ὅρια τῆς τελείας δικαιο-
 σύνης Διότι ὑπάρχει προσετι καὶ μιὰ δικαιοσύνη τῶν Ἀγγέλων

103
A

(1) Εἰς ἑλπὴν αὐτὴν τὴν ὥρην περιόδον ἔχει ὑπ' ὄψιν του ὁ
 Ἅγιος, χωρὶον ἔχον τον Ἀποστόλου Παύλου, Ῥωμ. 2, 17, 18,

2) Νομαῶδες εἶνε ὄνομα κοινὸν τῶν μὴ ἔχοντων μόνιμον κατοικίαν
 ἀπὸν τοιαῦτοι πηρῆξαν ἐν τῇ ἀρχαιοτητι οἱ Νομαῶδες τῆς βορείου
 Ἀφρικῆς, τῆς ἐκπρῆκτος Νομίδης, καὶ οἱ Σκύθαι, ἔθνος μογ-
 γολικὸν ἢ ταταρικὸν κατοικοῦντες τὰς μεταξὺ Ευρώπης καὶ Ἀσίας
 ῥωρας Ἦσαν σκηνίται, λαὸς ἄγριος, χωρὶς νόμους, οὗτοι εἶνε ση-
 αερὸν οἱ Βεδουῖνοι τῆς Ἀραβίης, πάντατε εἰσὶν λαοὶ περιφερόμενοι.

ἐποὺ εἶνε πολὺ ἀνωτέρα καὶ ὑψηλότερα ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἔαν ὑπάρτῃ καὶ μὴ ἀλλή, δύναμις ἀκερμῆ ἀνωτέρα καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀγγέλου, αὐτὴ καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην, ἀναλόγως μὲ το μεγαλεῖον τῆς, βίβαιως ὑπερβαίνει. Ὑπάρχει ἀκομή καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἡ δικαιοσύνη, ἡ ὅποια ὑπερβαίνει κάθε κατανόησιν, μὲ το νὰ εἶνε ἀρρητος καὶ ἀκαταλήπτος εἰς κάθε δημιουργητὴν φύσιν.

Ἐμὲ λοιπὸν δίκασε, Κύριε, σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικὴν μου δικαιοσύνην. Τουτίστιν αὐτὴν ποῦ εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποκτήσουν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ποῦ εἶνε κατορθωτὴ εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι ζοῦν με σάρκα. Καὶ κατὰ τὴν ἀκακίαν μου ἐπ' ἐμοί. «Καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἀπλοτῆτα, λέγει, ποῦ ἔχω». Ἀπὸ τῶν λόγων αὐτοῦ ἀποδεικνύεται ἐτι ἡ διάθεσις τοῦ ἐμὲλοῦντος Προφητοῦ εἶνε πολὺ μακρὰ ἀπὸ τὴν φαισαϊκὴν ὑπερηφάνειαν. Ἐπειδὴ ἀκακίαν ἐνομάζει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ τὴν ἀπλοτῆτα καὶ ἀκεραιότητα τραπεῖν τινὰ ποῦ ἔχει, καὶ τὴν ἄνοιαν καὶ ἀπειρίαν τοῦ ὡς πρὸς τὰ πράγματα ἐκείνα, τῶν ὁποίων ἡ γνώσις μᾶς εἶνε πολὺ χρησιμὸς εἰς τὸν βίον, σύμφωνα μὲ το λεγόμενον εἰς τὰς Παροιμίας, «ἄκακος πιστεύει πανεὶ λόγον» (Παροιμ. 14, 15). «Ὁ ἄκακος ἄνθρωπος, λέγει, πιστεύει εἰς κάθε ἐμιλίαν». Ἀφοῦ λοιπὸν ἡμεῖς, οἱ ἄνθρωποι, μὲ το νὰ μὴ λαμβάνωμεν τὴν πρεπουσαν προφύλαξιν, περιπιπτωμεν εἰς πολλὰ σφάλματα ἀπὸ τὴν ἀπειρίαν μας, παρακαλεῖ τὸν Θεὸν ὁ Προφήτης ἐνταῦθα καὶ ζητεῖ ἀπὸ αὐτοῦ νὰ λάβῃ συγγώρησιν διὰ τὴν ἀπλοτῆτά του αὐτὴν. Ἀπὸ αὐτὸ δε γίνεται φανερόν, ἐτι οἱ λόγοι τοῦ αὐτοῦ περισσοτερον περιστάνουν μιαν ταπεινοφροσύνην αὐτοῦ παρὰ ὑπερηφάνειαν. Διότι δίκασέ με, λέγει, σύμφωνα μὲ τὴν δικαιοσύνην τὴν ἰδικὴν μου καὶ δίκασέ με σύμφωνα μὲ τὴν ἀκακίαν καὶ ἀκεραιότητα ποῦ ὑπάρχει εἰς ἐμέ. Ὅθεν τὴν μὲν δικαιοσύνην μου ἀπὸ τὴν ἐξιτάσης συγχρητικῶς μὲ τὴν ἀνθρωπίνην μου ἀδυναμίαν, μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, τότε δίκασε με. Τὴν δε ἀπλοτῆτα τῶν τρόπων μου ἀφοῦ ἐννοήσης καλὰ καὶ μάθης, τότε ἔαν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἀμαρτάνω, μὴ με καταδικάσῃς, μητὶ ὡς ἂν κανένα τε-

τραπερατὸν ἀνθρώπου καὶ πανούργον ὡςτις ὡς ἂν καὶ ἄλλοι, C
 πειρὸν τοῦ γνωρῆαι καλὰ τὰ πρᾶγματα τοῦ κόσμου. Συντελε-
 σθήτω δὴ πονηρία ἀμαρτωλῶν. «Ὡς λάβη, λέγει, ἕνα τε-
 λος πλεον, καὶ ὡς παύσῃ ἡ κακία τῶν ἀμαρτωλῶν». Αὐτὸς ὁ
 ἄνθρωπος τοῦ κάμνει αὐτὴν τὴν προσευχὴν ἐνταῦθα, ἀναμρι-
 θύσας εἶπε μαθητὴς τῶν Εὐαγγελικῶν πρὸς ταῦτα. Διότι
 προσεύχεται δι' ἐκείνους τοῦ τὸν βλάπτουν καὶ τὸν κατὰ ὥ-
 κουν καὶ παρακαλεῖ νὰ τροισθῇ ἡ κακία τῶν ἀμαρτωλῶν εἰς
 κακοὺν ἔριον καὶ τέρμα. Ἀπαράλλακτα ὡς ἕνας τοῦ προσ-
 ευχεται ὁ καὶ τὴν ὑγίαν τῶν ἀσθενούντων κατὰ τὸ σῶμα ὁ ὁποῖος
 ἔβηλε λέγει ὡς λάβη ἕνα τέλος πλεον ἢ ἀσθενεία τῶν νοσούν-
 των· ὡςτις διὰ νὰ μὴ ἐξαπλῶνεται καὶ προχωρῇ βροσκύστα ὡς ἓνα
 γὰ γράψαι ἡ ἀμαρτία, προσεύχεται καὶ ἵκεται ἀπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ
 σωματισθῇ καὶ περισθῇ ἡ ἐξάπλωσις τῆς ἐκείνου τοῦ ἀγαπᾶ
 τοὺς ἐχθρούς του καὶ θέλει νὰ κάμῃ καλὸν εἰς ἐκείνους τοῦ τὸν D
 μισοῦν καὶ δι' αὐτὸ προσεύχεται δι' ἐκείνους τοῦ τὸν καταδύ-
 κουν καὶ βλάπτουν (1). Καὶ κατευθυνεῖς δίκαιον. «Καὶ θα κά-
 μῃς, λέγει, εὐθὺς καὶ ἴσον τὸν δίκαιον», ὥστε ἀνιμποδιστὼς
 νὰ βαδίσῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Ὁ δίκαιος ἐνομάζεται εὐθὺς
 καὶ εὐθεῖα εἶναι ἡ καρδία τοῦ εἶναι στολισμένη με ἀρετάς. Τὶ
 ἐννοεῖ λοιπὸν ἐδῶ ἡ παρακλήσις τοῦ Προφήτου, διότι καθὼς βλε-
 τομεν, ὁ βασιλικὸς Προφήτης προσεύχεται ἐνταῦθα διὰ νὰ γένη
 εὐθὺς ἐκεῖνος, ὁποῦ ἐγενεῖ καὶ εἶναι πλεον εὐθὺς. Διότι δὲν ἔμπο-
 ρεῖ βεβαία κανεῖς νὰ εἴπῃ ὅτι εἰς τὸν δίκαιον ὑπάρχει τιποτε
 στρεβλὸν πρᾶγμα, οὔτε διστραμμενόν, οὔτε πολυστροφόν καὶ
 πανούργον. Ἀλλ' ἴσως εἶναι ἀναγκαῖα ἡ παρακλήσις αὐτῇ, ἐποῦ
 γίνεται γάρν τοῦ δικαίου ἀνθρώπου, ἵνα ἡ εὐθυτης τὴν ἑποῖαν
 αὐτὸς ἀπέκτησεν ἀπὸ τῆν καλὴν του προαίρεσιν καὶ ἡ ἀδιάστρο-

(1) Ὑποκινεῖται τὴν ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιῳ ὑψιστὴν
 διδασκαλίαν τῆς Κρίσεως Διαθήκης, τὸ κορυφαῖον τῆς ἀγάπης, Λουκ.
 6, 27. Ἀναγνώθι καὶ λαμπρὸν ἐμιλίαν Ν. κηφοῦ Θεωτοκίᾳ τῆς
 Β'. Κυριακῆς τοῦ Λουκά.

φος γνώμη του, κατέβη διτ. κα. ελεῖσθαι εως τέλους μετ' την ρει-
 ραγωγίαν τοῦ Θεοῦ ὥστε μήτε ἀπο ἀδυναμίας τοῦ ἀέκπρασ-
 τος καὶ παρρηλικῆς καμνίας φορὰν ἀπο τον κανόνα τροπον τινα
 καὶ την σταθμὴν καὶ τον ἀπαράστατον ὄρον τῆς ἀληθείας, μήτε
 ἀπο τον ἑγθρόν τῆς κατ' ἑκείνης διαβολῆς νὰ βιάσθῃ, καίτοις μετὰ
 διστραμμένα ὄντα τῆς ἡσυχίας Εἰσάγων καρδίας καὶ νε-
 φροῦς ὁ Θεὸς δικαίως. «Σὺ οὖν, λέγει, σπουδάζεις τὰς
 καρδίας καὶ τοὺς νεφροὺς δικαίως. Ἡ ἁγία Γραφή, εἰς πολλὰ
 μέρη την μεν καρδίαν ἀναφέρει, ὅταν μάλιστα, διὰ το ἡμερομικρον
 ἦται τὸ λογικόν μέρος τῆς ψυχῆς· τοὺς δὲ νεφροὺς διὰ το επι-
 θυμητικόν. Διὰ τοῦτο καὶ εἰδὼς τὴν τὴν στιγμήν ἔχουν
 πάντα αἱ δύο λέξεις ὅτι ὁμοῦ τὸ οὖν καὶ μοι, δίκαιος με καὶ
 διὰ τὰ δογματὰ σπουδῶ καὶ τὰ ὀντοματού μου διὰ τὴν ἐπί-
 δεϊαν καὶ ἐρῆν, ὅστις καὶ διὰ τὰ κληματα τοῦ ἐκείνου
 τικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς μου. Διὸ οὖν, εἶσαι σπουδάζεις καὶ
 ἐρευνας καρδίας καὶ νεφροῦς. Ἐξέταστος δὲ κυρίως εἶναι τὴν αὐστηρίαν
 καὶ ἀκρίβειαν ἐρευνας σπουδῆς γίνεται μετὰ καθὲς εἶδος βασιλείας ἀπο τὰς
 δικαστὰς εἰς ἐκείνους σπουδῆς ἐξετάζονται ὡς μαρτυρεῖ εἰς τὸ δι-
 καστηρίον (1) ἵνα ὅσοι ἀποκρυπτοῦν μισὰ τῶν ἐκείνων σπουδῆς
 νὰ μάθῃ ὁ δικαστὴς, ἀναγκασθῶν ἀπο τὰς πονούς τῶν βασί-
 λων νὰ ἀποκαλύψω ἐκεῖνα σπουδῆς κατατῶν μυστικόν. Διὸ εἰς
 104 τὰς ἀπλανεῖς καὶ ἀλάνθαστους ἐξετάσεις τοῦ δικαίου Κριτοῦ
 ἔξετάζονται μεν οἱ διαλογισμοὶ μας, ἐξετάζονται δὲ καὶ αἱ πρά-
 ξεις μας. Κανείς λοιπόν ας μὴ θέλῃ νὰ προλάβῃ την ἀληθεί-
 ναν κριτήν, μετὰ νὰ κρινῇ την ἄλλαν πρὸ τοῦ καιροῦ ὅπου εἶναι
 ὠρσμένος διὰ την τελευταίαν κρίσιν. Ἔως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος,
 δὲ καὶ φωτισεῖ τὰ κρυπτά τοῦ σκοτεινοῦ καὶ φανερώσῃ τὰς βου-
 λὰς τῶν καρδιῶν (Α' Κορινθ. 4, 5). Ἔως οὖν, λέγει, ἔλθῃ
 ὁ Κύριος εἰς τὴν δευτέραν του παρουσίαν, ὅπου καὶ θα φω-
 τίσῃ τότε τὰ ἀποκρυφὰ ἔργα τοῦ σκοτεινοῦ καὶ θα ἀποκαλύψῃ

(1) Εἰς τὰς αρχαίας Ἀθήνας ἐπετρέποντο τὰ βραβανιστήρια ἐπὶ
 τῶν δούλων, ὅταν ἐξετάζοντο ὡς μάρτυρες.

τας αποκρύψεις βουλὰς καὶ ὁμολογήτους τῶν καρδιῶν μα. 1
 Λοπόν με τη, ἔρεμιν καὶ ἐξέτασιν τῶν καρδιῶν καὶ νεφρῶν,
 οὗτοῦ καμνεὶ ὁ Θεός, πανέρονε τὴν ἰδίαν τοῦ δικαιοσύνην. Ἐξ, 2
 τάτθῃ βεβαία καὶ ἐδοκιμάσθῃ ἡ καρδία τοῦ Ἀβραάμ, ἃν ἀγαπᾷ
 τὸν Θεόν με ἔλθῃ τὴν ψυχὴν τοῦ κα. με ἔλθῃ τὴν καρδίαν τοῦ,
 ἔταν διαταγθῇ, νὰ προσφέρῃ ὀλεσαστῶμα εἰς θυσίαν τὸν υἱὸν τοῦ
 τὸν Ἰσαάκ διὰ νὰ φανῇ ὅτι θεὸς ἀγαπᾷ τὸν κόν του περισσότερο
 ῥον ἀπὸ τὸν Θεὸν. Ἐξέτασθῇ, δευτέρῃ καὶ ἐδοκιμάσθῃ ὁ Ἰακώβ,
 ὅταν ὁ ἀδελφὸς τοῦ με δολιότητά ἐδοκιμαῖ νὰ τὸν βλάψῃ, ἵνα
 μέσα εἰς τὰ πολλὰ ἁμαρτήματα τοῦ Ἠσα, ἀναλαμβῇ ἡ φιλα-
 δελφία τοῦ Ἰακώβ κραταιοτάτη, ὡρὶς ὁλοῦς νὰ /αλοφωρεται
 καὶ ἀδυνατίῃ ἀπὸ τὰς ἐπιβουλάς καὶ δόλους τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ
 Αὐτῶν με, λοπόν τῶν Πατρ. ἀρ. ὧν ἐξητάσθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ
 ἐδοκιμασθήσαν αἱ καρδίαι. Τοῦ δὲ Ἰωσήφ καλὴν ἐξητάσθησαν οἱ
 νεφροί, ὅταν εἰς τὴν Αἴγυπτον παρουσιάσθῃ ἐνώπιον αὐτοῦ ἡ
 ἀκολαστος Διαιτοσύνη τοῦ, αὐτὸς δὲ ἐτρομένηται τὴν σιμνοτητα
 τῆς σωφροσύνης ἀπὸ τὴν ἀναίσχυτον ἥδονην. Με αὐτὸν δὲ τὸν
 φοβερὸν τροπὸν ἐξέτασθῇ, καὶ ἐδοκιμάσθῃ, ἵνα οἱ θεαταὶ τῆς κρι-
 σίως αὐτῆς τοῦ Θεοῦ ἐμολογήσων ὅτι δικαίως ἀπενεμθῇ εἰς
 αὐτὸν κατοπιν ἡ τιμὴ ἐκείνη, ἡ βασιλική, ὅσοι μέσα εἰς τὰς το-
 σον φοβέρας δοκιμασίας τοῦ υπερλάμβανῃ ἡ σιμνοπρεπεία του.

Ἡ βοήθειά μου παρὰ τοῦ Θεοῦ. «Τὴν βοήθειάν μου, λέ-
 γει ἀπὸ τὸν Θεόν περιμένω» ἡυρίως ἔσται μάχονται, εἰς τὸν 3
 καιρὸν τῶν πολέμων ἐπιζητοῦν τὰς βοηθείας καὶ συμμαχίας
 ἄλλων, ὅταν μέλλουν νὰ κάμουν χαμίαν ἐροδὸν ἐναντίον τῶν
 οἱ ἐχθροί. Καὶ ἐδῶ λοιπὸν ἐκείνος οὗτος ἐννοεῖ ὅτι καπαιὸς ἀπὸ
 τοὺς ἀοράτους ἐχθρούς του προσπαθεῖ νὰ τὸν βλάψῃ, καὶ βλῖπει
 τὸν κινδύνον οὗτος τὸν ἀπειλεῖ ἐκ μερὸς τῶν ἐχθρῶν του, οἱ οὗτοι

1 Κρυπτα τοῦ σκότους ὁρμηζει ὁ Ἀπάστολος, κατὰ τὸν ἱερὸν
 Θεοφυλακτον, ὅτι ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ ἔργα τῶν ἀνθρώπων· ὅσοι
 πολλὰκις ἐκτὸς ἁμαρτωλῶν νομίζονται. ἐδῶ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ὡς
 εἶνε ἐνέμετος.

τον πολιορκούν στενῶς, θα εἶπῃ Την βοήθειάν μου δὲν περιμένω ἀπὸ τῶν πλουτῶν μου, οὔτε ἀπὸ τῶν σωματικῶν μου συνδρομῶν, οὔτε ἀπὸ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῆς ἰδίας μου οὔτε ἀπὸ καμμίαν ἀνθρώπινην συγγενείαν, ἀλλὰ τὴν βοήθειάν μου τὴν περιμένω μόνον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἡ βοήθειά μου παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ποσὸν δὲ ἰσχυρὰν συμμαχίαν ἀποστέλλει, ὁ Κύριος εἰς ἐκείνους ἐποὺ τὸν φοβοῦνται· εἰς ἄλλο μέρος τῶν Ψαλμῶν ἐμάθεμεν, ἐκεῖ ἐπεὶ λέγει ὁ Δαβὶδ Παρεμβαλεῖ Ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτὸν καὶ ῥύσεται αὐτοὺς (Ψαλ. 33, 8) «Θα σταλῇ, λέγει, Ἄγγελος Κυρίου πανίσχυρος γυρῶ εἰς ἐκείνους ἐποὺ τὸν φοβοῦνται καὶ θα τοὺς γλυτώσῃ»⁽¹⁾. Καὶ εἰς ἄλλο δὲ μέρος τῆς Γραφῆς λέγεται Ὁ Ἄγγελος ὁ ἐνώματός με (Ἰερ. 48, 16)· ἔτσι ὁ Ἄγγελος τοῦ με γλυτώνει⁽²⁾. Τοῦ σῶζοντος τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ «Τὴν βοήθειάν μου, λέγει, περιμένω ἀπὸ ἐκείνων ἐποὺ διασώζει τοὺς εὐθεῖς καὶ ἰσχυροὺς κατὰ τὴν καρδίαν, τοῦτεστι τοὺς δικαίους».

Εὐθύς κατὰ τὴν καρδίαν εἶνε ἐκείνος, τοῦ ἐποὺ ὁ λογισμὸς δὲν κλίνει οὔτε εἰς τὰς ὑπερβολὰς οὔτε εἰς τὰς ἐλλείψεις· ἀλλ' ἵσταται ἀλλοσητός καὶ ἴσα εἰς τὸ μισοῦν τῆς θρησκείας Διότι ἐκεῖνος ἐποὺ ἀπὸ τὴν ἀνδρείαν ἔθελε παρεκκλίνει καὶ καμῆθῃ, ἀσπρεφεται ἀμείσως καὶ ἀποκλίνει εἰς τὴν δειλίαν. Ἐκεῖνος δὲ πάλιν ἐποὺ εἰς τὴν ἀνδρείαν ἐντίνει τὰς δυνάμεις τοῦ ὑπερμετώως κατὰ τὰ εἰς τὴν θρασύτητα⁽³⁾. Ὅθεν αὐτοὺς ἡ ἁγία Γραφή τοὺς

⁽¹⁾ Ἴδε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ στίχου τούτου εἰς τὴν Ὁμιλίαν εἰς τὸν 33 Ψαλμόν. Ἐντεῦθεν συμπεραίνομεν ὅτι ὁ 33 Ψαλμός ἔχει ἐρμηνευθῇ ἀπὸ τοῦ Ἁγίου προ τοῦ παρόντος. Κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἔρμηνευσε κατὰ σειράν τοὺς Ψαλμούς, ἀλλ' ὥς ἐκάλει ὁ καιρὸς καὶ ἡ περίστασις. Παράβαλε Ὁμιλίαν εἰς τὸν 114 Ψαλμόν, ἐν ἀρχῇ.

⁽²⁾ Τὴν ῥῆσιν ταύτην ἀναφέρει ἐν τῇ εὐχῇ ἐποὺ καμνεῖ ὁ Ἰακώβ, ὅταν εὐλογῇ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰωσήφ, ἧτις ἔχει οὕτω πληρῆς «Ὁ Ἄγγελος ὁ ἐνώμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν».

⁽³⁾ Μίαν ὠραιοτάτην ἐμφάνισιν τῆς ἀνδρείας καθὼς τὴν ἐρίζει ἐνταῦθα ὁ Μ. Βασίλειος, ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ παραμένουσιν.

ὀνομάζει σχολίους ἑταίρους καὶ διαστροφούς, μὲ τὸ νὰ μὴ
 γμποροῦν νὰ κατορθώσωσιν νὰ διατηρήσωσιν τὴν μέσότητά, τού-
 τεστι τὸ ὀρθὸν μέτρον ἐξ αἰτίας τῶν υπερβολῶν καὶ τῶν ἐλλεί-
 ψων τῶν Διῶ καθὼς γ, σχολία καὶ στραβή, γραμμῇ, σχημα-
 τίζεται, ὅταν ἡ εὐθεία σπῆλᾷται ἄλλοτε μὲν εἰς τὸ κυρτόν (πρὸς
 τὰ ἔξω) ἄλλοτε δὲ εἰς τὸ κοίλον (πρὸς τὰ ἔσω), μὲ τὸν ἴδιον
 τρόπον γίνεται καὶ ἡ σχολία καὶ διεστραμμένη καρδία, ἡ ὁποία
 ἄλλοτε μὲν ἀνυψώνεται ἀπὸ τὴν υπερηφάνειαν καὶ ἀλαζονειαν
 τῆς, ἄλλοτε δὲ πίπτει κατω καὶ ταπεινώνεται ἀπὸ τὰς θηΐας καὶ
 τοὺς πειρασμούς, ὅπου συμβαίνουν εἰς αὐτήν Ὅθεν λέγει καὶ ὁ Ἐκ-
 κλησιαστής (΄, Διεστραμμένον οὐ κατευθυνθήσεται (1,15) ἤτοι

χωρὶς οὐτὰ νὰ ἀπερκεθῇ καὶ φθάσῃ εἰς ἰσχυρότητα καὶ θράσος, οὔτε
 νὰ καταπέσῃ πάλιν καὶ καταστῇ εἰς δειλίαν, περιγράφει ζωηρά-
 τατα ὁ θεὸς Ἀριστοτομὸς ἐπὶ τῶν Γυναικῶν, οἱ ὅποιοι ἀπὸς
 πάντα ἔτοιμοι καὶ νενικητοὶ καὶ γεμοντεὶς παρησίαις, ἀλλὰ μετὰ
 ταπεινώσεως σπινθηρίζονται, ἐρριφθῆσαν μέσα εἰς τὰς φλόγας τῆς ἀνερ-
 μένης κάρμου α' Ἰπάρχε, ὁ θεὸς εἰς τοὺς οὐρανούς, εἶπον πρὸς τὸν
 Χαλδαῖον, ὅπου εἶνε ἱκανὸς νὰ μᾶς σώσῃ, καὶ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν
 κιομένην κάρμον νὰ μᾶς ἐξήρπασῃ. Ἐν δὲ δικὰς ἀμαρτίας
 μας δὲν μᾶς σώσῃ καὶ κατακαῶμεν, μάθε, ὦ βασιλεῦ, ὅτι τοὺς
 θεοὺς σου δὲν θὰ τοὺς λατρεύσωμεν καὶ τὴν χρυσοῦν εἰκόνα σου δὲν
 θὰ τὴν προσκυνήσωμεν. Τότε εἶπον καὶ ἐρριφθῆσαν μέσα εἰς τὰς
 φλόγας, καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν ἐπιδειξάντες καὶ τὴν ταπεινοφροσύ-
 νην τῶν, χωρὶς νὰ ὑδρίσουν τὸν βασιλέα, οὐδὲ νὰ καταστρέψουν τὴν
 εἰκόνα του· ἀλλὰ, μετὰ τὴν κατακλήτουςαν ἀνδρείαν ὅπου εἰδει-
 ξαν, ὠδύροντο ταπεινῶς μέσα εἰς τὴν κάρμον μετὰ ἐλενην φωνὴν
 καὶ ἔλεγον· α' Ἠμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, δὲν ἔχομεν θάρρος νὰ ἀνοι-
 ξωμεν τὸ στόμα. Διότι, ἐπιλέγει τὸ χρυσοῦν στόμα, ὁ ἀνδρεὺς τέ-
 τοιαις πρέπει νὰ εἶνε, σώφρων καὶ μετριοῦς, καὶ μάλιστα ἐνώπιον
 τῶν κινδύνων, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ἀπὸ θυμὸν του καὶ ἀπὸ κενοδο-
 ξίαν του κατέρχεται εἰς τοὺς τοιοῦτους ἀγῶνας, ἀλλὰ μετὰ ἀνδρείαν
 καὶ μετὰ φρόνησιν ...». (Ὅμιλ. 18 εἰς τὴν Δ΄ πρὸς Κορ.).

(1, Ἡ ῥῆσις τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ ἔχει οὕτως : Διεστραμμένον
 οὐ δυνήσεται ἐπισκομηθῆναι. Ἀλλ' ὁ Ἅγιος γράφει· οὐ κατευθυν-

« Ἐκεῖνο ὅπου εἶνε διεστραμμένον καὶ σπασμένον, δὲν ἔμπορει νὰ
 ἰσάσῃ καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς εὐθείαν γραμμὴν. Ὁ Θεὸς, κριτὴς, δίκαιος
 καὶ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος, καὶ μὴ ὀργήνεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν
 ἡμέραν. Ὁ Θεός, λέγει, εἶνε κριτὴς ὁ δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ
 μακρόθυμος καὶ δὲν ὀργίζεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Αὐτοῦ, ὡς
 φαίνεται, λέγει ὁ Προφήτης πρὸς ἐκεῖνον ὅπου ἔμπορει νὰ σκαν-
 δαλισθοῦν καμμὴν φορὰν εἰς ἐκεῖνα ὅπου θὰ τοὺς συμβοῦν, καὶ
 θελεῖ τρόπον τινὰ νὰ κατευνασθῇ τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνθρώπων αὐ-
 τῶν, μήπως τελευταῖον δεῖξουν ἀπιστίαν εἰς τὴν προνοίαν τοῦ
 διεσθύνει τα πάντα, μὲ το νὰ βλέπουν ὅτι μὲνι ἀνεχδίκητος ὁ
 πατὴρ διὰ τὴν ἱκανάστασιν τοῦ ἰσχυρωσέν ἑναντίον τοῦ υἱοῦ
 106 του Ἀδισσαλώμ, καὶ ὅτι ἡ κακία τοῦ υἱοῦ τοῦ κατενοδοῦνται
 Α καὶ ἐπιτυχάνει εἰς ὅσα ἐσφιδίασε κατὰ τοῦ πατρὸς τοῦ Ἐ-
 παιδὸς λοιπὸν ὁ Προφήτης θέλει νὰ διορθώσῃ αὐτάς τας ἀνοή-
 τούς σχεψίς τῶν ἀνθρώπων, διαβεβαιώνει αὐτοὺς μὲ ἰσχυρὰν
 μαρτυρίαν καὶ λέγει Ὁ Θεὸς εἶνε κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς
 καὶ μακρόθυμος καὶ δὲν ὀργίζεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Κάθε
 τι ὅπου συμβαίνει εἰς ἡμᾶς δὲν γίνεται ἀκριτως καὶ ἀσυνλογι-
 στως, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀποδίδει εἰς τὸν καθὲν ἕνα μὲ το ἴδιον μετρον,
 μὲ τὸ ὅποιον ἐμετρήσῃ προηγουμένως τὰς πράξεις τοῦ ἑκάστος
 ἔπραξεν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἄβου λοιπὸν ἔγω πράξει, κάποιαν
 ἀμαρτίαν, λαμβάνω τὴν ἀνταμοιβὴν ἀναλόγως τῆς ἀξίας τῶν
 ἔργων μου Ὅθεν λέγει εἰς ἄλλο μέρος ὁ Δαβὶδ Μὴ λαλήτε κατὰ
 τοῦ Θεοῦ δδίκιαν (Ψαλμ. 74, 4). «Μὴ ἀποδίδετε, λέγει, ἀδι-
 107 κίαν ἑναντίαν τοῦ Θεοῦ». Διότι ὁ Θεὸς εἶνε κριτὴς δίκαιος μήτε
 νὰ ἔχετε τόσον ταπεινὴν ἰδεάν εἰς τὸν Θεόν, ὥστε νὰ φρονήτε
 ὅτι αὐτὸς ἀδυνατεῖ νὰ κάμῃ τὴν ἐκδίκησιν διότι ὁ Θεὸς εἶνε σιγ-
 χρόνως καὶ ἰσχυρὸς. Ποία εἶνε λοιπὸν ἡ αἰτία ὅπου δὲν ἐπιφέ-
 ρει ὁ Θεὸς ὀγλήγορα τὴν τιμωρίαν εἰς τοὺς ἀμαρτανόντας. Αὐτοῦ

θόσεται, ἀποδλέψας, κατὰ τοῦ κριτικὸν Δουκαίου εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ
 ῥητοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Δαβὶδ ἀλλοχρῶ λέγει ὡςπύτως: « Ἀνὴρ γλωσ-
 σῶδης οὐ κατευθυνθήσεται » Ψαλμ. 130, 12.

ἡ καρδία σου εἶνε μακροθυμὸς μὴ ὀργὴν ἐτάζων καὶ
 ἐκδοτὴν ἡμέραν σου μὴ ἐπιστραφεῖτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ
 σιληθῆσιν. Ἐὰν λέγῃ δὲ, ἀλλαχῆτι ζωὴν καὶ σὺν γυναικὶ
 τῇ ἐν σοὶ εὐθὺν ὄντι τῆς ἀρετῆς, ἀπὸ τῆς ἐποικίας ἐξέλ-
 ναι· νὰ γένηται ἐπὶ θανάτου ὁ Θεὸς τῆς ῥομφαίας του· Ὁ
 λόγος αὐτοῦ εἶνε προεστειμένος καὶ παρακινεῖ εἰς ἐπιστροφήν κα-
 ἀλίας, βούλει καὶ ἐπὶ εἶνε βραδυκίνητος εἰς τὴν μετάνοιαν.
 Δὲν φοβερίζει διότι θὰ προξενήσῃ ἀμισγὺς τὰ πρᾶγματα καὶ τὰ
 νύκτωρα καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐναντίον τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ
 ἀμετανόητων, ἀλλ' ἀπειλεῖ αὐτοὺς ὅτι θὰ ἵκνησῃ καὶ θὰ ἐτοι-
 μασῇ τὰ ὅπλα τοῦ, καὶ τρόπον τινὰ φοβερίζει ὅτι θὰ προβῇ εἰς
 κακοὺς τροπασταλεῖν διὰ νὰ κάμῃ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ. Διότι
 λαθῶς εἰπῶσι ἐπὶ γινάσκουσιν καὶ καθαρίζουσιν τὰ ὅπλα των, με-
 τὴν ἐργασίαν αὐτὴν φανερύνουσιν κάποιαν προεστει-
 μένην καὶ μὴ κινήσιν ἐπὶ ἐτοιμάζεται διὰ πόλεμον, ἔτσι καὶ ὁ λόγος
 αὐτός, μετὰ νὰ ἔχῃ σκοπὸν νὰ φανερῶσιν κάποιαν κινήσιν τοῦ
 Θεοῦ πρὸς τιμωρίαν, μὲς ἀναγγελλεῖ ὅτι «κονίζει τὴν ῥομφαίαν
 τοῦ Θεοῦ». Τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε καὶ ἠτοίμασεν αὐτὸν
 καὶ ἐν αὐτῷ ἠτοίμασε σκευὴ θανάτου. «Τὸ τόξον του, λεί-
 γει, τὸ ἐτεντώσει καὶ τὸ ἔτοιμασε καὶ ἐπανῶς αὐτὸ ἔχει ἐτοιμα-
 τὰ ὅπλα τοῦ θανάτου, νὰ ἐξέλθῃ. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον
 τεντώνει τὸ τόξον τοῦ Θεοῦ, οὐκ εἶνε καμμία ῥοδὴ, μετὴν
 ὁποῖαν τεντώνονται συνήθως τὰ τόξα, διὰ νὰ ἐκσφενδονίσουν τὸ
 βέλος, ἀλλ' εἶνε μία τιμωρητικὴ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ὥσάν
 ἡ ῥοδὴ, ἀλλοτε μὲν τεντώνεται, ἐτοιμος νὰ τιμωρησῇ, ἀλλοτε
 δὲ ἀλαργυνεῖται, ἀναμένουσα τὴν μετάνοιαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ.
 Ὅθεν ὁ λόγος αὐτός φοβερίζει τὸν ἁμαρτωλὸν τὸν ἀμετανόη-
 τον, καὶ τοῦ λέγει ὅτι ἐκεῖνα τὰ ἔργα, ἐπὶ μελλοῦν νὰ ρι-
 φθῶν διὰ νὰ τιμωρησούν, εἶνε ἐτοιμασμένα ἐξακολουθήσῃ νὰ μενῇ
 εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Διότι εἰς τὸ τόξον τοῦ Θεοῦ ἔχουσιν ἐτοιμα-
 σθῇ τὰ σκευὴ, τούτοις τὰ ὅπλα τοῦ θανάτου. Σκευὴ δὲ ἡ
 ἐπὶ τοῦ θανάτου εἶνε δυνάμεις καταστρεπτικαί, αἱ ὅποια ἐξα-
 φανίζουν τοὺς ἐχθρούς τοῦ Θεοῦ. Τὰ βέλη αὐτοῦ τοῖς καιομέ-

νοις ἐξαιργάσατο. Τα βέλη του, λέγει, ο Θεός τα κατακτείνουσι
 D καὶ τα εἶναι οὐκ ἐκείνους ἀπὸ ὑπεροπῆς νὰ καύουν. Καθὼς το
 πῦρ ἐγένετο ἀπὸ τὸν δημιουργὸν ἐπιτηδῆον καὶ καταλλήλῳ διὰ
 νὰ καίῃ τα ἕληκα ἕληκα ὅστι βεβαία τὸ πῦρ ὅθεν ἐγένετο διὰ τὸν
 ἀδελφάντα, οὐτοῖς ὅθεν λυχνεῖ ὅτι μέσα εἰς αὐτὸ ἀλλὰ ἐγένετο
 διὰ τα ἕληκα, τα ὅτι κατακαίνονται, ἔτσι καὶ τα βέλη τοῦ
 Θεοῦ ἐγένετο ἐπιτηδῆς ὁ ὅτι τὰς ψυχὰς ἐκείνας οὐκ εἶναι εὐέλπιδες
 νὰ καύουν, μετὰ τὸ νὰ ἔχουν συναΐξει μέσα τῶν ἀφάντων ὅλκων
 ὅπου εἶναι καταλλήλῳ διὰ καύσιν. Ὅσοι λοιπὸν προεργαζομένως
 ἔττοι νὰ ἔχουν μέσα τῶν τα αναμμένα βέλη τοῦ διαβόλου, αὐ-
 τοὶ δεχόμενοι ἀμείψως τα βέλη τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο λέγει τα
 βέλη αὐτοῦ τοῖς καιομένοις ἐξαιργάσατο. Τα βέλη τοῦ ο Θεοῦ
 τα τροχητοῖμασι οὐκ ἐκείνους ἀπὸ εἶναι πλέον ἀναμμένῳ ἀπὸ τὴν
 ἁμαρτίαν καὶ κατακαίνονται. Κατακαίνουσι δὲ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀν-
 θρώπου σαρκοὶ ἑσώτες, καὶ ἐπιθυμιαὶ ῥημάτων, καὶ παρὰ
 πολλὰ φλογεραὶ ἔρμα, ὅπου ρηγίσουν καὶ λυχνοῦν τὴν ψυχὴν καὶ
 φοβοὶ οὐκ εἶναι μυσταὶ εἰς τὸν Θεόν καὶ ἀπομακρύνουν ἀπὸ αὐ-
 E τὸν τὸν ἀνθρώπον. Ὅποιος ὅμως εἶναι ἀτρωτός ἀπὸ τα βέλη τοῦ
 ἑλθόντος, μετὰ τὸ νὰ φορῇ τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς διαμένει
 παντοτε ἀθικτός ἀπὸ τα θανατηφόρα τῶν ὀνειδῶν βέλη.

Ἰδοὺ ὠδίνησεν ἀδικίαν, συνέλαβε πόνον καὶ ἔτεκεν ἀνο-
 μίαν. Ἰδοὺ, λέγει, κοίλοπονῃσιν ἀδικίαν, συνέλαβε πόνον καὶ
 ἐγέννησεν παρανομίαν. Αὗται αἱ λέξεις τοῦ Ψαλμοῦ φαίνεται
 ὅτι κάτω εἶναι συγκεχυμένη ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν τάξιν καὶ
 συνεχίαν μετὰ τὴν ὁποῖαν γίνονται αὗτα τα πράγματα. Διότι αἱ
 κοφορούσαι γυναῖκες πρῶτον συλλαμβάνουν, ἔπειτα κοίλοπονοῦν,
 καὶ κατόπιν τελευταῖον γίνουσι τὸ βρέφος. Ἐγὼ δὲ ὁ Προφήτης
 πρῶτον ἀνέφερε τὸ κοίλοπονῆμα, ἔπειτα τὴν σύλληψιν, καὶ ἔπειτα
 τὸν τοκετόν. Καὶ ὅμως σχετικῶς μετὰ τὴν σύλληψιν τῆς καρδίας,
 ἡ ὁποία συλλαμβάνει τὴν ἁμαρτίαν, ἡ τάξις αὕτη τῶν λέξεων
 εἶναι παρὰ πολὺ ἐμφαντικὴ καὶ ἐρροτάτη. Διότι αἱ κτηνώδεις ὁρ-
 μαὶ τῶν ἀκολάστων ἀνθρώπων καὶ αἱ μακρόδεις καὶ παράφοροι
 106 A ἐπιθυμιαὶ ὠνομασθησάν ἐνταῦθα ὠδίνες, ἤτοι κοίλοπονῆματα.

ὅτι με ὀριμύτητα καὶ πονοῦν αὐταὶ κατὰ πρῶτον γεννῶνται
 μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἐφοδῶν
 καὶ πρῶτην ἔρμην τῆς ἁμαρτίας ἐκεῖνος, ὁ ἐποῖος δὲν ἐπροφθάσει
 νὰ γείνη κύριος τῶν φαντασιῶν αὐτῶν λογισμῶν καὶ διανοημά-
 των καὶ νὰ τὰ διαλύσῃ ἀλλ' ἐνικηθῇ ἀπὸ αὐτά, αὐτοὺς λοιπὸν
 τότε συνιλαβεῖ πονοῦν καὶ ἐκεῖνος ὁ ἐποῖος πάλιν μετὰς παντὸς
 καὶ φαντασίας πράξεις τοῦ κατόπιν ἐξαναστῇ τὴν ἁμαρτίαν ὅπου
 εὑρισκετο μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ, αὐτοὺς ἐκείνην πλεον τὴν
 ἁμαρτίαν. Ὡς φαίνεται δὲ λέγει αὐτὰ ὁ Προφήτης, διότι πι-
 σχύνεται νὰ ὀνομάζεται πατὴρ ἑνὸς παρανομίου παιδὸς. Δὲν εἶναι
 ἰδιὸν μου, λέγει, τὸ παιδί αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐγένινεν υἱὸς τοῦ πατρὸς
 τοῦ ἐκείνου, εἰς τὸν ἐποῖον μετὰ τὸ μίσον τῆς ἁμαρτίας θίγον υἱὸν
 ἔλαμψε τὸν ἑαυτοῦ τοῦ Διότι κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην.
 Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου γεννῆται (Ἰωάν.
 3, 8), ἦτοι «ἐκεῖνος ἐποῦ κάμνει τὴν ἁμαρτίαν, ἀπὸ τοῦ διά-
 βολου ἐγεννῆται». Ἰδού λοιπὸν ἐκπολεμήσεν αὐτοῦ ὁ διάβολος B
 μετὰ τὸ μίσον τῆς ἁμαρτίας καὶ συνιλαβὲν αὐτόν, τούτεστιν ἐμδα-
 σεν αὐτόν μέσα τοῦ καὶ τὸν ἐκπολεμήσῃ τρόπον τινὰ ὑπὸ τὰ σπλάγ-
 χνα τῆς ἰδικῆς τοῦ διαθεσίως καὶ θελήσειως μεταξὺ τῶν στενω-
 πῶν τοῦ φίλων ἐπειτα τελείως τὸν ἐγέννησεν καὶ ὁλοφανερά
 ἀπεκάλυψε τὴν ἁμαρτίαν τοῦ διότι εἰς ἐλοὺς διὰ χάρκος ἐγνώ-
 στοποιήθη ἡ ἐπανάστασις, τὴν ὅποιαν ἔκαμιν ὁ Ἀδισαλωμ
 ἐναντίον τοῦ πατρὸς τοῦ Λωκκὸν ὠρύξε καὶ ἀνέσκαψεν αὐτόν
 «Λάκκον, λέγει, ἀνέξε καὶ ἐσκάψε καλά αὐτόν». Εἰς τὰς θείας
 Γραφὰς ἡ λέξις λάκκος δὲν εὑρίσκεται ποτε μετὰ καλὴν σημα-
 σίαν. Καθὼς τὸ ἐναντίον πάλιν, τὸ φρέαρ τοῦ ὕδατος δὲν εὑρί-
 σκεται εἰς αὐτὰς ποτε μετὰ καλὴν σημασίαν Διότι κατὰ τὴν Ἀ-
 γίαν Γραφὴν λάκκος ἦτο τὸ μέτρον, ὅπου ἐρρίθη ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ
 τοῦ ἀδελφούς του καὶ λάκκος πάλιν ἀναφέρεται, ὅταν ἐγει-
 νεν ὁ φόβος ἀπὸ τὰ πρωτότοκα τοῦ Φαραὼ μέχρι τοῦ πρωτο-
 τόκου τῆς οἰχμαλώτιδος, ἡ ὅποια ἦτο βαλμένη εἰς τὸν λάκκον
 (Ἐξοδ. 12, 29) Καὶ εἰς τοὺς Ψαλμοὺς ἀναγινώσκωμεν Προσ C
 ελογισθῆν μετὰ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον (Ψαλμ. 87, 5).

ἔτσι «συμπεριελθόντων προσέτι καὶ ἐγὼ μαζί με ἐκείνους εἶπον κα-
 -θαίνωνται εἰς τὸν λάκκον». Καὶ εἰς τὸν Ἱερειαν λέγεται. «Ε-
 -μῖνα ἐγκατελείπον ὑποὺ ἡμῶν τὴ πηγὴ τῆς ζωῆς, καὶ ὠρῶσαν
 εἰς τοὺς λάκκους συντετριμμένους» (Ἱερειμ 2 13) ἔτσι «ἀνοίξαν
 διὰ τὸν ἑαυτὸν τοὺς λάκκους ὑποὺ δὲν ῥυπαροὺν νὰ κρατήσουν
 τὸ ὕδωρ». Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Δανιὴλ ἔμοιως λάκκους λεοντῶν
 ἀναφέρεται, μίσα εἰς τὸν ἐκεῖν ἐρρίφθη ὁ προφῆτης ἐκεῖνος.
 Φρέαρ ὡμῶς, ἡ ὁποία λέξις, καθὼς εἴπομεν, εὐρίσκεται με κα-
 λὴν σημασίαν εἰς τὴν ἁγίαν Γραφὴν, ἀναγινώσκουμεν ὅτι ἀνοί-
 γει ὁ Ἀβραάμ καὶ οἱ παῖδες τοῦ Ἰσαάκ. Καὶ εἰς τὸ φρέαρ ἐξῆλ-
 θεν ὁ Μωϋσῆς καὶ ἀνεπαύετο. Καὶ συμβούλῃν ἀκόμη λαμβάνο-
 μεν ἀπὸ τὸν Σολομῶντα νὰ πινῶμεν νερὸ ἀπὸ τὰ ἐλάμας ἀγ-
 γεῖα καὶ ἀπὸ τὴν πηγὴν τῶν ἰδικῶν μας φρεάτων (Παροιμ 5,
 13). Καὶ ὁ Σωτὴρ πάλιν παρὰ τὸ φρέαρ συνωμίλησε μὲ τὴν

D Σαμαρειτιῶσα περὶ θείων μυστηρίων. Ἡ αἰτία δὲ ὑποὺ ὁ μὲν
 λάκκος ἔχει κακὴν σημασίαν, τὰ δὲ φρέατα καλὴν, νομιζόμεν
 ὅτι εἶνε ἡ ἐξῆς. Τὸ ὕδωρ δηλαδὴ τῶν λάκκων εἶνε φερτὸν ἀπὸ
 ἄλλο μέρος ἐπειδὴ καταπίπτει μέσα εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὸν οὐρα-
 νόν, ἀπὸ τὰς βροχάς. Εἰς τὰ φρέατα ὁμῶς κάτω βαθειὰ ὑπάρ-
 χουν φλέβες ὕδατων γωσμεναι εἰς τὴν γῆν μεταπειν ἀνοιχθῶν
 ἐκεῖνοι οἱ τόποι φανεροῦνται δὲ αἱ φλέβες αὗται, ἀπὸ σκαφεῶν
 οἱ τόποι ἐκεῖνοι, καὶ ἀφαιρεθοῦν γύρω-γύρω τὰ γώματα ὑποὺ
 τοὺς σκεπάζουν καὶ οἰαδήποτε ἄλλη οὐσία ὑποὺ εὐρίσκεται ἐπά-
 νω ἀπὸ τὰς φλέβας αὐτάς, ἡ ὁποία εἶνε ἐλθὺν γῆ. Ὁμοίως λοι-
 πὸν ἀποποιος λάκκος ὑπάρχει τροπὸν τινα καὶ εἰς τὰς ψυχάς, εἰς
 τὰς ὁποίας μέσα καταπίπτουν τὰ καλὰ, τὰ ὁποία καταστρέφον-
 ται ἐκεῖ μέσα καὶ νοθεύονται τότε, ὅταν κανεὶς τὰς ἐννοίας τὰς
 καλὰς ὑποὺ πικρὸν εἰς σῶτον τὰς διαφθείρει καὶ τὰς κάμνει

E βλαβεράς καὶ τὰς διαστρεφεί εἰς πράγματα ὑποὺ εἶνε ἐναντία τῆς
 ἀληθείας, διότι ἔχει κρίνει αὐτὸς ὅτι δὲν ἔχει κανέν καλὸν ἰδι-
 κόν του. Καὶ τὸ ἐναντίον πάλιν, φρέατα ἔχουν ἐκεῖναι αἱ ψυ-
 χαι, ὑποὺ ἀπὸ σφαιρεθοῦν οὐλογυρὰ τὰ κακά, τὰ ὁποία τὰς
 σκεπάζουν, τότε ἀναλαμβάνει ἐκεῖ φῶς καὶ πηγὴ ὕδατος, τὸ ἑποῖον

εἶνε κατάλληλον εἰς ποσιν καὶ με λέγον καὶ με δογματά. Διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη, ἕλαστος, νὰ κατασκευασθῇ ὁ αὐτὸν τοῦ εἶνα φρεαρ, διὰ νὰ διαφυλάξῃ, εντος αὐτοῦ τὴν προρρηθεῖσαν ἐντολὴν ὅπου λέγει *Πῖνε ὕδαια ἀπὸ σῶν ἀγγείων καὶ ἀπὸ σῶν φρεάτιον πηγῆς* (Παροιμ. B, 13) ἤτοι «Πῖνε ὕδατα ἀπὸ τῶν ἰδικῶν σου ἀγγείων καὶ ἀπὸ τὴν πηγὴν τῶν ἰδικῶν σου φρεάτων». Διότι μὲ αὐτὸν τὸν τροπὸν θὰ γινώμιν τινα ἐκείνων ὅπου ἀνοίξαν τα φρεατά, δηλαδὴ τοῦ Ἀβραάμ, Ἰσαακ καὶ Ἰακώβ. Ἀκούον δὲ δὲν πρέπει νὰ ἀνοίξωμιν, διὰ νὰ μὴ πεσώμιν μέσα εἰς τὴν καταβεθραν, καθὼς λέγεται εἰς τὸν Ψαλμὸν ἰδῶ, καὶ διὰ νὰ μὴ ἀκούσωμιν ἔσα ἀναφέρονται εἰς τὸν Ἰερεμίαν εἰς ὀνειδισμόν τῶν ἁμαρτωλῶν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶπε δι' αὐτοὺς ἔσα ὀλίγον ἀνωτέρω ¹⁰⁷ εἶπομεν. Ἐμὲ δηλαδὴ ἐγκατελίπον ὅπου ἤμουν πηγὴ ὕδατος ^A ζωντανοῦ καὶ ἀνοίξαν διὰ τὸν αὐτὸν τοὺς λάκκους συντετριμμένους, οἱ ὅποιοι δὲν θὰ ἔμπορῃσιν νὰ κρατήσουν τὸ ὕδωρ ().

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΥ ΨΑΛΜΟΥ

ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΚΙΖΟΝΤΩΝ

Κατὰ τὴν γθεσινὴν Ὀμιλίαν μας εἰς τὴν ἐξηγήσιν τοῦ δεκάτου τετάρτου Ψαλμοῦ δὲν ἔμπορῃσαμεν νὰ φθάσωμιν εἰς τὸ τέλος τοῦ λόγου, μὲ τὸ νὰ παρῇλθιν ἡ ὥρα. Σήμερον δὲ φθάσωμιν, ὡσὰν καλοὶ χρεωφειλεται, νὰ πληρώσωμιν τὸ χρέος ὅπου σὰς χρεωστούμεν, δι' ἔσα παρελθῆσαν ἀπὸ τοῦ Ψαλμὸν. Αὐτὸ δὲ ὅπευ παρελείφθη εἶνε ἀληθές, ὅτι εἶνε τόσοσιν σύντομον εἰς τὸ νὰ τὸ ἀκούσῃ κανεὶς, ὥστε ἔμπορεῖ νὰ φανῇ ὅτι οὔτε παρελείφθη καν τίποτε· καὶ ἔσως μάλιστα οἱ περισσότεροι ἀπὸ σὰς ἀληθῶς νὰ

(1) Ἡ Ὀμιλία εἶνε ἀτελής· διότι ὑπολείπονται ἀνερμηνεύτοι δύο στίχοι εἰς συμπλήρωσιν ὅλου τοῦ Ψαλμοῦ.

μή το ἀντελθῆσαν διότι ἔλας μόνον βαλμικός στῖφος παρο-
 λειφθῇ Ἀλλ' ὁμως ἐπειδὴ ἐσκιώθημιν ὅτ' ἡ συντομωτάτη
 αὐτῇ περικοπή, ὅπου παρελείφθη, εἶναι μεγάλην σημασίαν σε-
 τιῶς με τα βιωτικά πράγματα τοῦ κόσμου, ἐνοκισαμεν ὅτι
 δὲν εἶναι ὀρθόν νὰ σιωπῇσωμεν ὅ.τι εἶναι χρησίμους ἀπο τῆν ἐξι-
 τασιν αὐτῆς Ἐπειδὴ ὁ Προφήτης θέλησεν με τὸν Ψαλμὸν αὐ-
 τὸν νὰ μὰς ζωγραφίσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ τελείου Χριστιανοῦ, ὁ
 ὁποῖος μελλεὶ ἀληθῶς νὰ ἀναστῇ ἐπάνω εἰς τὴν ἀσάλευτον ζωὴν (),
 μεταξὺ τῶν ἀνδραγαθημάτων τα ὁποῖα πρέπει αὐτὸς βεβαιῶς νὰ ἐλ-
 C νὰ ἐπιδείξῃ, συγκατηριθμῇ καὶ τοῦτο Τὸ ἀργύριον αὐτοῦ
 οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ «Τὰ χρήματά του, λέγει, αὐτὸς δὲν τα
 ἔβαλεν εἰς τὸν τοκόν» Εἰς πολλὰ μέρη τῆς αγ.ας Γραφῆς βλέ-
 πομεν ὅτι εἶναι πολὺ κατηγορημένη αὐτὴ ἡ ἀμαρτία διότι καὶ ὁ
 προφήτης Ἰεζεκιὴλ συναριθμεῖ μεταξὺ τῶν μεγίστων ἀμαρτη-
 μάτων τὸ νὰ λάβῃ κανεὶς «τοκὸν καὶ πλεονασμα», ἥτοι κατι
 περισσότερον ἀπὸ τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον (Ἰεζ 22, 12) Ἀλλὰ
 καὶ ὁ παλαιὸς Νόμος ῥητῶς ἀπαγορεύει τὸν τοκόν διότι λέγει
 Οὐκ ἐπιοικεῖς ἐφ' ἀδελφῶν σου καὶ ἐφ' πτωχοῖον σου (Δευτερ 23,
 19) ἥτοι «Δὲν θὰ τοκίσῃς τὰ χρήματά σου εἰς τὸν ἀδελφόν σου
 καὶ εἰς τὸν πτωχὸν σου Καὶ πάλιν λέγει εἰς ἄλλο μέρος ἡ θεία
 Γραφή Δόλος ἐπὶ δόλῳ καὶ τοκὸς ἐπὶ τόκῳ (Ἰερειμ. 9, 6)
 ἥτοι «Δόλος ἐπάνω εἰς ἄλλον δόλον καὶ τοκὸς ἐπάνω εἰς ἄλλον
 τοκόν». Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πόλιν ἐκείνην, ἡ ὁποία εἶναι πλουσία
 εἰς πλῆθος κακῶν καὶ ἀμαρτιῶν τι λέγει ὁ Ψαλμὸς, Οὐκ ἐξέ-
 λπεν ἐκ τῶν πλατειῶν αὐτῆς τόκος καὶ δόλος (Ψαλμ 54 12)
 «Δὲν λείπει, λέγει, ποτε ἀπὸ τῆν ἀγορὰν καὶ τὰς πλατείας τῆς
 τόκος καὶ ἀπάτη». Καὶ τώρα δὲ ὡσαν ἓνα σπουδαῖον χαρακτη-
 ριστικὸν γνώρισμα τῆς ἀνθρώπινης τελειότητος αὐτὸ το ἴδιον
 ἀπαράλλακτα ἀναφέρει ὁ προφήτης Δαβὶδ καὶ λέγει «Τὰ χρή-
 D ματά του αὐτοὺς δὲν τα ἔβαλεν εἰς τὸν τοκόν» Διότι παρα πολὺ

1, Ὑπαινίσσεται ὁ Ἅγιος ἐν-κόθῃ ῥῆσιν τοῦ Ἀποστόλου Πάυ-
 λου (Ἐφ. 12, 28).

ἀπάνθρωπον εἶναι, ἕνας μὲν οὐδὲ στερεῖται τὰ ἀντοχὰς εἰς αὐτὸν πράγματα τοῦ βίου, νὰ ζητῇ δάνειον, διὰ νὰ παρηγορησῇ τὴν πτωχεύαν τῆς ζωῆς του, ὁ ἄλλος δὲ νὰ μὴ ἀρκῆται νὰ λαβῇ μόνον τὸ κεφάλαιον οὐδὲ θὰ δανείσῃ, ἀλλ' ἀπὸ τὴν δυστολίαν τοῦ πενήτος νὰ ἐπινοῇ καὶ ἀνακαλυπτῇ νὰ εἰσοδύματα διὰ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ νὰ θελῇ ἀπὸ τὸν πτωχὸν αὐτὸν νὰ συναῇ πλοῦτον. Ὁ μὲν Κύριος βεβαίως πολλὰ καθάρματα μᾶς διέταξε λέγων Καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῇς (Ματθ 5, 42) «Καὶ ἐκεῖνον, λέγει, οὐδὲ θέλει νὰ δανείσῃ ἀπὸ σένα, μὴ τὸν ἀποστραφῇς καὶ τὸν περιστροφῇς, ἀλλὰ δός του» (1) Ὁ φιλόργυρος ὅμως μολοῦντι βλέπει ἕνα ἄνθρωπον οὐδὲ ἀπὸ τὴν ἀνάγκην εἰς τὴν ὁποίαν ἐφθάσε, πιττει ἐμπρὸς εἰς τὰ γόνατά του καὶ τὸν παρακαλεῖ καὶ τι δὲν λαμβάνει ταπεινὸν καὶ τι δὲν λέγει ἐξουτελιστικόν, ὅμως δὲν τὸν εὐσπλαγχνίζεται διόλου, ἐνῶ τὸν βλέπει νὰ κάμνῃ τέσσα ἀναξιοπρεπῆ κινήματα δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του, ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι ἄνθρωπος ὡσαν ἐκεῖνος· ἐν ἐνδοιδεῖ διόλου εἰς τὸς ἰκεσίας του ἀλλὰ μένει ἀκαμπτος καὶ ἀμειλίκτος, χωρὶς διόλου νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὰς παρακλήσεις του, οὔτε νὰ συμπονῇ εἰς τὰ δάκρυά του, ὅτ' ἐπιμένει εἰς τὴν ἀρνήσιν καὶ κάμνει διαφοροὺς δόκους καὶ καταβάλλει τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι τῶντι πάσχει ὅλως διόλου ἀπὸ παντελὴ ἐλλείψιν ῥημάτων ὅτι καὶ αὐτὸς ἀναζητεῖ ἰδῶ καὶ ἐκεῖ νὰ εὕρῃ κανένα δανειστὴν διὰ νὰ δανεισθῇ νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἀνάγκας του το δὲ ψεύδεται αὐτὸ το ἐπικυρόνει με τοὺς δόκους του· καὶ ἔτσι πιττει καὶ εἰς ἄλλην ἁμαρτίαν καὶ ἀποκτᾷ περιπλέον καὶ τὴν ἐπισορκίαν ὡσαν ἕνα ἀλογαριστὸν καὶ παραπανιστὸν κερδὸς τῆς ἀπανθρωπίας του. Ὅταν ὅμως ἐκεῖνος οὐδὲ ζητεῖ το δάνειον ἀναμνηρῇ ὅτι θὰ τοῦ πληρώσῃ τόκον καὶ

(1) «Ὁ ἐχθρὸς, καὶ φίλος εἶναι, καὶ ἄπιστος, ἐπεὶ χρήματα ζητεῖ, εἴτε ἀπὸ βοήθειαν· δανείσμα δὲ λέγει ὅχι ἐκεῖνο οὐδὲ δανείζον με διαφόρον ἀλλὰ τὸ ἀπλῶς, χωρὶς διαφόρου. Οὕτως ἐρμηνεύει τὴν ῥῆσιν ὁ ἱερός Θεοφύλακτος

θα τοῦ βάλῃ καὶ ὑποθήκην. τότε βλέπεις καὶ καταβάζῃ τα φρ.
 δια τοῦ ὁ φιλάργυρος καὶ τὸν κυττάζει. με γέλαστον πρῶτον,
 γαμογιῶν, καὶ, μαζί με ἄλλας φιλοφρονησεις τοῦ, ἐνθυμῖται
 108 καὶ κάποιαν φίλιαν ἐποῦ εἶχε με τὸν πατέρα τοῦ, καὶ τὸν ὀνομά-
 ζει σχετικὸν καὶ φίλον τοῦ, καὶ ὅα κατ'αἰῶμεν. τοῦ λέγει τότε,
 ἀνισως καὶ ἔχω κάπου φυλαγμένα μερικά γρῆματα. Ναι, ἀλη-
 θεία, ἔγω, τοῦ λέγει, μ' ἀν παρακαταθήκην κάποιου φίλου μου,
 ὁ ὁποῖος μοῦ ἐνεπίστευθη, ἔλιγα γρῆματα διὰ νὰ τοῦ τα τοκίσω.
 'Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν μοῦ προσδιώρισε πολὺ μεγάλον καὶ βαρὺν το-
 κὸν νὰ ζητήσω, ἔγω ὅμως θὰ σοῦ κάμω χωρὶς ἄλλο κάποιαν
 συγκατάδασιν καὶ θὰ σοῦ τα δώσω μὲ πολὺ μικρὸν τοκὸν. Με-
 τοιουτοὺς πλαστοὺς λόγους τοῦ καὶ μὲ τοιαύτας κολακείας ἐξα-
 πατᾷ τὸν ἀθλίον ἐκεῖνον, ἕως οὗ τὸν δίνει καλὰ προσέτι καὶ μὲ
 ἵνα γρῆωστικὸν ἐμολογῶν· καὶ ἔτσι μὲ τὴν πεινίαν, ἣ ὁποία τὸν
 μαστιζεῖ, τοῦ ἀφαιρεῖ συνάμα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ. καὶ φεύ-
 109 γει. Διότι ἐκεῖνος ἐποῦ ἔκαμε πλεον τὸν ἐσῶτον τοῦ ὑπολογῶν
 καὶ υπεῖθυνον εἰς τόκους, τῶν ἐποίων δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ ὑπο-
 στή τὴν πληρωμὴν, ὑπογρῆνεται θεληματικῶς εἰς μιαν διὰ
 βίου δουλείαν. Εἰπὶ μοῦ γρῆματα ζητεῖς καὶ κέρδη ἀπὸ τὸν
 πτωχὸν αὐτὸν ἄνθρωπον. 'Ἄλλ' ἴαν ὁ δυστυχὴς αὐτὸς ἤμπο-
 ροῦσε νὰ σὲ κάμῃ πλουσιώτερον μὲ τοὺς τοκοὺς ἐποῦ θὰ σοῦ
 πληρώσῃ, πρὸς τί νὰ ζητήσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν θυρὰν σου, 'Ἦλθε
 νὰ εὕρῃ σύμμαχον, καὶ εὕρην ἐχθρὸν. 'Ἐζητεῖ ἀλεξιφάρμακα,
 καὶ ἱατρικὰν διὰ τὴν πτωχείαν τοῦ, καὶ ἐπετυχε φαρμάκι. 'Ἐνῷ
 ἐπρεπε νὰ παρηγορησῇ τὴν πτωχείαν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, συ-
 τούναντιον, ἐπαυξάνεις τὴν στερήσιν τοῦ, μὲ τὸ νὰ ζητῇς νὰ
 λάβῃς καρποὺς ἀπὸ τὴν ἔρημον. 'Ὡσάν κανέναν ἱατρὸς, ἐποῦ
 ἐμβαίνει μέσα εἰς τοὺς ἀρρώστους, ἀντὶ νὰ ἐπαναφερῇ εἰς
 αὐτοὺς τὴν ποθητὴν ὑγείαν, τοὺς ἀφαιρεῖ ἀκομὴ καὶ τὸ
 110 ελάχιστον λείψανον τῆς δυνάμεως ἐποῦ τοὺς εἶχεν ἀπομεινῇ,
 ἀπαράλλακτα καὶ σύ, τὰς δυστυχίας τῶν ἀθλίων πενήτων κά-
 μνεις ἀφορμὴν διὰ νὰ λάβῃς κέρδη. Καὶ καθὼς οἱ γεωργοὶ πα-
 ρακαλοῦν νὰ γίνουν βροχαὶ, διὰ νὰ κάμνουν πολὺν καρπὸν, ἔτσι

καὶ σὺ ἐπιζητεῖς νὰ γίνῃς πτωχεῖα καὶ στερήσεις εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ εὖρος ευκαιρίαν νὰ τοκίσῃς τὰ χρήματά σου.

Λησθεὶς ὅτι πολὺ μεγαλειότερον ποσὸν αμαρτιῶν προσθετεῖς εἰς τὰς αμαρτίας σου παρὰ ὅσῃν αὐξήσῃς ἐπινούεις διὰ τὴν περισσυσίαν σου ἀπὸ τῶν τοκῶν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν οὗου ζητεῖ τὸ ὅα νύκτον, μὲ τὸ νὰ εἶνε περικυκλωμένος ἀπὸ μεγάλῃν ἀμνηστίας καὶ οὐκ ἔχει τινὰ κάμν' ὅταν μὲν σκεφθῇ, τὴν τιμὴν τοῦ ἀπειταζέται διὰ τῆς ἀποδόσιν τῶν χρημάτων, οὗου θέλει νὰ δανεισθῇ, ὅταν ἔμῳς συλλογισθῇ τὴν ἀνάγκην εἰς τὴν οὐκίαν κυρσικεταί· κάμν' μιαν μεγάλην τολμήν καὶ συνωμολογεῖ τὸ ἔγκλημα. Ἐπειτα αὐτὸς μὲν εὐρισκεταί νικημένος, μὲ τὸ νὰ υπε- D
καί, ἐν εἰς τὴν ἀνάγκην ὁ δὲ τοκιστὴς ἀναχωρεῖ εἰς τὴν οἰκὸν τοῦ ἀφ' οὗ ἐξησφαλίσῃ πλέον τὸν ἑαυτοῦ τοῦ μὲ τὸ γραμματίον καὶ ὠχυρώθῃ, καλὰ μὲ μιαν αξιοχρεὸν ἐγγυητήν.

Ἐκεῖνος δὲ οὗου ἔλαβε τὰ χρήματα, κατὰ πρῶτον μὲν φαίνεται μεγαλοπρεπὲς καὶ περ γάρ, μὲ ζῖνα φορεμάτα ἐστολισμένοι καὶ γίνεσθαι ἐνδοξοὺς μὲ τὴν ἀλλαγὴν αὐτὴν τῆς ζωῆς του. Δεῖτε τὴν ἔρει τραπεζάν πλέον πολυεξόδου, τὸ φορεμά του εἶνε πολυτέλειστον τῶρα. Οἱ δοῦλοι τοῦ ἐνδοξομένου λαμπρότερα ἱμάτια, καλὰς τῶρα τὸν πλησιαζόντων καλεσμένοι πολλοὶ ἐρχονται εἰς τὰ γευματά του καὶ ἀναριθμητοὶ κηφῆνες καὶ ἀργοὶ οὗου συχναῶν εἰς τοὺς οἴκους τῶν πλουσιῶν. Ὅταν δὲ τὰ μὲν χρήματα τοῦ χωρὶς νὰ το καταλάβῃ, ἐγγιζοῦν εἰς τὸ τέλος, τὰ δὲ ἔτη περὶ ὧντα τοῦ ἐπαύξανον συγχρονῶς τοὺς τοκοὺς, τότε αἱ νύκτες δὲν τοῦ φέρουν πλέον ἀνάπαυσιν ὅπως ἄλλοτε, ἡ ἡμέρα πλέον δὲν τοῦ φαίνεται λαμπρά· δὲν τοῦ εἶνε τερπνὸς ὁ ἥλιος ἀλλὰ βαρυνεταί τὴν ζωὴν του· μισοῖ τὰς ἡμέρας, διότι τὸν φέρουν E
ἀγλήγορα εἰς τὴν λήξιν τῶν συναλλαγμάτων φοβεῖται τοὺς μῆνας, διότι τοῦ γεννοῦν τοκοὺς. Καὶ ἂν κοιμᾶται, βλέπει εἰς τὸ ὄνειρόν του τὸν δανειστήν, ἕνα κακὸν ὄνειρον, οὗου παρουσιάζεται ἐπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του. Καὶ ἂν εἶνε ἐξυπνός δὲν ἔχει ἄλλην ἐννοίαν καὶ φροντίδα παρὰ τὸν τέκον δανειστοῦ, λέγει ὁ Παροιμιαστής, καὶ χρεωφειλέτου ἀπαντησάντων ἀλλήλοις ἐπι-

σκοπήν ἀμφοτέρων ποιῆται ὁ Κύριος (29, 13). «Ὅταν, λέγει τύχη και συναπαντηθῶν μεταξύ των ο δανειστής και ο χρεωφειλέτης, τοὺς παρατηρεῖ και τοὺς δύο ὁ Κύριος κατα βάθος. Διότι ὁ μὲν δανειστής ὡσαν σκύλος τρέχει ἐπάνω εἰς το κυνηγιον· ὁ δὲ χρεωφειλέτης ὡσαν ἔτοιμον και ἀπροσδόκητον θηρῆμα φοβερὰ τρεμει διὰ το συναπάντημα αὐτό. Διότι ἡ πείνι τοῦ ἀφαιρεῖ τὸ θάρρος τῆς ὁμιλίας. Καὶ εἰς τοὺς δύο ο πεισ-
 σός (¹) τοῦ παιγνιδίου εὐρίσκεται εἰς τὰ ὀάχυλα, ἔτοιμος νὰ
 109 ριφθῇ· και ὁ μὲν ἔχει χαρὰν διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν τοκῶν ο δὲ
 ᾠ στενάζει διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν συμφορῶν του. Πίνε υἱωρ ἀπὸ
 ᾠ ὁσῶν ἀγγείων (Παροιμ. 15, 15) «Να πίνης νερο, λέγει, ἀπὸ τὰ
 ἰδικὰ σου ἀγγεία»· τοῦτέστι τα ἰδικά σου μισα, και τα ἰδικά
 σου κεφάλαια να κυττάξης, και να μη βαδῶξης εἰς τὰς πηγὰς
 τῶν ἄλλων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σου βρυσιν νὰ λαμβάνης διὰ
 τὸν ἑαυτὸν σου τὰς διαφόρους παρτηγορίας τοῦ βίου. Ἐχεις χαλ-
 κώματα και φορέματα, ἔχεις κτῆνος και διάφορα σκεύη. Αὐτὰ
 να πωλήσης ὅλα να καταδεχθῇς να τα χάσης, ἐκτὸς τῆς ἐλευ-
 θερίας σου. Ἄλλ' ἐντρεπομαι, λέγει, να ἐκθέσω αὐτὰ εἰς πώ-
 λτησιν και δημοπρασίαν. Ἄλλα τί λοιπὸν θα κάμης, όταν ὀλίγον
 ἀργότερα κατὰσχῇ τα πράγματά σου ἄλλος και ἐκθέσῃ αὐτὰ
 εἰς δημοπρασίαν, και ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν σου τὰ πώλησῃ εἰς
 ἐξευτελισμένην τιμὴν. Να μὴ κτυπᾷς τῆς ξέναις πόρταις· διότι
 Β πραγματικῶς Φρόνι στενὸν τὸ ἀλλότριον (Παροιμ. 23, 27).
 «Τὸ ξενὸν πηγάζει, λέγει, εἶναι στενόν». Προτιμότερον εἶναι νὰ
 παρηγορήσῃ κανεὶς τὴν ἀνάγκην του ὀλίγον κατ' ὀλίγον μὲ δια-
 φόρους τεχνὰς και ἐπαγγελματικὰς ἐργασίας, παρά διὰ μιᾶς νὰ
 ὑφωθῇ μὲ τὰ ξένα χρήματα και ὕστερον να γυμνωθῇ ἔκφρα ἀπὸ
 ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του. Ἐὰν μὲν λοιπὸν ἔχῃς ἐκεῖνα μὲ τα ὅποια

(¹) Ὁ πεισός (λέξις ἐκ τοῦ πιπτω) εἶναι πετραῖδιον ὡσεὶδὲς χρήσιμον εἰς ἕνα εἶδος παιγνιδίου ὡτὰν τὴν νταμαν. Ἡ φράσις ἐκφράζει τὸ ἀδηλὸν ἀποτελεσμα αὐτῆς τῆς συναντήσεως· διότι και οἱ δύο ἀναμένουν μὲ παλμούς τὴν ἐξέλευσιν τῶν ἀντιθετῶν πύθων των.

ἡμπορεῖς να θεραπεύῃς τὰς ἀνάγκας σου, ἀφοῦ τὰ πώλησας,
 διατί δεν ἐξοικονομεῖς με αὐτον τον τρόπον την παροῦσαν στερη-
 σιν σου, ἀπο αὐτά τὰ μισα τοῦ εἶπομεν, "Ἄν ἔμῳς ἐν ἔργῃς
 διολου δια να πληρώσῃς το γρεας σου, τότε δεν κάμνεις ἄλλο
 παρὰ ζητεῖς με ἓνα κακόν να θεραπεύῃς ἄλλο κακόν. Να μὴ
 θελθῇς ποτε δανειστὴν ἐποῦ θα σε πολιορκῇ διαρκῶς. Να μὴ
 ἀνελθῇς ποτε ὡσαν κάποιον κυνηγεῖν ἀπαράλλακτα να σε ἀνα-
 ζητοῦν, και νὰ σε ἀνιχνεύουν δια να σε συλλαβοῦν. Το δάνειον
 εἶνε ἀρχὴ τοῦ ψεύδους· εἶνε ἀφορμὴ ἀγαριστίας, ἀπιστίας και
 ἐπιτορκίας. Ἄλλα εἶνε τὰ λόγια τοῦ ξανειζομένου και ἄλλα τοῦ
 δανειστοῦ. Εἶπε να μὴ ἤθελα σὲ συναντησεῖ τότε, λέγει ὁ γρεω-
 φειλίτης· ἤθελον εὑρεῖ τώρα κεφάλαια να ἀπαλλαγθῶ ἀπο την
 ἀνάγκην μου. Δε, μοῦ ἔβαλες μισα εἰς το χερί μου τα γρηματά
 σου, χωρὶς να θελῶ. Ἐπειτα το γρουσίον σου ἦτο νοθευμενον με
 γαλκόν, καὶ τα νεμισματά σου ἦσαν κιβδηλα. Ἄν λοιπόν εἶνε
 φίλος σου ἐκεῖνος ἐποῦ σε δανεῖζει, κυττάξει να μὴ χάσῃς τὴν
 φιλίαν του (¹), ἀν δὲ εἶνε ἐχθρὸς σου, πρόσκει να μὴ πείσῃς εἰς
 τα γερία του. Ἀφοῦ εἰς ἐλίγον διάστημα γαρήῃ τὸ ξένον γρη-
 μα, ὕστερον θὰ χάσῃς καὶ τὰ πατρικά σου κτηματα Πενης εἶσαι
 σήμερον, πλην εἶσαι ἐλευθερος. Ἐὰν ἐλὲ κάμῃς δάνειον, ἐκτός
 ἐποῦ δεν θὰ πλουτήσῃς, ἀλλὰ προσετι καὶ την ἐλευθερίαν σου
 θὰ χάσῃς. Ἐλεῖνος ἐποῦ νάμνει δάνεια, γίνεται δοῦλος τοῦ δα-
 νειστοῦ, και μάλιστα δοῦλος μισθωτός. ὁ ἐποῖος δεν ἔμπορεῖ να
 ἀποφύγῃ τὴν ὑπηρεσίαν του. Οἱ κύως εἰταν λάβουν τροφὴν, ἐξη-
 μερώνονται και ἡσυχάζουν· ὁ δὲ ξανειστής εἰταν λαμβάνῃ τὸν
 τοκον, περισσότερον ἐξερεθίζεται. Διότι δεν παύει να ὑλακτῇ,
 ἀλλὰ ὁλονὴν ζητεῖ ἀκομὴ περισσότερον τόκον. Ἐὰν ἐρκίζεσαι ὅτι
 δεν ἔχεις, δεν σε πιστεύει. Κάμνει κατ' οἶκον ἐρευνᾶν, κυττάζει
 και ξανακυττάζει, και μελετᾷ τὰ μύλογα. Ἄν προβάλλῃς ἀπὸ

(¹) Διότι κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς προθεσμίας, ἐὰν δὲν ἐξεφλήσῃ
 τὸ δάνειον, θὰ προκύψῃ ψυχρότης καὶ ἐχθρὰ. Λέγει δὲ σήμερον και
 μία λακὴ παροιμία· εἴταν ἀρχίσῃ τὸ δάνειον, παύει ἡ φιλία,

το δωμάτιόν σου, σε τραβά έξω, και προσπαθεί να σε παρασύρῃ μαζί του. Ἐάν κρυφθῇς καλά λεισμένος μέσα εἰς τὴν οἰκίαν σου, ἔρχεται ἀπὲξω και χτυπᾷ τὴν θύραν Ἐνώπιον τῆς γυναικος σου σε κατεντροπιάζει ἐνώπιον τῶν φίλων σου σὲ καθυβρίζει εἰς τὰς πλατείας και τὴν ἀγορὰν σε πνίγει Σοῦ γίνεται κακὸν συναπάντημα τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς σοῦ κάμνει τὴν ζωτὴν ἀνυπόφορον Ἄλλ' ἔγω μεγάλην ἀνάγκην, λέγει, και δὲν ὑπάρχει εἰς ἐμὲ κανὲν ἄλλο μεσὸν να οἰκονομησῶ τα γρηματα σου ε μού χρειάζονται. Τί τε ἐρεῖς λοιπὸν ἀπο τὴν σημερινὴν ἀνάβωλὴν, Διοτὶ πάλιν ἡ πενία θα ἔλθῃ εἰς σε ὡσαν ἕνας ἀξιος ταχυδρόμος (Παροιμ. 24, 34), και ἡ ἰδία ἀνάγκη, θα σοῦ παρουσιασθῇ πάλιν με μεγαλειτέραν ἐξυτῆτα Διοτὶ το δάνειον δὲν θα σοῦ φερῇ τελειαν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τας ἀνάγκας σου, ἀλλὰ μόνον σοῦ δίδει μικρὰν ἀνάβωλὴν εἰς τὴν ἀμνηστίαν σου και τὴν στενοχωρίαν Ἄς ὑποθερῶμεν σημερον τας δυσκολίας αἱ ἐποῖαι προερχοντα ἀπο τὴν πτωχείαν και πρὸς τας ἀναβάλλωμεν εἰς τὴν αὐριον Ἄν δὲν κάμῃς δάνειον, παρομοιωσ θα εἶσαι πτωχὸς και σήμερον και εἰς τὸ μέλλον Ἐάν δὲ κάμῃς δάνειον, 110 πολλὴν σκληρότερα θα βασανισθῇς δοτὶ ὁ τοκοῦς θα σοῦ ἐπαυ-
 ᾶ ξῇσῃ περισσότερον τὴν πτωχείαν Και τώρα μὲν κανεὶς δὲν θα σὲ κατηγορήσῃ Διοτὶ εἶσαι πτωχὸς ἐπειδὴ ἡ δυστυχία σου αὐτὴ σοῦ ἤλθε χωρὶς να θελήῃς Ἐάν ἔμως ἀρρίστης να γρηωστής τό-
 κους, τότε ἔλοι θα σὲ κατηγοροῦντων ὡσαν ἕνα ἀπερὶσκεπτον ἄν-
 ὄθρωπον, ὁ οὗτος ἐνεπλεθὲς θεληματικῶς εἰς τα δάνεια.

Ἄς μὴ ἐπισυρῶμεν λοιπὸν ἐπάνω μας μαζί με τα ἀκούσια δυστυχηματα μας και ἄλλο ἐλουσιν ἀκόμη κακὸν ἐξ αἰτίας τῆς ἀπερὶσκεψίας μας Νηπίου και ἀπερὶσκεπτου ἀνθρώπου ἴδιον εἶνε να μὴ τακτοποιῇ και ἐξοικονομῇ τας ἀνάγκας του ἀπὸ ἐκεῖνα τα μέσα, τα οὗτα διαθετῇ, ἀλλὰ με ἐπικίνδυνον τολμᾷ να θέλῃ να δοκιμασῇ μιαν φανεράν και ἀναντιρρητὸν βλάβην μὲ το να ὡσῇ ἐμπιστοσύνην εἰς ἀδελφούς και ἀδελφείας ἑλπίδας Ἐκείνην τὴν ὥραν σκέψου ἀπὸ ποιοὺς πόρους θα πληρώσῃς το χρεὸς 2 σου Ἄπο ἐκεῖνα τα χρήματα, τὰ οὗτα λαμβάνεις. Ἄλλ' αὐτα

δὲν ἐπαρκούν και δια τὰς ἀνάγκας σου συγγενώς και. δια την πληρωμην τοῦ χρέους σου Ἐαν μάλιστα λοχαριάσῃς και τοὺς τοκοὺς, ἀπο ποῖον εισοδήμά σου τα χρεῖματά σου τοσόν πολὺ θα αὐξήσουν, ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν να θεραπεύουν τὰς ἀνάγκας σου, ἀφ' ἑτέρου δὲ να ἐπαρκέσουν και εἰς την ἐξοφλησιν τοῦ κεφαλαίου, προσετι δὲ ἀπέξω να γεννοῦν καὶ τοκοὺς Ἀλλὰ δὲν θὰ ἐξοφλήσῃς βεβαία το δάνειον ἀπο ἐλπίνα τα χρεῖματα τὰ ὁποῖα λαμβάνεις. Ἀπο ἄλλους δὲ τὸρρεθε τα ἐξοφλήσῃς Ἀς περιμενωμεν λοιπόν τὴν πραγματοποιησὶν ἐλπίων τῶν ἐλπίδων και ἃς μὴ τριξωμεν ὡσανὶ τὰ φάρια τυφλὰ εἰς το δόλωμα Διότι καθὼς τα φάρια μαζί με το δόλωμα καταπίνουσιν και τὸ ἀγκιστριον, ἔτσι και ἡμεῖς δια τα χρεῖματα τιανομεθα ἀπο τοὺς τοκοὺς ὡσάν ἀπο ἀγκιστριον. Ἡ πτωχεῖα δὲν φέρει καμμίαν ἐντροπὴν Διὰτι λοιπόν νὰ προσβι- C τωμεν εἰς τον ἑαυτον μας τὴν ἐντροπὴν τοῦ χρέους. Κανεις δὲν ἱατρνευει τὰς πληγὰς του με ἄλλην πληγὴν κανεις δὲν θεραπεύει τὸ κακὸν με ἄλλο κακον οὔτε τὴν πτωχείαν του λοιπον ἡμπορεῖ να θεραπεύσῃ με τοὺς τόκοὺς Ἠλουσιος εἶσαι. Μὴ δανειζεσαι. Εἶσαι πτωχος, Μὴ δανειζεσαι. Διότι ἐάν μὲν εἶσαι εὐπορος, τότε δὲν ἔχεις ἀνάγκην ἀπο δάνειον Ἐαν δὲ δὲν ἔγεις τιποτε, τότε δὲν θα ἐπιστρίψῃς τὸ χρεος σου Κύτταξε νὰ μὴ καταντήσῃς εἰς ὑστερινὴν μεταμελειαν, μηπως εὐρεθῇς τότε εἰς τὴν ἀνάγκην να μακαρίστῃς τὰς πρὸ τοῦ δανείου ἡμέρας σου. Ἡμεῖς οἱ πτωχοὶ κατὰ ἐν πρᾶγμα ὁ ἀερόμεν ἀπο τοὺς πλου- σίους κατὰ τοῦτο, ἐτι εἰμεθα ἀμεριμνοὶ Καὶ περιπαῖζομεν αὐ- τοὺς διότι ἀγρυπνοῦν. εἰς καιρὸν οὗ τοῦ ἡμεῖς κοιμώμεθα ἀναπαυ- τικά, και διότι αὐτοὶ εἶνε γεμᾶτοι ἀπο μεριμνας και φροντιδας, ἐνῶ ἡμεῖς εἰμεθα ἀμεριμνοὶ και ἡσυχιοὶ (1) Ἐκεῖνος ὁμως οπου D

(1) Μὲ ἰδικιτέραν εὐχαρίστησιν ἀναφέρει ἐνταῦθα τὴν πτωχείαν του ὁ Ἅγιος, ὅστις ἀφοῦ ἐμοίρασε τὸ πλουσιώτατον μεριδιον τῆς πα- τρικῆς του κληρονομιάς εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἐλευθέρια δὲ κατόπιν τὴν Ἐκ- κλησίαν μὲς τῶν πλουσιωτέρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἀσίας, ὁμως ἔζη ἀπὸ τοὺς φίλους του. Οὕτω βλέπομεν ὅτι τὴν ἀπτεμυσίνην, τὴν ὁποιαν

χρεωστεῖ, καὶ πτωχος εἶνε καὶ πολλὰς προτιδὸς ἔχει Ἄυπνος εἶνε τὴν νύκτα, ἄυπνος εἶνε καὶ τὴν ἡμέραν εἶνε σκεπτικός πάντοτε καὶ συλλογισμένος· διότι ἐξ ἑνὸς μὲν λογαριάζει τὴν εὐτελῆ καὶ πενιχρὰν περιουσίαν του, ἐξ ἄλλου δὲ τὴν ἀξίαν τῶν πολυδαπάνων καὶ λαμπρῶν οἰκιῶν· ἀπαριθμεῖ καὶ ἐκτιμᾷ τὰ κτήματα τῶν πλουσίων, τὰ φορεμα-α ἐκείνων ὅπου ἔρχονται εἰς ἐπίσκεψιν των, τὰ ἐπιπλά, καὶ τὰ ἐπιτραπέζια σκευη, τὰ ὅποια ἔχουν οἱ ἐκείνους ὅπου τοὺς ἔχουν καλεῖται νὰ δειπνήσουν μαζί των. Ἐὰν αὐτὰ ὅλα ἦσαν ἰδικά μου, λέγει, θὰ τὰ ἐπωλοῦσα καὶ θὰ ἐλάμβανα τρεῖς καὶ τρεῖς, καὶ θὰ ἐγλύτωνα ἀπὸ τοὺς τόκους Αὐταὶ αἱ σκέψεις καὶ οἱ λογαριασμοὶ καὶ τὴν νύκτα τοῦ πιέζουν βαρεῖά τὴν καρδίαν καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ κυριεύουν τὸν νοῦν καὶ θολώνουν αὐτόν Ἐὰν τὴν θύραν τοῦ κτυπήσης, ὁ χρεωφειλέτης ἀμέσως πηγαίνει καὶ κρυπτεται ὑποκάτω ἀπὸ τὴν κλίνην του. Ἄν τύχη καὶ ἐμβῇ κανεὶς μέσα εἰς τὴν αἰκίαν του ἔξαφνα, κτυπᾷ ἀμέσως μὲ ταραχὴν ἢ καρδίαν του. Ὑλακτεῖ ὁ κύων· Ὁ χρεωφειλέτης ἀμέσως περιχύνεται ἀπὸ τὸν ἰδρώτα· ἀγωνία τὸν καταλαμβάνει καὶ κυττάζει τριγύρω ἀπὸ ποῦ νὰ φύγῃ. Ὅταν πλησιάζῃ νὰ ληξῇ ἡ προθεσμία τῶν συναλλαγμάτων, συλλογίζεται τι ψεῦμα θὰ εὕρῃ καὶ ποίαν προσφασιν θὰ πλάσῃ δια νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν δανειστήν του. Νὰ μὴ σκέπτεσαι λοιπὸν τὸν ἑαυτὸν σου μόνον ὅταν δανείζῃσαι, ἀλλὰ νὰ συλλογίζῃσαι καὶ τὴν ἡμέραν, ὅταν θὰ σοῦ ζητήσουν τὴν ἐξόφλησιν καὶ τὴν πληρωμὴν τοῦ δανείου Διατί δένεις σφικτὰ τὸν ἑαυτὸν σου μὲ ἓνα τόσο γονιμον καὶ πολύτοκον (1) θηρίον; Λέγουν ὅτι οἱ λαγῶοι συγχρόνως ἄλλα μὲν τέκνα γεννοῦν, ἄλλα

ἐκέρυξε πρὸς τοὺς μοναχοὺς διὰ τῶν εἰσκητικῶν του λόγων, ἐφάρμασεν αὐτὸς πρῶτος, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Σωτῆρος, ποιῶν τε καὶ διδάσκων.

(1) Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ὅπου λέγεται συνήθως ἐπὶ τῶν γονιμοτάτων λαγῶν, ἀρμίζει ὀφραϊστάτα ἐπὶ ἐπὶ τοῦ τόκου, ὅστις ἔχει τὴν ἰδιότητα καταπληκτικῶς νὰ πύξῃ. Λέγει δὲ καὶ ὁ Δαβὶδ «Τὰ πρόβατα αὐτῶν πολύτοκα» (Ψαλμ. 146, 16).

τρέφουν καὶ ἄλλα συλλαμβάνουν (1) Καὶ τῶν τοκογλύφων τὰ 111
 χρήματα ὁμοίως συγχρονῶς καὶ οἰδόνται εἰς δάνεια, καὶ γεννῶν Ἀ
 ἄλλα χρήματα, καὶ ἐτοιμάζουν εἰς ἀναβλάστησιν ἄλλα. Διότι
 δὲν ἐπρόφθασες νὰ τα λάτῃς ἀκομῇ εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἰδοὺ
 σοῦ ζητοῦν οἱ δανισταὶ τοῦ ἀρξαμένου μηνὸς τὸν τόκον. Καὶ
 αὐτὸ τὸ χρήμα πάλιν ἀφοῦ δοθῇ εἰς δάνειον, ἄλλο κακὸν ἀνα-
 τρέπει καὶ αὐξάνει, καὶ ἐκείνο πάλιν ἄλλο, καὶ ἔτσι τὸ κακὸν αὐτὸ
 ἐπ' ἀπειρον προχωρεῖ καὶ αὐξάνει Δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὸ εἶδος
 αὐτὸ τῆς πλεονεξίας ἐλαβεν αὐτὸ τὸ ὄνομα νὰ λέγεται τόκος.
 Διότι τρώντι, καθὼς νομίζω, τόκος ὠνομάσθη τὸ κακὸν αὐτὸ ἐξ
 αἰτίας τῆς μεγάλης του γονιμότητος καὶ ταχύτητος εἰς τὴν
 αὐξήσιν. Καὶ βεβαίᾳ ἀπὸ ποιῶν ἄλλην αἰτίαν ἔτσι ὠνομάσθη·
 'Ἄλλ' ἴσως νὰ ὠνομάσθη τόκος διὰ τοὺς πόνους καὶ λύπας, ὅπου
 φυσικὰ γεννᾷ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ χρεωφειλέτου. Διότι καθὼς οἱ
 πόνοι ἔλαφνα πιάνουν τὴν ἐγκυὸν γυναῖκα ὅπου μελλεῖ νὰ γεν-
 νήσῃ, ἔτσι καὶ ἡ ληΐς τῆς προθεσμίας τοῦ χρέους παρουσιάζεται
 ἔλαφνα εἰς τὸν χρεωφειλέτην Ὁ τόκος ἐπάνω εἰς τὸν τόκον εἶνε Β
 κακὸν γέννημα ἀπὸ κακοῦς γονεῖς. Αὐτὰ εἶνε ἀληθῶς τὰ γεννηματα
 τῶν ἐχιδνῶν, τὰ γεννήματα τῶν τόκων. Λέγουν δτι αἱ ἐχιδναὶ
 γεννῶνται, ἀφοῦ καταφάγουν τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς τῶν. Καὶ
 οἱ τόκοι ὁμοίως γεννῶνται, ἀφοῦ πρῶτον καταφάγουν τὰ σπίτια
 τῶν χρεωφειλετῶν. Τὰ σπέρματα ἀφοῦ σπαροῦν, μὲ τὸν καιρὸν
 φυτρῶνουν, καὶ τὰ διάφορα ζῶα μὲ τὸν καιρὸν μεγαλυνοῦν καὶ
 τελειοποιοῦνται, ὁ δὲ τόκος σήμερον γεννᾶται καὶ ἀμέσως σημε-
 ρον ἀρχίζει καὶ νὰ γεννᾷ. Ἀπὸ τὰ ζῶα ὅσα ὀγλήγορα ἀρχίζουν
 νὰ γεννοῦν, ὀγλήγορα καὶ κάμνουν παῦσιν. Τὰ δὲ χρήματα ἐνῷ
 ὀγλήγορα ἀρχίζουν νὰ γεννοῦν καὶ νὰ αὐξάνουν, ἔχουν συνάμα

(1) Ὑπανίσταται ὁ Ἅγιος τὸν Αἰλικνόν, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ περὶ
 Ζῶων (Β'. 12) γράφει περὶ τῆς πολυτοκίας τῶν λαγῶν ταῦτα· «ὁ
 λαγὼς φέρει καὶ ἐν τῇ νηδίᾳ τὰ μὲν ἡμιτελῆ, τὰ δὲ ὠθίνει, τὰ δὲ
 ἤδη οἱ τέτυκται». Κατὰ τοὺς εἰδικούς οἱ λαγῶι γεννᾷ δις ἢ τρίς
 τοῦ ἔτους ἀνὰ δύο ἕως τέσσαρα νεογνά.

C ἀτελείωτον τὴν αὐξάνειν καὶ τον πολλαπλασιασμέν. Κάθε ζῶον ἀπὸ ἑσα λαμβάνουν αὐξάνειν, όταν φθάσῃ εἰς το ἀνάλογόν του μεγέθος, παύει νὰ αὐξάνῃ πλέον το δε χρῆμα τῶν πλεονεκτηῶν ὁλονέν, μαζὶ με τον καιρὸν ἐποῦ περνᾷ, καὶ αὐτὸ συναυξάνει. Τα ζῶα ἀφοῦ χάρισουν εἰς τὰ τέκνα των τὴν δύναμιν νὰ γένουσιν, αὐτὰ παύουν πλέον νὰ συλλαμβάνουν τὰ δε χρηματὰ τῶν δανειστῶν καὶ ἑσα εἶνε νία γιννοῦν, καὶ ἑσα εἶνε παλαιὰ ἀνανεωνονται. Εἶθε νὰ μὴ δοκιμάσῃς διόλου σὺ τὴν ἀγριότητα τοῦ ἀλλοθιστοῦ αὐτοῦ θηρίου.

Σήμερον ἐλευθερος βλέπεις τὸν ἥλιον διατί φρονεῖς τὴν παρηγορίαν αὐτὴν καὶ ἐλευθερίαν τῆς ζωῆς σου. Κανένας πυγμάχος δὲν μεταχειρίζεται τόσα τεχνάσματα καὶ δόλους, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰ κτυπήματα τοῦ ἀντιπάλου του, ἑσα τεχνάσματα μεταχειρίζεται ὁ χρεωφειλιτῆς, ὁ ὁποῖος, διὰ νὰ ἀποφυγῇ τὴν συνάντησιν τοῦ τοκιστοῦ προσπαθεῖ νὰ κρυφῇ τὴν κεφαλὴν του καὶ εἰς τὴν σκιαν τῶν κιονων ἀπόματ καὶ τοιχῶν. Ἀλλὰ πῶς λοιπὸν θὰ διατραφῶ; λέγει. Ἐχεις γύρας, ἔχεις τέχνην (¹). Δούλευε μὲ μισθὸν, γίνου ὑπηρετῆς. Πολλοὶ εἶνε οἱ ἐπινοοῦν καὶ τὰ μέσα διὰ νὰ πορισθῇ κανεὶς τὴν ζωοτροφίαν του· πολλοὶ εἶνε οἱ εὐκαιρίαι. Ἀλλὰ δὲν ἡμπορεῖς νὰ ἐργασθῇς. Τότε ζητεῖ ἀπὸ τοὺς πλουσίους. Ἀλλ' εἶνε ἀσχτημον πρᾶγμα νὰ γείνῃ κανεὶς ἐπαίτης. Καὶ ἔμως εἶνε βέβαιον ὅτι εἶνε πλέον ἀσχτημον νὰ καθυστερῇς τοὺς τέκους ἀφοῦ δανεισθῇς. Αὐτὰ δὲν τα λέγω βέβαια διὰ νὰ τὰ ἀκολουθήσῃς ὡσάν κανένα νομὸν ἀπαράβατον, ἀλλὰ διότι θέλω νὰ σοῦ φανερώσω ὅτι ὅλα τὰ ἄλλα σου μέσα εἶνε πλέον ὑποφερτὰ ἀπὸ τὸ νὰ κέρνῃς δάνεια. Ὁ μύρμηξ ἡμπορεῖ νὰ διατρεφεταὶ χωρὶς οὔτε νὰ γείνῃ ἐπαίτης, οὔτε νὰ δανεῖται· καὶ ἡ μέλισσα πάλιν τα ἀπομεινάρια τῆς ἰδικῆς της τροφῆς τὰ χαρίζει εἰς τοὺς βασιλεῖς (²), εἰς τοὺς ἐποικοὺς ἢ φύσις

(¹) Μὲ πολλὴν χάριν ἐπεμνήθη ὁ Μ. Βασίλειος ἐνταῦθα καὶ ἀνέπτυξεν ἰδιοφυῆς τὸ τοῦ Ἰβουταχοῦ· «Πῶς οὖν διατραφῶ; Τοῦτο ἐρωτῶ. ἔχων χεῖρας, ἔχων πόδας, ἔχων φωνήν, ἄνθρωπος ὢν; ...»

(²) Ἐννοεῖ τοὺς βασιλεῖς τῶν μελισσῶν.

δὲν ἔδωκεν οὔτε χεῖρα οὔτε τέγνας. Σὺ δὲ ὁ ἄνθρωπος οκοῦ εἶσαι
 ζῶον τόσον εὐκόλιν εἰς τὸ νὰ ἐπευρίσκης διαφόρους μηχανὰς καὶ
 τρόπους, δὲν θὰ κατορθώσῃς νὰ ἀνακαλύψῃς ἓνα μεσον ἀπὸ τα
 τέσσα ὥστε νὰ ἀπαντᾷς τὰ ἐξοδά σου. Καὶ ὁμῶς βλέπομεν ὅτι
 καταφευγουν εἰς τὸ δάνειον συνηθῶς ἔχει ἐκεῖνοι οκοῦ στεροῦνται
 τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα τοῦ βίου (ὁ ὅτι καὶ δὲν τοὺς ἐμπιστεύεται
 αὐτοὺς κανεὶς νὰ τοὺς δανείσῃ) ἀλλὰ ἄνθρωποι οκοῦ εἶνε δοσμενοὶ
 εἰς δαπάνας ἀσώτους καὶ εἰς πολυτελείας ἀνωφελεῖς καὶ ματαίας. 112
 ἐκεῖνοι οκοῦ ἔγειναν ὑποδούλοι εἰς τὰς ἡδοναθειας καὶ ἀσωτίας. ^A
 τῶν γυναικῶν των. Ἐγὼ, λέγει ἡ γυναῖκα ἐκείνη, θελω νὰ ἀγο-
 ράσω ἓνα πολυεξοδόν καὶ πολυτελὲς φόρεμα· θέλω καὶ γρυσα
 σκευή καὶ ἐπιπλα· τὰ παιδία μας ἔγουν ἀνάγκην ἀπὸ πλούσια
 καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐστολισμένα φορέματα, οκοῦ νὰ πρεπούν εἰς
 αὐτά· ἀλλὰ καὶ οἱ δοῦλοι μας, λέγει, χρειάζονται λαμπρά καὶ
 ποικιλόχρσα ἐνδύματα· το δεικνόν μας πρέπει νὰ ἐτοιμάζεται
 πάντοτε μὲ δαφνείαν μεγάλην καὶ νὰ εἶνε πλουσιοπάροχον. Ἐκεῖ-
 νος ὁ δυστυχὴς οκοῦ ἐξυπηρετεῖ τὰς τοιαύτας ἀπαιτήσεις τῆς
 γυναικὸς του, θὰ ὑπάγῃ ἀφύκτως εἰς τὸν τραπέζιτην· καὶ πρὶν
 ἀκομῇ κάμῃ χρῆσιν τῶν χρημάτων, τὰ ὅποια ἱδανίσθη ἀπὸ
 τὸν πρῶτον, ἀλλάζει ἀπὸ τὴν ἓνα πύθεντην ἄλλαν, καὶ ἔτσι εἰς
 τοὺς πρῶτους δανιστας προσθέτει ἄλλους, καὶ μὲ τὴν ἀδιάκο-
 πον αὐτὴν συνέχειαν τοῦ κακοῦ προσπαθεῖ νὰ καλύψῃ τὴν ἀνέ-
 χειάν του. Καὶ καθὼς οἱ πάσχοντες ἀπὸ ὑδρωπικίαν φαίνονται
 πολυσάρχοι, ἔτσι καὶ αὐτὸς κάμνει ἐπίδειξιν καὶ τὸν νομίζουν ὅτι ^B
 ἔχει περιουσίαν· με τὸ νὰ δανεῖζεται ἀκαταπαύστως καὶ ἀκατα-
 παύστως νὰ πληρῶνῃ, καὶ μὲ τὰ νέα συναλλάγματα νὰ ἐξοφλῇ
 ἐκεῖνα οκοῦ ἤλθῃ, καὶ ἔτσι μὲ τὴν συνέχειαν αὐτὴν τῶν δα-
 νειῶν κερδίζει διὰ τὸ πρόσωπόν του ἀξιοπιστίαν εἰς τὸ νὰ λαμ-
 βάνῃ δάνεια. Ἐπειτα καθὼς συμβαίνει εἰς τοὺς πάσχοντας ἀπὸ
 χολέραν, οἱ οκοῖοι πάντοτε ἐξερνοῦν ὅ,τι προηγήτερα εἶχον φά-
 γει, καὶ πρὶν καθαρισθῶσι καλὰ, λαμβάνουν ἄλλην τροφὴν καὶ
 πάλιν τὴν ἐξερνοῦν με θύνητροὺς πότους καὶ σπαραγμούς, ἔτσι
 καὶ αὐτοὶ μὲ τὸ νὰ προσθέτουν εἰς τοὺς τόκους ἄλλους τόκους

- κατ' ἐξακολουθεῖν, καὶ πρὶν ξεκαθαρίσων καλά καὶ ἐξορλήσων
 τὰ πρῶτα δάνεια νὰ συνομολογουν ἄλλο κατόπιν, ἀφοῦ εἰς ὀλίγον
 διάστημα χαροῦν τὰ ξένα χρήματα, ὕστερον κλαίουσιν καὶ τὰ
 C ἰδικά των. "ὦ! πόσους ἀνθρώπους κατέστρεψαν τὰ ξένα καλά.
 Πόσοι ἀφοῦ εἰς τὸ ὄνειρον των ἐπλούτησαν, ὕστερον ἐξυπνήσαν
 μέσα εἰς ὑπερβολικὰς ζημίας καὶ δυστυχίας. Ἄλλα πολλοί,
 λέγει, ἐσχημάτισαν περιουσίας καὶ ἐπλούτησαν ἀκριβῶς ἀπὸ δά-
 νεια. Ἐγὼ ὅμως νομίζω ὅτι περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς κατήντη-
 σαν καὶ εἰς τὴν κρεμάλαν. Σὺ ὅμως ἐκείνους μὲν ὅπου ἐπλούτη-
 σαν ἀπὸ τὰ δάνεια τοὺς βλέπεις, ἐκείνους δὲ ὅπου ἐκρεμάσθησαν
 ἐξ αἰτίας αὐτῶν δὲν λογαριάζεις, οἱ ὅποιοι μὲ τὸ νὰ μὴ ἤμπο-
 ρίσαν νὰ ὑποφέρουν τὴν ἐντροπὴν, διότι τοὺς ἐκυνήγοθσαν καὶ
 τοὺς ἐζήτουν οἱ δανεισταὶ τὰ χρήματά των, ἐπροτίμησαν τὸν
 δι' ἀγχόνης θάνατον ἀπὸ τὴν ἐντροπισσμένην ζωὴν. Εἶδον ἐγὼ
 ἐλευνὸν καὶ ἀξιοδόκρυτον θέαμα παῖδες ἐλευθεροὶ, νὰ σύρωνται
 εἰς τὰς ἀγοράς νὰ πωληθοῦν ὡς δαυλοὶ διὰ τὰ πατρικά των
 χρεῖα. Δὲν ἔχεις χρήματα ν' ἀρήσῃς εἰς τοὺς παῖδάς σου; Μὴ
 τοὺς ἀφαιρῇς ὅμως καὶ τὴν φυσικὴν εὐγένειάν των. Ἐνὰ πράγμα
 D μόνον φύλαξέ τους, αὐτὸ τὸ περιπορθητὸν κτῆμα τῆς ἐλευθερίας
 των, τὴν παρακαταθήκην ὅπου ἐκληρονόμησας ἀπὸ τοὺς γονεῖς
 σου. Κανείς δὲν ἐγκαλίσθη ποτὶ εἰς τὸ δικαστήριον διὰ τὴν
 πενίαν τοῦ πατρὸς του. Ἀλλ' ὅμως τὸ πατρικὸν χρέος ὁδηγεῖ
 εἰς τὴν φυλακὴν. Μὴ ἀφήσῃς συνάλλαγμα, τὸ ὅποιον ὡσαν
 πατρικὴ κατὰρα φθάνει καὶ μέχρι τῶν ἐγγόνων ἀκόμη.
 Ἀκούσατε σίς εἰ πλούσιοι ποίας συμβουλὰς δίδωμι εἰς τοὺς
 πτωχοὺς ἐξ αἰτίας τῆς ἀπανθρωπίας σας. Τοὺς συμβουλεύομεν νὰ
 ἐγκαρτερῶσι μὲ ὑπομονὴν εἰς τὰ δεινὰ τῆς πτωχείας των καλ-
 λίτερα, παρὰ νὰ τοὺς εὕρισκουν τὰ δυστυχήματα ὅπου προκύ-
 πτουν ἀπὸ τοὺς τοκοὺς. Ἄν ὅμως ἐπιείθεσθι εἰς τὸν Κύριον, ποίαν
 ἀνάγκην εἶχετε ἀπὸ τοὺς λόγους μου αὐτούς; Ποία δὲ εἶνε ἡ
 συμβουλὴ τὴν ὅποιαν σας δίδει ὁ Δεσπότης; Δανείζεσθε παρ' ὧν
 οὐκ ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν (Λουκ. 6, 34). Ἡ δὲ δανείζετε, λέγει,
 ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ἐποιοὺς δὲν ὑπάρχει ἐλπίς νὰ τὰ λάβῃτε ὀπίσω.

Ἀλλὰ τι δάνειον εἶναι αὐτό, λέγει, μὲ τὸ ὅποιον δὲν ὑπάρχει ἐ
 ἡνωμένη καὶ ἡ ἐλπίς τῆς ἐπιστροφῆς του. Δὸς προσοχὴν καὶ
 κατάλαβε τὴν δύναμιν καὶ σημασίαν τοῦ Εὐαγγελικοῦ αὐτοῦ ῥη-
 τοῦ, καὶ ἡ θαυμάσιος τότε τὴν φιλάνθρωπιαν τοῦ νομοθέτου. Ὅταν
 θὰ δώσης χρηματὰ εἰς τὸν πτωχόν διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου,
 αὐτὰ τὰ χρήματα εἶναι συγχρονῶς δῶρον καὶ δάνειον δῶρον μὲν,
 διότι δὲν ὑπάρχει ἐλπίς νὰ τα λάβῃς πλεον ὀπίσω δάνειον δέ, διὰ
 τὴν μεγαλοδωρεάν τοῦ Δεσποτοῦ, ὁ ὅποιος θὰ σοῦ τὰ πληρώσῃ
 ἀντὶ τοῦ χρεωφειλέτου. Ὁ Δεσπότης Χριστὸς, μολοντί ὀλίγα
 ἔλαβεν ἀπὸ σὲ διὰ μέσου τοῦ πτωχοῦ, πολλὰ ὁμως θὰ σοῦ ἀπο-
 δώσῃ ἀπέναντι τῶν ὀλίγων ἐκείνων

Ὁ ἐλεῶν πτωχῶ δανεῖζει Θεὸς (Παροιμ 19, 17). «Ἐκεῖ-
 νος, λέγει, ὅπου δίδει ἐλεημοσύνην εἰς τὸν πτωχόν, δανεῖζει τὸν
 Θεόν. Δὲν θέλεις νὰ ἔχῃς τὸν Δεσπότην τῶν ἀπάντων ἐγγυητὴν
 σου. Καὶ ἂν μὲν κανεῖς ἀπὸ τοὺς πλουσίους συμπολίτας σου ᾗθελε 113
 δεχθῇ νὰ γίνῃ ἐγγυητὴς σου διὰ τὴν ἐξοφλήσιν τοῦ δανείου, ^Α
 αὐτοῦ δέχισαι τὴν ἐγγυήσιν ὡς ἂν ὅπου εἶναι ἐξησφαλισμένα τὰ
 χρηματὰ σου, τὸν δὲ Θεὸν δὲν δέχισαι νὰ γίνῃ ἐγγυητὴς τῶν
 πτωχῶν ; Δὸς τὸ χρῆμα ὅπου φυλάττεται ἀχρηστὸν, χωρὶς νὰ
 το ἐπιδαρύνῃς με τὴν προσθήκην τῶν τοκῶν, καὶ ἡ συμβουλὴ μου
 αὐτῇ θὰ εἶναι ὠφέλιμος καὶ διὰ τοὺς δύο διότι καὶ σὺ θὰ εἶσαι
 βέβαιος διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν χρημάτων σου καὶ ὁ πτωχὸς
 χρεωφειλέτης θὰ ἔχῃ κέρδος, ἐπειδὴ θὰ μεταχειρισθῇ τὸ δάνειόν
 σου, διὰ νὰ ἐργασθῇ καὶ ζῇ. Ἐὰν δὲ ἐπιμίνῃς νὰ λάβῃς καὶ
 κάποιον τόκον ὡς ἂν ἓνα πρόσθετον κέρδος, ἀρκίσου εἰς ὅσα θὰ
 σοῦ μετρήσῃ ὁ Κύριος. Αὐτὸς ὁ ἴδιος θὰ πληρώσῃ τοὺς τόκους
 ἀντὶ τῶν πτωχῶν. Ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος εἶναι τῶν φιλάνθρω-
 πος, νὰ περιμίνῃς τὴν φιλάνθρωπίαν διότι ὅσα κέρδη λαμβάνεις
 ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς χρεωφειλέτας σου, αὐτὰ ὑπερβαίνουν κάθε
 μισανθρωπίαν. Θέλεις νὰ λαμβάνῃς κέρδη ἀπὸ συμφορὰς ἀπὸ
 δάκρυα ἀργυρολογεῖς ; πνίγεις τὸν γυμνόν, δέρνεις τὸν κειναισμέ- ^Β
 νον ; ποθενὰ δὲν δαικνύεις συμπάθειαν ; δὲν συλλογιζέσαι διόλου
 ὅτι εἶσαι καὶ σὺ ἄνθρωπος καὶ εἶσαι φυσικὰ συγγενὴς μὲ ἐκεῖνον

τον πτωχόν σποῦ πάσχει. Καί τὰ κέρδη λοιπόν σποῦ συνάξεις ἀπὸ τοιαύτας σφαφάρας τὰ ἀνομαζεις φιλόνθρωπε! « Ἀλλοιμονόν ἔσσι ὀνομαζούν το πικρὸν γλυκύ και το γλυκύ πικρὸν! (Ησ. 5, 20) » καὶ ὅσοι ἐπονομαζούν φιλανθρωπίαν τὴν μισανθρωπίαν. Οὕτε τὰ αἰνίγματα τοῦ Σαμφών ἦσαν τοιαῦτα, σποῦ ἐπροτεινέν εἰς τοὺς συμποσιαστάς τοῦ Ἐκθίουτος ἐξῆλθε βρωσίς καὶ ἀπὸ ἰσχυροῦ ἐξῆλθε γλυκύ (Κριτ 14, 14), « Ἀπὸ ἐκείνου, λέγει, σποῦ τρώγει ἀλλοὺς ἐξῆλθε τροφή, καὶ ἀπὸ τὸν ἰσχυρὸν ἐξῆλθε γλυκύ » καὶ ἀπὸ τὸν μισάνθρωπον ἐξῆλθε φιλανθρωπία (1).

(1) Ἡ Ἐκθόσις τῶν Ἑβδομηκοντα ἔχει εὐθρόντοσ, ὅπερ εἶνα ποιητικὸς τύπος.

Ἡ ὅλη περὶ τοῦ αἰνίγματος τούτου ἀφήγησις περιεχεται ἐν ἐκτάσει εἰς τὸ βιβλίον τῶν Κριτῶν (14, 14, Ὁ συμπαθεστάτος καὶ ἀνδρείότατος πλὴν δυστυγέστατος οὗτος Κριτικὸς τοῦ Ἰσραὴλ τελῶν τοὺς γάμους τοῦ μετὰ γυναίκος ἐκ τῶν ἀλλοφύλων, Ἑλλήσ, πρὶν λάβῃ τὴν ἱστορικὴν Δαλιδά, εἰς πόλιν Θαρναθά, εἰσῆλθεν εἰς μιαν ἀμπελον, ἐνθα ἀπαντήσας εἷς σκυμνὸν λεόντων ὠρυομένων, ὅστις ὤρμησεν ἐναντίον του, κραυγὰ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου συνελαβε καὶ δάσπεκσεν αὐτὸν μὲ τὰς χεῖρας του ὥσπερ καὶ ἦτο ἐρίφιον. Κατόπιν κατὰ τὰς ἐορτάς τῶν γάμων του ἐξελθὼν να περπατήσῃ τὸ πτόμα τοῦ λέοντος, εἶδε σμήνος μελισσῶν σποῦ ἐτριγύριζον ἐπάνω εἰς αὐτό, καὶ εἶδεν ἐκεῖ καὶ μέλι. Ἐλθεῖν σποῦ το μέλι καὶ ἀνεχώρησας τρώγων. Ἐδωκε δὲ καὶ εἰς τοὺς γονεῖς του καὶ ἔφαγον, χωρὶς νὰ εἴπῃ πῶθεν προερχετο διότι τὸ ἀνδραγαθία του ἐτήρησε μυστικὸν ἀπὸ ὅλους. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀλλοφύλοι τὸν ἐφοβούτο, διότι ἦτο ἐκουσιμένη ἡ ἀνδρεία του, διάφισαν τριακοντα ἑταίρους νὰ παρκμένουν διαρκῶς μαζὶ του κατὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας ὅπου ἐξηκολούθει τὸ συμποσιον τοῦ γάμου, πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ Σαμφών ἐπρότεινε τὸ ἐξῆς αἰνίγμα πρὸς λύσιν « Ἐκ τοῦ ἰσθίουτος ἐξῆλθε βρωσίς, καὶ ἐκ ἰσχυροῦ ἐξῆλθε γλυκύ ». Τριαχίθι δὲ, ἂν ἤθελαν τὸ λύσῃ ἐντός τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν τοῦ συμποσίου, νὰ χάρισῃ εἰς αὐτοὺς τριακοντα σινδόνες καὶ τριάκοντα στολὰς· ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει εἶπεν ὅτι ἐκείνοι θὰ ἔλθουν εἰς αὐτὸν τὰ πραγματικὰ ποσά. Ἐπειδὴ ὁμως μέχρι τῆς τετάρτης ἡμέρας ἐστάθη ἀθῶντοσαν νὰ εὗρουν ἐκεῖνοι τὴν λύσιν, κα-

Οὐ συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σιαφυλαίς, οὐδὲ ἀπὸ τριβόλων οὐκα Ματθ 7, 16) «Δεν κοπτοὺν, λέγει, ποτε ἀπὸ τὰς ἀκάνθια σταφύλια οὔτε ἀπὸ τὰς τριακκαλαῖς οὐκα», οὔτε ἀπὸ τούτων τοκοὺς φιλανθρωπίαν Διότι κάθε ἀνδρὸν σαπρόν, κακοὺς λαρ-

τέφυγον πρὸς τὴν γυναικα τοῦ Σαμφών καὶ ἀπήτησαν νὰ μαθῇ τὴν λύσιν ἐξαπατῶσα τὸν ἄνδρα τῆς ἄλλως ἠπειλήσαν ὅτι θα τυρπολήσουν καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς τῆς καὶ αὐτὴν μαζί, εἰδοὶ δὲν ἔχομεν σκοπὸν νὰ πτωχύνωμεν, εἶπον. Τότε ἐκεῖνη κλαίονσα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Σαμφών ἔλεγε τὰς λοιπὰς ἡμέρας τοῦ συμποσίου ἔλεγε· ἐμὲ μισεῖς λοιπὸν καὶ δὲν με ἀγχτάς, ἀφοῦ δὲν μοῦ ἐξηγήσας τὸ αἰνίγμα ἀποῦ ἐπρότεινες εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ μου. Καὶ εἶπεν ὁ Σαμφών· εἰς τοὺς γονεῖς μου δὲν τὸ εἶπα καὶ εἰς ἐσε θὰ το εἶπω, ὁ Ἄλλ ἐκεῖδῃ ἐπεινὴ πολὺ τὸν παρηνώχλησε με τὰ κλυματώτικα, ἠναγκάσθη τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς προθεσμίας νὰ τῆς φανερώσῃ τὴν ἐξηγήσιν τοῦ αἰνίγματος τοῦ, τὴν ὁποίαν σπύσσασα ἀπεκαλύψεν εἰς τοὺς τριάκοντα ἐταίρους, οἱ ὅποιοι, πρὶν οὕτω ὁ ἥλιος τῆς ἐβδόμης ἡμέρας, εἶπον πρὸς τὸν Σαμφών· εἴ γλυκύτητον μέλιτος; Καὶ τι ἰσχυρότερον λεπτὸς, οὕτω εἶνε ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος τοῦ. «— Ἐὰν δὲν ἠθέλωτε καταδικάσαι τὴν δαμιλὴν μου, εἶπαν ὁ Σαμφών κερίλυπος, ἦτο ἀδυνατὸν νὰ ἀνακαλύψῃτε τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος μου. Καὶ ὀργισθεὶς ἔφωτε τὴν γυναικά του καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν πατρικὴν τοῦ οἰκίαν, ἀφοῦ προηγουμένως πρᾶξας τρώγοντα ἄνδρας εἰς τὴν Ἀπεάλωνα ἔλαβε τὰς στολὰς τῶν καὶ προσέφερεν αὐτὰς εἰς ἐπεινους, ὅπου εἶχον εὖρει τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος τοῦ.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀφηγήσεως ἐξάγεται ὅτι ὁ Ἅγιος ἠθέλησε νὰ περπατῇ το ἀπηνες καὶ μισανθρώπων τῶν τοιζόντων πρὸς τὸ ἄγριον καὶ αἰμοχαρὲς τοῦ λέοντος, ὥσάν νὰ ἔλεγεν Ἐάν ἦτο δυνατόν ποτε ἐκεῖνο το θηρίον, ὅπου εἶνε συνηθισμένον νὰ τρώγῃ τὰ ἄλλα, νὰ δαμάσῃ τροφὴν εἰς ἄλλο ζῷον, καὶ ἐκεῖνο τὸ θηρίον, ὅπου εἶνε ἰσχυροτάτον καὶ ἰσχυρόν διὰ τὴν θηριωδίαν του, νὰ δείξῃ ποτε γλυκύτητα καὶ συμπάθειαν εἰς ἄλλο ζῷον, εἶνε δυνατόν τότε καὶ ὁ τοκιστὴς νὰ ἐξαλειφῇ τὴν μισανθρωπίαν του, τὴν ὁποίαν δεικνύει πρὸς τοὺς δυστοχεῖς πτωχοὺς καὶ νὰ προσμεριδίσῃ πρὸς αὐτοὺς μὴ συμπάθειαν καὶ ἐλεημοσύνην.

- C πους κάμνει. Ἑκατοστολόγοι καὶ δεκατηλόγοι ⁽¹⁾ εἶνε μερικοὶ ἄνθρωποι· ὀνόματα αὐτῶν εἶνε φρικτά καὶ νὰ ἀκουσθῶν· εἶνε ἐκεῖνοι ὅπου ἀπαιτοῦν ἀπὸ τοὺς χρεωφειλῆτας τοὺς μνηκαιοὺς τόκους, τὰ ἑκατοστά καὶ τὰ ἑκατὰ ἀπαράλλακτα, ὥσαν οἱ δαίμονες αἱ ὁποῖοι προξενοῦν εἰς τὰς δαστυχεῖς ἀνθρώπους τὰς ἐπιληψίας· ἔτσι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀπαιτῆται τῶν μνηκαιῶν τόκων εἰς τὰς περιόδους τῆς σελήνης ἐπιτιθεῖνται κατὰ τῶν πτωχῶν. Ἡ δόσις αὐτῇ τοῦ χρηματός ἐστὶ ἀθλία καὶ ἔλκειν καὶ διὰ τοὺς δύο, καὶ διὰ τὸν πτωχὸν ὅπου δίδει καὶ διὰ τὸν πλούσιον ὅπου λαμβάνει· διότι εἰς μὲν τὸν ἵνα προξενῇ ζημιαν εἰς τὰ χρηματά του, εἰς δὲ τὸν ἄλλον ζημιαν εἰς αὐτὴν τὴν ψυχὴν του. Ὁ γεωργὸς ἀφ' οὗ λάβῃ τὸν στάχυν, δὲν ἐξετάζει ἐκ νεοῦ διὰ τὸ σπέρμα ὅπου ἔμεινεν ὑποκάτω εἰς τὴν ρίζαν του· αὐτὸς ὅμως ὁ τοκιστὴς καὶ τὸν καρπὸν λαμβάνει καὶ δὲν ἀφίνει καὶ τὸ κεφάλαιον. Φυτεύεις χωρὶς νὰ ἔχῃς ἀγρόν· θερίζεις χωρὶς νὰ ἔχῃς σπείρει· ἀδελφον· εἰς ποῖον συνάξεις τὸ χρῆμα. Ἐλεῖνος μὲν ὅπου κλαίει διὰ τοὺς τόκους εἶνε φανερός καὶ τὸν βλέπομεν· ἐκεῖνος ὅμως ὅπου μέλλει νὰ ἀπολαύσῃ τὸν πλοῦτον αὐτόν, ὁ ὁποῖος σχηματίζεται ἀπὸ τοὺς τόκους, εἶνε ἀμφίβολος, καὶ ἀγνωστον ποῖος θὰ εἶνε. Διότι εἶνε ἀδελφον ἂν δὲν ἀφῆσῃς εἰς ἄλλους τὴν χρῆσιν τοῦ πλούτου ὅπου ἐταναΐξῃς, ἀφ' οὗ ἐθυσάρισες διὰ τὸν ἑαυτὸν σου μόνον τὴν ἀμαρτίαν ὅπου προξενεῖται ἀπὸ τὴν ἀδικίαν. «Μήτε λοιπὸν νὰ ἀποδιώξῃς ἐκεῖνον ὅπου ζητεῖ νὰ λάβῃ ἀπὸ σὲ δάνειον, καὶ τὰ χρήματά σου νὰ μὴ δώσῃς μὲ τόκον» ⁽²⁾, ἵνα, ἀφ' οὗ διδῇ-

(1) Αἱ λέξεις αὗται ἰσοδυναμοῦν μὲ τὰς παρ' ἡμῶν δεκαποσῆς καὶ ἑκατοποσῆς τῶν φόρων, τὰ ὅποια ὀνόματα καὶ σήμερον εἶνε ὁμοίως φρικτά διὰ τὰς ἀδικίας τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν.

(2) Κομψῶς ἐνταῦθα ὁ Ἅγιος συνήνωσε τὴν τοῦ ψαλμοῦ ἐρμηνεύθεισαν ῥῆσιν, «Τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ», μὲ τὴν Εὐαγγελικὴν· «Καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσκειν μὴ ἀποστραφῇ» (Ματθ 5, 42). Ἡμπορεῖ δὲ νὰ παρατηρήσῃ τις ὅτι ἀπέμεινεν ἐκ τοῦ Ψαλμοῦ ἀνερμάνευτος ἡ τελικὴ ῥῆσις αὐτοῦ, ὅ ὅτι ποίων

γῆς ὅσα εἶνε συμφερόντα καὶ ἀπο τῆν Παλαιάν καὶ ἀπό τὴν Νεαν Διαθήκην, ἀπελθῆς πρὸς τὸν Κυρίον μὲ καλὴν ἐλπίδα, διὰ νὰ ἀπολαύσῃς ἐκεῖ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν τοὺς τόκους τῶν καλῶν ἔργων σου, μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνηκεῖ ἡ ὄψις καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΟΓΔΟΣΟΝ ΨΑΛΜΟΝ

Ε

Ψαλμός τοῦ Δαβὶδ.
ἐξοδίου σκηπῆς.

Ὁ εἰκοστὸς οἰκτὸς Ψαλμός ἔχει μὲν καὶ τὴν γενικὴν ἐπιγραφὴν του, διότι το ῥαλμός οὗτος, λέγει, εἶνε τοῦ Δαβὶδ, ὅμως ἔχει καὶ ἓνα ἰδιαιτέρον ἀκομὴ γνώρισμα, ἐπειδὴ πλησίον τῆς γενικῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει καὶ αὕτη· ἐξοδίου σκηπῆς. Διὰ νὰ μάθωμεν δὲ τὴν σημασίαν αὐτῆς τῆς προσθηκῆς, εἶνε ἀνάγκη νὰ σκεφθῶμεν πρῶτον τί σημαίνει ἡ λέξις ἐξοδίου, καὶ τί σημαίνει ἡ λέξις σκηπῆς, ὥστε νὰ ἡμπορεσώμεν ἔπειτα νὰ εἰσελθῶμεν καὶ εἰς τὴν ἐννοίαν ὁλοκληροῦ τοῦ ψαλμοῦ. Λοιπὸν ἂν ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα σχετικῶς μὲ τὴν τότε ἱστορίαν τῶν Ἑβραίων, γίνεταί φανερόν ὅτι τὸ παράγγελμα τοῦ ψαλμοῦ ἀποτείνεται πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ λεῖτας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀφιερωμένοι εἰς τὴν ἐκ-

114
Α

ταῦτα οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλ' ἂν προσέξωμεν, θὰ ἴδωμεν ὅτι, περὶ τῆς ἀσαλεύτου ζωῆς τὴν ὁποίαν θὰ κληρονομήσῃ ὁ τελείος τὴν ἀρετὴν, ὠμίλησεν ὁ Ἅγιος ἀμείως ἐν ἀρχῇ τῆς παρόσης Ὀμιλίας.

Σημειοῦμεν δὲ ἔτι τὴν Ὀμιλίαν ταύτην, ἀποπνέουσιν Ἰσοκράτειον χάριν διὰ τὴν κομψότητα τῶν γνωμικῶν προτάσεων, συνάμα δὲ Παραμιακῆς σοφίας θεσπεσίαν ἀλήθειαν, τιμητικῶς λίαν ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ ἐκτὰ τοκίζοντων» (τόμ. 2 σελ. 225).

τέλεισιν τῶν ἱερατικῶν ἔργων, ὥστε να ἐνθυμῶνται ποῖα πράγματα ἔχουν χρεὸς να προετοιμάσουν διὰ τὴν θείαν λατρείαν Ἀγλαδῇ, τὰ λόγια τοῦ ψαλμοῦ διακηρυττοῦν πρὸς αὐτοὺς ποῖα πράγματα ἔπρεπε νὰ προετοιμάσουν, ὅταν ἐξέρχωνται ἀπὸ τὴν σκηνὴν, καὶ ποῖα ἔπρεπε να φέρουν μαζ. των τὴν ἑπαύριον, ὅταν θα προσήρχοντο πάλιν διὰ τὴν συνήθη λατρείαν ὅτι δηλαδὴ ἔπρεπε να ἔχουν ἐτοιμάσει «Υἱὸς κριῶν, δόξαν καὶ τιμὴν, δόξαν ὀνόματι αὐτοῦ» ὅτι δὲν αρμοῖει πουθενά ἄλλοῦ να λατρεύουν τὸν Θεὸν παρὰ μόνον εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὸν τόπον τὸν ἁγιασμένον. Αὐτὰ λοιπὸν τα νοήματα ἐξάγομεν ἀπὸ τὸν ψαλμόν, ἐὰν ἐξετάσωμεν αὐτὸν ἱστορικῶς, καθὼς εἴκομεν (¹) Ἀλλ' ἐὰν θελήσωμεν να ἐξετάσωμεν αὐτὸν σχετικῶς μὲ τὸν νοῦν ἡμῶν ὅπου ἔχει τὴν δυνάμιν να μιλετᾷ καὶ θεωρῇ τα υψηλά

Β καὶ, διὰ μεσοῦ τῶν μεγαλοπρεπῶν καὶ αρμοζόντων εἰς τὴν θείαν Γραφὴν νοημάτων, μᾶς σχετίζει καὶ ἐξοικειώνει πρὸς τὸν Νόμον, ὥστε να ἐμβαθυνοῦμεν εἰς τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ ἐννοίας, τότε ἐξάγομεν ἀπὸ τὸν ψαλμόν τὴν ἐξῆς ἐννοίαν. Κρίον δὲν ἐννοεῖ ὁ ψαλμός τὸ ἀρσενικὸν πρόβατον, ὅπου σημαίνει ἡ λέξις, οὔτε σκηνὴν ἐννοεῖ τὸ οἶκημα το ὁποῖον κατασκευάζεται ἀπὸ τὴν ἀψυχὸν αὐτὴν ὕλην, οὔτε ἐξόδος σκηνῆς ἐννοεῖται. ἡ ἀναχώρησις ἀπὸ τὸν Νεὸν Ἀλλὰ σκηνὴ μὲν εἶνε, κατὰ τὴν ὑψηλοτέραν αὐτὴν θεωρίαν, αὐτὸ το ἰδικὸν μας σῶμα, καθὼς μᾶς

(¹) Καθὼς βλέπομεν ὁ Μ Βασιλείος τὰς λέξεις σκηνὴ καὶ αὐλὴ ἐκλαμβάνει ταυτοσημοὺς· διότι ἐν τῇ χάριτι τοῦ Εὐαγγελίου ἀμφοτέραι σημαίνουν τὸν ἱερὸν Νεὸν, ἐνθα οἱ Χριστιανοὶ προσευχομεθα λατρεύοντες τὸν τρισυπόστατον Θεὸν Κυριῶς ὁμοῦ ἐν τῇ πλῆξει Διαθήκῃ, διὰ τὴν ἐποίαν ὁμιλεῖ ἐνταῦθα ὁ ψαλμός, σκηνὴ μὲν ἦτο εἰς τὴν σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου, ὁ ναὸς τῶν Ἑβραίων, ἥτις διὰ τῶν καταπετασμάτων διηγεῖτο εἰς τρία μέρη, εἰς τὴν Αὐλὴν, εἰς τὰ Ἅγια καὶ εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων. Ταῦτα δε ἀναλογουσιν ἀκριβῶς πρὸς τὴν διαίρεσιν τοῦ ἰδικοῦ μας Νεοῦ. Καὶ ἡ μὲν Αὐλὴ πρὸς τὸν ναὸν ὅθλα, τὰ Ἅγια πρὸς τὸν κυριῶς Νεόν, τὸ λεγόμενον καθολικόν, ἐνθα ὁ χαρὸς τῶν ψαλτῶν, καὶ τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων πρὸς τὸ Ἅγιον Βῆμα.

διδάσκει καὶ ὁ ἀποστολὸς Παῦλος λέγων· *Οἱ ὄντες ἐν τῷ σώματι ζων-
 τισι*· (Β'. Κορ. 5, 4), τοῦτίστιν «*ἐν τῷ σώματι ζων-
 τες*». Καὶ πάλιν ἄλλος ψαλμὸς λέγει· *Καὶ μάστιγι οὐκ ἐργαίῃ ἐν
 τῷ σκηνώματί σου* (ψαλμ. 90, 10) ἤτοι, «*εἰς τὸ σῶμά σου*». C
 Τότε με αὐτὴν τὴν ἐννοίαν «ἐξοδίων τῆς σαρκὸς» ἐννοεῖται ἡ
 ἐξοδος καὶ ἀναχωρεῖς τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν,
 δια τὴν ποίαν ὁ ψαλμὸς μᾶς συμβουλεῖται νὰ προετοιμάζωμεν
 τὰ ἑφοδία μᾶς, ὥστε νὰ ὑπάγωμεν φεροντες πρὸς τὸν Κύριον
 τὰ πράγματα τάδε καὶ τάδε, ἀφοῦ βιβῆαι ἡ ἐργασία μᾶς, ὅπου
 γίνεται εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, εἶναι ἓνα ἑφοδίων δια τὴν μελλού-
 σαν· Ἐκεῖνος δὲ ὅπου ἰδῶ, εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, μὲ τὰ κατὰ
 ἔργα τοῦ προσφέρει δόξαν καὶ τιμὴν εἰς τὸν Κύριον, αὐτὸς κατὰ
 τὴν δικαίαν ἀνταποδοσιν τοῦ Χριστοῦ, θησαυρίζει καὶ ἀποθῇ
 καὶ εἰς δόξαν καὶ τιμὴν διὰ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ

Εἰς πολλὰ μὲν ἀντιγραφα παλαιὰ εἶδομεν νὰ ὑπάρῃ ἰδῶ
 πλῆσιον ὁ στίχος· *Ἐνέγκαιτε τῷ Κυρίῳ υἱοὶ Θεοῦ* (¹) ἤτοι
 «*Προσφέρετε δῶρα εἰς τὸν Κύριον οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ*». Καὶ ἐπειδὴ
 ἰσα-ῖσα δὲν εἶναι εὐπρόσδεκτον εἰς τὸν Θεὸν τὸ δῶρον τοῦ καθε-
 ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἐκείνου μόνον, ὃ ὅποτος τὸ προσφέρει μὲ καθα-
 ραν καρδίαν διότι λέγει ἡ Γραφή· *Οὐκ ἀγνὰ σῶχαι ἀπὸ μι-
 σθώματος διαίρας* (Παροιμ. 19, 13) ἤτοι· «*Δὲν εἶναι ἀγνὰ
 τὰ δῶρα ὅπου προσφέρονται εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ τὴν πληρω-
 μὴν τῆς πόρνῃς*». Καὶ πάλιν λέγει ὁ Ἱερεμίας· *Μὴ εὐχαὶ καὶ
 κρέα ἀγία ἀφελούσιν σου τὰς καρδίας*, ἢ τοῦτοις ἔσται καθαρὸς,
 (Ἱερ. 11, 15)· ἤτοι· «*Μηπως τάχα τὰ ταξίματά σου καὶ
 τὰ ἀγία κρέατα τῆς θυσίας σου κάμνεις θὰ σοῦ ἀφαιρῶσιν τὰς
 αμαρτίας*; ἢ μὲ αὐτὰς τὰς προφοράς σου, θὰ εἶσαι πλέον κα-
 θαρὸς; (²). Δια τοῦτο ἀκριδῶς ὁ ψαλμὸς εὗρος θελεῖ νὰ εἰμῆθα D

¹) Ἀπὸ τὸν στίχον αὐτὸν ἀρχίζει ὁ ψαλμὸς αὗτος κατὰ τοὺς
 Ἑβδαμήκοντα.

²) Ἡ ἐλπίσις τῶν Ἑβδαμήκοντα φέρει τὴν γραφὴν· «*ἢ ταύτας
 διαφύξῃ*», ἢ Ἄλλ' ὁ Ἁγίος, ὡς φαίνεται, μεταχειρισθῇ τὸ προφη-
 τικὸν ῥήτον κατ' ἐννοίαν. Σημειοὶ δὲ ὁ Δουκαῖος ὅτι αἱ ῥήσεις αὐ-

προητέρα ἡμεῖς υἱοὶ Θεοῦ, καὶ τότε νὰ προσεργώμεθα εἰς τον Ναον, διὰ νὰ προσφέρωμεν τὰ δῶρά μας εἰς τὸν Θεόν καὶ αὐτὰ πάλιν τὰ δῶρα θελεῖ νὰ εἶνε ὄχι τυχαῖα πράγματα, ἀλλ' ὅποια αὐτὸς ὁ ἴδιος διεταξε. Πρῶτον νὰ εἶσαι εἰς θέσιν νὰ εἰπῇς Πάτερ, καὶ ἐπειτα νὰ ζητήσῃς ὅσα ἀναφέρει ἡ προσευχὴ (¹) Δοκίμασε δὲ τὸν ἑαυτὸν σου προητέρα ποῖαν ζωὴν διάγεις καὶ ἤλθες νὰ σταθῇς εἰς προσευχὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἂν εἶσαι ἄξιός νὰ ὀνομάζῃς Πατέρα σου τὸν Θεὸν τὸν Ἅγιον. Διότι δια μέσου τοῦ ἁγιασμοῦ γνωρίζομεθα καὶ γυγιζόμεθα μὲ τὸν ἅγιον Ἐὰν θέλῃς νὰ εἶσαι πάντοτε υἱὸς τοῦ αἰοῦ, προσπαθῇς νὰ σὲ υἱοθετήσῃ ἡ ἁγίωσύνη, ὥστε νὰ εἶσαι υἱὸς ἁγιασμένου. Προσφέρετε λοιπὸν δῶρα εἰς τὸν Κύριον ὄχι οἱ τυχόντες, οὐδὲ ὅσοι κατὰγισθε ἀπὸ τοὺς τυχόντας, ἀλλ' ὅσοι εἰσθε υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. Μαλλὶς ὁ Θεὸς νὰ ἐπιζητήσῃ ἀπὸ ἡμᾶς δῶρα ὅπου νὰ εἶνε μεγαλοπρεπῆ, δια τοῦτο θελεῖ νὰ εἶνε μεγάλοι καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐποῦ θὰ τοῦ

Ε τὰ προσφέρουν αὐτὰ τὰ δῶρα. Διότι ὁ Προφήτης ἐνταῦθα διὰ νὰ μὴ σοῦ καταρριφῇ κάτω εἰς τὴν γῆν καὶ ἔτσι ἐξευτελισθῇ τοὺς διαλογισμοὺς σου, καὶ διὰ νὰ μὴ σὲ κάμῃ νὰ ἐπιζητῇς νὰ προσφέρῃς εἰς τὸν Θεὸν δῶρον ἵνα πραγματικὸν κρινῇ, τὸ ἄλογον αὐτὸ τετράποδον καὶ βελαστικὸν ζῶον, ὥστε ἀπο τὴν θυσίαν αὐτοῦ νὰ ἐλπίζῃς νὰ ἐξιλεώσῃς τὸν Θεόν, σὲ ἀνυφώνει καὶ σοῦ λέγει· «Προσφέρετε δῶρα εἰς τὸν Κύριον οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ»· διότι ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην υἱοῦ, ὥστε νὰ προσφέρῃ κανεὶς εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν υἱὸν του (²), ἀλλ' ἂν ὁ υἱὸς θεωρῇται καὶ εἶνε ἀλη-

ταὶ αἱ γραφικαὶ ἀναφέρονται εἰς τὰ παραγγέλματα τοῦ Δευτερονομίου (23, 18). Ἡ δὲ λέξις εὐχὴ σημαίνει ἰσχυρισμὸς, ὁπόσῃον ὁμολογίαν κατὰ τὸν Ἱερεμίαν ἐποιήσομεν τὰς ὁμολογίας ἅς ὁμολογήσαμεν (44, 25).

(¹) Ὑπαινίσσεται ὁ Ἅγιος ἐνταῦθα τὴν Κυριακὴν προσευχὴν (Ματθ. 6, 9).

(²) Φαίνεται ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος εἶχεν ὑπ' ὄψιν τοὺς τὸν Ἀβραάμ. Ὅθεν ἡ ἐννοια τῶν λεγομένων ἐνταῦθα εἶνε αὕτη Δὲν εἶνε ἀνάγκη, ἵνα κατὰ τὸ παραδειγμα τοῦ Ἀβραάμ προσφέρῃ κανεὶς τὸν υἱὸν τοῦ εἰς θυσίαν, ἀλλ' εἶνε ἀρκετὸν εἶναι προσφερθῶσιν εἰς θυσίαν υἱοὶ κριῶν.

ὥς ἓνα πολὺ μέγα καὶ ἐκλεκτὸν πρᾶγμα ἀπέναντι τοῦ Πατρὸς, μέγα καὶ ἐκλεκτὸν ὡς καὶ ἀντάξιν καὶ τῆς προαιρέσεως τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς πατρικῆς ἀξίας ἔτρεπε νὰ εἶνε καὶ το προσεπιρρομένον εἰς τὸν Θεὸν δῶρον. Λέγει λοιπὸν ὁ φάλμος «Προσφέρετε εἰς τὸν Θεὸν δῶρα « υἱοὺς κριῶν », ἵνα καὶ αὐτοὶ ὁποῦ προσφέρωνται ἀπὸ σᾶς, ἀπὸ υἱοὺς κριῶν ὁποῦ εἶνε, μεταβληθῶν καὶ γίνωνται υἱοὶ Θεοῦ.

Ὁ κριὸς εἶνε ἓνα ζῶον ἡγεμονικόν, ὁποῦ προηγεῖται ἔμπροσθεν ἀπὸ τὰ προβάτα ὡσαν Ἰσας ἀρχηγός καὶ τὰ ὁδηγεῖ εἰς τὰς βο- 116
σκας τὰς καταλλήλους καὶ εἰς τὰς ὁροσερὰς ἀναπαύσεις τῶν ᾧ
υἰάτων καὶ πάλιν τὰ μεταφέρει ὀπίσω εἰς τὰ ποιμνιοστάσια καὶ
τὰς μάνδρας. Τέτοιοι πρέπει νὰ εἶνε καὶ ἐκείνοι, ὁποῦ προϊστανται
καὶ εἶνε ἀρχηγοὶ καὶ ἡγεμόνες τῆς ποιμνῆς τοῦ Χριστοῦ, ὥστε νὰ
ὁδηγοῦν τοὺς Χριστιανούς εἰς τοὺς πολυανθισμένους καὶ εὐώδεις
λειμῶνας τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας καὶ νὰ ποτίζουν αὐτοὺς
μὲ τὸ ζωντανὸν καὶ ὑγιεινὸν ὕδωρ, μὲ τὴν ἀφθονὴν χάριν τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος καὶ νὰ ἀνυψῶσιν τὸν νοῦν αὐτῶν πρὸς τὰ
οὐράνια· νὰ διατρέφουν δὲ αὐτοὺς καλῶς, ὥστε νὰ φέρουν καρ-
πὸν, καὶ νὰ καθοδηγοῦν αὐτοὺς εἰς ἀνάπαυσιν ὁροσερὰν καὶ ἀχώμην
καὶ νὰ τοὺς ἐξασφαλίζουν ἀπὸ ἐκείνους, ὁποῦ τοὺς ἐπιβουλεύον-
ται καὶ μὲ δολιότητα τοὺς κυνηγοῦν. Θέλει λοιπὸν ὁ φάλμος
αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων οἱ υἱοὶ νὰ προσφερωῖνται εἰς τὸν Κύριον ἀπὸ
τοὺς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ κατὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως
κριοὶ εἶνε ὅσοι ὁδηγοῦν τοὺς ἄλλους, υἱοὶ αὐτῶν ἤθελον εἶνε ὅσοι
μὲ τὴν διδασχὴν τῶν προϊστώτων τῆς Ἐκκλησίας εἶνε ἀναθρεμ-
μένοι νὰ διάγουν τὴν ἐνάρετον ζωὴν μὲ τὴν σπουδὴν καὶ προθυ-
μίαν ὁποῦ ἔχουν εἰς τὰ καλὰ ἔργα. Λοιπὸν· Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ
υἱοὶ Θεοῦ ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ υἱοὺς κριῶν. Ἐννόησες τώρα μὲ
ποῖον συνομιλεῖ ὁ Προφήτης: Ἐνωήσας καὶ διὰ ποῖα πράγματα
συνομιλεῖ· Προχώρησε τώρα εἰς τὴν ἐξηγησιν τοῦ φάλμου. Ἐνέγ-
κατε τῷ Κυρίῳ, λέγει, δόξαν καὶ τιμὴν, . . . « Προσφέρετε, λέγει,
εἰς τὸν Κύριον δόξαν καὶ τιμὴν ». Ἀλλὰ μὲ ποῖον τρόπον ἡμεῖς
ὁποῦ εἴμεθα γῆ καὶ κοινοὶ (Γεν. 18, 27) προσφέρμεν εἰς τὸν

- μεγαλοπρεπῆ Κυρίον δοξάν. Με τοῖον δὲ τρόπον προσφέρομεν εἰς αὐτὸν τιμὴν. Δοξάν μὲν τοῦ προσφερομένου με τὰ καλὰ ἔργα· τοῦτέστιν, ὅταν τὰ ἔργα μας λάμπουν ἐνώπην τῶν ἀνθρώπων, ὥστε οἱ ἄνθρωποι αὐτοὺς ἴδοντες αὐτά, νὰ δοξάσουν τὸν Πατέρα μας
- C ὁποῦ εὐρίσκεται εἰς τοὺς οὐρανούς (Ματθ 5, 16). Ἄλλα καὶ μὲ σωφροσύνην ἀκόμη καὶ με ἀγιώσυνην, ἐμπνεύσαντες εἰς ἐκείνους ὁποῦ ὁμολογοῦν τὴν εὐσεβειαν εἰς δύνατον νὰ δοξάσωμεν τὸν Θεόν, σύμφωνα μὲ τὴν νοθεσίαν τοῦ Παύλου ὅπου λέγει: Δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν (Α' Κορ. 6, 20) ἦτοι: «Δοξάσατε λοιπὸν τὸν Θεὸν με τὰ μέλη σας».) Αὐτὴν τὴν δοξάν ἅπα τεῖ ὁ Κύριος ἡμεῖς ἐκείνους ὅπου ἐπιστεύσαντες εἰς αὐτὸν καὶ ἐτιμῆθησαν με τὸ χάρισμα τῆς νοθεσίας, ἀφοῦ με τὸ Ἅγιον Βαπτισμὰ ἐγέννησαν θεοὶ τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Υἱὸς, λέγει, δοξάζει πατέρα. Καὶ πάλιν: Εἰ πατὴρ εἰμὶ ἐγώ, ποῦ ἔστιν ἡ δόξα μου; (Ματθ. 1, 6). «Ὁ υἱὸς λέγει, δοξάζει τὸν πατέρα καὶ ἂν ἐγὼ εἶμαι πατὴρ σου, ποῦ εἶναι ἡ δόξα μου.» Τιμὴν δὲ προσφέρει εἰς τὸν Θεὸν ἐκείνος ὅπου κατὰ τὴν Παραρμιαν τιμὰ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοὺς δικαίους καρπὸς τοῦ καὶ προσφέρει τὰς ἀπαρχὰς ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῆς δικαιοσύνης τοῦ Παραρμ. 3, 9). Καὶ κάθε ἓνας δὲ ἀπὸ τοὺς ὁδοκαλούς ὅπου ἐκταντῶς
- D καὶ καθάρᾳ ὁμιλεῖ περὶ Θεοῦ, ὥστε νὰ μὴ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ὁρθὴν περὶ τοῦ Πατρὸς ἐνώπιον καὶ ἀπὸ τὴν θεοσέβειαν τοῦ Μονογενοῦς καὶ ἀπὸ τὴν δοξάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ αὐτὸς ὁμοίως προσφέρει εἰς τὸν Κύριον δοξάν καὶ τιμὴν. Ἐπαυξάνει δὲ τὴν δοξάν τοῦ Θεοῦ ἐκείνος ὅπου δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς λόγους, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους ἐκτίσθησαν τὰ συμπάντα καὶ κατὰ τοὺς ὁποίους αὐτὰ συγκροτοῦνται, μὲ τὸ νὰ φθάσῃ ἢ πρὸντία τοῦ Θεοῦ ἀκόμη ἔως καὶ εἰς τὰ πλέον παραμικρὰ ὁμιουργήματά του, καὶ κατὰ τοὺς ὁποίους λόγους ὑπερὶν ἀπὸ τὴν

(1) Κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον, ὁ Χριστιανὸς δοξάζει τὸν Θεὸν μὲ τὰ μέλη του, ὅταν κάμνῃ τὰ ἔργα, ὅπου προξενοῦν δοξάν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὅταν φυλάττῃ τὸ σῶμα ἀσθρὸν ἕως ἐκκρίτων.

προσκαίρου αὐτῆς εἰς τὴν ταρτασαν ζῶντι διακρίσει τῶν, θα
 εὐχρηθῶσι ὅλα τα συμπάντα εἰς τὴν ἑρρίαν. Ἐκεῖνος λοιποῦ ἐποῦ
 καὶ ὁ ῥῖος ἔμπορεῖ με καθάρως καὶ ἐν συγχέχρμαινας σχεφεῖς
 να θεωρησῇ καὶ μελετησῇ ἕνα ἕκαστον ξεχωριστὰ τοὺς λόγους
 αὐτοὺς τῆς ἡμμευρίας καὶ ὕστερον ἀποῦ ὁ ῥῖος τοὺς ἐθεώ-
 ρησῇ καὶ τοὺς ἐμελετησῇ, ἔμπορεῖ συνάμα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους
 να τοὺς ἐξηγῇ, καὶ να φανερωσῇ τα ἀπορρητὰ μυστήρια τῆς
 ἀ-αθοτητος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς δικαίας αὐτοῦ κρίσεως, αὐτὸς εἶνε
 ὅπου προσφέρει εἰς τὸν Κύριον δοξάν καὶ τιμὴν, ὅσοτος ὅμως πρέπει
 να ἔρῃ συναμα καὶ ζῶντι κατάλληλον καὶ πρεπουσαν εἰς τὴν τοιαυ-
 τὴν περι τῶν θεῶν πραγμάτων θεωρίαν καὶ μελετὴν. Τοτε τοῦ
 ἀνθρώπου αὐτοῦ τε φῶς λαμπεῖ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων διότι καὶ
 με τοὺς λόγους τοῦ, καὶ με τὰ ἔργα τοῦ, καὶ με τὰ διαφωρα ἀν-
 ὄραγαθήματα τῆς ἀρετῆς τοῦ δοξάζεται ὁ Πατήρ, ὅπου εὐρίσκε-
 ται εἰς τοὺς οὐρανούς. Δὲν προσφέρει δι δοξάν καὶ τιμὴν εἰς τὸν
 Κύριον ἐκεῖνος ὅπου κατακαίεται ἀπο τὴν σφοδρὰν ἐπθυμίαν τῆς
 ἀνθρωπίνης δόξης. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος, ὅπου ἐκτιμᾷ τα χρηματά
 καὶ προκρίνει τὰς ἡδονὰς τοῦ σώματος, καὶ αὐτὸς δὲν προσφέρει
 δοξάν καὶ τιμὴν εἰς τὸν Κύριον. Οὕτε ἐκεῖνος ὅπου θαυμάζει τὰ
 δογματά, τα ὅτῳα εἶνε ἕνα καὶ ἐναντία εἰς τὴν θεοσειειαν διότι
 καθως με τα καλά ἡμῶν ἔργα προτφερομεν δοξάν εἰς τὸν Κύ-
 ριον, τοιουτοτροπως καὶ με τὰς κακὰς ἡμῶν πράξεις κόμονομεν
 το ἐναντιον. Διότι τί λεγῇ πρὸς τοὺς ἀμαρτωλούς ὁ Κύριος :
 Τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι (Ῥωμ. 2, 24).
 «Τὸ ὄνομά μου, λεγῇ, ἐξ αἰτίας σας βλασφημεῖται ἀναμετρεῖ
 εἰς τα ἔθνη,» (·) Καὶ πάλιν λεγῇ ὁ Ἀπόστολος Διὰ τῆς πα-

116
A

· Ἡ ἀποστολικὴ αὕτη ῥῆσις εἶνε εἰλημμένη ἐκ τοῦ Προφήτου
 Ἡσαΐου (32, 5), Ὁμοῖα δὲ εἶπεν ὁ Ἀπόστολος ἐλεγχων τοὺς Ἰου-
 δαίους, διότι ὄχι μόνον αὐτοὶ ὕβριζον τὸν Θεὸν με τὰς παραδόσεις
 τῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἐκκρινον νὰ τὸν ὕβριζουν διότι διδά-
 σκοντες τα ἐναντία τοῦ Νομοῦ ἐγίνοντο αἰτία νὰ βλασφημοῦν τὸν
 Θεὸν εἰς ἔθνηκοί. Τοῦτο ὁ Ἅγιος ἐφῆρμεσε κατὰ τῶν ἀμαρτανόντων

ραβάσεως τοῦ Νόμου τὸν Θεὸν διμαΐεις (Αὐτοῦ. 23)· ἤτοι· «Μὲ τὴν παράδοσιν οὐοῦ κάμνεις εἰς τὸν Νόμον, τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις» Διότι ὑβρίζει τὸν νομοθέτην ἐκεῖνος οὐοῦ καταφρονεῖ καὶ παραβαίνει τοὺς Νόμους τοῦ Ἀλλὰ καὶ ὅταν μια οἰκία κακῶς διευθύνεται καὶ κακῶς κυβερνᾶται, μεσα εἰς τὴν ὁποῖαν ὑπάρχει θυμὸς καὶ φῶναι, ὕβρις καὶ γελῶτες, τρυφή καὶ ἀσωτία, ἀκαθαρσία καὶ ἀσελγεία, ἡ ἀτιμία αὕτη ὅλη καὶ κατασχύνῃ πέπτει ἐπάνω εἰς τὸν αὐθέντην καὶ κύριον τῆς οἰκίας αὐτῆς. Πρέπει δὲ νὰ συμπεράνωμεν ἀπὸ αὐτὰς τὰς παρατηρήσεις ὅτι, καθὼς μὲ τὰ καλὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων δοξάζεται ὁ Θεὸς, ἔτσι μὲ τὰ κακὰ καὶ φαῦλα δοξάζεται ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν, ὁ διάβολος Διότι εἴταν λάβω τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ κάμω πόρνης μέλη (Α' Κορινθ. 6, 15), τότε μεταφέρω τὴν δόξαν ἀπὸ ἐκείνου οὐοῦ μὲ σώζει, ἐπάνω εἰς ἐκεῖνον οὐοῦ μὲ ἀφανίζει. Μὲ σὺτην τὴν συμπεριφορὰν τοῦ πάλιν καὶ ὁ ἀπίστος ἀνταλλάσσει τὴν δόξαν τοῦ ἀφάρτου Θεοῦ μὲ τὴν εἰκὸνα φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ τετινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἐρπετῶν ὅσα ὑπάρχουν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν (Ῥωμ. 1, 23). Καὶ ἐκεῖνος οὐοῦ σιδεῖται καὶ λατρεῖ τὴν κτίσιν καὶ ὄχι τὸν κτίστην, ὃν προσφέρει δόξαν εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ εἰς τὰ κτίσματα (1) Ὅθεν ἐκεῖνος οὐοῦ ἕνα πρᾶγμα τὸ ὀνομάζει

Χριστιανῶν, εἰ ὅποιοι μὴ τηροῦντες τὸν Εὐαγγελικὸν Νόμον, γίνονται αἰτίαι νὰ βλασφημηθῇ ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτραι καὶ τοὺς ἀσεβεῖς ἐν γένει καὶ ὑλόφρονες Διότι βλέποντες αὐτοὶ τοὺς κακῶς ζῶντας Χριστιανούς, τοὺς ἀπληγχνούς καὶ ἀνελεημονας, λέγουν πῶς εἶνε δυνατόν νὰ εἶνε ἀληθινὰ ὅσα λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, ἀφοῦ τὰ παραβαίνουν οἱ πιστεύσαντες εἰς αὐτό,

(1) Ἐχει ὑπ' ὀφιν τοῦ ὁ Ἅγιος χωρίον ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου· ἐκτὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίστην (1, 25), τὸ ὁποῖον τινες ἡρμήνευσαν συγκριτικῶς· ἐλάτρευσαν δηλαδὴ τὴν κτίσιν περισσότερον ἀπὸ τὸν κτίστην. Ἀλλ' ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία εἶνε αὕτη, ὡς δεικνύται ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ λόγου. Οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ εἰδωλολάτραι ἐν γένει ἐλάτρευαν τὴν κτίσιν, παριδόντες τὸν κτίστην· ἤτοι· τὴν λατρεῖαν, τὴν ὑφειλομένην εἰς

κτισμα καὶ ἔπειτα το προσκυνεῖ, ἅς μάθῃ, τὸ μέρος με τὸ ἐποῖον
θα καταταγῇ () Ἄς φοβηθῶμεν λοιπὸν καὶ ἅς προταξώμεν,
μήπως με το να προσφέρωμεν ὁξαν καὶ καυχῆμα εἰς τὸν διὰ
ἐσλον με τὴν ἀμαρτίαν ἐκὼς πράττομεν, παραδοθῶμεν μαζί με
αὐτὸν εἰς τὴν αἰωνίαν κατασχευήν. Ὅτι δὲ ἡ ἀμαρτία μας ἀπο-
δίνει εἰς ὁξαν ἐκείνου ἔστις τὴν ἐνεργεῖ εἰς ἡμᾶς, γινόμενος
αἴτιος καὶ ὁδῶς εἰς αὐτὴν, ἐννοήσαν διὰ τῆς ἐξῆς εἰκόνας
αὐτὸ οὐδὲ λεγόμεν Δύο στρατηγοὶ ἔχουν πόλεμον ἀναμιταξύ
των ἐσάκεις μὲν λοιπὸν τοῦτο τὸ στράτευμα νικά, τὴν ὁξαν
λαμβάνει ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ, ἐσάκεις δὲ ὑπερίσχυη το ἐναντίον
στράτευμα, εἰς τὸν στρατηγὸν ἐκείνου πάλιν ἡ τιμὴ ἀναφέρει-
ται. Ἐτσι λοιπὸν εἰς μὲν τὰ ἀναθά σου ἔργα ὁ Κύριος εἶνε ἐποῦ
δοξάζεται, εἰς δὲ τα ἐναντία δοξάζεται ὁ ἐναντίος, ἦτοι ὁ διά-
βολος. Ἀλλὰ οὐκ εἶνε ἀνάγκη να ὑπαγγῆς μακρὰν δια να εὑρῃς
τὰ στρατεύματα αὐτὰ ὅπου ἔχουν πόλεμον ἀναμιταξύ των,
οὐδὲ εἰς πολὺ διάστημα να τρεῖς δια να παρατηρήσης τοὺς
στρατηγοὺς αὐτῶν, ἀλλὰ τὸν ἑαυτὸν σου ἐξέτασε καλὰ καὶ θὰ
ἀνακαλύψῃς ὅλην τὴν ἀληθειαν αὐτῆς τῆς εἰκόνας. Ὅταν ὁ λο-

τὸν Θεόν, ἀπέδωκεν ὁλόκληρον εἰς τὰ εἰδωλὰ, καὶ ἐπροσκύνουν λοι-
πὸν τὴν κτίσιν καὶ ὄχι τὸν κτίστην. Τοιαύτας προτάσεις φαινομενι-
κῶς συγκριτικὰς μεταχειρίζεται συνηθεστάτα ὁ λαὸς κατὰ σχημα-
λιτότητος ἀντὶ ἀποφατικῶν· λέγει π.χ. προτιμῶ νὰ πάσχω παρὰ νὰ
ἐπαιτῶ· ἦτοι καὶ ὄχι νὰ ἐπαιτῶ. Ὁμοίως ἠρμήνευσαν το Ἀποστο-
λικὸν χωρίον καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἀρχαίων Πατέρων, καθὼς ὁ θεὸς Ἰε-
ρώνημος παρὰ Ὀριγένην ἐν ὑπομνήματι εἰς τὴν Ἐπιστολὴν καὶ ἐκ
τῶν Ἀυτικῶν ὁ Ἰλαρίος ἐν ἀρχῇ τοῦ 12 βιβλ. περὶ Τριάδος, καθὰ ση-
μαίνει ὁ Δουκατός. Τὴν ῥῆσιν ταύτην κατέστησε δημοτικωτάτην ὁ
ὕμνογράφος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς διὰ τοῦ θυμωκοῦ Εἰρμὸς τῆς
ζ'. ὥδης τοῦ πανηγυρικοῦ κανόνος τῆς Θεοτόκου· «Οὐκ ἐλάτρευσαν
τῇ κτίσει οἱ θεόφρονες παρὰ τὸν κτίσαντα ...» ἀποδώσας τὴν αὐτὴν
ἐρμηνεύειν εἰς τὸ χωρίον, πλὴν ἀντιθέτως.

(1) Ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ Ἅγιος τὸ Εὐαγγελικόν· καὶ τὸ
μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσεις (Λουκ. 12, 46).

γισμός σου παλαιή εναντίον κανένας τάθους εάν μιν αυτές με προσοχὴν μεγάλην και καρτερίαν ὑπερσυνῇ, αὐτός και λαμβάνει τότε τὴν νικτὴν κατὰ τοῦ τάθους ἐκείνου, καὶ τροπὸν τινα

D στεφανώνει τὸν Θεὸν δια μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ του ὅταν δι ὁ λογισμός σου χαλαρώσῃ ὅλως διόλου τὴν δύναμιν του και ἰσοκύψῃ εἰς τὴν ἡδονὴν, γίνεται ὀυλός και αιχμᾶλῶτος εἰς τὰς ἁμαρτίας, και διδὲι τότε εἰς τὸν εχθρὸν μας διάδολον μιαν και χηρὴν και ἑπαρσιν και ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ υπερηφανευεταί

Προσκυνήσατε τῷ Κυρίῳ ἐν αὐλῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ «Προσκυνήσατε, λέγει, τὸν Κύριον μέσα εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ τὴν ἁγαν» Ἀφοῦ προσφερωμεν εἰς τὸν Κύριον τοὺς καρπούς, οἱ ὁποῖοι ἐπιζητοῦνται ἀπο ἡμᾶς, τότε ἀναγκαῖα εἶνε ἡ προσκυνήσις αὐτοῦ Προσκύνησις δι ὅχι ἐλείνη οπου γίνεται ἔξω ἀπο τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ ἐκείνη ὅπου τελεῖται μέσα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Θεοῦ «Μημοὺ κάμνεται, λέγει, χωριστὰς αὐλὰς καὶ συναγωγὰς Μία εἶνε αὐλὴ ἁγία τοῦ Θεοῦ Ὑπῆρχε πρὸ τῆς ἐλευσεως τοῦ Χριστοῦ αὐλὴ ἁγία, ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων, εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ αὐτοὶ ἡμάρτησαν ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ και ἐκτοτε μετεβληθῇ

E εἰς ἐρημίαν ἡ ἐπαυλὶς των (ψαλμ 68, 20) Δια τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ὃ οὐκ ἐστὶν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης (Ἰωάνν 10, 16). Ἐνοεῖ δι ἄλλα πρόβατα, ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐκ τῶν ἐθνικῶν ἦσαν προωρισμένοι νὰ σωθοῦν, και παριστάνει μὲ αὐτὸν τὸν λόγον μιαν ἰδιαιτέραν αὐλὴν, ξεχωριστὰ ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν. Δὲν ἔπρεπε λοιπὸν νὰ προσκυνῇ τις τὸν Θεὸν ἔξω τῆς ἁγίας αὐτῆς αὐλῆς, ἀλλὰ ἀφοῦ εἰσελθῇ μέσα εἰς αὐτήν, διὰ νὰ μὴ εὑρίσκεται κανεὶς ἔξω ἀπὸ αὐτήν, μητε νὰ παρασύρεται ἀπὸ τὰ ἔξω αὐτῆς υπάρχοντα ἀντικειμενα και μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον παύσῃ νὰ εὑρίσκεται μέσα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ

117 Κυρίου Διότι πολλοὶ παρὰσ-εχονται μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μὲ ἐξωτερικὸν σχηματισμὸν ἐπὶ τάχα προσεύχονται, πραγματικῶς ὅμως δὲν εὑρίσκονται μέσα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Κυρίου, μὲ τὸ νὰ περιφερεται ὁ νοῦς των ἐλῶ και ἐκεῖ, και μὲ τὸ νὰ παρασύρεται ἡ διάνοιά των ἀπὸ τὰς μεριμνας τοῦ κόσμου και τὰς φρον-

πιδας τῆς ματαστότητος. Ἐν ὁμῳ· δύνατον καὶ μετ' ὑψηλότητων
 ἔννοον ὅσα θεωρησάμεν αὐτῇ, τὴν ἐπουρανίον κατοχάν. Ἄα
 τοῦτο ἐκεῖ· οὐδ' εἶνε φυτευμένοι ἐδῶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου,
 ὅστις εἶνε ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ τῶν ζῶντος. ἐκεῖ θα ἀνθοφορη-
 σουν εἰς τὰς αἰῶνας τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Οἱ πεφυτευμένοι ἐν τῷ
 οἴκῳ Κυρίου, ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐξανθήσονται
 (ψαλμ. 91, 14) Ἐκεῖνος δὲ οὐδ' ἀμείβεσθαι τὴν κολλίαν τοῦ,
 ἢ τὴν ὀφείαν, ἢ τὰ ῥήματα, ἢ κανέν ἄλλο πρᾶγμα, το σποῖν
 ἐκτιμᾷ περισσότερον ἀποδοῦν, αὐτὸς οὖτι τοῦ Κυρίου προσκί-
 νει, οὖτι μίσα εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἁγίαν εὐρίσκεται μολονοτι
 φαίνεται ὅτι εἶνε ἄξις νὰ ἐμβάνη, μίσα εἰς τὰς ἀσθήτας αὐτὰς
 ἐκκλησιαστικὰς συναζεις. Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὕδατων. Φωνὴ B
 Κυρίου, λέγει, εἶνε ἐπάνω εἰς τὰ ὕδατα. Εἰς πολλὰ μέρη τῆς ἀγίας
 Γραφῆς ἡμπορεῖς νὰ εὕρῃς τὴν λέξιν φωνήν. Ὅθεν δια νὰ κα-
 ταλάβωμεν καλὰ ποία εἶνε αὕτη ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου, ἀξίζει τὸν
 κόπον νὰ συνάξωμεν προτῆτερα ἐνταῦθα ἀπὸ τὴν θείαν Γραφὴν,
 καθ' ὅσον εἶνε δυνατόν, ὅσα εἶνε γραμμένα διὰ τὴν λέξιν αὐτὴν.
 Καθὼς παραδειγματός χάριν, ἐκεῖ οὐδ' ἐξέστη προφητεία εἰς τὸν
 Ἀβραάμ· λέγει ἡ Γραφή· Καὶ εὐθέως φωνὴ ἐγένετο λέγουσα
 οὐ κληρονομήσει σε σθῖος (Γεν. 15, 14). Καὶ εἰς τὸν καιρὸν
 τοῦ Μωϋσεως πάλιν· Καὶ πᾶς ὁ λαὸς εἶδεν τὴν φωνὴν καὶ
 τοῦ λαμπάδας (Ἐξ. 20, 13). Καὶ εἰς τὸν Ἠσαΐαν πάλιν· Φωνὴ
 λέγοντος βόησον (40, 8). Καὶ ἡ μὲν ἰδιότης ἀνθρωπίνη φωνὴ
 εἶνε ἡ ἀέρας οὐδ' ἐκρούσθη ἀπο κανέν πρᾶγμα, ἢ ἐκεῖνο οὐδ' ὥσαν
 κρότος ἀκούεται εἰς τὸν ἀέρα ἀπο χαμνίαν φωνήν, συμφῶνα μὲ
 ἐκείνου τὸν κτύπον οὐδ' ἔχει νὰ σχηματίσῃ ἐκεῖνος οὐδ' ἀφίνει
 τὴν φωνήν. Ἀλλὰ ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου τι πρᾶγμα εἶνε; Ποῖον C
 ἀπὸ τὰ δύο πρέπει νὰ ἐνωήσωμεν ὅτι εἶνε; Κρότος εἰς τὸν ἀέρα
 σχηματιζόμενος, ἢ ἀπὸ κτύπηματος οὐδ' ὀθανεῖ εἰς τὴν ἀκοὴν
 ἐκείνου, πρὸς τὸν ὅποιον γίνεται ἡ φωνή; Ἡ μήπως δὲν εἶνε
 κανέν ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου, ἀλλ' εἶνε καὶ τι
 ἄλλο διαρρητικῶς εἰδὸς ἡ θεία φωνὴ αὕτη, τὴν ὅποιαν φαντά-
 ζεται κροτοῦσαν οὐδ' τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ὅσους θίλει ὁ

Θεός να ἀκούσῃ τὴν ἰδίαν τὴν φωνήν, ὥστε ἡ φαντασία αὐτὴ να εἶναι ἀνάλογος με ἐκείνην ποῦ συμβαίνει πολλὰς φορὰς εἰς τὰ ὄνειρα. Διότι καθὼς, χωρὶς να χτυπηθῇ ὁ σιλον ὁ αἶψα, δερ μεθὰ ἡμεῖς ἀπτοῖαν ἐνθύμῳ μερικῶν λόγων καὶ φωνῶν εἰς τὰς φαντασίας ποῦ μᾶς σχηματίζονται εἰς τὸν ὕπνον, χωρὶς να διελθῶμεν καμμίαν φωνὴν δια μέσου τῆς ἀκοῆς μας, ἀλλὰ μόνον διότι ἐσχηματίσθῃ καὶ ἀπετυπωθῇ ἡ φωνὴ αὐτὴ μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας τοιούτοτρόπως ἀπαράλλακτα κἀτι τι ὁμοίον πρέπει να νομιζώμεν ὅτι ὑψῶν καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ, ποῦ ἠκούσθῃ εἰς διαφορὰς περιπτώσεις ἀπὸ τοὺς Προφητάς.

Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων Συρετικῶς μιν πρὸς ἐκεῖνο ἐποῦ ἡμποροῦμεν να ἀντιληφθῶμεν με τὴν αἰσθήσει μας, ἐπειδὴ αἱ νεφίλαι ὅταν εἶναι πλήρεις ὑδάτος ἀποτελοῦν ἕνα ἔχον καὶ κρότον, διότι χτυπῶνται καὶ σπλῆκρονται ἀναμεταξύ των, ἡ μὲν τὴν ἄλλην, δια τοῦτο λέγει ἐνταῦθα ὁ προφήτης Δαβ.δ « ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου γίνεται ἐπάνω εἰς τὰ ὑδάτα » Ἀλλὰ προσέτι καὶ ἀνίσως συμβῇ κανενὰς κρότος εἰς τὰ ὑδάτα, τὰ ποῖα διασχιζονται ἐξ αἰτίας τῆς ἀντιστάσεως μερικῶν σκληρῶν ἀντικειμένων ἐποῦ κυρτοῦνται ἐμπρὸς εἰς τὸ βεῦμά των καὶ ἀνίσως ἡ θάλασσα, ὅταν ταρασσεται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους, ἤθελε σχηματίζει κύματα, καὶ ἤθελεν ἐκβάλλει ἕνα ἐξαφνικὸν καὶ βίαιον ἔχον, καὶ τότε, λέγω, ὅλα αὐτὰ τὰ ἀβύχα πράγματα δεχονται τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου, με τὸ να φανερῶν ὁ λόγος αὐτός ὅτι ἐλθὴ ἡ κτίσις ξεφωνίζει, καὶ με αὐτὸν τὸν τρόπον σχεδὸν φανερώνει τὸν ἰδικόν της Δημιουργεῖν. Καὶ βροντῇ δὲ ἂν τύχῃ να ἐκρανῇ εἰς τὰ σύννεφα, δὲν πρέπει να νομιζώμεν ὅτι συμβαίνει κανεν ἄλλο, παρὰ ὅτι ὁ Θεὸς τῆς δοξῆς ἐβρόντησεν καὶ ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ποῦ συγκρατεῖ μόνος τοῦ τὴν ὑγρὰν φύσιν Κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν. « Ὁ Κύριος, λέγει, εἶναι ἐπάνω εἰς ὑδάτα πολλὰ » Διότι ἐμάθομεν ἀπὸ τὴν Κεσμογένεσιν(¹) ὅτι ὕδωρ ὑπάρχει ἐπάνω ἀπο

(¹) Ὡς δὲ ἀνέμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῆς φράσεως αὐτῆς ὅτι τὰς θυμωτικὰς ὀμιλίαις τοῦ ὁ Ἅγιος εἰς τὴν Ἑξαήμερον ἀπήγγειλε πρὸ τῶν Ὀμιλιῶν εἰς τοὺς ψαλμούς.

τοις οὐρανούς ὕδωρ πάλιν ἄλλο εἶνε εἰς τὴν ἄβυσσον καὶ ἄλλο
 ὕδωρ τρίτον ἀποτελεῖ τὸ ἀθροισμα τῶν θαλάσσιων. Ποῖος λοιπὸν
 εἶνε ἐκεῖνος σποῦ συγκρατεῖ ὅλα αὐτὰ τα ὕδατα καὶ δὲν τα ἀφί-
 νει ἀπὸ το φυσικόν των βάρος νὰ γυνωνται πρὸς τα κατω. Ποῖος
 ἄλλος παρα ὁ Κύριος σπου ἰσταται ἐπάνω εἰς ὅλα τα συμπαντα,
 ὁ ὁποῖος ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ὕδατων τὴν κυρ σφριαν. Ἀλλὰ ἰσως
 ἀκομη, καὶ με ἄλλαν πλεον μυστικην ἐννο αν, με το Φωνή Κυ-
 ρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ἤμπορεῖ νὰ ἐνοησωμεν τὴν φωνην σπου
 γκουσθῇ ἐπάνω ἀπὸ τὸν Ιερδανην, ὅταν ὁ ἰησοῦς Χριστος ἐβα-
 πτιζετο, ἡ σπο α ἔλεγεν Οὐτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός
 (Ματθ 3 17 Διοτι τότε ὁ μεν Κύριος ἦτο ἐπάνω εἰς πολλὰ 116
 ὕδατα καὶ ἀνιᾶζε τὸν Ιερδάνην, καὶ δι' αὐτοῦ ὅλα τα νερα τῆς
 γῆς με τὴν βάπτισιν του, ὁ δὲ Θεὸς τῆς δόξης ἀνωθεν, ἀπὸ
 τοις οὐρανούς ἐδρονεττε με τὴν μεγαλοφωνην τῆς μαρτυρίας
 του Ἀλλὰ προσετι, καὶ ἐπάνω εἰς τοις βαπτιζομένους Χριστια-
 νους ἐπιλεγεταὶ ἡ φωνή τὴν σποιαν διεταξεν ὁ Κύριος Διοτι
 Πορευθέντες, λεγει, βαπτίζετε εἰς τὴ δρομα τοῦ Πατρὸς καὶ
 τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Ματθ 28, 19) Λοιπὸν
 αὐφωνή του Κυρίου γινετα, ἐπάνω εἰς τα ὕδατα. Γινετα δὲ ἡ
 βροντη, ὅταν ἔτρος ἀνεμος καὶ ορμητικὸς ἐναπομεινῇ κλεισμέ-
 νος μέσα εἰς τας κοιλότητας τῶν νεφελῶν τότε αὐτός ὁ ἀνεμος
 περιστρεφεται με δύναμιν μενάλτην μέσα εἰς ἐκεῖνα τα καὶλώματα,
 καὶ ζητεῖ διεξοδὸν πρὸς τα ἔξω Ἀλλὰ τα συννεφα ἀπὸ τὴν με-
 γάλην ἐκείντην συμποκνωσιν του ἀνεμου εἰς τα ἐντος των, φου- B
 σκωνουν μὲν ὡσαν σφαιρα, πλην δεικνουν ἀντιστασιν καὶ ἔτσι
 εἰς ἑνὸς μεν ἀπὸ τὴν ἰσχυραν ἐκείνην προστριβὴν τοῦ ἀνεμου,
 εἰς ἄλλου δὲ ἀπὸ τὴν ἀντιστασιν τῶν νεφῶν ἀποτελεῖται ὁ τρα-
 χὺς ἐκεῖνος ἤχος τὸν σποῖον ἀκουομεν Ὅταν δμως τεντωθοῦν
 παρὰ πολλὰ ἀπὸ τὸν ἀνεμον αἱ νεφελαι καὶ φουσκώσωουν ὡσάν αἱ
 πομπόλυγες, τότε δὲ, ἤμποροῦν νὰ ἀντισταθοῦν περισσότερον,
 ἀλλὰ με ὁρμην μεγάλτην ἤθραυονται καὶ ἐκβάλλουσιν με μίαν βιασαν
 πρὸς τα ἔξω ἐκπονη τὸν ἀνεμον σποῦ εἶχον ἐντος των, καὶ με
 αὐτον τὸν τροπον ἀποτελεῖται ὁ κροτος ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον κά-

μυσταγωγούνται. Αὐτοὶ δὲ τὸ ἴδιον συνήθως κάνουν και τὴν ἀστοκίαν. Ὁ Κύριος λοιπὸν εἶπε πρὸς μαθητὰς ἐπάνω εἰς τὰ ὕδατα καὶ ἐνεργεῖ τοὺς ἰσχυροὺς ἐκείνων ἀρετὰς τῆς βροντῆς, μετὰ τὴν προξενήσασθαι εἰς τὴν ἀπαιτὴν τοῦ ἀεὶ φανερῶς πολλὸν ὑπερβολικὸν καὶ ροδερὸν ἀρετῶν. Ἡμεῖς δὲ ἀκριβῶς κατὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν γλῶσσαν νὰ νομασθῇς βροντὴν καὶ τὴν παραδοσὶν καὶ ὑψηλοτέραν διδασκαλίαν ἀποδίδεται μετὰ τὸ βάπτισμα διὰ τῆς ἰσχυρᾶς φωνῆς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ εἰς τὰς ψυχὰς ἐκείνων, ἵνα ἐγείνωνται τελεῖοι πλέον διὰ μίσην τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος (*). Ὅτι δὲ βροντὴ εἶναι τὸ Εὐαγγέλιον, φανεροῦν οἱ μαθηταὶ ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι υἱοὶ βροντῆς ὠνομάσθησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ υἱοὶ βροντῆς ἀληθῶς ὑπῆσαν (Μαρκ 32 17) (†). Διὰ τοῦτο τῆς τοιαύτης βροντῆς ἡ φωνὴ δὲ ἀρμυζεῖ εἰς τὸν τυχόντα, ἀλλ' εἰς ἐκείνον ὅπου εἶναι ἄξιος νὰ ὠνομασθῇ τροχός. Διότι λέγει ὁ Δαβὶδ· Φωνὴ τῆς βροντῆς σου ἐν τῷ τροχῷ (Ψαλμ. 76, 19). τοῦτέστιν ἡ φωνὴ τῆς βροντῆς σου εἶναι εἰς ἐκείνον ὅπου ἐλόντ' ἐκείνους εἰς τὰ ἔμπροσθεν καὶ προσεῖται καθὼς ὁ τροχός, ὥστε ὀλίγον μόνον ἀκκουμῶν εἰς τὴν γῆν εἰς ἐκείνον ὅπου ἐλὼς διόλου εἶναι τοιοῦτος, καθὼς ἦτο ἐκεῖνος ὁ τροχός διὰ τοῦ

(*) Το λεγόμενον λέγει· «ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἤδη τελειομένων». Ἐννοεῖ δὲ ὁ Ἅγιος ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι προσερχόμενοι εἰς τὴν πίστιν πρῶτον ἐκκτηχόμενοι εἰς τὰ δόγματα καὶ εἰς τὰ βαπτιζόμενοι ἐγίνοντο χριστιανοὶ τελεῖοι πλέον μυσταγωγούμενοι εἰς τὰ θεῖα μυστήρια. Ἡ ἐξήγησις αὕτη ἐξαγεται καὶ ἐκ τῆς Χρυσστομικῆς ῥησεως «Ἡ πίστις προηγείται τοῦ βαπτισματος» Ἐρμην. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάν., Οὕτω ἔγραψε καὶ ὁ θεολόγος Εὐαγγελιστὴς Μάρκος α' Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται (16, 16).

(†) Οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης ὠνομάσθησαν υἱοὶ βροντῆς, διότι διὰ μεγάλης φωνῆς, ὡς ἀναπτύσσει ὁ ἱερός Θεοφυλάκτος, ἐκήρυξαν τὸ Εὐαγγέλιον, ὥστε ὡσαν μὴ βροντὴ ἠκουσθῇ. Καὶ Γρηγόριος δὲ ὁ θεολόγος ἐν τῷ 19 καὶ 20 λόγῳ αὐτοῦ λέγει ὅτι διὰ τὸ μεγαλόφωνον υἱοὶ βροντῆς οὗτοι ὠνομασθησαν.

οποίον εἶπεν ὁ Ἰεζ' κε τλ. Καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ τροχὸς εἰς ἐπὶ D
 τῆς γῆς ἔχόμενος τῶν ζώων τοῖς τέσσαροι καὶ τὸ εἶδος αὐτῶν
 καὶ ἡ ποιησις αὐτῶν ὡς εἶδος θαλαττῆς (1, 15) «Καὶ εἶδον, λε-
 γει, καὶ ἰδοὺ εἷας τροχὸς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ὅστις ἦτο ἐξευγ-
 μένος εἰς τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ ἡ ὄψις αὐτῶν καὶ ἡ κατασκευὴ
 αὐτῶν ὥσαν ἡ ὄψις θαλαττῆς»

Ὁ Θεὸς λοιπὸν τῆς δόξης ἐβρόντησε Κύριος ἐπὶ ὑδά-
 των πολλῶν Ὑδατα λεγονταὶ εἰ Ἅγιοι, διότι ποταμοὶ ρεοῦσιν
 ἀπὸ τῆν κοιλίαν των (Ἰωάν 7, 38), τοῦτ' ἐστὶ μα πνευματικὴ
 ὁδὸσκαλῖα ἐποῦ ποτίζει μὲ δαριλείαν τας ψυχὰς τῶν ἀκροα-
 τῶν Καὶ πάλιν λέγει λαμβάνουν αὐτοὶ ὕδωρ ἀλλόδομον εἰς
 ζωὴν αἰώνιον (Ἰωάν 4, 14), τοῦτ' ἐστὶν ἐποῦ ἀναβρῦει ζωηρον,
 τὸ ποῖον εἰς ἐκείνους ἐποῦ το ἔλαδον καλῶς καὶ ὀρθόδοξως γίνετα
 μία πηγὴ ὕδατος, ἡ ποῖα ἀναπηδᾷ καὶ ποτίζει καὶ ὀδηγεῖ εἰς ζωὴν
 τὴν αἰώνιον. Λοιπὸν ἐπάνω εἰς τὰ τοιαῦτα ὕδατα ὑπάρχει ὁ Κυ-
 ριος Ἐνθυμήσου δὲ τώρα καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ προφητοῦ Ἡλία,
 ὅταν ἐκλεισθῇ ὁ οὐρανὸς τρία ἔτη καὶ ἑξ' ἡμέρας· οἱ ἐνῶ ἦτο
 ἡπλωμένη μία λαμπρὰ αἶθρα ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Καρ- E
 μήλου (*), χωρὶς τὸ παραμικρὸν συννεφόν, ὁ Ἡλίας ἐξαφνα
 ἤκουσε φωνὴν ἐξερχομένην ἀπὸ πολλὰ ὕδατα ἀμέσως δὲ κατο-
 πιν καὶ βρόντη ἐγείνεν ἀπὸ σύννερα καὶ βροχὴ ἐτίσεν. [Γ' Βατ
 18, 12) «Ὁ Κύριος λοιπὸν εἶνε ἐπάνω εἰς ὕδατα πολλὰ» Φωνὴ
 Κυρίου ἐν ἰσχυί «Φωνὴ τοῦ Κυρίου» λέγει, εἶνε εἰς τὴν ἰσχύν
 ἡγουν εἰς τὸν ἰσχυρὸν ἄνθρωπον· Καθὼς εἰς τὸν τροχόν γίνετα
 ἡ φωνή, ἐταὶ εἰς τὴν ἰσχύν ἀποτελεῖτα πάλιν ἡ φωνὴ τοῦ Κυ-
 ρίου· Διότι ἐκείνος ἐπὶ εἰς ὅλα εἶνε ἰσχυρός με τὴν δυναμὶν τοῦ
 Χριστοῦ ὅπου τὸν ἐδωλεμῶναι αὐτοὺς ἀκούει τας ἐντολάς τοῦ Κυρίου
 καὶ πράττει αὐτάς (Α' Τιμ 1, 12) Φωνὴ λοιπὸν τοῦ Κυρίου ὑπάρ-
 χει ὅχι εἰς τὴν ἀσθενόσαν καὶ ραθυμὴν ψυχὴν, ἀλλ' εἰς ἐκείνην ἐποῦ

(*) Ὁ Ἡερμῆλος ἢ Ἡερμῆλιον εἶνε ὄρος κατὰ φῶτον τῆς Παλαι-
 στινῆς νοτιῶς τοῦ Ἀθῆνων, ἐποῦ διέτριβεν ὁ Θεοῦ τῆς Ἡλίας

μὲ μεγάλην φιλοπονίαν καὶ ἐξαιρετικὴν δύναμιν πράττει τὸ ἀγαθὸν
 Φωνὴ Κυρίου ἐν μεγαλοπρέπειᾳ «Φωνὴ τοῦ Κυρίου λαλεῖ, ὑπαρ-
 χεῖ εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν, ἔπειτα εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ ἄνδρα»
 Ἡ μεγαλοπρέπεια εἶναι ἀρετὴ λαμπρά καὶ μεγάλη ὅθεν ἐκεῖνος
 ὅπου λαμπρῶς ἐκτελεῖ τὰς μεγάλας πράξεις τοῦ ἐνομαζέτα με-
 γαλοπρεπτοῦ Ὅταν λοιπὸν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀδούλωτος εἰς τὸ φρόνημα
 τῆς σαρκὸς ⁽¹⁾, ὅταν ἀποκτήσῃ μεγαλεῖον καὶ ἀξίωμα ἐπὶ τῆς
 119 πρέπει, μετὰ τὸ νὰ συναισθάνεται τὰ προτερήματα ὅπου τῆς ἐδο-
 ῖσθαι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τότε μέσα εἰς αὐτὴν ὑπαρχει ἡ φωνὴ τοῦ
 Κυρίου Ὅσοι μὲν λοιπὸν ἄνθρωποι ἔχουν μεγαλοπρεπεῖς περὶ
 τοῦ Θεοῦ ἐννοίας, μετὰ ὑψηλὸν δὲ τροπὸν ἐμελέτησαν τοὺς περὶ
 τῆς δημιουργίας λόγους καὶ κατώρθωσαν ἐξαιπῶς εἰς ἱκανὸν
 βάθος νὰ ἐννοήσουν τὴν ἀγαθότητα τῆς τρενίας τοῦ Θεοῦ, καὶ
 προσετιθεσὶ δὲν εἶναι φειδῶλοι εἰς τὰς ἐλεημοσύνας, ἀλλὰ μεγα-
 λοδωροὶ καὶ πλουσιῶς ἐξοικονομοῦν τὰς ἀνάγκας τῶν ἀδελφῶν,
 αὐτοὶ εἶναι οἱ μεγαλοπρεπεῖς, μέσα εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι ἐγκάτοι-
 κος ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου Διότι βέβαια ὁ μεγαλοπρεπὴς περιφρο-
 νεῖ ὅλα τὰ σωματικά, μετὰ τὸ νὰ θεωρῇ ὅτι αὐτὰ συγαρινόμενα
 120 μετὰ τὰ ἀσράτα δὲν ἔχουν καμμίαν ἀξίαν Τὸν μεγαλοπρεπῆ καμ-
 μία περιπέτεια καὶ δυστυχία δὲν θὰ τὸν λυπήσῃ οὔτε θὰ τὸν
 διαταράξῃ ἐν γένει κακὸν πάθος, οὔτε θὰ περιπέσῃ ποτε εἰς αμαρ-
 τήματα, εἰς τὰ ὅποια περιπίπτουν ἀνθρωπάκια φαῦλα καὶ εὐ-
 τελεῖ οὔτε καμμία ἀκαθαρσία τῆς σαρκὸς θὰ τὸν ταπεινώσῃ
 Διότι δυσκόλως εὐρίσκουν εἰσοδὸν εἰς αὐτόν τὰ ταπεινωτικά
 πάθη, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν οὔτε καὶ νὰ τὸν κυττάξουν
 κατὰ πρόσωπον, διὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ φρονήματος
 του. Ὑπάρχει δὲ ἀκόμη καὶ ἡ ὑπερβάλλουσα καὶ ὑπεροράνιος
 τοῦ Θεοῦ μεγαλοπρέπεια, καθὼς ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Δαβὶδ

(1) Φρόνημα τῆς σαρκὸς ἐνομάζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Ῥωμ
 8, 6) κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφυλακτον, τὸν παχὺν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου
 ὅπου μόνον διὰ τὸ σῶμα φροντίζει.

Ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ψαλμ. 8, 2)· ἤτοι ἀνυψώθη ἡ μεγαλοπρέπεια σου ὑπεράνω ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ». Ὅσοι λοιπὸν μεγάλα καὶ πηλὰ φρονοῦν περὶ τοῦ Θεοῦ, οὗτοι ὑπερυψοῦν τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ.

Φωνὴ Κυρίου συντρίβοντος κέδρους () «Φωνή, λέγει, τοῦ Κυρίου εἶνε, ὁ ὁποῖος συντρίβει τὰς κέδρους». Ἡ κέδρος ἄλλοτε μὲν ἐπαινεῖται ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς ὡς ἂν εἶναι δένδρον στερεόν, τὸ ὁποῖον δὲν σκίπεται ποτε καὶ εἶνε εὐωδὸς καὶ αἰθιαλές, ἱκανὸν δὲ νὰ χορηγῇ στεγασμα καὶ σκέπην. Ἀλλοτε ἔτι πάλιν κατηγορεῖται ὡς ἂν ὅπου εἶνε δένδρον ἄκαρπον καὶ δυσκολόγιστον τερσόν, ὥστε νὰ /ρτσίμευη εἰς τελειαν παράστασιν τοῦ ἀσεβοῦς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος μὲ κέδρον παρομοιάζεται. Διότι Εἶδον, λέγει ὁ ψαλμὸς, τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον καὶ ἐπαυρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου (ψαλ. 36, 35) • Εἶδα, λέγει, τὸν ἀσεβῆ ὅπου πολὺ ὑψονετο καὶ ὑπερχραινέετο ὡς ἂν τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου (2). Αὐτὴν δὲ τὴν κατηγορημένην σημασίαν

(1) Ἡ κέδρος εἶνε δένδρον τοῦ γένους τῶν κωνοφοριῶν ὅμοια πρὸς τὴν κυπαρισσον, ἀλλὰ φθάνουσας εἰς ὕψος μὲγα καὶ ἔχουσα φύλλα πυκνά ὡς τὰ τῆς πεύκης. Περιδύεται εἶνε αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου. Ἐξο τελευταίου τούτου εἰδὺς πατρὶς εἶνε ἡ Συρία, ἐνθα φθάνουν εἰς μεγίστον ὕψος. Ἐχει δὲ αὕτη σχῆμα πυραμιδοειδὲς καὶ μεγαλοπρεπές. Ζῇ πάμπολλα ἔτη καὶ περεχει ξύλον ἐρυθρὸν εὐωδὸς καὶ ἀδιαφθορόν. Ὁμοίως καὶ ἡ ῥητίνη αὐτῆς εἶνε εὐωδιστάτη. Ὁ καρπὸς τῆς κέδρου εἶνε τὸ μῆλον καθὼς το κυπαρισσομῆλον. Ἀλλ' ὀνομαζέται ἄκαρπον δένδρον ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ, διότι δὲν πρκαγε, καρπὸν βρωσίμον. Τὸ μικρὸν δένδρον τοῦ γένους αὐτοῦ, ἥπερ ἀπαντᾷ ἐν Ἑλλάδι καὶ ὀνομαζέται κέδρος, εἶνε ἡ ἀρκευθος, εὐωδιστάτη καὶ αὕτη, ἀλλὰ μὴ φθάνουσα εἰς τὸ ὕψος τῆς κέδρου.

(2) Ὁ Λιβάνος εἶνε τὸ περιβόητον ὄρος τῆς μεσημβρινῆς Συρίας, τὸ ὁποῖον σύγχεται ἀπὸ δύο χωριστὰς σειρᾶς, τὸν κυρίως Λίβανον, καὶ τὸν Ἀντιλίβανον, μεταξὺ τῶν ὁποίων σχηματίζεται ἡ Κοιλία Συρίας. Ἐκ τοῦ Λιβάνου εἶχε καφεῖ ὁ Σολομὼν με χιλιάδας ἐργατῶν τὴν ξυλείαν διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ περιφήμου Νεκροῦ τῆς Ἱερουσαλήμ.

- ἔχει ομοίως καὶ εἰς τὸν στίχον αἴτῃν τ. κεδρὸς διότι «ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου, λέγει, συντριβὴ τὰς κεδρὸς». Καθὼς δὲ λέγεται, ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου ἐνοικεῖ μέσα εἰς τὴν μεγαλοπρεπὴ φωνήν, ἔτσι λέγεται ἄλλῃν ὅτι τ. φωνὴ αὐτῇ τοῦ Κυρίου συντριβὴ ἐκείνους τοῦ ματαιῶς ὑπερηφανεύονται ἐκείνους τοῦ ἀνυψῶν τὸν ἑαυτὸν τοῦς με ὅσα φαίνονται ὑψηλά καὶ μεγάλα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, με πρῶτον ὁτὶ αὐτῇ τ. ὄψαν, ἡ ἔξοχον καὶ ἀρχήν.
- Δ** ἡ χαλκὸς σωματικὸν ἡ δὲ νὰ μὴ ἄνδρειαν σωματικὴν Καὶ πυντρίψει Κύριος τὰς κεδρὸς τοῦ Λιβάνου. «Καὶ ἡ συντριβὴ, λέγει, ὁ Κύριος τὰς κεδρὸς τοῦ Λιβάνου». Ὅσοι ἄνθρωποι ἀναδιδόντες καὶ πατοῦν εἰς ξένα πράγματα καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἀποκοτύνουν τὴν ἀλαζονείαν ἐπάνω τοῦς αὐτοὶ λέγοντα κεδροὶ τοῦ Λιβάνου, διότι καθὼς αἱ κεδροὶ τοῦ καὶ μὴ τῶν τοῦς καὶ ἔνε ὑψηλαί, γίνονται ὁμως ὑψηλοτέρα καὶ μεγαλοπρεπέστερα, ὅσα, εἰνὶ ὑψιτομένα ἐπάνω εἰς ἕνα ὑψηλὸν ὄρος, με τὸ νὰ προστίθεται εἰς τὸ ὕψος τῶν καὶ τὸ ὕψος τοῦ βουνου ἔτσι καὶ ὅσοι ἐπιστηρίζονται ἐπάνω εἰς τὰ φθάρτα τοῦ κόσμου πράγματα, κεδροὶ μὲν εἰνὶ καὶ αὐτοὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἀλαζονείας τῶν καὶ τῆς ἐπάρευνας τοῦ νοῦς τῶν, τοῦ Λιβάνου ὅς κεδροὶ ἐπὶ νομαζόνται, ὅσοι ὑπερηφανεύονται μὲ τὴν ξένην ἀνυψώσιν, με πράγματα τοῦ δὲν εἰνὶ ἰδία τῶν, καὶ ἀνυψώνονται καὶ γίνονται ἀλαζῶνες ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τὰ γίνεσθαι πράγματα ὡσαν ἄλλοι τινὰ ἀπὸ τὴν κερύειν τοῦ Λιβάνου. Ἀλλ' ὁ Κύριος ὅν συντριβὴ, ἔλας τὰς κεδρὸς ἄλλα μόνον τὰς κεδρὸς τοῦ Λιβάνου, διότι ἐπειδὴ τὸ ὄρος τοῦ Λιβάνου εἰνὶ τοπος εἰδωλολατρίας, ὅσα ψυχαὶ ὑπερηφανεύονται ἐναντίον τῆς γνώσεως τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, αὗται ὀνομαζόνται κεδροὶ τοῦ Λιβάνου καὶ εἰνὶ ἀξίαι νὰ συντριφθῶν. διότι ὑπάρχουσιν καὶ ἄλλα κεδροὶ τοῦ Θεοῦ, τὰς οποίας σκεπαζόν αἱ ἀναδενδράδες τῆς ἀμπέλου ἐκείνης, ἡ οποῖα μετετέθη ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, καθὼς ἐμαθεῖμεν ἀπὸ τοῦς ψαλμοῦς. Ἐκάλυψεν ὄρη ἡ σκιά αὐτῆς καὶ αἱ ἀναδενδράδες αὐτῆς τὰς κεδρὸς τοῦ Θεοῦ (ψαλμ. 79, 11, «Ἐσκεπάσε, λέγει, τὰ βουνὰ ἡ σκιά τῆς καὶ αἱ ἀναδενδράδες αὐτῆς ἐσκεπάσαν τὰς κεδρὸς τοῦ Θεοῦ». Ἀφοῦ λοιπὸν μαζί με τὰς

αλλας εννοιας ἐποῦ ἀποδιδόμεν εἰς τὸν Χρῆστον, ὁ Κύριος ἡμῶν ἐνμαρτύρεται καὶ ἀμπελος, ὅτι ἐγὼ εἶμι, λέγει, ἡ ἀμπελος, διὰ τὰ κλήματα (Ἰωάν. 15 5) ἥτοι «Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀμπελος, δηλαδὴ ἡ ρίζα, αἷς εἰσθε τα κλήματα καὶ τὴ βέργη», τότε κέδροι τοῦ Θεοῦ εἶνε ὅσοι προτιτισταί με, ἦσαν ἀκαρποὶ καὶ τρωρισταί ἐς καυσίαν, ἀποτοῦ ὁμοῦ προστῆθαι ὑποκατω ἀπο τὴν σαιπην τοῦ Χριστοῦ καὶ τροπὸν τινὰ ἐνέδωσαν αὐτὸν ὁλοκλήρον, με τὴν 120
 ἡσυχίαν τοῦ γαριῦ σκεπάζουσιν ὁλόγυρα καλὰ τὴν ἀκαρπίαν τῆς ζωῆς ^A
 τῶν. Τὰς μὲν λοιπὸν κέδρους τοῦ Θεοῦ τὰς φυλάττουσιν καλὰ ἀναδενδραῖες ποικιλαρποὶ, ἐποῦ περ πλείοντα ὁλόγυρα εἰς αὐτάς, τὰς δὲ κέδρους τοῦ Ἀδανῶ, συντρεῖ ὁ Κύριος. Καὶ λεπτινεῖ αὐτάς ὡς τὸν μόσχον τὸν Λιβανὸν (1) «Καὶ θα λεπτινεῖ, λέγει, καὶ θα τρεφῇ αὐτάς καλὰ καὶ ὄσων τὸν Ἀδανόν, καὶ ὡς ἐλεπτυνε καὶ ἐτρέφεν εἰς κοινὴν τὸ μοσχαρίον» Ἐθνημισοῦ τῶρα τὸ μοσχαρίον ἐποῦ ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἐξοδόν, τὸ ὅπσιον εἶχον κατασκευάσει οἱ Ἑβραῖοι, ὅταν ἐπισαν εἰς τὴν εὐδωλολατρείαν (Ἐξοδ. 32 20) Ἐκεῖνος τὸ μοσχαρίον ὁ Μωϋσῆς τὸ ἐλεπτυνε καὶ τὸ ἔκαμε κοινὴν καὶ ἐποίησε με ἐκεῖνο τὸν Ἑβραϊκὸν λαόν (2) Ἀπαράλλακτα λοιπὸν ὥσων ἐλπίνοι τὸ μοσχαρίον θα ἐξασανσθῇ ὁ Κύριος ὁλοκλήρως τὸν Ἀδανόν καὶ τὸ ἔθνημον τῆς εὐδωλολατρείας ἐποῦ κυριαρχεῖ ἐπάνω εἰς αὐτὸν Καὶ Ὁ ἡγαπημένος ὡς υἱὸς μονοκερώτων «Καὶ ὁ ἡγαπημένος, λέγει, θα εἶνε ὥσων ἕνας υἱὸς τῶν μονοκερώτων». Ὁ Μονογενὴς υἱὸς ἐποῦ διδίδει ζωὴν εἰς τὸν κόσμον (Εφ. 5, 2), ὅταν μὲν προσφίρῃ τὸν αἵματόν τοῦ θύσαν καὶ προσφύραν εἰς τὸν Θεὸν δια

(1) Ἡ ἐννοια κατὰ σύνταξιν τοῦ στίχου εἶνε πύτη. Καὶ λεπτινεῖ πύτας, τὰς κέδρους καὶ τὸν Ἀδανόν, ὡς, τὸν μόσχον.

(2) Καὶ λαβὼν ὁ Μωϋσῆς, λέγει ὁ Ἐξοδός, τὸν μόσχον ὃν ἐποίησαν, κατέκαυσεν ἐν πυρὶ καὶ κατήλασε λεπτόν — τὸν ἄλσας — καὶ ἐσπείρε αὐτόν — τὴν κοινὴν — ἐπὶ τὸ ὄδιον, καὶ ἐποίησεν αὐτὸ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ.

τὰς ἁμαρτίας μας ὀνομάζεται καὶ ὁ μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ πρόβατον Διότι Ἰδε, λέγει, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ (Ἰωάν 1 29 « Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ » Καὶ πάλιν Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη (Ησ 53 7, « Ὡσαν ἔλα πρόβατον εὐρηθὲν ἐν σφαγῇ ». Ὅταν δὲ εἶναι ἀνάγκη νὰ τιμωρήσῃ ἐκδικητικῶς καὶ νὰ κρημνίσῃ κάτω τὴν σκληρὰν ἐξουσίαν καὶ τυραννίαν τοῦ διαβόλου, οὗτοῦ προσκολλᾶται ἐπάνω εἰς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, μιαν δύναμιν δηλαδὴ ἀποθνήσκουσαν, ἔλως διόλου καὶ ἐξηγριωμένην, τότε ὀνομάζεται Γίος μονοκέρωτων Διότι καθὼς μανθάνομεν ἀπὸ το βιβλίον τοῦ Ἰωβ ὁ μονοκέρως εἶνε ζῶον οὗτοῦ ἔχει μιαν δύναμιν ἀκαταμάχητον καὶ ὅν ὑποτάσσεται ὅλως διόλου εἰς τὸν ἄνθρωπον (¹) Διότι Οὐ δήσεις αὐτὸν ἑλάνει, λέγει, οὐδὲ κοιμηθήσεται ἐπὶ φάινῃς (Ἰωβ 39, 10 ἔτσι « Δὲν ἔμπορεῖς ποτὲ νὰ δεῖσῃς αὐτὸς με λωρίον, εἰς τὸν ζυγὸν δι' ἄλῃ ὥστε νὰ ἐργώσῃς τὸν ἀγρὸν σου, οὔτε ἔμπορεῖ νὰ κοιμηθῇ μεσὰ εἰς βότρυν » (²).

(¹) Ὁ Φαραὼν τῆς Γερθεῖς ἐκδοῦς Ἀκλῆς ὀνομάζει τὸ ζῶον τοῦτο βινόκερων Εἶνε δὲ ζῶον μετὰ ἐκ τῶν μυστοφόρων, τὸ ὅποιον κατοικεῖ εἰς τὰς θερμὰς χώρας, εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὰ γειτονικά της Κίνας μέρη. Φερεῖ ἐν κέρασι (ἐξ οὗ μονόκερος, ἢ καὶ δύο ἐπὶ τοῦ βόγγου αὐτοῦ εἶναι δὲν ἔχουσιν σχετὶν μὲ τὸν σκελετόν, ἀλλὰ εἶνε προσαρτήματα τοῦ δέρματος του. Εἶνε ζῶον ἄγριον καὶ δυσμορφὸν καλυπτομενὸν ὑπὸ παχέος ἀτρυγούτου δέρματος εἶνε ἐγκῶδες καὶ διητροπὸν, νυκτόδιον δὲ, κοιμώμενον τὴν ἡμέραν καὶ ἀποφεύγον τὸν ἥλιον, τὸν ὅποιον φοβεῖται καθ' ὑπερβολήν. Τὸ κέραν αὐτοῦ κυρτωμένον πρὸς τὰ ὀπίσω εἶνε πολλὰκις μῆκος ἑνὸς γαλλικοῦ μετροῦ καὶ φέρεται εἰς τὸ ἔμποριον. Ἐκ τούτου, ἀπκλυνομένου διὰ βρασσεως, κατασκευάζουσιν οἱ ἀσκηταὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους τοὺς σταυροὺς τοὺς λεγομένους μονόκερα, φέροντας ἐπάνω λεπτοτάτας γλυφὰς τοῦ Ἑσταυρωμένου καὶ ἄλλας θρησκευτικὰς περικελευστικὰς μετὰ κοπιώδους τεχνῆς ἐξεργασμένους· ὁμοίως δὲ κατασκευάζουσιν καὶ ἐγκόλπια. Τὰ παλαιότερα ἀπὸ αὐτὰ ἔχουσιν μεγάλην ἀρχαιολογικὴν ἀξίαν. Ὅταν τοὺς βεπτίζωμεν ἐν τῷ ὕδατι, σχηματίζονται καὶ ἐπικαθύνονται ἐπ' αὐτῶν θρόμβοι λαμπροὶ ὡς ἀδάμαντες.

(²) Εἰς τὰς μαρτυρίας οὗτοῦ φέρει ὁ Ἅγιος συνέπτυξε τὸ κεκρυμμένον

Καὶ πολλὰ ἄλλα λεγόνται εἰς το μέρος τοῦτο τοῦ προφητικου αὐτοῦ βιβλίου ὃ α το ζῶν τοῦτο ἔπος αγαθὰ τοσόν την ελευθεριαν και δεν θελει να σταθῃ διὰ τοῦ εἰς τοὺς ανθρώπους() Ἄξιον δε παρατηρητικῶς εἶναι ὅτι ἡ θεία Γραφή με δύο σημασίας μεταχειρίζεται την παρομοίωσιν τοῦ μονοκερώτος αλλοτε μιν πρὸς ἑκαινον, αλλοτε δε πρὸς κατηγοριαν. Διοτι λεγει = Ῥῥσαι ἐκ ῥομφαίας ἐγὼ ψυχὴν μου και ἀπὸ κεράτων μονοκερώτων ἐγὼ ταπεινώσιν μου. (Ψαλμ 21, 22) Ὑψύτωσαι, λεγει, ἀπὸ τῆν ρομφαίαν την ῥυγην μου και ἀπὸ τα κέρατα τῶν μονοκερώτων την δόνημιαν και ἐντελειάν μου. »

τοῦ Ἰωβ, ὅτερ ἔχει οὕτω «Βεβλήσει δε σοι μονοκερως δουλεῦσαι ἢ κοιμηθῆνα ἐπὶ φάτνης σου, δῆσαι δε ἐν ἱμασ ζυγὸν αὐτοῦ;» 39,10 Ἀλλὰ μετέβλε και τὰς ἀπορηματικὰς ἐρωτήσεις εἰς τὰς ἰσοδυναμοὺς ἀποφατικὰς προτάσεις.

(1) Διὰ τῆς ῥήσεως του αὐτῆς ὁ Ἅγιος συμπεριέλαβεν ὅλα ἔπα ἀναφέρονται ἐκείνη περὶ τοῦ ζῆρου τούτου ἐν τῷ προμνησθέντι χωρίῳ τοῦ Ἰωβ, ἅτινα εἶνε τὰ εξῆς· «ἢ ἐλκύσει σου κῦλακας ἐν πεδίῳ; πέποιθας δὲ ἐπ' αὐτῷ ὅτι πολλὴ ἡ ἰσχύς αὐτοῦ, καὶ ἐπαρήσεις αὐτῷ τὰ ἔργα σου; πιστεύσεις δε αὐτῷ ὅτι ἀποδώσει σοι τὸν σπόρον, καὶ εἰσώσει σου τὴν ἑλωνα;»

Ἡ παροῦσα περιορὴ τῆς Ὁμιλίας τοῦ Ἁγίου, ἐν τῇ ἀνεκδοτῷ Σειρῶ Νικητα τοῦ Ἡρακλειωτου, ἥτις ἔχει συρραφῇ ἐκ διαφόρων ἐρμηνειῶν εἰς τοὺς Ψαλμοὺς πικρα διαφορῶν ἐρμηνευτῶν γενομενων, φερεται ἐκτενεστερα παρακολουθεῦτα ὅλα τὰ ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Ἰωβ λεγομενα περὶ τοῦ μονοκερώτος Ἐχει δε οὕτω κατὰ μεταγραφην ἐλευθεραν. «Οὔτε θὰ θελήσῃ ποτε ὁ μονόκερως νὰ κοιμηθῇ μέσα εἰς φάτνην, οὔτε θὰ ἰσοπεδώσῃ τὰς καιλαδας ἀκολουθῶν σε καὶ ἀνοιγῶν αὐλακας διὰ τοῦ ἀρότρου, οὔτε θὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτον ποτε την καλλιέργειαν τοῦ ἀγροῦ σου, οὔτε θὰ σοῦ ἀποδώσῃ τὸν σπορον, συντελῶν τουτέστιν εἰς την κανονικην τῆς γῆς καλλιέργειαν, οὔτε θὰ συναῖξῃ μέσα εἰς τὰς ἀποθήκας τὰ γεννήματα ἐκ τοῦ ἐλωνίσθησαν.

Αὐτὰ λέγ. ὅτι τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ ὁ Κύριος, μετὰ τὴν
 θελήσει κατ' ἐγγύτητα τὸν ἐχθρὸν εἰς τοὺς πόλεμους λαόν, οὗτος
 ἐπανεστατῆσαι ἐναντίον τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν τοῦ Πατρὸς Πά-
 λιν ὁμῶς λέγει εἰς ἄλλο μέρος Ὑψωθήσεται ὡς μονοκέρα-
 τος τὸ κέρας μου (Ψαλμ 91, 11) ἤτοι «θα ὑψωθῇ τὸ κέρας
 μου ὥσαν τὸ κέρας τοῦ μονοκερώτος». Καθὼς φαίνεται λοιπὸν
 ἕνεκα μὲν τῆς ἀμυντικῆς δυνάμεως, τὴν ὅτιαν τὸ ζῶον αὐτὸ
 ἔχει πρὸς ἐπιδράσειν του, λαμβάνεται πολλὰς εἰς τὴν α-
 γίαν Γραφὴν εἰς ἐξέκαστον τῶν κακῶν ἕνεκα δὲ τοῦ μεγάλου
 D καὶ ὑψιτοῦ κέρατος του καὶ τῆς ἀγάτης οὐκ ἔχει πρὸς τὴν
 ἐλευθερίαν, ἀνατίθεται τοῦναντίον εἰς παρομοίωσιν τῶν καλῶν
 Καὶ ἐν γένει ἐπειδὴ ὑπο τῆς Γραφῆς τῆς λέξεως κέρας λαμβάνεται
 εἰς πολλὰ μέρη ἀντι τῆς δόξης, καθὼς ὅταν λέγῃ Ὑψώσει
 κέρας λαοῦ αὐτοῦ (Ψαλμ 148, 14) ἤτοι «θα ὑψώσῃ τὴν δό-
 ξαν τοῦ λαοῦ τοῦ». Καὶ πάλιν Τὸ κέρας αὐτοῦ ὑψωθήσεται
 ἐν δόξῃ (Ψαλμ 111, 9) ἤτοι «Τὸ κέρας αὐτοῦ θὰ ὑψωθῇ μετὰ
 δόξαν» ἡ ἀκομή, ἐπειδὴ τὸ κέρας λαμβάνεται πολλὰς ἀντὶ
 τῆς δυνάμεως, καθὼς εἰς τὸ Ὑπερασπιστὴς μου καὶ κέρας
 τῆς σωτηρίας μου (Ψαλμ 17, 3), ὁ Χρῆστος δὲ εἶναι δύναμις
 τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο μετὰ τὴν ἐλπίδα ὁ Χρῆστος ἐν κέρας, ταυτί-
 σι μίαν δυνάμιν, τὴν δυνάμιν τοῦ Πατρὸς, ὠνομάσθη μονό-
 κερως.

Φωνὴ Κυρίου διακόπτοντος φλόγα πυρός «Φωνὴ τοῦ
 Κυρίου γίνεται, λέγει, ὁ ὁποῖος διαχωρίζει τὴν φλόγα τοῦ πυ-
 ρός» Διεχωρισθὴ μὲν ἡ φλόξ τοῦ πυρός κατὰ τὴν ἱστορίαν τῶν
 E τριῶν Παίδων εἰς τὴν Βαβυλωνίαν κάμινον (Δαν 3, 17) ὅταν ἡ
 φλόξ ἐξεχύθη ἐξω ἀπὸ τὴν κάμινον εἰς ἑκτάσιν μεγαλειτέραν ἀπὸ
 τεσσαράκοντα ἑνὲα πήχεις, καὶ κατεκαίεν ὅλους ἐκείνους ἐποὺ
 ἴσταντο γύρω ἐκεί. Ἀποῦ δὲ διεχωρισθὴ μετὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ
 Θεοῦ, ἐδέχθη ἐντὸς αὐτῆς αὖραν, μίαν γλυκυστάτην πνοὴν καὶ
 ἀναψυχὴν, τὴν ὅτιαν ἀπελάμβανον οἱ Παῖδες ἐποὺ εὗρισκοντο
 εἰς τὸ μεσον τῆς καμίνου ἤσυχτοι καὶ ἀτάραχοι, ὥσαν νὰ εὗρί-
 σκοντο ὑπὸ τὴν ὁροσερὰν σκιὰν κανένης δεινῆρου. Διότι λέγει

Ἐγένετο ὥστε πνεῦμα ὁρόσου διασπείζον (Δαν. κλ. 3, 50) «Ἐ-
 γίνεν ἔξαρνα ὡσαν μία αὔρα ὁρῶσα ὅπου ἐσπείρει δυνάτα τιν-
 οῦσα ἐντος τῆς καμίνου ᾧ) Καί, εἶνε βεβαία πολὺ κατατλη-
 κτικώτερον να διαχωρῇ, ἡ φυσικὴ δύναμις τοῦ πυρός, παρα
 να διαιρεθῇ ἐντελῶς ἡ Ἑβραῖα βάλαντα εἰς δύο μέρη Ἀλλ'
 ὅμως ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου καὶ τὴν φυσικὴν συνεχείαν καὶ ἐνότη-
 τα τοῦ πυρός ἡμπορεῖ να διαχωρίσῃ. Μόλοντι τὸ πῦρ φαίνεται 121
 εἶνε ἀδύνατον με ἀνθρωπινῇ ἐπινοῇ να κοπῇ εἰς δύο καὶ Ἀ
 να διαίρεθῇ. ἀλλ' ὅμως με τὴν προσταγὴν τοῦ Κυρίου ἀκο-
 πτεται εἰς δύο μέρη καὶ διαχωρίζεται. Φρονῶ δὲ ὅτι το πῦρ
 ὅπου εἶνε προετοιμασμένον διὰ τὸν διαβολὸν καὶ τοὺς ἀγγέλους
 τὸν διὰ κόλασιν αὐτῶν διαχωρίζεται με τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου.
 Τοῦτο δὲ θὰ γινῇ τότε πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν Ἐπειδὴ εἰς
 το πῦρ ὑπάρχουν καὶ ἐνέργουν δύο δυνάμεις φυσικαί, ἡ μία
 καυστικὴ ὅπου καίει καὶ ἡ ἄλλη φωτιστικὴ ὅπου φωτίζει, θὰ
 ἀποχωρισθοῦν τότε καὶ ἡ μὲν δριμύτης καὶ τιμωρητικὴ καὶ καυ-
 στικὴ δύναμις τοῦ πυρός θα ἀπομείνῃ δι' ἐκείνους ὅπου εἶνε ἄξιοι
 διὰ τὰς πράξεις των να καρῶν, ἡ δὲ φωτιστικὴ καὶ λαμπρά αὐ-
 τοῦ δυνάμεις θα δοῦν ὡς κληρονομία αἰώνιος διὰ τὴν λαμπρότητα
 καὶ χαρὰν ἐκείνων ὅπου αἰωνικῶς θα ἐφραινεῖνται εἰς τὴν Βασι-
 λειαν τῶν Οὐρανῶν. Φωνὴ λοιπὸν τοῦ Κυρίου γίνεται, ὁ ὅποιος
 διακοπτεὶ τὴν φλογὰ τοῦ πυρός καὶ διαχωρίζει αὐτὴν εἰς δύο
 μέρη, ὥστε το μὲν πῦρ τῆς κόλασεως να εἶναι χωρὶς να ἔχῃ
 ὁλόκληρὴν λάμψιν καὶ χωρὶς να φωτίζῃ, το δὲ φῶς πάλιν τῆς ἀνα-
 παύσεως να ἀπομείνῃ φεγγαροῦν χωρὶς να καὶ ὁλόκληρον

Φωνὴ Κυρίου συσσειόντος ἔρημον. «Φωνὴ τοῦ Κυρίου
 γίνεται, λέγει, ὁ ὅποιος σείει δυνάτα καὶ συγκλονίζει τὴν ἔρη-
 μον.» Διὰ τὸ καλὸν τῆς ἔρημου οἰκονομεῖ ὁ Κύριος να γίνεται
 εἰς αὐτὴν ὁ συγκλονισμός οὗτος, διὰ να μεταβληθῇ αὐτὴ ἀπὸ
 ἔρημος ὅπου ἦτο εἰς χώραν κατοικημένην καὶ, ἀφοῦ ἀπορρίψῃ

(1) Ἡ ῥῆσις ἐν τῷ Δανιὴλ ἔχει οὕτω «Ἀγγελοὶ Κυρίου ἐπαί-
 νησι το μετον τῆς καμίνου ὡς πνεῦμα ὁρόσου διασπείζον.»

τὸ ὄνειδος τῆς ἀτεκνίας, λαβὴ τὸν ἔπαινον τῆς πολυτεκνίας διότι πολλὰ εἰς τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης εἰν ἄνδρα (Ήσ 54, 1) «Πολλά, λέγει, εἶνε τα τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον παρὰ ἐκείνης ὅπου εἶνε ὑπανδρευμένη» καὶ ἀφοῦ γέμῃ ἀπο τα ὕδατα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μεταβλήθῃ αὕτη σπουδαιότερα ἢ το ἔρμος, εἰς λιμένας ὑδάτων. Καὶ συσσεισεί Κυριος τὴν ἐρημον Καδης «καὶ θὰ συκλονίσῃ, λέγει, με δυνατὸν σεισμοῦ ὁ Κύριος τὴν ἐρημον τῆς Καδης». Δὲν θὰ σεισῇ λοιπὸν ὁ Κύριος κάθε ἐρμον ἀλλὰ μόνον τὴν ἐρμον τῆς Καδης τουτιστι τὴν ἁγίαν καὶ αφιερωμένην εἰς αὐτὸν διότι Καδης ἐξγίνεται ἀγισμός⁽¹⁾ Φωνὴ Κυρίου καταρτιζομένη ἐλάφους. «Φωνὴ γίνεταί τοῦ Κυρίου, λέγει, οὗοῦ τελειοποιεῖ καὶ δυναμώνει τας ἐλάφους Ὅσα λέγονται τώρα δια τὸν καταρτισμὸν καὶ ἐνδυνάμωσιν τῶν ἐλάφων, το οἷον ἐνεργεῖ ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου, πρέπει νὰ ἐξηγηθῶν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, με τὸν ὅποιον ἐξηγηθῆσαν καὶ τα προηγουμένα Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ ἐλαφος ἔχῃ τοιαύτην φυσικὴν κατασκευὴν, ὥστε νὰ μὴ τμπορῇ νὰ βλάπτεται διόλου ἀπο τα ἐρπετά, καὶ μάλιστα καθὼς λεγουν ἐκεῖνοι οὐοῦ ἔκαμαν εἰδικας παρατηρησεις εἰς τα τοιαῦτα, ὅταν φάγῃ ἐχίδναν ἢ ἐλαφος, καθαρίζεται καὶ θεραπεύεται ἀπο κάθε πάθημα δηλητηριάσεως⁽²⁾ Ἀφοῦ δι ἐλα τα φαρμακερα θηρεα

(1) «Τουτεστι τὸν ἀγισμὸν» ἔχει το κείμενον ἀλλ' ἡμεῖς ἤκολουθήσαμεν τὴν ἀναπτύξιν αὐτοῦ ὅπου καμνεὶ ὁ ἱερὺς Ζυγαδηνὸς ὅστις παρακολουθεῖ πιστῶς τὸν Μ Βασιλείου «Δὲν θὰ συσσεισῇ, λέγει, ἔλην τὴν ἐρημον, ἀλλὰ τὴν Καδης τουτεστι τὴν ἁγίαν τὴν αφωρισμένην καὶ ἁγίαν αὐτοῦ».

(2) Οἱ εἰδικοί αὐτοὶ φυσικοῦοι εἶνε ὁ Πλίνιος καὶ ὁ Αἰλιανός, ὅστις εἰς το συγγραμμά του «εἰς ζῶων» ἀναφέρει καὶ ἄλλα καθαριθικά. τὰ ὅποια τρώγουν καὶ ἐλαφοι, ἵνα τρωγλαχθῶν ἀπο τὰ δηγματα τῶν ἐρπετῶν. Ὅταν τὴ δρχθῶν ἀπο φαλάγγια, ἤτο. φαρμακερας ἀρχνας, τρώγουν ἀρκειναι, ἄλλοτε δε παλιν τρώγουν σέλινον καὶ θεραπεύονται.

λαμβάνονται· εἰς ταρσάσιν καὶ ἔξεικονοῖσιν τῶν ποτηρῶν καὶ διαβολικῶν δυναμειῶν, ὅτι δέδωκα ὑμῖν, λέγει ὁ Κύριος, τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφειν καὶ σκορπίων () καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ (Λευκ. 10, 19) «Σὰς ἐδωκα, λέγει, τὴν ἐξουσίαν να πατήτε ἐπάνω εἰς ὄφεις καὶ σκορπίους καὶ ἐπάνω εἰς ἕλιν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ἀποῦ ἄλλος πάλιν ψαλμός ὑποσχεταὶ εἰς τὸν Προφήτην καὶ λέγει· Ἐπὶ δοπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσῃ (Ψαλμ. 90, 13) «Ἐπάνω εἰς ἀσπίδα, λέγει, καὶ ἐπάνω εἰς βασιλίσκον θα πατήσης» (1) ἀφοῦ λέγω, αὐτὰ ἀναγινώσκωμεν εἰς τὴν α-
γίαν ἱστορίαν, ὡς αἱ ἀκούωμεν να ἀναγερῇ τὸ ὄνομα τῆς ἐλά-
φοῦ, εἶνε ἀνάγκη να ἐννοῶμεν ὅτι ὁ λόγος ἐκεῖνος μᾶς ἐξεικο-
νίζει τὸ ἀγαθὸν καὶ ὠφελίμον εἰς ἡμᾶς. Διότι λεγούσι οἱ ψαλ-

(1) «Ὅφεις καὶ σκορπιοὶ περὶ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον, εἶνε τὰ τεύχεα τῶν ἀχμόνων, ὅπου σφύρονται εἰς τὴν γῆν κάτω. Καὶ ἔσοι μεν δαιμόνες πλῆθοντες πλεονόφονα λεγόντες ὄφεις ἔσοι δὲ πληθύνουν κρυφά, λεγόντες σκορπιοὶ».

(2) Ἡ μὲν ἀσπίς εἶνε ὄφιν ἰσθμὸς τῶν θερμῶν κλιμάτων· εἶνε δὲ συνήθης ἰδίως εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἐπιστημονικῶς ὀνομαζέται Νάγια Χαγίε. Ὁ δὲ βασιλίσκος εἶνε μυθικὸς ὄφιν, εἰς τὸν ὅποιον ἐδόθη τὸ ὄνομα τοῦτο, διότι ἔφερε μικρὸν στεῦμα εἰς τὴν κεφαλὴν του. Οἱ ἀρχαῖοι ἀπεδίδον εἰς αὐτὸν μυθικὰς ιδιότητες. Ἐγενεάτο ἐξ ὧσιν ἀλεκτορὸς το ὅποιον ἐπώκατε φρόνος. Ὁ μυθικὸς αὐτός ὄφιν ἐφόνευε διὰ τοῦ βλεμματος. Ὁ Ἀθηναῖος ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς εἶδος ὄφιν ἐκ τῶν σκυροειδῶν ἐσπετῶν, τὰ ὅποια εὕρισκονταί σήμερον εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ φέρουν κοκτερὰν ῥάχιν. Ὡς πρὸς τὸ στέμμα τοῦ βασιλίσκου ἀναφέρομεν ὅτι ὑπάρχει εἶδος μεγάλου φηγ-
γρίου, ἰχθύος ἐκ τῶν συνθησεστέων εἰς τὰς θαλάσσας μας, εἰς προ-
σθιον μέρος τῆς κεφαλῆς τοῦ ὁποίου σχηματίζεται γωνιώδης ἐξοχή ἐπικλινής πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, ἔχοντα ὁμοιοτητα μὲ τὰς γοαμάς βυ-
ζαντινοῦ στεμματος, τὸ ὅποιον ἐφαγγγί με κορώνει ὀνομαζοῦν οἱ ἁγιοὶς Τοικῆτη ἐξοχή θὰ ἐσχηματίζετο καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλίσκου, ἀπο το ὅποιον ἔλαβε τὸ ὄνομα ὁ μυθικὸς ὄφιν.

μοί "Ορη τὰ ὑψηλά ταῖς ἐλάφοις (Ψαλμ 103, 118) «τὰ βουνά, λέγει, τα ὑψηλά εἶνε δια τὰς ἐλάφους » Καί παλιν· "Επιποθεῖ ἡ ἐλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων (Ψαλμ 41, 2) «Μεγάλον πόθον, λέγει, τρέχει ἡ ἐλαφος εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων.» Ἀφοῦ λοιπὸν καὶ καθὲ δικαιὸς ἀπαιτεῖ πάντοτε εἰς τα ὑψηλά μερῇ, κατὰ σκοπὸν δέωκαν ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως (Φιλ 3, 14), ἔτσι· «με ὀρισμένον σκοπὸν τρέγων νὰ λάβῃ το βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως(1) αὐτὸς τρέχει, ἀκομῇ καὶ εἰς τὰς ποσίμους καὶ ὑγιεινὰς πηγὰς, μὲ το νὰ ἀναζητῇ νὰ μαθῇ τὰς πρώτας ἀρχὰς καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς θεολογίας. Ἐν τῇ δυνάμει ἡ ἐλαφος μὲ τὴν ἀναπνοὴν τῆς νὰ συρῇ τοὺς ἐμφωλεύοντας φαρμακεροὺς ὄφεις καὶ λοιπὰ δηλητηριώδη ἔρπετα

E ἔξω ἀπὸ τὰς βαθυτάτας ὁπᾶς. Καθὼς λοιπὸν ὀνομάζεται αὐτὸς ὁ ἅγιος ἄνθρωπος, διότι ἐπάνω εἰς τὰ συννεφεύοντα καὶ ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρον ἀπὸ τὰ ἄλλα πτηνὰ ἀνυψοῦνται, ἀπὸ τὴν γῆν καὶ καθὼς πάλιν ὁ ἅγιος ὀνομάζεται προβατὸν διὰ τὴν ἡμερότητά του καὶ πραότητα καὶ τὴν προθυμίαν εἰς τὸ νὰ μεταδίδῃ εἰς τοὺς ἄλλους ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὑποῖα ἔχει καὶ καθὼς ὀνομάζεται χρίστος διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα οὗ ἔχει εἰς τὸ νὰ ἀρχῇ καὶ ὁδηγῇ καὶ περιστέρα πάλιν διὰ τὴν ἀκακίαν του καὶ ἀπλότητα ἔτσι ὀνομάζεται ἀκόμῃ καὶ ἐλαφος διὰ τὴν δυνάμειν οὗ ἔχει νὰ ἀντιμάχεται ἐναντίον τῶν κακῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολομών λέγει· "Ελαφος φίλος καὶ πῶλος χαρίτων δμιλείτω σοι (Παρ. 3, 19) «Ἄς ὑπάργῃ λέγει, πάντοτε μαζὶ σου ἐλαφος ἐρασμία καὶ δορκας χαριτωμένη.» Μὲ τοῦτο δὲ θελεῖ νὰ μὰς διδάξῃ ὅτι ἐκεῖνοι οὗ ἄνωτερον ὀνομάσθησαν ἐλαφοὶ εἶνε ἐπιτηδεῖοι καὶ κατὰλληλοι διὰ νὰ διδάσκουν τὴν θεολογίαν

122 A «Ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου εἶνε οὗ καταρτίζει καὶ κάμνει ισχυρὰς τὰς ἐλάφους.» Ὅταν λοιπὸν ἴδωμεν κανένα ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ οὗ νὰ εἶνε τέλειος καὶ κατηρτισμένος, ἅς προσπαθῶμεν

(1) Ὁ ἱερός Θεοφύλακτος ἄνω κλήσιν ἐννοεῖ τὴν ἀφθαρτὴν καὶ εὐράνειον βασιλείαν.

να ἰσχυρηθῶμεν, ὡς εἶπεν ἀπὸ τῆς συναναστροφῆς τοῦ Διῶσι
 ἀπὸ τοῦ εὐρύσκειται παροῦσα κοίμια εὐλαφία, ἀπὸ ἐκεί καταδύσκε-
 ται καὶ γέμνει ὅλη ἡ βλάστη τῶν φαρμακερῶν ἐρπετῶν Ὑπερῶ
 τὰ ἱσχυρὰ θηρία δὲν ὑπερέρουν τὴν ἑσπέρην αὐτοῦ τοῦ ζώου, ἀπὸ
 μάλιστα καὶ νὰ καπνισθῶν μόνον οἱ ὄφεις μετὰ τὰ καίσιμα κέ-
 ρατα τῶν ἐλαφίων φεύγου ἀμέσως καὶ ὑποχωροῦν Καὶ ἀποκα-
 λύψει ὄρυμνους· Καὶ ὅτε γυμνώσῃ, λέγει, καὶ ὅτε ξεσκεπασθῇ τοὺς
 ὄρυμνους ταῦτεστι τὰ ἄγρια ὀάση· Κατὰ πρῶτον τὴ σωνὴ τοῦ
 Κυρίου καταρτίζει καὶ κάμνει ἰσχυρὰς τὰς ἐλαφροὺς, κατεστὶν δὲ
 γυμνῶν τοὺς ὄρυμνους ἐκείνους ὁ γλαῶν τοὺς τοποὺς ἐπὶ εἶνε
 καταρτίζονται καὶ καταπνικνυμένο ἀπὸ ἄγρια καὶ ἀκαρπὰ δένδρα,
 οὗτοι συντήτως καταπεργάζονται τὰ φαρμακερὰ θηρία Ὑπερῶ λοιπὸν
 εἶνε πλέον τελεία ἡ εὐλαφία μετὰ τὸν καταρτισμὸν οὗτοῦ εὐλαφίαν
 ἀπὸ τὸν Κύριον, τότε ὁ δικαῖος οὗτοῦ εὐμοιοῦται μετὰ τὴν κα-
 θαρίζει καὶ ξανθίζει τὰ πάλιν ἐκείνα ἄγρια ὀάση, δια νὰ παρα-
 δοῦσιν μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπον εὐκολὰ γυμνοὶ ἀπὸ κάθε βοτάνης
 ἐκείνη οἱ οὗτοι βλάπτουσι τὴν ζωὴν μας οὗτοῦ ἐκφυγετοῦ μετὰ
 ἐκεί· Καὶ ἐπεὶ ὁ καλὸς δένδρον οὗτοῦ δὲν κάμνει καρπὸν καλὸν κο-
 πτεται ἀπὸ τῆς ῥίζαν τοῦ μετὰ τὴν αἰνίγην καὶ ριπτεται εἰς τὴν
 φωτίαν· (Ματθ 3, 10), ἐξ ἀνάγκης καθαρίζονται καὶ οἱ ὄρυμοί
 μετὰ τὸν λόγον οὗτοῦ κοπτεται καλλίτερον ἀπὸ κάθε ὁστομονμάται-
 ραν (Ἑβρ 4 12) ταῦτεστιν αἱ ψυχαὶ οὗτοῦ εἶνε ὁσμαιναι ὅλως
 διοῦν εἰς τὴν ὀλικὴν προσπάθειαν, μίση εἰς τὰς οὗτοιας ὡσάν
 κάποια θηρία ἐμφωλεῖσιν τὰ διαφορὰ καὶ ποικίλα πάθη τῶν ἀμαρ-
 τιῶν· (1) Ὑπερῶ δὲ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀθρώπους μετὰ τὸ νὰ εἶνε
 βαρυφορτωμένοι ἀπὸ τὰς βιωτικὰς μεριμνας, ἔχουν τὰς ψυχὰς

(1) Λέγει δὲ καὶ ὁ ἱερός Ιωάννης ὁ Λινδιος ἀλληγορικῶς ἐρμη-
 νεύων τὴν λέξιν· ὁ ὄρυμος δὲ ἐστὶν ὁ κόσμος δια τὸ σκιῶδες καὶ
 ἀλαμπες καὶ ταπεινὸν τῆς ἀμαρτίας τε καὶ πολυθείας τοῦτο γὰρ ἐστὶ
 ὄρυμος, τῶπος συνδένδρος τῆς ἡλικίας ἐμποδιζὼν ἀκτίνας καὶ σκο-
 τὰς κατὰ κεκαῶν διὰ τὴν τῶν δένδρων πυκνοτητα (ἐσπέρην, εἰς τὸ
 Ὑπερῶ, κατὰ β').

των ὡσανύνα γωραριον γιμάτων ἀπο ἀκανθίας καὶ δὲν τας ἀφινουν να τρεφῶνται καὶ να προσδίδουν με τὴν ὁδασιαλῆαν τοῦ θείου λόγου καὶ ἔτσι να καρποφορῶσιν, διὰ τοῦτο ἀπογμῶνναι καὶ ξεσκεπάζει, ὁ Κύριος τοὺς ὄρυμους, τουτεστι τὴν ὁσμορφίαν καὶ ὁσχημῆαν καὶ βλάβην ὅπου ὑπάρχει εἰς τὰς ὁριοντίδας τοῦ βίου τουτου, διὰ να καθαρισθῇ καὶ φανῇ καλὰ ὁ τόπος τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ μὴ ἔρουν τότε οἱ ἄνθρωποι συγκεχυμένας καὶ διεστραμμένας τὰς κρίσεις τῶν διὰ τὰ τράγματα τοῦ κοσμοῦ ἐξ αἰτίας τῆς ἀμαθείας τῶν ἁγίων πολλοὶ ἄνθρωποι τὰ μὲν ἀγαθὰ, ἐπειδὴ εἶνε πολλὰ κοπιαστικά, τὰ θεωροῦν κακὰ, τὰ δὲ κακὰ, ἐπειδὴ ἐνυπαρχῇ ἵς αὐτὰ προχίμρος πάντοτε ἡ εὐχαρίστησις καὶ γλυκύτης, τὰ ἐπιζητοῦν καὶ ἐπιθώκουν να τὰ ἀποκτησούν ὡσαν να εἶνε ἀγαθὰ Ἀνικδιτηγτος δὲ εἶνε ἡ πλάνη αὐτὴ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων Ὅθεν εἰς μὲν τὴν φύσιν τῶν ἀγαθῶν ἀνήκουν διενδρα καρποφορα καὶ ὅλαι αἱ κέδροι, τὰ ὅποια ἀπαριθμοῦνται ὑπὸ τοῦ Προσητου μαζὶ με τὰ ἐπιλοιπα δημιουργηματα εἰς τὸν περιωρισμὸν ἐκείνον αἶνον πρὸς τὸν Θεον⁽¹⁾ Εἰς δὲ τὴν φύσιν τῶν κακῶν ἀνήκουν οἱ ὄρυμοι, τοὺς ὁποίους ξεσκεπάζει καὶ φανερῶναι ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ, διὰ να μὴ ἐξαπατηθῶν καὶ γελασθῶν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θα ἐνομιζαν ὅτι ἤμποροῦσαν να εὐρουν κανένα καρπὸν χρησιμὸν μεσα εἰς αὐτοὺς

Καὶ ἐν τῷ ναφ αὐτοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν «Καὶ μίσα, λυγαι, εἰς τὸν ναῖν αὐτοῦ ἕκαστος ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ὁξολογιῇ τὸν Θεον». Ἄς ἀκούσούν τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ φαλμου καὶ ἄς ἐντραποῦν ὅσοι κάμνουν ἐκεῖ μακροὺς καὶ διεξοδικοὺς λόγους⁽²⁾ Τί

(1) Ἐννοεῖ ὁ ἅγιος τὸν 148 ψλμὸν «Αἰνεῖτε τὸν ἑωριν ἐκ τῶν ὀρνέων, τὸν ὅποιον ἐκθ' ἐκάστην αὔγην εἰς τὸ τέλος τοῦ ὁρθρου φέλλει ἡ Ἐκκλησια, δι' οὗ καλεῖται εἰς τὴν ὁμνῶδικν τοῦ Πλάστου ὅλη ἡ δημιουργία, μαζὶ δὲ με ὅλα καὶ ἐξὺλκ καρποφόρα καὶ πᾶσαι κέδροι».

(2) Μακρὰς δὲ προσευχὰς ἢ μακροῦς λόγους, καθὼς λέγει ἐνταῦθα ὁ Ἅγιος, ἐννοεῖ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον (Ματθ. 6, 8., κατὰ τὸν θεῖον

λέγει ο ψαλμὸς "Ὅστις ἐπελθῇ εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ θα ἀγα-
 γείλῃ ἐν ἡμετέρῃ καὶ καταλαλῇαν. ὅ, πράγματα μάταια,
 ὅχι λόγους γεμάτους ἀπὸ πραγματὰ βδελυρά, ἀλλὰ μετὰ εἰς
 τὸν ναὸν αὐτοῦ ἕκαστος χριστιανὸς προσφέρει δοξολογίαν. Πα-
 ριστάνται ἐκεῖ οἱ ἄγγελοι οὗτοι καταγράφουν τοὺς λόγους
 τῶν προσευχομένων. Εἶνε παρὼν ἐκεῖ ὁ Κύριος οὗτος παρατη-
 ρεῖ τὰς διαθέσεις τῶν εἰσερχομένων δια νὰ προσευχηθῶν. Τοῦ
 κάθε ἑνὸς ἡ προσευχὴ εἶνε φανερά εἰς τὸν Θεόν. Ποῖός με διαθε-
 σιν καὶ μὲ σπουδὴν μεγάλῃν ποῖός με ἀκριβῆ γνώσιν καὶ φρο-
 νησιν ἐπιζητεῖ νὰ κερδίσῃ τὰ ἐπουράνια. Ποῖός δὲ ἐπιπολαιῶς
 καὶ μὲ τὸ ἄκρον μόνον τῶν χειλέων τοῦ προσφέρει τοὺς λόγους
 τῆς προσευχῆς, ἡ δὲ καρδία τοῦ εἶνε πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὸν Θεόν.
 Καὶ ἂν δὲ ὁ τοιοῦτος ζητῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ χάρισμα εἰς
 τὴν προσευχὴν τοῦ, ὅμως ἐπιζητεῖ υἱεὶαν σαρκὸς καὶ σωματι-
 κὸν πλοῦτον καὶ δόξαν ἀνθρωπίνην. Καὶ ὅμως καὶν ἀπὸ αὐτὰ
 δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν εἰς τὴν προσευχὴν μας, καθὼς ἡ Γραφή
 μᾶς διδάσκει ἀλλ' εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ ἕκαστος ἀπὸ τοὺς πι-
 στοὺς δοξολογεῖ τὸν Θεόν. Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ
 (Ψαλμ. 18, 2) «Οἱ οὐρανοί, λέγει, διηγούνται καὶ κηρύττουν
 ἀφῶνως τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ». Τῶν Ἀγγέλων ἔργον εἶνε νὰ δο-
 ξολογοῦν τὸν Θεόν. Εἰς ὅλην τὴν στρατίαν τῶν ἐπουρανίων ἐν
 ἔργον μόνον ὑπάρχει, τοῦτο νὰ δοξολογοῦν τὸν Κτίστην καὶ
 Δημιουργὸν τῶν πάντων Θεόν. Ὅλη ἡ κτίσις, καὶ ἐκείνη ὅπου

Ε

Χρυσόστομον ὅχι τὰς μακρὰς ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν ἀλλὰ ὡς πρὸς
 τὴ μῆκος καὶ τὸ πλῆθος τῶν λόγων. Διότι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος
 λέγει ὅτι πρέπει νὰ ἐπιμενῶμεν εἰς τὴν προσευχὴν ζήτοῦντες τὸ
 αὐτὸ πρᾶγμα (Ρωμ. 12, 12). Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἐπήνεσε τὴν χή-
 ραν, ἡ ὅποια με τὴν ἐπιμονὴν τῆς ἡνάγκας τὸν σκληρὸν ἄρχοντα
 νὰ τὴν ἀκούσῃ. Ὁμοίως καὶ ὁ φίλος ἐκεῖνος με τὴν ἐπιμονὴν τοῦ
 ἔκαμε τὸν κοιμώμενον ἄρχοντα νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν κλίνην τοῦ.
 Ἐνομεθέτησε λοιπὸν ὁ Κύριος συχνὰ νὰ προσευχόμεθα καὶ ὀλίγα μεν
 νὰ λαλοῦμεν, νὰ βραδύνωμεν δὲ ἐν τῇ προσευχῇ.

αίωπα και ἐκείνη ὅπου λαλεῖ, καὶ ἡ ὑπερκόσμιος καὶ ἡ περι-
 123 γειος, δοξολογεῖ τὸν Κτιστὴν Ἀνθρώποι δὲ ἔλκενοι ἀρούσθη-
 A σαν τὰς οἰκίας των καὶ συνέρρευσαν εἰς τὸν Ναρν, διὰ νὰ ἔμπα-
 ρισοῦν ἰσως νὰ λάβουν χαρμὶαν ὡσεὶαν διὰ τὸν ἑαυτὸν των,
 δὲν ανοίγουν καλὰ τὰς ἀκρὰς των νὰ ἀκούσων ἐκεῖ τοὺς λόγους
 τοῦ Θεοῦ ἐποῦ ἀναγινωσκονται ἢ ψάλλονται, δὲν ἀσθάνονται τὴν
 ἀσθενῆ ἀνθρωπίνην των φύσιν, δὲν θλόνονται ἐποῦ ἔπεσαν εἰς τὴν
 ἀμαρτιαν ἀελεασθέντες καὶ συναρπαχθέντες, δὲν ληλατοῦν ἐνθυ-
 μουμένοι τὰς ἀμαρτίας των, δὲν τρομαζοῦν τὴν Κρίσιν, ἀλλ'
 ἀδιαφορεῖ ἔλως οἰοῦντο προσμεϊδῶντες πρὸς τὸν ἐνα καὶ τὸν ἄλλον,
 σφιγγοῦν τὰς /εῖράς των καὶ /αιρετίζουσι ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, καὶ
 μεταβάλλουσι τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς εἰς τόπον μακρῶν καὶ ἐκ-
 τεταμένων συνόμιλιών, καὶ καταρπύζουσι τὸν ψαλμὸν αὐτὸν ἐποῦ
 διαμαρτυρεῖται ἐναντίον των καὶ τοὺς λέγει ὅτι· «ἐν τῷ Ναρν
 B τοῦ Θεοῦ πᾶς τις λέγει δοξάν· Σὺ ἔμως οὐ μόνον δὲν λέγεις
 αὐτὸ ἐποῦ σοὶ παραγγέλλει ὁ ψαλμὸς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πλη-
 σιον σου σταμενὸν νύκται ἐμποδῶν, μέ το νὰ χάμνης αὐτὸν νὰ
 προσεῖξαι εἰς τὰς ἐμ' ἡμᾶς σου, καὶ με τοὺς θορύβους σου καὶ τοὺς
 κροτοὺς καταπνίγεις τὴν ὁδὸν τῆς ἀσκαλίας τοῦ ἀγίου Πνεύματος.
 Κυτταεὶς ἐμὼς μὴ πως πλεῖσταίον ἀντι νὰ λάβῃς μίσθον διὰ τὴν
 δοξολογίαν, ἀ-ἐλθὼς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καταδικασμένος μαζὶ
 μὲ ἐκείνους ἐποῦ βλασφημοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ μὲν ἔρχομαι
 ἐκεῖ ν' ἀκούσῃς Πρὸς τὴν ἑλπίαν ἔρχομαι, τὰ Εἰσαγγελικά παραγγέλ-
 ματα, τὰ κρυφάματα τῶν Ἀποστόλων·) Ἡ νυῶσσα σου καὶ

(1) Ὅμιλεῖ ἐν-κρόθῃ ὁ Ἅγιος κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν Ἀ' Κο-
 ρινθ' 14, 26. Διαβλεπομένη δὲ εἰς τοὺς λόγους τοῦ κύ-ους τὴν τα-
 ξιν, κατὰ τὴν ὅποιαν ἐγένετο ἡ ἀναγνώσις τῶν Γραφῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ
 λειτουργίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου. Διότι καθὼς καὶ ἐνταῦθα ὁ Ἅγιος
 λέγει, ἐν αὐτῇ πρῶτον ἐγένετο ἡ ἀναγνώσις, κατὰ τὴν οἰκίαν
 ἀπὸ τῶν Προφητῶν, ἐπει καὶ ἀναγινωσκτο τὸ ἐρὸν Εὐαγγέλιον καὶ
 τρίτον ὁ Ἀποστόλος ἐπειδὴ καὶ ἱστορικῶς οὕτως αὐτὰ ἐγένεον.
 Πρῶτον ἐκφράζειν οἱ Προφῆται τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος, ἐπειδὴ ὁ

ψάλλει, ὁ δὲ νοῦς σου ὡς ἐξετάζη με προσοχὴν τὴν ἐννοίαν
 καὶ σφμασίαν τῶν ψαλλομένων ἢ ἀνανήλωσχομένων. Καὶ με αὖ
 τὸν τὸν τρόπον θα ψάλλῃς με τὸ πνεῦμα σου, θα ψάλλῃς δὲ
 συγχρονῶς καὶ με τὸν νοῦν σου⁽¹⁾. Διότ' μετ' ὧς ὁ Θεὸς ἔχει
 ἀνάγκην ἀπὸ τῆς ἰδικτῆς σου δοξολογίας. Ἵγι' ἀλλὰ θέλει νὰ φα-
 νῇς ἰσὺ αἰσῖος ὁ ὅς ἐστι δοξαστήν, ἐν τῇν μέλλουσιν ζῶν. Ὁ σπεί C
 ρεῖ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει (ἐλάτ. β, 7). Ἐκεῖνο, λι-

Θεὸς παρῴθεις ἐδίδαξε καὶ ὅτερον οἱ Ἀπόστολοι, ἐξέλθον ἐν τῷ
 κηρύγμα. Ἡ ἐπιστομὸς αὕτη κηρυγία τοῦ Μ. Πιστολίου διαφωτι-
 ζεῖ καλὸν τὸ μέρος, τοῦτο τῆς λειτουργίας καὶ συμπαρακαλεῖ
 πᾶν ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἀπήγγειλε τὴν προῦσταν Ὁμιλίαν ὁ Ἅγιος.
 δὲν εἶχεν εἰσπαθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τ' λειτουργίαν σου ἀλλ' ἐξή-
 κολουθεῖ ἀκομὴ νὰ τελῇται ἡ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, τὴν ὁποίαν
 δὲν θα εἶχε συντομεύσει ἀκομὴ ὁ Μεγας Πιστολιος. Τὴν λειτουρ-
 γίαν αὐτὴν κατὰ τοὺς χρόνους, καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς φυλλοδὲξ ὁ ἐν
 μακρῇ τῇ ληξεί ἀρχιεπισκοπὸς Ζακκινθὸς Διονυσῖος Λατρεῖς, εὐρίων
 αὐτὴν τελευτήσαν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν τῇ Μητροπόλει τῆς
 ἐπαρχίας τοῦ ἀπᾶς τοῦ ἔτους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ Ἁ-
 γίου Ἰακώβου (23 Ἰβρίου) τελεσε δὲ αὐτὴν ἔκαστος καὶ ἐν Ἀθῆναις
 ἐν τῷ Ναῷ τῆς ἁγίας Εὐφροσύνης τῇ ἡμέρᾳ αὐτῇ ἐπὶ ταῖς ἐορταῖς αἱ
 ὁποῖαι ἐγένοντο τότε δια τὴν ἔφεξιν εἰς Ἑλλάδα τῆς Α. Μ. τῆς Πιστι-
 λίσσης Ὀλγας ἐν ἔτει 1889. Τελετῶν δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν
 τελεῖται ἐν Ἱερουσολύμοις. Ἐν Ἑλλάδι δὲ πλὴν τῆς Ζακκινθοῦ, τελεῖται
 ἐν Τήνῳ, τῇ πόλει, ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν δημοτελῶς,
 καὶ ἐν τῇ σεβασμίᾳ γυναῖκεσι Μονῇ τῇς ἑσπέρης τῶν Ἀγγελῶν, κει-
 μένῃ ἀνω τῆς πόλεως ἐν τῷ Κεχροβουνίῳ, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1902 τῇ
 φιλοκαλῇ μεριμνῇ τῆς ὁσιωτάτης Καθηγουμένης γεροντισσῆς Μαρ-
 θαλινῆς.

¹ Ὑπαινίσσεται καὶ ἐρμηνεύει ὁ Ἅγιος ἀποστολικὴν ῥῆσιν ἐκ
 τῆς πρὸς Κορινθ. Α'. Ἐπιστολῆς 14, 15) ὅτι γίνεται λόγος
 περὶ πνευματικῶν χαρισμάτων, τῆς ἀποκρίσεως τὸ συμπέρασμα εἶνε
 τοῦτο. Νὰ ψάλλῃ ὁ χριστιανὸς με τὴν γλῶσσαν, νὰ ψάλλῃ δὲ καὶ με
 τὸν νοῦν, τοῦτέστι νὰ ἐννοῇ καὶ καταλαμβάνῃ τὰ ψαλλόμενα διότι
 ἐὰν ψάλλῃ μόνον με τὴν γλῶσσαν, ὁ νοῦς μένει ἄκρτος. Ψάλλει δὲ

γει, ὁποῦ σπεῖρει ὁ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θα θερίσῃ· Σπεῖρον δοξολογίαν, δια να θερίσῃς στεφάνους καὶ τιμας καὶ ἐπαινοὺς ἐπάνω εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Αὐτὰ ὅχι ὡς ἀχρηστὰ εἶπομεν εἰς τὴν παρεκδασιν αὐτῇ τῆς ἐρμηνείας τοῦ στίχου τούτου, «Ἐν τῷ ναῶ αὐτοῦ πᾶς τις λέγει δοξάν», δι' ἐκείνους, ὅπου μίσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν καταλαμβάνονται ἀπὸ μιαν ἀκατάσχετον γλωσσασαλίαν, οἱ ὁποῖοι μὲ αὐτὴν τὴν συμπεριφορὰν τῶν ἀνωφελῶς εἰσέρχονται. Εἶθε δὲ μόνον ἀνωφελῶς καὶ ὅχι καὶ ἐπιβλαβῶς⁽¹⁾.

Κύριος τὸν κατακλυσμὸν κατοικεῖ⁽²⁾. «Ὁ Κύριος, λέγει, κατοικεῖ εἰς τὸν κατακλυσμὸν». Ὁ κατακλυσμός εἶναι μία πλημμύρα τοῦ ὕδατος ὅπου ἔξαφανίζει ὅ,τι κατακαλύπτεται ἀπὸ αὐτὸν καὶ καθαρίζει ὁλοκληρὸν ἐκεῖνο τὸ μέρος ὅπου προτῆτα ἦτο
 13 ρυπαρὸν. Κατακλυσμὸν λοιπὸν ὀνομαζει ἐνταῦθα ὁ φαλμός τὴν

με τὴν γλῶσσαν μόνον ἐκεῖνο, ὅπου ἔχει τὸν νοῦν ἐστρεφμένον εἰς ἄλλα καὶ ὅχι εἰς τὰ ψαλλόμενα.

(1) Ἄς ῥομαξοῦν ἀπὸ τὴν κπειλὴν αὐτὴν τοῦ Μ Βασιλείου ἐκεῖνοι ὅπου εἰσερχόμενοι εἰς τὸν Ναον ἵνα προσευχθῶσιν, πάνστώλως μεταβάλλουν τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς εἰς τόπον γενικῆς συνεντεύξεως, ματαολογοῦντες ἢ κακολογοῦντες. Ἀκομὴ δὲ πληκτικώτερον ὁμιλεῖ ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐν τῇ 36 ὁμιλίᾳ εἰς τὴν πρὸς Κυρινθίους Α'. ἐπιστολὴν ἀναφωνῶν, «Δὲν' εἶνε κουρεῖον ἡ ἐκκλησία, οὔτε μυροπωλεῖον, οὔτε μακηλεῖον, οὔτε ὁποιονδήποτε ἐργαστήριον, ἀλλὰ τόπος Ἀγγέλων, τόπος Ἀρχαγγέλων, Βασιλεία Θεοῦ, αὐτὸς ὁ οὐρανός.» (Παράβ καὶ Προλεγόμ. ἐν σελ 18,

2) Οἱ Ἑβδομήκοντα ἐξεδωκν κατοικεῖ, χρόνον μελλόντα τοῦ ρήματος κατοικεῖω. Ὅμως χαιρόγραφα τινὰ τοῦ Ἀγ.ου φέρουσι τὴν γραφὴν κατοικεῖ. Ὅμοίως καὶ ἡ Βουλγάτα τὴν αὐτὴν γραφὴν φέρει κατοικεῖ ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ. Ὁ δὲ Ἀκύλας ἐξεδωκε· «Κύριος εἰς τὸν κατακλυσμὸν ἐπάθισεν». Γραμματικῶς δὲ τὸ μὲν κατοικεῖω σημαίνει κάμνω ἕνα τόπον κατέλληλον διὰ κατοικίαν, τὸ δὲ κατοικεῖω σημαίνει διακένω μονίμως εἰς ἕνα τόπον· τοῦτο δὲ τὸ τελευταῖον, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς συνεχείας τοῦ λόγου, προτιμαῖ ὁ Ἅγιος.

ῥαριν τοῦ Ἁγίου Βαπτισματος, ὥστε ἡ ψυχὴ ἡ ὁποία ἐξέπλυνε καλὰ τὰς ἀμαρτίας τῆς καὶ ἐλαθαρῖσε τελείως τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, νὰ εἶνε τοῦ λοιποῦ ἐπιτηδεῖα νὰ γεινῇ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ῥαριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος Συμφωνῶν δὲ μετὰ τὴν ἐξηγήσιν αὐτῆς, εἶνε καὶ ὅσα ἐλε/θυσαν εἰς τὸν 31ον ψαλμον ¹⁾). Διότι καὶ εἰς τὸν ψαλμὸν ἐκεῖνον, ἀφοῦ εἶπεν ὁ Δαβὶδ, *τὴν ἀνομίαν μου ἐγνώρισα καὶ τὴν ἁμαρτίαν μου οὐκ ἐκάλυψα, καὶ, ὑπὲρ αὐτῆς προσεύξεται πᾶς δοῖος, ἐκπροσέσει κατὰ τὴν Ἠλὴν ἐν κατακλύσμῳ ὑδάτων πολλῶν πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐγγιούσιν.* «Ὅμως δὲν θὰ πλυσθῶσιν, λέγει, πρὸς αὐτόν, ὁ ὁποῖος θὰ κατακλύσθῃ καὶ κατακαλυθῇ ἀπὸ πολλὰ ὕδατα.» ²⁾ Δηλαδὴ δὲν θὰ πλυσθῶσιν πλέον αἱ ἀμαρτίαι εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸ βάπτισμα τῆς ἀρεσκείας τῶν παραπτωμάτων τοῦ διαμεσου τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Σχετικὸν μετὰ αὐτὸν τὸν στίχον εὐρίσκειται καὶ ἐν ἄλλῳ εἰς τὸν προφητὴν Μιχαῖαν ὅπου λέγει. «Οἱ θελητὴς ἐλέους ἐσὶν, ἐπιστρέψαι καὶ ἐλεήσει ἡμᾶς, καταδύσει τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν καὶ ἀπορροφήσονται εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης· καὶ καθιεῖται Κύριος βασιλεὺς εἰς τὸν αἰῶνα (7, 19).» Διότι θελεῖ τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν, λέγει, καὶ θὰ κάμῃ συνδιαλλαγὴν μαζί μας καὶ θὰ μᾶς ἐλεήσει, θὰ καταδύσῃ εἰς τὰ ὕδατα τὰς ἀμαρτίας μας καὶ θὰ ριφθοῦν αὐταὶ κάτω εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης καὶ θὰ καθίσῃ ὁ Κύριος βασιλεὺς εἰς τὸν αἰῶνα.» Ὅταν ὁ Θεὸς ἐγκατοικήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν ἐκεῖνου ὅπου λάμπει πλέον ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν ἐκεῖνον τῶν

(¹) Ἐξ αὐτοῦ γίνεται φανερόν ὅτι ὁ Ἅγιος ἡρμῆνευσε καὶ τὸν 31ον ψαλμὸν, ἀλλ' ἡ Ὁμιλία αὐτῇ δὲν ἐσώθη. (Παράβ. καὶ Προλεγ. ἐν σελ. 12).

(²) Ὑδατα πολλὰ ὀνομαζέται ἐν-αὐτῷ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα κατὰ τὸν ἐξηγητὴν τοῦ ἱεροῦ Ζυγκλίνου σοφὸν Νικοδημον διὰ διὰ τὴν ποσότητά τοῦ ὕδατος, ἀλλὰ διὰ τὴν τριότητά καὶ δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὅπαιον περιεχει τὸ ὕδωρ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος.

υδάτων τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος καὶ ἐν αὐτῇ τῷ τρόπῳ τὴν ὡσαν
 ἓνα ἔργον τοῦ Κυρίου ἰσχύει ἐν λαῷ αὐτοῦ δώσει. ὁ Κύριος
 εὐλόγησεν τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ. Ὁ Κύριος, λέγει, θα
 ἔωσῃ δυνάμειν εἰς τὸν λαόν τοῦ. Ὁ Κύριος θα εὐλογήσῃ τὸν λαόν
 τοῦ μετὰ τὴν εἰρήνην. Ἀπὸ μὲν τῶν αμαρτωλῶν λαὸν θα ἀρπάσῃ ὁ
 Κύριος ὁ ἄνατον ἄνδρα καὶ ἄνατὴν γυναῖκα εἰς ἐκεῖνον ὅπου
 φυλάττει τὰς ἐντολάς τοῦ ποιεῖν δυνάμειν (Ἠσ 3, 1) Ὅτι
 ἐν τῷ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται (Ματθ 23, 29) «Εἰς ὅλους ἐκε-
 124 νους, λέγει, ὁποῦ ἔχουσιν, θὰ δοθῶν καὶ ἄλλα ἀκόμη». Ἀποῦ δὲ
 ᾤ με αὐτὸν τὸν τρόπον αὐτοῦ ἐνδυναμωθῆναι πλεονεξίαν εἰς τὸ να πράττει
 ἃ καλὰ ἔργα, τότε γίνεται ἀξίος να λάβῃ τὴν εὐλογίαν τοῦ
 Θεοῦ. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ τελειότης ἀπὸ ὅλης τῆς εὐλογίας τοῦ
 Θεοῦ εἶναι ἡ εἰρήνη, ἡ ὁποία εἶναι μετὰ ἰσχυρὰ ἐκστάθεια καὶ ἀτα-
 ραξία τοῦ νοῦ, ὡστε ὁ εἰρηνικός ἄνθρωπος να γνωρίζεται ἀπὸ
 τοῦτο τοῦ σημείου, ὅτι διὰ αὐτὴν κατάρθωσι τὴν πραότητα μετὰ τὴν
 λατρίαν τῶν ὁσίων τῶν κακῶν συνήθειῶν τοῦ. Ἐκεῖνος ὅμως ὁποῦ
 πολεμεῖται ἀκόμη ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ δὲν ἀπειρήσῃ τὴν εἰρήνην
 τοῦ Θεοῦ τὴν ἐκείνην ὁ Κύριος ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς τοῦ, ἥτις
 ὑπερέχουσα πάντα νοῦν (Φιλ 4, 7) (1) θα περιφρουρήσῃ τὰς
 ψυχὰς ἐκείνων ὁποῦ εἶναι ἀξίαι αὐτῆς. Αὐτὴν τὴν εἰρήνην καὶ ὁ
 Ἀποστόλος Πέτρος εὐχεται εἰς τὰς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ λε-
 γων. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθῆναι (Πετρο 1, 2). Ὁ
 Χάρις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγει, καὶ ἡ εἰρήνη να πλεονασθῇ εἰς σᾶς,
 τευτεστι με ἀφθονίαν να σᾶς δοθῇ. Ἐβλεψόντες οὖν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ
 130 ἀγωνισθώμεν καλῶς καὶ ὑποτασσώμεν τῷ σαρκικῷ φρονήματι (2)

(1) Τὴν ὁποῦν, δὲ, κυριώτερον να καταλάβῃ καὶ ἕνας, λέγει, νοῦς ὁχι-
 μόνον, ἄνθρωπινος ἀλλ' οὔτε ἀγγελικὸς. Ἐπειδὴ δὲ τὸν ἱερὸν Θεοφυλάκτον
 εἰρήνην τοῦ Θεοῦ ὀνομαζέει ὁ Ἀπόστολος, τὴν καταλλαγὴν καὶ φι-
 λωσίαν τῶν ἀνθρώπων ὁποῦ ἔκχεν ὁ Υἱὸς διὰ τῆς ἐκπαύσεως οἰκο-
 νομίας τοῦ μετὰ τὸν Θεόν καὶ πλεονεξίαν αὐτοῦ.

(2) Ἡ ῥῆσις αὕτη ἐξηγήθη ἐν σημ. σελ. 108. Προστίθεται δὲ ἐν-
 ταῦθα ἡ συνεισηγητικὴ τοῦ ῥητοῦ, ὅτι ὁ νοῦς ὁποῦ φρονεῖ τὰ σαρκικά, γεν-
 νῶς ἐχθρὸν εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὸν δὲν ὑποτασσεται, εἰς τὸν νομὸν τοῦ.

το σπείν εἶναι ἐλθόντα ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτοῦ καταντῆσαι, ἡ
 ψυχὴ μας με αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς μίαν γαίτην αὐτὴν καὶ ἀνι-
 μαντὸν κατὰστασεν, νὰ γεινώμεν ἰσοτήρῃς ἐμπνεύσει· καὶ νὰ λά-
 βωμεν τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ με εὐαγγελίῃν, με τὴν βοήθειαν τοῦ
 Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἰς τὸν ὁποῖον ἀντλεῖ ἡ
 δύναμις καὶ ἡ ἐξουσία νῦν, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ ΨΑΛΜΟΝ

Ψαλμο. Ὁδὴ τοῦ ἐγκαινισμοῦ τοῦ οἴκου Δαβὶδ

Ἡ ἀληθρινὸν μὲν μεταφορικῶς καὶ ὁργανὸν ρυθμιζομένην συμ-
 μῶνα με τοὺς κανόνας τῆς μουσικῆς ὅτι καὶ ἡμῇ τὸν Θεὸν
 ἡμῶν εἶναι ἡ ἁρμονικὴ κατασκευὴ τοῦ σώματος ἡμῶν ψαλμός
 ὅς εἰναι αἱ ὁσὲς μεσοὶ τοῦ σώματος ἡμῶν τούτου γινόμεναι πρά-
 ξεις, αὗτοια τότε ανατίθενται εἰς ὁλὴν τοῦ Θεοῦ, ὅταν με-
 τοχὰ εἰμῶθα εὐσεβείᾳ τακτοποιημένοι ἀπὸ τοῦ λογισμοῦ, ὃν
 ἀσμενώμεν με τὰ κινήματα μας κανὲν ἀνάρμοστον καὶ παράφω-
 νον πρᾶγμα. Ὡς δὲ πάλιν λέγονται ὅσα ἔργα μας σχετίζονται
 με τὴν υψηλὴν θεωρίαν καὶ τὴν Θεολογίαν. Ὡς οὖν ὁ μὲν ψαλ-
 μὸς εἶναι μουσικὸς λόγος, ἔτσι μελωδία ὅταν ἀνακρούηται με
 εὐρύθυμον καὶ ἰσχυρὸν με τὸ ὄργανον, συμπτῶνως με τοὺς κανόνας
 τῆς ἁρμονίας. Ὡς δὲ εἶναι ὥσων μετὰ μέλους, τοῦτοστιν ἄσμα
 τὸ ὁποῖον τραγουδεῖται με ἁρμονίαν, ὥστε νὰ συνοδουῖται, μὴ
 τὸ μουσικὸν ὄργανον. Εἰς τὸν παρόντα λοιπὸν ψαλμόν ἐπειδὴ
 παρέρχεται ἡ ἐκπαρὰ «ψαλμός ὠδῆς», φρονούμεν ὅτι, με τὰς
 λέξεις αὐτὰς προδεδωμένα ἡ πρῆξις ἡ ὅση ἀκολουθεῖ κατοπιν

ἀπο την θεωριαν (¹) Οὗτος δὲ ὁ ψαλμός τῆς ᾠδῆς συμφώνως
 μέ την επιγραφην, περιεχει μερικας ἀποδείξεις περι τῶν ἐγκα-
 νίων του οἴκου τοῦ Θεοῦ. Καί φαινεται ὅτι σωματικῶς μέν
 και ὁ παρων ψαλμός ἐψάλη ὑπο χοροῦ μελωδικῶς προστρμοσμε-
 νος πρὸς το ψαλτηριον ὅταν ἐγκαινιάσθῃ ὁ ἐπὶ τῶν γρονων τοῦ
 Σολομώντος ἀνεγερθεὶς περιβόητος ναὸς πνευματικῶς ὁμῶς
 ἐξεταζομενος φανερυνει την σάρκασιν του Θεοῦ Λόγου, Κα-
 ἀκολουθίαν λοιπον ἡ επιγραφη του ὁτλοῖ τα ἐγκαινια τοῦ οἴκου
 αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ και Λόγου, ὁ ὁποιος οἶκος κατεσκευάσθη κατα
 Ε καινον και παράδοξον τροπον ὁστι εἰς τον ψαλμον αὐτον ὑπαρ-
 χουν πολλά ἐννοιαί, αἱ ὁποῖαι ἀπαγγελλονται ἐκ προσώπου τοῦ
 Κυρίου. Ἀλλ ἰσως αρμοζει να ἐννοησωμεν οἶκον και αὐτην την
 Ἐκκλησίαν ἀκομη, ἡ ὁποια οἰκοδομεῖται ὑπὸ του Χριστοῦ κα-
 θῶς και ὁ Παῦλος γράφει εἰς την προς τον Τιμόθειον ἐπιστολην
 του ἵνα εἰδῆς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστίν
 Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος. Ἐγκαινια δὲ τῆς Ἐκκλησίας πρέπει
 να ἐννοησωμεν την ἀνακαινισιν τοῦ ναὸς ἡμῶν ἡ ὁποία γινεται
 δια μεσου τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς ἕνα ἐκαστον ἀπο τῶς πι-
 στούς, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.
 Ἡ δὲ θεια και μουσικὴ ἀρμονία δὲν εἶνε ἐκείνη ἡ ὁποια περιεχει
 λόγους τινας ὁποῦ εὐφραίνουν τὴν ψυχην, ἀλλ' ἐκείνη ἡ ὁποια
 περιεχει λόγους ἑποῦ δισμεύουν και καταπραΰνουν τὰ πονηρὰ
 125 πνευματα, τὰ ὁποῖα ἐνοχλοῦν και πειράζουν τας ψυχὰς αἱ ὁποῖαι
 Α εὐσεβια ἔμπορούν να βλάπτωνται.

Ὑψώσω σε, Κύριε, ὅτι ὑπέλαβές με και οὐκ εὐφρανάς
 τοὺς ἐχθρούς μου ἐπ' ἐμέ. «Θα σε ὑψώσω λέγει, Κυριε, ὁστι

(¹) Κατὰ τὸν ἱερὸν Ζαχαριῆν ὁ ψαλμοὺς λέγεται, ὅταν
 προηγηται ἡ δια τοῦ μουσικοῦ ὄργανου ἐκτέλεσις, ἀκολουθεῖ δὲ ἡ
 φωνὴ τοῦ ψαλλόντος· ὁ ψαλμός δὲ ᾠδῆς ὅταν τὸ ἐναντίον, πρῶτα
 μὲν ψάλλει ὁ ψαλλων, καταπιν δὲ ἀκολουθεῖ ἡ τοῦ ὄργανου συνηχη-
 σις. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶνε συνηθὲς πρὸς τῷ λαῷ.

με ἐπιδείξαις ἐπαύξει με ὑπερτερύξεις καὶ δὲν ἴσους να /
 ρῶν οἱ ἐλθὼς μου διὰ τῆς πτώσιν μου. Με ποῖον τρόπον ἀρά
 νε ἐλθεῖς ποῦ κατοικεῖ εἰς τὰ ἑντὸς ἀνούμεται ἀπὸ ἐλκύνους
 οὗτοι ἔλαβον να κατοικῶν εἰς τὸν ταπεινὸν αὐτὴν τοπὸν τῆς γῆς
 Διοτι εἰαν ὁ Θεὸς ὑπάρ/ῃ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάνω καὶ σὺ εἶσαι
 εἰς τὴν γῆν κατω, με ποῖον τρόπον σὺ ὁ γῆνός ἡμπορεῖς να
 υψώσης τὸν Θεόν τὸν οὐράνιον. Τι θέλει λοιπὸν να φανέρωσῃ
 αὐτοῦ ἀπὸ χρηματικῆ ἐξω ὁ Προφήτης. Ἡ μὲντοι ἐννοεῖ ὁ στι-
 γος ὅτι ὕψυνεται ὁ Θεὸς ἀπὸ ἐλκύνους οὗτοι ἀπελτράσαν τὴν δὲ
 ναμιν να ἐννοῶν μετὰ καὶ θεοπροπῆ πραγματὰ διὰ τὸν Θεόν.
 καὶ ἐμαθὼν να ζοῦν εἰς δεξάν τοῦ Θεοῦ. (Ὅστις λοιπὸν με τι H
 λειαν γινώσιν σπουδάζει να φθάσῃ εἰς τὴν οὐράνιον μακαριότητα
 αὐτοῦ ἀναφέρει τὸν Θεόν ὅστις δὲ τὴν ἐναντίαν οὐκ βαδίζει
 το οὐοῖον δὲν εἶναι πρῶτον καὶ νὰ τὸ εἶπῃ κανεῖς αὐτός ὅσον
 ἐξαρτάται ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ταπεινῶναι τὸν Θεόν

Ἄλλα καὶ κάθε σωματικὴν κατάστασιν, ἡ ποῖα ἀρμεζει εἰς
 τὴν ἰδιάν μας ἀνθρώπινην θεσιν, ἀποδίδειν πολλάκις τρόπον
 τινὰ εἰς τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο ὅταν ἡμεῖς νυστάζωμεν καὶ με
 νωθροτῆτα προδιδώμεν εἰς τὴν κατὰ Θεόν ζωὴν, τότε λέγεται
 ὅτι κοιμάται ὁ Θεὸς δι' ἡμᾶς, με τὸ να μᾶς θεωρῇ ἀνάξιους τῆς
 ἀρπινώσεώς τοῦ, ἡ ποῖα μᾶς ἐπιδλεπει. Ὅταν δὲ ἐπὶ τέλους
 ἐνοησωμεν τὴν βλάβην οὗ προξενεῖται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν ὕ-
 πνον αὐτὸν καὶ ἐγώμεν. Ἀνάσθηθι, Ἰνα εἰ ὑπνοῖς, Κύριε.
 (ψαλμ. 43, 23) τότε, Οὐ νυστάζει οὐδὲ ὑπνώσει ὁ φυλάπων C
 τὸν Ἰσραὴλ (ψαλμ. 120, 4). Καὶ μερικοὶ ἄνθρωποι πάλιν
 ἀγαγιάζουσι τρόπον τινὰ τὸν Θεόν να ἀποστρεφῇ τοὺς ὀφθαλμούς
 τοῦ ἀπὸ αὐτοῦ ἐξ αἰτίας τῶν αἰσχυρῶν ἔργων των, οὗτοι δὲν εἶνε
 ἀξια να τὰ βλέπῃ ὁ Θεός, αἱ οὗτοι ὅταν μετανόησουν, λέγουσιν
 Ἰνα εἰ τὸ πρόσωπόν σου ἀποστρέφεις; (ψαλμ. 43, 24)
 Καὶ ἄλλοι πάλιν ἄνθρωποι ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουν, οἱ οὗτοι
 ἐδιώχθησαν ἐξω ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ τρόπον τινὰ
 ἔχειαν οἱ ὄνιοι αἰτίοι να τοὺς λησμονήσῃ ὁ Θεός, οἵτινες λέ-
 γουσι ὅτι Ἐπιλανθάνῃ τῆς πτωχείας ἡμῶν καὶ τῆς θλίψεως

ἡμῶν ; (αὐτοῦ) Καὶ ἐν γένει σταθίζονται τὰ τοῦ Θεοῦ συμφέροντα μετὰ τὰ ἀνθρώπινα πάλιν· αὐτὰ οὐκ ἀνθρώπου μόνο των τὰ προξενούν, μετὰ τὰ κατὰστασάντων τὸν Θεὸν τοιοῦτον, διὰ τὸν ἑαυτοῦ των, ὅποσον οὐ καθεῖς ἕνας ἐ ἰδὼς προετομαῖε τὸν ἑαυτοῦ τοῦ Λαοῦ. Ὑψώσω σε, Κύριε, διὰ ὑπέρβατον, με καὶ οὐκ εὐφρανὰς τοὺς ἐχθρούς μου ἐπὶ ἐμὲ Διότι ἔτι ἐγὼ καὶ νυνταπεινὸν πρᾶγμα καὶ /αμαίχτηλον ἐπάνω εἰς τὴν ζωὴν μου. Μεποῖον δὲ μισὸν ἐγὼ ἀπέκτησα τὴν δύναμιν αὐτὴν τοῦ να σε ἀνυψῶν. Ἰδοὺ με αὐτὸ το μισὸν Ἰδοὺ δὲ γὰρ, σὺ ἐπὶ τοῦ θάλασσης καὶ με ὑπελαβες τοῦτεστι με ὑπεβαστᾶτες καὶ με ἀνεπηκώσεις ἐπάνω, τότε ἐγὼ ἡμπαρῶ να σε ἀνυψῶν. Με ἔμωσας, διὰ ζωγρᾶν εἶπεν ὁ Προφήτης τὴν λέξιν « ὑπελαβες » ἀντὶ τοῦ ἐμετωρῆσας με, ἥτοι με ἀνεπηκώσεις ὑψῆλάν, καὶ ἐπὶ με ἔλαμψεν ἀνώτερον ἀπὸ ἐκείνου τοῦ ἐξαιρεῖοντα κατ' ἰσχυρὸν μου. Ἀπαρᾶλλαιτα ὥσπερ να ἤθελε κρατῆσαι κανεὶς ἀπὸ τοῦ γερ. ἕνα παῖδον τοῦ ὁποῖον δὲν γνωρίζε, να κολληθῇ, καὶ να ἤθελαι το ἀνασκήσει ὑψίστηρα ἀπὸ τοῦ κύμα. Ἐκείνος λοιπὸν ὁπὸς με τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἀνασκήσθη ἐπάνω ὑστερον ἀπὸ μὴ πτώσιν τοῦ, αὐτὸς ἀπὸ ἐγὼ γνωμωσυνῇ, τοῦ κηρύττει διὰ τὸ ἀνοψῶν τὸν Θεὸν με τὰ καλὰ ἔργα τοῦ. Ἡ ὥτον να ἤθελαι ἀποστρεφῆ, κανεὶς εἰς τὸ στάσιν κανεὶς ἀδύνατον ἀθλῆναι, καὶ να μὴ ἤθελαι ἀφαιρεῖ αὐτόν να παθῇ καὶ μὴ ἀντὶ τῶν ἐπάνω εἰς τὸ πάλαιμα· ἀλλὰ να ἤθελαι τὸν κόμη να εἶναι τρεῖς ἐπάνω ἀπὸ τὸν συμπάλαιστην τοῦ, τότε εἰς τοῦτον μὲν τὸν ἀδύνατον, αὐτὸς ἐ ἀποστρεφᾶτες τοῦ, γίνεται αὐτὸς τρεῖς νῆες τοῦ ἀπὸ τὸν ἄλλαν δὲ τὸν ἀδύνατον ἀφαιρεῖ τὴν /αρχὴν τοῦ να γράναιτο διὰ τὸ πέσμον τοῦ ἀδύνατου. Δὲν προξενούν δὲ εὐφροσύνην εἰς τοὺς ἀσπάρτους ἐχθρούς μας ἀπλῶς α. θλίψεις ὅπου συμβαίνουν εἰς τοὺς ἀγίους ἀπὸ δολιμαστίαν, ἀλλ' ὅταν ἀπακόμωμιν ἀπὸ τὰς πολλὰς θλίψεις καὶ στενογνωρηθῶν εἰς λογισμοὺς μας μετὰ τὸ να ἐλουράτῃμεν καὶ ἐλάσσωμεν τὸ θάρος ἀπὸ τοὺς σπύλους πειρασμοὺς, τότε οἱ δαίμονες εὐφραίνονται καὶ γέλοκροτοῦν καὶ χοιρεκακοῦν. Καθὼς συνεβῆ εἰς τὸν Ἰώβ. Ἐλάττει τὰ ὑπαρχόντά του καὶ τὰ κτήματά του ἑστερη-

θή τα τεκνα τὰς το σώματός του ἀνέβλῃσι πλῆγας καὶ σκώληκας καὶ ἰσαπείσιν ὅλον. Αὐτὰ δὲν ἐπεξένησεν ἀκομὴ γὰρ ἐν εἰς τὸν ἀντικαλὸν. Ἐὰν ἔμῳς ἤθελεν ὑποκυφῆ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ φοβεροὺς ἐκείνους πόνους καὶ ἤθελεν ἀρτῆσαι κανένα λόγον βλάστημον ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καθὼς τὸν ἐσυμβούλευσεν ἡ γυναῖκά του νὰ καμῇ, τότε ἤθελαν εὐφρανθῇ διὰ τὴν πῶσιν του οἱ ἐχθροὶ του. Αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὰς Ἀποστόλων Παύλον ὅταν ἔπεινα καὶ ἰδιόξ καὶ ἦτο γυμνὸς καὶ ἐκλαφίζετο καὶ ἐκοπιάζε καὶ μετεβαίνειν ἀπὸ ἑνὸς τοποῦ εἰς ἄλλον (Ῥωμ 8 25) τότε δὲν εὐφρανέτο ὁ δούλος ὁ ἐχθρὸς, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον μαλίστα ἐπαθαίνει, συντριβέτο καὶ κατεπατέϊτο μετὰ τοῦ νὰ ἐβλαίπεν ὅτι ὁ μέγας Ἀπόστολος μετὰ τὴν γενναϊότητα ὑπέμεινε τοὺς ἀγῶνας ἐκείνους, ὥστε νὰ λεγῇ μάλιστα μετὰ ὑπερβολῆς πρὸς τὸν ἐχθρὸν του καταφρονέσιν. Ποίος ἔμπορε νὰ μᾶς χωρίσῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ; (αὐτοῦ,

Κύριε ὁ Θεὸς μου ἐκέκρυψα πρὸς σὲ καὶ ἴδω με «Κ» ἢ
 ρε ὁ Θεὸς μου, λέγει ἐκπνεύσας πρὸς ἑνὸς με μεγάλην φωνὴν καὶ με ἰάτρευσις. Μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ὅπου γνωρίζει τὴν πλῆγην ἣ ὅτινα ὑπάρχει εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του ὥστε νὰ ἔμπορε νὰ πασέρηται καὶ νὰ λεγῇ εἰς τὸν ἱατρὸν Ἰσοφίμα, Κυριε, δεῖ ἐταρῆχθῃ ἐπὶ ὅτιά μου (ψαλμ 6, 3), καὶ Ἐγὼ εἶπα, Κύριε, ἐλέησόν με, ἴσασαι τὴν ψυχὴν μου δεῖ ἡμαρτον σοι (ψαλμ 41, 5) Ἐνταῦθα ἔμῳς ὁ Δαβὶδ δὲν ζητεῖ τὴν ἰατρειαν του, ἀλλ' εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἰατρειαν ὅπου ἐγένετο εἰς αὐτόν. Καὶ λέγει Κυριε ὁ Θεὸς μου Διότι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ὅλων τῶν ἀνθρώπων Θεός, ἀλλ' ἐκείνων μόνον, ὅσοι συνελθῆσαν καὶ ἐσχετισθῆσαν μετὰ αὐτόν διὰ μέσου τῆς ἀγάπης. Διότι ὁ Θεὸς εἶναι Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ καὶ Θεὸς τοῦ Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς τοῦ Ἰακώβ. Ἐὰν δὲ ἦτο Θεὸς ὅλων τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἦα ἀπεδίδετο αὐτὸ εἰς ἐκείνους μόνον τοὺς Πατριάρχας, ὥσάν ἑνα ἑξαρετικὸν προνομίον. Καὶ πάλιν λέγει ὁ Ἰακώβ Ἐβροθήθησά σοι ὁ Θεὸς ὁ ἐμός (Γεν 49, 25), ἦτοι, ἐὸ ἰδιώκος μου Θεός. Καὶ ὁ Θεὸς ἀρῶν ἐπληροφόρηθη διὰ τὴν Ἀνάστασιν,

τότε κατασπαζόμενες τὴν Δεσπότην εἶπεν ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου (Ἰωάν. 20 28 Ἑσωτερικὴ ῥοιπὸν εἶνε ἡ φωνὴ τοῦ ψαλμοῦ ἐνταῦθα, «Κυριε ὁ Θεός μου», καὶ πρεπουσα εἰς τὴν προφητικὴν καταστασιν Ἐκέκραξα πρὸς σὲ καὶ ἴδω με «Ἐφώναξα, λέγει, πρὸς ἐσε με δυνατὴν φωνήν, καὶ αμείσως με ἰάτρευσεις». Δὲν παρενδβληθη καὶ ἐν δ' ἄστημα χρονοτριβὴς εἰς τὸ μέσον μεταξύ τῆς ἰδικῆς μου φωνῆς καὶ τῆς δικῆς σου χάριτος, ἀλλὰ συγγράνως καὶ ἐφώναξα ἐγὼ καὶ ἐγίνει καὶ ἡ θεραπεία Διοτι λέγει ἡ Γραφή Ἐκὶ λαλοῦντός σου ἐρῶ, ἰδοὺ πόρρωμι (Ἦσ 38, 9) «Ἐν ᾧ ἀκρομή, λέγει, δὲν θα ἔ/ης τελειώται τὴν παράκλησιν σου, θὰ σοῦ εἶπω, ἰδοὺ εἶμαι παρών». Πρεπει /σι- πον με ἰσχυραν φωνὴν νὰ ὁμιλῇ ἐκεῖνος σπου προσε/εται εἰς τὸν Θεόν, δια νὰ ἀνατελλῇ ἐγληττορα εἰς ἡμᾶς ἡ ἰατρεια Κύ- ριε, ἀντήγαγες ἐξ Ἄδου τὴν ψυχὴν μου «Κυριε, λέγει, ἀνε- διδασας ἐπάνω εἰς τὴν ζῶν ἀπο μισα ἀπο τὸν Ἄδην τὴν ψυ- χὴν μου». Δι' αὐτὴν τὴν ἰατρείαν εὐχαριστεῖ διζολογῶν τὸν Θεὸν ἐκεῖνος σπου κατεβη μὲν εἰς τὸν Ἄδην κάτω ἀπο τὴν ἀδυ- ναμιαν του, ἀνεβ,δάσθη δὲ ἀπο ἐκεῖ με τὴν δύναμιν ἐκείνου ὁ ὅποιος χάριν ἡμῶν ἐπάλαισε με ἐκεῖνον σπου εἶγε το κράτος καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θανάτου, τουτεστι με τὸν διάβολον, καὶ ἐνίκησεν αὐτόν (1). Ἐσώσας με ἀπὸ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον. «Μὲ ἰσώσας, λέγει, ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅποιοι καταβαινουν εἰς λάκ- κων». Εἰς πολλὰ μερὴ τῆς Γραφῆς λάκκοι ἐνομάζονται τὰ ὑπό- γεια ὅπου σκάπτουν, διὰ νὰ χρησιμεύουν ὡς φυλακαὶ καὶ δε- σμωτηρια. Διότι λέγεται εἰς τὴν Ἐξοδὸν Ἀπὸ πρωτοτόκου

(1) Ἐχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ Ἅγιος ῥῆσιν τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς (2, 14), εἶνα δια τοῦ θανάτου καταργήτη τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτεστι τὸν διζ- βολον». Ἐπειδὴ δὲ διάβολος, ἐρμηνεύει ὁ ἱερός Θεοφύλακτος, ἀπὸ τὴν πρώτην παρακοὴν ἐκπνε τους ἀνθρώπους νὰ ἁμαρτάνουν, διὰ τοῦτο αὐτός ἦτο ὅπου ἐπρόξενει εἰς πῦτους τὸν θάνατον, τὸν ὅποιον εἶχεν ὡτὰν κράτος καὶ δύναμιν του

Φαραώ, ἕως πρωιοτόκου τῆς αἰχμαλωτίδος τῆς ἐν τῷ λάκκῳ (12. 19 Ἄλλα καὶ τὸν Ἰερεμίαν εἰς λάκκον μεσα τὸν ἔρριψαν, τοὔτιστιν εἰς ὑπογίον ἐρίστην καὶ τὸν Ἰωσήφ ἀπὸ τὸν φθόνον οἱ ἀδελφοὶ τοῦ τὸν ἐκλείσαν καλα μεσα εἰς λάκκον ὅπου δὲν εἶγεν ὕδωρ, εἰς ἓνα ξηραπηγαδὸν (1) Κάθε πράξις μας λοιπὸν ἢ μᾶς παρὰσυρὶ εἰς τὰ κάτω, μὲ τὸ νὰ μᾶς βαρύνῃ μετὰ τὴν αμαρτίαν, ἢ μᾶς αναβιδάξῃ εἰς τὰ ἐπάνω ἐλαφροῦς, μὲ τὸ νὰ μᾶς ὀδῇ πτερά, δια νὰ πετάξωμεν ἐπάνω πρὸς τὸν Θεόν. Μὲ ἐσωσας λοιπὸν ἐμένα ὅπου τροχύτερα εἶχον κακὴν ζωὴν καὶ μὲ ἐξεγώρισες ἀπὸ ἐκείνους, ὅπου καταβαίνουν κάτω εἰς τὸν σκοτεινὸν καὶ κατὰψυχρον τοπὸν Αὐτὴν τὴν ἐννοίαν λοιπὸν εἶχει τὸ Ὑπέλαβές με, ὅπου λέγεται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ψαλμοῦ. Τοὔτιστι, μὲ ἀνίστηκωσις καὶ μὲ ἔριρες πρὸς τὰ ἐπάνω ἐμένα, ὅπου εἶχα πάρει ὁδὸν τὸ γύν πρὸς τὰ κάτω, ὥστε νὰ μὴ δώσῃς καιρὸν εἰς τοὺς ἐχθροὺς μου νὰ γάρωδν διὰ τὴν ἀπώλειάν μου. Ἐκεῖνος λοιπὸν ὅπου λέγει εἰς ἄλλο μέρος ὁ Δαβὶδ, Καταρτιζόμενος τοὺς πόδας μου ὥσπερ ἐλέφον καὶ ἐπὶ ἐὰ θψηλὰ ἰσιδῶν με (Ψαλμ. 17. 34), τοὔτιστιν αὐτὴν τὴν ἐπάνωδὸν εἰς τὰ ὑψηλά, ὀνομάζει ἐνταῦθα ἀπὸ τὸν λάκκον ἀπαλλαγὴν καὶ ἀναστήκωσιν. Ψάλατε τῷ Κυρίῳ οἱ ὅσοι αὐτοῦ «Ψάλατε, λέγει, εἰς τὸν Κύριον ὅσοι εἴσθε ὅσοι του». Δὲν ψάλλει εἰς τὸν Κύριον ἐκεῖνος ὅπου μὲ τὸ στομα τοῦ μόνον προφέρει τὰ λόγια τοῦ ψαλμοῦ, ἀλλ' ὅσοι μὲ καθαρὰν καρδίαν ἀναπέμπουν τὰς ψαλμωδίας των πρὸς τὸν Θεόν 127 καὶ ὅσοι εἶνε ὅσοι, μὲ τὸ νὰ φυλάττουν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πρέπουσαν δικαιοσύνην, αὐτοὶ μόνον ἔμπορουν νὰ ψάλλουν εἰς τὸν Θεόν, ἀκολουθοῦντες τοὺς πνευματικὸς ῥυθμοὺς μὲ ἀρμονικὴν τάξιν. Ποσοὶ πόρνοι παριστάνται ἐδῶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶρα; Ποσοὶ κλεπταὶ; Ποσοὶ ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς κρύπτουν εἰς τὰς καρδίας των δολιότητα, ποσοὶ ψευδολογίαν; Θαῖρουν αὐτοὶ πῶς

(1) Παράκαλε δὲ γράφονται περὶ τούτου εἰς τὴν Ὁμιλίαν εἰς τὸν Ζ'. Ψαλμὸν ἐν σελ. 73.

ψάλλουν, ἐνῷ πράγματι δὲν ψάλλουν (1, Διότι τὸν ὅτιον προσκαλεῖ εἰς τὴν ψαλμωδίαν ὁ λόγος αὐτός. Δὲν ἔμπορεῖ το κακὸν δένδρον νὰ κάμῃ καλοὺς καρποὺς (Ματθ 7, 18) οὐτε ἡ πονηρὰ καρδ.α νὰ ἀναδύσῃ βήματα ζωῆς (2) Κάμετε λοιπὸν καλὸν τὸ δένδρον καὶ τοὺς καρποὺς τοῦ καλοῦς (Ματθ 12, 34). Καθαρίσατε τὰς καρδίας σας, διὰ νὰ κάμνετε καρποὺς με τὸ πνεῦμα καὶ νὰ ἡμπορεσητε τότε, ἀφ' οὗ γινετὶ ὅσοι, νὰ ψάλλετε με γνώσιν καὶ φρονιμάδα εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐξομολογεῖσθε τῇ μνημῇ τῆς ἀγιασύνης αὐτοῦ. «Καὶ εὐχαριστεῖται, λέγει, διότι ἐνθυμηθῆτε τὴν ἀγιωσύνην αὐτοῦ». Δὲν εἶπεν «ἐξομολογεῖσθε διὰ τὴν ἀγιωσύνην αὐτοῦ», ἀλλὰ «διὰ τὴν μνημὴν τῆς ἀγιωσύνης αὐτοῦ». Τούτεστιν εὐχαριστεῖτε —διότι ἐδῶ ἡ λέξις «ἐξομολογήσεις» εὑρίσκεται ἀντὶ τῆς λέξεως «εὐχαριστίας»—Εὐχαριστεῖτε λοιπὸν τὸν Θεόν, ὅσοι ἤλθετε εἰς ἐνθυμῆσιν τῆς ἀγιωσύνης αὐτοῦ. Οἱ ὁποῖοι προηγουμένως μετὰ τὸ νὰ εἰσθῇ πεσμένοι εἰς τὰ βάθη τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἐμολυνεσθῇ μετὰ τὰς ἀκαθαρσίας τῆς σαρκὸς, εἶχετε καταστήσει νὰ λησμονησῆτε τὴν ἀγιότητα ἐκείνου, ὁποῦ σὰς ἐπλάσῃ. Διὰ νὰ ἐπιτυχητε λοιπὸν τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν σας, ἐξομολογεῖσθε εἰς αὐτὸν δι' ἐκείνας τὰς προηγουμένας πράξεις σας, τὰς ὁποίας δὲν ἐπράξατε μετὰ ἔρθῶν καὶ ὑγιαίνουσιν. Ὅτι ὁργὴ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ καὶ ζωὴ ἐν τῷ θελήματι αὐτοῦ. «Διότι ὁργὴ καὶ τιμωρία, λέγει, ὑπάρχει εἰς τὸν θυμὸν τοῦ καὶ τὴν ἀγανακτῆσιν καὶ ζωὴ εἰς τὸ θελήματός του» (3). Ἀναφέρει προηγουμένως αὐτὸ, ὁποῦ εἶνε

(1) Ἡ ἀποτροπὴ αὕτη φανερῶναι ὅτι ἡ γὰρ ὁρθὴ Ὀμιλίαν ἐξέφωνήθη ἐπ' Ἑκκλησίας 18. Προλεγ. σελ 14.

(2) Ἐννοεῖ ὁ Ἅγιος ἐνταῦθα ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν ὁ μακάριος Πέτρος πρὸς τὸν Χριστόν· «Ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις» (Ἰωαν. 6, 68). Εἶνε δὲ βήματα ζωῆς τὰ πνευματικὰ λογία ὁποῦ ὁδηγοῦν εἰς σωτηρίαν.

(3) Τούτέστιν· ἀγανακτεῖ ὁ Θεὸς διὰ τὰς ἀμαρτίας ὁποῦ κάμνουν οἱ ἄνθρωποι καὶ θελεῖ νὰ τοὺς τιμωρήτῃ, ἀλλ' ὅμως πάλιν, ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖ τὴν σωτηρίαν ὅλων, θελεῖ τὴν ζωὴν τῶν

σγαιόν, «ὅσον ἐστὶν ὁ θυμὸς αὐτοῦ» καὶ οὐκ ἔλγει ἐκεῖ οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸν «ὅσον ζῶν» εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ἐν
 ἐκεῖνοis οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸν «ὅσον ζῶν» εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ἐν
 ἀριθμοῖς τῆς σφύρας, τῶν δὲ αὐτῶν λέξεων, γαίνεται ὅτι
 ὑπάρχει ἐνταῦθα κατὰ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν τῆς ἰσχύος
 λέξεως μετὰ τὴν ἀρχήν. Προσέτις οὖν ὅτι ὑπάρχει εἰς τὴν
 μέν τοις Θεοῦ ὥστε, να γεινη ὁταδὴ ἐστὶν ὑπάρχει εἰς τὴν ὁρ-
 γήν τοις Θεοῦ ὥστε, καὶ οὕτως οὐκ ἔστιν ὅσον ζῶν, ἀλλὰ ἐστὶν ὅσον
 θυμὸς καὶ ὥστε ὑπάρχει μετὰ τὴν διαφοράν εἰς τὰς δύο αὐτὰς
 λέξεις. Ἐπεὶ οὖν, ὅμως μὲν ἐστὶν ἀποφασίς τοῦ Θεοῦ, να ἐπιβλη-
 θῶσι κάποιαι ὡρίσμεναι ἢ ἔλαται πειναι εἰς ἐκείνους, οὐκ εἶνε
 αξίαι να προστάθωσι αὐτὰς ὥστε, οὐκ εἶνε ὁ τῶν τῶν τῶν καὶ ἡ
 καλασίς, οὐκ ἐπὶ ἀλλοιῶν ἀπὸ τὴν διαφοράν ἀρτήν, ἀναλογίως
 τοῦ βάρους τῆς ἀμαρτίας, οὐκ ἐπὶ ἀλλοιῶν καὶς. Ἀπὸ το ἀλλοιῶν D
 θεν δὲ παραδείγμα θα γεινη πλεον σαρὶς αὐτοῦ οὐκ λέγω. Ὁ
 ἰατρὸς ἀφού παρατηρήσῃ καλὰ τὸ μέρος τὸ τογσμένον τοῦ σω-
 ματος, ἐκεῖ οὐκ σχηματίζεται πῦον, ἀποσπασίει καὶ λέγει ὅτι
 εἶνε ἀνάγκη δια τὸν ἀσθενῆ, να γεινη μία ἐν/εργησίς. Αὐτοῦ νο-
 μαζει ἡ Γραφή θυμὸν. Ὑστερον δὲ ἀπὸ τὴν ἀποφασίν τοῦ ἰα-
 τρὸς δια τὴν ἀπατομένην βοήθειαν ἀλλοιῶν ἢ ἐνεργεία τοις,
 δια να γεινούν ὅσα ἀπεφασίσθησαν καὶ ἀρ/ζει ἀμείως τότε να
 λόπητῃ ἡ μάγαιρα τοῦ ἰατροῦ, τὸ οὐκ ὅσον προξενεῖ ὁδὸν τὴν πο-
 νον εἰς ἐκεῖνον ἐπὶ ὅσον ὡς μὲν τῆς ἐγγειρησίαν. Αὐτὸ νομαζεται
 ὁργή τοῦ Θεοῦ. Ἐλα τώρα εἰς τὸ προκειμένον, καὶ θα εὐρῆς ὅτι
 πολλὸ ἀρμόζει ἡ ἐννοία αὐτῇ καὶ ἡ ἐξηγησίς. «Ὅτι ἐργὴν ὑπάρ-
 χει εἰς τὸν θυμὸν αὐτοῦ». Τιμωρία ὁτλαδὴ κατὰ τὴν δικαίαν
 ἀποφασίν τοῦ Θεοῦ. «Ζωὴ δὲ ὑπάρχει εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ». E
 Τὸ ἐννοεῖ λοιπὸν τοῦτο. Ὅτι ὁτλαδὴ ἐκεῖνο οὐκ θέλει ὁ Θεός,
 εἶνε αὐτό, τουτῆστι να μετε/σαν ἔλοι εἰ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν ζῶν
 του. Ὅσα ὥμως λυπηρὰ περιστατικά συμβαίνουν εἰς τὸν ἄν-
 θρωπον, αὐτὰ δὲν γίνονται με τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἐπι-
 φερνται ἀπὸ τὸν Θεὸν ὥσαν τιμωρίαι δικαίως εἰς ἐκείνους ὅπου

128 ἡμάρτησαν⁽¹⁾ Λοιπὸν τὴν μὲν ζωὴν ὁ Θεὸς χαρίζεται εἰς τὸν κάθε
 ἕνα ἀπὸ ἡμᾶς με τὸ ἰδικὸν τοῦ θελήμα, τὴν δὲ ἔργην τοῦ
 κάθε ἑνὸς μας συνάξει καὶ ἀποθηκάζει μόνος τοῦ δια τὸν ἑαυτὸν
 τοῦ, διὰ τὴν λάβην ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ
 δικαιοκρισίας Θεοῦ (Ῥωμ. 2, 5) ¹ Συνθηκαὶ αὖτε ὑπάρχει εἰς
 τὴν Ἀγίαν Γραφὴν νὰ θετῇ προτιμωτά ἀπὸ τὰ εὐ/άριστα ὅσα
 εἶνε λυπηρά Διότι πλεον εὐάριστος εἶνε κατὰ τὴν ἡ ἀπολαύσει,
 ὅταν προηγηθῶν ἀπὸ αὐτὴν τὰ λυπηρά Ἐπεὶ δὲ λέγει Ἐγὼ
 ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω (Λευτερ 32-39) ἔτσι «Ἐγὼ ἂν
 φονεύσω καὶ θά κάμω πάλιν νὰ ζῇσι· Κατόπιν δὲ ἐργεῖται ἡ
 εὐεργεσία μετὰ τὴν τιμωρίαν Πατάξω κἀγὼ ἰάσομαι (αὐτοῦ)
 ἡγοῦν «θα πληγώσω καὶ ἐγὼ πάλιν θά ἰατρεύσω» Διότι ὁ Θεὸς
 προξενεῖ τὸν πόνον καὶ πάλιν ὁ ἴδιος ἀποκαθιστᾷ τὸν πα-
 θόντα. Ἐπληγῶσι καὶ αἱ γειῖρες αὐτοῦ ἰατρεύσαν. Προηγούμεναι
 ὅσα προξενοῦν πόνον καὶ θλίψιν, δια νὰ εἶνε εἰς ἡμᾶς αἱ εὐεργε-
 σίαι τοῦ πλεον διαρκεῖς, διότι τότε θά φροντισωμεν μὲ μεγα-
 λαιτέραν προσοχὴν νὰ φυλάξωμεν ἐκεῖνα ὅπου μᾶς ἐδόθησαν Το
 ἐσπέρας αὐλισθήσεται κλαυθμὸς καὶ εἰς τὸ πρῶτὸ ἀγαλλίασις.
 «Τὸ ἑσπερας, λέγει, θά ἐξακολουθησὴ νὰ γίνεταί κλαυθμὸς καὶ
 ἕως τὸ πρῶτὸ θά ἔλθῃ χαρά». Ἐνθυμησοῦ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους
 τοῦ Κυρίου, καὶ θά ἐννοήσῃς τὴν σημασίαν αὐτῶν τῶν λόγων.
 Διότι τὴν ἐσπέραν ἐκείνην τῆς Σταυρώσεως ἠκολούθησε διαρκὴς
 κλαυθμὸς εἰς τοὺς μαθητάς τοῦ Κυρίου, ὅταν εἶδον αὐτὸν
 κρεμάμενον ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ πρῶτὸ ἔγεινε γὰρ,

(1) Κατὰ τοὺς θεολογούντας, τὸ μὲν πρῶτον ὀνομάζεται πρη-
 γοῦμενον θέλημα τοῦ Θεοῦ ἡ εὐδοκία, τὸ δὲ δεύτερον ἐπιμενο-
 νον θέλημα αὐτοῦ ἡ παραχώρησις.

(2) Ἡμέρα ὀργῆς, κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον, λέγεται ἡ ἡμέρα
 τῆς Κρίσεως, ὅχι διότι γίνεται μετ' ὀργῆν ἐκ τῶν προτέρων ἡ Κρίσις,
 ἀλλὰ οὕτως ὀνομάζεται ἐξ αἰτίας τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἁμαρτιῶν
 τῶν ἀνθρώπων, ὅπου θά γένη τότε, ὅτε θά φανῶσι τὰ κρυπτά τοῦ
 κτηνός, ἀναλόγως τῶν ὁποίων θά γένη ἡ δικαιοκρισία τοῦ Θεοῦ.

ὅταν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἔτρεχαν μὲ χεραὶ καὶ ἐκοινολογοῦσαν ὁ ἓνας εἰς τὸν ἄλλον τα εὐαγγέλια, ὅτι ἐφάνη ὁ Κύριος. Ἡ ἰσως μάλιστα γενικῶς ἐσπέρα μὲν λέγεται ὁ παρῶν αἰὼν, B εἰς τὸν ὁποῖον ὅσοι καλοτυχοὶ κλαύσουν, ὅταν ἔλθῃ ἡ πρωία, θὰ εὕρουν παρηγορίαν Διότι, μακάριοι, λέγει οἱ πενθοῦντες, διὰ αὐτοὶ παρακληθῆσονται (Ματθ 5, 5) Μακάριοι οἱ κλαίοντες διὰ αὐτοὶ γελάσονται (Λουκ 6, 21). Ὅσοι λοιπὸν κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ, ὅστις πλησιάζει πλέον εἰς τὴν συντελειαν καὶ ἐκλίνει πρὸς τὴν δύσιν, ἐξηκολούθησαν διαρκῶς νὰ κλαίουν τὰς ἁμαρτίας των, αὐτοὶ, ὅταν ἀνατελεῖ ἡ ἀληθινὴ ἐκείνη πρωία, θὰ εὐφρανθοῦν καὶ θὰ γαρῶν Διότι Οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦν (Ψαλμ. 23, 5). «Ὅσοι, λέγει, σπείρουν ἰδῶ μὲ δάκρυα, μὲ ἀγαλλιασιν θὰ θερίσουν», δηλαδὴ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα.

Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου· οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα. Ἦτοι «Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐπάνω εἰς τὴν μεγάλην εὐτυχίαν μου δὲν θὰ σαλευθῶ ποτὶ μου πλεον εἰς τὸν αἰῶνα»⁽¹⁾. Καθὼς C ὅταν εἰς τὴν ἀγορὰν μιᾶς πόλεως ὑπάρχῃ ἀφθονία τροφίμων, λέγομεν ὅτι ἡ πόλις ἐκείνη ἔχει μεγάλην εὐτυχίαν καὶ πάλιν λέγομεν ὅτι ἓνας τόπος εἶναι πλοῦσιος, ὅταν γεινῇ ἐκεῖ μεγάλῃ εὐφορία καρπῶν, τοιοῦτοτρόπως ὑπάρχει μεγάλη εὐτυχία καὶ πλοῦτος καὶ εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνην, ὅσαυ εἶναι γεμάτῃ ἀπὸ παντὸς εἶδους ἀρετῆς ἔργα Αὐτὴ ἡ ψυχὴ πρέπει πρῶτον μὲν νὰ καλλιεργηθῇ μὲ φιλοπονίαν καὶ τότε νὰ παχυθῇ μὲ τὸ ἀφθονον πότισμα τῶν εὐαγγελίων ὑδάτων, ὥστε νὰ καρποφορήσῃ εἰς τριάκοντα καὶ εἰς ἑξήκοντα καὶ εἰς ἑκατὸν⁽²⁾ καὶ νὰ λάβῃ τὴν εὐλο-

(1) Ὁ λόγος αὐτός ὁ ὑπερήφανος ἐστάθη ἡ κλίτικα, διὰ τὴν ὁποίαν παρεχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ πέσῃ εἰς ἁμαρτίαν ὁ Δαβὶδ. Παράδειγμα καὶ Ὁμιλίαν εἰς τὸν ΛΖ' ψαλμόν.

(2) Ἐπαίνισσεται ἐνταῦθα ὁ Ἅγιος τὸ τοῦ Ματθαίου (13, 8) ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ σπορέως. Τὴν δὲ ῥῆσιν αὐτὴν τοῦ πανευφήμου Εὐαγγελιστοῦ οὕτως ἐρμηνεύει ὁ ἱερός Ἰωάννης ὁ Λίνδιος ἐν τῇ Ἐξη-

D γιαν, σπου λειγί *Εὐλογημένοι αἱ ἀποθήκαί σου καὶ τὰ ἐγκαταλειμμένα σου* (Λευτερ 28 3) ἦτο «Εἰλα ταμένα να ἰα αἱ ἀποθήκαι σου καὶ τὰ περισσεύματα σου» (Ὅπως λειγί αἰσθάνεται τὴν ἀσφάλειάν του, με περὶ ἦσιν ἴα εἶ-η κα. ἴα διαδεδαιώτῃ ὅτι δὲν θα ἀνατραπῇ ἀπο τὸν ἀν-πλόν-τον ὅσοι εἶνε ὡσα, ἕνα γωρασι νερμάτο καρπὸν σου το τ'λόγησιν. ὁ Κ. ριος Κύριε, ἐν τῷ θελήματί σου παρέρχου τῷ καλεῖ μοι δυναμιν «Κυριε, λέγει, με το θαυμά σου ἐρορήνησες δυναμιν εἰς το κάλλος μου» Ὅσοι κατετριγαν τὴν ζωγντωνες τὴν ἐξίτασιν τοῦ περὶ ἀρετῶν λινωσ, λεγουν ἐπὶ ἄλλαι με, ἐκ τῶν ἀρετῶν ἔχουν τὴν συστασιν ἐκ θεωρημάτων ἴτοι ἐκ λογικῆς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας, ἄλλαι δὲ ὅτι εἶνε ἀβιώρτοι, ἴτοι πορρρονται ὄχι ἐκ λογικῆς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς ἀλλ' εἶνε ἐπακολουθήματα καὶ ἐπιγεννηματα τῶν ἀρετῶν ἐκείνων αἱ ὅσαι ἐκπηγάζουν ἐκ θεωρημάτων οἷον ἡ μὲν τρινησικς λεγουν ὅτι ἐκτεργάζει ἐκ τῆς λογικῆς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς περὶ ἐκεῖνο το εἶδος τοῦ λόγου, το ὁποῖον περιερεὶ τὴν θεωρίαν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν· ἡ δὲ σωφροσύνη ὅτι, ἔχει τὴν συστασιν ἐκ τῆς λογικῆς ἐνεργείας τοῦ ὁμοιωματος τῶν ὁμοιωμάτων «Τοῦ ἐπὶ τὴν ἀγαθὴν γινεσσομετος εὐαγγελικοῦ σπορου (καθὰ περ ὁ Κύριος, εἶρηκε το μεν εὐαποφορησε τοιακοντα, το δε ἐξηκοντα το δε εκατον ἴ) μαν οὖν ἐκατον ἀριθμος ὡς τελειος ἐπ. τῶν βασιλειδων ἐκλυθετα, ὁ δὲ ως ἀτελής ἐξηκοντα ἐπ. τῶν πλλακιδων, κα. ὁ τριακοντα ἐπ. τῶν νεωτερων εἴτε νεκνιδων Τριῶν τοιουν οἷσων ταξίω τῶν πωζόμενων, τελείων μεσῶν καὶ ἀρχαίων ὡς ἔστι τὴν πτωθῆν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῶν ἐκτος τούτων εὐρεθησομενων ἀνθρώπων Ἐν ταύταις οὖν τῷ τρισι ταξίσι συμπερικλείονται ἕκαστοι, οἱ προ νομο, οἱ ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ ἐν -ῇ εὐαγγελικῇ χρετι τῷ ἡεῷ τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων εὐαρεστησαντες, εἴτε ἐν-αρθεν α δ π β γς μικῶν πρξέων, εἴτε ἐν γκμῳ νημῳ δι' ἑρῳν θεοφίλων τε καὶ ἐνορετων, εἴτε ἐν ἀσωτείᾳ διὰ μετάνοιαν καὶ κατὰ κριξίω καὶ θεομωμάτων ἀακρύων. (Κεφ 5', εἰς τοι στίχον ε' Ἐξίκεοντα εἰς βς, ἴστα. α. α. ὁδοκοντα πλλακκὶ καὶ νεκνιδες ὡν οὐκ ἐστ-ν νομῆς)»

γῆσαι τοῦ ὁμοιωματος τῶν ὁμοιωμάτων «Τοῦ ἐπὶ τὴν ἀγαθὴν γινεσσομετος εὐαγγελικοῦ σπορου (καθὰ περ ὁ Κύριος, εἶρηκε το μεν εὐαποφορησε τοιακοντα, το δε ἐξηκοντα το δε εκατον ἴ) μαν οὖν ἐκατον ἀριθμος ὡς τελειος ἐπ. τῶν βασιλειδων ἐκλυθετα, ὁ δὲ ως ἀτελής ἐξηκοντα ἐπ. τῶν πλλακιδων, κα. ὁ τριακοντα ἐπ. τῶν νεωτερων εἴτε νεκνιδων Τριῶν τοιουν οἷσων ταξίω τῶν πωζόμενων, τελείων μεσῶν καὶ ἀρχαίων ὡς ἔστι τὴν πτωθῆν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῶν ἐκτος τούτων εὐρεθησομενων ἀνθρώπων Ἐν ταύταις οὖν τῷ τρισι ταξίσι συμπερικλείονται ἕκαστοι, οἱ προ νομο, οἱ ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ ἐν -ῇ εὐαγγελικῇ χρετι τῷ ἡεῷ τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων εὐαρεστησαντες, εἴτε ἐν-αρθεν α δ π β γς μικῶν πρξέων, εἴτε ἐν γκμῳ νημῳ δι' ἑρῳν θεοφίλων τε καὶ ἐνορετων, εἴτε ἐν ἀσωτείᾳ διὰ μετάνοιαν καὶ κατὰ κριξίω καὶ θεομωμάτων ἀακρύων. (Κεφ 5', εἰς τοι στίχον ε' Ἐξίκεοντα εἰς βς, ἴστα. α. α. ὁδοκοντα πλλακκὶ καὶ νεκνιδες ὡν οὐκ ἐστ-ν νομῆς)»

γείας τῆς ψυχῆς ἐν τῇ θεωρίᾳ περὶ τοῦ τι πρέπει κανεῖς να προτιμᾷ
 νὰ πράττῃ καὶ τι να ἀποφεύγῃ· ἡ δὲ δικαιοσύνη, ὅτι προκυπτε
 ἐκ τῆς λογικῆς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς ἐν τῇ θεωρίᾳ ποῖα πρέπει να
 ἀπονεμῶνται εἰς τὴν καθένα καὶ ποῖα να μὴ ἀπονεμῶνται· καὶ
 ἡ ἀνδρεία, ὅτι ἐκτὸς γὰρ ἐκ τῆς λογικῆς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας ἐν
 τῇ θεωρίᾳ περὶ τοῦ ποῖα πράγματα εἶναι φοβερά καὶ πρέπει κανεῖς
 να τα φοβῇται καὶ ποῖα δὲν εἶναι καὶ να μὴ τα φοβῇται· τοῦ καλλοῦ
 δὲ καὶ ἡ ἰσχύς λείγουσι, ὅτι εἰς ἀθεώρητοι ἀρεταί, ἐπακολουθημα-
 τικὰ ἐπιγεννηματα τῶν ἐκ θεωρημάτων ἐκπηγαζουσῶν ἀρετῶν,
 χωρὶς να ὑπάρῃ ἀνάγκη λογικῆς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας δι' αὐ-
 τὰς· Διότι τινεῖς ἐκ τῶν σοφῶν ἐννοοῦν ὅτι, τὸ καλὸς ἀποτελεῖ-
 ται ἐκ τῆς συμμετρίας καὶ ἀρμονίας τῶν λογικῶν τῆς ψυχῆς
 ἐνεργειῶν, ἡ δὲ ἰσχύς ἐκ τῆς αποτελεσματικῆς δυναμείας ἐκεί-
 νων ταῦ ποῖα προβάλλονται ἐκ τῶν θεωρητικῶν ἀρετῶν. Ἀλλ' 129
 ἔμως δια να ἐπακολουθήσῃ καὶ καλὸς εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἰσχύς
 ὅπου να ἐπιτελῇ τα δεόντα εἰς τοῦτο ἔρχεται ἀνάγκη θείας
 δυνάμεως⁽¹⁾. Καθὼς λοιπὸν ἀνωτέρω εἶπεν ὁ Προφήτης ἐπιτελῶ

(1) Ἐν τῇ περὶ τὴν περικοπὴν τῆς Ὀμιλίας, τοῦ ὁ Ἄγιος ἔχει
 πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς Στωικοὺς φιλοσοφοῦντας καὶ ἰδίᾳ τὸν Ἐκκετῶνα,
 ὅστις κατὰ τὴν μαρτυρικὴν Διογενεὺς τὰ Ὁ Διερῶν Ζ' α' 54· «ἐν
 τῷ πρώτῳ περὶ ἀρετῶν ἐπιστημονικῶς μὲν εἶναι εἶναι φησι τὸς ἀρεταί·
 καὶ θεωρηματικῶς, ταῖς ἐχούσας τὴν δύναμιν ἐκ θεωρημάτων ὡς
 φρονήσιν καὶ δικαιοσύνην· ἀθεωρήτους δὲ τὰς κατὰ παρεκτακτὴν θεω-
 ρουμένας ταῖς ἐκ τῶν θεωρημάτων συνεστιτικαῖς, καθάπερ ὑγείαν καὶ
 ἰσχύν. Τῇ γὰρ σωφροσύνῃ, τεθεωρημένη ὑποχρῶσθαι, συμβαίνει ἀκο-
 λουθεῖν καὶ παρεκτείνεσθαι τὴν ὑγείαν, καθάπερ καὶ ἡ ἀφύλδος οικοδο-
 μία τὴν ἰσχύν ἐπιγιγνέσθαι. Κινοῦνται δὲ ἀθεώρητοι ὅτι, μὴ ἔχουσι
 συγκαταθέσεις, ἥτοι κίνησιν τῆς ψυχῆς πρὸς ἐπιδοκιμασίαν, κρίσεις
 δηλαδὴ ἐπιδοκιμαστικὰς, ἀλλ' ἐπιγιγνόνται, καὶ περὶ φθόλους, ὡς
 ὑγεία καὶ αὐτὴ δὲ καὶ (Περὶ τῆς συγκαταθέσεως ἴδε καὶ Σελτὸν τὸν
 Ἐμπειρικόν πρὸς δογματικόν, 151. Σημειώμεν δὲ ἐπὶ πλέον ὅτι ἡ
 συγκατάθεσις τῶν Στωικῶν ἀντιτίθεται πρὸς τὴν ἐποχὴν, τοῦτεστι τὴν
 ἀμφιβολίαν, τῶν Σκεπτικῶν. Παράδειγμα καὶ Στωικῶν ἐκλογὴ Β' 115)

ὑπάρχει εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ», τοιουτοτρόπως καὶ τώρα ἀνψωνε τὸν Θεὸν μὲ τὴν εὐχαριστίαν του καὶ λέγει ὅτι· ἀμὲ τὸ θέλημά σου ἐχρηγῆσαι δυνάμιν εἰς τὸ κάλλος μου.» Διότι ὡραῖος μὲν ἦμουν ἐκ φύσεως, ἀδύνατος ὅμως διότι ἐνεκρώθην ἐξ αἰτίας τοῦ παραπτώματος, τὸ ἔποϊον ἔπαθον ἀπὸ τὴν ἀπάτην τοῦ ὄφους. Εἰς τὴν ὡραιότητά μου λοιπὸν τὴν ἔποιαν εἶχα λάβει παρὰ σοῦ ἀπὸ τὴν πρώτην ἐπιμοιργίαν, ἐπρόσθεσαι δυνάμιν, ἱκανὴν νὰ πράττῃ τὰ πρόποντα Ὡραία μὲν λοιπὸν εἶνε κάθε ψυχὴ ἐκτὸς ἐξεταζομένη εὐρίσκεται· ὅτι ἔχει ἀρμονικὴν συμμετρίαν τῶν ἰδικῶν τῆς δυνάμεων Καλλὸς ὅμως ἀλθίνον καὶ ἱρασμιώτατον εἶνε ἐκεῖνο ἐποῦ ὑπάρχει εἰς τὴν θείαν καὶ μακαρίαν φύσιν, τὸ ἔποϊον ἔνυται νὰ θεωρήσῃ νοερῶς ἐκεῖνος μόνον ὁποῦ εἶνε κεκαθαρμένος κατὰ τὸν νοῦν. Εἰς αὐτοῦ τοῦ κάλλους τὰς μαρμαρυγὰς καὶ γαρίτας ὁποῖος ἐνατενίσαι, προσλαμβάνει ἀπὸ αὐτὸ ἓνα μέρος, καὶ ὥσαν ἀπὸ ἀποικίαν βαφὴν χρωματίζεται εἰς τὴν ὄψιν του μία αἴγλη λαμπρά. Ὅθεν καὶ ὁ Μωυσῆς ἰδοξάσθη κατὰ τὸ προσωπὸν του, μὲ τὸ νὰ ἔλαβεν ἓνα μέρος ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ θεῖον κάλλος ὅταν συνωμίλει μὲ τὸν Θεόν εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ. Ἐκεῖνος λοιπὸν ὁ ἔποιος αἰσθάνεται τὴν ἀρετὴν ὁποῦ ἔχει, ἀρίνει τὴν εὐχαριστηρίον αὐτὴν φωνὴν καὶ λέγει· Κύριε, ἐν τῷ θελήματί σου παρέσχου τῷ κάλλει μου δυνάμιν.» Καθὼς ὅτε εἰς τὰς θεωρητικὰς ἀρετὰς ἐπακολουθοῦν κατόπιν

ἐνθὺ λέγεται ὅτι οἱ Στωικοὶ τὰς μὲν κληίας ἀγνοίας λέγουσι, τὰς δὲ ἀρετὰς ἐπιστήμας. Λεγεῖ δὲ καὶ ὁ Κικερὼν· ἐκ Ζηνων ὁ Στωικός τὰς ἀρετὰς ἐθεμελιώσεν ἐν τῷ λογιστικῷ. Ἀπεδ. Α'. 10, 38).

Βλέπε δὲ ὅτι, ἀφοῦ ὁ Ἅγιος Πάτερ ἀνέπτυξε τὰς περὶ ἀρετῶν ἰδέας τῶν Στωικῶν, λαμπρῶς ἀνατρέπει τὰς περὶ κάλλους καὶ ἰσχύος κρίσεις τῶν λέγων ὅτι καὶ μὲν τὸ κάλλος καὶ ἡ ἰσχύς παραδείγματα χαρὶν ἐπακολουθοῦν εἰς τὴν μὲ ὄλονε τοῖς πανόνας τῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης πεπαισκευσμένην ἀφίδα, ἀλλ' ἵνα ἐπακολουθήσῃ καὶ εἰς τὴν ψυχὴν μας τὸ κάλλος καὶ ἡ ἰσχύς, ἔχομεν ἀνάγκην τῆς θεϊκῆς δυνάμεως.

αὶ ἀθεώρητοι ἀρεταὶ καθὼς εἴκομεν τὸ κάλλος ἐνλαδῇ καὶ ἡ ἰσχυς, τοιοῦτοτρόπως ὑπάρχουν καὶ μερικαὶ κακίαι ἀθεώρητοι, ἡ ἀσχημια δηλαδὴ καὶ ἡ ἀδυναμία. Διότι τι ἄλλο πρᾶγμα εἶνε πλέον ἄχαρι καὶ πλέον εἰδεχθῆς ἀπὸ τὴν ἐμπαθεῖ ψυχῇ; Κυττάξ, παρακαλῶ, ἐκείνον ὅπου θυμῶναι καὶ παρατήρησαι ποῖαν ἀγριότητα καὶ ἀσχημίαν ἔχει ἐπάνω του. Κυττάξ πάλιν ἐκείνον ὅπου λυπεῖται καὶ ἴδε πόσῃν ταπεινώσειν καὶ κατάρπτωσιν ἔχει ἡ ψυχὴ του. Ἐκείνον δὲ ὅπου εἶνε ὑπόδουλος εἰς τας λαγνείας καὶ γαστριμαργίας, ἡ ὁποῦναί τιναι τρομασμενος ἀπὸ διαφορῶν φόβους, ποῖος ἤθελεν ἡμπορέσει καὶ νὰ τὸν κυττάξῃ καὶ; Διοτι τῆς ψυχῆς ἡ διάθεσις διαπερᾷ καὶ ἐκχύνεται ἔξω ἕως εἰς αὐτὰ τὰ ἄκρα τοῦ σώματος· καθὼς βιβαιοτάτα καὶ τὰ σημεῖα τοῦ κάλλους τῆς ψυχῆς διακρίνονται καθαρὰ εἰς ἑλὴν ἐν γένει τὴν κατάστασιν τοῦ ἁγίου ἀνθρώπου. Εἶνε ἀνάγκη λοιπὸν νὰ λαμβάνωμεν πρόνοιαν διὰ τὸ κάλλος αὐτοῦ, διὰ νὰ μᾶς ἐπαινήσῃ καὶ ὁ Νυμφίος Λόγος καὶ μᾶς εἴπῃ. Ὅλη καλὴ ἡ πληροφορία μου καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί. (Ἄσμ. 4, 7).

Ἀπέστρεψας δὲ τὸ πρόσωπόν σου καὶ ἐγενήθην τεταραγμένος. « Ἐγύρισες δὲ ἀπὸ ἐμέ τὸ πρόσωπόν σου, λέγει, καὶ ἐφάνη ἀμέσως ἡ ταραχὴ μου » Ἔως ἐτου μὲν ἐπέλαμπον εἰς ἐμέ αἱ ἀκτῖνες τῆς ἐπισκεψέως σου, ἔξοῦσα εἰς μίαν σταθεραν καὶ ἀτάραχον κατάστασιν. Ἀποῦ ἔμως ἐγύρισες ἀπὸ ἐμέ τὸ πρόσωπόν σου, ἐφάνη καθαρὰ ἡ ἐμπάθεια καὶ ἡ ταραχὴ τῆς ψυχῆς μου. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ Θεὸς ἀποστρίφει τὸ πρόσωπόν του, ἀπὸ ἡμᾶς, ὅταν εἰς τοὺς καιροὺς τῶν θλίψεων μᾶς ἀφίνη νὰ ἐκτεθῶμεν εἰς τοὺς πειρασμοὺς, διὰ νὰ γινῇ γνωστὴ ἡ ἰσχυρὰ ἀντίστασις τοῦ ἀγωνιστοῦ. Ἐάν λοιπὸν περιφρουρήσῃ τας καρδίας μας ἡ εἰρήνη ἐκείνη ὅπου ὑπερβαίνει κάθε ἀνθρώπινον συλλογισμόν, καὶ οὔτε δύναται ἀνθρώπινος νοῦς νὰ τὴν καταλάβῃ (¹) ἡμποροῦμεν τότε νὰ διασωθῶμεν ἀπὸ τὴν ταραχὴν καὶ τὴν σύγχυσιν τῶν παθῶν. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἰς μὲν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ

(¹). Περί τούτου ἴδε Ὁμιλίαν εἰς τὸν ΚΗ' ψαλμόν ἐν σελ. 126.

εἶνε ἐναντία ἢ ἀποστροφή τοῦ προσώπου αὐτοῦ, εἰς δὲ το καλ-
 λος καὶ τὴν ὥραιότητα καὶ τὴν δύναμιν εἶνε ἐναντ' αὐτὴν ταραχῇ,
 διὰ τοῦτο ἡ ταραχὴ αὕτη ῥηθὲν εἶνε μα πυχτρία καὶ ἀδυναμία
 τῆς ψυχῆς ἢ ἐπο' α συμδραίνει. εἰς αὐτὴν ἀπο τὴν ἀποξένωσιν
 τῆς καὶ ὀπομάκρυνσιν ἀπο τὸν Θεόν. Ἄς ἐν/ωμεθα λοιπὸν πάν-
 τοτε νὰ λάμψη ἐπάνω μας τὸ προσῶπον τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἐν-
 ρισκώμεθα πάντοτε εἰς μιαν κατὰστασιν ἱεροστροφῆς καὶ διὰ νὰ
 εἰμεθα πρᾶσι καὶ μὴ καθὲν τρόπον ἀταραχοῦ ἐξ αἰτίας τῆς πρὸς
 180 τὰ καλά προθυμίας μας. Διότι· ἠτοιμάσθην, λέγει, καὶ οὐκ ἐ-
 Α ταραχθῆν (ψαλμ. 118, 60) * Ἦμουν προητοίμασμένος, καὶ
 δι' αὐτὸ δὲν ἐταράχθην. Πρὸς σί, Κύριε, κεκραξομαι καὶ
 πρὸς τὸν Θεόν μου δεηθήσομαι. «Πρὸς εἰσενα, λέγει, Κύριε, θα
 κραυγᾶσω με ἰσχυρὰν φωνὴν καὶ πρὸς τὸν Θεόν μου ἡ καμῶ
 δειγνῶ. Πολλὰς φορὰς εἶπον· ἐν τῇ ἐννοίᾳ σου ἔχει ἡ
 φράσις «ἐκείκραξα πρὸς Κύριον» (1) Ἀρμολογῶντες το «κράζω
 μὲ μεγαλὴν φωνὴν» μόνον εἰς ἐκεῖνον σπουδάζομεν νὰ ἀπο-
 λαύσῃ τα μετὰ καὶ ἐπουράνια ἀγαθὰ. Ἐάνθρωπος κανεὶς ζητῇ
 ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εὐτελεῖ καὶ ἐπιγίγῃ πράγματα, αὐτὸς μικρὰ καὶ
 ἀδύνατον καὶ χαμηλὴν φωνὴν ἀρνεῖ, σπουδάζει νὰ φθάσῃ
 εἰς ὕψος, εὐτε νὰ εἰλῇ εἰς τὰς ἀκροὰς τοῦ Κυρίου. Τίς ἐπιφύκει
 ἐν τῷ αἱματί μου ἐν τῷ καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν.
 * Ποιανὴν ὀφείλειαν, λέγει ἔχω ἀπὸ τοῦ αἵματός μου, ἐν ᾧ βλέπω ὅτι κα-
 ταβαίνω εἰς φθορὰν καὶ ἀπώλειαν. » Διότι, λέγει, ἐκείκραξα, καὶ
 περὶ τίνος παρεκάλεσα εἰσενα τὸν Κύριον μου καὶ Θεόν μου. Ἰδοὺ
 διότι. Ποιανὴν ἀνάγκην ἔχω ἐγώ, λέγει, ἀπὸ τῶν καλοπεράσιν τῆς
 σαρκὸς μου καὶ ἀπὸ τοῦ πλῆθους τοῦ αἱματός μου, ἀφοῦ μετ'
 Β ὀλίγον μετὰ νὰ παραδοθῇ τὸ σῶμά μου εἰς τὴν κοινὴν διάλυ-
 σιν. « Ἀλλὰ ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ » (Α'. Κορινθ.
 9, 27)· τιμωρῶ τὸ σῶμα μου, λέγει, καὶ τὸ μεταχειρίζομαι ὡς

(1) Ὁ λόγος οὗτος ὑποδήλοι ὅτι ὁ Ἄγιος καὶ ἄλλους ψαλμοὺς
 ἡρμήνευσε τοὺς περιεχόμενους τὴν ῥῆσιν αὐτὴν. Εἶνε δὲ ἀρκετοὶ αἱ
 ψαλμοὶ αὗτοι· καὶ π. Ὁμιλίες τοῦ δυστυχῶς δὲν ἐσωθήσαν.

δούλον κατατρίβω, και καταπονῶν αὐτό ὅτι σοδοῦμα μηπως
 εἴταν ἀπολαμβάνη καὶ τὴν υγίαν καὶ ἔταν ἀναδραῖψη παρα πολυ-
 τὰ αἱμά μου, τ πολυταρχία γεινη ἀφορμὴ να ἀμαρτανῶ. Να μη,
 νοθαλειης τὴν σάρκα σου με ὑπνοὺς και με λουτρα και με μα-
 γικα στρώματα, και παντοτε να λεγης σὺ/να τον στιχον αὐτον
 «Τ, ὠρελεια ἐν τῷ αἱματι μου ἐν τῷ καταδα νειν με εἰς δια-
 σθοραν ; » () Δι' ατι περιποιῖσαι αὐτὸ σπον ὑστερον ἀπα ὀλιγον
 να ἐξαφανοθῇ. Δι' ατι πολυκαρμυις τον ἑαυτον σου και κατα-
 θαρυνες με τοςας σάσκας. Ἢ ἔεν γνωριζεις ὅτι, ὅσον παχυπε-
 ραι καμνεις τὴν σάρκα σου, τισον βασιτερον προετοιμαζεις δι' α
 την φεχην σου το δεστωτρειν. Μη ἐξομολογήσεται σοι ροῦς, C
 ἢ ἀναγγελεῖ τὴν ἀληθειαν σου. «Μηπως, λεινι ἡα σε δοξο-
 λογησῃ ὁ κοινορτος, ἢ ἡα πλανηγελῃ τὴν ἀληθειαν σου. » Δι' ατι
 μ. τοῖς τροπον ὁ πλάνος ἄνθρωπος και σάρκινος ἡα δοξολογησῃ
 εἶνα τον Θεον. Με ποιον δὲ τροπον ἡα αναγγελεῖ, μαλιστα
 τὴν ἀλῆθειαν σου, ἐκεῖνος ὁ οποῖος ὄχι μονον κανειναι καιρον ἄεν
 σφεισσιποτε εἰς τα μαθηματα αὐτα, ἀλλ' α και μισα εἰς τόσον
 βαρος τῆς σαρκός, ἔχει θαμμενον τον νοῦν του. Δι' αὐτό λοιπον
 ἀδυνατιζῶ και κατ'α-τηκω τὴν σάρκα μου, και ἄεν φειδομαι διό-
 λου το αἷμα, οποῦ εἰς σάρκα ριτικα μεταβαλλεται και σωματο-
 ποιῖται ὅια να μη, ὑπαρχῃ με αὐτον τον τροπον κανεν ἐμπροδιον
 εἰς ἐμε εἰ, το να δοξολογῶ τον Θεον, ἢ να καταλαμβανω τὴν
 ἀλῆθειαν.

Ἦκουσε, Κύριος καὶ ἠέησέ με Κύριος ἐγενήθη βοη-
 θός μου. Ἦκουσεν ὁ Κύριος τὴν κραυγὴν μου, λεγει, και με

· Αὐτὸν τον στιχον εἰπε παντοτε καθ' ἑαυτην ἡ κοιδιμος
 Βασίλισσα Εἰρηνη, ἡ συζυγος Ἰωαννου τοῦ ἡμετηνοῦ λαχίζομενη τὰ
 γονερα τοῦ κατμου τοῦτου μηδεν και αὐτην φλομη τὴν βασιλειαν,
 νιχθημερον δε λατρευσαντα τον Θεον και βοηθοῦσα τους δεσμευους.
 Αὐτη ἡ μακαρία εἰπεσεν ἐν ἑωσ-ακτινισαυπόλει τὴν περιφημαν Μο-
 νην τοῦ Πατριάρχουτος και λαβοῦσα το Ἀγγελικον Σχῆμα μετωνο-
 μάσθη Ξένη (Συναξ Νικοδ. 13 Αὐγ,

- D ἠλέησεν Ὁ Κύριος ἔγεινε βοηθός μου. » Ἀποῦ διηγῆθη ὁ βαλ-
μαῶδης ποῖα ἦσαν ἐκεῖνα, ὅπου μὲ δυνατὴν φωνὴν ἐφώνησε πρὸς
τὸν Θεόν, ἀμισγῶς κατόπιν ἐπειδὴ ἐννόησε τὴν βοήθειαν οὐοῦ τοῦ
ἔδωκεν ὁ Θεός, παροτρύνει καὶ ἡμᾶς νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ
τὰ ἴδια καὶ λέγει· « Ἦκουσεν ὁ Κύριος καὶ μὲ ἠλέησεν ὁ Κύ-
ριος ἔγεινε βοηθός μου. » Ἄς προσευχώμεθα καὶ ἡμεῖς λοιπὸν
καὶ ἄς κραυγάζωμεν μὲ δύναμιν τὴν πνευματικὴν αὐτὴν κραυγὴν
ζητοῦντες τὰ μεγάλα χωρὶς νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν σάρκα μας.
Διότι οἱ ἐν σαρκὶ ὄντες Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύναται (Ρωμ.
8, 8). (1) Καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐπακούσῃ καὶ ἡμᾶς ὁ
Κύριος καὶ θὰ ἐλεήσῃ τὴν ἀσθενειάν μας. Καὶ τότε ἀφ' οὗ
ἀπολαύσωμεν τὴν θεῖαν βοήθειαν, θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ εἰπώμεν καὶ
ἡμεῖς Ἐστρεψας τὸν κοπιτὸν μου εἰς χορὰν ἔμοι· « Μετίθαλες
λέγει τὸν βαρὺν θρήνον μου εἰς χαρὰν δι' ἐμέ. » Ἡ χαρὰ τοῦ Θεοῦ
E δὲν ἐρχεται εἰς τὴν τυχοῦσαν ψυχὴν, ἀλλ' ἐὰν κανεὶς πολὺ ἐ-
κλαυσε τὴν ἁμαρτιαν τοῦ, μὲ μεγάλους δηλαδὴ ὀδυρμοὺς καὶ
ἀκαταπαύστους θρήνους, καὶ ἔκαμν κοπιτὸν διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ
ὥσάν νὰ ἦτο ἀποθαμινός, αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ὁ κοπιτὸς μετα-
βάλλεται εἰς χαρὰν. Ὅτι δὲ εἶναι δυνατόν, καὶ μὲ ἀξιεῖται τὸν τρό-
πον νὰ κάμῃ κανεὶς κοπιτὸν, φανερῶν τὰ παιδιὰ, ὅπου ἐκά-
θητο εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐλεγον· Ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ
ἐνόησατε ἡυλήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὀρχήσατε (Λουκ. 7, 32).
τουτίστιν· « Ἐκάμαμεν θρήνον δια σᾶς καὶ δὲν ἐκλαυσάτε· ἐπαί-
ξαμεν τὸν αὐλὸν δια σᾶς καὶ δὲν ἐχορεύσατε. » Ὁ αὐλὸς εἶναι
ὄργανον μουσικόν· τὸ ὅποιον δια τῆς συνεργίας τοῦ πνεύματος, ἤτοι
τοῦ ἀέρος, σχηματίζει τὴν μελωδίαν. Ὅθεν νομίζω ὅτι κάθε ἁ-
γιος Προφήτης ἡμπορεῖ νὰ ὀνομάζεται αὐλὸς μεταφορικῶς, μὲ
τὸ νὰ κινῆται εἰς τὸ νὰ προφητεύῃ ὅχι ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀέρος,

(1) Κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον οἱ ἐν σαρκὶ ὄντες εἶναι οἱ
ἔχοντες τὸ σαρκικὸν φρόνημα, ἥτοι τὴν περὶ τὴν σαρκικὴν ζωὴν
ζῶντες, ἡ δὲ ποῖα μεταβάλλει δὸν τὸν ἀνθρώπον εἰς σάρκα.

ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο λέγει· «ἐπαιξάμεν τὸν αὐλὸν διὰ σᾶς, καὶ δὲν ἐχορεύσατε». Διότι οἱ προφητικοὶ λόγοι μας παρακινεῖν νὰ τραβῶμεν ἁρμονικῶς καὶ μὲ ρυθμὸν μουσικὸν εἰς τὴν ἐφαιμογὴν τῶν παραγγελημάτων τῆς προφητείας τῶν αὐτῶ ἐν τῷ πράγματι ἀνομαζέται ὀργήσις· τοῦτεστι ρυθμικὸς χορὸς. Ἀλλὰ καὶ ὁρνεῖν προσίτι δι' ἡμᾶς οἱ Προφῆται, καὶ μᾶς 131
 παρακινεῖν εἰς ἔρῃον καὶ κοπετον, διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς συναί-^Α
 σθησιν ἀπὸ τοῦς προφητικοῦς λόγους τῶν καὶ ἀναγνωρίσωμεν τὰς ἁμαρτίας οὐοῦ ἐπράξωμεν καὶ τότε νὰ πεινήσωμεν ὀδυνήρως διὰ τὴν ἀπώλειάν μας, βασανίζοντες ὑπερβολικῶς μὲ κόπους καὶ μό-
 χθους τὴν σάρκα μας διὰ τὸν τοιοῦτον λοιπὸν ἄνθρωπον ἔσχι-
 ζεται μὲν πλέον ἐντελῶς καὶ ἀπορριπτεται μακρὰν τὸ ἔνδυμα
 τοῦ πνέοντος, τὸ οὐοὸν εἶχε φορέσει, ὅταν ἐθρῆνι σφοδρῶς διὰ
 τὴν ἁμαρτίαν του. Ρίπτεται ἄν τότε ἐπάνω εἰς αὐτὸν ὁ χιτῶν
 τῆς εὐφροσύνης καὶ τὸ ἱμάτιον τοῦ σωτηρίου⁽¹⁾, τὰ λαμπρὰ
 αὐτὰ τοῦ γάμου φορέματα, μὲ τὰ ὁποῖα ὁστις εἶναι ἐστολισμένος
 δὲν θὰ ἐκλιώχῃ ἔξω ἀπὸ τὸν οὐράκιον νυμφῶνα.

Διέκρηξας τὸν σάκιον μου καὶ περιέξωσάς με εὐφροσύ-
 νην «Διέσχισας, λέγει, ὡς ἀγρηστον πλέον τὸν σάκιον οὐοῦ
 ἐφορούσα καὶ με ἔνδυσες με εὐφροσύνην». Ὁ σάκιος μὲ τὸ νὰ
 εἶναι σπμῖον ταπεινώσεως συνερτεῖ εἰς τὴν μετάνοιαν· ἐδιότι
 πρὸ πολλοῦ, λέγει, ἤθελαν μετανῶσει, ἐὰν ἐφοροῦσαν σάκιον
 καὶ ἐκάθηντο ἐπάνω εἰς σποδὸν⁽²⁾. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀποστόλος μὲ
 ἀκάλυπτον τὸ πρόσωπον εἰς τὴν ἰδὴν εἰκόνα μεταμορφοῦται ἀπὸ

(1) Αἱ γλαφυρὰὶ κύματα φράσεις εἶναι τοῦ Προφῆτου Ἡσαίου (61, 10) διὰ τῶν ὁποίων περιγράφει οὗτος τὴν ἀγαλλίαν τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν ὡσπὶν νυμφὴν στολίζει ὁ Κύριος. Τούτας ἐπιλέγει καὶ ὁ ἐνδύμενος τὴν ἱερτικὴν στολὴν ἱερέως, ὅταν περιβάλλεται τῷ στι-
 χάριον.

(2) Ἡ βῆσις εἶναι τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ (10, 13). Σημειώ-
 μεν δὲ ὅτι ἀπὸ τῶν δεχτικῶν αὐτῶν στίχων καὶ ἐκ τῆς ὅλης ἐν-
 νοίας τοῦ χωρίου τούτου ἐμπνευσθεὶς ὁ βρασιλεὺς Λέων ὁ σοφὸς ἐποί-

δοξῆς εἰς δόξαν (, δια τούτο τὴν γὰρ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποστολὴν ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἐνομάζει ἰδικῶς τοῦ δοῦντος. Ὅτις ἂν γὰρ ἴπῃ σοὶ ἡ δόξα μου. εἰπά να φάλλῃ, λέγει, εἰς σὲ ὁ Θεὸς μου. Διὰ τοῦτο καὶ εἶπε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὰς ἐκκλησίας. Ὅτις γὰρ ἴπῃ, βάλλει με τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἰς σὲ λέγοντας να βάλλῃς εἰς σὲ ἡ δόξα μου, καὶ οὐ μὴ καταναλωθῇ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ θὰ καταναλωθῇ. Δὲν θὰ καμῶ πλέον, λέγει, ἀμαρτίας ἐξ αἰτίας τῶν ὁπῶν ὁ καὶ νῦν να καταστρίβῃ καὶ καταλείνεται ἡ καρδία μου μετὰ τὴν ἐνθυμίαν τῆς ἀμαρτίας μου. Κυριε ὁ Θεός μου εἰς τὸν αἰῶνα ἔξομοιογήσομαι σοὶ Παῦλ, ἐν χάριτι τοῦ ἔξομοιογεῖσθαι καίτοι ἀντὶ τοῦ καυχᾶσθαι. εἰς σὲ καυχᾶσθαι, λέγει, παντοτε. Ἡμεῖς μὲν ὅσοι ἐσμὲν κατεστὴν ἐπὶ τὴν καλὴν μετανοίαν μου μετὰ τὴν γωρησίαν καὶ μετὰ τὰς ἐπαιτήσεις πάλιν εἰς τὴν πρώτην μου δόξαν, μετὰ τὴν ἐξελίξιν τὴν ἐξ αἰτίας τῶν ἀμαρτιῶν μου κατασχέμεν, δια τούτο εἰς αἴαν τὴν

ἡς τὸ καταναλωτικὸν ἐκεῖνα ἰδιόμοιον ἀπὸ ψαλλεῖται ἐν τῶν ἐρῶν τῆς Περσέως καὶ τῆς ἐβδομάδας τῶν ἡμερῶν, ὅτε ἀκριβῶς συμπληροῦται ἡ Ἁγία Ἐκκλησία, ἥτοι καὶ ἡμεῖς τοῦ ἐνθους καὶ τῆς μετανοίας. Ἡ ἀρχὴ τοῦ ὁρατοῦ αὐτοῦ προφητοῦ εἶναι αὕτη. «Περσέως καὶ ψυχῆ μου, τῶν θείων ἐτολῶν».

1) Ἐχει ὅπως εἶπεν τοῦ ὁ Θεοῦ ἐνταῦθα βῆσιν τῆς πρὸς Κορινθίους Α' Ἐπιστολῆς τοῦ μακαρίου Παύλου 3, 18 τῆς ὁποίας ἡ ἐννοία εἶναι αὕτη. Ὅταν ὁ Μωυσῆς λαβὼν τὰς πλάκας τοῦ Νόμου κατέβη ἀπὸ τοῦ ὄρους Σινῶ, τότε ἐλάμβανεν τὸ προσωπὸν τοῦ Θεοῦ τὴν δόξαν, ὥστε οἱ Ἑβραῖοι τὸν νηγαροῦσαν καὶ θεοὺς καλεῖν εἰς τὸ προσωπὸν τοῦ Θεοῦ δὲν ἠμποροῦσαν καὶ τὸν βλέπουν. Ἐξοδ 34, 30. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, λέγει ὁ πρὸς Ἐφεσολογιστὴν, τὴν ἐλπίαν λαμβάνομεν, ὥστε ἠμποροῦμεν καὶ ἀσεπαστον προσωπὸν καὶ βλέπωμεν τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου. Λαμβάνομεν δὲ συναμ καὶ τῆς τὴν αὐτὴν εἰκόνα τῆς δόξης καὶ γινόμεθα ὡς καθεστῆς καὶ δεχόμεθα μετὰ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἀντιλαμβάνομεν δὲ πάλιν καὶ ἡμεῖς κατ' ἀντιπαράθεσιν ἄλλην ὁμοίαν δόξαν τοῦτο σημαίνει τὸ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν.

ζωὴν μοι, ὅτι σε ἐξαριστῶ καὶ θύ σε θεολογῶ. Διότι ποσὸν χρόνον, διαστήμα, ἔσονται μεγάλα ὅτι εἶνε, γέγονε νὰ κάμῃ τὴν ψυχὴν μου, νὰ ἀγασμαίνῃ, τὰς τῶν μεγαλὰς ἐκπνεύσεως, τὰς ἐπείας ἐγὼ ἀπὸ τῶν σαρκὶν μερῶν σου.

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΨΑΛΜΟΝ

• Ἀγαλλιάσθε δίκαιοι ἐν Κυρίῳ,
τοῖς εὐθέσι πρὸς αἰτίσεις •.

Εἶνε συνήθης εἰς τὴν ἁγίαν Γραφὴν ἡ λέξις τῆς ἀγαλλιᾶ-
σεως ἡ ποῖα φανερώνει μὲν αἰδρωτάτην καὶ πολὺ γαρμωσύνον
κατάστασιν τῆς ψυχῆς δι' ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους οὗτοι εἶνε
ἀξιοὶ νὰ ἔχουν εὐθυμίαν καὶ γάρ. Ἀγαλλιᾶσθε, λοιπόν, δι-
καιοὶ ἐν Κυρίῳ. «Να χαιρετε, λέγει, καὶ νὰ εὐφραίνε-
σθε ὅσοι εἰσθε ὁ καιὶ διὰ τὴν ἡσυχίαν σας». Ὅχι, ὅταν τὰ πράγ-
ματα τοῦ οἴκου σας πηγαινῶν καλὰ καὶ εἶνε εὐτυχισμένα ὅχι,
ὅταν ἔχετε καλὴν ὑγίαν εἰς τὸ σῶμα ὅχι ὅταν τὰ χωράφια
σας παράγουν ἄλγος ὁ ἀπορῶν καρπῶν· ἀλλὰ διότι ἔχετε Κυ-
ριον, ὁ ὁποῖος τοιοῦτος μὲν εἶνε κατὰ τὴν ὡραιότητα, τοιοῦτος
οἷ κατὰ τὴν καλῶσυνην, κατὰ τὴν σοφίαν τοιοῦτος. Ἄς εἶνε
ἀρετὴ διὰ σὰς τὴν εὐφροσύνην, οὗτοι ἔχετε δι' αὐτόν. Ὅστις λοι-
πόν μὲ εὐφροσύνην καὶ γάρ. ἀγάλλεται δια κανὲν πρᾶγμα, ἀπὸ
ἐκείνου οὗτοι θεωρεῖ περιζήτητα καὶ παραπολυ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀπο-
λάβῃ, φαίνεται ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον αὐτὸς ἀγάλλεται δι'
αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Διὰ τοῦτο ὁ ψαλμὸς ἐδῶ παρακινεῖ τοὺς δι-
καίους νὰ αισθάνωνται βαθεῶς τὴν ὑψηλὴν ἀξίαν, διότι κατη-
ξιώθησαν νὰ εἶνε δοῦλοι τοιοῦτου Δεσποτοῦ, καὶ νὰ εὐφραίνων-
ται διὰ τὴν δουλείαν αὐτὴν μὲ ἀνεκφράστον χαρὰν καὶ με σκιρ-
τήματα ἐσωτερικά, μὲ τὸ νὰ σκίρτα τροπὸν τινὰ ἢ καρδίαν τῶν
ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν τῆς διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν ἀγαθόν. Ἐάν

καρμίαν φοραν ἐμδῆκεν ἕξαφνα ὥσάν ἓνα φῶς τρόπον τινά μισα
 εις τὴν καρδίαν σου καὶ σε ἔκαμει παρὰ ταῦτα νὰ σχεφθῇς τὸν
 Θεόν, καὶ περιέλουσε με τὴν λάμψιν τοῦ τὴν ψυχὴν σου, ὥστε
 132 ^Α νὰ ἀγαπήσῃς μὲν τὸν Θεόν, νὰ καταφρονήσῃς δὲ τὸν κόσμον καὶ
 ἔλα τὰ σωματικά, ἀπὸ τὴν ἀμυδρὰν ἐκείνην καὶ στιγμιαίαν εἰ-
 κόνα μάθι τὴν κατάστασιν ὅλην τῶν δικαίων, οἱ ὅποιοι κατορ-
 θύνουν νὰ ἔχουν πάντοτε ἀπαραλλάκτως καὶ ἀδιακότως εἰς τὴν
 ψυχὴν των τὴν εὐφροσύνην αὐτὴν διὰ τὸν Θεόν. Διότι εἰς ἑσένα
 σπανίως κάποτε σοῦ ἔρ/εται αὐτὴ ἡ ἀγαλλίασις κατ' οἰκονομίαν
 Θεοῦ, διὰ νὰ σοῦ ὑπενθυμῇ διὰ μέσον τοῦ μικροῦ αὐτοῦ γέυ-
 ματος ποῖα καλὰ ἔχασας. Εἰς τὸν δίκαιον ἔμως ἡ θεία καὶ ἐπου-
 ράνος αὐτῇ εὐφροσύνη εἶναι διαρκὲς διότι ἐννοεῖ πλεον ἑνὸς
 αὐτοῦ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα" πρῶτος δὲ καρπὸς τοῦ "Ἁγίου Πνευ-
 ματος εἶναι, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη (Γαλ 5, 22) «Ἀγαλλιάσθῃ
 λοιπὸν δίκαιοι διὰ τὸν Κύριον» Ὅτι ὁ Κύριος εἶναι τρόπον τινά
 8 ὥσάν ἓνας τόπος ἐπιτηδείος διὰ νὰ γωρῇ τοὺς δικαίους εἰς τὸν
 ὅποιον τοποθετοῦν φθαστὴ λαοὶς ἀνάγκη πᾶσα νὰ εὐθυμῇ τότε
 καὶ διαρκῶς δι' αὐτὸ νὰ εὐφραίνεται. Ἀλλὰ καὶ ὁ δίκαιος γί-
 νεται τόπος διὰ τὸν Κύριον, ὅταν δέ/εται αὐτὸν ἐντός του.
 Διότι ὁ μὲν ἀμαρτωλὸς παρα/ωρεῖ τὸν εἰς τὸν διάβολον, μὲ
 τὸ νὰ παρακοῦη ἐκεῖνον ὅπου λένει *Μηδὲ δίδῃς τόπον ἐφ' δια-
 βόλῳ* (Ἐρ. 4, 27), παρακοῦει δὲ καὶ τὸν Ἐκκλησιαστήν ἐποῦ
 λέγει· *Ἐάν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῇ ἐπὶ σέ, τόπον
 σου μὴ ἀφῇς* (Ἐκκλ 10, 4) «Ἐάν ὀθῇ, λέγει, κατ' ἐπάνω
 σου τὸ πνεῦμα ἐκεῖνον ὅπου ἔχει ἐξουσίαν κατὰ σοῦ, μὴ παρα-
 χωρήσῃς εἰς αὐτὸ μέρος νὰ μείνῃ» Ὅταν λοιπὸν πλησιάσωμεν
 εἰς αὐτὸν τὸν Κύριον καὶ θεωρήσωμεν τὰ θαυμαστά ἔργα του,
 ὅταν εἶναι δυνατόν εἰς ἡμᾶς, τότε, μὲ αὐτὴν τὴν τρόπον ἃς γε-
 μίσωμεν ἀπὸ εὐφροσύνης τὴν καρδίαν μας ἐκ τῆς θεωρίας αὐτῆς
 τοῖς εὐθέσι πρέπει αἰνεσις. «Εἰς τοὺς εὐθεῖς, λέγει, ἀρμέζει
 νὰ ὑμνοῦν τὸν Θεόν. Καθὼς ὁ σχολιὸς καὶ συνεστραμμένος ποῦς
 δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς ἴσον καὶ κανονικὸν ὑπόδημα, τοι-
 οὔτοτρόπως καὶ εἰς τὰς σχολιάς καὶ συνεστραμμένας καρδίας δὲν

ταιριάζει ὁ πρὸς τὸν Θεὸν ἵπαινος Διὰ τοῦτο, νομίζω, μὴ τὸ νὰ C
 μὴ ἀρμόζῃ εἰς τὸ στόμα τῶν δαιμονίων νὰ κάμνουν λόγον περὶ
 τοῦ Σωτῆρος, τοὺς ἀφῆρσιν ὁ Κύριος τὴν ἐξουσίαν νὰ κάμνωσιν
 αὐτὸν φανερὸν εἰς τὸν κόσμον (¹). Καὶ τὸν Πύθωνα ὁ πανεύ-
 φημος Παῦλος ἐπιτίμησε καὶ καταδίκασε, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι
 ὁ ἅγιος συνίσταται ἀπο ἀκάθαρτον ἄνθρωπον (Πραξ. 16, 18) (²)
 τοιοῦτον εἶναι καὶ το ψαλμικόν· Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός,
 ἵνα εἰ σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιοῦματά μου, (Ψαλ. 49, 16) (³).
 Ἄς δεῖξωμεν λοιπὸν φιλοτιμίαν, ὥστε νὰ ἀπορεύωμεν κάθε
 σχολιον καὶ διεστραμμένον ἔργον καὶ ἄς τακτοποιήσωμεν τὸν
 ἑαυτὸν μας τοιοιουτρόπως, ὥστε νὰ ἀποτελέσωμεν εὐθὺν καὶ
 ἴσον κανόνα τὸν νοῦν μας καὶ τὸ κριτήριον τῆς ψυχῆς μας,
 ἵνα ἀφοῦ γίνωμεν εὐθείς, λάβωμεν τότε τὴν δίκαιαν ἐλευ-
 θέρως νὰ ὑμνοῦμεν τὸν Κύριον. Δι' αὐτὸ ὀνομάζεται σκολιὸς ὁ D
 ὄφις ἐποὺ ὠδήγῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἁμαρτίαν· καὶ κατατί-
 πτει, λέγει, ἡ μάχαιρα τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τοῦ δράκοντος τοῦ
 ὄφους τοῦ σκελιοῦ, διότι πολλοὺς ἐλιγμούς καὶ παραστρατί-
 σματα κάμνει κατὰ τὴν πορείαν του (Ἠσ. 27, 1) Διότι εἴταν
 ὁ ὄφις θέλῃ νὰ προχωρήσῃ πρὸς τα ἔμπρός, τὸ σῶμά του σύ-
 ρεται ἀνωμάλως ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἐπειδὴ πρὸς ἀλλήν μὲν
 διεύθυνσιν προβαίνουν τὰ ἔμπροσθα αὐτοῦ μέρη καὶ ἡ κα-

(¹) Ὑπαινίσσεται ὁ Ἅγιος ῥῆσιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ (4, 41), ἀνφερόμενος συγχρόνως καὶ εἰς τὸ τοῦ σοφοῦ Σιραχ, « Οὐχ ὥρτιος αἶνος ἐν στόματι ἁμαρτωλοῦ » (15, 9).

(²) Πύθωνας ἐκάλεον οἱ ὄφεις κατὰ τὸν Πλουταρχον τοὺς ἐγγασ-
 τριμύθους οἱ ὅποιοι εἰς τὰς μαντείας τῶν ἐνεπνέοντο ἀπὸ τὸν δαι-
 μονιὰ τὸν καλούμενον Πύθωνα. Κατὰ τὴν μυθολογίαν Πύθων ἐλέγε-
 το ὁ δράκων, τὸν ὅποιον ἐφόνευσεν ὁ Ἀπολλων εἰς τοὺς Δελφοὺς,
 ἐνθὰ κατόπιν ἰδρύθη τὸ μαντεῖον. Ἡ λέξις κπράγεται ἐκ τοῦ πυν-
 θένεσθαι, (πληροφορεσθαι) διότι ἐδίδετο πληροφορία εἰς τοὺς ἐρω-
 τῶντας περὶ τοῦ μέλλοντος.

(³) Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν εὐρισκόμενον εἰς τὴν ἁμαρτίαν νὰ
 διδάσκῃ τοὺς ἄλλους νὰ φυλάττουν τὰς ἐντολάς

φαλή, καὶ πλαγίως εἰς αὐτὰ ἐπακρούει· τὸ μεταίον σῶμα
 του, καὶ τὰν ταμίρη τῶν οὐρῶν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀντιθετοῦ ὁμο-
 θυσίαν ἀποκλίνουν· Ὅθεν ἐπεὶ μετ' ἀποκρούσας αὐτὴν τὴν τοῦ εἶναι
 τοῦ ὄψεως, θα δεῖξῃ ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ εἶναι παλαιὰ καὶ ἀνώμαλος
 καὶ γεμάτη ἀπὸ ἐναντιοτήτος ὁλῆς ἢ τοῦ τε αὐτοῦ Ἐκείνου ὡς
 ὁποῦ πορεύεται ἐπιστὰς ἀπὸ τοῦ Κυρίου τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἐκεί-
 νος τὰς οὐδους του, καὶ ἐρῇ καὶ ἡ γνησίως ποδῶν τοῦ αὐτοῦ, **Εἰκότως**
Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ εὐθιγῆται, εἶδε καὶ πρόσωπον αὐτοῦ
 ε (Ψαλμ. 91, 16 καὶ Σαλμ. 101, 8)· Ἐὰν θέσωμεν ὁμο-τύπους ἡ-
 κανόνας, τὸν ἕνα πλησίον τοῦ ἄλλου, βλέπομεν ὅτι ἐφαρμόζονται
 τελείως ὅσοι καὶ οἱ δύο εἶναι εὐθείς καὶ ἴσοι. εἰς ὅπως ἠθέλωμεν
 θέσει πλησίον εἰς τὸν ἴσον κανόνα ἕνα ἄλλο ζυλὸν σχολίων καὶ στρε-
 βλόν, ὁ κανὼν ὁποῦ εἶναι ἴσος δὲν εἶναι δυνατόν· να ἐφαρμοσθῇ με-
 τὰ στρεβλὸν ζυλόν· Ἀποῦ ὅσον ὁ ὕμνος στοῦ ἀπονέμεται εἰς τὸν
 Θεὸν εἶναι εὐθεὶς καὶ ἀγνός· χρειάζεται καὶ καρδὴν αἰνήτην καὶ ἐν-
 θεϊαν, διὰ τὰ ταιριαστὰ εὐμοσφὰ εἰς αὐτὴν ὁ θεὸς ἔτακτος· Ἀποῦ
 δὲ κανεὶς δὲν ἤμπορεῖ να ἀνατρέξῃ μετὰ στομα τοῦ τοῦ Κυρίου
 Ἰησοῦν παραμὲ Πνεῦμα ἅγιον· Κορινθ. 12, 3, ὅτι τῶς εἶναι ὁ-
 νατόν σου νὰ προσφέρῃς τὸν ὕμνον πρὸς τὸν Θεόν, εἰν δὲν εἶναι
 τὸ εὐθεὶς Πνεῦμα ἀνακαίνισμένον μέσα εἰς τὰ ἔργα σου, (').

(1) Κατὰ τὸν αἰὸν Χρυσόστομον ὁ ἅγιος, καλῶς ὁ παρὶς
 μεταξὺ πιστῶν καὶ ἀπιστῶν καὶ λέγει ὅτι μόνον οἱ πιστοὶ ἀπ-
 βάντες τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διὰ μέσου τοῦ ἁγίου, ὁμοθυμα-
 ῖν ἠμποροῦν νὰ ἀναφέρουν μετὰ εὐφροσύνης καὶ κλητῶν λόγων τὸ ὄνομα τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ὀνομαζοῦν αὐτὸν Κύριον καὶ Δεσπότην.

(2) Ὑπακύνειται ὁ ἅγιος τοῦ φιλίμου καὶ Πνεῦμα εὐθεὶς
 ἐγκαίνιστον ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις μου· ψαλμ. 100, 10· Ὁ μὲν θεολόγος
 Γρηγόριος ἐγκατετὴν τὴν καρδίαν καὶ τὸ διανοητικὸν ἐννοεῖ καὶ τὸ κινή-
 ματα τοῦτου καὶ διανοητικὰ ὀνομαζέται, λέγει, τὸ Πνεῦμα εὐθεὶς,
 διότι εἶναι ἐναντίον πρὸς τὴν σχολιστικὴν τοῦ ὄψεως. Παρατηρεῖ δὲ καὶ
 ὁ ἱερός Θεοδώρητος ὅτι ὁ Δαβὶδ ἐντοκεῖ ἐννοεῖ ὅχι τὸ Πανηγύριον Πνεῦ-
 μα, ἀλλὰ τοῦ λογικοῦ τῆς ὁρμῆς καὶ κινήσεως· τὸ δὲ ἐγκαίνισσον ση-
 μαίνει ἀνακαίνιστον, ἥτοι ἐμὸν καὶ κινῶς ἀπὸ τοῦ ὄντος καὶ εἰς τὸ εὖ, καὶ

Εξομολογείσθαι τῷ Κυρίῳ ἐν καθάρῃ διὰ τὴν ἰδικίαν
 ῥύσιν ψάλλετε αὐτῷ. Ἄνθρωποι, λέγει ὁ Θεὸς, με-
 κήσαν με βαλόντων δικαστῶν, νὰ ψάλλετε εἰς αὐτὸν.
 Ἰσορρομῶνως πρέπει μετὰ αἵαν, νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Κύριον·
 τοῦτο, τὸ πρῶτον νὰ σπῶμεν εἰς τὰς πρῶτον ἀρμονίαν, τὰς
 σωματικά, εὐεργεσίας μας διότι ἐπειδὴ με τὸ σῶμα μας ἐπα-
 ῖσαν τὸν αἵμα, οὗ ἐστὶν παρεδωσμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ 133
 ἵνα εἰς τὴν ἀμαρτίαν, ὅσα νὰ συμμῶμεν τὴν ἀνομίαν καὶ πα-
 τῶμεν τὴν θυσίαν ἐν τοῖς Γωμ. 6 19 ὅσα τοῦτο μετὰ
 τὸ σῶμα μας, πάλιν ἡ ἐξομολογηθῶμεν, καὶ αἱ μεταχειρισθῶμεν διὰ
 τὴν σωτηρίαν τῆς ἀμαρτίας τοῦ ὁσίου βασιλέως, ὅπου εἰχομεν
 καὶ ἐπὶ τὴν ἐρασίαν αὐτὴν. Ἐλοδοκῆτες καὶ ἰσχυροὶ καὶ
 νύνα ἀνθρώπων. Ἐπαύσαντες τὴν αὐτὴν. Ἐδίδες πλεονέξαν
 καὶ ἐπὶ τὰς ἐξομολογήματα. Ἄσπε τα τῶρα ἐπιστῶ. Ἐμῶ-
 σεις. Νύστασον. Ἐρατὴς ἀλαζών, Ταπεινωτός. Ἐσθενήσεις
 καὶ νύνα. Παρακαλεῖτε τὴν αὐτὴν. Ἐσθενήσεις
 Μαρτυρίαν, ἡ λαμὴ ἐκείνη ὅπου εἶναι ἰσοδυναμὸν μετὰ τὴν μαρτυ-
 ρίαν τοῦτοστιν αὐτὴν ἐξομολογήθης τὴν ἀμαρτίαν σου, κάμε τὴν
 κανόνα τοῦ πνευματικοῦ σου. βλάστησον καὶ τὰλα πώρησον με

ἡμεῖς Πνεύματι ἁγίῳ· ἡ γὰρ χάρις αὐτοῦ πάντοτε, κατὰ τὸν σοφὸν Συ-
 λλῶν. Ἰδε μετὰ Ἀθηνῶν ἐξελθὼν αὐτὴν παλαιωθεῖσιν μου
 καὶ ἀποθνήσκουσιν αὐτὴν ὡς ἀμαρτίας ἀνακαίνισον.

Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεός, Ἰωάννης, ὁ ἁγίος ἀποστόλος τῶν πρῶτων
 ψαλμῶν τῶν ἐκ τῆς παλαιᾶς διαθήκης περὶ τοῦ αὐτοῦ. ὁ Ἀπὸλὸν
 ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἡμεῖς ἡμεῖς, ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν τοῦ, εὐθείας τῇ καρ-
 δὴ καὶ τῇ ἀποκρίσει ἐχόντες τὸν τρόπον μηδὲν ὅλως εἰς τὰς στραγ-
 γίας τοῦ πνεύματος ἐκλήκειν ὡς ἀκρίβειαν τοῦ αὐτοῦ, εὐελόντας, οἱ-
 περ μετὰ τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν καὶ ἡ διακρίσις
 πρὸς Θεὸν ὁμοῦ καὶ ἀκρίβειαν κατὰ μῆτρον τῶν οὐρανίων Δυνά-
 μεων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἡμεῖς ἀκρίβειαν καὶ ἀκρίβειαν ἀκρίβειαν καὶ ἀκρί-
 βειαν καὶ ἀκρίβειαν φουσεως, ὡς περ ἐν πνεύματι καὶ ὁ προφητὰς
 ἀποκρίσθη, τὸ εὐελόντες, ὡς περ ἀκρίβειαν καὶ ἀκρίβειαν γὰρ ἀκρί-
 βειαν ἐν ἀμαρτωλῶν ἀκρίβειαν. Ἐρμην. εἰς Ἀσμ. κεφ. Δ΄.)

διαφόρους πόνους και θλίψεις τὸ σῶμά σου. Καὶ τότε μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν εἶσαι πλέον ἄξιος νὰ ψάλλῃς εἰς τὸν Θεὸν μὲ δεκάχορδον ψαλτηριον. Διότι πρέπει πρῶτον νὰ κατορθώσῃς τὰς σωματικὰς ἐνεργείας καὶ πράξεις ταυτοτρόπως, ὥστε με ἀρμονίαν καὶ συμφωνίαν μὲ τὸν θεῖον λόγον νὰ γίνωνται, καὶ τότε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἀνυψωθῇς εἰς τὴν θεωρίαν καὶ μελετὴν τῶν νοητῶν πραγμάτων. Διότι ψαλτηριον ἴσως λεγεται ἐνταῦθα ὁ νοῦς ὁποῦ ζητεῖ καὶ ἐξετάζει τὰ ἄνω, ἐπειδὴ τὸ ὄργανον αὐτὸ εἶνε τοιουτοτρόπως κατεσκευασμενον, ὥστε νὰ ἔχῃ ἀπὸ τὸ ἐπάνω μέρος τὴν δύναμιν ἐποῦ διδοι εἰς αὐτὸ τὸν ἦχον (1). Τὰ μὲν ἔργα λοιπὸν τοῦ σώματος τρόπον τινα ἐκ τῶν κάτω ἐξομολογοῦνται εἰς τὸν Θεὸν ἐκεῖνα ἔμως τὰ μυστήρια ἐποῦ δια μέσου τοῦ νοῦς κηρύττονται, ἔχουν τὰς ἀφορμας ἐκ τῶν ἄνω, μὲ τὰ νὰ ἐνηχῆται καὶ διδύσκειται τρόπον τινα ὁ νοῦς δια μέσου τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὅστις λοιπὸν ἔχει τὰ βλέμματά του ἐστραμμένα με προσοχὴν εἰς ἑλὰς ἐν γίνει τὰς ἐντολάς, καὶ ἀποτελεῖ τρόπον τινα μίαν συμφωνίαν μεταξὺ δλων καὶ ἀρμονίαν, αὐτὸς ψάλλει εἰς τὸν Θεὸν μὲ δεκάχορδον ψαλτηριον, διότι δεκα εἶνε αἱ γενικαὶ ἐντολαὶ ἐποῦ ἐγράφησαν κατὰ τὴν πρώτην παράδοσιν τοῦ νομοῦ. Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ὄσμα καινόν. * Ψάλατε, λέγει εἰς τὸν Κύριον ἄσμα νέον. * Τουτεστι ὅχι μὲ τὴν παλαιὰν θεῖσαν καὶ ἀχρηστον πλέον σημασίαν τοῦ γράμματος, ἀλλὰ μὲ τὴν νεαροτητα τοῦ Πνεύματος λατρεύετε τὸν Θεὸν. Ἐκεῖνος ἐποῦ δὲν δεγεται τὸν νομὸν σωματικῶς, ἀλλὰ ἐννοεῖ καὶ καταλαμβάνει τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ σημασίαν, αὐτὸς ψάλλει τὸ νέον ἄσμα. Ἐπειδὴ ὁ τι μὲν ἀπὸ τὴν διαθηκὴν ἤτε παλαιὴν καὶ ἐγήρασε, παρῆλθε πλέον καὶ ἐπισιν εἰς ἀχρηστιαν, ὁ εἶδε/θη, ὁ ἐμάς τὸ καινὸν καὶ ἀνανεομενον ἄσμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου ἐποῦ ἀνακαυίζει τὴν νεότητα νημῶν ὡσαν τοῦ αἵτου, (2)

(1) Παράβαλε σημεῖωσιν ἐν κελ. 27.

(2) Ἐχει ὡς ὅφιν τοῦ ὁ Ἅγιος -ὄν ἐν -ῶ Ὡ'πλμῶ 102, 10 πτίχον· τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Ἡερίης «Οἱ ὑπομένον-τές με ἰσχυρὸν ἀλλάξουσιν καὶ ὡς αἰετὶ πτεροφυησονται». Κατὰ τὰς παρτηρήσεις τῶν

ἐταν ἐξαφανίζωμεν τὸν ἐξωτερικὸν ἄνθρωπον, ἀναντιοῦμεθα δὲ ὁλο-
νεν ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος οὐδὲ ἐπεκτείνει-
ται εἰς τὰ ἔμπροσ προκοπτῶν πάντοτε εἰς τὰς ἀρετάς, αὐτὸς
πάντοτε γίνεται πλέον νεώτερος ἀπὸ ὅ,τι ἦτο. Ὅθεν ἐκεῖνος
ὅπου πάντοτε γίνεται πλέον νεώτερος ἀπὸ ὅ,τι ἦτο αὐτὸς
ψάλλει εἰς τὸν Θεὸν νεώτερον ἄσμα. Νεώτερον δὲ ἄσμα λέγεται
συνήθως ἢ ἐκεῖνο οὐδὲ εἶναι παράδοξον, ἢ ἐκεῖνος οὐδὲ γαίνοι προ-
φάτως καὶ εἶναι καινοφανές. Καὶ ὅταν λοπὸν διτγῆσαι τὸν θαυ-
μάσιον τρόπον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου οὐδὲ ὑπερβαίνει
ἐλτὴν τὴν φύσιν, ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον φυσικῶς νὰ ἐξηγηθῇ, καὶ
τοτε νεώτερον ἄσμα καὶ παράδοξον ψάλλεις εἰς τὸν Θεόν καὶ
ἐταν πάλιν διεξιρῆσαι καὶ ἐξιστορῆσαι τὴν ἀναγεννησιν καὶ ἀνα-
νεωσιν οὐο τοῦ Κόσμου, οὐδὲ εἶχε ταλακάσει ἐξ αἰτίας τῆς
ἁμαρτίας, καὶ κάμνεις γνωστὰ διὰ τοῦ λόγου τὰ μυστηρία τῆς
ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοτε πάλιν καινὸν καὶ προσφα-
τον ἄσμα ψάλλεις.

Καλῶς ψάλατε αὐτῷ ἐν ἀλαλαγμῷ. «Ὁρατὰ λέγει νὰ ψά-
λιτε εἰς αὐτὸν μὲ ἀλαλαγμὸν καὶ με θαρραλεαν ὤνην.» Ἀκούετε,
χριστιανοί, τὸ προστάγμα τοῦτο: «Καλῶς ψάλατε» τουτίστι μὲ
τὴν διάνοιαν ἀμετιώριστον καὶ προσεκτικὴν, μὲ τὴν προαιρεσιν
τῆς καρδίας σας καὶ τὴν προθυμίαν σας εἰλικρινή. «Ἐν ἀλαλαγ-
μῷ ψάλατε.» Ὅτὰν γεννηοῖσι στρατιῶ-αι, ὕστερα ἀπὸ τὴν νί-
κην οὐδὲ ἐκερδήσατε ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν. ψάλατε μὲ θάρρος
ὕμνους εἰς τὸν αἰτιον τῆς νίκης σας. *Θαρροῖτε, ἐγὼ νενίκηκα
τὸν κόσμον* (Ἰωάν. 16, 13) Ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι
ικανὸς νὰ ἐξέλθῃ εἰς πόλεμον ἐναντιον τοῦ ἐξαδόλου, ἐαν δὲν

εἰδικῶν τὰ πτηνὰ ἐν γένει δὲν γηράσκουσι ταχέως, διακρίνονται δὲ
τὰ γηραιὰ ἀπὸ τὰ νεὰ διὰ τῆς πτερώσεως, ἢ ὅποια κατὰ δικαστή-
ματα ἀλλάζει ἀνεκνευμένη. Ἀναφέρει δὲ τὸν ἀετὸν μόνον ὁ Προ-
φητῆς, διότι οἱ ἀετοὶ ἰδίως εἶναι μακροβιώτατοι. Κατὰ τὸν Ἀρι-
στοτελεῖ (ἱστορ. π. ζ.) αὐτὸς ἀποθνήσκει τοῦ βάρφους ἐπικαμ-
φθέντος: ὅταν δηλαδὴ ἀπὸ τὸ μακρον γῆρας γυνισθὴ πρὸς τὰ μέσα
τὸ βάρφος του ὑπὸ τὴν μύτην καὶ δὲν ἔμπορεῖ νὰ φαίγῃ.

προσφύγωμεν προτερον ὑπὸ τὴν σκέπην ἐκείνου οὗτος εἶνε ἀρχιστρατηγὸς πάσης δυναμείας καὶ ἐξουσίας, καὶ τότε μὲ τὴν πεποιθήσιν οὗτος ἔχομεν εἰς αὐτόν, νὰ κυτυπησώμεν ἀπὸ ἐκείνου τὸν ἐχθρόν μας καὶ νὰ πληγώσωμεν αὐτόν; «Ὡραῖα λοιπὸν ψάλλατε μὲ ἀλαλαγμοῖς καὶ με θάρρος» Ὁ ἀλαλαγμὸς εἶνε μὴ φωνὴ ἀναβήρος, ἐταν ὅλοι μαζί οἱ στρατιῶται ἐπάνω εἰς τὴν μάχην, συμποικνωμένοι, ἐκδύλλουν ὅλοι μαζί δυνατὴν κραυγὴν ὥσαν με μὴ ἀνφωνὴν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐφόδου. Λοιπὸν ψάλλατε μὲ συμφωνίαν ὅλοι ἑμῶς, καὶ μὲ σύμπνοιαν καὶ ἠνωμένοι με τὴν ἀγάπην. Ἀλλὰ τοῖς ὕμνον πρέπει νὰ λέγωμεν ἐταν ψάλλωμεν;

134

A

Ὁτι εὐθύς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου. «Ὁτι εὐθύς, λέγει, εἶνε καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου» Διὰ τοῦτο προηγουμένως προσεκάλεσεν εἰς τὸν ὕμνον καὶ τὴν δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ τοὺς ἐκκλησίους, διότι εὐθύς εἶνε καὶ ὁ Λόγος τοῦ Κυρίου οὗτος μελλεῖ νὰ δοξολογηθῇ. Ἐκείνος ὁπλαδὴ, οὗτος ἦτο ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ οὗτος ἦτο Θεός. (Ἰωάν. 1, 1) Εὐθύς λοιπὸν εἶνε ὁ Πατὴρ, εὐθύς ὁ Υἱός, εὐθύς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πίστει. «Καὶ ὅλα τὰ ἔργα αὐτοῦ, λέγει ἔχουν πίστιν» Τι ἐννοεῖ αὐτοὺς ὁ λόγος; Ἔργον τοῦ Θεοῦ εἶνε οὐρανός. Ἔργον αὐτοῦ ἡ γῆ. Ἔργον αὐτοῦ ἡ θάλασσα, ὁ ἀήρ, ὅλα τὰ ἄψυχα, τὰ ἐμφυχα, τὰ λογικά, τὰ ἀλογα, ἔργα τοῦ Θεοῦ εἶνε ὅλα αὐτά. Πῶς λοιπὸν λέγει ὁ ψαλμὸς ἐτι ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἔχουν πίστιν. Ποῖαν πίστιν ἔχουν τὰ ἄψυχα, ποῖα δὲ εἶνε πιστὶς τῶν ἀλόγων ζώων; Ποῖα πιστὶς ὑπάρχει εἰς τὸν λίθον; ποῖα πιστὶς εἰς τὸν κῦμα. Οὐτε τὰ ἄψυχα, οὐτε τὰ ἀλογα ζῶα ἔχουν βεβαίως πίστιν. Καὶ ἡμῶς ὁ λόγος τοῦ ψαλμοῦ ἐνταῦθα χαμμίαν ἐξαίρεσιν δὲν ἔκαμεν, ἀλλὰ ὅλα τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ συμπεριέλαβε καὶ εἶπεν· «Ὅλα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἔχουν πίστιν.» Ποῖαν λοιπὸν ἐννοίαν ἔχει αὐτοὺς ὁ λόγος; Ἀκουσον. Ὅταν, λέγει, παρατηρήσῃς τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν ἐκταξίαν οὗτος ὑπάσχει εἰς αὐτόν, αὐτὸ σὺ γίνεσαι ἐδηγός εἰς τὴν πίστιν· διότι μόνον τοῦ αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ἐμιλῇ, σὺ δεικνύει τὸν τεχνίτην· ἐταν ἐμῆς το βλῆμμα σου εἰς τοὺς διαφόρους στολι-

σμούς τῆς γῆς, παλιν καὶ δια μέσου αὐτῶν αὐξάνει ἡ πίστις τὴν ἐκείαν ἔχεις πρὸς τὸν Θεόν. Διότι ἐπιστεύσαμεν εἰς τὸν Θεόν ὅχι μὲν τοῦ να ἐμάθομεν καὶ εἶδαμεν αὐτὸν μὲ σαρκίνους ὀφθαλμούς, ἀλλὰ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ νοῦς ἡμῶν δια μέσου τῶν ἔργων του. ὅπου θεωροῦνται ἀπὸ ἡμᾶς βλέπομεν καθαρά τὸν δόξα του. Πάντα λοιπὸν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἔχουν πίστιν. Εἴτε τὸν λίθον παρατηρητῆς, ἔχει καὶ αὐτὸς να σοῦ δώσῃ κάποιαν ἀποδείξιν διὰ τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ εἴτε μύρμηκα, εἴτε κῶνωπα, εἴτε μελισσὰν παρατηρητῆς, ὅλα σοῦ διδόνουν μιαν ἀποδείξιν διὰ τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ. Πολλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τα παρὰ πολὺ μικροτάτα πράγματα παρουσιάζεται ἡ σοφία τοῦ δημιουργοῦ. Διότι ἐκεῖνος ὅπου ἐξαπλώσιν εἰς τὸ ἀτέραντον αὐτὸ διάστημα τὸν οὐρανὸν καὶ ἔκαμε να ἐκχυθοῦν τα ἀγανῆ πελάγη, αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶνε ὅπου ἐκκίλανε ὥσαν ἕνα αὐλὸν καὶ τὸ λεπτότατον κέντρον τῆς μελίτσης, ὥστε διὰ μέσου αὐτοῦ να ἐκχυνεῖται τὸ φαρμάκι τῆς. Ὅλα λοιπὸν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἔχουν πίστιν ὥστε κανὲν να μὴ σοῦ γίνεταί ἀφορμὴ εἰς το να ἀπιστῇς εἰς τὸν Θεόν. Μὴ εἴπῃς ποτὲ ὅτι αὐτὸ ἐδῶ ἐγίνετο ἔτσι ὅπως ἔτυχε, καὶ ἐκεῖνο τὸ ἄλλο μόνον τοῦ ἐφύτρωσε. Κανὲν ἀπὸ τα ἔργα του δὲν εἶνε χωρὶς τάξιν, κανὲν δὲν εἶνε ἀγρηστον καὶ σκοτεινὸν καὶ χωρὶς ἕνα ὀρισμὸν σκοποῦ κανὲν δὲν ἐγίνετο ματαιῶς, κανὲν ἀπὸ τα ὄντα δὲν ὑπάρχει ἐκ τύχης. Μὴ εἴπῃς ποτὲ κακὴ σύμπτωσις, ἢ κακὴ ὥρα. Αὐτὰ τὰ λεγουν οἱ ἀπαιδεῦτοί καὶ ἀμαθεῖς ἄνθρωποι. Οὐχὶ δύο στρουθία δασσαρίου πωλεῖται, καὶ ἐν ἐξ αὐτῶν οὐ πωλεῖται ἄνευ τοῦ θεοῦ θεληματος; (Ματθ. 10, 29) (1), Πόσαι εἶνε αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μας; Μία ἐξ αὐτῶν δὲν εἶνε λησμονημένη. Βλέπεις ὅτι κανὲν καὶ ἀπὸ τα πλεον μικρότατα πράγματα δὲν διαφεύγει τὴν παρατήρησιν τοῦ θεοῦ ὀφθαλμοῦ; Ἐἰς Ἀγαπᾷ

(1) Δὲν σημειώνει ἡ εὐαγγελικὴ βῆσις ὅτι με τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ συλλαμβάνονται τὰ στρουθία, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὰ ἀκομὴ τὰ εὐτελέστατα στρουθία, ὡς λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος, δὲν συλλαμβάνονται χωρὶς τοῦ γνωρίζῃ ὁ Θεός. Το δε δασσαρίον εἶνε νόμισμα χαλκοῦν Ῥωμαίων ἴσον πρὸς δεκάλεπτον.

ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν ὁ Κύριος. Τοῦ ἐλέους Κυρίου πλή-
 ρης ἡ γῆ. » « Ἀγαπᾷ, λέγει, τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν κρίσιν ὁ
 Κύριος. Ἀπὸ τοῦ ἐλέους τοῦ Κυρίου εἶνε γιμάτι τῆς ὑῆς. » Ἐὰν ἡ
 κρίσις τοῦ Θεοῦ εἴνετο ξεχωριστὰ ἀπὸ τοῦ ἐλέους, μὲ τὸ νὰ ἀπέ-
 διδῇ εἰς ἡμᾶς τὴν δικαιοσύνην τοῦ μὲ αὐστηροῦτητα κατὰ
 τὴν ἀξίαν τῶν πράξεών μας ποῦα ἑλπίς σωτηρίας θα ἔμενεν εἰς
 ἡμᾶς τότε. Ποῖος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἤθελε τότε
 σωθῇ. Τώρα ὁμῶς «ὁ Κύριος ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν. »
 Ἀφοῦ λάβῃ τρόπον τινα συμπάρεδρον τοῦ εἰς τὸ δικαστήριον τὴν
 ἐλεημοσύνην καὶ εὐσπλαγχνίαν τοῦ, καὶ θέσῃ αὐτὴν ἐμπροσθεν
 εἰς τὸν βασιλικὸν τοῦ θρόνου τῆς κρίσεως, μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον
 E τότε ὁδηγεῖ ἑκαστὸν ἀπὸ ἡμᾶς ἐκεῖ ὅπως νὰ κριθῶμεν. Ἐδὼν ὁνο-
 μίας παρατηρήσῃς Κύριε, Κύριε εἰς ὑποστήσειςαι, (ψαλ 129.
 3). Οὕτως ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ εἶνε ἀκριτος, οὔτε ἡ κρίσις τοῦ
 ἀνιλεῖ μὴν Λοικόν πρὶν ἐκμοσιευσθῇ τὴν καταδικαστικὴν τοῦ
 ἀπόφασιν, ἀγαπᾷ ὁ Κύριος τὴν εὐσπλαγχνίαν. Ὑστερον δὲ ἀπὸ
 τὴν εὐσπλαγχνίαν ἐρχεται εἰς τὴν καταδίκην. Αὐτὰ εἶνε συν-
 διδοιμένα ἀναμεταξύ των, ἡ εὐσπλαγχνία δηλαδὴ μετὰ τῆς κρί-
 σεώς τοῦ, ὅπως νὰ μὴ προξενήσῃ ῥαθυμίαν καὶ χαινοτητα μόνον
 τοῦ τοῦ ἐλέους, μήτε μόνον τῆς πάλιν τῆς κρίσεως τοῦ νὰ ἐπιφέρῃ
 ἀπελπισίαν. Θέλει ὁ κριτὴς νὰ σὲ ἐλεήσῃ καὶ νὰ σοῦ μεταδώσῃ
 ἀπὸ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ· ἀλλ' ἔαν σὲ εὖρῃ ταπεινὸν ὕστερον
 ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ἔαν σὲ εὖρῃ συντετριμμένον, ἐποῦ κοπῶν
 νὰ ἔχῃς πολλὰ δάκρυα διὰ τὰ πονηρὰ ἔργα σου, ἐποῦ νὰ ἔδῃ-
 μοσιεύσῃς χωρὶς ἐντροπὴν ὅσα ἔπραξες κρυφά, ἐποῦ νὰ παρεκά-
 λησῃς τοὺς ἀδελφοὺς νὰ συγκαπιάσῃς μαζί σου διὰ νὰ ἰατρευ-
 θῇς (1), καὶ ἐν γίνῃ ἔαν εἶδῃς ὅτι ὕστερον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ἔγει-
 νες ἀξίος τοῦ ἐλέους τοῦ, τότε θα σοῦ χορηγήσῃ ἀφθονὴν τὴν
 εὐσπλαγχνίαν τοῦ. Ἐὰν δὲ εἶδῃς ὅτι ἔχεις ἀμετανόητον καρδίαν,

135
A

(1) Ὑπαινίσσεται ὁ Ἅγιος τὴν ῥῆσιν τῆς Καθολικῆς Ἐπιστολῆς
 τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου. « Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώμα-
 τα καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων ὥπως ἰαθῆτε » (5, 16).

πρόντημα ὑπερῶν ἀπιστίαν διὰ τὴν μελλούσαν ζωὴν, ἀφοδιαν διὰ τὴν τελευταίαν κρίσιν, τότε ὁ Κύριος προτιμᾷ διὰ σὲ τὴν καταδικὴν καὶ τιμωρίαν. Διότι ὥσαν ἕνας ἰατρός ἔμπειρος καὶ φιλόανθρωπος μὲ ζίστα ἑλπίαν προφυγεῖν καὶ μὲ καταπλάσματα μαλακτικᾶ δοκιμάζει νὰ ἐλαττώσῃ τὸ πρῆξιμον. ὅταν δὲ ἴδῃ ὅτι ὁ ὄγκος δὲν ὑποχωρεῖ, ἀλλὰ δεικνύει ἀντιστάσιν καὶ ἐγείνῃ σκληρὸς, τότε ἀσπνέ τὸ ἔλαιον καὶ τὰ μαλακτικὰ καὶ προτιμᾷ λοιπὸν τότε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν μάχαραν. Ἀγαπᾷ λοιπὸν τὴν εὐσπλαγχνίαν διὰ τοὺς μετανοοῦντας, ἀγαπᾷ δὲ καὶ τὴν τιμωρίαν διὰ τοὺς ἀμετατρεστοὺς καὶ ἐπιμένοντάς εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ὁμοίον περικου λέγει καὶ ὁ Ἠσαΐας πρὸς τὸν Θεὸν ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη σου εἰς σταθμόν (28, 7). «Εἰς τὴν πλάστιγγα λέγει, εἶνε ἡ εὐσπλαγχνία σου». Διότι καὶ ὁ προφήτης ἐλπίος παρίστανει τὴν μετὰ κρίσεως ἐλεημοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἔστις ανταποδίδει κατ' ἀξίαν καὶ δικαίως εἰς τὸν καθένα, ζυγῶν καὶ μετρῶν τὰς πράξεις ἐκάστου μὲ πλάστιγγα καὶ μὲ ἀριθμὸν καὶ μὲ βάρος.

Τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ. Ἀπὸ τοῦ ἔλεος τοῦ Κυρίου, λέγει, εἶνε γεματὴ ἡ γῆ. Τώρα ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τιμωρίαν τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Διότι μόνον «ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου εἶνε γεματὴ ἡ γῆ», μὲ τὸ νὰ ἐφυλάχθῃ ἡ κρίσις τοῦ νὰ γείνη εἰς τὸν ἀποφασισμένον καιρὸν. Ἐγὼ λοιπὸν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν εὐσπλαγχνία μόνον ὑπάρχει ἀνευ κρίσεως. Οὐκ ἦλθεν ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον (Ἰωάν. 3, 17). Ἐκεῖ ἔμως εἰς τὴν δευτέραν Παρουσίαν του, ἡ δικαστικὴ του ἀπόφασις δὲν εἶνε γωρὶς εὐσπλαγχνίαν καὶ ἔλεος, διότι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εὑρεθῇ ἄνθρωπος καθαρός ἀπὸ μολυσμὸν ἁμαρτίας, «καὶ ἂν ἀκομὴ ἤθελε ζῆσει μίαν μόνον ἡμέραν» (Ἰωβ, 14, 4, 5). Ὅστις ἐάν κανεὶς ᾔδῃ ὅτι ἡ κακία καθημερινὰ προχωρεῖ καὶ αὐξάνει, καὶ ὅτι τὸ φθαρτὸν γένος τῶν ἀνθρώπων εἶνε ἀξίον ἀναριθμητῶν θανάτων, καθέσσον εὐρίσκειται διαρκῶς εἰς τὴν ἁμαρτίαν, θὰ θαυμάσῃ τὸν πλοῦτον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς αὐτοῦ καὶ τῆς μακρο-

θυμίας (Ρωμ 2 4) Ἐνσω ἔμως εὕρισκομεθα εἰς τὴν γῆν, ἔχομεν ἀνάγκην τοῦ ἑλέους αὐτοῦ. Διότι ἔσοι εἶνε εἰς τὸν οὐρανόν, εἶνε ἀξιοὶ νὰ μακαρίζωνται ἀλλ' ἔρι νὰ ἐλεῶνται. Ἀλλ' ἰσως καὶ διὰ τὴν ἀσταδίαν τὴν ὅπου ἀπέβληθη ἐπάνω μας ἕνεκα τῆς αμαρτίας τοῦ Ἀδάμ, ὀνομαζομεθα γὰρ ἡμεῖς, ἐποὶ τήκουσαμεν ἀπο
 ο τον Θεόν τὸ, γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ (Γεν 3, 19) ὥστε
 ε λογος αὐτοῦ, τοῦ ἑλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ, νὰ σημαίνη
 ὅτι ὅλοι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα γεματοὶ ἀπο τοὺς οἰκτιρμούς
 τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡμᾶς, ἐποὶ «εἴμεθα νεκροὶ ἀπο τὰς ἁμαρτίας
 καὶ τὰ παραπτώματα,» ὁ Θεὸς μᾶς ἐσπλαγγνισθή καὶ «μᾶς
 ἐξωσπίτισε μαζ με τὸν Χριστόν» (Ἐφς 2 5)() Τῷ λόγῳ
 Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στό-
 ματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.» «Με τὸν λόγον τοῦ Κυ-
 ρίου, λέγει, ἐστεριώθησαν οἱ οὐρανοὶ καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ στό-
 ματος αὐτοῦ εἶνε ὅλη ἡ δύναμις αὐτῶν.» Ποῦ εἶνε ἐκεῖνοι ἐποὶ
 καταφρονοῦσι το Ἅγιον Πνεῦμα. Ποῦ εἶνε ἐκεῖνοι ἐποὶ ἀπογω-
 ρίζουσιν αὐτο ἀπὸ τὴν δημιουργικὴν δύναμιν; Ποῦ εἶνε ἐκεῖνοι
 ἐποὶ ἀποκοπτοῦσιν αὐτο ἀπο τὴν σχεσιν καὶ συνάφειαν ἐποὶ
 ἔχει με τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν. Ἄς ἀκούσουν τὸν ψαλμὸν
 αὐτὸν ἐποὶ λέγει «Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστεριώθησαν
 καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.»
 Ε Διότι οὔτε Λόγος, ἐνοεῖται ἐνταῦθα ἡ κοινὴ αὐτῇ ἐμιλίᾳ μας
 ἡ, ἐπο α συνιστάται ἀπο λέξεις καὶ φράσεις, οὔτε το Πνεῦμα
 ἀτμός, ὁ ὁποῖος διασκορπίζεται εἰς τὸν ἀέρα ἀλλὰ λό-
 γος εἶνε ὁ Λόγος ἐκεῖνος, ἔστις «ἦτο ἐν ἀρχῇ πρὸς
 τὸν Θεόν» (Ἰωάν 1 1) καὶ πνεῦμα το Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ
 ὁποῖον ἰδιαίτέρως ἔλαβεν αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν. Καθὼς λοιπὸν ὁ
 δημιουργὸς Λόγος ἐστερεώσῃ τὸν Οὐρανόν, τοιοῦτοτρόπως τὸ

1) Ὁ Πάτερ ἐξωσπίτισε τὸν Χριστὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, καὶ ἡμᾶς. Τὸν μὲν Χριστόν ἐνερ, εἰς καὶ πρὸς πρῶτον ἡμᾶς, δε δύνα-
 μαι καὶ πιστεῖ, κατὰ τὸ πρῶτον, μετ' ὀλίγον δε θὰ μᾶς ζωοποιήσῃ
 καὶ ἐνεργείῃ. (Θεοφύλ.)

ἅγιον Πνεῦμα το ἐκ τοῦ Θεοῦ, το ὅποιον ἐμπορεῖται παρα τοῦ
 Πατρὸς (τουτέστι, τὸ ὅποιον ἐκ τοῦ στοματός αὐτοῦ ἐκέρχεται,
 ὥστε νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι αὐτὸ εἶναι κενὸν πρᾶγμα ἐκ τῆς
 ἐξωτερικῆς κτισέως καὶ ἐκ τῶν κτισμάτων, ἀλλὰ ὥστε νὰ τὸ δο-
 ξάζῃς, διότι ἔχει τὴν ὑπόστασιν ἐκ τοῦ Θεοῦ) Το ἅγιον Πνεῦ-
 μα, λέγω, ἔλας τὰς ἰδικὰς τοῦ δυνάμεις ἀπο κοινοῦ συνεισέφερε
 κατὰ τὴν δημιουργίαν. Μὲ το Πνεῦμα λοιπὸν ὅλη ἡ ὑπερου-
 ράνιος δύναμις ἐστερεώθη, τουτέστιν αἱ ἱεραὶ Δυνάμεις. ἦτοι
 οἱ Ἀσώματοι Ἄγγελοι, τὴν στερεωτικὰ καὶ τὴν μονιμότητα μὲ
 ἁγιασμοῦ καὶ με πᾶσαν τὴν ἐμπρεπουσαν εἰς αὐτὰς ἀρετὴν, ἐκ
 τῆς συνδρομῆς καὶ βιτηθείας τοῦ Ἁγίου Πνευματος ἔχουν Ἐν-
 ταῦθα λοιπὸν Πνεῦμα τοῦ στοματός αὐτοῦ ἀναφέρεται· εἰς ἄλλο
 136
 136
 εἰς μέρος θὰ εὐρωμὲν νὰ ἀναγραφῇ καὶ Λόγος τοῦ στοματός
 αὐτοῦ, ὥστε νὰ νοηθῇ ὅτι· ὁ Σωτὴρ καὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ Πνεῦμα
 εἶναι ἐκ τοῦ Πατρὸς Ἀφοῦ λοιπὸν Λόγος μὲν τοῦ Κυρίου εἶναι
 ὁ Σωτὴρ καὶ Πνεῦμα τοῦ στοματός αὐτοῦ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα,
 καὶ τὰ δύο διὰ συνηργήσαν εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν οὐρανῶν καὶ
 τῶν ἐν αὐτοῖς Ἀγγελικῶν δυνάμεων, ὥστε τοῦτο λέγει ὁ ψαλμὸς·
 «Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ τῷ Πνεύματι
 τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν» Διότι κενὸν
 πρᾶγμα δὲν ἀγιάζεται· ἀλλέως, παρα μόνον διὰ τῆς παρουσίας
 τοῦ ἁγίου Πνευματος. Ὅθεν, τῶν μὲν Ἀγγέλων τὴν ὑπαρξίν
 καὶ ἐμφάνισιν συνετέλεσεν ὁ δημιουργὸς Λόγος, ὁ ποιητὴς τῶν
 ὅλων συγχρόνως δὲ ἁγιάσμον μετεδωκεν εἰς αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα
 τοῦ ἁγίου. Διότι οἱ Ἄγγελοι δὲν ἐδημιουργήθησαν εἰς νηπιώδη
 πρῶτον κατάστασιν καὶ ἔπειτα ἔχειαν τελειοὶ ὀλίγον κατ' ὀλί-
 γον, μὲ τὴν ἐκγύμνασιν καὶ μελέτην, καὶ με αὐτὴν τὸν τρόπον
 ἔχειαν ἄξιαι τότε νὰ ὑποδεχθῶν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ ἀμέ-
 σως κατὰ τὴν πρῶτην αὐτῶν σύστασιν, καὶ τρόπον τινὰ μεσα
 εἰς τὴν ζύμην τῆς οὐσίας αὐτῶν συνεζυμώθη μαζὶ συγχρό-
 νως καὶ ἡ ἀγιότης αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ πολὺ δύσκολα
 μεταπίπτουν εἰς τὴν κακίαν, μὲ το νὰ ἰσχυροποιήθησαν ἀμέσως
 καὶ ἐστομώθησαν μὲ τὸν ἁγιασμόν ὥσάν με καποῖαν βαρύν καὶ

έχουν λοιπόν την μονιμότητά εις τὴν ἀρετὴν μετὰ τὴν θωρεαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Συνάγων ὡς ἄσκιν ὕδατα θαλάσσης τιθεῖς ἐν θησαυροῖς ἀβύσσους «Συναζών, λέγει, ὡταν ἄσκον τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, καὶ θέτων εἰς ἀποθήκας τὰς ἀβύσσους». Δὲν εἶπε, συνάγων τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης ὡσαν μίσα εἰς ἄσκιν, ἀλλὰ ὡσαν ἕνα ἄσκιν τοιουτοτρόπως τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης συνάγων.

- C Ἐννοήσον δι, παρακαλῶ καὶ παρατηρήσον τὴν οὐσιαν ἐξόχτητα τοῦ ἀσκού, ὁ ἐποῖος ἄλλοτε φουσκῶνι ὅταν ἐκπαθῇ τριγυρῶ δὸν το ὄρημα ἀπο τὸν ἀνέμιν, ἐποῦ ἐναποκλείεται ἐντὸς αὐτοῦ, ἄλλοτε δι πάλιν συμμαζεύεται, ὅταν ὑποχωρήσῃ καὶ καταπίσῃ ἐκείνῳ ἐποῦ τὸν ἐρυσκῶτι τοιουτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἡ θάλασσα, ἄλλοτε μὲν ἐξάπτεται καὶ ἀναδράζει μετὰ τὸ νὰ ἐξαγρῶνεται ἀπο τοὺς ἀνέμους καὶ φουσκῶνι, ἄλλοτε δι πάλιν ὑπὸ τῆς γαλήνης καταπίπτει καὶ ταπεινῶνεται. Λοιπὸν ὁ Κύριος ὡσαν ἄσκιν, τοιουτοτρόπως καταπραίνει καὶ συμμαζῶνι, τὸ ἰσῶρ τῆς θαλάσσης Ἀπαντήσαμεν δι εἰς ἐν ἀντιγραφὸν τοῦ Ψαλτηρίου αὐτὴν τὴν μεταφράσιν τοῦ στιχοῦ Συνάγων ὡς ἐν ἄσκι ὕδατα θαλάσσης ἔτοι, Συναζώ, ὡσαν μίσα εἰς ἕνα ἄσκιν. Αὕτη δι ἡ μεταφράσις μᾶς ἐνθυμιζει τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἰσορρίαν, ὅταν ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα, χωρὶς κανὲν μίσαν νὰ τὴν διαιρήσῃ εἰς δύο, εἴτε νὰ τὴν συγκρατῇ ἡνωμένην, αὕτη μόνῃ τῆς συνεμαζεύθῃ εἰς ἐν σῶμα ὡσαν νὰ ἐδισμεύθῃ τροπὸν τινὰ μίσα εἰς κανένα ἄσκιν, διότι τὸ θεῖον προστάγμα δὲν ἀφίνει αὐτὴν νὰ χυθῇ εἰς τὰ ἔμπερος Τιθεῖς, λέγει, ἐν θησαυροῖς ἀβύσσους Πλεον σύμφωνον σχετικῶς μετὰ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν τοῦ πράγματος ἥτο νὰ εἴπῃ «τιθεῖς ἐν ἀβύσσοις τοὺς θησαυρούς». Τοῦτεστι μίσα εἰς ἕνα μυστήριον ἀποκλείων τὸν ἰδεὸν τοῦ πλοῦτον. Τώρα δι καθὼς εὐρίσκεται ὁ στιχὸς λέγει ὅτι ὡσαν κάποια κειμήλια, ἀξία δια τὰς θείας ἀποθήκας, εἶνε αἱ ἀβύσσοι. Μήπως λοιπὸν ὀνομαζονται ἀβύσσοι οἱ περὶ τῆς θείας κρίσεως λόγοι, οἱ ὅποιοι εἶνε ἀνέχραστοι καὶ ἀκατανήτοι εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ἡμῶν σκέψεις, ἐπεὶ δι εἰς μόνον τὸν Θεὸν εἶνε γνωστοὶ οἱ λόγοι καὶ αἱ
- D

αἰτίαι, συμφώνως μὲν τοὺς οὐραίους τὸ καθὲν ἀπὸ τὰ ἑντα κυβερνᾷ·
 "Ὅτι δὲ αἱ ἀ-τρήσεις καὶ κρίσεις τοῦ Θεοῦ δι' ἑκαστον ἀπὸ τὰ ὄν, E
 μιοργήματα ἁθύσσος νομαζέονται, εἰς ἄλλον ἑαλμον ἐμάθομεν,
 ὁ οὗτος λέγει· Τὰ κρίματά σου ἁβύσσος πολλή· (ψαλμ 35, 7) (1)

Ὅσα κ' λοιπὸν ἐξετάζεις νὰ μάθῃς εἰα τι τοῦ μὲν ἁμάρτω-
 λοῦ ἢ ζωῇ παραινείται, τοῦ δὲ δικαίου συντεμεύονται αἱ ἡμέραι
 τῆς παροικίας του· διὰτι ὁ μὲν ἄδικος εἶναι εὐτυχὴς καὶ καλο-
 περνᾷ, ὁ δὲ δικαίος ἔχει θλίψεις καὶ στερήσεις· διὰτι τὸ παιδίον
 ἀντρωγαῖα καὶ ἀπέθανε, πρὶν νὰ γείνη τελείος ἀντρ. κατὰ τὴν
 ἡλικίαν ἀπὸ ποίαν αἰτίαν γίνονται οἱ πολέμοι· διὰτι τὰ ναυά-
 ρια, αἱ σεισμοὶ, αἱ ἑρρασιαὶ καὶ αἱ πολλαὶ βροχαὶ διὰτι ἔχουν
 ἐημιουργηθῇ τὰ ζῶα οὗτοῦ εἶναι βλαβερὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους· διὰτι 197
 ὁ ἕνας μὲν ἄνθρωπος νὰ εἶναι δοῦλος, ὁ δὲ ἄλλος ἐλεύθερος ὁ
 ἕνας νὰ εἶναι πλούσιος, ὁ δὲ ἄλλος νὰ εἶναι πτωχός (μεγάλῃ δὲ
 εἶναι ἡ διαφορὰ καὶ εἰς τὰς ἁμαρτίας καὶ τὰς ἀρετάς· διότι αὐτὴ
 μὲν ἡ γυνὴ μὲν τοῦ να ἐπωλήθη εἰς μίαν μαστροπὸν, ἐξ ἀνάγκης
 κυλίστα εἰς τὴν ἁμαρτίαν· ἐκείνη δὲ ἡ ἄλλῃ, μὲν τοῦ να ἐπιτυ-
 χεν ἐξ ἀρ/γῆς καλὴν κυρίαν, ἀντράφῃ καὶ ἐπροκοψὲ μὲ τὴν παρ-
 θενίαν) διὰτι αὕτη μὲν ἐυεργετήθη, ἐκείνη δὲ κατεδικάσθη καὶ
 ποία εἶναι ἡ ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ ἀνταποδοσις εἰς ἑκαστον ἀπὸ
 αὐτοῦς. Ὅταν ἔλαιο αὐταὶ αἰ σκέψεις ἔλθουν εἰς τὸν νοῦν σου,
 ἐνθυμητοῦ ὅτι ἁβύσσος εἶναι τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπειδὴ
 αὐτὰ εἶναι σφαιλισμένα καλὰ μέσα εἰς τὰς θείας ἀποθήκας, ὅν εἶναι
 εὐκολοκατάληπτα εἰς τοὺς τυχεύτας. Ἀλλ' ὁκνη καὶ εἰς ἐκεί- B
 νον ὑποῦ ἐπίστευσεν, ὑποσχεσίς δι' αὐτὰ ἐδόθη ἐκ μ'ρους τοῦ
 Θεοῦ· ἔτι, δώσω σοι θησαυροὺς ἀποκρύφους, δοράτους (Ἠσ.
 45, 3). Ὅταν λοιπὸν καταξιωθῶμεν νὰ ἀπολαύσωμεν ἐκείνην
 τὴν πρόσωπὸν πρὸς πρόσωπον γνῶσιν (2), τότε θα ἴδωμεν καὶ

(1) Ἐκ τῆς ῥήσεως αὐτῆς συμπεραίνομεν ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος
 ἡμῶντες καὶ τὸν 35 ψαλμόν· ἀλλ' ἡ Ὀμιλία τοῦ δὲν ἐσώθη.

(2) Ἡ ῥῆσις ἐλήφθη ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους Α'. Ἐπιστολῆς τοῦ
 ἀποστόλου Παύλου (13, 12), περὶ τῆς ὁποίας ἴδε ἐν τῇ ἑπομένῃ
 Ὀμιλίᾳ τὴν προσχευομένην σημειωσιν.

τάς ἀδόξους ἐποὺ ὑπάρξουν μετὰ εἰς τὰς ἀποθκάς τοῦ Θεοῦ
 Ἐάν δέ συλλεξῆς ὅλα ὅσα λέγονται εἰς τὴν αγ.αν Γραφήν
 περὶ τῶν ἀσάων, τότε θα ἐννοήσης πολὺ καλλίτερα τὸν σκοτὸν
 καὶ τὸ θέλημα τοῦ Προφήτου Ἐκεῖνοι μὲν λοιπὸν τοῦ ἀνακαι-
 νίζοντα, ὁλονέν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ποτίζοντα τὸν καλὸν
 οἶνον ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν ἀμπελὸν, ὀνοματίζονται εἰς τὸ κερὸν Εὐαγ-
 γέλιον νεοὶ ἀσχοὶ Ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔν ἀπεριβαν ἀκομὴ ἀπὸ ἐπάνω
 τοὺς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ὀνομάζοντα ἀσχοὶ παλαιοὶ, ἐπειδὴ δὲν

- C ἡμπορεῖ νὰ ἐμπιστεθῇ κανεὶς καὶ νὰ θεσπῇ ἐντὸς αὐτῶν τὸν νεὸν
 οἶνον Διότι κανεὶς δὲν βάλει οἶνον νιόν εἰς ἀσχοὺς παλαιοὺς
 (Ματθ 9 17), ὅια νὰ μετ γιθῇ καὶ ὁ οἶνος καὶ συνάμα κατὰ
 στραφούν ὅλως διόλου καὶ οἱ ἀσχοὶ ἐκεῖνοι μετὰ ὅια εἶναι ἀργη-
 στοὶ πλέον, ἀφοῦ ἡμεῖς ἔσω τὸν καλὸν καὶ νεὸν οἶνον Διότι οἶ-
 νον νεὸν πρέπει νὰ βάλωμεν εἰς ἀσχοὺς νεοὺς Τὸν καινὸν καὶ
 πνευματικὸν οἶνον καὶ ἐκεῖνον οὐκ βράζει ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεῦ-
 μα, τὴν γινῶσιν δηλαδὴ τῆς ἀληθείας, οὐκ ποτὲ τῆς δὲν πα-
 λαιωνεῖ, πρέπει νὰ βάλωμεν εἰς τὸν νεὸν ἄνθρωπον, ὁ οὐκ ἔν μετ
 τὸ νὰ φερῇ ἐπάνω εἰς τὸ σῶμά τοῦ πάντοτε τὴν νεκρωσιν τοῦ
 Ἰησοῦ (), ὁ, καὶ ὡς ἡμπορεῖ νὰ ὀνομαζέται καὶ νὰ εἶναι νεὸς ἀσχος.

- D «Φοβηθήτω τὸν Κύριον πᾶσα ἡ γῆ, ἀπ' αὐτοῦ δὲ σα-
 λευθήτωσαν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην» «Ἄς
 φοβηθῇ, λέγει, τὸν Κυρίαν ὅλη ἡ γῆ, ἀπὸ αὐτοῦ δὲ τὸν φόβον
 ἄς σείσθουν ὅλοι ὅσοι κατοικοῦν τὴν οἰκουμένην» Ἐπειδὴ
 ὁ φόβος τοῦ Κυρίου γίνεται ἀρχὴ συναισθησεως εἰς τὸν ἄνθρω-
 πον ⁽¹⁾, ἐκεῖνοι οὐκ φρονεῦν τὰ γῆνα, ἄς διδάσκωνται καὶ ἄς
 διορθῶνται μετὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ Διότι ὁ μὲν φόβος ἀναγ-

(1) Ἡ βῆσις εἶναι ἐκ τῆς Β'. πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς τοῦ
 Πύλου (4, 10) «Νεκρωσις δὲ τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον
 εἶναι οἱ καθημερινὶ θάνατοι τοὺς ὁποῖους ὁ-έμενον οἱ Ἀπαστολοὶ
 χάριν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διωκόμενοι ὑπὸ τῶν τυράννων.

(2) Τοῦ χωρίου τούτου μέρος μὲν στήριζεται ἐπὶ τοῦ ψαλμικοῦ,
 ἀρχὴ σοφίης φόβος Κυρίου (110, 10), μέρος δὲ ἐπὶ τῆς Παροι-
 μιᾶς ἐκὺσάειν δὲ εἰς Θεὸν ἀρχὴ πίστεως (1, 7).

καίως εἶνε ῥησίμος εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτῆν, μετὸ να εἰσάγῃ
καὶ εὐαγγέλιον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἥ δὲ ἀρχὴ ἐπειτα, ἀποὺ παρα-
λάβῃ αὐτοὺς ταυτο-κλήθουν ἀπο τὸν ἐπιστημονικὸν αὐτὸν φόβον,
τελειοποιεῖ αὐτοὺς. Εἰς δὲ τὴν γῆν ὅπου ὁ λόγος αὐτοῦ τοῦ
ψαλμοῦ παραγγέλλει φόβον. * Ἄς σεισθῶν, λείπει, ἀπο αὐτὸν
τὸν φόβον ἔλπει οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην. Τροπὴν τινα
καθε κίνημα ἐποὺ κάμνουν οἱ ἄνθρωποι εἴτε κατὰ δόξαν, εἴτε
κατὰ τὴν σωματικὴν ἐνέργειαν, ἃς ἐνεργῆται ἀπο αὐτοὺς
συμφωνῶν μετὰ τὸ θελημα τοῦ Θεοῦ. Διότι αὐτὴν τὴν ἐννοιαν ἀπο-
δίδω εἰς τὸ, «σαλευθήτωσαν ἀπ' αὐτοῦ». Ἀγλαδὴ μὴτε ὁ
σφαλμὸς να σαλευετα ἀνευ τοῦ Θεοῦ μὴτε ἡ γῆ να κινῆται
ἀνευ τοῦ Θεοῦ, μὴτε ἡ καρδία να διανοῆται ἔσα δὲ εἶνε εὐά-
ρεστα εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ἐν γινεαι ἀπο κανέν ἄλλο πρᾶγμα να
μὴ σαλευωνται οἱ ἄνθρωποι, μὴτε να τοὺς κινή κανέν ἄλλο,
παρα μόνον ὁ σῶμας τοῦ Θεοῦ. Ὅτι αὐτοὺς εἶπε καὶ ἐγενήθη-
σαν, αὐτοὺς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν. * Διότι αὐτός, λείπει,
εἶπει καὶ ἐγενεαι, αὐτοὺς ἐνταξί καὶ ἐκτίσθησαν. Εἰς τα δύο
προηρηθέντα ἀλλὰ ὅσο λείπει κατὰ τὸν ψαλμὸν τώρα. Εἶπε
πραγματοῦ, «φοβήθητω πάσα ἡ γῆ καὶ σαλευθήτωσαν πάντες οἱ
κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην», προσθεῖται τώρα κατοπιν τοῦ, «αὐ-
τοὺς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, αὐτοὺς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν.» 138
Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εἶνε συνθετός καὶ ἀπὸ τὸ γῆινον πλάσμα^Α
καὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ἡ ὅποια κατοικεῖ ἐντὸς αὐτοῦ, «γῆ» μὲν ὀνο-
μάζεται τὸ μέρος τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὅποιον εἶνε πλασμένον ἀπὸ
τὴν γῆν, «κατοικῶν δὲ τὴν οἰκουμένην», ἡ ψυχὴ ὅπου ἔλαχε
να διάγῃ μεσθ εἰς τὸ σῶμα. Καταλλήλως λοιπὸν ἀπεξοῆθη
εἰς τὴν γῆν τὸ, «αὐτοὺς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν». Διὰ μὲν
τὸ σῶμα ἡμῶν ὅπου ἐγενεαι ἀπο τὴν γῆν, τὸ «ἐγενεαι»,
δὲ δὲ τὴν ψυχὴν ἡ ὅποια ἐδημιουργήθη κατ' εἰκόνα Θεοῦ,
τὸ, «ἐκτίσθη.» Ἐπειδὴ ὅμως ἡ κτίσις πολλαῖς φοραῖς εἰς τὴν
ἀγιαν Γραφὴν ἔχει τὴν ἐννοιαν τῆς μεταπλάσεως ἐποὺ γί-
νεται κατοπιν πρὸς τὸ καλλίτερον, καθὼς τὸ, «Εἰ εἰς ἐν Χριστῷ
καινὴ κτίσις» (Β. Κορινθ. 5, 17) καὶ τὸ, ἴσα τοὺς δύο κτίσις εἰς

ένα καινόν ἄνθρωπον (Ἐφεσ. 2,15) (1), ἴσως το μὲν θῆκει
 σημαίνει τὴν πρώτην πλάσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ δὲ ἐκτίσθη τὴν
 δεύτεραν αὐτοῦ ἀναγεννησιν, ὅπου ἐτελείσθη διὰ τῆς χάριτος τοῦ
 Θ Χριστοῦ. Ὅσῃν δὲ διαφορὰν ἔχει ὁ ἀπλὸς λόγος ἀπὸ τὴν ἐντο-
 λην τοῦ Θεοῦ, τόσῃν διαφορὰν ἔχει ἡ γένεσις ἀπὸ τὴν κτίσιν (2),
 «Κύριος διασκοπεῖ βουλας ἐθνῶν ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς
 λαῶν» «Ὁ Κύριος λέγει, διασκορπίζει τὰ σχέδια τῶν ἐθνῶν,
 ἀποδοκιμάζει ἐκ τοὺς διαλογισμοὺς τῶν λαῶν» Τοῦτο εἶνε ἐξη-
 γησις τοῦ προηγηθέντος, μὲ ποῖον τρόπον δηλαδὴ ἀνεπλάσεν ὁ
 Θεὸς ἑσους ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Τοὺς ἀνέπλασε, λέγει, μὲ
 τὸ νὰ διασκορπίσῃ τὰς ἐσυνέτους σκέψεις τῶν λαῶν, ὅπου εἶγον
 διὰ τὴν εἰδωλολατρειαν καὶ κάθε ματαιότητα, καὶ μὲ τὸ νὰ
 ἀποδοκιμάσῃ τὰ σχέδια τῶν ἀρχόντων. Ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ
 ἀναφέρωμεν αὐτὰ καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πάθους, ὅταν οἱ μὲν
 Ἑβραῖοι ἐνόμιζον ὅτι σταυρῶναι τὸν βασιλεῖα τῆς δόξης, ὁ δὲ
 Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὴν δια τοῦ Σταυροῦ οἰκονομίαν τοῦ ἀνε-
 καίνυζε τὴν ἀνθρωπότητα. Διότι μὲ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἐξηρα-
 νίζετο ἡ σκέψις τῶν ἐθνῶν, ἥτοι τοῦ Πιλάτου καὶ τῶν στρατιω-
 τῶν καὶ ἐκείνων ὅπου συνετελίσαν εἰς τὴν Σταυρωσιν. Ἀπειδο-
 κιμάζοντο δὲ αἱ σκέψεις καὶ τῶν ἀρχόντων, ἀρχιερεῶν δηλαδὴ καὶ
 γραμματέων καὶ τῶν βασιλέων τοῦ λαοῦ. Διότι ἡ ἀνάστασις
 διέλυσεν ὅλην τὴν πανουργίαν των. Ἐὰν δὲ ἤθελεις ἀναγνώσει
 εἰς τὰ ἱστορικά βιβλία τῆς Γραφῆς ἑσα ὁ Θεὸς ἐνήργησεν ἐναν-
 τίον εἰς τὰ ἀπίστα ἔθνη, θὰ εἶδῃς ὅτι το ῥητὸν αὐτοῦ τοῦ ψαλμοῦ
 ἔχει πολὺ μεγάλην δύναμιν, ἀκέμη καὶ ὑπὸ σωματικὴν ἰννοίαν
 εἰν τὸ λάβωμεν. Διότι ἔταν ὁ Ἰωραμ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀχαάθ ἐβα-
 σίλευσεν εἰς τὸν Ἰσραήλ, τότε ὁ βασιλεὺς τῆς Συρίας, ὁ υἱὸς

(1) Καινὴ κτίσις λέγονται οἱ πιστεύσαντες εἰς Χριστὸν ὡς ἀνα-
 πλασθέντες διὰ τοῦ Βαπτίσματος· οἱ δὲ ἑδω ὅπου ἐκτίσθησαν εἰς
 ἓνα καινόν ἄνθρωπον εἶνε ὁ Ἰουδαῖος καὶ ὁ Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς
 εἰς Χριστὸν πίστεως ἀνεβιδέσθησαν εἰς νεὰν καλλιτέραν κατάστασιν.

(2) Διὰ τοῦτο διὰ μὲν τὴν γένεσιν λέγει το, εἶπε, διὰ δὲ τὴν κτι-
 σιν τό, δεῖταξεν.

τοῦ Ἀδὲρ, μὲ πολλοὺς ἀριθμοὺς καὶ ισχυροτάτον στρατον ἐπολι-
 ορκησέ - την Σαμάρειαν τοσόν στενωῶς, ὥστε νὰ λειψοῦν δλα τὰ
 τροφίμα καὶ μία κεφαλὴ ἑνὸς νὰ πωλῇται ἀντὶ πεντήκοντα σι-
 κλων ἀργυρίου ⁽¹⁾, καὶ ἐν τέταρτον κάβου ⁽²⁾ κόπρου περιστερῶν
 νὰ ἔχη ἀξίαν πέντε σίκλων ἀργυρίου. Τότε λοιπὸν διὰ νὰ ἐκτλη-
 ρωθῇ τὸ κτηρυγμα τοῦ Ἑλισσαιου, διελύθησαν τὰ σχέδια τῆς
 Συρίας, καὶ ἕλεος ὁ στρατός ἐκεῖνος ἐγκατέλειπε τὰς σαγνάς του
 καὶ δλα αὐτοῦ τὰ ἐροῖα καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν, καὶ μὲ αὐτὸν
 τὸν τρόπον ἄρῃσαν εἰς τὴν Σαμάρειαν τίσιν ἀφθονίαν τροφίμων,
 ὥστε ἐν κοιλῶν σεμδάλειως νὰ ἔχη, ἀξίαν ἑνὸς σίκλου καὶ δύο
 κοῖλα κριθῆς νὰ πωλοῦνται ἀντὶ ἑνὸς σίκλου (Δ΄. Βασιλ. β 25).
 Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον λοιπὸν ὁ Κύριος ἤκεῖρε νὰ διασκορπίσῃ
 τὰς βουλὰς τῶν ἐθνῶν Ἀλλὰ το πῶς ἀποδοκιμάζει τὰς βουλὰς
 τῶν ἀρχόντων, τὸ μαθαίνουμεν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀχιτόφελ
 8
 8ταν ὁ Δαβὶδ ἔκαμ: προσευχὴν καὶ εἶπε Διασκοδόσασον δὴ τὴν
 Βουλὴν Ἀχιτόφελ (Β΄ Βασ 15 31). Ὅταν λοιπὸν ἀκουσῇς κα-
 νένα ἔποῦ σὲ ἀπειλεῖ μὲ φοβερὰς ἀπειλὰς καὶ διαλαλεῖ ὅτι θὰ σοῦ
 προξενήσῃ παντὸς εἶδους θλίψεις, ζημίας, ἢ πληγὰς, ἢ θανάτους,
 βίβον τὰς ἐλπίδας σου εἰς τὸν Κύριον, ὅστις διαλυεῖ τὰς ἀποφά-
 σεις τῶν ἐθνῶν καὶ ἀποδοκιμάζει τοὺς διαδόρισμοὺς τῶν λαῶν.

Ἡ δὲ βουλὴ τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει λογισμοὶ
 τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Ἡ δὲ ἀπόφασις τοῦ
 Κυρίου, λέγει, εἶνε αἰώνιος οἱ λογισμοὶ τῆς καρδίας του μένουσιν
 οἱ αὐτοὶ αἰώνιως εἰς ὅλας τὰς γενιάς ⁽³⁾ Δὲν βλέπεις τὰς δοξα-
 σίας τῶν ἐθνῶν, τὴν ματαιίαν αὐτὴν φιλοσοφίαν, πῶσον λεπτο-
 λόγοι εἶνε οἱ φιλόσοφοί των καὶ περιττολόγη εἰς τὴν ἐφεύρεσιν
 τῶν δοξασιῶν των καὶ εἰς τὰς διανοητικὰς των σκέψεις καὶ εἰς
 τὰ ἡθικά των παραγγέλματα καὶ εἰς τινὰς φυσιολογικὰς παρα-
 139
 1

(1) Σίκλος, εἶδος νομίσματος ἀξίας 4 δρεχμῶν.

(2) Κάβος, εἶδος μέτρου διὰ τὰ γεννήματα, ἀπὸ: εἶνε τὸ κοιλόν.

(3) Ἡ συνήθεια πῶτε φράτις τῶν φιλμῶν εἰς γενεὰν καὶ γενεάν
 σημαίνει τὸν χρόνον τὸν παντοτεινὸν ὅπου εἰς ὅλας τὰς γενεὰς κα-
 ρπεύεσθαι.

τηρησεις και αλλας τινες θεωρίας των τας λεγομενας εποπτικας : (1) Δὲν βλέπεις με ποῖον τρόπον ἔλα αὐτα ἐξηρανοσθησαν καὶ ἔγειναν ἄγρηστα μονη, δε τώρα ἡ ἀληθεια τοῦ Εὐαγγελίου ἐπεκράτησεν εἰς τὸν κόσμον, Διότι πολλὰι καὶ διαφοραὶ εἶνε αἱ βουλαὶ εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων ἀλλ' ἑμῶς ἡ βουλή τοῦ Κυρίου ἐπεκράτησεν. Εἶνε ὅτι μάλιστα ἀναγκαιον. ἔαν μίλλη νὰ ἐναπομείνῃ μόνιμος καὶ ἰδραία ἡ ταρα τοῦ Θεοῦ βολῇ εἰς τας ψυχὰς μας, νὰ διαλυθῶσι προηγουμένως οἱ ἀνθρώπινοι διαλογισμοὶ οἱ ἑποιοὶ ὑπάρχοντες ἐν τῷ ἡμῶν Διότι καθὼς ἐκεῖνος ἐποῦ μέλλει νὰ γράψῃ ἐπάνω εἰς κηρινὸν πινάκιον, τὸ λειαινέι καλὰ προτῆτερα καὶ τότε χαράττει ἐπάνω τὰ γράμματα τοῦ Θεοῦ, τοιοῦτοτρόπως πρέπει νὰ ἀποδειχθῇ καθαρά ἀπο τοὺς ἐναντίους

Β διαλογισμοὺς καὶ ἡ καρδιά ἐκεῖνη, ἐποῦ μέλλει νὰ ὑποδεγθῇ σαφῶς τὰ θεῖα λόγια «Λογισμοὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεάν καὶ γενεάν». Ἀφοῦ λοιπὸν δύο εἶνε οἱ ἐκλεκτοὶ λαοὶ καὶ δύο διαβήκαι ἔχουν χαρισθῇ εἰς αὐτοὺς κατὰ τὸν στίχον αὐτόν, «λογισμοὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεάν καὶ γενεάν», με τὸ νὰ αναφερεταὶ δύο φορές ἡ γενεά, ἤμπερ νὰ ἐνκῶνται καὶ δύο διαλογισμοὶ τοῦ Θεοῦ. Ἐἷας μὲν σύμφωνον με τὸν ὁποῖον ἐλαβόμεν τὴν πρώτην διαβήτην ἄλλος δέ, ὁ ἐποῖος ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς τὴν νίαν καὶ σωτηρίον τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν Μακάριον τὸ

Γ ἔθνος οὗ ἐστὶ Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῦ, λαὸς ὃν ἐξελέξατο εἰς κληρονομίαν ἑαυτῷ «Μακάριον, λέγει, εἶνε τὸ ἔθνος τοῦ πιστεύει εἰς τὸν Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ, λαὸς τὸν ὁποῖον ἐξελεξεν ὁ Θεὸς διὰ κληρονόμου του» Κανένας δὲν μακαρίζει τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ τὸν λαὸν ἐκεῖνον ὁποῦ ἐδιδασχεθῇ ἀπὸ τοὺς ἀριστοὺς ἐξ ὅλων τῶν λαῶν. Διότι ἡμεῖς εἰμεθα ἔθνος, τῶν ὁποίων ὑπάρχει Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἡμεῖς εἰμεθα συνάμα καὶ λαὸς, τὸν ὁποῖον ἐδιέλεξε δια νὰ γεινῇ κληρονόμος του (2) Ἐθνος μὲν

(1) Ἀνώτερά τινα παρὰ τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ ἐξωτερικῶν σοφῶν θεωρούμενα καὶ μυστικὰ δογματίζ., καλυπνύονται ἐποπτικῶς.

(2) Ἐχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ Ἁγίος τὸν μακαρίον Πέτρον ὁποῦ λέγει ἐν τῇ Α' Κεθολικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ· αἱμεῖς δε γένος ἐκλεκτόν

εἶμεθα ἡμεῖς ὡς Χριστιανοί, ὅτι ἐπὶ ἀνέμεν ἀπὸ πολλὰ ἔθνη, λαὸς δὲ, ὃ ὅτι ἐπροσκαλεσθῆμεν εἰς τὸν τοῦ ἀνέμεν τοῦ λαοῦ οὐ ποῖος ἐξεδιῶθη. Καὶ ἐπεὶ δὲ, «πολλοὶ μὲν ἐῖε κλητοὶ ὅλγοι δὲ ἐκλεκτοὶ (Ματθ 21, 16)» μακαρίζει ἐν ταῖς ψαλμοῖς διὰ τὸν κληθέντα, ἀλλὰ τὸν ἐκλεγμένον. Διότι, «μακάριοι εἰνε ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἐδιδάξε» (Ψαλ 64 4) Ἦσα δὲ εἶνε ἡ αἰτία ὁ δὲ τὴν ὁποῖαν μακαρίζει τὸν λαὸν αὐτὸν. Εἶνε ἡ προσδοκωμένη κληρονομία τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Ἡ μὴ πως, γὰρ τὸν Ἀποστόλον, ἐπεὶ δὴ ὅταν τὸ πληρωμα, τοῦτεστιν ἡ εὐεχὴς τῶν ἰθὺν εἰσελθῇ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, τότε ἔλθῃ ὁ Ἰσραὴλ θά σωθῇ (Ρωμ 11, 25) μὴ πως λινω, δι' αὐτὸ μακαρίζει, τὸ πληρωμα τῶν ἰθὺν πρῶτον, ἔπειτα δὲ τὸν Ἰσραὴλ ἐποῦ θά σωθῇ τελευταῖος. () Ἦσα σωθῇ δὲ διὰ τὸν τῶν βίβλων, ἀλλὰ τὸ ὑπολοιπὸν μόνον, τὸ ὅποσον θά ἀποτελίσθῃ κατ' ἐλπίδα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο λέγει ἐν ταῖς ψαλμοῖς, λαὸς δὲ ἐξελέξατο εἰς κληρονομίαν θαντῶ.

Ἐξ οὐρανοῦ ἐπέβλεψεν ὁ Κύριος, εἶδε πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐξ ἐτοίμου κατοικητηρίου αὐτοῦ. Ἀπὸ τῶν οὐρανῶν, λέγει, ἐκύτταξεν ὁ Κύριος καὶ εἶδεν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς εὐχολῶν διὰ τὴν βλεπῇ κατοικίαν τὴν. Ἐκείνους οἱ ὁποῖοι παραμένουν σταθεροὶ εἰς τὴν εὐχολῶν τῶν ἀξίαν καὶ ἐκ πληρῶν τα καθήκοντα τῆς ἀνθρωπίνης τῶν φύσεως, ἐπὶ βλεπῇ ὁ Κύριος ἀνωθεν. Ἐκείνους δι' ὁποῦ ἐκρημνίσθησαν εἰς τὴν ἐσθλάτην κακίαν, ἐπισκέπτεται μὲ ἄλλον τρόπον, μὲ τὸ τὴν καταβαίνῃ κάτω ὁ ἴδιος. Κραυγῇ, λέγει, Σοδόμων καὶ Γομόρρας πεπληθύνονται καὶ αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαί σφύδρα Κυτοβάς οὐδὲν ὁφθαλμοῖς εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐκρημνίσθη πρὸς βραδείον ἱερατεμα, ἔθνος ἔθνος, λαὸς εἰς περιποίησιν (2, 1).

(1) Πολλοὶ ἀπὸ τῶν Ἑβραίων, λέγει ὁ ἱερός Θεοφύλακτος, ἐπιστεῖσαν, ὅσοις προσεγγίζοντο ὁ Θεὸς ἀξίους σωτηρίας. Πολλοὶ δὲ πάλιν μέλλουν τὴν πιστεύσαν τελευταῖαν, ὥς οὐ σωθῶντες εἶνε οἱ προεγνωσμένοι ἀξιοὶ σωτηρίας ἔθνη. Τότε καὶ κατὰ Ἰσραηλῆτης ὁ Θεὸς εἶνε ἀξίος, ἀφοῦ πιστεύσαν θά σωθῇ.

- με σοντιελώνται (Γεν 18 21) Καὶ πάλιν Καίεβη ἰδεῖν τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον, ὃν ᾠκοδόμησαν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων (Γεν.11, 5) Ἐνταῦθα ἔμως λέγει, « Ἀπο τὸν οὐρανὸν ἐβιώρασεν ὁ Κύριος εἶδε πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων » Συλλογιστοῦ τὸν ὑψῆλτον αὐτὸν θεατὴν Συλλογιστοῦ αὐτὸν ὁ ἐποιεῖς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν κύπτει κάτω καὶ κυττάζει ἔσα κάμνουν οἱ ἄνθρωποι
- 140 **Α** "Ὅπου καὶ ἂν περιπατῇς, ὅ,τι καὶ ἂν πράττῃς, εἴτε εἰς τὸ σκότος, εἴτε τὴν ἡμέραν, ἔχεις τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σὲ παρατηρεῖ ἀπὸ τῆς εὐχολοῦ δια νὰ βλεπῇ τὰ πάντα κατοικίαν του. Σὲ βλέπει χωρὶς νὰ ἀνοιχθοῦν πύλαι, χωρὶς νὰ σπικώβουν παραπετάγματα Ἀνοικτὸν εἶναι τὸ κατοικητήριον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐχολοῦ ὥστε ἀπὸ αὐτοῦ ὁ Θεὸς νὰ βλεπῇ Ὅλους τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Θεὸς ἐποπτεύει Ὅστε ἓνας δὲν ἡμπορεῖ νὰ διαρῦγῃ τὸ βλῆμμα του Ὅστε σκοτος, οὔτε τοῖχοι οὐοῦ φυσικὰ ἀποκρυπτοῦν, κανὲν δὲν γίνεται ἐμπόδιον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Θεοῦ Ὁ Θεὸς μάλιστα τόσο δὲν ἐμποδίζεται εἰς τὸ νὰ θεωρῇ ὅλα μὲ λεπτομερείαν, ὥστε καὶ τὰς καρδίας ἀκομῇ ἐσωτερικῶς ἐπιθεωρεῖ, τὰς ὁπκὰς αὐτοῦ ἐπλάσσει χωρὶς νὰ ἔχουν καμὶαν ἐπιμιξίαν καὶ σγισιν μὲ τὴν κακίαν Ὁ δημιουργὸς τῶν ἀνθρώπων ἀπλῆν ἐπλάσσει τὴν καρδίαν, ἐποῦ νὰ διασώζῃ μιαν ξεχωριστὴν εἰκόνα. Ἀλλ' ὕστερον ἡμεῖς μὲ τὸ νὰ ἀνιμιξάμεν αὐτὴν μὲ τὰ πάθη τῆς σαρκός, ἐκάμαμεν πανοῦργον καὶ ἀστατον καὶ ἐξηφανίσσαμεν τὴν θεαν αὐτῆς μορρῆν, τὴν ἀπλότητα καὶ ἐπληρίνειαν Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Θεὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τῶν ἀνθρώπων δι' αὐτὸ ἰσα-ἰσα ἐννοεῖ ὅλα τὰ ἔργα ἡμῶν. Ἔργα δὲ λέγω καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰ διανοήματά μας καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ κινήματα τῶν ἀνθρώπων. Δηλαδὴ μὲ ποίαν διάθεσιν κάμνομεν κάθε τι οἱ ἄνθρωποι καὶ μὲ ποῖον σκοπὸν, τί ἐκ τῶν δύο, διὰ νὰ ἀρέσωμεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἢ διὰ νὰ ἐκτελείσωμεν κανέν ἀπὸ τὰ προστάγματα οὐοῦ μας ἔδωκεν ὁ Θεός ὅλα αὐτὰ μόνος
- Β** ὁ Θεὸς τὰ ἤξευρε οὐοῦ ἐννοεῖ ὅλα τὰ ἔργα μας. Διὰ τοῦτο εἰμεῖα ὑπεύθυνοι νὰ δώσωμεν λόγον καὶ διὰ μιαν ἐμιξίαν μας ἀρ-

γην καὶ ματαίαν (Ματθ 10, 36) () Καὶ ἐν ποτήριον ψυχροῦ
ὕδατος ἀκομὴ ἐὰν δώσωμεν εἰς κανένα, τὸν μισθὸν δὲν τὸν γάνο-
μεν (Ματθ 10, 42) (') διότι, ὅλα τὰ ἔργα μας ἐννοεῖ ὁ Κύριος (')

Οὐ σώζεται ὁ βασιλεὺς διὰ πολλήν δύναμιν «Δὲν ἔμπορεῖ,
λέγει, νὰ σωθῇ ἓνα; βασιλεὺς ἀπὸ τα πολλὰ στρατευματά
του» Δὲν ἔμποροῦν νὰ σωθοῦν τὸν βασιλεῖα οὔτε τα πολυάριθ-
μα στρατεύματα, οὔτε τειροκαστρα τῶν πολεῶν του, οὔτε πε-
ζικαὶ τάλαγγες, οὔτε ἵππικαὶ ταξιαρχαὶ, οὔτε προετοιμασία
ἰσχυρᾶς ναυτικῆς δυνάμεως Διότι, ὁ Κύριος ἐνθρονίζει τοὺς βα-
σιλεῖς καὶ ἐκθρονίζει αὐτοὺς, καὶ δὲν ὑπάρχει λαμμία ἐξουσία
οποῦ νὰ μὴ εἶναι ὁωρισμένη ἀπὸ τὸν Θεόν (Ρωμ 13, 1, Λοι-
πὸν ἓνας βασιλεὺς ἔμπορεῖ νὰ σωθῇ ὅχι ἀπὸ τα πολυαριθμα
στρατευματά του ἀλλ' ἀπὸ τὴν θεῖαν χάριν, ὥστε νὰ αληθεύῃ D
καὶ διὰ τοὺς βασιλεῖς ὁ λόγος, *Χαριτί ἐσσεσώσμενοι* (Εφισ 2,
5) ἦτοι, «Ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐσώθητε». Καθὼς καὶ ὁ
γεωργὸς δὲν κατορθώνει νὰ ἀπολαύσῃ τοὺς καρποὺς τῶν κοπῶν
του τόσο ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν οὐδ' ἔλαβεν, ἐσὼν ἀπὸ τὸν
Θεόν ὅπου αὐξάνει τὴν καρποφορίαν τῆς σπορᾶς Διότι, *Οὔτε ὁ
φύτεύων ἐστί τε, οὔτε ὁ ποιεῖων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων Θεός.*
(Α' Κορινθ 3, 7) (') Ἐὰν οὖν ἡ καρδία τοῦ βασιλεως εἶναι

(') Κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον, «Ἀργὸν ῥῆμα» σημαίνει κάθε
ψευδὴ καὶ συκοφαντικὸν λόγον, ἢ καὶ ἀπλῶς ἀπικτον καὶ με ἀπειθό-
τητα γινόμενον.

(') «Ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος» κατὰ τὸν θεῖον Χρυόστομον ὠνο-
μασεν ὁ Κύριος τὸ περὶ μικρὸν κελὸν ὅπου ἤθελε καμὶ ὁ χριστιαν-
ὸς εἰς τὸν πλησίον του χωρὶς καμμίαν δαπάνην.

(') Ὁλοκληρὸν αὐτὸ τὸ χωρίον ἀπὸ τοῦ, «Ὁ Θεὸς μάλιστα»,
ἀναφερεται εἰς τὸν 15 στιχὸν τοῦ ψαλμοῦ, Ὁ πλῆσας κατὰ μόνους
τὰς καρδίας αὐτῶν ὁ συνεὶς εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅστις δὲν παρε-
τεθῇ εἰς τὸ κρίμενον· προκτητοῦμεν δὲ ὅτι τὸ κατὰ μόνους ἐρμηνεύει
ὁ ἅγιος ἀπλόη καὶ ξεχωριστὴν ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶσα (ἐκλασεν ὁ Θεὸς
τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων).

4) Μόνον εἰς τὸν Θεόν πρέπει νὰ προσέχωμεν, λέγει ὁ ἱερός

εις την γαῖαν τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν Παροιμίαν (21, 2) τότε
 δε, σκίζεται, αὐτὸς ἀπὸ τὰς στρατιωτικὰς τοῦ, δυνάμεις, ἀλλὰ
 ἀπὸ τὴν θείαν χειραγωγίαν. Εἰς τὴν γαῖαν δὲ τοῦ Θεοῦ ἐπι-
 σκεταὶ ὅτι οἱ τυγῶν βασιλεὺς, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐποὶ εἶναι ἄξιός τῃς
 βασιλείας προσηγορίας. Ὁρίσαν δὲ μερικοὶ καὶ εἶπα, ὅτι
 βασιλεία εἶναι ἡ ἐπίστασις ἐποὶ γίνεται, σύμφωνα μὲ νόμους,
 ἡ ἢ ἐπάγει εἰς ὅλους ἐξουσία ἡ ποία δὲν εἶναι υπεύθυνος εἰς
 ἀμφοτέρων () Καὶ γίγνεται οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐ-
 τοῦ. «Ἦσιν ἓνας γίγνεται ἀκέραι, δὲν ἔμπορεῖ, λέγει νὰ σώῃ με
 ὅλην τὴν μεγάλην σωματικὴν τοῦ δὲ σμιν». Ἐγιναν ἐνομάζει
 ὁ ψαλμωδὸς ἐκεῖνον ἐποὶ εἶναι μιαν φυσικὴν δύναμιν καὶ ἐντα-
 σιν σωματικὴν. Λοιοὶ οὐτε εἰς τὴν βασιλείαν εἶναι ἀρκεῖ τῇ βασι-
 θεῖα τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ δια τὴν σωτηρίαν του, ὅτι οἱ ἀνδρείοις
 εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἐπικρατήσῃ, εἰς ὅλα, δια νὰ σώσῃ, τὴν ἑαυτοῦ του
 Διότι ὅλα ἐμὰ, τὰ ἀνθρώπινα προσόντα εἰαν συνκρίθωσιν πρὸς
 εἰς τὴν τὴν δύναμιν, ἐποὶ εἶναι ἡ μὲν ἀληθινὴ δύναμις θεωροῦν-
 τα, ὅτι εἶναι ἀσθένεια καὶ ἀδυναμία. Δια τοῦτο τὰ ἀσθενήματα καὶ
 σμιν ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα καταπολεμήσῃ τὰ ἰσχυρά (Α', Κορ 1,
 27) ⁽¹⁾ καὶ ἀπὸ τοῦ στρατοῦ τῶν νηπιῶν καὶ τῶν ἡττημένων ἀπει-
 141 τέλεισιν ὁμῶς ὁμοῦ καὶ ἡττημένων ἐλθόντων, καὶ ἐλθόντων ⁽²⁾ Διότι ἡ
 Α' θεοῦ γὰρ εἰς ὅλους ἐλθόντων, ἐπὶ ἐνεργούσας εἰς τὴν γαῖαν καὶ
 θεοφιλίας, καὶ εἰς αὐτὸν νὰ ἀφαιρούμεν ὅλα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ
 χαρίσματα ἐποὶ εἶναι, διὰ τὴν δικαιοσύνην εἶναι.

(1) Ὑπονοεῖται ἐνταῦθα ὁ Ἅγιος τοῦ, Στωϊκῶς φιλοσοφούς. Παρὰ
 τῷ Στωϊκῷ α' Ἐκλογαὶ φυσικαὶ καὶ τῇ καὶ τῇ 2 α' 108 27
 ἐκδὲ Βαλμυρὸς ἀναφέρεται. Τὴν γὰρ βασιλείαν ἀρχὴν ἀντιπαρατίθενται
 εἶναι καὶ τὴν διωκτικὴν καὶ τὴν ἐπὶ αἰσῶν.

(2) Τὴν ἀποστολικὴν αὐτὴν βῆσιν ἀναφέρων ὁ θεὸς Χρυσόστομος
 εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, ὅτι μόνον ἀγαθὰ καὶ, λέγει, ἐδιδά-
 λεξεν ὁ Θεός, διὰ μαθητὰς του, ἀλλὰ καὶ πτωχοὺς καὶ εὐκολοφάτους
 φρονήτους καὶ ἀσθενεῖς ἀνθρώπους, διὰ νὰ ταπεινώσῃ τοὺς δυνασταί-
 καὶ ἡγεμόνας (Ὁμιλ. 5 εἰς τὴν πρὸς Κορ Α' ἐπιστ.).

³ Αναφέρεται ὁ Ἅγιος εἰς τὸν Διδοκτικὸν ψαλμὸν 18, 3

τους ἀπλοικοὺς ἀνθρώπους. Ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν ἐν δὲ
 πληθείᾳ δυναμείας αὐτοῦ οὐ σωθήσεται. Ἡ Ἀπατλὶς μὲν εἶναι
 ὁ ἵππος, λέγει καὶ εἰς ἀβελαν ἂν ἔμπορῇ, να σώσῃ τὸν ἀναβά-
 την τοῦ ἀπὸ δὲ τὴν μεγάλῃν σωματικὴν τοῦ δυναμὶν πάλιν
 δὲν θα σωθῇ ὁ βασιλεὺς. Εἶνε ἐμποδισμὸν να μεταχειρίζων-
 ται οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰς ἐξουκρίας τῶν ἵππων. Οἱ δὲ ἰσραηλῖται
 εὐτε ὅταν ἐνικοῦσαν εἰς τοὺς πολέμους φαίνεται να μετεχει-
 ρησάν ποτε ἵππικον, εὐτε ἰδιαίτερος κανὼς ἀπὸ τοὺς ἀγίους
 εἰδέχθη, να κάμῃ ῥοθσιν τῶν ἵππων, μετὰ να θεωρεῖτο αὐτο
 ὥσαν ἕνα ἀνάρμοστον πρᾶγμα. Ὁ Φαραὼ δὲ μόνον μετεχειρι-
 ζετο ἵππικον καὶ ὁ Σεναχγεὶμ ὁ ὑπερχρᾶνος μεγαλοτρυνεῖ δια τὸ
 μεγα πλῆθος τῶν ἵππων τοῦ Δαυὶδ. Δε αὐτοὶ δὲ ἀκριδῶς τοῦ μὲν Φα-
 ραὼ ἵππον καὶ ἀναβάτην, μαζί ἔρριψεν εἰς θάλασσαν (*Εξοδ. 15
 2) τοῦ δὲ Σεναχγεὶμ ἐνσταζαν καὶ ἐκοιμηθήσαν βασιεα, ὅλοι οἱ
 ἵπποις οἱ εὐρισκόμενοι ἐπάνω εἰς τοὺς ἵππους τῶν (*). Ὑθεν καὶ
 ὁ νομος ὁποῦ δια τοῦ Μωϋσεως ἐνομοθετηθῇ δια τοὺς βασιλεῖς, B
 λέγει. Οὐ πληθυνεῖς ἐαυτῷ ἵππον (Δευτερ. 17, 16) ἡγουν,

1. Ἐχει πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Ἅγιος τὸ ψαλμικόν. Ἡ Ἀπο ἐπιτίμη-
 σεως σου, ὁ Θεὸς Ἰσααβ, ἐνσταζαν οἱ ἐπιβεβηκοτες τοῖς ἵπποις
 (ψαλμ. 7 ὁ 6) δια τοῦ ὁποῦ ἐξηγεῖ τὴν μεγάλῃν καταστροφὴν
 ὁποῦ ἔπαθεν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων Σεναχγεὶμ, ὅστις μετὰ
 πολυαριθμοῦ στρατιᾶς πῆλιν καὶ ἵππων καὶ μετακὺπερριάλου κομ-
 πορημοσύνης ἐπολύορκετο τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἐζε-
 κίου, ὅτε ἄγγελος κυρίου ἐξελθὼν τὴν νύκτα ἐφονεύειεν ἐκ τοῦ στρα-
 τοπέδου τῶν Ἀσσυρίων ἑκατὸν οὐδεκακοντα πεντε χιλιάδες, κατέ-
 πιν θερμότητος πρᾶσιχῆς τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Προφῆτου Ἡσαίου.
 Καὶ ἐξαναστάντες τὸ πρωί, λέγει ὁ Ἡσαίας, εὗρον πάντα τὰ σώ-
 ματα νεκρά (Παραλειπ. 32, 21 καὶ Ἠσ. 37, 36). Καὶ ὁ σοφὸς δὲ
 Ζωγαδὴνης ὁμοίως ἐρμηνεύει τὸν ψαλμικὸν αὐτὸν στίχον, ἐπιτίμησιν
 μὲν ὀνομαζῶν τὴν καταφασιν τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, νυσταγ-
 μὸν δὲ τὴν παραλυσίαν καὶ ἀτονίαν τῆς δυναμείας αὐτῶν, ἢ τὴν εὐ-
 κόλιν τοῦ θανάτου αὐτῶν, κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοδωρητον.

Τὸ δὲ ἐνδοξὸν καὶ περιωμὸν θαῦμα ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσ-
 σης εἶνε πετυγῶστον τοῖς Χριστιανοῖς καθ' ἐκάστην ἡμέραν.

«ὅθεν θὰ σχηματισθῇ ἱππικὸν στράτευμα»· «Ἀπὸ δὲ τὴν μεγάλῃν του, λέγει, σωματικὴν δυνάμιν δὲν θὰ σωθῇ ὁ βασιλεὺς»· Διότι λέγει ὁ Ἀποστόλος Ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι (Β Κορ. 12, 1)· Ἡ δὲ υπερβολικὴ δυνάμεις τοῦ σώματος εἶνε ἐμπρόδιον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ πνεύματος (¹)

Ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν· Ἰδοὺ, λέγει, οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Κυρίου εἶνε ἐπάνω εἰς ἐκείνους ὅπου τον φοβοῦνται· Εἰς ἄλλο μέρος τῶν ψαλμῶν ἐλεγθῇ, Ὅφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, (Ψαλμ. 33, 16)· ἰδὼ δὲ λέγει, ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν Ὅταν ἡμεῖς ἔγωμεν ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμούς μας ἐπάνω εἰς τὸν Κύριον καὶ κατὰζώμεν ἀτενῶς πρὸς αὐτόν, ὥστε νὰ ἔμπορισωμεν νὰ εἰπωμεν, C Ἰδοὺ ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χειρας ἰῶν κυρίων αὐτῶν, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς Κύριον τὸν ἑσθὲν ἡμῶν (Ψαλμ. 122, 2), τότε τρόπον τινα προσελκόμεν τὸν ὀφθαλμόν τοῦ Κυρίου εἰς τὸ νὰ μᾶς ἐπιβλέπῃ καὶ προστατεύῃ· Τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ· Ἐάνω εἰς ἐκείνους, λέγει, εἶνε οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Κυρίου, ὅπου ἐλπίζουν εἰς τὴν ἐυσπλαγχνίαν του· Τὴν ταπεινῶσιν ἐκείνων ὅπου δουλεύουσιν εἰς τὸν Κύριον, φανερὸν ὁ λόγος αὐτός, με ποῖον ὄντως τρόπον ἐλπίζουν εἰς τὴν ἐυσπλαγχνίαν του· Διότι ἐκεῖνος ὅπου δὲν εἶναι πεποιθὲς ἐπάνω εἰς τὰ ἀδραγαθήματα του, μὴτε περιμένει νὰ δικαιωθῇ, ἀπὸ τὰ ἔργα του, αὐτὸς μόνον ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του εἶναι τοὺς δικτήριμους τοῦ Θεοῦ· Ἐπειδὴ δταν αὐτὸς ἐνθυμηθῇ το, Ἰδοὺ Κύριος καὶ ὁ μισθὸς αὐτοῦ (Ἦσ. 40, 10), ὥστε ἀμίσω; δηλαδὴ νὰ ἀποδώσῃ εἰς ἕκαστον τὸν μισθὸν κατὰ τὰς πράξεις του, καὶ δταν συλλογισθῇ τὰ πονηρὰ

¹) Ὅπου θλιψίς, λέγει, ὁ θεὸς· Λουκ. 22, 62. ἐκεῖ καὶ παράκλησις ὅπου παρακλήσις, ἐκεῖ ἡ χεὶρ· Ὅταν ὕψιστο ὁ ἀπόστολος Παῦλος τὰς καταδιώξεις, τὰς θλιψίς καὶ τὰ δέσμη, τότε ἐδοξάζετο· Οὕτω καὶ εἰς τὴν Πικρίαν συνεκίνη· ἔκταν εἰς τοὺς πειρασμούς ἀκριδῶς ἀνθίσταναι οἱ δικαιοί, (Ὅμ. 26 εἰς τὴν πρὸς Κορ. Β', ἐκ.)

²) Ἦτε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ στιχοῦ ἐν τῇ Ὅμ. εἰς ὄν 33 ψαλμ.

ἔργα τοῦ, τότε φοβεῖται μὲν τὴν κολάσιν καὶ τρέμει διὰ τὰς ἀπει- D
 λὰς· ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ κατακυριευθῇ ὁλοῦς αὐτὸς ἀπὸ τὴν
 λύπην τοῦ καὶ πειθεῖς ἀπελπίσιν, ⁽¹⁾ ἔχει καλὰς ἐλπίδας εἰς τοὺς
 οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ. Ἐλπίζει δὲ ὅτι θα
 γλυτώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον ἢ ψυχὴν τοῦ, καὶ θα διατραφῇ ἀπὸ αὐ-
 τὸν εἰς καιρὸν λιμοῦ ⁽²⁾. Ἡ δὲ ψυχὴ ἡμῶν ὑπομένει τῷ Κυρίῳ,
 ὅτι βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς ἡμῶν ἐστίν. Ἡ δὲ ψυχὴ ἡμῶν,
 λέγει, θὰ δείξῃ ὑπομονὴν χάριν τοῦ Κυρίου, διότι αὐτὸς εἶνε
 βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς μας». Ὁ λόγος αὐτὸς μᾶς παρακινεῖ
 εἰς τὸ νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπομονήν, ὥστε καὶ ἂν ποτε κυριευ-
 θῶμεν ἀπὸ καμμίαν στενοχωρίαν, ἀπὸ ἐκείνας ὅπου προξενεῖν
 θλίψεις, νὰ μὴ χωρισθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ἡ ὁποία
 κατορθώνεται μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ· ἀλλὰ μὲ ὅλην
 τὴν ψυχὴν μας νὰ ὑπομενῶμεν τοὺς πόνους καὶ τὰς πικρίας κα- E
 νὰ περιμενῶμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Ὅτι ἐν αὐτῷ εὐφραν-
 θήσεται ἡ καρδίᾳ ἡμῶν καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ
 ἡλίπισαμεν «Διότι διὰ μέσου αὐτοῦ, λέγει, θὰ εὐφρανθῇ ἡ καρ-
 δία μας καὶ διότι εἰς τὸ ὄνομά του το ἅγιον ἡλίπισαμεν». Αὐτὸ
 εἶνε σύμφωνον μὲ ἔσα ἔλεγχθησαν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ψαλμοῦ
 Τὸ, «Ἀγαλλιάσθε, δικαίει, ἐν Κυρίῳ» καὶ τὸ, «Ἐν αὐτῷ εὐ-
 φρανθήσεται ἡ καρδίᾳ ἡμῶν» ἔχουν τὴν ἰδίαν ἐννοίαν. Μοῦ φαι-
 νεται δὲ ὅτι συμπτῶνως μὲ αὐτὰ εἶπε καὶ ὁ Ἀπόστολος· Ἐν 142
 τοῖσις πάσιν υπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς (Ρωμ. A
 8, 37). Καὶ πάλιν δὲ ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος εἶπεν· οὐ μόνον δὲ
 ἀλλὰ καὶ παυκώμενοι ἐν ταῖς θλίψεσι (Ρωμ. 5, 3) Διότι ἀφοῦ
 εἶπεν ὁ ψαλμῶδης ὅτι ἡ ψυχὴ μου θὰ ὑπομεινῇ χάριν τοῦ Κυ-
 ρίου, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι ὅχι διότι βιάζεται ἀπὸ τὰς θλίψεις,
 οὔτε διότι καταπιέζεται, δεικνύει τὴν ὑπομονήν, ἀλλ' ὅτι μὲ

(1) Ἐχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ Ἅγιος τὴν ἀποστολικὴν βῆσιν, «μήπως
 τῇ περισσότητι λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος» (Β' Κορ. 2, 8).

(2) Το τελευταῖον τοῦτο εἶνε ἑρμηνεία τοῦ 19 στίχου τοῦ ψαλ-
 μοῦ· θύσασθαι ἐν θανάτῳ τὰς ψυχὰς σθεῶν καὶ διαθρόναι σθεοὺς ἐν
 λιμῷ, ὅστις δὲν περιέχεται ἐν τῷ καιμένῳ τῆς Ὁμιλίας.

- ἐλθὼν τὴν γὰρ τὴν δεῖται τὰς παρὰ τοῦ ἐνόματος τοῦ Κυρίου
ταλαιπωρίας, λέγει ὅτι μόνον νὰ ὑπομένωμεν ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ
ἐδὴ μετὰ αὐτοῦ θα εὐφρανῇ ἡ καρδία μας καὶ εἰς τὸ ὄνομα
τοῦ τοῦ ἁγίου ἑλπίσασμεν.¹ Ἀρκεῖ εἰς τὴν τὴν νὰ ὀνομαζώμεθα
Χριστιανοί, διὰ νὰ σωθῶμεν ἀπὸ καθὲ βλάβην τῶν ἐχθρῶν μας.
- Β Ἀποκρίθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ λέγεται ὅτι βέβαια διότι ἡ εἰς
εἶναι καὶ μὴ ἀνδραγαθία ἀνταστικτὴν μὲ τὰς σπυλαὶς τοῦ τοῦ
ἀποτελοῦν, ἀλλὰ διότι ἐλθὼν ἡ ἰδιότης τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐννοία τῶν
ὑπερῶν ἐκείνων ἰδιωμάτων τὰ ὅποια με ἐξαιρετικὸν τρόπον θεω-
ροῦνται εἰς τὸν Θεόν, εἶναι ἁγία καὶ ἁγνή. Γένοιτο, Κύριε τὸ
ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς καθότι ἡλπίσαμεν ἐπὶ σοί.² Ἄς ἔλθῃ
Κύριε λέγει τὸ ἐλεός τοῦ ἐπὶ ἡμᾶς τοσόν, ἔσονται καὶ ἡμεῖς
ἐλπίζομεν ἐπ' αὐτὸν εἰς ἐστί. Ὡς οὕτως μὴ ποσὴν σφοδρὰν προσε-
χθῇ ὁ Προσηγὼς τὴν ὁδὸν τοῦ ἐλπίσαντος ἐλάμεν μίτρον μετὰ
ὅποιον νὰ ἀντιμετρήσῃ καὶ ἐξαρτῇ τὸν Θεόν εἰς ἡμᾶς τοῦ
οὐκ ἐκείνου τοῦ Τύτου, λέγει, παρακαλῶ νὰ εἶναι ἡ ἐλπίς ἡμῶν
σου, Κύριε, εἰς ἡμᾶς, ὅτι εἶναι καὶ ἡ ἐλπίς τὴν ὁδοῦν προσηγ-
μένως τρεῖς ἀνέστησαν εἰς ἐστί. Ὁ ὀνοληρὸς δὲ ἡ ἐλπίς μας
ὡς ἐπιστρέφῃ καὶ ὡς ἐπαναπαύσῃ πλέον ἐπὶ αὐτὸν εἰς τὸν Κύριον ()
ἵνα ἀφ' οὗ τοῦ σώματος τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν μετασχηματισθῇ
ἐννοησώμεν τότε ὅτι αὐτὸ τὸ ἴδιον σώμα ἔχει μετὰ μορφοῦν με-
τὰ τὸ σώμα τῆς δόξης. (')

¹ Ἀναφέρεται ὁ Ἅγιος εἰς τὴν στίχον τοῦ ψαλμοῦ 114, 7. τὴν ἐ-
μνησίαν τοῦ ὁποίου ἴδε ἐν -8 οἰκείᾳ ἐκδόσει.

(2) Ὑπονοεῖ ὁ Ἅγιος ἡμετέραν χωρίον τῆς πρὸς Φιλιππῶν,
ἐπιστολῆς τοῦ μακαρίου Παύλου 3, 21 κατὰ τὸν ἱερὸν Θεόφωλο-
στον, ἐσώμα τῆς ταπεινώσεως ὀνομαζέται τὸ θνητὸν ἡμῶν σώμα
διότι εἶναι ἐντελές καὶ ὑποκείται εἰς πόνο καὶ φθοράν. Ἀλλ' αὐτὸ
ἐκ μετασχηματισθῇ κατὰ τὴν μελλούσαν ἀναστῆναι τῶν νεκρῶν, καὶ
ἐκ γένῃ ἐσώμα δόξης. Μολοντοὶ δηλαδὴ ἐκ μείνῃ καὶ τότε τὸ
ἴδιον, ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων συγχεόμενον, ἀλλὰ ἐκ ἀπρόσ-
-

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ ΨΑΛΜΟΝ

Ὁ ψαλμὸς ἀπὸ τοῦ ἡλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
ἐναντίον Ἀβιμέλεχ καὶ ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ
ἀπῆλθεν

Ἡ ἐννοία τοῦ παρόντος ψαλμοῦ μᾶς ἐπενθυμίζει δύο ιστο- ο
ρικά συμβάντα. Πρῶτον ἔσα ἔκαμιν ὁ Δαυὶδ εἰς τὴν Νομβάν,
τὴν πόλιν τῶν Ιερικῶν καὶ δεύτερον ἔσα ἔκαμιν εἰς τὴν Γεθ-
σεως τὸν Ἀγρὸν τὸν βασιλεία τῶν αλλοφυλῶν. Ἀπὸ δὲ τὴν
ἐπιγραφὴν τοῦ ψαλμοῦ φαίνεται ὅτι καὶ τὰ δύο αὐτὰ περιστα-
τικά σπουδάζονται ἐνταῦθα. Διότι ὁ Δαυὶδ μετεμώρρωσε τὸ
πρόσωπον τοῦ πρώτου μὲν ὅταν συνωμῶλε με τὸν Ἀβιμέλεχ τὸν
Ιερικὰ μὲ τοιοῦτον τρόπον ὥστε ἀπαρτιπτῶν ἀπο αὐτοῦ τὴν φυγὴν
τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλεία Σαουλ, ἐπροσποιήτο δὲ ἀπειστάλη παρ'
ἐκεῖνου ὡς κάποιαν βασιλικὴν προσταγὴν κατεπειγοῦσαν, ὅτε
ἔλαβε καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως. (') ἔλαβε δὲ καὶ τὴν ῥομ-

οὐθὴ ὅμως καὶ θύρετρα ἐνδοξάν καὶ συμφορὰν, τοῦτέστιν ὁμοίον κατὰ
τὴν μορφήν με τὸ σῶμα τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ τὸ δεδοξασμενόν,
ἀφ' οὗ καὶ εἰς τὴν περὶ τὴν ζωὴν διὰ τῆς συγκοινωνίας καὶ τῆς συμ-
μετοχῆς τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ παθημάτων, ἔγεινε συμφορὸν με τὸ
σῶμα τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ.

Σημειώμεν ὅτι εἰς δύο χειρόγραφα μετὰ τὴν τελευταίαν φρά-
σιν, «με τὸ σῶμα τῆς δόξης», προστίθεται ἡ συνήθης τελικὴ τῶν
Ὁμιλιῶν δοξολογία, «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» Ὡς ἡ δό-
ξις κτλ. ».

(') Οἱ ἄρτοι τῆς Προθέσεως τοὺς ὁποίους πεινῶν ἔφαγεν ὁ Δα-
βὶδ, ἦσαν 12 χρησιμεύοντες δὲ καὶ τὴν λαιρεῖν καὶ ἔκειντο ἐπὶ τῆς
ἐκπαίξεως, ἥτις ὑπῆρχεν εἰς τὸ μεσσίον μέρος τῆς Σκηνῆς, εἰς τὰ
Ἁγία (πρὸς. σημ. ἐν σελ. 94.). Τοὺς ἄρτους τούτους οὐδεὶς ἐπετρέ-

φαιαν τοῦ Γολιάθ. Μετεμόρφωσε δὲ τὸ πρόσωπόν του πάλιν
 δευτέραν φοράν, ὅταν φεύγων ἀπο τὴν πόλιν Νομβάν ὑπῆγεν εἰς
 τὴν Γεθ πρὸς τὸν Ἀγγουρὸν τὸν βασιλεῖα τῆς Γεθ, εἴθα ἀπεκλεί-
 σθη ἐν μεσῶ τῶν ἐγθρῶν του, τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ἀγγουρ, ε
 διότι ἐνόησεν ὅτι τὸν ἀνιγνώρισαν καὶ ἦσαν ἐτοιμοὶ νὰ ἐπι-
 τιθῶσιν ἐναντίον του καὶ νὰ τὸν φονεύσου. Διότι «εἶπον,
 λέγει, οἱ παῖδες Ἀγγουρ ἀναμεταξύ των· Δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ Δα-
 υὶδ ὁ βασιλεὺς τῆς ῥώρας; Δὲν ἐβαλλὼν εἰς τὴν τοῦ αἰ γο-
 ριύουσας καὶ εἰργον, ἐπάταξεν ὁ Δαυὶδ μετὰς μυριάδας του
 καὶ ὁ Σαουλ μετὰς χιλιάδας του; Καὶ ἐφεβήθη, λέγει, ὁ Δα-
 υὶδ ἐνώπιον τοῦ Ἀγγουρ, καὶ μετεμόρφωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
 ἐνώπιον αὐτοῦ» (Α' Βασ. 21, 11—13). Ἀλλὰ διατί ἡ μὲν
 ἐπιγραφή ἐνομάζει Ἀδιμέλιχ, ἡ δὲ ἀγία Γραφή Ἀγγουρ ἀπο-
 καλεῖ τὸν βασιλεῖα τῶν Γεθθαίων. Εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας αὐτῆς
 ἀναφέρομεν ὅτι μίαν τοιαύτην περιτοῦ εἶδῃσιν ἔχομεν ἐκ παρα-
 δεσσεως φθάσασαν μέχρις ἡμῶν, ὅτι οἱ βασιλεῖς τῶν ἀλλοφυλῶν
143
Α εἶχον ἐν κοινῶν ἐννομα δλοὶ τὸ, Ἀδιμέλιχ· ὁ καθένας ὁμοίως εἶχε
 καὶ ἓνα ἄλλο ἰδιαιτερον καὶ κύριον ὄνομα· ἀπαράλλαχτα ἔπως
 εἶχον συντηθειαν καὶ οἱ βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων, οἱ ὅποιοι κοινῶς
 μὲν δλοὶ ἐνομάζοντο Καίσαρες καὶ Αὐτοκράτορες, εἶχον ὁμοίως ὁ
 καθένας καὶ ἄλλα διαφορετικὰ κύρια ὀνόματα. Ἐνα τοιοῦτον κοι-
 νὸν ὄνομα εἶχον ὡσαύτως καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου, οἱ ὅποιοι
 δλοὶ ἐνομάζοντο μετὰ τὸ κοινὸν ὄνομα Φαραώ. Διότι Φαραώ ἐλέγετο
 καὶ ἐκεῖνος ὅπου εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἰωσήφ ἦτο βασιλεὺς τῆς
 Αἰγύπτου, Φαραώ ὁμοίως καὶ ἐκεῖνος ὅπου ἦτο εἰς τὸν καιρὸν τοῦ
 Μωϋσέως, ὅστις ὕστερον ἀπὸ τεσσαρὰς γενεὰς εἶχεν ἀναγορευ-
 θῆ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου. Φαραώ ὁμοίως ἦτο καὶ ὁ εἰς τοὺς
 χρόνους τοῦ Σολομῶντος βασιλεὺς διότι, «ἐλαβε, λέγει ἡ ἀγία
 Γραφή, τὴν θυγατέρα τοῦ Φαραώ» (Γ'. Βασίλ. 3, 1). Καὶ ἐκεῖ-

πετο νὰ φάγῃ παρὰ μόνον οἱ ἱερεῖς. Περὶ τούτου ἀναφέρεται καὶ εἰς
 τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον (2 26)· ἀλλ' ἐκεῖ ὁ ἱερεὺς ὀνομαζέται
 Ἀδιμέλιχ, ὅστις ἦτο υἱὸς τοῦ ἐντεκθῆ ἀναφερομένου Ἀδιμέλιχ καὶ
 ἔως νῦν συνιεράτευον καὶ οἱ δυο, καθὼς φρονεῖ ὁ ἱερὺς Θεοδώρητος.

νος πάλιν αὐτοῦ ἐβασίλευσεν εἰς τὸν καιρὸν τῆς προφητείας τοῦ Ἰερემίου, ὡσαύτως Φαραώ ἐπωνομάζετο τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν Ἀβιμελεῖ, ὠνομάζετο ἐκείνος ἐκτὺ ἤτο βασιλεὺς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀβραάμ. Καὶ πάλιν Ἀβιμελεχ ἤτο βασιλεὺς εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἰσαάκ. Καὶ τώρα πάλιν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Δαβὶδ Ἀβιμελεῖ, ὠνομάζετο ὁ βασιλεὺς τῆς ῥώας ἐκείνης. Διότι εἰς μὲν τὸν καιρὸν τοῦ Ἀβραάμ λέγει ἡ Γραφή, ὅτι «καὶ εἶπεν ὁ Ἀβιμελεχ καὶ Οὐρὼθ ὁ νυμφαγωγὸς αὐτοῦ, καὶ Φιλογ ὁ ἀριστράτης τῆς ἐννάμεως αὐτοῦ πρὸς Ἀβραάμ λιγῶν (Γεν 21 22). Καὶ πάλιν περὶ τοῦ Ἰσαάκ λέγει κατωπιν ἡ Γραφή, «Ἐγένετο δὲ πολυχρόνιος ἐκεῖ. Παρακλῖψας δὲ ὁ βασιλεὺς Φιλιστεῖμ διὰ τῆς θυροῦς εἶδε παίζοντα τὸν Ἰσαάκ μετὰ ῤεβέκκας» (Γεν 26 8). Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ τώρα εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Δαβὶδ τὸ ὄνομα Ἀβιμελεχ ἐτέθη εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ψαλμοῦ, τὸ κοινὸν δηλαδὴ τῶν βασιλείων ὅλων ὄνομα. Ἀγχοὺς δὲ ὠνομάζει αὐτὸν ἡ ἱστορία, τὸ ἐποίησεν ὄνομα τοῦ ἐδόθη κατὰ τὴν γεννησιν τοῦ ὡσαν ἓνα ἰδιαιτερόν του κύριον ὄνομα. Εἰς τὸν καιρὸν λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ βασιλείου ὁ Δαβὶδ φεβήθεις μετεμόρφωσε τὸ προσῶπον του προσποιηθῆς τὸν σαλὸν, καὶ ἐπεριφέρετο συγχρατούμενος ἀπὸ τὰς γείρας τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἰδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ ἐκτυπα δύνατὰ πλίσσιον εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως, καὶ ἄφινε, λέγει, νὰ τρέχουν τὰ σιελα αὐτοῦ ἐπάνω εἰς τὸν πῶγωνά του, ὥστε εἶπεν ὁ Ἀγχοὺς εἰς τοὺς ὑπηρέτας, «Τι μοῦ τὸν ἐφέρατε αὐτὸν ἰδῶ μίσα; Μήπως ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην ἀπὸ ἐπιληπτικούς καὶ μοῦ τὸν ἐφέρατε ἰδῶ μίσα, ὥστε ἐνώπιόν μου νὰ καταλαμβάνεται ἀπὸ τὴν ἐπιληψίαν; (Α' Βασίλ. 21, 13 καὶ 22, 1) Μὲ αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον ὁ Δαβὶδ ἀρεθὴ ἐλευθέρως ἀπὸ ἐκεῖ καὶ διεσώθη, λέγει, καταφυγὼν εἰς τὸ σπηλαῖον Ὁζολλάμ (*). Ἐπειδὴ λοιπὸν διεσώθη τότε ἀπὸ μέγαν κίνδυνον, ἀνα-

(*) Τὰ μέρη ταῦτα, ἐνθα κατέφυγεν ὁ Δαβὶδ διωκόμενος ὑπὸ τοῦ Σαούλ, εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς περιφημοῦ καὶ ἱστορικῆς κοιλάδος τοῦ Σαρωνος, μετὰ τῶν γονιμωτέρων κοιλάδων τοῦ κόσμου, ἐνθα κατὰ-

πέμπει τώρα ο Δαβὶδ αὐτὴν τὴν εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκ τοῦ ἰγλύτωσεν.

- Δ Εὐλογήσω λέγει τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ «θα δοξολογήσω καὶ θα εὐχαριστήσω τὸν Κύριον πάντοτε καὶ εἰς κάθε καιρὸν». Ἀπὸ ἐσῶθ' ἀπὸ τὸν θάνατον, ἐπιβάλλει τροπὸν τινα εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ θρόνου καὶ κανονισμοὺς τῆς ζωῆς τοῦ, μὴ τοῦ να βέλῃ νὰ διαπλάσῃ τὴν ἐν τὴν τοῦ σώματι μὴ τὴν ἀκριβὲς ἀν τῆς ζωῆς οὐοῦ θὰ ἀκολουθήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ὥστε εἰς κανένα καιρὸν νὰ μὴ γινέται διακοπὴ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστίας τοῦ ἀλλὰ καὶ διὰ τα μεγάλα ἀγαθὰ ἐκ τοῦ ἀπολαμβάνει εἰς τὸν κόσμον καὶ διὰ τα μικρὰ νὰ ἀποδίδῃ τὴν αἰτίαν εἰς τὸν Θεὸν. Δὲν θὰ υποθέσω λέγει, ὅτι μοῦ γίνονται αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μου φροντίδα εἴτε ἀπὸ τὴν τυγχὴν αὐτομάτως ἀλλ' εἰς κάθε περιστάσει ἐκ τοῦ ἤμελλον εὐρεθῇ, θὰ εὐχαριστήσω τὸν Κύριον. «Ἐν παντὶ καιρῷ εὐλογήσω τὸν Κύριον». Ὅχι μόνον εἰς τὰς εὐτυχίας τῆς ζωῆς μου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς δυστυχίας μου. Ἀπὸ ἐδῶ εἰςδράγῃ ὁ Ἀπόστολος
- Ε νὰ εἴπῃ Παντοτε χαίρετε ἀδιαλείπτως προσέχεσθε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε (Α' Θεσσα 5, 16-18) (1) Βλέπετε πόσον μεγάλη

κοὺν οἱ Φιλιππησίαι, ἐκτεινόμενης ἐκ τῆς Ἰουδαίας μέχρι τῆς Ἰσπανίας, εἰς διάστημα εἰκοσιν ὡρῶν. Τὸ πλεῖστον αὐτῆς μέρος καλλιεργούμενον παραγεῖ ἀφθονοὺς δημητριακοὺς, σήσαμον, ὑπερμεγεθεῖς ὑδροπέπωνας καὶ γλυκυπάρτους πέπωνας. Τὸ δὲ ἀκαλλιεργητὸν καλύπτεται κατὰ τὸ ἔξρ ἀπὸ ἀνερθίμῃτα ἄνθη, λειρίτ., νάρκισσους καὶ ἀνεμώνας μάλιστα. Καὶ ἡ μὲν Νομβρὰ ὑποτίθεται ὅτι ἔκειτο ἐκ τοῦ σήμερον τὸ χωρίον Περ-Νουκα εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ οροπεδίου Κυρπηκ, εἰς τὰ σύνορα Ἰουδαίας καὶ Φιλιππησίων. Ἡ δὲ Γεθ ὑποτίθεται ὅτι ἔκειτο εἰς τὸ σημερινὸν χωρίον Σαρφανδ, ἥτις ἦτο πατρίς τοῦ Γολιάθ, καταγομένου ἔως ἐλ τῆς γενεᾶς τῶν γιγάντων, οἵτινες πατώκουν τὸ πάλαι ἐν αὐτῇ. τοὺς ἀποικοὺς ἐφείσθη ὁ Ἰησοῦς τοῦ Νκηθ, ὅταν ἐφόνευσεν τοὺς ἄλλους αὐτῆς κατοικοὺς (Ἰησ. 11, 22

(1) Καὶ εἰς τοὺς πειρασμοὺς καὶ θλίψεις δηλαδὴ νὰ χαίρετε καὶ νὰ ἐνεργετῇτε τοὺς λυποῦντας τοῦτο δὲ κατορθοῦται, ὅταν παντο-

ἴτο ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνδρός ἐκείνου. Δὲν ἔπιπτεν εἰς ἀπειλίσσιαν ἀπὸ τῆς συνέργειαν τῶν κακῶν οὗτοι τὸν εὐδοσκον, ὅταν ὄχι μόνον ἀπὸ τῆς πατοῦδα τοῦ ἐξιδιώθῃ, καὶ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τοῦ καὶ γνωρίματος καὶ ἀπὸ τὰ κτηματά τοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀφ' οὗ ἐβιάσθῃ, νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ, ὅλιναν ἔλειπε νὰ κατασταρα/θῇ ἀπὸ αὐτοὺς. Δὲν εἶπεν, ἕως ποτε θὰ ἐξακουοῦθουν αἱ θλίψεις μου αὐταὶ καὶ οἱ κινδύνοι, Δὲν ἀπηλπίσθῃ ἀπὸ τῆς παράτασιν τῶν θλίψεων διότι ᾔστερον ἐπὶ· Ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα (Ῥωμ. 5, 3-4) () Διότι ἀληθῶς δι' ἐκεῖνους οἱ ὑποταί εἶνε καλὰ προετοιμασμένοι διὰ νὰ ὑπομείνουν τὰς θλίψεις αὐταὶ ¹⁴⁴ γίνονται, τρόπον τινα εἰς αὐτοὺς ὥσαν κἀποιαὶ ἀθλητικαὶ τροφαὶ ^Α καὶ γυμνάσια, οὗτοι ἀναβιβάζον τὴν αγωνιστὴν εἰς τὴν παταγονικὴν τοῦ δόξαν ὅταν ἐσάκις ὑβρίζωμεθα, εὐλογῶμεν τοὺς ὑβριστὰς μας ἐσάκις βλαττῶμεθα, παρακαλοῦμεν διὰ τοὺς ἐλασσημοῦντας ἡμᾶς, ἐσάκις ἀποκαυνῶμεν ἀπὸ τοὺς λόγους, εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν, ἐσάκις θλιβώμεθα, καυχώμεθα διὰ τὰς θλίψεις μας (Α' Κορινθ. 4, 12—13) Διότι εἶνε ἀπρεπὲς πρᾶγμα διὰ μὲν τὰ καλὰ καὶ εὐάρεστα νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν, νὰ σιωπῶμεν δὲ διὰ τὰ λυπηρὰ καὶ κοπιαστικὰ πρᾶγματα ἐποῦ μᾶς συμβαίνουν. Ἀλλὰ τότε ἰσαῖτα πρέπει πολὺ περισσότερον νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν, μετὰ νὰ γνωρίζωμεν ἐπὶ, ὅτι ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μασιγοὶ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται (Ἑβρ. 12, 6) (') Διὰ παντός ἡ αἰνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου. ^Β

τινα δοξολογήτε τὸν Θεόν συνομιλοῦντες μετ' αὐτοῦ διὰ τῆς προσευχῆς καὶ νὰ εὐχαριστῆτε αὐτόν, ὅχι μόνον εἰς τὰ εὐάρεστα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ δυσάρεστα (Θεοφύλ.).

1) Αἱ θλίψεις εἶνε κνημὶα τοῦ Χριστιανοῦ, διότι ἡ θλίψις φέρει τὴν ὑπομονήν, ἡ δὲ δοκιματικὴ κληνεὶ δόκιμον καὶ ἐκλεκτὸν ἐκείνον ὅπως περᾶζεται τότε δὲ ἐλπίζει νὰ λαβῇ τοὺς μισθοὺς διὰ τῆς τοιούτης θλίψεως τοῦ. (Θεοφύλ.).

(1) Το ῥητὸν τοῦτο περιελθεῖν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐκ τῶν ἱερομῶν (3, 12) Ἡ μαστιγῶσις τοῦ υἱοῦ δὲν εἶνε ποινή διὰ τὴν

«Πάντοτε, λέγει, θα υπάρχει εἰς τὸ στόμα μου + πρὸς αὐτὸν
δοξολογία». Ἐνταῦθα ὁ Προφήτης φαίνεται ὅτι μας παραγγέ-
λει ἕνα πρᾶγμα ὁποῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ κατορθωθῇ. Διότι πῶς εἶ-
νε δυνατόν δια παντός νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀνθρώπου ἡ
πρὸς τὸν Θεὸν δοξολογία; Ὅταν ὁ ἄνθρωπος συνδιαλεγεταὶ δια-
τας συνήθειαι καὶ βιωτικαὶ ὑποθέσεις του, τότε βεβαίως δὲν ἔχει
εἰς τὸ στόμα του τὴν δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ. Ὅταν κοιμάται, βε-
βαίως τότε θὰ σιωπᾷ. Ὅταν δὲ τρώγῃ καὶ πινῇ πῶς θα ἐκτελῇ-
σῃ τὸ στόμα του τότε τὴν θεϊὰν δοξολογίαν. Συγχετικῶς λοιπὸν
μὲ ὅλας τὰς ἀπορίας αὐτὰς λεγομεν ὅτι εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑπάρ-
χει καὶ ἕνα ἄλλο στόμα, τὸ νοητὸν στόμα τοῦ ἑσώτερου καὶ ἀν-
θρώπου, μὲ τὸ ὁποῖον τρεφεται καὶ μεταλαμβάνει ὁ ἄνθρωπος
τὸν λόγον τῆς ζωῆς, ὁ ὁποῖος εἶνε ἄρτος ὁποῦ κατέβη ἀπὸ τοὺς
οὐρανούς.⁽¹⁾ Δι' ἐκεῖνο τὸ στόμα εἶπε καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ εἰς
C ἄλλον ψαλμὸν ὅτι, *Τὸ στόμα μου ἤνοιξα καὶ ἐλάλησα Πνεῦμα*
(ψαλ. 118, 131). Ἐκεῖνο τὸ στόμα καὶ ὁ Κύριος μᾶς προσ-
καλεῖ νὰ τὸ ἔχωμεν εὐρύχωρον, δια νὰ ὑποδεχώμεθα μὲ περισ-
σοτέραν ἀφθονίαν τὰς τροφὰς τῆς ἀληθείας. Διότι λέγει πάλιν
ἄλλος ψαλμός *Πλάτυνον τὸ στόμα σου καὶ πληρώσω αὐτὸ*
(ψαλ. 80, 11). Λοιπὸν ἐκείνη ἡ περὶ τοῦ Θεοῦ σχεψὶς ὑποῦ

κακίαν του, ἀλλὰ παιδεύσεις καὶ σωφρονισμὸς πατρικός, καθὰ ἐρμή-
ναίαι ἐς ἱερὸς Θεοφύλακτος. Τὸ δὲ ἐπαρκευεταὶ σηκναιε, ἀποδέχε-
ται καὶ θεωρεῖ οἰκιστὸν τὸν περισσύτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

(1) Περὶ μὲν τοῦ λόγου τῆς ζωῆς γίνεται μνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐ-
φρεσίους ἐπιστολὴν τοῦ Πέλου (5, 26, κατὰ τὴν Βουλγαρίαν, τὴν ἐκ-
δοσὶν τῶν Δουτικῶν. Ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ ἑκδοσις ἔχει ἀπλῶς, *ἐν*
ῥήματι ἀκκαθάρσεως (τὴν ἐκκλησίαν) τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ὅ-
τις μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύμα-
τος εἰς τὸ ὅποσον βαπτίζομεθα καὶ καθαρίζομεθα. Ἡ δὲ ἐπομένη ῥη-
σις, «ἄρτος ὁποῦ κατέβη ἀπὸ τῶν οὐρανῶν», παρελήφθη ἐκ τοῦ κατὰ
Ἰωάννην Εὐαγγελίου (6, 33): «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ὢν ὁ ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ κατεβᾶς» ὅπερ ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἀναφέρει εἰς τὴν
θεοσηκ τῶν Χριστῶν καὶ εἰς τὸ μυστήριον τῆς θεϊκῆς κοινωνίας.

πᾶς ἐντυπωθῇ και τροπον τινα ωταν με καρμῖαν σφραγιδα
 πρραγισθῇ ἐπάνω εἰς το ἡγεμονικον τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώ-
 ποῦ ἦτοι εἰς τον νουν του. ἤμπορεῖ νά ὀνομάζεται αἰνεσις και
 δοξολογια τοῦ Θεοῦ, ἡ οποια τοτε διαπαντος ἐνυπάρχει εἰς την
 ψυ/ην του ἀνθρώπου. Ἠμπορεῖ δε ἀκριβῶς ὁ σπουδαῖος και ἐκλε-
 κτός εργάτης τῆς ἀρετῆς, συμφωνα με την ἀποστολικήν παραγ-
 γελίαν, ὅλα τα ἔργα του να τα κάμνῃ εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ ὥστε
 κάθε πράξις του και κάθε λόγος του και κάθε νοερα και ἐσωτε-
 ρικῇ τῆς ψυ/ῆς του ἐνεργεια να ἰσοδυναμῇ με ὕμνον και δοξολογίαν
 πρὸς τον Θεον Διότι ὁ δίκαιος εἶτε τρώγει, εἶτε πίνει, ὅλα διὰ την
 δόξαν του Θεοῦ τα κάμνει (Α Κορ 10, 31,) Και εἰταν κοιμᾶται D
 ὁ τοιοῦτος ἀνθρώπος, ἡ καρδία του ἀγρυπνεῖ, συμφωνα με τὸν
 λεγοντα εἰς το Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων, Ἐγὼ καθεύδω και ἡ
 καρδία μου γρηγορεῖ (Ὡ. 2) (1) Διότι συνήθως αἱ φαντασται
 ἐποῦ σχηματίζονται εἰς τὸν ὕπνον μας, εἶνε εἰσόνες και παρα-
 στάσεις τῶν σκεψῶν και διαλογισμῶν οὗοῦ εἶχομεν τὴν ἡμεραν.

Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχὴ μου(2) ὡ Ἐξ αἰτίας,
 λέγει, τοῦ Θεοῦ οὗοῦ μὴ βοηθεῖ ἐγὼ θα ἐπαινεθῶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώ-
 πους» Κανείς, λέγει, να μὴ ἐπαινῇ το ἰδικόν μου τεχνασμα,
 διὰ μεσου τοῦ οὗοιου διεσώθην ἀπὸ τον κίνδυνον. Διότι ἡ σωτη-
 ρία μου δὲν ἐγενινεν οὔτε με τὴν δύναμιν, οὔτε με τὴν σοφίαν

(1) Ἡ ἐκδοσις τῶν Ἑβδομήκοντα γράφει ἀγρυπνεῖ. Σημειωθμεν
 δὲ εἶτι τὴν φσματικὴν αὐτὴν ῥῆσιν ὁ ἱερός Ἰωάννης ὁ Λ νδιος ἀνα-
 φέρων ἐπὶ τῆς Νοεῖας λεγομενης Προσευχῆς λέγει τα εἴπε: α Ἀ-
 ληθῶς μεν οἱ κα-ἀξιωθέντες δ. ἐκίπονον καὶ πολυχρονίου ἀκτησεως
 τὸν Χριστον ἐν ἐκτοῖς ἔχειν, κα. ἐν τῷ καθεύδειν μετὰ Θεοῦ νοε-
 ρῶς ἀγρυπνοῦσι, τοῦ νοος αὐτῶν διηνεκῶς καὶ ἐνδιαθέτως προσευ-
 χομένου καὶ το, κἠυριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησονα θερμῶς ἐπιλεγον-
 τοι· καὶ γινώσκουσι τὸ λεγόμενον ὅσοι περ ταύτης κκτηζιώθησαν
 τῆς ἀγίας Χαριτος (Ἑρμην. εἰς τὸ Ἀσμ. κεφ Ε') Περὶ νοερας
 Προσευχῆς ἴδε ἐν ἐκτάσει εἰς τὸ α Ἐγχειρίδιον Νικοδημου μοναχοῦ
 κεφ. 4, ἐκλ. Σωφρον.ου μοναχοῦ ἐν Ἀθήναις 1885.

(2) Τό, ἡ ψυχὴ μου, ἰσοδυναμεῖ με τό, ἐγὼ.

κανενος ανθρώπου, ἀλλὰ με τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Μὴ καυχᾶσθω, λέγει, ὁ πλούσιος, ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ, μήτε ὁ σφόδρος ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, μήτε ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ ἐν τούτῳ καυχᾶσθω ὁ καυχώμενος, ἐν τῷ συνιεῖν καὶ γινώσκειν Κύριον τὸν Θεὸν ἡτοῦ (Ἱερ 9, 23 24) Βλέπεις με ποῖον τροπὸν ὁ Ἀποστολὸς ἐπαινεῖ ἐκείνους ἀπὸ ἧσαν συνιργοὶ τοῦ εἰς τὸ Κῆρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου. Ὃς ἐστι, λέγει, σύνδουλος καὶ διάκονος ἐν Κυρίῳ (Κολασ 4, 7) τουτέστιν, ὅστις μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου εἶνε συνεργὸς μου, λέγει, ἔχει με τοὺς ἰδίους τοῦ κόπου. Ὅταν ὁμως κανεὶς θελήσῃ ἐπαινῆται διὰ τὴν ὡραιότητά του ἢ διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν δόξαν τῶν γονέων του, τότε αὐτὸς εἶν ἐπαινῆται, ἀπὸ τῆς δύναμιν τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς μένει στειρεὶς καὶ ἀκλόνητος μέσα εἰς τὴν ματαιότητα τῶν τοιούτων πραγμάτων. Διότι οὔτε αἱ μέσαι λεγόμεναι τέχναι (¹) εἶνε δυνατόν νὰ ἀποκτήσῃ τὸν ἀληθινὸν ἔταινον καὶ νὰ καυχῇτο ἐπ' αὐτῷ εἰς τὴν ἀξίαν των, κυβερνᾶται ὁπληστῇ (²) ἰατροί, ῥήτορες καὶ ἀρχιτέκτονες ὅπου οἰκοδομοῦν πόλεις, ἢ πυραμίδας, ἢ λαβυρινθούς, ἢ ἄλλα τινὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα ἐξοπλιστὰ καὶ ἐπερμεγεῖται (³)

(¹) *Μέσαι τέχναι* λέγονται αἱ μεταξὺ τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῶν βαναύσων ἢ χειρωνακτικῶν αἱ μεσαζούσαι ἢ μικταὶ ὁλοκληρῶς, αἱ μετέχουσαι θεωρίας καὶ χειροτεχνίας. Ἐν γένει δὲ διακριτικὸν σημεῖον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μεταξὺ τῶν καλῶν τεχνῶν ἢ τῆς καλλιτεχνίας καὶ τῶν βαναύσων ἢ τῆς χειροτεχνίας εἶναι, ὅτι ἐκεῖνη μὲν ἐπιδιώκει τὸ ὠραῖον, αὕτη δὲ τὸ ὠφελίμον. ἦτοι τὴν πληρωσὶν τῶν ἀναγκῶν τοῦ βίου. Ὅτε κατὰ ταῦτα αἱ μέσαι τέχναι μετέχουσι μὲν ἀπ' ἐνὸς τοῦ ὥραίου δι' ὃ μάλιστα ἀπαιτεῖται ἡ ἐνεργεῖα τῆς διανοίας, ἀλλὰ πληροῦσιν ἐξ ἄλλου καὶ βιωτικὰς ἀνάγκας, καθὼς αἱ ἀναπερσόμεναι ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Πατρὸς.

(²) Ἐνταῦθα ὑπάρχει σχῆμα ῥητορικόν διότι ὁ λόγος μεταβάλλεται ἀπὸ τῆς τέχνης εἰς τοὺς τεχνίτας ὥστε ὅταν ὑπάρχει καμμία ἀπὸ τῆς διορθώσεως τοῦ κατεμένου, καθὼς ἐπιχειροῦσιν οἱ

(³) Σημειοῦμεν ὅτι κυβερνήτης ἐλέγεται πρὸς τοὺς ἀρχαίους, ὁ

Ἰσοῦ δια τὰς τεύχεα τῶν αὐτῶν καυλῶνται καὶ εἶπαι ὄντα αὐ-
 τοὶ δευ. ἐξαρτῶσι τὴν καυλὸν τῶν αὐτῶν τὸν Θεόν ὅστις τοὺς 145
 ἐφώτισε Δ. ἡμᾶς ἀντιπαθεῖς ἀλλήλους ὡς αὐτοὶ εἶνε ἀρκετοὶ το
 να ὀνομαζώμεθα θεοὶ ἐνὶ τοσούτοις μεγάλοις ποταμοῖς Δεσποτῶν
 Διοτι εἴαν μὲν κανεὶς εὐρίσκειται εἰς τὴν ὑπερσταναν κανεὶς βα-
 σιλέως, φρονῶ ὅτι αὐτοὶ βεβαίως ἔθηκε πολλὰ ὑπερηφανεύθη με-
 το να ἔγχε καταταχθῇ μετὰ τῶν βασιλικῶν ὑπερετῶν τῶρα
 ὅπως ὁποῦ κατῆλθῇ να ὑπερετῇ καὶ λατρευῇ τὸν Θεόν, αὐτοὶς
 ἔθηκε λοιπὸν ἐπινοήσει ἐπαινοὺς δια τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ἀπο καμ-
 μιαν ἀλλήν κανοτήτα τοῦ, ὡσαν να μὲν ἦτο ὁ αὐτὸν ἀρκετος
 ἐπαινος τὸ ὅτι κατῆλθῇ να ὀνομάζεται ὁσὺς τοῦ Κυρίου, το
 ὁποῖον εἶνε ἡ πλέον μετὰ τῇ καὶ ἡ πλέον λαμπρὰ δοξα ἀπὸ κάθε

πυθαγόρας ὅστις καθήμενος ἐν τῇ παρμένη τοῦ πλοῦτος κυβερνα-
 δικ τοῦ πλοῦτος καὶ διπλοῦσε το πλοῦτον διδοὺς διαταγὰς εἰς τοὺς
 κωπηλάτας, κανοῦν δὲ τε ἴστωι συμφωρῶς με τὸν ἀνέμον, αἰτι-
 κωδομοῦντες δὲ πολεῖς εἶνε οἱ ἀρχιτέκτονες; ὁποῦ κατεσκευάζον τε
 τείχη τῶν ὠχυρωμένων πόλεων μετὰ τῶν πολλῶν καὶ ἐπελξεων

Ἢ δὲ πυραμῖς εἶνε οὐκ ὀρθομνη με βασιλ. τετραγώνων τοῦ ὁποῖου
 εἰ πλευραὶ τριγωνικαὶ οὐκ ἐκτεννοῦνται ἐπὶ ἑνὸς σημείου, ἀποτε-
 λοῦνται οὐκ ἐκτεννοῦνται. Εἶνε ἀνεκτρητὸν ὅτι πυραμῖδες το πρῶτον
 ἐν Αἴγυπτῳ κατεσκευάσθησαν καθὼ, καὶ το αἰγυπτιακὸν ὄνομα αὐ-
 τῶν ὑπερβολῇ. ἡ δὲ πρὸς τὰς ἡμέρας οὐκ ἐν ἐσχάτοις ἐξηκρωθῇ
 βελούτερον δὲ καὶ οἱ Ἑβραῖοι καὶ Ῥωμαῖοι εἰς το σχῆμα τῶν
 πυραμῶν κατεσκευάζον νεκρικὰ μνημεῖα. Ἡ ἀρχὴ τῶν πυραμῶν
 ἀναγεται εἰς το 1600 π. Χ. Τούτων τῶν ὄντων μόνον τρεῖς σημεῖον,
 αἱ περιφροστερα, αἱ λεγόμεναι τῆς Μεμφίδος, αἱ τινες ἐρημικαὶ
 ὡς μνημεῖα τῶν Φαραῶ. Εἶνε δὲ καὶ αἱ τρεῖς ἐκτισμένοι ἐπάνω θα-
 λασσῶν ἐρημικαῖς ἐν τῷ βορρῳ, καὶ εἶνε καὶ αἱ τρεῖς ἐξ ἐρυ-
 θροῦ γράνιτου ἢ ἐκ τελευρῶν ἐκδοσπολῶν. Ἡ μεγαλύτερη αὐτῶν, ἡ
 τοῦ Χέοπος, ἔχει κατεσκευασθῇ σχεδὸν κατὰ τὴν κατὰ τοῦ Καίρου.
 Τὸ ὕψος τῆς εἶνε 150 μετρῶν σημεῖον, ἔχει δὲ εἰσαδὴν εἰς ὕψος 13
 μετρῶν. Ὅλως δὲ τῶν λοιπῶν, 67 μετρῶν, ὡς ὄντων μόνον τὰ ἐρει-
 πικ μετὰ τῶν Καίρου καὶ Φαίρου.

Ὁ δὲ λαδὺρ νθὸς κατετελεῖτο κατὰ μέγεθος μέρους πλοῦτος ἐξ ἀρχι-

8 ἄλλην δόξαν καὶ κοσμίαν μεγαλειότητα. « Ἐν τῷ Κυρῷ λοιπόν ἐπαινέθῃσεται ἡ ψυχὴ μου. » Ἀκουσάτωσαν πρῶτοι καὶ εὐφρανθήτωσαν « Ἄς ἀκούσουν, λέγει, τοῦτο ἔσοι εἶνε τραοὶ καὶ ἄς εὐφρανθῶν » Ἐπειδὴ χωρὶς πολέμου, λέγει, κατωρθώθη ἡ σωτηρία μου ἀπὸ μόνῃν τὴν μεταβολὴν τοῦ προσώπου μου, μετὰ τοῦ να ἐξηκατηθήσαν μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ οἱ ἐχθροὶ μου, « ἄς ἀκούσουν οἱ πρῶτοι », ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ στῇσουν τροπαίον⁽¹⁾ καὶ εἰς καιρὸν ἀκομῇ, ὅπου ἡσυχάζουν εἰρηνικοί, καὶ νὰ φανῶν νικηταὶ χωρὶς νὰ πολεμήσων « Καὶ ἄς εὐφρανθῶν » καὶ ἄς λάβουν ἀσφαλῆ διαδίδαιωσιν ἀπὸ τοῦ θένου μου παράδειγμα εἰς τοὺς νὰ ἀγαποῦν τὴν πραότητα Διότι ἐγὼ ἔλαβον τὴν γὰριν αὐτὴν ἀπὸ τὸν Θεόν, νὰ νικῶ ὁπλιστὴ χωρὶς πολέμου, ὅστις κατὰ ὥρῃς νὰ ἀποκτήσω προηγουμένως τὴν πραότητα Μνήσθη-
 τετονικῶν ἔργων ὑπογίων ἀνθρωπίνων, τῶν ἰσχυρῶν ἢ τεχνικῶν συμπλοκῶν ἥτοι τοιαύτη ὥστε οὗτος ὁ εἰσερχόμενος εἰς τοὺς ἀδικοῦσιν ἐκείνους ἐλιγμούς καὶ σήραγγας ἥτοι ἀδυνατὸν νὰ εὕρῃ πλέον ὁδὸν πρὸς ἐξόδον (Ἡρόδ. 2 184) Γνωστός εἶνε ὁ λαβυρινθὸς τῆς Κρήτης, ἐν τῷ ὅποιῳ ἦτο περικλεσμένος ὁ Μινώταυρος, οὐκυδῶρμα πολυθαλάμῳ, καὶ πολυδιαδρομῶν, ἔργον Δαίδαλου, τοῦ ὁποῦ ἐχρησίμευεν εἰς ταφὴν τῶν βασιλέων κατὰ τινὰς Ἡελίς εἶνε ἐλληνικὴ προσελθούσα ἐκ τῆς λεζέως λαύρα (στὴν δίοδον).

Διὰ τῆς ῥήσεως δὲ, « ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα », ἐννοεῖ ὁ Ἅγιος ὑδραγωγεῖα γεφύρας, θεατρικὰ, ναοὺς, τάφους καὶ ἀξιωματικὰ ἔργα καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ τὴν τέχνην καίρια.

(1) Τροπαίον ἐκ τοῦ τρέπεται ἥτοι νικᾷ τοὺς ἐχθρούς, λέγεται τὸ μνημεῖον, τοῦ ὁποῦ μετὰ τὴν νικὴν ἡγείρετο ὑπὸ τῶν νικητῶν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης Το κατὰ θαλάσσαν τροπαίον ἡγείρετο εἰς τὸ πλησιέστερον ἀκρωτήριον τοῦ μέρους ὅπου ἐγενεῖν ἡ ναυμαχία. Συνίστατο δὲ το τροπαίον κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπὸ ἐνὸς κορμὸν δένδρου, εἰς τοὺς γυμνοὺς κλάδους τοῦ ὁποῦ ἐκαρπύωντο διάφορα ὅπλα τῶν ἐχθρῶν, διὰ τῶν ὁποῦ κατεστάντο ἐνὰ εἶδωλον πολεμιστοῦ Ἡραδύτερον ὅμως τὸ τροπαίον ἦτο τελειὸν ἔργον τέχνης ἐκ μαρμαρῶν ἢ ὀρειχάλκου κατασκευαζόμενον ἐπὶ καλλιτεχνικοῦ σχεδίου Ἐνταῦθα τὸ τροπαίον εἶνε πνευματικόν.

ει, Κύριε, τοῦ Δαβὶδ καὶ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ (Ψαλ. 131 1) ⁽¹⁾ Διότι ὁ πλέον μεγιστὴς, ἐπὶ ὅλας τὰς ἀρετὰς εἶνε ἡ πραότης. Διὰ τοῦτο ἴσα ἴσα καὶ συναριθμεῖται αὕτη μεταξὺ τῶν μακαρισμῶν. Διότι, μακάριοι, λέγει, οἱ πραεῖς οἱ αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν (Ματθ. 5, 4) Διότι εἶχεν ἡ γῆ, τουτέστιν ἡ ἐπουράνιος Ἱερουσαλὴμ, δὲν ἤμπορεῖ νὰ γείνη κατὰκτησις καὶ λάφυρον ἐκείνων ὅπου ἔχουν ἀναμεταξὺ των πολέμους καὶ μάχας, ἀλλὰ προβάλλεται ἀπὸ τὸν Θεὸν ὡς κληρονομία δι' ἐκείνους, ὅπου εἶνε ἄνθρωποι μακροθύμοι καὶ ἀνεκτικοί. Τὴν αὐτὴν δὲ σημασίαν ἔχουν το, «ἀκουσάτωσαν πραεῖς» καὶ το, «ἀκουσάτωσαν οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ.» Ἴσως δὲ ὁ μακάριος Δαβὶδ νὰ ἠθέλησεν τὸ ὕψωμα αὐτοῦ τῆς ἐνεργείας ὅπου τοῦ ἐλάμειν ὁ Θεὸς, νὰ ἐπαληθεύσῃ καὶ νὰ ἐπαναληφθῇ καὶ εἰς ἡμᾶς, καὶ ὡσανύ προφητείαν τοῦ μᾶς λέγει τὸν λόγον τοῦτον ἐνταῦθα. Ἀπλῶς ὡς ἀκούσουν ἐκεῖνοι ὅπου ὕστερον ἀπὸ πολλὰς γενεὰς μελλόντων νὰ γείνουν μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ. Διότι αὐτοὺς ἐνόησεν ὁ Δαβὶδ πραεῖς, πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος ἀποτεινόμενος λέγει *Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ διὸ πρὸς εἰμὶ καὶ ταπεινός ἐστὶν ἡ καρδίᾳ* (Ματθ. 11, 29) Ἐκεῖνοι ὅπου ἔχουν ἓνα χαρακτῆρα καὶ τρόπον ἡμέρον καὶ ἡσυχαστικόν καὶ εἶνε ἀπῆλλαγμένοι ἀπὸ κάθε πάθος, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν καμμίαν ταραχὴν καὶ πειράξιν ὅπου νὰ παραμείνῃ διαρκῶς μέσα εἰς τὰς φυγὰς των, αὐτοὶ, λέγω, ὀνομάζονται πραεῖς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μωϋσῆς ἐμαρτυρήθη ἀπὸ τὸν Θεὸν ὅτι ἦτο πρὸς περισσώτερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς (Ἀριθ. 12, 3).

Μεγαλύνετε τὸν Κύριον σὺν ἐμοί «δοξολογήσατε, λέγει, μαζί μὲ ἐμένα τὸν Κύριον.» Ἀρμολύοντα εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ χόρον ὁ Προφήτης παραλαμβάνει διὰ τὴν δοξολογίαν τοῦ Κυρίου. Κανένας γιμᾶτος ἀπὸ ταραχὴν, κανένας σαστισμένος, κανένας ὅπου νὰ ἔλῃ καταντήσῃ μανιώδῃ τὴν φυγὴν τοῦ πλέον ἀπὸ

(1) Πάσης τῆς πραότητος, -τουτέστιν ὅπου εἶχεν εἰς κάθε περίστασιν.

τα παθή τις σαρκός να με ανωμαλίη μοῦ· καὶ ἐμένα ὡς τὴν
 δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ παρατίθεις μόνον· οἱ πρᾶξις σὺν ἡμῶν
 ἡμῶν ἀεὶ ἔχεται τὴν ἀπαράξια τῆς ψυχῆς καὶ τῆς σάρκος
 τῆς, τὴν δὲ ὑπόστασιν καὶ τὸν ὄντα ὡς τὴν ὑπόστασιν τοῦ
 140 ἁθρομένου σὰς ἀποκρίσας, σὺς μὲν, νῦν δὲ ὁρᾷς τὴν μοῦ
 με ἔμενα τὴν ἡμεῖς. Μεγαλύνει δὲ τὴν Κρίσιν ὡς πρὸς με
 γίνεσθαι ψυχῆ καὶ με ἀφαιρῶν, καὶ ὑποκρίσας, μετακρίσας,
 τὴν ὑπόστασιν τοῦς τερασμούς τοῦ τοῦ συμβαίνει ὡς ἡμῶν τῆς
 εὐσιβείας Ἐκείνα δὲ καὶ ἐκείνος ἔστι· μετὰ τὴν τὸν ἡμεῖς.
 ὅπου, με ὑπερῆκεν ὁ ἄνθρωπος καὶ με βάρυνάτος συνείδει διασπεί
 το μεγαλεία τῆς ἁγίως ἵνα ἀπο, - μεγαλύνει καὶ τὴν ὡραί
 στήτα τῶν κτισμάτων ἀναδοκίμασθαι τὴν ἀφαιρῶν. Διότι ἐστὶ
 περισσότερον καὶ ἐκείνου καὶ μάλιστα τοῦς λόγους, συμπῶ
 να με τοῦς ὅποιους ἰδὼν καὶ τῆς κόσμος καὶ ἅπα τοῦς ὅποιους
 κυβερνᾶται καὶ συντηρεῖται, τῶν καθαρωτέρων κτεττεται με
 τον νόμον τοῦ τὴν μετὰ ὁπρῶν τὸν Κρίσιν καὶ ἐστὶν ἑξάρτα
 ταί ἀπο τὴν ἑνότητα τοῦ αὐτοῦ μεγαλύνει τότε τὸν Κρίσιν Ἐ
 παιδὴ λατρεῖ ἕνας μόνον νόμος καὶ ἕνας μόνον ἄνθρωπος, μελέτη
 καὶ θεωρία οὐδὲ πρὸς ὅλγον τι ἐπαρᾷ εἰς τὸ να κατανόησιν κα
 λῶς τα μεγαλεία τοῦ Θεοῦ ὅλους ἐμὸς τοῦς πρᾶξις θεοῦ, να
 παραλαβὴ ὁ Προφῆτης συγκειμένων εἰς αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν
 140 του Διότι, εἶνε ἀνάγκη πρῶτον να ἀπαλλάξηται καὶς ἀπο ὅλους
 140 τοῦς ἐξωτερικοῦς ὁμοδοῦς τῶν ἐγκοσμιῶν καὶ να ἀποκτήσῃ ἀπο
 λυτον ἡσυχίαν εἰς τὸ ἀποκρίσιν τῆς καρδίας τοῦ μελετητηρίου,
 καὶ τότε μόνον να ἐπιβίβησιν να ἐμῆ εἰς τὴν θεωρίαν καὶ με
 λτην τῆς ἀληθείας. Ἀκούεις τι λέγει ὁ ἐξομολογούμενος τὴν
 ἁμαρτίαν τοῦ Δαυὶδ, Ἐταραχθὴ ἀπὸ θυμοῦ ὁ οφθαλμός μου
 (ψαλ 6,8) Ὅχι δὲ ὁ θυμὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ δι
 λια καὶ ὁ φόβος παραπολυ ἐκπαράττουν τὴν ὀφθαλμὸν τῆς ψυ
 χῆς. Καὶ ἐν γενεῇ ἔλα τα πάντα φέρουν παντοτε συγχῶσιν καὶ
 ταραχὴν μεγάλην εἰς τὸ διορατικὸν τῆς ψυχῆς () Καὶ καθὼς

(1) Διορατικὸν καὶ διορατικὸν εἶνε ἡ λεπτοτάτη τῆς ψυχῆς οὐδὲς
 κεικ, διὰ μέσου τῆς ὁποίας αὐτὴ βλέπει τὰ παρὸν καὶ τὰ μέλλοντα

ο θολωμένος οφθαλμός, δὲν ἔμπορὶ να ἶδῃ, καὶ να ἐννοῇται καλὰ
 καλὰ ἐκείνα τὰ πράγματα τοῦ εἶναι ἔμπορος τοῦ τοιοῦτο τρόπου, 8
 καὶ ἡ θολωμένη καρδιά, δὲν ἔμπορὶ να σῶσῃ εἰς τὴν ἀκριβοῦς
 γνώσιν τῆς ἀληθείας. Πρέπει λοιπὸν κανεὶς ν' ἀποσυρῇ τελεῶς
 ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια, καὶ μὴτε με τοὺς οφθαλμούς του, μὴτε με τὰ
 ὦτά του, μὴτε με λαμπρὴν ἀλλοτρίαν αἰσθησίν να ἐμβάξῃ μέσα
 εἰς τὴν ψυχὴν του ξένους καὶ ἐναντίους πρὸς αὐτὴν διαλογισμούς.
 Διότι οἱ πολεμοὶ τοῦ εἶναι ρονταὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ εἶναι
 μὲν πρὸς τὴν σάρκα, γιμίζουσι τὸ ἐσωτερικὸν μας ἀπὸ θορύβους
 ἀκαταπαυστοὺς καὶ ἐπαισθησθεὶς φοβέρας καὶ ἀνιστάμενους
 Ἐξεζήτησα τὸν Κύριον καὶ ἐλήκουσέ μου Ἐζητήσα, λέγει,
 με πόθον καὶ με πόνον τὸν Κύριον καὶ με ἐπύκουσε Διηγίται
 δὲ τώρα ὁ Δαβὶδ καὶ περιγράφει, τὸ πῶς ἐσωθῇ ἀπὸ τὴν
 κίνδυνον ἐκεῖνον τότε «Αὐτὰ λέγει, σς τὰ ἀκούσουσι πρᾶξις»,
 ὅτι ἐηλασθῇ εἰς τὴν φοβεράν ἐκείνην ὥραν ὅταν ὅλος ὁ θυμὸς τῶν
 μνηστεικακουμένων ἐχθρῶν μου, τοῦ εἶναι να με βλάψουν, ἐκινεῖτο
 ἐναντίον μου, εἶναι δὲ αἱ γείρις τῶν ὠπλίζοντο κατ' ἐπὶνῶ μου
 ἐγὼ δὲ ἤμουν ἐκτεθειμένος γυμνὸς καὶ ἀσπλὸς ἐνώπιόν των, καὶ 9
 ἤμπορὸς εὐκόλῃ να δελεῶ καὶ κακοποιήσιν ἐκ μεσοῦς των,
 τότε, εἰς τὴν φοβεράν, λέγω, ὥραν ἐκείνην δὲν ἐσυγχύσθησαν
 διόλου οἱ λογισμοὶ μου, ἀπὸ τοῦ φόβου ἐκείνου, δὲν ἔπαυσα ἀπὸ
 τοῦ να ἔχω τὸν νῦν μου προστηλωμένον εἰς τὴν σκεψίν τοῦ Θεοῦ,
 δὲν ἀπηλπισθῇ διὰ τὴν σωτηρίαν μου, ἀλλὰ ἐζητήσα με πόθον
 καὶ με πόνον τὸν Κύριον Δὲν λέγει ἐζητήσα ἀπλῶς, κάποια
 ἐηλασθῇ ἀπλῶς μόνον καὶ προσωρινῇ διὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐλ-
 πίδα να ἔχω πρὸς τὸν Κύριον, ἀλλὰ λέγει, ἐξεζήτησα, τοῦ εἶναι
 με ἐπιμονὴν καὶ προσπάθειαν διαρκῆ, διότι τὸ ἐκζητᾶν εἶναι ἐμ-
 φαντικόν καὶ φανερῶν μεγαλυτέραν δύναμιν ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦς
 ζητᾶν καθὼς ἐμφαντικώτερα εἶναι ἡ λέξις ἐξερευνήσεις ἀπὸ τὴν
 ἀπλῆν ἔρευναν. Διότι λέγει ὁ ψαλμὸς εἰς ἄλλο μέρος Ἐξέ-
 λικον ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσεις (Ψαλμ. 63, 7) Τουτέστιν,

«ἀπειλάσαν ἀπο το να ἀνυγνεύουν μὲ μεγάλῃν προσπάθειαν» ()

Ὅτι μιαν πολὺ μεγάλῃν ἀνείσιν τοῦ λαοῦ παρίστανε ὁ λόγος δὲ αὐτῆς λέξεως «ἐκζητήσεως», καὶ μιαν συνάμα ἀταραξίαν τῆς

D ψυχῆς τοῦ τὰς ὥρας ἐκείνας τοῦ κινδύνου

Καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων μου ἐρρύσατό με «Καὶ ἀπο ἑλας, λέγει, τὰς θλίψεις μου με ἐγλυτώσεν» Ὁλόκληρος ἡ ζωὴ τοῦ δικαίου εἶνε γεματὴ ἀπο θλίψεις Καὶ Σιτηὴ καὶ ἐθλιμμένη ἡ ὁδὸς (Ματθ 7, 14) Καὶ Πολλὰ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων (Ψαλμ 33, 20) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· Ἐν παντὶ θλιβόμενοι (Β Κορινθ 4 8) (1) Καὶ Ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν (Πράξ 14, 21) Ἐλευθερίναι δὲ ὁ Θεὸς τοὺς ἁγίους ἀπο τὴν θλίψιν ὅχι με τὸ να τοὺς ἀφίνη ἀδοκιμάστους, ἀλλὰ μὲ τὸ να χαρίῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ὑπομονὴν. Διότι, E ἴαν ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν (Ῥωμ 5, 3), ἐκείνος ὅπου δὲν δεχεται τὴν θλίψιν, στερεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπο τὴν δοκιμὴν, τουτέστι το να κριθῇ ἐκλεκτός καὶ ἑξαιρετός Καθὼς λοιπὸν κανένας δὲν στεφανώνεται χωρὶς να ἔχη κάποιον ἀνταγωνιστὴν, ἔτσι καὶ κανένας δὲν ἡμπορεῖ να ἀνακηρυχθῇ δοκιμὸς καὶ ἐκλεκτός μὲ ἄλλον τρόπον παρα μόνον διὰ μισοῦ τῶν θλίψεων. Ἀπο ἑλας λοιπὸν τὰς θλίψεις με ἐσωσεν ὁ Κύριος ὅχι διότι δὲν με ἀφίνει νὰ ἔγω θλίψις, ἀλλὰ διότι μοῦ χαρίζει μαζὶ μὲ τὸν πειρασμὸν καὶ τὴν ἐκδασιν, ὥστε να ἡμπορῶ να ὑπομεινω αὐτὸν (Α΄ Κορ 10, 13). (1) Προσ-

(1) Ἐρευνα μὲν εἶνε ἡ ἀπλὴ ἐξέτασις καὶ ἀναζήτησις περὶ τινος πράγματος ἐξερεύνησις δὲ ἡ ἐκμ.μονος καὶ μετ' ἀκριβοείας εξέτασις καὶ ἐξιχνίσις περὶ αὐτοῦ.

(2) Θλιβόμενοι δηλαδὴ εἰς καθὲ περιστάσιν καὶ ἀπὸ κάθε πραγ-μα, καὶ ἀπο φίλους καὶ ἀπο ἐχθρούς.

(3) Τὴν ῥῆσιν ταύτην ἐρμηνεύων ὁ θεὸς Χρυσόστομος λέγει ὅτι δι' αὐτῆς ὁ Ἀπόστολος ὑπεδὴλωσεν ὅτι ἕλας τοὺς ἐπερχομένους εἰς ἡμᾶς πειρασμούς, ἔπειτα τοὺς ὑπερβῆκοντες τὴν δύναμίν μας, ἔπειτα τοὺς μετριωτέρους καὶ ἀνθρώπινους, δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπομεί-

ἐλθετε πρὸς αὐτόν καὶ φωτισθήτε καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνηθῇ·) «Πλησιάσατε, λέγει, εἰς αὐτόν καὶ φωτισθήτε, καὶ ὁὐθὺν θα καταισχυνηθῆτε.» Εἰς ἐκείνους οὗτοῦ καθήνεται μέσα εἰς τὸ σκοτὸς καὶ τὴν σκιαν τοῦ θανάτου (?) εἰς αὐτοὺς παραγγέλλει ὁ Δαβὶδ νὰ προσέλθουν εἰς τὸν ἑαυτοῦ καὶ νὰ πλησιάσουν εἰς τὰς ἀκτίνας τῆς Θεότητος αὐτοῦ, ἵνα ἀφοῦ μὲ αὐτόν τὸν τρόπον φωτισθῶν διὰ μέσου τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως, διχθῶν μέσα των διὰ τῆς θείας χάριτος τὸν φωτισμὸν αὐτοῦ. Διότι καθὼς τὸ αἰσθητὸν αὐτὸ φῶς τοῦ ἡλίου δὲν ἀνατελλεῖ δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μετὰ τὸν ὅμοιον τρόπον, ἀλλὰ δι' ἐκείνους μόνον ὅπου ἔχουν ὀφθαλμοὺς υγιεῖς καὶ ἀγρυπνοῦν καὶ οὐκ ἔμποροῦν νὰ ἀπελαμβάνουν τὴν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου, γὰρ κανὲν ἔμπροσθεν ἔτσι καὶ ὁ ἡλῖος τῆς δικαιοσύνης (Malay 4, 2), τὸ ἀληθινὸν φῶς, τὸ ὁποῖον φωτίζει κάθε ἀνθρώπον οὗτοῦ ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον (Ἰωάν 1, 9), δὲν χαρίζει εἰς ὅλους τὴν λαμπριότητά του, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐκείνους ὅπου διάγουν ζωὴν περιποιῶσαν εἰς αὐτόν. Διότι φῶς λέγει, ἀνέτειλεν ὄχι διὰ τὸν ἁμαρτωλόν, ἀλλὰ διὰ τὸν νομὸν εὐκόλως ἔνευ τῆς τοῦ Θεοῦ βολῆσεως καὶ συμπερίεως. Διότι αὐτὸς καὶ τὴν ὑπομονὴν δίδει καὶ τὴν ταχείαν ἀπαλλαγὴν ἐπιφέρει, (τὴν ἐλπίσιν τοῦ θανατοῦ ὑπενεγκεῖν), ὥστε καὶ μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπον ἀκόμη νὰ γείνουν ὑποφερτοί, μετὰ τὸ νὰ γνωρίζῃ ὁ ἀγωνιστὴς ὅτι ὀλίγοντα θὰ περάσουν.

(1) Τὰ πρόσωπα ὑμῶν, εἶνε περίφρασις ἀντί, ὁμοίως.

(2) Ἐχει πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Ἅγιος ἐνταῦθα τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον (4, 14) ἀναφέροντα ἔστιν τοῦ Προφήτου Ἠσαΐου, εὐλόγος ὁ καθημένος ἐν σκοτεινίᾳ φῶς μέγας καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χάριτι καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν. Καθῆνται δὲ ἐν σκοτεινίᾳ οἱ ἀγνοοῦντες τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἔστις εἶνε τὸ μέγα φῶς, τὸ προάγον καὶ δημιουργικόν, τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον ἐν σκιᾷ τοῦ θανάτου καθῆνται οἱ ἐν ἁμαρτίᾳ εὐρισκόμενοι ἢ ὅποια ὀνομάζεται σκία θανάτου, διότι θανατῶναι μὲν τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ δὲν τὴν διαλύει καθὼς ὁ θάνατος διαλύει τὸ σῶμα, ὡς ἐξηγεῖ ὁ ἱερὸς Θεολόγος.

δικαίον (Ψαλμ 96 11), Διότι καθώς αντέλει μέν ο
 φῶς, ἀλλ' ἐπεὶ διὰ τὰς νυκτεράς, οὕτως διὰ τὰ πάλαι
 ζωὰ οκοῦ βλάσφημουν τὴν νύκτα ἵσαι καὶ το φῶς ὡς πρὸς τὴν
 φύσιν τοῦ μὲν εἶναι λαμπρὸν καὶ ἐπεὶ τὴν διειρητὰ νὰ φωτίζῃ
 ὡς οὖν δὲν ἀπολαμβάνουν οὖτοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τῆς καμ-
 Η νιν τοῦ. Τιοιουτοτρόπως δὲ καὶ, Πᾶς ὁ ἐν φαῦλᾳ προσώων
 μισεῖ τὸ φῶς, ἐνὶ μὴ φανερωθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ (Ίωαν. 1,
 20)(*) «Προσελῆτε λοιπὸν πρὸς αὐτὸν καὶ φωτισθήτε, καὶ τὰ
 πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταστῶνθῃ». Μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις
 τὴν ἡμέραν τῆς δικαίας Κρίσεως τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τὴν ἔλθῃ ὁ Κύριος
 νὰ φωτίσῃ τὰ ἀποκρυφὰ ἔργα τοῦ σκοτοῦ καὶ νὰ φανερώσῃ τοὺς
 διαλογισμοὺς τῶν καρδιῶν, ὅσα τόλμησῃ νὰ ὑπαμεινῇ τοῦ φῶς ἐκεῖνο
 τῶν ἐλεγγων καὶ τῆς ἐξετάσεως, καὶ νὰ ἀπελθῇ, ὥρως νὰ παθῇ
 καμμίαν ἐντροπήν, μετὰ νὰ εἴῃ τὴν συνειδήσιν τοῦ ἐμυλόντος
 ἀπὸ ἔργα πονηρά. Διότι ἐκεῖνοι ὅσοι ἐπραξαν τὰ φαῦλα νὰ ἀ-
 ναστήθουν διὰ νὰ ἐξέλθωσιν καὶ κατασχύνθουν, μετὰ νὰ βλά-
 C τουν ἐπάνω τῶν ἐντυπωμένων το αἰσχος καὶ τὰς εἰκόνας καὶ τὰ
 σήματα τῶν αμαρτιῶν τῶν. Καὶ ἵτως εἶναι πλέον φοβερά ἀπὸ
 τὸ σκοτὸς καὶ ἀπὸ τὸ πῦρ το αἰώνιον, ἡ ἀσυνετὴ αὕτη, μετὰ τὴν
 ποίαν μέλλουν οἱ αμαρτωλοὶ αἰωνίως νὰ ζῶσι, μετὰ νὰ εἶδον
 πάντοτε ἐνώπιον τῶν οὐραλμῶν τῶν τὰ σημεῖα τῆς ἀναρτίας
 οὗτοι ἐπραξαν μετὰ τὸ σῶμα, τὰ ὅποια εἶναι ὡσανὺ μίαν βαρὴν τρο-
 πὸν τινὰ ἀνιζητήρος, καὶ ταραμένους αἰωνίως πλέον εἰς τὴν ἐνθυ-
 μῆσιν τῆς ψυχῆς τῶν. Ὅλῃτοι δὲ θὰ ἀξιώθουν νὰ προσέλθουν
 εἰς τὸ φῶς το ἀληθινόν καὶ νὰ ἀποκαλυφθῶν, καὶ ὑπερὶν ἀπὸ
 τὴν ἀποκαλύψιν τῶν κρυπτῶν ἔργων τῶν νὰ μὴ ἀπελθουν μετὰ ἐν-
 τροπιασμένα τὰ πρόσωπα.

Ἐκῆτα ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς Ἀριστοῦ πρὸς τὸν Νικάνορον διὰ-
 λεγόμενον, ὅπερ ἐρμηνεύειν ὁ βετο. Λοιπὸν μοι παρατηρεῖτε ὅτι ἐλε-
 γθησαν διὰ τοὺς ἀπίστους, ὁ ἀποτὸν σπερμῶντι καὶ ἐπολύνειν,
 διότι δὲν ἐθέλησαν νὰ πιστεύουσιν ἐπεὶ δὲ, ἤθελαν νὰ ἀφῇσαν καὶ
 ἀμαρτωλά καὶ πονηρὰ ἔργα τῶν. Ὁ Χριστιανισμὸς μαζί μετὰ τὴν ἐρ-
 θότητα τῶν δογματικῶν απαιτεῖ καὶ πολιτείας καλὰ καὶ βίον ὁρθόν.

Οὕτω, ὁ πτωχὸς ἐκκραυγὴν καὶ ὁ Κύριος εἰσηκούσεν αὐτοῦ
 «Αὐτός ἐστι πτωχὸς ἐν τῇ ἐσχατίᾳ· δὴνα καὶ ὁ Κύριος εἰσηκού-
 σεν αὐτόν.» Δὲν εἶναι πάντοτε ἐπαγγελία ὁ πτωχεύειν, ἀλλ' ἐκείνη ἡ
 μόνον εἰς ἀφίστασιν ὅπου κατορθώνεται μετὰ τὴν προαίρεσιν
 τοῦ ἀνθρώπου, σύμφωνα μετὰ τὸν εὐαγγελικὸν σκοπὸν. Διότι το-
 ῦτο εἶναι πτωχὸς μετὰ πάντα τὴν πενίαν, ὅμως εἶναι πλέονεκτι-
 λωτάτος κατὰ τὴν προαίρεσιν ἐπειδὴ ἀγαποῦν τὰ χρεώματα τοῦ
 ὄντος ὅν σωξὲ ἡ στερησις· ἀλλὰ ἡ προαίρεσις καταδικάζει.
 Διὸ εἶναι λοιπὸν εὖτος δεικνύει μαλακισμὸς ὁ πτωχὸς ἐκείνος οὐδὲν
 παύει ἀπ' αὐτοῦ στερῆσιν ἀλλ' ἐκείνος οὐδὲν ἔκρινε μετὰ τὸν νόον
 τοῦ καὶ ἐκπαύσενται ἀπὸ τοῦ ἠτσαυρῆν τοῦ κόσμου εἰς ζω-
 τιστὰ ἡ ἀντοχή τοῦ ἁγίου. Αὐτοῦ τοῦ πτωχοῦ καὶ ὁ Κύριος
 μαλακίαν ἔδειξεν. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι (Ματθ. 5, 3)
 Ὅχις ἀντίθετος κατὰ τὴν πενίαν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν φέρει τὴν
 τῇ πτωχείᾳ ἐρωτησθῆναι. Ἄντι καὶ τὰ πρῶτα ἀποκρίσας ὅτι
 «κατὰ τὴν προαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι τὸν μαλακί-
 σμῳ. Εἰς τὴν αὐτὴν τριτὴν μαρτυρία δὲ αὐτῇ προτάσεων χαίρει.
 καὶ ἡρξάται ἀπὸ τῆς ἐκείνου τριτὴν μετὰ τὸν νόον εἶναι αἰ-
 Οὕτω, λοιπὸν λέγει ὁ πτωχὸς ἐκκραυγὴν «Αὐτός ἐδῶ ὁ πτω-
 χὸς.» Μετὰ τὴν διηκτικὴν αὐτῇ ἀντωνυμίαν ὁ ψαλμὸς σε πα-
 ρακαλεῖ ἀποκρίσας τὴν πενίαν, σὺ καὶ τὸν νόον σου εἰς ἐκεί-
 νον πτωχὸν κατὰ τὸν λαὸν καὶ τὸν κόσμον καὶ διψασμι-
 νὰ καὶ γάμος. «Αὐτός ἐδῶ ὁ πτωχὸς» οὐδὲν σφίγγει μετὰ τὴν δά-
 κτυλὸν τοῦ τοῦ διηκτικῆς. Αὐτός ἐδῶ ὁ μαθητὴς τοῦ Χρι-
 στοῦ. Ἀλλ' αὖτως εἶναι δυνατόν να ἀναφερῶμεν τὸν λόγον αὐ-
 τοῦ καὶ ἐπὶ τὸ Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐνῶ ἦτο φανερός πλοῦσις διότι
 οὐκ ἀποστῆναι εἶχε ὁ Πατὴρ εἶναι ἐκ αὐτοῦ, ὅμως ἐπὶ τῷ ὅτι
 χρεώματα, ὅτι καὶ τὸν νόον τῆς πλοῦσις μετὰ τὴν πτωχείαν
 ἔκρινε. Β. Κρα. 1, 8, 1 () Διότι σφίγγει κάθε ἔργον τὸ ὁποῖον

ἔκρινε τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Κύριος Θεὸς ὢν καὶ φε-
 ρει πλοῦσις, ἐπὶ τῷ ὅτι μετὰ τὸν νόον ἀνέλαβε τὸν ταπεινὸν φαν-
 τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπεμείνεν ἄλλοις τὰ ἀποφρηνάεις, διὰ τὴν πλοῦ-
 σιν.

μας οδηγεί εις τον μακαρισμόν ἔργιστ' αὐτὴν καὶ κάμνην τὸ ἴδιον ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος ἐπρόβαλε τὴν ἑαυτοῦ τοῦ εις τοὺς μαθητάς του ὡσαν ἕνα παράδειγμα. Μελετᾷ τοὺς μακαρισμοὺς καὶ θα ἴδῃς ὅτι τὸν καθένα ἀπὸ αὐτοὺς πρῶτος ἔπραξεν ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος πρὶν ἀρρίστη νὰ διδάσκῃ με τὸν λόγον ἔπραξε πρῶτον με τὸ ἔρ-
 148 γον ἐκεῖνα ὅπου κατόπιν ἐδίδαξε. **Μακάριοι οἱ πραεῖς** (Ματθ
 Α 5,5) Ἄλλα ἀπὸ ποῦ θα μαθῶμεν ἡμεῖς τὴν πραότητα. Ἀπὸ
 αὐτὸν τὸν ἴδιον ὅπου μᾶς λέγει. **Μαθεῖτε ἀπ' ἐμοῦ** διὸ πρῶτος
 εἶμι καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ (Ματθ 11, 29 καὶ 5, 3). **Μακά-**
ριοι οἱ εἰρηνοποιοί. Πρὸς θὰ διδάξῃ ἡμᾶς τὸ καλὸν αὐτοῦ πρῶ-
 γμα τῆς εἰρήνης. Αὐτὸς μόνος πάλιν εἰρηνοποιεῖς, ὅπου φέρει
 τὴν εἰρήνην καὶ φιλιῶνι ἐντελῶς τοὺς δύο κάμνων ἀπὸ αὐτοὺς
 ἕνα καινούργιον ἄνθρωπον. αὐτὸς ὅπου εἰσένευσε μὲ τὸ αἷμα
 τοῦ Σταυροῦ αὐτοῦ καὶ ὅσα εἶνε εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὅσα
 εἶνε εἰς τὴν γῆν () **Μακάριοι οἱ πτωχοί** (Ματθ 5,3) Αὐτὸς

ἐλάττωμεν ἡμεῖς με τὸν πλοῦτον τῆς εὐτελείας καὶ τῆς ἡσυχίας καὶ
 τῆς χάριτος, με τὸν κοθαρισμόν, τὸ χάρισμα, καὶ τὴν ἰσοθεσίαν,
 καὶ με ἕλκετα ἀγὰθὰ ὅπου μὲ, ἔχρησεν εἰς τὴν περὶ τὴν ζῶν καὶ
 θὰ μᾶς χάριση καὶ εἰς τὴν μελλούσῃν.

(1) Τὴν γλῆφον αὐτὴν περὶ τὸν ἀναστασέντα ὁ Ἅγιος συμ-
 πτυξε τὴν ἐννοίαν δύο ἀποστολικῶν χωρίων, ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσί-
 οὺς Ἐπιστολῆς τοῦ Πάβλου, εἶνα τοὺς δύο κινήσας εἰς ἕνα καινὸν ἄν-
 θρωπον ποιοῦν εἰρήνην 2, 15, 16 καὶ ἐκ τῆς πρὸς Κολλοσσαεῖς,
 εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Σταυροῦ αὐτοῦ, εἶνα τὰ ἐν γῆς,
 εἶνα τὰ ἐν οὐρανοῖς 1, 20. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἱεροῦ Θεο-
 φιλᾶτου οἱ δύο, εἶνα ὁ Ἕθνικὸς καὶ ὁ Ἰουδαῖος, ὡς καὶ ἐν πελ
 164 ἀπαρημειώσαμεν. τοὺς ὁποίους ἀναπλάσεν ὁ Χριστὸς εἰς ἕνα
 καινούργιον ἄνθρωπον, ἀναχωνέντας τρόπον τινὰ εἰς τὴν ἁγίαν
 κολυμβήθην· τοὺς ἐφιλιῶντι δὲ αὐτοὺς ἀναμεταξύ των, διότι τὴν
 ἀπαθείαν, ἀπὸ ἔπραξε νὰ παθεῖν ἐκεῖνοι, ὑπέμεινεν αὐτὸς.
 Διὰ δὲ τοῦ, εἶτα τὰ ἐν γῆς ἐννοοῦνται οἱ ἄνθρωποι, διὰ δὲ
 τοῦ εἶτα ἐν οὐρανοῖς ἐννοοῦνται οἱ ἄγγελοι. Καὶ οἱ μὲν ἄγγελοι
 πρὸ τοῦ Σταυροῦ ἔχθροι ὄντες πρὸς τοὺς ἄνθρωπους, διότι μὲ τὴν

δε ὁ ῥόλος εἶνε οὗτος ἐγείνει πτωχὸς καὶ ἐκένωσε τὸν ἑαυτοῦ τὸν
 μέσα εἰς τὴν μορφὴν καὶ τὸ σῶμα τοῦ δούλου, ἀπὸ ἔλαβε διὰ
 νὰ λαβώμεν ἡμεῖς ὅλοι μέρους ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ καὶ
 χάριν αὐτοῦ τῆς χάριτος (¹). Ὅστις λοιπὸν μετὰ νὰ ἐδηγῆται
 ἀπὸ τοῦ ἁγίου καὶ φίλου ἀνθρώπου Πνεύματος, χωρὶς νὰ ὑπερβανῇ-
 ται διὰ τὸν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ νὰ ταπεινωταί, διὰ νὰ ὤψωτ
 τοὺς ἄλλους ὅστις, λέγων, τοιοῦτος ῥεῖε κραεῖ πρὸς τὸ ἅγιον
 Πνεῦμα μετὰ ἰσχυρὰν φωνὴν εὐχομενος ν' ἀπολαύσῃ τὰ ὑψηλὰ
 καὶ δὲν ᾔθελεν ἀφ' ἑ καμμίαν μικροπρεπῆ, μηδὲ ταπεινὴν φωνήν
 ζητῶν τὰ ἐπίγεια καὶ κοσμικά, τοῦ τοιοῦτου ἀνθρώπου
 ἡ κραυγὴ εἶνε δυνατὸν νὰ εἰσακουσθῇ ὑπὸ τοῦ Κυρίου. Ποῖον
 λοιπὸν καλὸν θὰ λαβῇ αὐτοὺς ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐπεὶ θὰ ἀκούσῃ τὴν
 προσευχὴν τοῦ. Ἡ διασωθῇ ἀτρωτος καὶ ἀβλαβὴς ἀπὸ ὅλας
 τὰς θλίψεως, χωρὶς νὰ ὑποσχεθῇ ἀπὸ αὐτὰς, μήτε νὰ δου-
 λεύῃ εἰς τὸ φρονῆμα τῆς σαρκὸς. Ποῖος λοιπὸν εἶνε καὶ ὁ τρο-
 πὸς μετὰ τὸν οὗτον σώζεται ὁ πτωχὸς ἀπὸ τὰς θλίψεως. Μὰς τὸ
 λέγει τώρα ὁ Προσηγὼς Παρεμβολεὶ ἄγγελος Κυρίου κύκλω
 τῶν φοβούμενων αὐτὸν καὶ ὀύσεται αὐτοὺς ὡς ἄγγελος Κυ-
 ρίου, λέγει, θὰ παραταχθῇ ἐλογυρὰ εἰς ἐκείνους ὑποῦ βοδούνται:

εἰδωλοκρατεῖαν τῶν ὑβρίζον τὸν Θεόν, μετὰ τὸ πάθος τοῦ ἀνα-
 μνηστικῆτος ἐφιλωθῆσαν πρὸς αὐτοὺς. Οἱ δὲ ἄνθρωποι πάλιν διπλὴν
 εἰρήνην ἀπέκτησαν, φιλωθέντες καὶ ἀναμεταξί τῶν καὶ μετὰ τοὺς ἀγ-
 γέλους.

(¹) Τὸ πρῶτον μέρος τῆς δευτέρας αὐτῆς περιόδου ἀπετελέσθη
 ἐν Ἀποστολικῇ ῥήσει τῆς πρὸς Φιλιππησίους τοῦ Παύλου ἐπι-
 στολῆς (2. 7), ἐν ἣ το, ἀκένωσεν ἑαυτὸν, σημαίνει, ὅτι συγκατα-
 βάνων ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν δόξαν τῆς θεότητος ἔλαβε τὴν ταπεινὴν
 μορφήν τοῦ δούλου γινόμενος ἄνθρωπος. Τὰ δὲ λοιπὰ λόγικα εἶνε ἐκ
 τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου (1. 16). Χάρις δὲ ὀνομάζεται καὶ ἡ
 Καινὴ καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, διότι καὶ οἱ Ἑβραῖοι κατὰ χάριν
 ἐλέγοντο υἱοὶ Θεοῦ, κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον. Περὶ δὲ τῆς ῥη-
 σεως, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ, ἴδε ἐν ὑποσημειώσει σελ. 54.

στὶ τοὺς λόγους διότι καθὼς τὰ τριὰς τῶν πάλων σπῶν ὑψύ-
νται γῆραι γῆραι εἰς αὐτάς. ἀπὸ οὗ τὰ μέρη τῶν ἐμπροσθίων
τὰς προσβολὰς τῶν πολεμίων, τοιαύτως αὖτως καὶ ἀγγελὸς καὶ
ἀπὸ τὰ ἐμπροσθίων μερῶν σου ὥστε νὰ προτυπώσῃ ὑπαρξίαν, καὶ
ὡς ἐπισθοβόλῃ παραμένει ὁ ὕψος. Ἀλλὰ καὶ τὰς ὅσας ἄλλας
πλευρὰς σου ἀνοίξῃ τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερά σου, τὰ ἀνοί-
σονται. Διὸ τούτο θὰ συνέλθουν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ
πλευρὸν σου καὶ δεξιὰ σου ἀπὸ τοῦ δεξιῶν σου ὅμως δεξιὰ
λάθης εὐδοκίαν, ἡ γὰρ ἀπὸ κανίνας ἐκ τῶν ἐργῶν σου, ὅτι
εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς θὰ ζώσῃ, παραγίγῃς ὁ ἑαυτοῦ διὰ τὴν
να (ψαλ. 90,7)

Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι ῥηστικῶς ὁ Κύριος «Γεύθητε γῆραι,
καὶ παρατηρήσατε ἐπὶ ὁ ἑαυτοῦ εἶναι ἡλικίας καὶ ἀνάθεα». Εἰς
πολλὰ μέρη τῆς ἱστορίας βλέπομεν ὅτι αἱ δυνατεῖς τῆς ἡλικίας
πονηματίζονται μετὰ τὰ ἴδια ὀνόματα, μετὰ τὰ ὅσα ἐνοσφύζοντα καὶ
τὰ ἐξωτερικά μὲν τοῦ σώματος. Ἀπὸ δὲ αὐτοῦ σπλῆνους εἶναι ὁ
Κύριος ἡμῶν καὶ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶναι ἀληθινή, βρώσις ἀναγκαῖως
τὴν γλυκύτητα τῆς εὐχαριστικῆς ἀπὸ αὐτοῦ τὸν ὅσον θὰ αἱ 149
σθηνῶμεν διὰ μίσην, μίσην νεύσεως νοητικῆς, τοιαύτη πνευματι-
κῆς. Καθὼς δὲ τὰς μετέωρος ἡ νοητικὴ ἰσότης δὲν εἶναι δυνατόν
να παρασταθῇ, τῶσον μὲν ἄλλον εἰς ἐκείνους ὅσον δὲν τοῦ ἔχοντος ὁ-
κιμάσει ποτὶ ἑσὺν θὰ νεινῇ ἀντιληπτῇ ἀπὸ αὐτῆς τὴν αἰσθη-
σιν τῆς γλίσσεως, τοιαύτως αὖτως ὅτι ἡ γλυκύτης τοῦ οὐρανοῦ
λόγου δὲν ῥηστικῶς καὶ παραδοθῇ καὶ σαρκίαν καὶ διακρίαν διὰ
μίσου, τῆς διδασκαλίας μόνον, εἰς δὲν βασανισωμεν καὶ ἐξετάσω-
μεν παρα πολλὰ τὰ ὀνόματα τῆς ἀληθείας, ὥστε νὰ δυναθῶμεν
ἀπὸ τὴν ἰδίαν μας πύραν ἀπὸ εὐθείας νὰ καπалаδωμεν τὴν
καλωσύνην τοῦ Κυρίου. «Γεύσασθε» δὲ εἶπε καὶ ὅχι «χορτά-
σατε», διότι τώρα μὲν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν ἐκ μερὸς γινώ-
σκομεν καὶ δι' ἐσπέρου βλέπομεν καὶ δι' αἰνιγματος τὴν ἀλήθειαν,
θὰ ἔλθῃ ὅμως καιρὸς ὅταν ὁ σήμερις ἀρραδῶν καὶ το γέυμα αὐ-
τοῦ τῆς χάριτος θὰ φθάσῃ δι' ἡμᾶς εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀπο- B

λαύσεως (·) Καθώς δε ελέησε ὁποῦ πασχόν εἰς τὸν στομάχον καὶ δὲν ἔμπορουν νὰ δεῖθουν καμμίαν τροφήν, κα καθὼς ἐκείνοι ὅπου ἔχουν ἀνορεξίαν καὶ ἀπρωστρεύοντα, τὰς τροφὰς μετὰ τὰ τοὺς φέρουν ἐμμετον, θεραπεύονται ἀπὸ τοῦ διαρρεστοῦ αὐτῶν ἀπὸ τοὺς ἰατρούς, οἱ ὅποιοι διεγείρουν τὴν ὁρεξίαν αὐτῶν με λατοίαν ἢ ἀτεραν τερνὴν εἰς τὴν κατὰκινῶν, τῶν φαγητῶν ὥστε ἀπο τῆ

1) Ἐχει προ ὀφθαλμῶν ὁ Ἅγιος χωρὶς ἐκ τῆς πρὸς Κόρινθους, Α'. Ἐπιστολῆς τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐν τοῦδε καμῶ μερῶν ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῆς. Το ἀποστολικὸν χωρὶον τῆς πρὸς Κόρινθους Α' Ἐπιστολῆς εἶνε το παρὸν ἐκτελούμεν πρ ἄρτι δι' ἀποστέρου καὶ ἐν αἰνιγματι, τότε δὲ προσώπων πρὸς προσώπων ἀπὸ γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ γνωστοποιεῖ καθὼς καὶ ἐπεγνώθημεν (13 10—12) Ὁμοίως δὲ ἐρμηνεύει τοῦτο καὶ ὁ θεὸς Χριστοστομὸς λέγων ὅτι ἡ παρθοῦς γινώσκω εἶνε μερῶς καὶ ὡς δι' αἰνιγματος καὶ καθρέπτου καὶ ἀπελεστατὴ καθ' ὑπερβολὴν τότε δὲ ταφειτέρην γινώσκω τοῦ Θεοῦ θ' λαβωμεν, γὰρ καὶ κανὲν κλῶμα προσώπων πρὸς πρόσωπον. Φέρει δὲ καὶ παρὰδεγμὰ ἡ τῶρα μὲν γνωρίζομεν, λέγει, ὅτι ὁ θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρὼν, ἀλλὰ τῶ, γινώσκω τοῦτο δὲν γνωρίζομεν· ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων τὰ πάντα ἐποίησε γνωρίζομεν, τὸν δὲ τρῶπον ἀγνοοῦμεν· ὅτι ἐκ παρθένου ἐτεχέη ὁ Χριστὸς, γνωρίζομεν, τῶς δὲ, δὲν γνωρίζομεν ἀκόμη τότε δὲ θ' μαθώμεν πολὺ περισσότερα περὶ τούτων τῶν μυστηρίων, ἡ Παρθένα δὲ καὶ ὅσα λέγει, ὁ Ἅγιος ἐν σελ. 161 Τὸ δὲ ἀκαθῶ, καὶ ἐπεγνώθημεν ἐρμηνεύει οὕτως, δὲν θ' γνωρίζομεν, λέγει, τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν ἀπεπράλλακτα καθὼς καὶ πῦτος ἐγνώρισε μὲν· ἀλλ' ὅτι καθὼς ὁ θεὸς ἐστρεψε τῶρα ἀποπιν με καὶ μετὰ οὐκ οὐκίωσα με τὸν ἐκ τοῦ, ὅτι καὶ ἡμεῖς τότε θ' ποθήσωμεν νὰ οὐκ ἐπιβῶμεν με πῦτον καὶ πολλὰ ἀπὸ ὅσα τῶρα εἶνε μυστηρικὰ ἀπόκρυπτα, θ' μαθώμεν τότε καὶ θ' ἀπολυσώμεν τὴν μακκρωτάτην ἐλεῖνη συνανκαστροφὴν καὶ σοφίαν (Ὁμιλ. 34 εἰς τὴν Α' πρὸς Κόρινθους, Ἐπιστ.). Ἐκ δὲ τῆς πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῆς ἔλαβεν ὁ Ἅγιος τὴν λέξιν ἀρραβῶν. ἡ Ἐσφραγισθήτε, λέγει ὁ Ἀπόστολος, τῶ Πνεύματι τῆς ἀπαγγελίας τῶ Ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας

διάφορα ἐκεῖνα καρυλιματα ὅπου μεταχειρίζονται νά ἐρεθίζεται ἡ γέυσις των καὶ τήμεραν με τὴν τήμεραν νά ἀνοίγη περισσοτερον ἡ ὄρεξις των τοιούτοτροπως καὶ εἰς τον λογὸν τῆς ἀληθείας αὐτὴ ἡ πείρα λέγει, καὶ δοκιμῇ θὰ σὰς παρακινήσῃ πάντοτε εἰς ἐπιθυμίαν ἀκορεστον. Διὰ τοῦτο λέγει «γευσασθε», διὰ νά γίνετε μακάριοι, ὥστε νά πεινᾷτε καὶ νά διψᾷτε πάντοτε τὴν δικαιοσύνην (¹). Μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐλπίζει ἐπ' αὐτόν. «Μακάριος,

ὁμῶν.» Ὁ Θεὸς, λέγει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος, διὰ τὴν πολλὴν πρὸς ὁμᾶς ἀγάπην του, ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς κατὰ τὸ παρὸν ἀρραβῶνα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ νὰ μᾶς πιστώσῃ ὅτι θὰ μᾶς δώσῃ καὶ τὴν κληρονομίαν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Ὅθεν ἐκεῖνοι ὅπου τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἐν αἰσθήσει νοερᾷ μετεχουν ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, αὐτοὶ ἀπὸ τὴν προὔσταν ζωὴν ἀπομνη γνωρίζουν τὴν τελεῖαν κληρονομίαν ὅπου θὰ λαθοῦν εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Ὁ Ἅγιος λοιπὸν τὴν μερικὴν ἐντεῦθεν καὶ ἀτελεῖ γνῶσιν τῶν θείων μυστηρίων ὅπου ἔχομεν ὀνομαζεῖ ἀρραβῶνα, ἤτοι βεβαιωσιν ἐδιδάψμενον τῆς μελλούσης τελείας γνωσεως, τῆς ἀπρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Καθὼς ὀνομάζεται ἀρραβὼν τὸ μέρος τοῦ μισθώματος τὸ ὅποιον προτλήσῃ ὁ ἐκμισθωτής, εἰς πίστῳσιν ὅτι θὰ καταβάλῃ πῦρ καὶ τὸ ὅλον τῆς ὀφειλῆς.

(¹) Ἀναφέρεται ὁ Μ. Βασίλειος εἰς τὸ κατὰ Μπρθαίον Εὐαγγέλιον (5,6). Σημειοῦμεν ὅτι ὁ στίχος οὗτος ψάλλεται ὡς Κοινωνικὸν κατὰ τῆς θείας λειτουργίας τῶν Προηγουμενῶν. Κατὰ δὲ τὸν Εὐσεβίου τὸν στίχον τοῦτον εἶπεν ὁ Δαβὶδ ὅταν ἔφυγε τοὺς ἄρτους τῆς Προθέσεως, διότι ἡσθάνθη τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπελθοῦσαν δύναμιν εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ ἱερὸς Θεοδώρητος λέγει ὅτι διὰ τοῦ στίχου τούτου ὁ Δαβὶδ παραινεί τοὺς Χριστιανοὺς νά μεταλαμβάνουν ἀξίως, ὅτε αἰσθάνονται νοερῶς τὴν χορηγουμένην εἰς αὐτοὺς παρὰ Θεοῦ βοήθειαν καὶ χάριν.

Περαιτέρω δὲ καὶ ὁ ἱερὸς Ἰωάννης ὁ Διδάσκειος τὰ ἀξιωμακόμενα ταῦτα. «Πᾶς ὅστις ἀξίως μεταλαμβάνει τῶν ἀχράντων μυστηρίων τοῦ Παναγίου Σώματος καὶ τοῦ Τιμίου Αἱματος τοῦ Κυρίου μεθύει εἰς τὸν πόθον τῶν οὐρανίων, λήθην λαμβάνων καὶ ἑαυτοῦ καὶ

- C λέγει εἰς ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος εὐφραίνεται εἰς αὐτόν. Εἰς ἡμᾶς οὐκ ἀπολαύτως κατέχεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ἀνακλῶν τὸν λογιστὴν τῆς ἐλπίδος εἰς κανὲν ἄλλο πρᾶγμα δὲν θά ἀναθήσῃ τὴν ἐλπίδα τοῦ παρα εἰς τὸν Κύριον μόνον. Φοβηθήτε τὸν Κύριον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. «Να φοβῆσθε, λέγει, τὸν Κύριον ἔχει οἱ ἅγιοι αὐτοῦ, ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμία στερησις εἰς ἐκεῖνους ὅπου φοβούνται αὐτόν.» Εἰς δὲν διαπαιδαγωγῇ τὴν ζωὴν μας ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀδύνατον νὰ κατορθωθῇ ὁ ἁγιασμός εἰς τὸ σῶμα ἡμῶν. Διότι λέγει Καθηλώσωσιν ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου (ψαλ 118, 120) ἤτοι «Κάρτωσι με τὸν φόβον σου, τὰς σάρκας μου.» Ἐπειδὴ καθὼς ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων τὰ μέλη τοῦ σώματος εἶναι καρφωμένα, δὲν ἤμπορουν νὰ τα κινήσουν διὰ καμμίαν ἐργασίαν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ ὅλη εἶναι κυριευμένη ἀπὸ τὸν θεῖον φόβον λυτρώωνται ἀπὸ τὰ πάθη
- D τῆς ἁμαρτίας. Εἰς ἐκεῖνον λοιπὸν ὅπου φοβεῖται τὸν Θεὸν δὲν ὑπάρχει καμμία ἁλλοίψις, τοῦτ' ἐστὶν εἰς καμμίαν ἀρετὴν δὲν εἶναι ἑλλειπὴς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐξ αἰτίας τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ ἐμποδίζεται ἀπὸ κάθε ἀτοποῦν πράξιν, ἀλλ' εἶναι τέλειος μὲ τὸ νὰ μὴ εἶναι ἐστερημένος ἀπὸ κανέν ἀπὸ τὰ καλὰ ὅσα πρεποῦν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Διότι καθὼς δὲν εἶναι τέλειος κατὰ τὸ σῶμα ἐκεῖνος ὅπου ἔχει ἑλλείψιν εἰς κανέν ἀπὸ τὰ χρησιμα μέλη του, ἀλλ' εἶναι ἀτέλης ὡς πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος κατὰ τὸ ὅποιον ἔχει τὴν ἑλλείψιν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐκεῖνος ὅπου δεικνύει καταφρονησιν εἰς καμμίαν ἀπὸ τὰς ἐντολάς, μὲ τὸ νὰ ὑστερῇ εἰς αὐτήν, εἶναι

πάντων τῶν ἐπιγείων. Ὁ Περὶ δὲ τῶν ἀναξίως μεταλαμβάνόντων λέγει, «Τοῖς μὲν κεκαθαρμένοις ἡ ἁγία Μεταλήψις γίνεται φωτισμός καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ καὶ ῥῶσις, τοῖς δὲ ἐμπαθέσι θρόνοις καὶ συγχυσις καὶ παιδεία, δι' ἧς ἀνίσταται τις εἰς μετάνοιαν τελείαν καὶ κάθαρσιν. Εἰ δέ τις καὶ τῆς παιδείας ταύτης ὀλιγοῦράς, ἐμπαθὼς αὐτὸς πάλιν τοῖς μυστηρίοις προσέρχεται, ἰοῦ θανατηφόρου γίνεται, τὴν αἰώνιον αὐτῷ προμνηστευσάμενος κόλασιν (Ἑρμ εἰς τὸ Ἄσμ Ε').»

απειλῶ, ὡς πρὸς τὸν ἔχθρον ἐγὼ εἶπα, ἔρει. Ἐκεῖνος οὖτως
ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐβόησεν, καὶ καταστράφη εἰς ὅλα ἀπὸ τὴν
εὐλαβίαν τοῦ θεοῦ, ὅς ἐστι ὁ ἀποκτείνων καὶ καμνίσων ἀμαρταν, ἐπειδὴ
αὐτὸς καὶ πρᾶγμα θεοῦ, τίς γὰρ ἐστὶς ἀναξίος λόγου συνάμα
ὁ θεὸς ὅς ἐστι λατρεῖα καμνίσων σπέρματι, ὅστις ὁ ἀρκῶς παντοῦ καὶ
παντοῦ ὅς ἐστι ἀποκτείνων καὶ καμνίσων (1).

Προφῆται ἐπὶ ὄρεσιν καὶ ἐπεινάσαν, οἱ δὲ ἐκλήτουντες
τὸν Κύριον οἷα ἐλαττωθήσονται, πάντες ἀγαθοῦ αἰετῶν
οἱ ἀγαθοὶ ἐξέστησαν, τῶν κατὰ ἐκείνην ὥστε ἐπὶ τὸν καὶ το
ῦτον να εἶσαν τὴν βουλήν τοῦ Κυρίου, ὅς ἐστι ὁ σπέρματι καὶ
πρᾶγμα. Ἄλλοις δὲ ὁ λόγος ὡς σπέρματι καὶ πρᾶγμα να καταστῶν
μὲν τὸν σωματικόν, καὶ τὸν καὶ τὸν να καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν
τῆς ἀφῆσαν, τῶν πρᾶγμα. Ἄλλοις δὲ ὁ λόγος ὡς ἀβλῶν τὸν πρᾶγμα
εἶναι καὶ πρᾶγμα, καὶ ὡς τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν ἀπὸ τὴν πρᾶγμα
πρᾶγμα τῶν ἀνιμῶν ἀλλοτρίοι, καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν ἀλλοτρίοι
πρὸς ἐκεῖνον ἀνιμῶς μεταστῶν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν
ρητῆς ἀκμῆ, να ἐκείνη τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν
τοῦ οἰοῦ, τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν
σχέσεις τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν
(2).

(1) Κατὰ τὸν σοφὸν Ζηγοδόπουλον ὁ φόβος εἰσπληρωτικὸς φόβος καὶ
τελειωτικός. Ὁ μὲν εἰσπληρωτικὸς ἀνθρώπος καὶ δουλικὸς δεικνύει
εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐμ, ὃς ἐκείνη. Κατὰ τὸν δὲ ἐκείνη αὐτὸς
ὁ φόβος καὶ ἐρχεται εἰς τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν
καὶ οἷος, ὅστις εἶναι ἄγνος ὁ φόβος Κυρίου ἄγνος ψαλ 18,9 καὶ
μία εὐλάβεια καὶ κίθως εἰς τὸν Θεὸν ἡνωμένη με ἀγάπην, ἥτις δια-
μένει πάντοτε εἰς αὐτὸν πλέον.

(2) Ἐχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ Ἅγιος χωρίον τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐ-
πιστολῆς τοῦ Παύλου (9, 4—5) ἐνθα ἐγλωττίζεται ὁ Ἰσραηλιτικὸς
λαός, τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς διὰ να τῶν τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν
σε τα τῆς λατρείας, τοῦ ἐδῶκε τὰς ἐπαγγελίας ὅτι θα κληρονομήσῃ
τὴν Παλαιστίνην διὰ μεσσοῦ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῶν λοιπῶν Πατρι-
αρχῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡδύκηται το κατὰ σάρκα να γεννηθῇ ὁ Χρι-
στός.

Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ Ἑβραῖοι ἐνέκα τῆς αμαρτίας τὴν οὖσαν ἐπέπρα-
 ξαν κατὰ τοῦ Κυρίου, ἐπώχευσαν. Ὅσοι δὲ αὐτὸ ἐκείνων ἐξη-
 τήσαν μὲ τὴν καρδίαν των τὸν Κύριον, αὐτοὶ δὲν θὰ ὑστερή-
 150 θοῦν οὐδενὸς ἀγαθοῦ. Ἐπώχευσαν δὲ βίβρα κατὰ τινὰ τρόπον
^Α καὶ ἐπείνασαν. Διότι ἀποῦ ἐφείνευσαν τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς. Ἐπεί-
 σεν ἐπάνω εἰς αὐτοὺς ἡ πείνα τοῦ ἄρτου καὶ ἀποῦ με δολιότητα
 ἔδλαψαν τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος τοῦ ζῶντος, ἔπεσαν εἰς αὐτοὺς ἡ
 δίψα καὶ ἐπετίθη ἐπάνω εἰς αὐτοὺς ἡ τιμωρία τῆς διψῆς ⁽¹⁾.
 Πείνα δὲ ἔπεσαν εἰς αὐτοὺς οὐχὶ ἄρτου αἰσθητοῦ, εὔτε δίψα ὕδα-
 τος αἰσθητοῦ, ἀλλὰ πείνα τοῦ να ἀκουσάν τὸν λόγον τοῦ Κυ-
 ρίου. (Ἀμ 8, 11) Ἐπώχευσαν λοιπὸν οὗτοι καὶ ἐπείνασαν
 Ὅσοι ὁμως ἀπὸ τα Ἑθνη ἔμαθον νὰ ζητοῦν με τὴν καρδίαν των
 τὸν Κύριον, δὲν θὰ ὑστερηθοῦν ἀπο κανὲν ἀγαθόν.

Τὸ παντὶλεῖον ἀγαθὸν εἶνε αὐτὸς ὁ ἴδιος Θεὸς. Αὐτὸν δὲν θὰ
 Β τὸν ὑστερηθοῦν ἐκεῖνοι οὖτοι τὸν ζητοῦν με τὴν καρδίαν των.
 Ὅστις λοιπὸν εἶνε ἀμαθὴς καὶ ἐχει ἐσφαλμένην γνῶσιν περὶ ἀ-
 γαθοῦ καὶ κακοῦ ἅς μὴ μὲν ὀνομαζῇ ἀγαθὸν ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα
 τοῦ ἑποίου ἢ ἀπολαυσίς εἶνε πρὸςκαίρος καὶ μαζὶ μὲ τὴν φθορὰν
 τοῦ σώματος συνεξαφανίζεται. Διότι ἐκεῖνος οὖτοι τὸν σωματικὸν
 πλοῦτον καὶ τα σωματικὰ προτερήματα συναριθμεῖ εἰς τὴν τά-
 ξιν τῶν ἀγαθῶν, αὐτὸς τὸ σεμνὸν ὄνομα καὶ εἰς μόνον τὸν Θεὸν
 πρέπον, καταρρίπτει εἰς πράγματα εὐτελεῖ καὶ οὐδενὸς λόγου
 ἄξια, καὶ συγχρόνως αὐτὸς θὰ περιπεσῇ καὶ εἰς μίαν φοβερωτάτην
 ἀντίφασιν. Διότι ἡ θὰ εἴπῃ ὅτι οἱ ἅγιοι Ἀποστολοὶ δὲν ἀπῆλθυσαν
 τὰ σωματικὰ ἀγαθὰ μὲ τὸ νὰ μὴ ἐζήτησαν μὲ τὴν καρδίαν των

(1) Ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ῥῆσις ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγ-
 γελίου, ὅτε ὁ Ἰησοῦς ὁμιλῶν πρὸς τὸν ὄχλον πέραν τῆς θαλάσσης
 τῆς Τιβεριάδος ἔλεγεν· «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχομενός
 πρὸς με οὐ μὴ πεινᾷ» (6, 35) καὶ ὅτε διπλεγόμενος πρὸς τὴν
 Σαμαρείτιδα ἔλεγε· ἐτὶ ὅμως ὁ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ
 πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον (4, 14)

τὸν Κύριον, ἢ, ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι τα ἐζήτην μὲν μὴ τὴν καρ-
 διαν τῶν τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ, ἀλλ' ὅμως δὲν τα ἀπελάμβανον.
 τότε αὐτός θα κατηγορήσῃ αὐτὴν τὴν ἁγίαν Γραφήν, ὅπου λε- C
 γει ὅτι οὐδενὸς ἀγαθοῦ ὑστεροῦνται ἔσοι ζητοῦν μὲ τὴν καρδίαν
 τῶν τὸν Κύριον. Καὶ ὅμως οἱ ἅγιοι καὶ ἐζήτουν πάντοτε μὲ τὴν
 καρδίαν τῶν τὸν Κύριον καὶ ἀπο τὴν κατανόησιν καὶ κατοχὴν
 αὐτοῦ τοῦ ζητουμένου δὲν ὑστεροῦντο. οὔτε τὰ φυλαγμένα εἰς
 τὴν αἰωνίαν ἀνάπαυσιν ἀγαθὰ ἐστερηθῆσαν Διότι περὶ ἐκείνων
 τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἡμπορεῖ νὰ λεγέται κυρίως το, «παντὸς ἀ-
 γαθοῦ » Ἐπειδὴ αἱ σωματικαὶ ἀπολαύσεις περιεχουν περισσότε-
 ρον πικρὸν μέρος ἀπὸ το γλυκύ. Οἱ γάμοι ἔχουν τὰς στερώσεις,
 τὰς χηρείας, τὰς μοιχείας αἱ γυναικαὶ ἐργασίαι τὴν ἀκαρ-
 πίαν τὸ ἐμπόριον τὰ ναυάγια τὰ πλοῦτη τὰς ἐπιβουλὰς καὶ ἐ-
 νέδρας αἱ τρυφαὶ καὶ οἱ κατὰ κόρον χορτασμοὶ καὶ αἱ συνεγεῖς D
 ἀπολαύσεις, τὰ διάφορα εἶδη τῶν νοσημάτων καὶ τὰ πολυάριθ-
 μα γένη τῶν παθῶν Ἄλλ' ὁ Παῦλος καὶ ἐζητεῖ μὲ πόθον τὸν
 Κύριον καὶ συγχρονῶς καὶ ἐκ τῶν ἀγαθῶν δὲν ἐλείπιν ἀπο αὐ-
 τον Καὶ ὅμως ποῖος ἡμπορεῖ ν' ἀπαριθμήσῃ τὰς σωματικὰς ἐνο-
 χλήσεις μὲ τὰς ὁποίας καθ' ὅλον τὸν βίον τοῦ συνεζῇ. Τρεῖς
 φορὰς ἐρραβδίσθη, μίαν φορὰν ἐλιθοβολήθη, τρεῖς φορὰς ἐναυά-
 γησεν, ἓνα ἡμερονύκτιον ἔκαμε κολυμβῶν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ
 κινδυνεύων νὰ κατακθῆναι ἀπὸ τα κυματά, πολλὰς φορὰς ἀ-
 νέλαβε ταξιδία διὰ ξηρὰς καὶ θαλάσσης μὲ πείναν καὶ δίψαν,
 πολλὰς φορὰς ἐσκληραγώγησε τὸν ἑαυτόν τοῦ μὲ νηστείας, μὲ
 κόπον καὶ μόχθον, πολλὰς φορὰς εὑρέθη εἰς διαφορὰς ἀνάγ-
 κας ('). Ἄνθρωπος λοιπόν, ὁ ὁποῖος μεχρὶ τῆς τελευταίας ὥρας

(') Εἰς τα θυμαστὰ αὐτὰ ἐγκώμια τοῦ θεοῦ Παύλου περικο-
 λουθεῖ ἐν συντομίᾳ ὁ Ἅγιος αὐτὸν τὸν Ἀποστόλον ὅπου λεπτομε-
 ρῶς περιγράφει τὰ ὅσα ὑπέστη χάριν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὴν πρὸς
 Κορινθίους Β'. Ἐπιστολὴν (11, 25-27). Μὲ τὴν τελευταίαν δὲ
 φράσιν τοῦ ὁ Μ Βασίλειος «διαφόρους ἀνάγκας» ἐννοεῖ τὸ εὐφύχει
 καὶ γυμνότητι τοῦ Ἀποστόλου.

τῆς ζωῆς του καὶ εἰπεῖν καὶ εἶδε καὶ ἦτο γυμνός καὶ ἐκολαφί-
 15 ζετο ἐμπαικτικῶς (¹), τῶς ὅν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἐσπερίετο λα-
 εἶν ἀπὸ τα σωματικά ἀγαθὰ Ἀνυψώσον λοιπόν, παρακαλῶ,
 τὸν κὺν σου εἰς τὸ ἐντως αγαθόν, ἵνα καὶ τὴν συμφωνίαν τῆς
 ἀγίας Γραφῆς καλῶς κατανοήσης καὶ μὴ πείσης εἰς ἀπειπίσαν
 μὲ τὴν ἀμφιβολίαν διὰ τὴν ἐννοίαν τοῦ λόγου τούτου

Δεῦτε τέκνα, ἀκούσατέ μου, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς
 «Ἐλᾶτε τέκνα μου, λέγει, ἀκούσατε με τὸν Κύριον μελλῶ
 νὰ σὰς διδάξω» Αὗτοι οἱ λόγοι εἶναι φωνὴ ἑνὸς καλοπροαιρέτου
 διδασκάλου, ὁ ὁποῖος μὲ μεγάλῃν εὐλικρινείαν καὶ ἀγαπὴν καὶ μὲ
 μίαν πατρικὴν εὐσπλαγγνίαν μᾶς προσκαλεῖ νὰ μᾶς διδάξῃ διότι
 τῷ ἐντὶ ὁ μαθητὴς εἶναι πνευματικὸν τέκνον τοῦ διδασκαλοῦ τοῦ.
 Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ὁποῦ ἀπὸ ἑνὸς ἄλλου λαμβάνει τὴν διὰ πλάσιν τῆς
 εὐσείδειας, τοῦτέστι τῆς ὀρθῆς πίστεως, αὐτὸς τρόπον τινὰ διὰ
 πλάττεται καὶ σχηματίζεται ἀπὸ αὐτοῦ καὶ λαμβάνει ὑπαρξιν,
 καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν κυοφοροῦσαν μητέρα διαγλύττονται τὰ ἐντὸς
 αὐτῆς σχηματιζόμενα βρέφη Ὅθεν ἀκριβῶς καὶ ὁ Παῦλος ὅλο
 151 κληρον τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Γαλατῶν, ἣ ὅποια εἶχεν ὅλως ὀλο-
 16 λῶ ἀποπλανηθῇ καὶ ἐκπίσσει ἀπὸ τα πρῶτα μαθήματα τῆς πί-
 στεως ἐποῦ τῆς εἶχε δώσει ὁ Ἀποστόλος, καὶ τρόπον τινὰ εἶ-
 χεν ἀποβαλθῇ ὡσαν ἑνα ἐκτρωμα, ὁ Παῦλος λέγων, ἀνατερό-
 μενος πάλιν ἐπάνω του καὶ διαμορφῶν καὶ σχηματίζων ἐξ ἀρ-
 χῆς πάλιν ἐντὸς αὐτῶν τὸν Χριστόν, τέκνα τοῦ τοὺς ὠνομαζε-
 καὶ ἐπειδὴ μὲ ὀδυνὴν καὶ θλίψιν ἔκαμνε τὴν διορθώσιν τῶν σφαλμα-
 τῶν αὐτῶν ἐλεγύνοντι πνευματικῶς κοιλοποιᾷ αὐτοὺς μεσα εἰς τὴν
 ψυχὴν τοῦ διὰ τὴν λύπην ἐποῦ ἡσθάνετο διὰ τοὺς ἀποπλανηθεν-
 τας καὶ ἐκπεσόντας ἀπὸ τὴν ὀρθὴν πίστιν **Τεκνία μου, οὕς πάλιν**
ὠδύνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. (Γαλ. 4, 19)
 «Παιδάκια μου, εἰλεγε, τα ὅποια πάλιν σὰς κοιλοποιῶ ἕως ὅτου

(¹) Ἐνταῦθα ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Ἅγιος περιχοπὴν τοῦ Ἀπο-
 στολῶν Παύλου ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους Α' Ἐπιστολῆς 4, 11

διαμορφώθῃ ὁ Χριστός ἐν τῷ σῶματι σου. «Ζητεῖ λοιπὸν τεκνα, ἀκούσατέ με». Τί ἄρα γε μέλλει νὰ μᾶς ὁ δάξῃ, ὁ πνευματικὸς ἡμῶν πατήρ, «Φοβόν, λέγει, Κύριον ὅτι σὺς ὁ δάξω». Ἐπειδὴ προηγουμένως μᾶς ἐπρίσταξε νὰ φοβούμεθα τὸν Κύριον, καὶ μᾶς ἐφανερώσῃ τὸ κέρδος ὅπου θὰ προξενῇ εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ, μετὰ τὸ νὰ εἰπὲν «ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμία ὑστέρησις εἰς ἡμᾶς ἐκ τοῦ φόβου αὐτοῦ», τώρα μᾶς παραδίδει σὺν ἄμαρτιαν καὶ μίαν διδασκαλίαν διὰ τὸν θεῖον φόβον. Διότι ἐτι μὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑγιαίνῃ κανεὶς αὐτὸν καθένας ἡμῶν εἰς τὸ εἶπῃ, ἀκομή καὶ ὁ ἀμαθὴς με ποῖον ἔμως τροπὸν εἶνε δυνατόν νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς τὴν ὑγίαν του, αὐτὸ το ἔχει εἰς πλεον μόνον ἐκεῖνος ὅπου γνωρίζῃ τὴν ἰατρικὴν τέχνην. Δὲν εἶνε καλὸν καὶ σωτήριον πράγμα κάθε φόβος· ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἓνας ἐχθρικός φόβος, διὰ τὸν ὅποιον ἀπεργάζεται ὁ Προσκήρυξας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ λέγων· ἀπὸ φόβου ἐχθροῦ ἐξελοῦ τὴν ψυχὴν μου (ψαλ. 63, 2). Διότι ἐχθρικός φόβος εἶνε ἐκεῖνος ὅπου προξενεῖ εἰς ἡμᾶς τὴν δειλίαν τοῦ θανάτου· ἐκεῖνος ὅπου καταπειθεῖ ἡμᾶς νὰ τρέμωμεν ὑπεροχῇ προσώπων. Διότι ἐκεῖνος ὅπου φοβεῖται αὐτὰ, πῶς ἔστι ἡμπορήσῃ εἰς καιρὸν μαρτυρίου νὰ ἀντιπαραταγῇ κατὰ τῆς ἀμαρτίας μέχρι θανάτου, καὶ νὰ πληρώσῃ τὸ ὀφειλόμενον χρεὸς εἰς τὸν Κύριον, ὁ ὁποῖος δι' ἡμᾶς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὅπου εὐκόλῃ τρομάζει ἀπὸ τοὺς δαίμονας, ἔχει μέσα του τὸν ἐχθρὸν φόβον. Καὶ ἐν γένει ὁ τοιοῦτος φόβος φαίνεται ὅτι εἶνε παθὸς ὅπου γεννᾶται ἀπὸ ἀπίστιαν. Διότι κανεὶς ἀπὸ ἑσους πιστεύουσιν ὅτι ὑπάρχει πλησίον τῶν ἑσῶν ἰσχυρὸς βοηθός, δὲν φοβεῖται ἀπὸ κανενὸς ἀπὸ ἑσους δοκιμάζουσιν νὰ τὸν τρομάξουσιν. Ἀλλ' ἔμως φόβος ὅπου προξενεῖ σωτηρίαν, καὶ φόβος ὅπου σοῦ φέρει ἁγιασμόν, φόβος ὅπου γεννᾶται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν κατόπιν ἐργασίας καὶ ἐκασκήσεως καὶ οὐκ ἀπὸ πάθος θελεις νὰ σοῦ φανερώσω ποῖος εἶνε. Ὅταν ἐξωθῇσαι νὰ πράξῃς καμμίαν ἁμαρτίαν, τότε εἰς τὴν στιγμὴν ἐκείνην συλλογίσου, σὲ παρακαλῶ, ἐκεῖνο τὸ φρικτὸν καὶ ἀνυποφορὸν τοῦ Χριστοῦ δικαστή-

ριον, όπου προκαθίσταται μὲν ἐνώπιον ὄλων ἐπάνω εἰς ἓνα θρόνον ὑψηλόν καὶ ἐκτετακμένον ὁ κριτής, παρίσταται δὲ ὅλη ἡ κτίσις ὑποταγμένησα τὴν ἐκφάνειαν αὐτοῦ τὴν ἐνδοξὴν μελλομένην δὲ νὰ παρασταθῶμεν κατὰ σειρὰν ὅλοι ἀπὸ ἑνας-ἑνας, δια νὰ ἐξετασθῶμεν δι' ὅσα ἐπράξαμεν εἰς τὴν ζωὴν μας Ἐπειτα εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ ἔχει πράξει πολλὰς ἁμαρτίας συλλογισθὲν ὅτι παρίστανται ἐκεῖ κάποιοι φοβεροὶ καὶ κατηρεῖς ἀγγέλους, πῦρ βλέποντες, κύρ
 ε ἀναπνεοντες διὰ τὴν φαρμακωμένην προαιρεσίν των, εἰς τὰ πρόσωπα μαυροὶ ὡσάν τὴν νύκτα, δια τὴν σκυθρωποτητα καὶ μισανθρωπιαν των Ἐπειτα ἓνα βάραθρον βαθυ, καὶ σκοτὸς χωρὶς καμμίαν διεξόδον, καὶ πῦρ χωρὶς καμμιαν λάμψιν, τὸ ὁποῖον ἐκεῖ μέσα εἰς τὸ σκοτὸς τὴν μὲν καυστικὴν του δυνάμιν ἔχει, τὴν δὲ λάμψιν του ἔλασεν. Ἐπειτα ἓνα εἶδος σκληρῶν φαρμακερῶν καὶ σαρκιφάγων, ὁποῦ τρώγουν μὲ ἀπληστίαν καὶ δὲν γορταίνουν πατε, ὁποῦ προξενοῦν ἀφορητοὺς πόνους μὲ τὸ καταφάγωμα ἐκεῖνο Ἐπειτα τὴν κοιλίαν, ἡ ὁποία εἶνε ἡ πλεον σκληροτάτη ἀπὸ ὅλης, τὸν ὀνειδισμόν, λέγω, ἐκεῖνον καὶ τὴν κατασχύνην τὴν αἰωνίαν Αὐτὰ νὰ φοβῆσαι καὶ μὲ αὐτὸν τὸν φόβον διδασκόμενος, ὡσάν μὲ ἓνα γαλινὸν τροπὸν τινὰ ἀποκοπτε τὴν ψυχὴν σου ἀπὸ τὴν πρὸς τὰ ραῦλα ἐπιθυμίαν Αὐτὸν τὸν φόβον
 182 τοῦ Κυρίου λέγει ὅτι ὅς μὰς διδάξῃ ὁ πατήρ· ἐγὼ ἀπλῶς θὰ δι-
 Α δάξῃ ὅλους, ἀλλὰ ἐκεῖνους μόνον ὁποῦ ἔχουν τὴν προαιρεσιν νὰ τὸν ἀκούουν ὅχι ἐκεῖνους ὁποῦ ἐξεπέσαν ἀπὸ τὴν ἐρῶτην διδασκαλίαν καὶ εὐρίσκονται πλεον μακρὰν ἀπὸ αὐτόν, ἀλλ' ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἐπιθυμίαν ὁποῦ ἔχουν νὰ σωθῶν προστρεγοῦν εἰς αὐτόν ὅχι ἐκεῖνους ὁποῦ εἶνε ξένοι ἀπὸ τὰς διαθήκας (Ἐφ 2.12) (·) ἀλλ' ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος γίνονται ἰδιεῖς τοῦ ἐξ αἰτίας τῆς υἱοθεσίας τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνουν. Δια τοῦτο λέγει, διὕτε· τουτέστιν, ἔλατε, πλησιάσατε με με τὰ καλὰ ἔργα

(·) Διαθήκας εἶπεν ὁ Ἀποστόλος, διότι, κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοδώρητον, ὁ Θεὸς ὑπεσχέθη νὰ δώτῃ εἰς τοὺς Ἑβραίους καὶ τὴν Νέαν Διαθήκην. Πράξις 31.31).

σας, τέκνα μου, ὁποῦ κατηξιώθητε δια τῆς παλιγγενεσίας να γίνεται υἱοὶ τοῦ φωτός Ἀκουσατε ἐσσι ἔγχετε τὰ ὦτα τῆς καρδίας σας ἀνοικτα, φόβον Κυρίου θα σὰς διδάξω Αὐτόν τον φοβόν, τὸν ὁποῖον ἀνωτέρω σὰς περιεγραψα.

Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἡ ἀγαθίας, «Ποῖος, λέγει, εἶνε ὁ ἄνθρωπος οὗου θέλει ζωὴν, οὐοῦ ἀγαπᾷ τὰ ἰδοη καλὰς ἡμέρας. Ὅστις, λέγει, θέλει ζωὴν, δηλαδὴ δοχι αὐτὴν τὴν κοινήν, τὴν ὁποῖαν ἔχουν καὶ τὰ ἄλογα ζῶα, ἀλλὰ τὴν ὄντως ζωὴν, οὐοῦ δὲν διακόπτεται ἀπο τον θάνατον Διοτι τῶρα, λέγει ὁ Ἀποστολὸς, ἀποθνήσκετε καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ Ὅταν δὲ ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ (Κολ 3, 3-4) (') Λοιπὸν καὶ ἡ ὄντως ζωὴ, ὁ Χριστὸς, καὶ ἡ ἰδικὴ μας με αὐτόν πολιτεία καὶ ἀναστροφή, εἶνε ζωὴ ἀληθινή Ὅμοιως δὲ καὶ αἱ ἡμέραι ἄλλαι μὲν εἶνε καλαὶ, ἐκείναι τὰς οποῖας υποσχετικῶς μὲς προσάλλει ὁ Προφητὴς λέγων «Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν, ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθὰς:» Διότι αἱ ἡμέρα, αὐτοῦ τοῦ αἰῶνος ὁ εἶνε πονηραὶ, ἐπειδὴ καὶ ὁ αἰὼν αὐτός, με τὸ να εἶνε τὸ μετρεῖν καὶ ὄριον τοῦ κοσμοῦ τούτου, δια τον ὁποῖον ληγεται ὅτι, Ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ καίται (Α'. Καθολ. Ἰωάν 5, 19), συναφομοιώνεται με τὴν φύσιν τοῦ κοσμοῦ, τον ὁποῖον ἐκμετραῖ Μέρη δι τοῦ χρόνου αὐτοῦ εἶνε αὐταὶ αἱ ἡμέραι. Δια τοῦτο λέ-

(') Περὶ τῆς ἀποστολικῆς αὐτῆς ῥήσεως ἴδε σελ 54 σημ. 2 Προστίθεται δε καὶ τρίτον ἰδαφιν ἐντοπῶα εἶταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ...». Τοῦτα εἰναι, εἰς τὴν Δευτέραν Περαιεσκιν ὁ Χριστὸς ὁποῦ τῶρα εἶνε ἀκατος, θα φανερωθῇ με δοξαν ὡς Θεὸς ὁποῦ εἶνε, τότε δε καὶ οἱ Χριστιανοὶ θα φανερωθοῦ, μὲζι με τὸν Χριστόν με δοξάν, καὶ τότε θα φανῇ καὶ ἡ ἀληθινὴ ζωὴ των ὁποῦ τῶρα δὲν φανεται. Δὲν πρέπει λοιπον οἱ Χριστιανοὶ να ζητοῦν τα πικρανικαὶ φανόμεινα, ἀφοῦ διὰ τοῦ ἀγίου Βαπτίσματος ἀπεθκνον ὡς πρὸς τὰ γήινικα να μὴ ζητοῦν δοξάν ἐδῶ καὶ τιμὰς φθειρομενας, ἀλλ' ἐκεῖ θα ἀποκτησاون τὴν δόξαν, ἐν εὐρεθοῦν ἀξίαι πύτης (Θεοφύλ.).

γει ο Ἀποστολος· Ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, διὰ αἱ ἡμέραι
 πονηραὶ εἰσὶ (Εἰσο. 5,16) ⁽¹⁾ καὶ ὁ Ἰακώβ πάλιν λέγει
 Αἱ ἡμέραι τῶν ἡτῶν μου μικραὶ καὶ πονηραὶ (Γεν 47,9) ⁽²⁾
 Ὡστε τώρα μεν δὲν ευρισκομεθα εἰς ζωὴν ἀλλὰ εἰς θάνατον
 ■ Διὰ τοῦτο καὶ ᾔδεται ὁ Ἀποστολος λέγων Τίς με ῥύσεται ἐκ
 τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου (Ῥωμ 7,24) ⁽³⁾ Ἀλλὰ
 ὑπάρχει μία ἄλλη ζωὴ, εἰς τὴν ἐπειὰν μᾶς προσκαλεῖ ὁ λόγος
 καὶ τώρα μὲν αἱ ἡμεῖραι ἡμῶν εἶνε πονηραὶ, ὑπάρχουν ὅμως
 ἄλλαι τινὲς ἡμέραι ἐποῦ εἶνε καλᾶι, τὰς ὁποίας νῦν δὲν διακο-
 πτεῖ, διότι θα εἶνε ὁ Θεὸς αὐτῶν ῥῶς αἰώνιον ὅπου φωτίζει αὐ-
 τὰς λαμπρῶς μὲ τὸ φῶς τῆς ἰδικῆς τοῦ δόξης ⁽⁴⁾ Ὅταν λοιπὸν
 ἀκούσης ἡμέρας καλὰς, μὴ νομίσῃς ὅτι σοῦ διδεται ὑποσχεσίς
 διὰ τὴν ἐνταῦθα ζωὴν Διότι φθαρταὶ εἶνε αὗται, τὰς ὁποίας ἀ-
 ποτελεῖ ὁ αἰσθητὸς ἥλιος· καὶνὸν δὲ πρᾶγμα φθαρτὸν δὲν ἠθέλειν
 εἶνε ἀρμαδιὸν νὰ προσφερθῇ ὥσπερ εἰς τὸν ἀφθαρτὸν Διότι ἐὰν ἡ
 ψυχὴ εἶνε ἀφθαρτος, ἀφθαρτα ἐμὼς εἶνε καὶ τὰ ἡαρ.ματα
 Ε αὐτῆς Καὶ, Παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου (Α΄ Κορ
 7,31). «Περνᾷ, λέγει καὶ γάνεται ἡ μορφή αὐτοῦ τοῦ κο-
 σμου» Ἀφοῦ δὲ ὁ Νομὸς περιεγεί τὴν σκιάν τῶν μελλόντων
 ἀγαθῶν ⁽⁵⁾ τότε ἐννοοῦνται, παρακαλῶ, κάποια σάββατα τρυφερά,

(1) Ἐξαγοραζόν-τες δηλαδὴ τὸν καιρὸν, ἐξηγεῖ ὁ ἱερός Θεοφύλακτος, μὲ τὴν ὑπομνησιν ὅπου θα δεικνύατε εἰς τὰς θλίψεις, διότι αἱ ἡμέραι εἶνε πονηραὶ ἐξ αἰτίας τῶν πονηρῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων.

(2) Διότι, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, ἐξ ἑνὸς μοχθοῦ καὶ ταλαιπωρίας.

(3) Ἐν τῇ ἐν τῷ σώματι ζωῇ ἀνόμεσεν ὁ Ἀποστολος θνήσκον, λέγει ὁ ἱερός Θεοφύλακτος, διότι τὸ σῶμα ἡμῶν ὑπέκειται εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν ἁμαρτίαν.

(4) Ἐχει ὑπ' ὅψιν τοῦ ὁ Ἅγιος ῥῆσιν τοῦ Ἡσαίου· οὐ γὰρ δύσκει ὁ ἥλιός σου, καὶ ἡ σελήνη σου οὐκ ἐλάλει· ἐστὶ γὰρ Κυριὸς σου ῥῶς αἰώνιον» (60,20).

(5) Εἶνε ῥῆσις τοῦ ἀποστόλου Παύλου λέγοντος ἐν τῇ πρὸς Ἐ-

ἁγία⁽¹⁾, ἀπὸ τὰς αἰωνίας ἡμέρας νοσητικῆς, ἐορτᾶς καὶ ἐννόησον τοιοῦτοτρόπως αὐτά, παρακαλῶ, ὥπως ἀρμοζει καὶ εἶναι δέξιον εἰς τὸν πνευματικὸν νόμον. Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ καὶ χεῖλῃ σου τοῦ μὴ λαλήσαι δόλον ⁽²⁾. «Παῦσον, λέγει, τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ το κακὸν καὶ τὰ χεῖλῃ σου να μὴ λαλήσουν δόλια». Ἐὰν θέλῃς να εὐρεθῇς μέσα εἰς τὰς ἡμέρας τὰς ἀναθὰς, εἰς ἀγαπᾶς τὴν ζωὴν, κάμε τὴν ἐντολὴν τῆς ζωῆς. Διοτι Ὁ ἀγαπῶν με, λέγει, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει (Ἰωάν. 14, 23) Πρώτῃ δὲ ἐντολῇ εἶνε τό· «παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ τὴν κακολογίαν καὶ τὰ χεῖλῃ σου ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ λαλήσουν δολιότη τας». Διοτι σχεδὸν ἡ προχειροτάτῃ καὶ πολυμηχανὸς ἁμαρτία εἶνε ἐκείνη ὅπου διὰ γλώσσης ἐνεργεῖται Ἐτυχε νὰ ὀργισθῇς : καὶ ἡ γλῶσσα ἀμείσως προτρέγει. Εὐρισχασαί εἰς ἐπιθυμίας : καὶ τὴν γλῶσσαν ἔχεις πρὸ πάντων τρεπὼν τινὰ ὥσαν μιαν μα-
στρωπὸν καὶ προαγωγὸν, ἡ ὁποία συνεργεῖ μετὰ σοῦ εἰς τὴν ἁμαρ-
τιαν, ἡ ὁποία μετὰ τοῦ θελητηριον τῶν λόγων παρασύρει τοὺς ἀνθρώ- 153
πους. Ἄλλα προσετι καὶ ὄπλον εἰς ἐσὲ διὰ τὴν ἀδικίαν εἶνε ἡ ^Α
γλῶσσα, ὅταν φθιγγεταί ὀχι ὅσα ἔχεις εἰς τὴν καρδίαν σου, ἀλλὰ
ὅσα συντελοῦν εἰς τὴν ἀπάτην τοῦ ἄλλου. Καὶ τις ἡ ἀνάγκη νὰ
ἀπαριθμῶ ὅσα τοῦ λόγου ὄλας τὰς ἁμαρτίας ὅπου γίνονται διὰ
τῆς γλώσσης; Γεμάτῃ εἶνε ἡ ζωὴ μας ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα, τὰ
ὅποια γίνονται ἀπὸ τὴν γλῶσσαν Ἀισχρολογίαι, ἀστειότητες,
μωρολογίαι, τὰ ἀνάρμοστα, κατακρίσεις, ἀργολογία, ἐπιπορκίαι,
ψευδομαρτυρίαι, ὅλα αὐτὰ τὰ κακά, καὶ ἄλλα ἀκόμη περισσό-
τερα ἀπὸ αὐτὰ τῆς γλώσσης εἶνε ἐνημιουργήματα. Ἐκεῖνοι δὲ

ὅραιοις Ἐπιστυλῇ ὅτι ὁ Νόμος εἶχε τὸν τύπον καὶ τὴν σκιαγραφίαν
τῶν ἐρχθῶν ὅπου ἐμελλαν νὰ δοθοῦν ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἐν τῇ Νέῃ
Διαθήκῃ εἰς τοὺς πιστεύοντας.

(1) Ἀναφέρεται εἰς ῥῆσιν τοῦ Ἠσαίου· καὶ καλέσεις τὰ σάββατα
τρυφερὰ, ἐγὼ τῷ Θεῷ σου δεδοξαμένους (58, 13).

(2) Ἐντεθεν ἀρχίζει ὁ Προφήτης τὴν διδασκαλίαν του περὶ τοῦ
πρώτου φόβου τοῦ λεγομένου στοιχειωτικοῦ καὶ εἰσπαγωγικοῦ.

πάλιν ὑποὶ ἀνοίγουν τὸ στόμα των ἐναντίον τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ
 B καὶ ἀδικίαν εἰς τὸ ὄψος λαλοῦν⁽¹⁾ μὲ κανὲν ἄλλο πρᾶγμα καὶ ὄχι
 μὲ τὸ ὄργανον τῆς γλώσσης ἐργάζονται αὐτὴν τὴν ἀσέβειαν.
 Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐκ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ καὶ ἐκ τῶν
 λόγων σου κατακριθήσῃ (Ματθ 12, 37) «παῦσον τὴν
 γλῶσσάν σου ἀπὸ κάθε κακοῦ καὶ μὴ συνάξῃς ματαίους θησαυ-
 ροὺς με ψευδῆ γλῶσσαν⁽²⁾» «Παῦσον δὲ καὶ τὰ χεῖλη σου νὰ
 μὴ λαλήλουν δολιότητα», ἔπει σημαίνει ὁλοκληρὸν τὸ ὄργανον
 τοῦ σὸς ἔδοθη διὰ τὴν ὑπερίσταν τοῦ λόγου κάμει το νὰ σχολάζῃ
 καὶ ἀργῇ ἀπὸ τὴν ποιήσαν ἐνεργίαν. Εἶναι δὲ ὁ δόλος κακῆ πράξις
 λαθραία, ἡ ὁποία με ὑποκρίσιν ἔπθεν τῶν ὠφελίμων προσφίρεται
 πρὸς τὸν πλῆσιον.

Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιήσον ἀγαθόν· ζήτησον εἰρή-
 νην καὶ δίωξον αὐτήν. Ἀπομακρυνθῆτι, λέγει, ἀπὸ το κακὸν
 καὶ κάμει το καλὸν ζή-ησῃ τὴν εἰρήνην καὶ προσπάθησῃ νὰ τὴν
 C ἀποκτήσῃ. Σχετῶδες εἶναι αὐταὶ αἱ συμβουλαὶ καὶ μᾶς εἰσά-
 γουν εἰς τὴν εὐσεβίαν με τὰς ἡτοιμασμέναις ἀκριδῶς νὰ
 εἰμὲθα κύριοι τῆς γλώσσης, νὰ ἀπεχωμὲν ἀπὸ δολιρας ἐπιβου-
 λὰς νὰ ἀποβιγώμην ἀπὸ το κακὸν Διότι ἡ ἀποχὴ ἀπὸ το κακὸν
 δὲν ἀρμολογεῖ ἐκ τὸν τελειον, ἀλλ' εἰς τὸν ἀρχάριον εἰς ἐκείνον
 ὅπου τῶρα μανθάνει τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς εὐτελείας, ἀρμολογεῖ
 νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν κλισίαν, ἐποὶ εἶχεν εἰς τὸ κακὸν καὶ τρό-
 πεν τινά, ἀποὺ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν συνήθειαν τὴν ὁποίαν εἶχεν
 ἀποκτήσῃ εἰς τὴν καλὴν ζωὴν ὡσαν τρόπον τινὰ ἀπὸ ἑνα κακὸν
 δρομον, τότε με αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἀρχίσῃ νὰ ἐργάζεται τα
 καλὰ Διότι εἶναι ζήμιον νὰ ἀρχίσῃ καλεῖς τὴν ἀρετὴν, ἐὰν οὐκ

(1) Ἐχει πρὸ ὀφθαλμῶν το ψαλμικὸν ἀδικίαν εἰς τὸ ὄψος ἐλα-
 λησαν (72,8), ἐνθα ὁ Προφῆτης ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἀνικιδεστώτων
 ἀμαρτωλῶν ὅπου τολμοῦν νὰ βλασφημοῦν καὶ κατα τοῦ Θεοῦ.

(2) Ἐχει πρὸ ὀφθαλμῶν ἐνταῦθα ὁ Ἅγιος ῥῆσιν ἐκ τῶν Πικραι-
 μιῶν· «Ὁ ἐνεργῶν θησαυρίσματα, μάταια δώκει καὶ ἐργάζεται εἰς
 παγίδας θανάτου (Παρ 21, 6)

ἀπεμακρυνθῇ τροπὴ τέτρα τελευτῶς καὶ ἀ-τροφυῇ ἀπὸ τὸ κακόν, καθὼς εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀνακτασθῇ κανεὶς τὴν υγίαν τοῖ, ἐὰν ὅν ἀπαλ' λαχθῇ τελευτῶς ἀπὸ τὴν ἀσθενεῖαν ἢ νὰ αισθανθῇ θερμότητα D
ἐκεῖνος ἐποῦ, ὅν ἐ-αυσεῖν ἐντελῶς ἀπὸ τοῦ νὰ ᾔνε παγωμένος ἀπὸ τοῦ ῥίγος· διατι αὐτὰ ταῦτο, τὸ ῥ-γος καὶ ἡ θερμότης, δὲν ἔμπο-
ροῦν συγγρῶνως νὰ συνυπάρχουν τοιουτοτρόπως καὶ ἐκεῖνος ἐποῦ
μελλεῖ νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν ἐνάρετον ζωὴν, εἶνε ἀνάγκη πρῶτον
νὰ παύσῃ νὰ ἔχῃ κάθε σχεῖσιν καὶ συνάφειαν μετὰ τὸ κακόν. Ζή-
τησον εἰρήνην καὶ δίδωσον αὐτῇ. «Ζήτησε τὴν εἰρήνην, λέγει,
καὶ κινήτησέ τὴν μετὰ προσπάθειαν νὰ τὴν συλλάβῃς». Δι' αὐτὴν
τὴν εἰρήνην εἰπὲν ὁ Κύριος *Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν*
ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν εἰρήνην, ἐγὼ
δίδωμι ὑμῖν (Ἰωάν. 14, 27¹). Ζήτησον λοιπὸν τὴν εἰρήνην αὐ-
τῇ τοῦ Κυρίου καὶ προσπάθησε μετὰ ἐπιμονὴν νὰ τὴν εὗρῃς καὶ
ἀποκτήσῃς· θὰ τὴν κινήτῃς δι' ἐγὼ ἄλλως, παρὰ μετὰ νὰ
τρέχῃς μετὰ ἕνα ὀρισμένον σκοπὸν διὰ νὰ λάβῃς τὸ βραβεῖον τῆς
ἐνω κλησιῶς (2). Διότι ἐπάνω εἶνε ἡ εἰρήνη ἡ ἀληθινή· Ἐπειδὴ E
τῶντι ἐφ' ἔσαν χρονικὸν διάστημα εἰμεθα συνδεδεμένοι μετὰ τὴν
σάρκα, εἰμεθα συγχρόνως δεσμευμένοι συνάμα καὶ μετὰ πολλὰ
πράγματα ἐποῦ πολλοὺς μᾶς ταρασσούν. Ζήτησον λοιπὸν εἰρήνην,
ἀπαλλαγὴν δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς θορυβοὺς τοῦ κόσμου τούτου ἀπό-
κτησε γαλήνιον νοῦν, μίαν πολὺ ἀκύναντον καὶ ἀτάραχον κατά-
στασιν τῆς ψυχῆς, ἐποῦ μῆτε ἀπὸ πάθῃ νὰ διασαλευεταί, μῆτε ἀπὸ
ψευδῆ δόγματα ἐποῦ μετὰ τὰς πιθανολογίας των νὰ σὲ παρακινεοῦν
εἰς συγκατάθεσιν εἰς αὐτά, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν εἰρήνην τοῦ
Θεοῦ ἐποῦ ὑπερβαίνει κάθε νοῦν, ἢ ἐποῖα νὰ φρουρῇ τὴν καρδίαν σου.
Ἐκεῖνος ἐποῦ ζητεῖ εἰρήνην, τὸν Χριστὸν ζητεῖ μετὰ πόθον, διότι

(1) Ἡ τοῦ κόσμου εἰρήνη, ἐρμηνεύει ὁ θεὸς Χρυσόστομος, πολ-
λάκις καὶ μετὰ κακὸν σκοπὸν γίνεται καὶ ἀνωφελὴς εἶναι, ἐγὼ δὲ δίδωμι
τοιαύτην, λέγει ὁ Κύριος, ὥστε νὰ εἰρηνεύετε ἀναπαυαζὺ σας (Ἰω.
75 εἰς τὸ κατὰ Ἰωάν.).

(2) Περὶ τούτου ἴδε σημειώσιν ἐν σελ. 118.

αὐτός εἶνε ἡ εἰρήνη ὃ ὁποῖος ἀνέβλεπε τοὺς οὐρανούς καὶ τὰ νεφελὰ
 ῥον ἀνθρώπων, ὃ ὁποῖος φέρει εἰρήνην καὶ ἐργάζεσθαι μετὰ
 αἷμα τοῦ Σταυροῦ αὐτοῦ καὶ ἔσα εἶνε εἰς τοὺς οὐρανούς καὶ
 ἔσα εἶνε εἰς τὴν γῆν (¹)

Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν
 αὐτῶν «Οἱ ὀφθαλμοὶ λέγει, τοῦ Κυρίου εἶνε ἐπάνω εἰς τοὺς δι-
 154 καίους καὶ τὰ ὦτα αὐτοῦ εἶνε ἀνέκτα εἰς τὴν δέησιν τῶν» Κα
 ὡς οἱ Ἅγιοι εἶνε σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ μέλη διὰ μέρους (Α
 Κορ 12, 27²) καὶ καθὼς ἐθεσιν ὁ Θεὸς εἰς τὴν Ἑκκλησίαν
 ἄλλους μὲν νὰ εἶνε ὀφθαλμοὶ, ἄλλους δὲ νὰ εἶνε γλῶσσαι,
 ἄλλους ὁποῦ νὰ εἶνε ἀντιτῶν χειρῶν καὶ ἄλλους ἀντιτῶν
 ποδῶν (³), τοιοῦτοτρόπως καὶ αἱ ἀνταρτίαι δυνάμεις αἱ πνευ-
 ματικαὶ ὁποῦ εὐρισκονται εἰς ἕλκον τὸν οὐρανόθεν τόπον ἁλ-
 λαι μὲν λεγονται ὀφθαλμοὶ μετὰ τὸ νὰ εἶνε ἐμπιστευμένοι εἰς
 αὐτὸς τὸ ἔργο, νὰ ἐπιβλεπωσιν ἡμᾶς ὅλῃαι δὲ λεγονται ὦτα,
 μετὰ τὸ νὰ παραλαμβάνουν τὰς δέησεις ἡμᾶς Τώρα λοιπὸν ὁ φη-
 λμος τὴν δυνάμιν ἐκενῆν ὁποῦ μᾶς ἐμπιστευται καὶ τὴν δυνά-
 μιν ὁποῦ παραλαμβάνει τὰς εὐχὰς ἡμᾶς ὡς μᾶς εὐχαλ-
 μούς καὶ ὦτα «Οἱ ὀφθαλμοὶ λοιπὸν τοῦ Κυρίου εἶνε ἐπάνω εἰς
 τοὺς δικαίους καὶ τὰ ὦτα αὐτοῦ εἶνε ἀνέκτα νὰ ἀκούσιν τὰς
 B δέησεις τῶν» Ἐπειδὴ καθεὶ πράξις τοῦ δικαίου εἶνε ἀξία τῆς
 θεωρίας τοῦ Θεοῦ, καὶ καθεὶ λόγος τοῦ, μετὰ τὸ νὰ μὴ λεγεται τιποτε
 ὀργῶς καὶ ἀνωρελῶς παρὰ τοῦ δικαίου εἶνε ὁραστικός καὶ ἀπο-
 τελισματικός, διὰ τοῦτο λέγει ὁ ψαλμὶς ἐνταῦθα ὅτι ὁ δικαίος
 πάντοτε ἐφορᾶται ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ πάντοτε εἰσακούεται (⁴)

(¹) Περὶ τούτου ἴδε ἐν σελ. 164 καὶ 192

(²) Ταυτέστι μετὰ μερικῇ σχετικῶς πρὸς τὰς ἐν ἑλκῇ τῇ κοίτῃ
 Ἑκκλησίᾳ, αἱ ὁποῖαι ἐν συνόλῳ ἀποτελοῦν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ

(³) Ἀναφέρεται ὁ Ἅγιος εἰς χωρίον τῆς Α΄ πρὸς Κορινθίους ἐπι-
 στολῆς τοῦ Παύλου (12, 14).

(⁴) Δίκαιοι, καθὼς ἀλλὰ ἡμεῖς κεραιτρησάμεν, ἐννοοῦνται οἱ ἐνά-
 ρητοι ἐν γένει, οἱ τὰς ἀρετὰς πάσας ἐργαζόμενοι.

Πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. «Τὸ πρόσωπον δὲ τοῦ Κυρίου», λέγει, εἶνε ἐπάνω εἰς ἐκείνους ὅπου πράττουσιν τὴν ἁμαρτίαν, διὰ νὰ ἐξολοθρευθῇ ἀπὸ τὴν γῆν τὴν ἐνέμνησιν αὐτῶν». Πρόσωπον νομίζω ὅτι ὀνομάζεται ἡ μετὰ παρρησίαν καὶ περὶ φάνειαν ἐλευσίς τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Διὰ τοῦτο καὶ εἶπεν ὅτι, «ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπιβλέπουσιν τὸν δίκαιον», μετὰ νὰ μᾶς παρατηρῇ ἀκομῇ ἀπομακρὰν αὐτό δὲ τὸ πρόσωπον τοῦ ἱερείου φανῇ τότε, διὰ νὰ ἐξολοθρευθῇ ἀπὸ τὴν γῆν ἡ ἐλπίς τὴν ἐνέμνησιν τῆς ἁμαρτίας. Διότι μὴ μοῦ ἐκλάβῃς τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ ὅτι εἶνε σωματικῶς διασταλταί, ἐπειδὴ τότε βεβαία θὰ φανῇ πολὺ παράλογον αὐτὸ εἶπαι λέγει ἡ Γραφή, ὅτι χωριστὰ μὲν ὑπάρχουν οἱ ὀφθαλμοὶ ὅπου νὰ φωτίζουσιν τὸν δίκαιον. χωριστὰ δὲ πάλιν εἶνε τὸ πρόσωπόν τοῦ ὅπου νὰ διευθύνεται μὲ ὀργὴν ἐπάνω εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Καὶ ὅμως βεβαία οὕτε ὀφθαλμοὶ ἔμπορῶν νὰ ὑπάρχουν χωρὶς πρόσωπον, οὕτε πρόσωπον χωρὶς ὀφθαλμοὺς. Τὸ βεβαίον ὅμως εἶνε ὅτι κανένας μὲν ἄνθρωπος δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἴδῃ τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ζήσῃ κατὰ τὴν («Ἐξοδ. 33, 20»). Οἱ ἄγγελοι ὅμως ἐκείνων ὅπου εἶνε παραμικροὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ παντός βλέπουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς ἡμῶν, ὅστις ὑπάρχει εἰς τοὺς οὐρανούς («Ματθ. 18, 10'). Διότι νῦν μὲν ἀδύνατον νὰ ὑπομεινωμεν τὴν θεωρίαν τῆς ἐνδόξου παρουσίας τοῦ Κυρίου ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκὸς ὅπου μᾶς περιβάλλει. Οἱ ἄγγελοι ὅμως μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχουν κανέν τοιοῦτον παραπέτασμα ὅμοιον μετὰ τὴν ἰδικὴν μας σάρκα, ἀπὸ κανέν

(1) Μικροὶ καλοῦνται οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι καὶ ταπεινοὶ διὰ Χριστόν, τῶν ὁποίων οἱ ἄγγελοι τόσον εἶνε φιλιωμένοι μετὰ τὸν Θεόν, ὅπου διὰ παντός βλέπουσιν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἰστάμενοι ἐμπροσθέν του μετὰ παρρησίας. Τῶν ἁμαρτωλῶν ὅμως οἱ ἄγγελοι, διότι ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ἔχομεν ἄγγελον φυλάκα, ὥσάν νὰ ἐντρέπωνται διὰ τὰς ἁμαρτίας των, δὲν ἔχουν παρρησίαν νὰ βλέπουν τὸν Θεόν καὶ νὰ παρακαλοῦν τάχιστα δι' αὐτούς. (Θεοφυλ.).

πράγμα δὲν ἐμποδίζονται νὰ ἐνατενίσουν τὸ ἐνδοξὸν πρόσωπον τοῦ Θεοῦ. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ἔταν γνωμὴν υἱοὶ τῆς ἀναστασεως, τότε θὰ καταξιοθῶμεν νὰ λάβωμεν τὴν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον γνωσιν ('). Τετὲ δὲ οἱ μὲν δίκαιοι μὲ ἀγαλλιασιν θὰ καταξιοθῶν νὰ ἀπολαύσουν τὴν θεωρίαν τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ θὰ ἴδουν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς τὴν τελευταίαν κρίσιν, ὅταν μέλλῃ νὰ ἐξελοθρευθῇ ἀπὸ τὴν δικαίαν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ ὅλη ἡ ἁμαρτία.

Ἐστέφραξαν οἱ δίκαιοι, καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων ἐρρύσατο αὐτούς. «Ἐκραυγασαν, λέγει, οἱ δίκαιοι μὲ φωνὴν μεγάλην καὶ ὁ Κύριος τοὺς ἤκουσε καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς θλίψεις τοὺς ἐγλύτρωσε» Νοητὴ εἶνε τῶν δικαίων ἡ κραυγὴ, ὅτι ἔχει τὴν μεγαλοφωνίαν μέσα εἰς τὸ ἀπόκρυφον τῆς καρδίας μέρος, ἡ ὅποια δύναται νὰ φθάσῃ ἕως καὶ εἰς αὐτὰ ἀκρομὴ τὰ ὦτα τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐκεῖνος ὅπου ζητεῖ μεγάλα χαρίσματα ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ προσεύχεται διὰ τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ, αὐτὸς κραυγάζει καὶ προσφέρει πρὸς τὸν Θεὸν εὐχὴν τοιαύτην ὅπου ἔμπορεῖ νὰ γεινῇ ἀκουστή ἀπο αὐτόν. Ἐκράξαν λοιπὸν οἱ δίκαιοι. Κανὲν μικροπραγίς πρᾶγμα, κανὲν γνήσιον, κανὲν ταπεινὸν δὲν ἐζητήσαν διὰ τοῦτο αὐτῶν τὴν φωνὴν 185 ἰδέσθαι ὁ Κύριος καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς θλίψεις αὐτῶν τοὺς ἐλυτρώ-
 ᾱ. Τῶς ἐλυτρώσε δὲ ὅχι τὸσον ὅτι τοὺς ἐλευθερῶναι ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεως, ὅσον διότι τοὺς κάμνει νὰ εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τὰ διάφορα λυπηρὰ περιστατικά. Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ταπεινοὺς ἐφ' πνεύματι σώσει. «Πλησιον, λέγει, εἶνε ὁ Κύριος εἰς ἐκείνους ὅπου ἔχουν θλιμμένην τὴν καρδίαν, καὶ θὰ σώσῃ τοὺς ταπεινοὺς κατὰ τὸ πνεῦμα». Μὲ τὴν ἀγαθοτητά του ὁ Θεὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πλησιάζει· ἀπομακρυνόμεθα δὲ ἡμεῖς ἀπὸ αὐτόν ἐκ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας. Διότι, Ἰδοὺ, λέγει, οἱ μακρύνοντες ἀπὸ σοῦ ἀπολόονται (Ψαλ 72, 27). Διὰ τοῦτο διὰ τὸν Μωυσία λέγει ἡ Γραφὴ ὅτι ἐπλησίασεν εἰς

(') Περὶ τῆς ἀποστολικῆς ἐκτύπης ῥήσεως ἴδε σημ. ἐν σελίδι 196.

τὸν Θεόν (Ἐξ 24 2) Καὶ ὁποῖος δὲ ἄλλος εἶνε ὁμοῖος μὲ τὸν
 Μωϋσῆα ἐξ αἰτίας τῶν κατορθωμάτων τοῦ καὶ τῶν ἀγαθῶν τοῦ
 πράξεων, ἔρχεται πλησίον τοῦ Θεοῦ Ἀλλ' ὅμως μίαν φανερὰν
 προφητείαν περιέχει ὁ λόγος οὗτος διὰ τὴν ἐνσαρκον τοῦ Κυρίου
 ἔλυσιν καὶ εἶνε συμφωνοῦς μὲ τὸ προφηγοῦμενιν Διότι ἀνωτερικῶ
 μιν εἶπεν ὁ ψαλμὸς, τὸ «Προσωπὸν τοῦ Κυρίου διεβθονεῖται ἐπά-
 νωι εἰς τοὺς πράττοντας τὴν ἁμαρτίαν»· τευτίστιν ἡ Ἐμφάνεια
 αὐτοῦ κατὰ τὴν κρίσιν θα γεινῇ πρὸς εξαφανισμόν κάθε ἁμαρ-
 τίας. Ἐνταῦθα δὲ λέγει, «Πλησίον εἶνε ὁ Κύριος εἰς ἔσους ἔχουν
 θλιμμένην τὴν καρδίαν» Τὴν ἐπιδημίαν τοῦ Κυρίου τὴν ἐνσαρ-
 κον προαναγγέλλει, ἡ ὁποία πληρὸς ἀξίει πλέον καὶ δὲν ἀπέχει μα-
 κράν Καὶ τοῦτο ἄς σοῦ γεινῇ πιστευτὸν ἀπὸ τὴν προφητείαν
 τοῦ Ἡσαίου Διηλαδῇ, Πνεῦμα Κυρίου, λέγει, ἐπ' ἐμέ, οὐ ἐνε-
 κεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰδσα-
 σθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρύξαι αἰχμαλώτοις
 ἀφροσίν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν (Ἡσ 61, 1). Διότι ἐπειδὴ ὁ
 Κύριος ὡς ἰατρὸς ἀπεστέλλετο, διὰ νὰ ἰατρεύσῃ τῶν συντετριμ-
 μένων τὴν καρδίαν, διὰ τοῦτο πλησίον εἶνε ὁ Κύριος, λέγει πρὸς
 ἐσὰς ὁηλαδῇ τοὺς ταπεινοὺς καὶ ὁποῦ ἐσυντρίψατε τὸ φρονημά
 σας· καὶ λέγω τοῦτο, διότι θέλω νὰ σὰς χαροποιήσω καὶ νὰ σὰς
 παρακινήσω νὰ ἔχετε ὑπομονὴν ἀπὸ τὴν χαρὰν διὰ τὰ προσδοκώ-
 μενα ἀγαθὰ Συντριμμός δὲ τῆς καρδίας εἶνε ὁ εξαφανισμὸς τῶν
 ἀνθρωπινῶν δυνατοτήτων. Ἐκεῖνος ὁποῦ καταφρονῇ τα παρόν-
 τα καὶ ἀφίερῃσι τὸν ἑαυτὸν τὸν εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ
 προσήλωσι τὸ ἡγεμονικόν του, ἤτοι τὸν νοῦν του, εἰς τὰ ὑπερ-
 ἄνθρωπα καὶ θεῖα νοήματα, αὐτὸς ἤθελεν εἶνε ἐκεῖνος ὁποῦ ἔχει
 συντετριμμένην τὴν καρδίαν καὶ ὁποῦ ἔλαμιν αὐτὴν θυσίαν, ἡ
 ὁποία θυσία δὲν εἶνε καταφρονημένη ἀπὸ τὸν Κύριον. Διότι Καρ-
 δίαν συντετριμμένην καὶ ἰστακινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδε-
 νώσῃ (Ψαλμ. 50, 19). Πλησίον λοιπὸν εἶνε ὁ Κύριος εἰς τοὺς
 συντετριμμένους τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ταπεινοὺς κατὰ τὸ πνεῦμα
 θὰ σώσῃ Ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν ἔχει καμμίαν ἐπαρσιν, μηδὲ ὑπερη-
 φανεύεται διὰ κανὲν πρᾶγμα ἀνθρώπινον, αὐτὸς εἶνε συγχρόνως

κα συντετριμμένος κατα την καρδίαν καὶ ταπεινός κατα τὸ πνεῦμα Ἄλλ' ὅμως εἶνε ταπεινός καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ᾗ μέσα εἰς τὴν αμαρτίαν, διὰ τοῦτο περισσότερο ἀπὸ ἅλα τα πράγματα ταπεινώνει τὸν ἄνθρωπον ἢ αμαρτία Διὰ τοῦτο ὡς δι' ἐκείνην τὴν γυναῖκα ὁποῦ

F ἔσθαρη καὶ ἀπώλεσε τὸν ἁγιασμόν τῆς παρθένιας λέγομεν ὅτι ταπεινούνται Καθὼς διὰ τὸν Ἀμνὼν λέγει ἡ ἀγία Γραφή, ὅτι ἐπάναστας τὴ θάλαρ ἐταπεινώσεν αὐτήν (Β' Βασ 13, 22) Ὅσοι λοιπὸν ἔχουν ἀπολεσὶ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ ὕψος τῆς ψυχῆς των, μετὰ να ἐρρῶθῃσαν κάτω εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τὴν αμαρτίαν, καὶ μετὰ να ἔγιναν τρόπον τινα ἵνα μετὰ ἔδαρος συγκολληθῶσιν, ἐπειδὴ σύρονται ἀπαραλλάκτα καθὼς ὁ ὅρις, ὅσοι δὲν ἔμπορῶν να ἀνιρῶθῃσαν, ἐπάνω ὅλως ὀδύσῃ, οὕτω ἔχουν μὲν ταπεινωθῇ, ἀλλ' ὅχι βεβαία κατα τὸ πνεῦμα ὅσοι δὲν εἶνε ἄξια ἐπαινοῦ ἢ ταπεινώσεως αὐτῶν Ὅσοι δὲ μετὰ να ἔχουν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ταπεινώνοντα ἑαυτοὺς ὡς εἰς τοὺς κατωτέρους των, λέγοντες συμφώνη μετὸν Ἀποστόλον ὅτι εἶνε δοῦλοι τινῶν διὰ τὸν Χριστὸν (Β' Κορ 4, 5) καὶ πάντων περιψήμα ἕως ἄρτι (Α' Κοριν 4 13¹) καὶ ἄλιν Ὅς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν αὐτοῖς.²) Αὐτοὶ λέγω, ὅπου ἔχουν τὴν πνευματικὴν ταπεινώσιν, θεωροῦσι τὸν ἑαυτόν των ἔσχατον ἀπὸ ὅλων, διὰ να γίνων ἀπὸ ὅλους πρῶτοι εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν

156 Αὐτοὺς ἀκριδῶς καὶ ὁ Κύριος μακαρίζει λέγων Μακάριοι οἱ
 A πτωχοὶ τῷ πνεύματι (Ματθ 5, 3) Πολλὰ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος πολλὰ, εἶνε αἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ὅμως ἀπὸ ὅλας αὐτὰς θὰ τοὺς γλυτώσῃ ὁ Κύριος. Ἐν παντί, λέγει, θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι (Β' Κορ 4, 8). Διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ

(¹) Κατὰ τὸν Οἰκουμενικὸν περιψήμα ἐκ τοῦ περὶ ψω—σπογ—(ζω) λέγεται τὸ μνησθῆναι, δι' οὗ ἀποσπ—ζει ὁ ἰσχυρὸς τὸν ἄρρωστα. Σημαίνει λοιπὸν ἐννοεῖσθαι ἢ λείπει τὸν κακὰ πνεύμα καὶ ἄρρωστο, εἰως ἄρτι δὲ, ἤτοι μετὰ τῆς πνευματικῆς γμεν.

(²) Ἀποκαρμωματα, ἄξιοι περιφρονήσεως

Κυριοι πρὸς τοὺς μαθητάς του Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον (Ἰωαν 16 33)
 Ὅστις ἐὰν καμῖαν φεραῖ, γένη ὅτι οἱ δίκαιοι εὐρισκονται εἰς ἀθλιότητας, εἰς κλωστήρατους τοῦ σώματος, εἰς ἀπώλειαν τῶν οὐρανῶν αὐτῶν, εἰς ὀδμούς, εἰς ἀτιμίας, εἰς καθὲς θλίψιν καὶ ὑστερήσιν τῶν ἀναγκαιῶν, ἐνθυμίσου ὅτι, «πολλοὶ εἶνε αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἀπὸ ὧν αὐτοὶ θὰ τὸν γλύτωσῃ ὁ ἑλεηρὸς» Ὅστις δὲ λέγει ὅτι εἰς τὸν δίκαιον δὲν ἀρμοῦναι ἡ θλίψις τιποτέτι ἄλλῳ δὲν λέγει, παρὰ ὅτι δὲν ἀρμοῦναι εἰς τὸν ἀθλήτην καὶ ἀνταγωνιστὴν. Ἀλλὰ ἐὰν ὁ ἀθλητὴς δὲν αγωνίζεται, μετὰ ἀνταγῶν, ποίας ἀπορίας θὰ εἶη ὅτι θὰ λαβῇ τοὺς στεφανοὺς. Τετάρτην δὲ φοράν τώρα ἀναφέρει ὁ ψαλμὸς οὗτος μετὰ τὸν τρίτον ἔλεον θερώνει ἀπὸ τῶν θλίψεων ὁ Κύριος ἐκείνους ἐποὺ θέλει νὰ ἐλευθέρωσῃ. Διότι, πρῶτον μὲν εἶπεν Ἐξεζητήσα τὸν Κύριον καὶ ἐπήκουσέ μου καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων μου ἐργύσαστό με Δευτέρην παλιν εἶπεν Ὁ Θεὸς ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτοῦ, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ ἔσωσεν αὐτόν. Καὶ τρίτον εἶπεν Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι, καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτῶν ἐργύσαστο αὐτοῖς. Καὶ εἰς τὸ αἶον τῶνα λέγει Πολλοὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥυσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος.

Φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ ὁστιά αὐτῶν. Ἐν ἐξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται. «Φυλάττει» λέγει, ὁ Κύριος ὅλα τὰ ὁστιά αὐτῶν ἐν ἀπὸ αὐτὰ δὲν θὰ συντριβῇ. Ποῖον ἐκ τῶν ὧν. Πρέπει νὰ θεωρῶμεν ἰδῶ ἀπλῶς τὴν λέξιν ὁστιά καὶ νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν προεῖρον ἐννοίαν ἐποὺ ἡ λέξις αὕτη ἔχει συνηθῆς, ὅτι ἀγλαῶν τα ὁστιά αὐτὰ, τὰ ὅποια ὑποστηρίζουν τὸ σῶμα ἡμῶν, τὰ ὁστιά αὐτὰ τῶν δικαίων δὲν θὰ συντριβῶσιν διότι προφυλάττει αὐτὰ ὁ Κύριος. Καὶ τοῖον ἐκ τῶν ὧν παρὲν. Τα ὁστιά τοῦ δικαίου θὰ φυλαχθῶσιν ἀσυντρίπτα μετὰ ἐνσω εὐρισκείται οὗτος εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ἐστὶν ἐλευθέρωσθαι ἀπὸ τὸν σωματικὸν δεσμόν, καὶ ποτὶ καμῖα αἰτία δὲν θὰ ἐπισταθῇ εἰς τὸν δίκαιον ἐποὺ νὰ ἐπιστῇ συντριβή, εἰς τὰ ὁστιά αὐτοῦ. Καὶ ἔμῳς εἶνε ἀλήθεια.

ἔτι ἐμάθομεν ἐκ τῆς πειρας, ὅτι πολλὰ ἑστιά τῶν δικαίων συνε-
 τρίβησαν, ἐκείνων ὅπου παρεδῶκαν τὸν ἑαυτοῦ τὸν εἰς κάθε εἶ-
 δος παθημάτων εἰς τὰ διὰ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ μαρτυρία
 Διότι εἶνε γνωστοὶ πλέον ὅτι τινῶν δικαίων καὶ τὰ σκέλη συνε-
 τρίβαν οἱ διδῶνται καὶ τὰς χεῖρας τῶν καὶ τὰς κεφαλὰς διεπερα-
 σαν μὲ τὰ λαβρὰ πολλάκις κατὰ τοὺς διαφόρους ὁδηγμούς. Καὶ
 ἔμως βέβαια ποῖος θὰ ἀντιπῇ ὅτι εἰν ὑπῆρξαν δικαιοτατοὶ ἀπο-
 ῥαῖς τοὺς ἀνθρώπους ἔσοι ἐτελειώθησαν διὰ τοῦ μαρτυρίου,
 Ἄλλα μήπως τάχα, καθὼς ἀνθρώπος λέγεται ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς
 ὁ ἀνθρώπινος, τειροτοτροπῶς καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ ὀνομάζονται
 μετὰ τὰ ἴδια ὀνόματα, μετὰ τὰ ὅπια ὀνομάζονται καὶ τὰ μέλη τοῦ
 σώματος. Καθὼς πολλὰς ῥ-ραις ὀνομάζει ἡ ἁγία Γραφή τοῦ
 κρυπτοῦ, τοῦτίστι τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, τὰ μέλη ὅταν λέγῃ
 Τοῦ σοφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν κεφαλῇ αὐτοῦ (Ἐκκλ 2 14) ἤτοι
 καὶ ὀφθαλμοὶ τοῦ σοφοῦ ὑπάρχουν ἐντός τῆς κεφαλῆς του· το-
 τίστι προσαρτικὸν καὶ πολὺ στοχαστικὸν εἶνε τὸ κρυπτοῦ μέρος
 τοῦ σοφοῦ. Καὶ πάλιν ἡ Γραφή ὀνομάζει ὀφθαλμούς ὁμοίως καὶ
 τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ὅγ. μανὸν εἰς τὸ γινωμικὸν αὐτοῦ
 ὅπου παρεθίσταμεν, ἀλλ' ἀκομῇ καὶ ἔταν λέγῃ ὅτι, ἡ ἐντολὴ τοῦ
 Κυρίου εἶνε τηλαυγὲς ὅπου φεγγεὶ μακρὰν καὶ φωτίζει τοὺς ὀ-
 φθαλμούς (Ψαλ 118 11) Τ. δὲ πρέπει νὰ εἰπῶμεν περὶ τοῦ εὐαγ-
 γελικοῦ, Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούστω· (Λουκ 8 8) Διότι
 εἶνε φανερόν ὅτι μερικοὶ ἀνθρώποι ἔχουν ὦτα ἀνώτερα, ὅπου ἴμ-
 ποροῦν νὰ ἀκούουν τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ. Πρὸς ὅσους δὲ δὲν ἔχουν
 ἐκεῖνα τὰ τελεία ὦτα, τί λέγει ἡ Γραφή, Οἱ κωφοί, ἀκούσατε,
 καὶ οἱ τυφλοί, ἀναβλέψατε (Ησ 42, 18) Καὶ, Τὴ σιόμα μου
 157 ἤνοιξα καὶ ἐίλκυσα πνεῦμα (Ψαλ 118, 131) Καὶ, Ὁδόντας
 Ἀμαρτωλῶν συνέτριψας (Ψαλ 3, 8) Διότι ὅλα αὐτὰ λεγόμενα
 εἰς τὴν Γραφὴν σχετικῶς μὲ τὰς δυνάμεις ἐκείνας, ὅπου ὑπερε-
 τοῦν διὰ τὴν νοητὴν τροφὴν τῆς ψυχῆς καὶ διὰ τὸν νοητὸν ὁ-
 γον. Ὅμοιον δὲ εἶνε καὶ τὸ, Τὴν κοιλίαν μου ἀλγῶ (Ἱερ 4 19)
 καὶ τὸ, Ὁ ποῦς εὐὸ δικαίου οὐ μὴ προσκόψῃ (Παρ 3, 23)
 Διότι ὅλα τὰ τοιαῦτα ἀναφέρονται εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ἀνθρώπον.

Διὰ τὸν ἴδιον δε λόγον καὶ κάποια ὁσὰ ἔμπορεῖ νὰ ὑπάρξουν τοῦ εσωτερικοῦ ἀνθρώπου, μὲ τὸ μεσὸν τῶν ὁποιῶν συγκροτεῖται, ὁ συνδεσμός καὶ ἡ ἀρμονία τῶν ψυχικῶν δυνάμεων. Καὶ καθὼς τὰ ὁσὰ τοῦ σώματος, μὲ τὴν μεγάλην δυνάμιν ὅπου ἔχουν, προ- α φυλάττουν ἐλένυρα τὴν ἀπαλοτῆτα τῶν σαρκῶν τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπάρχουν μερικοὶ ἐκ τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ τὴν πνευματικὴν σταθερότητα ὅπου ἔχουν, ἡμποροῦν νὰ βαστάξουν τὰς ἐλλειψεις καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀδυνάτων () Καὶ καθὼς τὰ ὁσὰ συνενωνοῦνται, τὸ ἐν μὲ τὸ ἄλλο εἰς τὰς ἀνθρώπους μὲ νεῦρα καὶ μὲ συνδέσμους, ὅπου φέρονται ἐπάνω εἰς αὐτὰ, τοιοῦτοτρόπως ἤθελεν εἶναι καὶ ὁ συνδεσμός τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐρχνης, ὅπου κατορθῶνε μὲν συνάρεσαν καὶ συνι- νωσιν τῶν πνευματικῶν ὁσῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Περὶ αὐτῶν τῶν ὁσῶν ὅπου ἀπεχωρίζονται ἀπὸ τὴν ἀρμονίαν καὶ ἐξαρθρῶνεται τρόπον τινά, λέγει ὁ Προφήτης Διόκορη- νήσαν τὰ ὁσὰ ἡμῶν παρὰ τὸν Ἄδην (Ψαλ 140, 7) Καὶ ἐπὶ λαμψίαν φῶσαν συμῆν μάλιστα εἰς αὐτὰ ταράχη καὶ συ- κλονισμός, εἴρεται ὁ Προφήτης καὶ λέγει Ἰσααί με, Κύρια, διὲ ἐκαράχθη τὰ ὁσὰ μου (Ψαλ 6, 3) Ὅταν δε διατηρεῖν τὸν ἰδικόν των εἰς τὰς ἀρμονίας συνδεσμον, μὲ τὸ νὰ προφυ- λάττωνται ἀπὸ τὸν Κυρίον λέγει «οὔτε ἐν ἀπο αὐτὰ δεν θα σὺντριβῇ», ἀλλ' εἶναι ἀξία νὰ προσπερῶν δοξολογίαν εἰς τὸν Θεόν Δέτι Πάντα τὰ ὁσὰ μου, λέγει, ἐροῦσι, Κύριε Κύριε, εἰς ὁμοίός σοι; (Ψαλ. 34, 18) Εἶδες φυσικὴν ἰδιότητα, ὅπου ἔχουν τὰ λογικά ὁσὰ, Ἰσως δε ἡμπορεῖ νὰ λεγῇ ἡ Ἐκκλησία τοῦτο, το, «Πάντα τὰ ὁσὰ μου ἐροῦσι», συμπερῶνα μὲ τὸ μυστή-

(1) Ἐχε, προ ὀφθαλμῶν ὁ Ἅγιος χωρίον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς (15, 1) ἕπερ ἀναπτύσσει εἰς τοὺς κατ' ἐπιτομὴν ὅρους αὐτοῦ. 115 ἐξηγῶν τὸ τοῦ Ἀποστόλου βαστάζειν διὰ τοῦ Εὐαγγελικοῦ, Δέδο, τὸς νόσους ἡμῶν ἐβάστασι, τουτεστιν ἰάτρειυσεν. Οἱ δυνάτοι λοιπον εἰς τὴν πίστιν χρεω- στοῦν νὰ βοηθεῖν εἰς τὴν μετάνοιαν τοῦ ἀδυνάτου Χριστιανοῦ.

ριον τῆς κοινῆς αναστάσεως Διότι «Τάδε λέγει Κύριος τοῖς
δοστέοις τούτοις, λέγει ὁ Παράκλητος Ἰδοὺ ἐγὼ φέρω εἰς ὑμᾶς
πνεῦμα ζωῆς, καὶ δώσω ἐφ' ὑμᾶς νεῦρα, καὶ ἀνάξω ἐφ' ὑμᾶς
σάρκα καὶ ζήσεσθε καὶ γνώσεσθε διὲ ἐγὼ εἰμι Κύριος (Ιε.
37, 5 καὶ 6) Αὐτὰ λοιπὸν τὰ ὅσα ἀφ' οὗ λάβον τὴν ζωὴν,
D θὰ εὐχαριστήσω τὸν προξενήσαντα τὴν ἀνάστασιν αὐτῶν, καὶ
θα εἰπὺν, Κυρίε, Κύριε, εἰς ὁμοίός σοι .

Μὲ ἀκρίβειαν προστεθεῖ, εἰς τὸν ψαλμὸν τὸ. Θάνατος ἀμαρ-
τωλῶν πονηρός. «Ὁ θάνατος, λέγει, τῶν ἀμαρτωλῶν εἶνε κα-
κός»· διότι ὑπάρχει καὶ ἓνας θάνατος τῶν δικαίων, ὅχι κακός
κατὰ φύσιν, ἀλλὰ καλός Διότι ὅσοι συναπεθανον μαζὶ με τὸν
Χριστὸν, αὐτοὶ ἐλαβον καλὸν θάνατον, καὶ ὅσοι ἀπεθανον ὡς πρὸς
τὴν ἀμαρτίαν, αὐτοὶ ἀπεθανον τὸν καλὸν καὶ σωτηριὸν θάνατον(1)
Ὁ θάνατος ὁμοῦς τῶν ἀμαρτωλῶν εἶνε κακός Διότι τοὺς διέ-
ται ἡ κόλασις, καθὼς εἶδε/θη καὶ τὸν πλάυστιον, ὅπου ἐφορούσε
τὴν πορφύραν καὶ τὴν βύσσον καὶ ἐφραίνετο καθ' ἡμέραν ζῶν
μιγαλοπρεπῶς (Λουκ 16, 19) Καὶ οἱ μισοῦντες τὸν δίκαιον
E πλημμελήσουσι «Ὅσοι, λέγει, μισοῦν τὸν δίκαιον θὰ πράξουν
ἀμαρτιαν» Οὗτοι μὲ τὸ να ζοῦν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, μισοῦν τὸν
δίκαιον Διότι συγκρινόμενοι μὲ τὴν ἐνἀρετον ζωὴν αὐτοῦ καὶ
τοὺς καλοὺς τρόπους τοῦ, ἐποῦ εἶνε ὡσαν ἓνας κανὼν ἐθελ-
τος, εὗρισκονται ὅτι δὲν ἔμ-πορουν να ἐμοιασσοῦν με αὐτὸν Καὶ
διότι ζοῦν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, φερὸνται μὲ μῖσος ἐναντιον τοῦ ὁ-
κίου, ἔνεκα τοῦ φόβου τῶν δια τοὺς ἐλεγχους ἐκ μερὸς αὐτοῦ
καὶ διότι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τρεποῦν μῖσος πάλιν εἰς ἄλλας
ἀμαρτίας ἐγκυλινταί, διότι εἰς τὰς παλαιὰς ἀμαρτίας τῶν
προσθετοῦν καὶ τὸ μῖσος Ἐπειδὴ πολλὰι προφασεῖς ὑπάρχουν,
διὰ τὰς οποῖας ἔμ-πορεῖ να μισηθῇ ὁ δίκαιος καὶ μάλιστα ἡ
παρρησία, τὴν οποῖαν ἔχει αὐτός εἰς τοὺς ἐλεγχους αὐτοῦ κάμνει
ἐναντιον τῶν ἀμαρτωλῶν. Διότι μισοῦν ἐκεῖνον ὁποῦ ἐλεγχεῖ

(1) Συνταφέντες δηλαδὴ τῷ Χριστῷ διὰ τοῦ Βαπτίσματος κατὰ
τὸ Ἀποστόλικόν (Ρωμ. 6, 4).

αὐτοὺς ὀημοσιῶς καθήμενος εἰς τὰς πυλάς τῆς πόλεως καὶ αὐτοὶ στρεφόνται τὸν ἅγιον λόγον () Ἄλλα καὶ ἡ φλοτρωτία καὶ ἡ φιλαρτυρία πολλοὺς παρεκίνησαν εἰς τὸ να μισῶν τοὺς καλῶντι- 158
 ρους τῶν ἑνὸς τε εἰς τὸ μῖσος αὐτοὺς παρακινεῖ καὶ ἡ ἄγνοια αὐτῶν περὶ τοῦ τι πρᾶγμα εἶναι ἡ δικαιοσύνη καὶ ποῖος εἶναι ὁ δίκαιος Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός « () Θάνατος τῶν ἁμαρτωλῶν, λέγει, εἶλε κακός » Ἀλλ' ἵσως καὶ ἔλγν τῆς ζωῆς μας ὀνομάζει θάνατον διότι τὴν σάρκα αὐτῆν ὁ Ἀποστόλος τὴν ὠνόμασε θάνατον εἰπὼν « Τίς με ζήσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου, » Παῖος θα με γλυτώσῃ, λέγει ἀπὸ τοῦ σώμα αὐτοῦ ἐπεὶ εἶναι ἀποκείμενον εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν ἁμαρτίαν » Ὅσοι δὲ κακῶς μεταχειρίζονται τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ το ἔχουσιν να τοὺς ὑπηρετῇ εἰς καθε ἁμαρτίαν ποιεῖταιμαζοῦν πονηρὸν διὰ τὴν ἑαυτοῦ τῶν τὸν θάνατον () Λυτρώσεται Κύριος ψυχὰς δούλων αὐτοῦ καὶ οὐ μὴ πλημμελήσουσι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτόν « Θα γλυτώσῃ, λέγει, ὁ Κύριος τὰς ψυχὰς τῶν δούλων του καὶ ὅτεν θα διατρέξουσιν καμμίαν ἁμαρτίαν ὅλοι ὅσοι ἔχουσιν ἐπάνω εἰς αὐτὸν τὰς ἐλπίδας τῶν » Ἐπειδὴ ἐκείνοι οἱ ἐπὶ ἐπλάσθησαν διὰ να δουλεύουσιν τὸν Κύριον ἐμποδίσθησαν ἀπὸ το ἔργον αὐτοῦ, με τὸ να ἀγματοπισθῶσαν ἀπὸ τὸν ἑλθρόν, αὐτῶν τὰς ψυχὰς θα ἐλευθερώσῃ ὁ Κύριος με τὸ τιμιον αἷμα του Διὰ τοῦτο κανεὶς ἀπὸ ὅσους ἐλπίζουν ἐπάνω εἰς αὐτὸν ὅτεν θα ἐκρεθῇ εἰς περιστάσειν να περιπέσῃ εἰς ἁμαρτίαν ()

1 Ἐγεί, ὅτε ὅτεν τοῦ ὁ Ἅγιος το τοῦ Ἡσίου « Πάντες δὲ τοὺς ἐλεγχόντες ἐν πάλαις γραφαῖς θεσσωσιν 29, 21)

2 Διότι, λέγει ὁ σοφὸς Δαυὶδ ἐπὶ τῶν Μ Βασιλείων, οἱ ἀκρατωλοὶ ὅτεν γῆρασιν εἰς τὸ τέλος, τότε ἔλθοντα, με υπερβολῶς, διότι πισθάνονται τὸ πάλαι, τὸ, περιμένει

3 « Οὐδεὶς ἐν πλημμελείᾳ ἐξεποθήσεται τῶν ἐλπίζόντων ἐπ' αὐτόν, ἔχει τὸ κείμενον, ὅτερ σῶματιν Δὲν θα παρχωρησῇ ὁ Κύριος κανεὶς ἀπὸ ὅσους ἐλπίζουν ἐπάνω εἰς αὐτόν, να δοκιμασθῇ καὶ ἐξετασθῇ ποιουτοτρόπως ὥστε να περιπέσῃ εἰς κακρίαν Παράδει

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΨΑΛΜΟΝ

Εἰς τὸ τέλος, ἐπὶ τῶν ἀλλοιωθησομένων
ταῖς ψαλμοῖς, καὶ εἰς συνέσειν φθὴ ἐπὶ τοῦ ἀγαπητοῦ (1)

C

Φαίνεται βίβλιν εἶναι καὶ ὁ ψαλμὸς οὗτος καθὼς καὶ ἄλλοι ὅσοι φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν «Εἰς τὸ τέλος», συντελεῖ εἰς τελειοποιήσιν τῆς ἀνθρώπινης φύσεως καὶ εἶναι ὠφελίμος διὰ τὸν σκοπὸν ἐκείνων οἱ οποίοι ἐκροτιμήσαν ἢ ἀκαλουθήσαν τὴν ἐνάρετον ζωὴν. Διότι ὅσοι προκρίτουν, ἔχουν ἀναγκὴν τῆς διδασκαλίας ἐκείνης ἐπὶ τὸν φέρει εἰς τὴν τελειότητα. Αὐτὴν δὲ τὴν διδασκαλίαν, ὁργεῖ εἰς αὐτοὺς ὁ τῶν ψαλμῶν, ὁ ὁποῖος ἐπιγράφεται

ὡς λέγονται εἰς τὸ, ἐν τῶν καρδίας καὶ νεφρῶν ἐν τῇ Ὀμιλίᾳ εἰς τὸν Ζ' ψαλμῶν.

Εἰς τινὰ χειρογράφα μετὰ τὴν ἀνωτέρω τέλος ὑπάρχει ἡ συνθήκη: τελειωτικὸν τῶν Ὀμιλιῶν δοξολογία ἐκείνῃ ἡ δοξολογία καὶ τὸ κρυπτόν αὐτῇ «Ἄλλ' ἡ συνθήκη αὕτη ἀποδοκιμαζέται, ὡς ἀπειροκαλὸς, ἀποτομῶς ἐρχομένη καὶ ἀσυνδέτως πρὸς τὰ πράγμους, ὅτε δὲ τοῦ ἡμετέρου ἐκδότου, ἰδίῳ, δὲ τῇ συμπίπτουσιν ἐπαναλήψιν ἐκείνῃ αὐτῇ».

Σημειοῦμεν ὅτι ὁ ὡραῖος ψαλμὸς οὗτος ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μοναχίς ἀναγινώσκειται εἰς τὸ τέλος τῆς ἡμετέρας λειτουργίας ὡς εὐχαριστήριος ὕμνος τῶν μεταλαμπρύνοντων πιστῶν. Εἰς δὲ τὰς πόλεις ἐπικρατῆς νὰ ἀναγινώσκειται μόνον εἰς τὸ τέλος τῆς Προσηγισμένης Λειτουργίας.

1. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ρήσεως: «ταῖς ψαλμοῖς καὶ Ὀμιλίᾳ» εἰς τὸν 45 ψαλμῶν ἐν ἀρχῇ, ἐνθα γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ καὶ τὸ τέλος. Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ἀγαπητοῦ εἶναι ἰσοδυναμῶν μὲ τὸ, ἐπὶ τοῦ ἀγαπητοῦ. Τέλος τὸ, εἰς συνέσειν σημαίνει: ὅτι οἱ ἀναγινώσκοντες τὸν ψαλμὸν χρειάζεται νὰ ἔχουν φρονήσιν, διὰ νὰ ἐννοήσουν τὰ ἀπόκρυφα καὶ θεῖα αὐτοῦ νοήματα. Ἰδε καὶ ἀρχὴν Ὀμιλ. εἰς τὸν 48 ψαλμῶν.

φεται εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων· τουτέστι· «δι' ἐκείνους οἱ ἑποιοὶ θὰ ἀλλάξουν» Ἀλλ' ἔμως κατα τρόπον μυστικὸν καὶ ἀποκρυφὸν ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ, ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων· διότι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἰμεθα ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ὑποκείμεθα περισσότερον ἀπὸ ὅλα τα λογικὰ ὄντα εἰς μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις κάθε ἡμέραν σχεδὸν καὶ κάθε ὥραν Διότι οὔτε D κατὰ τὸ σῶμα οὔτε κατὰ τὴν ψυχὴν εἰμεθα πάντοτε οἱ ἴδιοι ἀλλὰ το μὲν σῶμα ἡμῶν, οποῦ πάντοτε διαρρέει καὶ θειριεται, εὐρίσκεται εἰς μίαν κίνησιν καὶ μεταβολὴν, ἡ διότι αὐξάνει καὶ γίνεται ἀπὸ μικρὸν μεγαλειτερον, ἡ διότι ζαρῶει καὶ γίνεται μικρότερον, ἀπὸ ἀνεπτυγμένον καὶ τέλειον οποῦ ἦτο Διότι ἐκεῖν τὸ παιδίον οποῦ φοιτᾷ πλέον εἰς τὸ σχολεῖον καὶ οποῦ εἶνε ἐπιτήδειον νὰ ἀρχίσῃ νὰ μάθῃ τέχνας ἢ γράμματα δὲν εἶνε τὸ ἴδιον μὲ τὸ ἀρτινενητον βρεῖος διαφορετικὸς δὲ πάλιν ἀπὸ αὐτοῦ εἶνε ἐμολογουμένως ὁ ἐρῆος, οπου ἡμπορεῖ νὰ καταγεῖνη πλέον εἰς τα νεανικὰ γυμνάσια Καὶ ἀπὸ τὴν ἐρῆον διαφορετικὸς πολὺ εἶνε ὁ ἀνὴρ καὶ κατὰ τὴν εὐρωστίαν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος του καὶ κατὰ τὴν τελειαν ἀνάπτυξιν τοῦ λογικοῦ του Ὅταν E δὲ φθάσῃ εἰς τὴν πρέπουσαν ἀκμὴν καὶ ἀποκτήσῃ τὸ στάσιμον τοῦ ἀναστηματός του παλιν ἀρχίζει ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ κλινῇ πρὸς τὸ κατώτερον ἐξαντλουμένος καὶ ἀδυνατιζὼν μὲ τὸ νὰ χάνεται ἀνεπαισθητῶς ἡ ἰσχυς τοῦ σώματος του καὶ νὰ ὀλιγοστεύουν αἱ δυνάμεις του αἱ σωματικαί, ἕως ἔτου καταδληθῇς ὅπως εἶδον ἀπὸ τὸ γῆρας καταντήσῃ εἰς τὸν ἰσχατον βαθμὸν τῆς καταπτώσεως τῶν δυνάμεών του. Ἡμεῖς λοιπὸν εἰμεθα ἐκεῖνοι οπου ἀλλάζομεν· καὶ μὲ μεγάλην σοφίαν ὁ ψαλμὶς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ὑπονοεῖ μὲ τὴν ἐπιγραφὴν αὕτην. Διότι οἱ ἄγγελοι δὲν ἐπιδεδυχονται αὐτὴν τὴν ἀλλοίωσιν, ἐπειδὴ κανεὶς μεταξὺ τῶν ἀγγέλων δὲν εἶνε παῖς, οὔτε νεανίσκος, οὔτε γερὼν, ἀλλὰ διαμενουσιν εἰς τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐξ ἀρχῆς ἐκτισθῆσαν, μὲ τὸ νὰ 159 διατηρῆται εἰς αὐτοὺς ἀπλή καὶ ἀμετάβλητος ἡ σύστασις καὶ A κατασκευὴ των Ἡμεῖς δὲ μεταβαλλόμεθα κατὰ μὲν τὸ σῶμα, καθὼς ἀνωτέρω ἐφανέρωσαμεν, κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν καὶ τὸν ἰσῶ

τερικόν άνθρωπον ἄλλο σὺμεθα, με τό να ἀλλάζωμεν τας σκεψεις μας και γνώμας πάντοτε συμφωνῶς με τα ἐπισυμβάοντα εἰς ἡμᾶς περιστάτικά. Διότι διαφρετικοί ἤμεθα ὅταν εὐρισκώμεθα εἰς χαράν και εὐθυμίαν και ὅταν ὅλοι σ. β.ω.τ. και ὑποθεσεις μας προχωροῦν κατ' εὐρίην. Διαφορετικοί δὲ εἴμεθα εἰς περιστάσεις συμφορῶν, ὅταν προσκρούσωμεν βάρνα εἰς κανέν ἀπο ἐκεῖνα τὰ ἐπὶ τὰ δὲν ἤθελαμεν να μᾶς συμβοῦν. Μεταβάλλομεθα ἀκόμη και κατὰ τους διαφοροὺς θυμοὺς μας και λαμβάνομεν τότε μιαν ἡγριώδη κατάστασιν. Μεταβάλλομεθα δὲ και κατὰ τας ἐπιθυμίας και γινώμεθα κτηνωδεῖς με τὴν ἐνηθονον ζωὴν μας. Ἱπποὶ θηλυμανεῖς γίνονται ἐκεῖνοι ὅπου μὲ μανίαν τρέχουν ἐπάνω εἰς τας γυναῖκας τῶν πλησίων» (Ἱερ. 5 8). Και ὁ μεν χρῆνους και ἀπατειῶν παρομοιάζεται με τὴν ἀλμπικα, ὡσαν ὁ Ἡρώδης (Λουκ. 13 22), ὁ δὲ ἀναιδὲς ἐνομάζεται κυων, ὡσαν ὁ Νάβαλ ὁ Καρμήλιος (Α' Βασ. 25 3). () Βλεπετε ποσὸν πολυτοικίλος και πολυειδὴς εἶνε ἡ ἀλλοιωσις μας. Θαυμάσον λοιπὸν ἐκεῖνον ὅπου πολὺ καταλλήλως ἐφάρμοσεν ἐπάνω εἰς ἡμᾶς αὐτὴν τὴν ἐκωνυμίαν.

Δια τοῦτο μοῦ φαίνεται ὅτι ἕνας ἀπὸ τους ἐρμηνευτὰς πολὺ ὠραῖα και πολὺ ἐπιτυχῶς τὴν ἰδίαν ἐννοίαν ἐξέφρασε δι' ἄλλης φράσεως και ἔγραψεν αὐτὸς εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ παρόντος ψαλμοῦ, «ὑπὲρ τῶν κρινῶν», ἀντὶ «ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων». Ἐπειδὴ τα ἀνθ. αὐτὰ οἱ κρίνοι, πολὺ ὀγλήγορα μαραινόνται, ἐνομισεν οὗτος ὅτι ἀρμοῖζει νὰ τα συγκρινῇ μὲ το προσκαιρον και φθαρτον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ λέξις αὕτη εἶνε

(1) Τὸ χωρίον τῶν Βασιλειῶν Α' τὸ ὅποσον ὑπαινίσσεται ὁ Ἄγιος ἔχει οὕτω «Και ὁ ἄνθρωπος Νάβαλ σκληρὸς και πονηρὸς ἐ, ἐπιτηδεύμασι και ὁ ἄνθρωπος κυνικός».

(2) Φαίνεται ὅτι ὁ Ἄγιος ὁμιλεῖ διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Ἀκύλα, ὥστις οὕτως ἐξέδωκε τὸν τίτλον τοῦ ψαλμοῦ, καθὼς δεῖνεται ἐν τοῖς Ἑξεκτοῖς: «Τῷ νικοποιῷ ἐπὶ τοῖς κρίνοις τῶν υἱῶν Κορέ, ἐπιστήμονος φάσμα προσφιλίας.»

ς χρόνον μάλιστα διότι γίνεται ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων ἐπὶ τὴν καταίον πολλὸν ὑπερῶν χρόνον ἵνα γίνῃ, εἰς ἡμᾶς αὕτη ἡ ἀλλοίωσις αὐτὴ ἐξετάσωμεν μετὰ τῆς λέξεως αὐτῆς ὑπονοεῖται ἡμᾶς τὴν περὶ τῆς Ἀναστασεως δογματικῇ, διδασκαλίαν, ἐν τῇ θαύμαστος εἰς ἡμᾶς αὕτη ἡ ἀλλοίωσις ἀλλοίωσις διὰ εἰς το καλλίτερον καὶ πνευματικόν. Διότι, σπειρεται, λέγει, ἐν φθορᾷ, ἐγειρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ. Βλέπεις τὴν ἀλλοίωσιν, Σπειρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ, ἐγειρεται ἐν δυνάμει. Σπειρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγειρεται σῶμα πνευματικόν (Α Κορ 15 42, 44), ἔταν μαζί 1. ἡμᾶς καὶ ὅλη ἡ σωματικὴ ἡμῶν πλατὺς συμμεταβάλλεται

11 Σποράν εννοεῖ ὁ θεός Ἀπόστολος, καθὼς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἡλικίας περιτομῆς αὐτῆς τῆς ἡμετέρας, τὴν ἐν τῇ γῇ ταφὴν τῶν τελευταίων σωμάτων καὶ τὴν διαλύσιν, ὡς ἐρμηνεύει, καὶ ὁ ἱερός Λουκάς στομάχος τοῦ ἐν ἀφθαρσίᾳ, λέγει ὁ θεοφορὸς Πάτερ σημαίνει, διὰ το θάπτομενον νεκρὸν σῶμα δὲν περνοῦν τριακοντα ἡμέραι μετὰ τὴν ταφὴν καὶ ὁλοκληρὸν διαλύεται Ἀλλ' ὅμως αὐτὸ το διαλυθὲν ἀνίσταται ἐν δυνάμει κατὰ τὴν κοινὴν ἐξαναστατικὴν ἔχον δηλαδὴ τὴν δυνάμιν τῆς ἀφθαρσίας, διότι μετὰ, κινῶνως ἀφθαρτον Ψυχικόν ὡς σῶμα καλεῖ τὸ πρὸν ἡμῶν σῶμα ὁ Ἀπόστολος, ὅχι διότι δὲν εἶνε πνευματικόν καὶ δὲν ἐνεργεῖ δηλαδὴ εἰς αὐτὸ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀλλὰ τὸ ἀνισταμενὸν ἐκείνο σῶμα εἶνε πολὺ πνευματικώτερον διότι τώρα ἔταν κανεὶς περὶ εἰς μεγάλης ἀμαρτίας, ἀπερχόμενα ἀπὸ αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀλλὰ καὶ ἔταν ὑπαρχὴ ἡ χάρις αὐτὴ εἰς ἡμᾶς, τῆς ψυχῆς εἶνε ἡ ζωὴ αὐτὴ τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ψυχὴ διακυβερνᾷ τὸ σῶμα τότε ὅμως θὰ ἐγερθῇ τοῦτο σῶμα Πνευματικόν, διότι ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος διαρκῶς θὰ παραμένῃ εἰς τὰ ἀφθαρτισθέντα σώματα τῶν δικαίων καὶ αὕτη θὰ τὰ διακυβερνᾷ, μὴ νοεῖται θὰ εἶνε πρὸς αὐτὴ καὶ ἡ ψυχὴ Ἀλλ' ἡμπορεῖ νὰ ἐννοῇ ὁ Ἀπόστολος διὰ τῆς λέξεως Πνευματικόν, διὰ τὸ σῶμα ἐκείνο τὸ ἀφθαρτὸν, θὰ εἶνε εὐαφρότερον καὶ λεπτοτερον, ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦ αἵματος νὰ ἐκτετακται, καθὼς εἶνε τὰ ἐπουράνια σώματα ἐκλαμπρὰ τόσον καὶ διαρκεῖ καὶ κινῶνως τὰ αὐτὰ (Ὁμιλ. 41 εἰς τὴν πρὸς Κορ. Α. Ἐπισ.).

Διὸτε καὶ οἱ Οὐρανοὶ ἀκομήσονται ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἀλλάξει αὐτοῖς ὁ Θεὸς καὶ ἀλλαγῇσονται
 D (ψαλ 101 27¹) Τότε καὶ ὁ ἥλιος θα εἶνε ἑπτα φορές με-
 γαλειτερός ἀπὸ ὅ,τι εἶνε τώρα κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, καὶ ἡ σελήνη
 θα εἶναι τότε το μέγεθος ἐποῦ ἔχει τώρα ὁ ἥλιος (Ἡσ 30, 26)
 Ἐπειδὴ δὲ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ δὲν ἐγράψαν οἱ ὁλοὺς τοὺς
 ἀνθρώπους ἀλλὰ οἱ ὅσους ἔχουν τὰ ὦτα τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώ-
 που, δια τοῦτο ὁ Προφήτης ἐπεγράψε τὸν τίτλον τοῦ ψαλμοῦ,
 «οἱ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θὰ ἀλλάξουν» δηλαδὴ καθὼς νομίζω,
 οἱ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι φροντίζουν δια τὸν ἑαυτὸν των καὶ πάντοτε
 προκρίπτουν εἰς τὸ καλῆτερον μὲ τὴν ἐξάσκησιν καὶ ἐργασίαν
 τῆς εὐσεβείας Διὸτι αὐτὴ εἶνε ἡ πλεον καλίστη ἀλλοιωσις,
 τὴν ὅσῃ ἂν χαρίζεται ἡ δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου Αὐτὴν τὴν ἀλλοιωσιν
 συνησθάνθη καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ, ὅταν ἀρξὲν ἐγείνη τα κατὰ
 τῆς ἀρετῆς, ἐντείνει περισσότερο τὰς προσπάθειάς του εἰς τὰ
 E ἐμπροσθεν Διὸτι τι λέγει. Καὶ εἶπα· νῦν ἡρξάμην αὐτῇ ἡ
 ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου. (ψαλ 76, 11²) Ὡστε

(¹) Ὑποχρεῖ εἶς πᾶν γε συγγραφεὴ ἡ γραφή εἰλεῖται θὰ τὴν ἑλ-
 δε ἔργῳ, ἐπεδωρητοῦ ὅστις ἀναγινώσκει, εἰλεῖται λέγει, ὅτι ὁ Συμμά-
 χος ἐγρήψεν, ἀλλὰ δὲ οὗ ὁ δὲ Εὐαγγελιστὴς γράφει τὸν στιχὸν οὕτω καὶ
 πᾶσι ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἐλπίς
 αὐτοῖς καὶ ἐλπίσθησονται Σημειώμεν δε δὲ τὸν ψαλμὸν πᾶσι ὁ
 χον ἀντρεφεί ὁ Ἀποστόλος Παῦλος ἐν τῇ 2^ῃ, Ἐδραστεῖς Ἐπιστολῇ
 (1, 12) ἡν φανερώσῃ πίνυματωδῶς, κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφυλακτὸν
 τὴν μεταλλασθῇ καὶ μετασχηματισθῇ εἰς τῆς Κτιστοῦ ἀπο τοῦ
 Κυρίου πρὸς τὸ καλλίτερον, ἥτοι ἀπο τὴν φθορὰν εἰς τὴν ἀφθαρσίαν
 ὅπερ κατὰ τὸν θεῖον Λειτουργισμὸν εἶνε ἔργον ἀνώτερον καὶ ἀπο τοῦ
 Δημιουργοῦ τοῦ κόσμου τοῦτον δὲ εὐκολὴ θὰ γένη ἡ μεταλλασθῇ
 αὐτῇ, ὡτὲν καὶ ἤθελε τυλιζέται κανεὶς ἐν αὐτῷ φόρεμα.

(²) Κατὰ τὴν ἀρμυρίαν αὐτῆς τοῦ Ἁγίου ὀνομαζέται ἐν τῇ
 Πνευματικῇ γλώσσῃ ἀλλοιῶσις ἡ μεταβολὴ τὴν ὅσῃ λαμβάνει ὁ
 Χριστιανὸς ὅταν μετανοήσας ἀρχίσῃ τὸν δρεμὸν τῆς σωτῆς ὅταν
 προσάπτων πλῆρον.

ἐκεῖνος ἐπεὶ προκύπτει εἰς τὴν ἀρετὴν δεικνύοντι καμμία τι μὴ
 ὅπου να μὴ ἀλλοιοῦται καὶ ἀλλαγῇ Διότι, Ὅταν ἤμουν, λέ-
 γει, νῆπιος, ἐλάλουν ὡς νῆπιος, ἐλογιζόμην ὡς νηπιος οἷε
 δὲ γενοῦνα ἀνὴρ, καὶ ἡγήγηκα τὰ τοῦ νηπιου (Α' Κορ 13,
 11) καὶ πάλιν ἀπὸ ἐμῆς ἀνὴρ δὲ ἐσταθῇ ἀργος ἀλλὰ
 τῶν ὀλισθῶν ἐπιλανθάνομενος τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεκτεινομενος
 κατὰ σκοπὸν ἐδίωκεν ἐπὶ το βραβεῖον τῆς ἀνω κληρονομίας 160
 (φιλιπ 3, 13—14) Ἀλλὰ ὡς λατρεῖν καὶ μεταβολῇ γι-
 νεται, ὅσοι οἱ ἐσωτερικὸς ἀνθρώπος ἀνακαινίζεται, ἀπὸ τῆμερας
 εἰς ἡμέραν Ἐπειδὴ, δὲ μὲλλει ὁ Προφήτης να φανερώσῃ εἰς
 ἡμᾶς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀφορῶσι τὸν ἀγαπῶν, ἐστὶς ἀνιθεύθη
 χάριν ἡμῶν τὴν ἐνσαρκωτὴν οικονομίαν, λέγει, ὅτι, παρὶς δὲ
 τοὺς μὲν Κορε τὴν ὁδὸν αὐτὴν ὅ' ἐκείνους ἐπεὶ εἶναι ἄξιαι
 αὐτῆς τῆς ἐργασίας Διότι ὁδὸς εἶναι ἡ παρούσα καὶ ὁ φάλ-
 μος Ἐπειδὴ, μὲ τὴν φωνὴν μόνον ἀπηγγέλλετο με μετὰ ὁδο-
 κὴν ἀπαγγέλιαν ὥστε να συζητῇ καὶ το σῶσαν Εἶνε δὲ
 ὁδὸς, τὴν τοῦ ἀγαπῶντος. Ἄρα γὰ ἐπιθυμοῖς να σοῦ ἐξιστορῶσῃ
 τῶρα τοῖος εἶνε ὁ ἀγαπῶνς περὶ τὸν ὁποῖον μελεῖ ὁ φάλμος,
 ἢ καὶ περὶ τῆς ὁδοῦ μετὰ ὁδοκίαν τὴν ἡμετέραν ἐπειδὴ ἐνθυ-
 μῆσαι τὴν φωνὴν τοῦ Εὐαγγελίου ἢ ἐπεὶ ἐλεγεῖν Οὕτως ἐστὶν
 ὁ υἱὸς τοῦ ὁ ἀγαπῶντος ἐν τῇ εὐδόκῃ, αὐτοῦ ἀκούετε (Ματθ
 17, 5) Διότι ἀγαπῶνς μὲν εἶνε οὗτος εἰς τὸν Πατέρα ὡσαν
 Μονογενὴς υἱὸς εἶνε, εἰς δὲ τὴν δημιουργίαν ἔλθῃ εἶνε ἀγαπῶ-
 νς ὡσαν Πατὴρ αὐτῆς φιλοάνθρωπος καὶ καλὸς προστάτης Το
 αὐτὸ δὲ πρᾶγμα κατὰ τὴν φύσιν εἶνε καὶ ἀγαπῶν συνάμα καὶ
 ἀγαθὸν Διότι πολὺ ὡραῖα, ὡς γνωστὸν, ὡρσάν τινες ἐπὶ ἀγα-
 θὸν εἶνε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖον ἔλα τὰ ἅντα ἐπιθυμῶν να το ἔχουν⁽¹⁾.

(1) Ληπομονῶν δελεῶν τὰ προηγούμενα κατεργασμένα ἐσπεύδῃ
 ἐντεινὼν τὰς δυνάμεις τοῦ να καμὴ νακὶ ἀρετῆς, κλητῶν να λαβῇ
 τὸ βραβεῖον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν Παρὰ καὶ σελ 118.

(2) Ἐχει προ ὁρῶμεν ὁ Ἅγιος Πιττὴρ τὸν Ἀριστοτέλην λε-
 γοντα· ἅπαντα τεχνῇ καὶ πᾶσι μεθοδοῖς, ὁμοῦς δὲ πράξεις τε καὶ

- Δεν ἔμπιστεῖ δὲ ὁ τερῶν ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀγάπης καὶ νὰ γνωρῇ καλὰ ἐκεῖνον ὅπου εἶνε ὄντως ἀγαπητὸς ἀλλὰ μόνον ἐκείνος ὅπου ἐγδόθη, πλεον τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος φθιρεταὶ καθὼς φθιρὸνται αἱ ἀπατηλαί, ἐπιθυμῖαι, καὶ ἐνεδούη, τὸν νέον ἄνθρωπον ὁ ὅστις ἀναβιβίζεται παντοτε καὶ νιαεῖ εἰς τὴν ἀκριβῆ γινώσκιν τοῦ Δημιουργοῦ, ὅστις
- C ἐκτίσεν αὐτὸν σύμφωνα μὲ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ(*) Διότι ἐκεῖνος βεβαία ἐποῦ ἀγαπᾷ τὰ ῥήματα καὶ εἶνε ἐξαρσμένος μετὰ το φθαρτὸν κάλλος τῶν σωμάτων καὶ ὑπερεκτιμᾷ τὸ ἐλκεῖν ὁδοῦ, μὲ τὸ νὰ ἐξώδισαι τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης τοῦ εἰς αὐτὰ ὅπου δὲν ἤρμοζεν ἀπετραλῶθαι ὡς οὐλοῦ καὶ δὲν ἤμπορεσε νὰ ἴδῃ τὴν θεωρίαν τοῦ ὄντως ἀγαπητοῦ. Δια τοῦτο λέγει Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου (Μάρκ 12 30). Τοῦτο ἐξ ὅλης δὲν ἐπιδείκνται καταμερισμὸν εἰς ἄλλα πράγματα Διότι ὅσον μέρος τῆς ἀγάπης σου, καθ' ὅσον ἀποκρίσεις διὰ τὰ ταπεινά καὶ εὐτελέ, ὅσον θα σου λικνῇ ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ το οὐλον Διὰ τοῦτο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εὐλογεῖ ὠνομαστήσαν φίλοι τοῦ Θεοῦ καθὼς ἀναγράφεται ὅτι Ὁ Μωυσῆς ὑπῆρξε φίλος τοῦ
- D

προκίρσις ἀγαθοῦ τινος εἰσελθὼν δὲκε διὰ καλῶς ἀπεφάνησαν ἐδ-
γαθόν, οὕτως ἐφικται ὁ Νίκου. Α ἐν ἀργῇ Ἐκδ Βενε-
ρου σελ. 1001 γ, 2) Αὐτὸν δὲ τὸν ὄντως τοῦ ἀγαθοῦ ἐδωσαν καὶ
δὲκε αἱ Σωματικαὶ σχολαί.

*) Ἀποφασίζει ὁ Ἀποστολὸς τὸν πρὸς Ἑβραίους, Ἐπι-
στολῆς τοῦ Παύλου, ὁ Ἀποστολὸς ὅτι, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον
τὸν φθιρῶμενον ἐκτὸς τῆς ἐκδόσεως καὶ τῆς ἀφύπναις 4,22), καὶ εἰς
χωρίον τῆς πρὸ, ἡλικασταί, εἴκει ἐνδοτικῶς τὸν νέον τὸν ἀνα-
κινουμένον εἰς ἐπ. γινώσκιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτισμένου αὐτόν, 3,10)

Ἡ κληρὶ καὶ ἀρχαῖοςτος προκίρσις τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐν γένει ἡ ἀ-
μαρτωλὴ πρὸ τοῦ χρίου Βασιλείου, ὅπου ὀνομαζέται παλαιὸς ἄν-
θρωπος, ὅστις φθιρεταὶ καθὼς αἱ ἀπικτηλαὶ ἀποθιμίζετο τοῦ πλού-
του, τῆς δοξῆς καὶ τῶν πολυτέλειων τῶν ὁμοίων ἢ ἡδονῇ εἶνε ψευ-

Θεοῦ () καθὼς ὁ Ἰωάννης ὁ Προδρόμος Διοτι, ὁ φίλος, λέγει, τοῦ Νυμφίου. ἔστω χαρὰ χαιρεῖ (Ἰωάν. 3 29) τουτέστιν ἐκεῖνος ὑποῖ ἔχει σταθερὰν καὶ ἀμετακίνητον τὴν εἰς τὸν Χριστὸν φιλίαν, οὗτος εἶνε ἀξίος τῆς ἰδικῆς του φιλίας Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς μαθητάς του, ἐπεὶ ἤρρισαν πλέον νὰ γινῶνται τέλειοι, λέγει ὁ Κύριος Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ἀλλὰ φίλους, δεῖ ὁ δούλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ ὁ κύριος αὐτοῦ (Ἰωάν. 15,15) Εἰς τὸν τελειὸν λοιπὸν ἀρμολεῖ νὰ γνωρίσῃ καλὰ τὸν ὄντως ἀγαπητὸν. Καὶ τῷ ὄντι μόνοι φίλοι τοῦ Θεοῦ καὶ φίλοι ἀναμεταξύ των εἶνε οἱ ἅγιοι· κανένας δὲ ἀπὸ τοὺς κακούς καὶ ἀπαιδεύτους δὲν εἶνε τοῦ Θεοῦ φίλος Διοτι εἶνε βεβαιότατον ὅτι Ε το καλὸν αὐτὸ ἀποκτημα τῆς φιλίας ποτὶ δὲν παρουσιάζεται εἰς μοχθηρὰν τῆς φυγῆς διάθεσιν Ἐπειδὴ κανὲν πρᾶγμα ἀσχημον καὶ ἀναρμωστον δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς ἀρμονίαν μὲ τὴν φιλίαν Διοτι τὸ κακὸν δὲν εἶνε μόνον τὸ ἐναντίον τοῦ καλοῦ ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι εἶνε τὸ ἐναντίον εἰς τὸν ἑαυτὸν του Τώρα δὲ πλέον ἂς προχωρήσωμεν καὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν λόγων τοῦ ψαλμοῦ.

Ἐξηρνεύετο ἡ καρδιά μου λόγον ἀγαθόν • Ἀνέβλῃσε, λέγει, ἡ καρδιά μου ἕνα λόγον καλὸν καὶ σωτηριον • Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἑρμηνεύτας ὑπέθεσαν ὅτι οἱ λόγοι αὗτοι λέγονται ἐκ

θῆς καὶ φαινομένη, κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον· ἡ δὲ καλὴ καὶ εὐαρετος προκίρσις εἶνε νεὸς ἄνθρωπος ὑποῖ ποτὶ δὲν παλαιῶναι ἀλλὰ πάντοτε νεάζει εἰς τὴν τελείαν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων πραγμάτων· καὶ ὅσον προχωρεῖ εἰς τὴν γνῶσιν τούτων, τόσον περισσότερον δυναμόνεται εἰς τὸ νὰ λάβῃ ἀνωτέραν γνῶσιν. Ὅστις δὲ ἐνδύθῃ τὸν νεὸν ἄνθρωπον ἀνακκινίζεται εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ καὶ γίνεταί νεὸς καὶ ὥρατος κατὰ τὴν εἰκὼνα τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἦτο νέος καὶ ὥρατος κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸν χαρακτήρα τοῦ σώματος.

(Περὶ τοῦ κάλλους τοῦ Κυρίου (δε κατωτέρω).

(1) Ἐννοεῖ ὁ Ἅγιος τὸ εἰς τοὺς Ἀριθμοὺς ἀναφερόμενον περὶ τοῦ θαρραλόντος τοῦ Θεοῦ Μωϋσέως (12,8) καὶ τὸ εἰς τὴν Ἐξοδὸν (33,18).

- μέρους του Πατρός, ὁ ὁποῖος ἐμίλει διὰ τον Γίον και Λογον, ὅστις ἐν ἀρχῇ ἦτο πρὸς αὐτον, τον ἐποῖον, λεγουν αὐτοι, τροηγαγι και ἔκαμε φανερὸν ἀπο την καρδίαν του τροπον τινὰ καὶ ἀπο αὐτα τὰ σπλάγγνα του· και λοιπον ἀπο ἀγαθὴν καρδίαν ἀγαθὸς λογος προῆλθεν. Ἐγὼ ὁμοως φρονῶ ὅτι αὐτα τα λογια ἀναφειρονται εἰς τὸ προφητικον πρόσωπον. Διοτι οἱ ἐρεῖτες λογαι δὲν μᾶς κάμνουν ἐμαλὴν πλέον την ἐννοιαν, ὥστε να θεωρησωμεν ὅτι ἐκ μέρους του Πατρός λεγονται. Διοτι οὐτε δια την γλῶσσάν του θά βλεγι κατόπιν ὁ Πατὴρ ὅτι, «ἡ γλῶσσά μου εἶνε καλῆ· μοι γραμματικῶς ἐξυγράφου ὥρατος κάλλει παρα τους λους τῶν ἀνθρώπων». Ἐπειδὴ ὁ Γίος δὲν ἔχει την ὑπεροχὴν του κάλλους ἐκ τοῦ ὅτι συγχρίνεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Και κατωτέρω λεγει «Διὰ τοῦτο ἐχρισί σε ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς σου, ἐλα ὦν ἀγαλλιάσεως». Διότι δὲν εἶπεν, «ἐχρισά σε ἐγὼ ὁ Θεός», ἀλλ «ἐχρισε σε»· ὥστε ἐκ αὐτοῦ να φαίνεται καθαρά ὅτι ἄλλο εἶνε τὸ προσωπον ὁποῦ ἐνταῦθα ἐμίλει. Ποῖον λοιπον ἄλλο εἶνε αὐτὸ τὸ προσωπον παρα ὁ Προφήτης Δαβὶδ, ἐποῦ ὑπέδε/θη την εἰς αὐτόν διαγυθῆσαν ἐνεργειαν του ἁγίου Πνεύματος, «Ἐξηρευζατο, λεγει, ἡ καρδία μου λογον ἀγαθον». Διοτι, ἐπειδὴ ἡ ἐρυγη εἶνε ἀίρας ἀπόκρυφος ἐποῦ ἐξαπμιζεται ἐκ τοῦ στομάχου πρὸς τὰ ἐπάνω ἔταν αἱ σχηματισθεῖσαι ἐκεῖ φασαλιῶδες θραυωνται κατα την βράστιν τῶν τροφῶν, ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ἐποῦ τρεφεται με τον ζωντανον ἄρτον, ὅστις κατέβη ἀπο τον οὐρανον και χορηγεῖ ζωην εἰς τον κόσμον, και ἐκεῖνος ἐποῦ ἐγερτασεν ἀπο κάθε λονον ὅστις ἐξέρχεται διὰ μεσου του στόματος του Θεοῦ, κατα την συνηθισμενὴν τῆς Γραφῆς ἀλληγορικην σημασιαν, ἡ ψυχή δηλαδὴ ἐκείνη ἐποῦ ἐτράφη μὲ τὰ ἱερα μαθηματα, κατὰλληλον μὲ τὰ φαγητα ἐκβάλλει τὴν ἐρυγην. Δια τοῦτο, ἐπειδὴ λογικὴ ἦτο και ἀγαθὴ ἡ τροφή του, λογον ἀγαθον ἐξεριύχεται ὁ Προφήτης. Διοτι ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἀπο τον ἀγαθον θησαυρον τῆς καρδίας του ἐλχει τὸ ἀγαθον (Ματθ 12 35). Ἄς ζητησωμεν λοιπον και ἡμεῖς τὴν ἀπὸ τον θεῖον λογον τροφην, διὰ νὰ χορτάσῃ ἡ ψυχὴ μας διότι, Ὁ δίκαιος, λεγει, ἐσθίαν ἐμπιπλοὶ ψυχὴν αὐτοῦ.

(Παροιμ 13 2¹) Τότε δε καὶ ἡμεῖς ἀναλογῶς τῶν τούτων μετὰς οὗτας τρεσεμεῖθα, θα ἐκβάλλωμεν, ἐρί τιν τυχεύοντα λόγον ἀλλὰ λόγον ἀγνόον. Διότι ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος οὐδὲ ἀντιτάξη με κακορριζικὸν δογματικὸν ὁ δὲ σκαλὸν ἐκβάλλει διὰ μισοῦ τῆς καρδίας τοῦ λόγον πονηρὸν. Δὲν βλέπεις τί λόγια ἐκχύνουν τὰ στοματὰ τῶν αἰρετικῶν. Πολὺ φρικτὰ καὶ δυσώδη, τὰ ὅποια καταμαρτυροῦν ὅτι πολὺ φοβερά εἶνε ἡ ἀσθενεία ἐποῦ ὑπάρχει μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν ἀθλιῶν αὐτῶν. Διότι, ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν πονηρὸν, θησαυρὸν τῆς καρδίας τοῦ ἐκβάλλει τὸ πονηρὸν (Ματθ 12 35). Νὰ μὴ ξεριθίζειςαι λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἀκοὴν καὶ θελήσης νὰ ἐπιτωρεῖσθαι εἰς τὸν ἑαυτὸν σου ὁδασκάλους, οἱ ὁποῖοι εἶνε ἱκανοὶ νὰ γεννησῶν ἀσθενίαν εἰς τὰ σπλάγχνα σου καὶ νὰ σὶ χάμουν νὰ ἐκρῶσθαι ἀπὸ μέσα σου πονηροὺς λόγους, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ἔρως νὰ καταδικασθῇς τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως (¹) Διότι, Ἐκ τῶν λόγων σου, λέγει, δικαιωθήσῃ καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ (Ματθ. 12 37).

Λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ. «Λέγω ἐγὼ μόνος μου τὰς πράξεις μου εἰς τὸν βασιλεῖα». Καὶ ὁ λόγος αὐτὸς πολὺ μᾶς πλησιάζει εἰς τὴν ἐννοίαν ὅτι ἐκ μέρους τοῦ προφητικοῦ προσώπου λέγονται καὶ ταῦτα. «Λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ» εἶνε ἰσοδύναμον τοῦτο μὲ τὸ «ἐγὼ θα ἐξομολογηθῶ εἰς τὸν κριτὴν, προλαμβάνων πρῶτος ἐγὼ τὸν κατήγορον μὲ τὴν ἐξαγόρευσιν τῶν ἔργων μου. Διότι ἐλάβομεν ἐντολὴν ἡ ὅποια λέγει· Δίξτε σὺ πρῶτος ἀνομίας σου, ἵνα δικαιωθῇς (Ἠσαῖ.

(¹) Ἐχει πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Ἅγιος ῥῆσιν τῆς πρὸς Τιμόθεον Β'. Ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου (4,3), ἐνθα συμβουλεύει τὸν ἀγκυρὸν μαθητὴν του ὁ θεὸς Ἀπόστολος νὰ προσέχη, διότι, μετὰξὺ ἄλλων, θὰ ἐλθῃ καιρὸς ὅπου οἱ ἄνθρωποι νὰ μὴ θέλουν νὰ ἀκούσων τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ θὰ παίρνουν ἀπὸ τὸν σωρὸν διδασκάλους, τερπόμενοι κατὰ τὴν ἀκοήν, διότι ἐκαῖνοι θὰ τοὺς λέγουν ὅσα τοὺς εἶνε εὐάρεστα.

43, 36). Ἡ γλῶσσά μου κλάμος γραμματίως ὕψυγραφου. « Ἡ γλῶσσά μου, λέγει, εἶνε κλάμος ταχυγράφου γραμματίως » Καθως ὁ κλάμος εἶνε ὄργανον δια να γραφωμεν τον οποιον κινεῖ ἡ χεὶρ τοῦ πεπειραμένου γραφειως, δια να σημειώσῃ με ἀκριβείαν τα γραφόμενα, ἔτσι καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ δικαίου τὴν ὁποιαν κινεῖ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐγγράφει τὰ λογία τῆς αἰωνίου ζωῆς εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν, ἐμβαπτομένη οὖν, εἰς μέλαινην, ἀλλὰ εἰς τὸ Πνεῦμα τοῦ ζῶντος Θεοῦ Γραμματεὺς λοιπον εἶνε τὸ ἅγιον Πνεῦμα, διότι εἶνε σοφὸν καὶ ἐπιτηδεῖον να διδάσκῃ ὅλους· ταχυγράφον δὲ, διότι ταχεῖα εἶνε τῆς διανοίας ἡ κίνησις. Νοήματα δὲ ἐγγράφει εἰς ἡμᾶς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, οὖν, εἰς πλάκας λιθινὰς, ἀλλ' εἰς πλάκας τῆς καρδίας σαρκινὰς (1). Ἀναλόγως δὲ με τὸ πλάτος τῆς καρδίας μας περισσότερα ἢ ὀλιγώτερα ἐγγράφει εἰς αὐτάς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἡ πολὺ φανερὰ εἰς ὅλους ἢ σκοτεινότερα, ἀναλόγως τῆς καθαροτήτος ὅπου ἔχει προετοιμασθῇ εἰς αὐτάς. Ἐξ αἰτίας δὲ τῆς ταχυτητος με τὴν ὁποιαν γράφονται τα νοήματα αὐτά, εἶνε γεματὴ λοιπὸν ἡ οἰκουμένη ἀπο το Εὐαγγέλιον. Τα οὖν ἐπομένα λογία τοῦ ψαλμοῦ νομίζομεν ὅτι πρέπει να τα θεωρήσωμεν ὡσαν μίαν ἀλλήν ιδιαιτέραν ἀρχήν, καὶ νὰ μὴ συναψωμεν αὐτά με τὰ προηγούμενα, ἀλλὰ να τα προσθεσωμεν εἰς τὰ ἐπομένα. Διότι τὸ, ὡραῖος κάλλει, φρονοῦμεν ὅτι λεγεται πρὸς τον Κύριον, πρὸς τον ὁποιον στρέφωμεν τώρα τὸν λόγον ὁ Προφήτης λέγει

(1) Ἐχει πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Ἅγιος ῥῆσιν τῆς πρὸς Κορινθίους Β Ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου (3,3), ἐνθα γίνεται συγκρίσις τοῦ παλαιοῦ Νόμου πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον. Διότι ὁ μὲν παλαιὸς Νόμος, ἐρμηνεύει ὁ Θεὸς Χρυσοστόμος, ἐσταλίσθη ἐπάνω εἰς πλάκας λιθινὰς ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν, ὁ δὲ τοῦ Εὐαγγελίου νόμος ἐγράφη εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν, εἰς πλάκας καρδίας σαρκινὰς, ἥτοι ἀπαλὰς καὶ δεκτικὰς τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς πετρίνας καρδίας τῶν σκληρῶν καὶ πεπωρωμένων Ἑβραίων καὶ Ἑθνικῶν (Ομ. 6 εἰς τὴν πρὸς Κορ. Β'. Ἐπ.).

Ὁραῖος καλεῖται παρα τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων Ἐξε-
 χυθὴ, ἡ /αρις ἐν χειρεσὶ σου * Ὁραῖος λέγει εἶσαι κατὰ τὸ
 κάλλος τοῦ ποσίδου ἀπο θεοῦ τοῦ ποῦς τῶν ἀνθρώπων Ἐγνήθη
 ἀφόνου, /αρις εἰς τὰ χεῖρά σου. Μας καθόγγυον δε να εκ-
 λαβώμεν τὰ λόγια αὐτά με τὴν ἔννοαν αὐτὴν καὶ ὁ Ἀκίλας καὶ
 ὁ Σύμμαχος ἐστὶ ὁ μεν Ἀκίλας ἐξηγγασε «καλλεὶ ἐκαλλωπ.
 σθης παρα τοὺς ποῦς τῶν ἀνθρώπων», ὁ δὲ Σύμμαχος «κάλλει
 καλὸς εἰ παρα τοὺς ποῦς τῶν ἀνθρώπων * Ὁραῖον λοιπον κατὰ
 τὸ κάλλος ὀνομαζει τὸν Κυριον ὁ Προφῆτης ὁ ποῖος ἐνατενισε
 με τὸν νοῦν τοῦ εἰς τὴν ἐστὴτα αὐτοῦ. Διότι ἐνταλλα δὲν ἀνυ-
 μνεῖ βεβαιῶς τὸ κάλλος τῆς σαρκὸς. Ἐπειδὴ Εἶδομεν αὐτὸν
 καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἀίμιον,
 ἐκλείπον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων» (Ψα 53 23)(¹)
 Ἦναι λοιπον φανερόν ὅτι ὁ Προφῆτης, Δαβὶδ με τὸ να ἐνα-
 τενισεν εἰς τὴν λαμπρότητα αὐτοῦ καὶ ἐκρίσθη ἀπο τὰς μαρ-
 μαράς αἱ ὑποταί ἀπο ἐκεῖ ἐξακινύζονται, ἐπληρώθη εἰς τὴν
 ψυχὴν ἀπο αὐτὸ το κάλλος, καὶ παραινέθη εἰς τὸν ἐνθρον ἔρω-
 τα τῆς νεότης ὡραιότητος, ἡ ὅποια ὅταν νευνη φανερα εἰς τὴν
 ἀνθρωπινὴν ψυχὴν, ὅλα ἄσχημα καὶ βδελυκτα ἀποδείκνυνται,
 ἔσα ἕως τοτε εἰθεωρουντο ἀγαπητά. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος
 ὅταν εἶδε τὸν * Ὁραῖον κάλλει», ὅλα τὰ εἰθεώρησε σκυδαλα,

(¹) Σημειώμεν ὅτι διαφορὰ γνώμων ὑπάρχει μεταξὺ τῶν Πατε-
 ρων τῆς Ἐκκλητικῆς περὶ τοῦ σωματικοῦ κάλλους τοῦ Κυρίου. Οἱ
 μὲν ἄγιοι Βασιλείος, Κυπριανὸς καὶ Αὔγουστίνος, καθὼς καὶ οἱ πο-
 ποὶ Ὁριγενὴς καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς λεγοῦν ἐπὶ ὁ δαδτικὸς
 στίχος ἐντάθθα ὀμιλεῖ περὶ τοῦ κάλλους τῆς θεότητος τοῦ Κυρίου,
 ἀναφέρουσι δὲ τὴν ῥῆσιν τοῦ Ἡσαίου εἰς τὸ σωματικὸν κάλ-
 λος. Ἀλλ' ὁ ἱερός Θεοφυλακτος, καθὼς εἶδομεν ὀλίγον ἀνωτέρω
 δεχεται ἐπὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτο ὡραῖος καὶ κατὰ τὸν σω-
 ματικὸν χαρακτῆρα. Τὴν γνώμην ταύτην ἀσπαζονται οἱ ἄγιοι Πα-
 τρες Χρυσόστομος, Ἰερώνυμος καὶ Δαμασκηνός, ἀναφέρουσι δὲ τὴν
 ῥῆσιν τοῦ Ἡσαίου εἰς τὰ Πάθος τοῦ Κυρίου, ὅτε ὁ κύριος ὑδρίζετο
 καὶ ἐπικρατε.

διὰ να κερδίση τον Χριστόν (Φίλιπ 3 8'). Και ἔσοι μὲν εἶνε
 ξένοι καὶ ἐχθροὶ του λόγου τῆς ἀληθείας, ἐνομᾶζον μωραν το
 κηρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ περιτρονοῦν την εὐτελειαν τῆς
 φράσεως τῶν Γραφῶν. ἡμεῖς δὲ ἐποῦ καυχώμεθα εἰς τον Σταυ-
 ρον τοῦ Χριστοῦ εἰς τους οποίους διὰ μισοῦ τοῦ σῶου Πνευ-
 ματος ἐφανερώθησαν τὰ ἁρισματα ἐποῦ ἐγερσθῆσαν εἰς ἡμᾶς
 ἀπὸ τον Θεόν, ὅτι με λιγότες ἐποῦ διδάσκονται μὲ ἀνθρωπίνην
 σοφίαν (Α' Κορ 2 12-13), γνωρίζομεν ὅτι πλουσία ἁρίς ἐ-
 γύθη ἀπὸ τον Θεόν ἐπάνω εἰς την περι Χριστοῦ διδασκαλίαν τῶν
 θεοκηρυκῶν Ἀποστόλων. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς ὀλίγον χρονικόν διά-
 D σστημα ἔλην σκεῖδον την οἰκουμένην διήλθε το κηρυγμα ἐπειδὴ
 πλουσία καὶ ἀφθονός ἡ χάρις ἐξερχθη ἐπάνω εἰς τους κηρυκὰς
 τοῦ Εὐαγγελίου, τους ἐκρούς μαλιστα καὶ γεινῆ τοῦ Χριστοῦ
 ὠνόμασεν ἡ Γραφή. Διὰ τοῦτο μὲ εὐκαταφρονῶντα λιγὲς διὰ με-
 γάλην δύναμιν ἐγει εἰς το νὰ θέλῃ καὶ προσέλκῃ εἰς σωτη-
 ρίαν τοῦ Εὐαγγελίου το κηρυγμα. Καὶ κάθε ψυχὴ στεκεὶ ἀσά-
 λειτος ἐπάνω εἰς ἀκίνητα δογματα, μὲ το νὰ στερεωνεῖται διὰ
 μίσειν τῆς θείας χάριτος ἐπάνω εἰς την ἀσάλειτον εἰς Χριστόν
 πίστιν. Ὅθεν λέγει ὁ Ἀπόστολος Δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ
 ἀποστολήν εἰς ὑπακοήν πίστεως (Ῥωμ 1,5). Καὶ πάλιν
 E Παρισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοίμισα οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χά-
 ρις τοῦ Θεοῦ ἡ οὖν ἐμοί (Α' Κορ. 15,10)

(1) Κατὰ τον ιερὸν Θεοφύλακτον σκύδαλα τοῦ σιτου εἶνε τὰ ἔ-
 χυρα καὶ ἡ καλαριά. Ὁ δὲ Ἀπόστολος ἐννοεῖ τὰ τοῦ κόσμου πραγ-
 ματα, τον πλοῦτον, την δόξαν καὶ τὰς ἡδονὰς, τὰ ποῖα ἀπέρριψεν
 ὁ τρισμκάριος διὰ τον Χριστόν. Ἀλλὰ καὶ τον Νόμον ἡμπορεῖ νὰ
 ἐννοῇ, διότι καθὼς τὰ σκύδαλα εἶνε μὲν προφυλακτικὰ τοῦ σιτου ἕως
 οὗ ὠριμάσῃ, ὅταν ὅμως ὁ σῖτος φανῇ τότε ἐκεῖνα ἀπορρίπτονται ὡς
 ἄχρηστα, ἔτσι καὶ ὁ Νόμος ἐδεδικώσσε μὲν την χάριν τοῦ Εὐαγγε-
 λίου, ἀφοῦ ὅμως ἐκεῖ ἐφάνη, δὲν πρέπει νὰ προσέχωμεν πλέον εἰς
 τὸ γράμμα τοῦ Νόμου.

Ἐξεχύθη χάρις ἐν χεῖλεσί σου· διὰ τοῦτο εὐλόγησί σε ὁ Θεός εἰς τὸν αἰῶνα. Λέγει το Εὐαγγέλιον ὅτι *Εὐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ* (Λουκ 4 22). Διὰ τοῦτο βεβαίως ὁ ψαλμὸς μετὰ τὸ νὰ ἤθελήσει νὰ παραστήσῃ ἔμφαντικῶς τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος τοῦ εἶχον εἰς λόγους τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἶπεν· «Ἐξεχύθη χάρις ἐν τοῖς χεῖλεσί σου», ἕνεκα τῆς ἀφθονίας τῆς χάριτος τοῦ εἶχεν ἐν λόγῳ τοῦ. «Εὐλόγησε σε, λέγει, ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα». Φανερόν ἐστίν ὅτι αὐτὰ τὰ λόγια πρέπει νὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθόσον ἐπρόκειντο ὁ Ἰησοῦς «κατὰ τὴν σφραν καὶ ἡλικίαν καὶ γάριν» (Λουκ 2 32). Κατὰ τοῦτο βεβαίως ἐννοούμεν ὅτι ἡ χάρις ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἀκόμη καὶ ὥσαν ἓνα βραβεῖον διὰ τὰ ἀνδραγαθήματά του. Ὅμοιον δὲ μετ' αὐτοῦ εἶναι τὸ ἐγερμένον. Ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν διὰ τοῦτο ἐχρυσέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιῶσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. Μετ' αὐτοῦ δὲ πάλιν ὅμοιον εἶναι καὶ ἐκεῖνο ὅπου γράφει ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Φιλιππησίους ὅτι· *Ἐταπείνωσεν δαυιδὸν γενόμενος ὑπὸ ἥκοος μέγχοι θανάτου θανάτου δὲ οἰσυροῦ διὰ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν* (Φιλίπ 2 8). Ὅστις εἶναι φανερόν ὅτι αὐτὰ λέγονται διὰ τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Σωτῆρος ἢ ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία εἶναι σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ αὐτὸς εἶναι κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς εἶπομεν ὅτι χεῖλη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου ὑπηρετοῦν εἰς τὴν οὐράνιον λόγον, (καθὼς ὁ Παῦλος ὅπου εἶχεν ἐντὸς τοῦ Χριστοῦ λαλοῦντα, καὶ ὅστις ἄλλος ἀκόμη εἶναι ὅμοιος μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρετήν,) τοιοῦτοτροπῶς καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ εἴμεθα ἡμεῖς, ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς πιστεύσαντας. Τὴν εὐλογίαν λοιπὴν ὅπου διδεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὅστις ἀναφέρει εἰς τὸν Κύριον, ὅταν σφαλῇ. Λοίπον τὸ, εὐλόγησέ σε ὁ Θεός, σημαίνει ὅτι τὰ μέλη τὰ ἰδικά σου καὶ τὸ σῶμα τὸ ἰδικόν σου ἐπλήρωσιν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ του εἰς τὸν αἰῶνα, τουτέστιν ἀτελείωτῶς καὶ ἐπ' ἄπειρον. *Περὶ ὧσιν*

163
A

B

τὴν ῥομφαίαν σου (¹) ἐπὶ τὸν μηρόν σου δυνατὲ Γῆ ὡς κινῶ
 τητι σου καὶ τῷ κυλῆει σου «Περζῶσου» ἴτε τὴν ρομ-
 φαίαν σου ἐπάνω εἰς τὸν μηρόν σου δυνατὲ Με τὴν ὠραότητά
 σου καὶ μετὰ τὸν λαόν σου. Φρονούμεν λοιπόν ὅτι μεταφορικῶς
 αὐτὰ ἀναφέρονται εἰς τὸν ζῶντα Λόγον τοῦ Θεοῦ ὥστε νὰ συ-
 νάπτωνται μετὰ τὴν σάρκα αὐτοῦ ὁ ὁποῖος Λόγος εἶνε ἐνεργὴς
 καὶ τοιμώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν διστομον καὶ δυνάμιμα-
 τος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμών τε καὶ
 μυστῶν καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας (Ἐβρ.
 4, 12) Ἐπειδὴ ὁ λόγος εἶνε συμβόλον τῆς κατὰ τὴν γένεσιν τοῦ
 ἀνθρώπου ἐνεργείας Θεοῦ. Αὐταὶ λέγει αἱ ψυχαὶ αἰθέρα ληθού-
 σαι ἐν μηρῶν Ἰακώβ (Ἐξοδ. 1, 5) Καθὼς λοιπόν ὡς καὶ οὗτος
 εἶνε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἄρτος καὶ ἄμπελος
 καὶ ἀλθινὸν ὄψος καὶ μετὰ ἅπαντα ὅτι ἅλλα ἑνὸς ἑνὸς ἑνὸς
 εἶναι λέγεται ἀκέραια καὶ μαχαίρα οὐκ ἀσπιδίτις πέρα πέρα τοῦ ἐμ-
 παθὲς μέρους τῆς ψυχῆς καὶ ἀποκτενεῖ τα πρὸς τὴν ἐπίθυμiam
 D κινήματα αὐτῆς (²) Ἐπειτα ἐπειδὴ ὁ θεὸς Λόγος μέλλει νὰ

(¹) Ἡ ῥομφαία ἦτο ἐκ τῶν ἀγχεμαγῶν ἐπλυν, τὴν ὅποιαν ἰδὼν, μεταχειρίζοντο οἱ Ἑβραῖοι. Ἀλλὰ δὲν εἶνε θετικῶς γνωστὸν τὸ σχήμα τῆς σπαθῆς αὐτῆς, ἢ λαβίδος τῶν ἀρχαίων. Ὑποτίθεται ὅμως ὅτι ἦτο τεραστία κατὰ τὸ μέγεθος ἢ ὡς σιδερεῖα λαπί, ἦτο ἐμπυκνῆ ἐπὶ ξυλινῆς λαβίδος τεραστίας ἐπίσης. Ἐν τῇ Γραφῇ συνημαζέται καὶ μαχαίρα (Α Βασ. 25, 13-14, Σημειοῦμεν ὅτι ἡ ἐπὶ τὴν ῥομφαίαν ἢ σπαθὴν ἐκ τῆς ἐξορίας τοῦ Πατριάρχου μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ Ἀδάμ. Σημειοῦται κατὰ παραδοξὸν μακροτάτη, με εὐθείαν πλατείαν λαπίδα, πυρσυνὸς καὶ διστομὸς, δίκωπος).

(²) Καὶ εἴτι ἀκέραια αὐτὴν, τὴν ψυχὴν, δευτικὴν δηλαδὴ καὶ σωρητικὴν τῆς γνώσεως τῶν ἰδικῶν του μυστηρίων. Τόσον ἐνεργητικὸς καὶ τόσον κοπτερός εἶνε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Μεταχειρίζεται δὲ ὁ Ἀποστολὸς σωμτικὰ μέλη ἁρμούς καὶ μυστῶν, ἐπὶ τῆς ἀσωματου ψυχῆς οἰκονομικῶς, διὰ νὰ μὴ ἀμελήσουν καὶ ἀπροσεκτῆσουν οἱ

ἐνώθη μὲ τὴν ἀσθενεῖαν τῆς σαρκὸς, πολὺ καλὰ προστεθὴ το, Δυνατὴ ὅτι, το να δυνῇ ἓνας Θεὸς νὰ παρουσιασθῇ με ἀνθρωπίνην φύσιν, εἶνε ἀποδείξις τῆς μεγ. στῆς δυνάμεως τοῦ Ἐπειδὴ τὴν δυνάμιν τοῦ Θεοῦ Λόγου δὲν παρουσιάζει τὸσον οὐρανοῦ καὶ γῆς ἢ ὄντισμουργία καὶ θαλάσσης καὶ αἶρος καὶ ἡ γενεσις τῶν μαγιστῶν στοιχείων καὶ ὅ,τι ἄλλο ὑπερκόσμιον νοεῖται καὶ ὅ,τι καταχθόνιον, ὅσον ἡ οἰκονομία τῆς ἐνανθρώπησέως τοῦ καὶ τῆ συγ. κατάβασις τοῦ ἀπο τὴν θεοτητα εἰς τὴν ταπεινωσιν τῆς ἀνθρωποτητος «Τὴ ὠραιότητι σου εἶπε, καὶ τῷ κάλλει σου» ὅτι ὑπάρχει διαφορά μεταξὺ τοῦ ὥρα.οῦ καὶ τοῦ κάλλους. Ἐπειδὴ ὠραῖον μὲν λεγεται ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα ο.ποῦ ἐφθάσε πλεον εἰς τὴν πρεπουσαν ἀκμὴν τοῦ καὶ ἐγγεῖνε τελειον καθως λεγομεν ὅτι ὠραῖος εἶνε ὁ αἶτος, ο.ποῦ εἶνε ὠριμος πλεον καὶ κατάλληλος πρὸς θερισμον καὶ ὠραῖος εἶνε ὁ καρπὸς τῆς ἀμπελοῦ, ο.ποῦ ἔλαβε πλεον τὴν πρεπουσαν ὠριμανσιν μὲ τὴν μεσολάβησιν τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, ὥστε να γεινη τελειος καὶ κατάλληλος εἰς ὑπολαυσιν. Κάλλος δὲ εἶνε τὸ ἐυάρμοστον εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν μελῶν τοῦ, ὅπου ἔχει ἐπανθοῦσαν τὴν χάριν ἐπάνω τοῦ «Περιζῶσαι λοιπὸν τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μητρὸν σου, δυνατε, τὴ ὠραιότητι σου, τουτεστι μὲ τὴν συμπληρωσιν τῶν καιρῶν καὶ τῷ κάλλει σου, δηλαδὴ μὲ τὴν θεοτητά σου, ἡ ὅποια δια θεωρίας καὶ μελετης

ἐξ Ἑβραίων πιστοί, πρὸς οὓς γράφει Εἶνε δὲ ἀπὸ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδ. πρὸς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς μόνος ἀνακρίνει, ἥτοι ἐξετάζει καὶ τὰς ἐνθυμήσεις ἀπομνη τῶν καρδ. ὧν, ἡγουν τοὺς διαλογισμούς τοιουτοτρόπως ἐρμηνεύει ὁ Μ. Βασιλεὺς τὴν ἀνωτέρω ἀποστολικὴν περιχοπὴν. Ἄλλ' ὁ ἱερὸς Θεοφυλακτὸς προτιμᾷ τὴν ἐξῆς ἐννοιαν· ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐνεργεῖ παντοτὶ καὶ ἔσθ' εἰς δὲ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀμπερτωλοῦ πίπτων ὥσαν μαχαίρα προξενεῖ φοδερὰς πληγὰς, τόσον ὥστε εἰσχωρῶν βαθεῖα, ἀποχωρίζει ἀπὸ αὐτὴν τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὴν ἀφίνει ἐρημον ἀπὸ τὴν χάριν αὐτοῦ καὶ ἁγιότητα, καὶ τότε καλᾶζει τὴν ψυχὴν ἐκείνην τοῦ ἀμετανοήτου ἀμπερτωλοῦ.

184 και δια τοῦ νοῦς μόνον χαίτεται νὰ ῥο-ανυθῇ. Διότι ἐπειὶ εἶνε
 Α το σὺντως καλὸν το σπείν ὑπερβαίνει καθὶ γνῶσιν ἀνθρώπων
 καὶ ὕναμιν καὶ μόνον με τὸν ἰσὺν ῥα-αρεὶ νὰ θεωρηθῇ. Καὶ
 ἐγκυριζὸν το κάλλος αὐτοῦ οἱ μόνον-ται τοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐ-
 λλὲν ἰδιαιτερώς τὰς παραβολὰς. Εἶδε, δι το κάλλος αὐτοῦ ο
 Πέτρος καὶ οἱ υἱοὶ τῆς βροντῆς ἐπὶ τὸ Παδῶρ-ον ορος(1),
 ὅπου ἐλαμπε περισσώτερον ἀπὸ τὴν λαμπρὴν τοῦ ἡλίου καὶ κατη-
 ξιωθήσαν νὰ ἀπολαύσων με τοὺς σωματικούς ἐμφαιμούς των τὰ
 τροσμία τῆς ἐνδοξου αὐτοῦ δευτερας παρουσίας. Καὶ ἔντεινον,
 λεγει, καὶ κατευοδοῦ καὶ βασιλεύει. Τούτιστιν ἀφου ἀρχισῃς
 δια τῆς εἰσαρκώσεώς σου νὰ φροντιζῇς δια τοὺς ἀνθρώπους,
 ἐξακολουθεῖ τὴν φροντιδὰ αὐτὴν ἔντεινον, καὶ διαρκῆ καὶ χωρὶς
 ποτὲ νὰ γαλαροῦται διόλου. Διότι αὐτο θα ἀνοίξη ἄδον καὶ τα-

(1) Το θεοδύσκαστον τοῦτο ὄρος Παδῶρ ἢ Παδῶριον, παρὰ τοῦ
 Ἀποστόλου Πέτρου ἀνομαζέται Ἀγιον Ὄρος. B καθὼλ Ἐπιστ.
 I, 18 Ἀ-εχει ἀπο τὴν Ναζαρετ ὡς αὖς δυο καὶ ἀπο τὰ Ἱεροσόλυμα
 ἡμέρας τρεῖς. Κεῖται δὲ ἐν τῷ μεσῷ-τῇ Γαλιλαίᾳς μετὰ τὸν καιρὸν καὶ
 με ὁ τοπομον ἀναδυσιν, εἰς ὕψος 1748-σάτων, ὡς τὴν ἑνὰς νῦνος με-
 γαλο-αυτῆς. Ὅλοι οἱ περιηγηταὶ μόνον ἐκπα-ληγμένοι ἀπο τὴν
 χάριν καὶ τέρ-νοτητα, τὴν ἀποκτενοῦσαν χάριν πνευματικῶν εἰς τοὺς
 ἐπισκεπτομένους αὐτο, ὡς τὴν νὰ το ἐπισκικτῇ παλαιοθεν ἡ χάρις
 τῆς Ἀγίας Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, ἡ ὁποία ἐγένειεν ἐπὶ τῆς
 κορυφῆς τοῦ συνηματιζούσης ἑνὸς μικροῦ λευκοσπίδου οροπεδίου. Ἀ-
 φθονα ὕδατα ὑπαρχοῦν ἐπ' αὐτοῦ· διὸ εἶνε καταφυτοὶ αἱ κλιτύες τοῦ
 ἀπὸ ἐλαίας, πυκνῆς καὶ ἀκακίας. Ἡ ἀγία Ἑλένη εἶχε κτισεὶ πρώτην
 μεγαλιπρεπὴ ναὸν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀλλ' ὁ ἀγριος Σπλαδίνος,
 ὁ περιφημος Σουλτάνος τῆς Αἰγυπτου, νικησας τοὺς Σταυροφόρους
 καὶ κυριεύσας τοὺς Ἀγίους Τόπους κατέστρεψε τὸν Ναον καὶ τὰ μο-
 ναστήρια τὸ ἔτος 1187, ἀπλοῦ-ο δὲ πλέον ἐκεῖ ἡ ἐρημία μέχρι τοῦ
 1862 ὅτε το Κοινὸν τοῦ Παναγίου Ταφου ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἐρείπων
 ἀνηγειρε λαμπρὸν Ναὸν καὶ καλλὰ ἐκαλλώτισε δὲ τὴν χαριτω-
 μένην κορυφὴν με κήπους ὁρσπεροὺς καὶ με ἀμ-ελῶνας. Περὶ δὲ τῶν
 υἱῶν τῆς βροντῆς ἴδε σημειωσιν ἐν σελ 107.

χυττα εἰς τὸ κρηγμα καὶ ἔλως θὰ ὑποτάξῃ εἰς τὴν βασι-
 λειαν σου. Ἄς μὴ μᾶς εἰσεται ἕκ παρὰδοξον ὅτι προστακτικῶ, B
 ἐκφέρεται το, κατευοδοῦ ἐπεὶ ὅτ συνθῆκει ἡ Ἰσαφὴ νὰ σχημα-
 τίσῃ τὴν εὐγὴν με τριπλὴν προστακτικὸν Διότι λέγει. Γενηθήτω
 τὸ θέλημά σου, ἀντι ἄς γεινῇ τὸ θέλημά σου. Καὶ ἐλθέτω ἡ
 βασιλεία σου, ἀντι ἄς ἔλθῃ ἡ βασιλεία σου

Ἐνεκεν ἀληθείας καὶ πριμότητος καὶ δικαιοσύνης καὶ
 ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιὰ σου. Ὅλο αὐτὰ, λέγει, κα-
 τεργάζου, Κύριε, ἐπειδὴ εἶσαι αἰτῆς καὶ πρᾶς καὶ δικαίος καὶ
 θὰ σε ὁδηγήσῃς εἰς θαυμαστὸν τροπὸν ἡ δεξιὰ σου. Πάλιν εἰδὼ
 ὁ λόγος τοιοῦτοτρόπως εἶναι τ/τματισμένους, ὡς ἐὰν ᾔθελε λαμ-
 βάνει τὰ χαρίσματα αὐτὰ ὁ Κύριος τρακόν τινα ὡσανύνα μισθόν,
 τὸ νὰ κατευοδῶνται διτλαδὴ καὶ νὰ βασιλεύῃ διὰ τὴν ἀληθειάν
 τοῦ, τὴν πραότητα καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ. Πρέπει δὲ τοιοῦ, C
 τοτρόπως νὰ ἐννοῶμεν τοὺς λόγους αὐτοὺς ὅτι, ἐπειδὴ ἔχουν
 διαστραφῇ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα διὰ τοῦ ψευδούς, διὰ νὰ
 σκιερῆς τώρα τὴν ἀλῆθειαν ἐπάνω εἰς αὐτὰ, βασιλεύς εἰς τοὺς
 ἀνθρώπους ὅπου βασιλεύονται ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν διότι σὺ εἶσαι
 ἡ ἀλήθεια. Καὶ, «ἐνεκεν πραότητος» ἦτοι, βασιλεύει προσίτι
 εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα με τὸ ἰδικόν σου παρὰδειγμα προσδύσου
 ἔλοι εἰς ἐπικειαν καὶ καλῶσυνην. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἔ-
 λαγι· Μάθετε φη' ἐμοῦ διὰ πρᾶς εἶμι καὶ καλεῖνός τῃ καρ-
 δία (Ματθ 11, 29). Καὶ ἀπαδείξ, ἐδίδο τῆς πραότητος ἐπάνω
 εἰς τὰ ἰδικὰ τοῦ ἔργα. Ὅταν ᾠρίζετο, ἐτίωπα ὅταν ἐμαστιζε-
 το, ὑπέμενε. «Καὶ ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιὰ σου.» Ὅχι
 στυλὸς νεφελῆς, οὐδὲ λάμψις πυρός, ἀλλὰ αὕτη ἡ ἰδία ἡ δεξιὰ
 σου. Τὰ βέλη σου ἠκονημένα δυνατέ. «Τὰ βέλη σου, λέγει, D
 ὦ δυνατέ, εἶναι ἠκονημένα.» Βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠκονημένα εἶναι
 οἱ εὐστοχοὶ λόγοι τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπου ἐγγίξουν τὴν καρδίαν
 τῶν ἀκροατῶν, μὲ τὸ νὰ κτυποῦν καὶ πληγύνουν τὰς εὐαίσθη-
 τοὺς ψυχάς. Διότι λέγει. Λόγοι σοφῶν ὡς τὰ βούκεντρα.

(Εκκλ 12, 11) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ψαλμῶδης οὗτος προσε-
χεται νὰ γλιτώσῃ μιαν ψρᾶν ἀπὸ τοὺς συγχρόνους τοῦ θού-
ρους ἀνθρώπου καὶ ἀπατεῶνας ζητεῖ τὰ βελη τοῦ θανάτου νὰ
ᾔνε ἀκονισμένα ὥστε νὰ ἰατρεύσουν τὴν θούριαν γλῶσσαν. Επὶ
ζητεῖ δὲ ἀκομή νὰ εὕρισκωνται ἔτοιμοι καὶ οἱ ἀνθρακες οἱ ἐ-
ρημικοὶ ὥστε δούς δὲν ἔβλεπον ἐγγύ σι τα λογ κα βελη, ἐξ αι-
τίας τῆς πωρωσεως καὶ ἀναισθησίας τῆς καρδίας των, δι' αὐτοὺς

Ε ἔπωνομασε ψαλ 119, 4) Διότι ὅτι ἔκαμαν τὸν ἑαυτὸν των
ἐρημον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, δ' αὐτοὺς εἶνε ἀναγκὴ νὰ ὑπάρξουν ἔτοι-
μοι οἱ ἐρημικοὶ ἀνθρακες. Τώρα λοιπὸν τα βελη σου εἶνε ἀκονι-
σμένα Ἀπὸ αὐτὰ τα βελη τλῆγονοντα αἱ ψυχαὶ οὗ ἐδε/θη-
σαν ἐντος αὐτῶν τὴν πίστιν, καὶ αὐτοὶ ἐξαναβαν ὁλοτελῶς ἀπὸ
μιαν ἀραν ἀγάπην πρὸς τὸν Χριστὸν, λεγουν ὁμοίως μὲ τὴν
Νυμφὴν τοῦ Ἀσματος, τῷ Τετρωμένη ἀγάπης εἰμι ἐγώ (Ἀσμ
3, 8). Ἀνεκδιηγητὸν δὲ καὶ ἀρρητὸν εἶνε τὸ κάλλος τοῦ
Λόγου καὶ ἡ ωραιότης τῆς σοφίας καὶ ἡ μορφὴ τοῦ Θεοῦ οὗ
ὑπάρχει εἰς τὴν εἰκὼνα αὐτοῦ. Καλοῦτοι λοιπὸν εἶνε ἐκεῖνοι
οὗ ἡγάπησαν νὰ θεωροῦν τὸ ἀληθινὸν κάλλος. Διότι μὲ τὸ
νὰ ἐδιδασκεύθησαν σφίγkata τροπὸν τινα μὲ αὐτὸ δια μεσοῦ τῆς
ἀγάπης καὶ πάσ/ουν ἀπὸ τοῦ ἐπουράνου καὶ μακαριστοῦ ἔρωτα,
λησμονοῦν μὲν συγγενεῖς των καὶ φίλους, λησμονοῦν δὲ οἰκίαν
καὶ περιουσίαν πάσαν ἀπὸ δὲ λησμονήσουν ὅλως διόλου καὶ
165 A τὴν σωματικὴν ἀνάγκην νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν μένουσιν προσ-
τλημένοι εἰς μόνον τὸν θεὸν καὶ καθάρων ἔρωτα. Ἡμπορεῖς δὲ
νὰ ἐνοήσης ἡκονημένα βελη, καὶ ἐκείνους οὗ ἀπεστάλησαν
νὰ διαδώσουν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην τὸ Εὐαγγέλιον, οἱ οὗτοι
μὲ τὸ νὰ ᾔσαν ἡκονημένοι ἐλαμπὸν ἀπὸ τα ἔργα τῆς δικαιοσυ-
νης, τουτ'εστὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν, καὶ μὲ μιαν μαλακὴν ὀξύτη-

1, Ἡ κοινῶς λεγομένη κέντρα Ῥαβδος μεγάλην φέρουσα εἰς
τὸ ἔκρον σιδηρᾶν αιχμὴν μὲ τὴν ὅποιαν οἱ γεωργοὶ συνήθως κεν-
τοῦ τοὺς βοῦς, ὅταν ὀργωνοῦν τοὺς ἀγρούς.

τα εαυτὸν γόως μέσα εἰς τὰς νύκτας τῶν μαθητῶν αὐτῶν
 Διότα βέλη αὐτὰ μετὰ τὸ νὰ ἐπροπεμποντο παντοῦ, προητοί-
 μαζόν τοὺς λαοὺς νὰ υποτάσσωνται εἰς τὸν Χριστόν. Μοῦ φαί-
 νεται ὅτι πλέον συμφωνοῦν διὰ τὴν ἔννοιαν εἶναι νὰ δεχθῶμεν
 ἐδῶ ἓνα σχῆμα πειθαγόν, ὥστε νὰ ἐξαχθῇ τοιαυτὴ ἔννοια « Ἐν-
 τειναν καὶ κατευόδου καὶ βασιλεὺς καὶ εὐαγγέσει σὲ θαυμαστῶς ἡ
 δεξιὰ σου καὶ λαοὶ υποκάτω σου πεσόνται, μετὰ τὸ νὰ εἶναι τὰ
 βέλη σου ῥκονόμενα ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλεως» B
 Κανένας θιομαχος καὶ ἀλαζων καὶ ὑπερηφανὸς δὲν υποτάσσεται
 εἰς τὸν Θεόν. ἀλλὰ μόνον ὅσοι ἐδιδόθησαν τὴν διὰ μισοῦ τῆς τι-
 στίας ἀποσταγῇ. Τὰ δὲ βέλη ὅπου ἐπίσαν μέσα εἰς τὰς καρδίας
 ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἤρξαν ποτε ἐχθροὶ τοῦ βασιλείου, σύρουν αὐτοὺς
 εἰς τὸν πόλεον τῆς ἀληθείας σύρουν αὐτοὺς πρὸς τὸν Κύριον,
 ὥστε, ἐνῶ ἴσαν πρῶτα ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ νὰ συμπεριωθῶν τωρα
 μετὰ αὐτὸν διὰ μισοῦ τῆς διδασκαλίας

Ὁ θρόνος σου ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος ῥά-
 βδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου Ἐγάπησας
 δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἐχρῖσι σε ὁ
 Θεός, ¹) ὁ Θεός σου ἐλαίον ἀγαλλιῶσεως παρὰ τοὺς μετό-
 χους σου Ἀκού ὁ Προφητὴς, πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ
 Χριστοῦ μετὰ τὴν ἐντασιν τοῦ νοῦς τοῦ ἀποβλέψας, διεξήλθε C
 πολλά, ἐπαναδιδίδωκει τωρα τὸν λόγον πάλιν ἐπάνω εἰς τὰ ὕψη τῆς
 δεξιῆς τοῦ Μοναγενοῦς καὶ λέγει « Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν
 αἰῶνα τὸν αἰῶνος » Τουτέστιν ἡ βασιλεία σου, ὦ Θεέ, ἐκτείνει-
 ται πέραν ἀπὸ τοὺς αἰῶνας, καὶ εἶναι παλαιότερα ἀπὸ κάθε ἔν-
 νοιαν Καὶ πολλὰ ὥρατα λοιπὸν ὁ Προφητὴς ὕστερον ἀπὸ τὴν ὑ-
 ποταγὴν τῶν λαῶν ἀνομνεῖ τὴν μεγαλοτρεπείαν τῆς βασιλείας
 τοῦ Θεοῦ « Ῥάβδος εὐθύτητος, λέγει, ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας
 σου. » Διὰ τοῦτο μαλιστα καὶ ἀπεδῶκεν ὁ Δαβὶδ εἰς αὐτὸν τὸ
 ὄνομα σπου τοῦ ἀνγκεῖ, καὶ προστηγορεῖσι καθαρά αὐτὸν Θεον

¹ Το, ὁ Θεός, εἶναι κλητικὴ, ἀ.τι ὦ Θεέ Οὕτω ἐξεδῶκε καὶ ὁ
 Συμμεχος. κλητικὴ εἶναι καὶ εἰς τὰ, « ὁ θρόνος σου ὁ Θεός ».

εἰπών « Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός » Ἡ ῥάβδος τοῦ Θεοῦ εἶνε μια τιμωρητική και σωφρονιστική ράβδος ὅταν δε τιμωρῇ, ἐκδιδίδει τὰς ἀποφάσεις τῆς δικαίας και εὐθίας και ὄχι διεστραμμένας και ἐσφαλμένας. Διὰ τοῦτο ῥάβδος, ἐλύπητος ἦτοι διλασύνος, ἐπωνομάσθη ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας τοῦ Διούτι « Ἐὰν ἀγκαταλίπωσιν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὸν νόμον μου καὶ τοῖς κρίμασι μου μὴ πορευθῶσιν, ἐπισκέψομαι ἐν ῥάβδῳ τὰς ἀνομίας αὐτῶν » (Ψαλ. 88, 31-33) Ῥαίπεις τὴν δικαίαν εὐρίαν τοῦ Θεοῦ, Διὲν τὴν μεταχειρίζεται δε διὰ καθὲ ἀνθρώπον τὴν ῥάβδον τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον διὰ τοὺς ἀμαρτωλοὺς. Ἀπὲρ δὲ τιμωρὴ και παρὰλλήλως τουτεστι παρηγορίας ῥάβδος ἐνομαζεται Διούτι λέγει Ἡ ῥάβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου αἰτὰι μὲ παρακάλεσαν. (Ψαλ. 22, 4). Αὐτὴ εἶνε ἀκρὴ και συντριμμένη, ἦτοι ἀναισμοῦ ῥάβδος διότι λέγει Ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρῇ, ὡς σκεπὴ παραμύνας συνιρίψεις αὐτοὺς (Ψαλ. 2, 9) Συντρίβονται δὲ τὰ ροῖκα και πηλίνα πράγματα διὰ τὸ καλὴν ἐκείνων ἐποῦ ποιμαίνονται Διὰ τοῦτο και παραδίδονται αὐτοὶ οἱ χεῖκοι και πηλίνοι εἰς δόλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ (Α΄ Κορ. 5, 5').

Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιᾶσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου Διὰ τοῦτο ὦ Θεε, λέγει, σὲ ἔχρισεν ὁ Θεός σου μὲ τὸ ἔλαιον τῆς ἀγαλλιᾶσεως περισσότερον ἀπὸ τοὺς μετόχους σου Ἐπειδὴ ἐπρεπὲν ὁ Ἰησοῦς Χριστός να παραστήσῃ σκιωδῶς τὸ τυπικὸν χρίσμα και τοὺς τυπικοὺς ἀρχιερεῖς και βασιλεῖς, διὰ τοῦτο ἔγρῃ μὲ τὸ ἀληθινὸν χρίσμα ἡ σαρεῖ τοῦ Κυρίου, μὲ τὴν ἐπιδιδμῖαν εἰς αὐτὴν τοῦ ἀγίου Πνεύματος, τὸ ἐποῦν ἔλαιον ἀγαλλιᾶσεως ἐπονομάζεται.

(1) Ἀντφέρετκι ὁ Ἅγιος εἰς ἐκεῖνα ὅπου ἀ ἐφάτιεν ὁ ἀποστολὸς Παῦλος διὰ τὸν πορνεύσαντα καὶ πρέδωκεν αὐτὸν εἰς τὸν Σατανᾶν, κατὰ τὴν θεῖον Χρυσόστομον, ὥσπν εἰς παιδαγωγόν, διὰ τιμωρησῇ τὴν σαρκὰ τοῦ και ἔλθῃ εἰς μετάνοιαν και με αὐτὸν τὸν τρόπον σωθῇ ἡ ψυχὴ τοῦ.

Ἐρρήθη δὲ ἡ παρα τοῖς μετόχους αὐτοῦ, τοῦτ' ἐστι περισσώτερον ἀπὸ ὅλων τοῦς ἀνθρώπων ἵσαί μετεχούσιν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. Διότι εἰς ἐκείνους μὲν ἐδόσαντο μερικά μόνον χάρισματά τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἔπειτα δὲ εἰς τὸν Πῖν τοῦ Θεοῦ κατέβηκεν αὐτὸ τὸ Πνεῦμα, καθὼς λέγει ὁ Ἰωάννης ὁ Προφῆτης καὶ ἔμεινε ἐπάνω εἰς αὐτὸν (Ἰωαν. 1 32) Ὅρθως δὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπονομάζεται ἔλαιον ἀγαλλιάσεως, διότι ἴσα ἴσα ἓνας ἀπὸ ἐκείνους τοῖς καρποῖς οὗτοι κολλοῦνται ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶνε καὶ τ, /αρα,) Εἰδὼν οὖν ὁ περὶ τοῦ Σωτῆρος λόγος εἶνε μικτός καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ὥσεως τῆς θειότητος καὶ ἐξ αἰτίας τῆς οἰκονομίας τῆς ἐνανθρωπήσεως, πάλιν ὁ Προφῆτης ἀπεβλέψας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Θεοῦ, λέγει Ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν ὥσαν νὰ θελή, νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ μὲν λοιποὶ ἄνθρωποι με πονοῦν καὶ με ἀσκήν καὶ με προσοχὴν πολλὰς κακοποιῶσιν νὰ ἀποκτήσῃν τὴν πρὸς τὸ καλὸν ἐλπίσιν καὶ τὴν ἀποστρέψιν τῶν κακῶν συζητικόνιδωμα ἔχεις τὴν πρὸς τὸ καλὸν σγείσιν καὶ τὴν πρὸς τὴν κακὴν ἀποξένωσιν Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, δὲν εἶνε δυσκόλον, εἰν θελήσωμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἀνάπην (1) καὶ τὸ πρὸς τὴν ἁμαρτιαν μῖσος Διότι ὁ Θεὸς καθὲ δύναμιν με χρησιμοποίησεν B ἐδωκεν εἰς τὴν λογικὴν ψυχὴν, τόσον τὴν δύναμιν τοῦ νὰ ἀγαπά, ὅσον καὶ τὴν δύναμιν τοῦ νὰ μισῇ, ἵνα καθ' ὁδηγοῦμενοι ἀπὸ τὸ λογικὸν ἀγαπῶμεν μὲν τὴν ἀρετὴν, μισῶμεν δὲ τὴν κακίαν Διότι εἶνε δυνατόν ἐνίοτε καὶ με ἐπαινετὸν τρόπον νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸ μῖσος. Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, Κύριε, ἐμίσησα, λέγει ὁ Δαβὶδ, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἐξείηλόμεν; Τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς (ψαλ. 138, 21—22)

(1) Ὁ ἱερός Θεοφύλακτος ἐπεξηγῶν, λεπτομερέστερον τοῦτ' λέγει ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ονομάζεται ἔλαιον ἀγαλλιάσεως, διότι μὲς ἐλευθερῶναι ἀπὸ τὴν λύπην καὶ σαλευρότητα τῆς ἁμαρτίας, καὶ μὲς ἐκμεναι νὰ χαίρωμεν με τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. (Ἑρμ. εἰς τὴν πρὸς Ἐβρ. Ἐπιστ. τοῦ Παύλου 1, 8—10)

2) Δικαιοσύνη ἐννοεῖται ἐνταχθῆναι τὸ πνεῦμα τῶν ἀρετῶν.

Σκυονι και σιακτι, και κασιόη· οὗτοι τῶν ἱσχυρῶν ἀπο-
 βαρῶν ἐλεησέντων· ἐξ ὧν εὐφρανάν σε θν, ἡγερε. ἡσυχίῳν
 ἐν τῇ τιμῇ σου. Σαύρα· ἡγερε, και στακτι, και κασιόη· ἡγερε
 σπ, τα ἱματιά σου ἀπο τῆς γῆς ὅτι ἐπὶ τῶν ποταμῶν σε
 εὐφρανάν θν, ἡγερε, θοσ, ἡγερε, και τακτι, και κασιόη· ἡγερε
 Ἄφου οὐ προφῆτις ἦεν, ἀπὸ τοῦ ἡγερε και κασιόη· ἡγερε
 θεοτετος κατεῖδεν ἡ γῆν κατ' ἡ γῆν εἰς τα κατωτερα και ἀπο
 ς μι την ἀμετανηστον προφῆτιν τοῦ προς το αγου. Ἡμεμα
 σπου ἀποκαλυπτε εἰς αὐτοῦ, τα κατωτερα ὡς ἡγερε κατω
 δι' αὐτὴν την ἐσταρῶν κατωμα,ν, ἐρχεται ὡρα, και τακτι και
 ὅσα το παθος Διοτι· ἡγερε, ἡγερε και στακτι, και κασιόη· ἡγερε
 τῶν ἱματίων σου·) Ἡ μιν ἡγορεν σμυρνα· εἶνε σμυρ-
 λον της ταφῆς, μις το ἐξ ἡγερε και ἡγερε· ἡγερε, ἡγερε
 εἰπων ὅτι ἐνισταρῶν τοῦ τοῦ ἡγερε τοῦ ἡγερε· ἡγερε
 σμυρνα και αὐτὴν· Ἡ δε στακτι εἶνε και αὐτὴ, ἡγερε, σμυρνης
 το παρα πολυ λεπτωτατον και πρακτωτατον· Διοτι ἀπὸ αὐτῆς ἡγερε
 ἄρωμα, ὅσον μιν μερος αὐτοῦ εἶνε ρησιν ἀπορωρεται εἰς
 στακτι· και αὐτο ὀνομαζεται στακτι, ἡγερε· ἡγερε εἰς το
 τέλος ἀπομεινι και εἶνε παρ' ἡγερε και πλεον ὀνομαζεται σμυρ-
 να (?) Ὁθεν και ἡ εὐωδία τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος τοῦ Χρι-

(1) Ἰματία της τοῦ Υἱοῦ και Λόγου θεοτετος εἶνε ἡ ψυχὴ και
 τὸ σῶμα κατω τον ποταμῶν, ἡγερε, και τα αὐτὰ ἐχωρηθῆν αὐτὴν
 κατ' ἀπορρητον τροπον ὅπως ἡγερε αὐτῶν των λογων οὐ Δαβιδ ὅτι
 ἀπὸ την παρκα σου, ὦ Χριστε, θέλει ἀκολουθήσει νεκρωσε και
 ἀδικηθόρις.

(2) Ἡ σμυρνα εἶνε εὐωδὴς ῥητικῆ, προιον δένδρου της Ἀρ-
 βας, ὅπερ ὀνομαζεται βαλσαμωδένδρον ἢ μυρρα, ἀρεα, δι' ἐκ τοῦ
 φλοιοῦ αὐτοῦ κύτωματώς.

Ἡ δὲ ἄλγη εἶνε ξύλον μυρεψιον της Ἰνδικῆς και της Ἀρ-
 βας, το ἀγαλλοχον τοῦ Δεσποκουριδου, το παρ' ἄλλοις ξυλαλον,
 ποιὸν τῶν δένδρων μετοξ' αὐτοῦ και ἀγαλλοχου. Ἡ μυρεψικὴ αὐτὴ
 ἄλγη δὲν πρεπει να συγχεσται πρὸς τὰς φαρμακευτικὰς ἄλγας καὶ
 ὅποιαι εἶνε ὅποι φυτῶν ὡσδὼν,

στοι ἀποκρίνεται τρυφῶναι μὲν ἐξ αὐτῆς τοῦ πάθους, στακτὴν δὲ ὅτι
 διότι δὲν εἴμηνεν ἐκ νεότητος ὁ Χρῆστος, οὐδὲ ἀνεκφυγτός ἐκ τῆς
 τριτῆς ἐκείνης ἡμέρας καὶ τῆς τριτῆς νύκτας ἄλλοι κατέβη, εἰς
 τὸν Ἄδην ὅσα τὴν οἰκονομίαν τῆς Ἀναστάσεως, ὅσα νὰ πλη-
 ρωσῇ ἀπὸ τοῦ εἰσαπὸν τοῦ ταύμαντα () Κασσιαν δι απο-
 πνεῖ, ὅτι ἡ κασσία εἶναι ἑνὶς μετὰ τοῦ αὐτοῦ οὐλοῦς εὐώδης τοῦ
 περὶ τὴν ἁλίσσειναι εἰς τὸν εἰς ἑλὸν καὶ αἰώνιον. Λοιπὸν ἴσως ὁ λό-
 γος μὲν τὴν ὄντως τῆς κασσίας, με βάθος καὶ μὲ σοφίαν, ἔπνοσι
 το πάθος τοῦ Σταυροῦ, τοῦ τοῦτον ἀνέδωκε, ὁ Χρῆστος ὅσα τὴν
 εὐφρανῶσαν ὅλης τῆς κτίσεως ἔχεις λοιπὸν σμυρνῶν μὲν διὰ
 τὴν ταύραν, στακτὴν δὲ ὅσα τὴν εἰς Ἄδην, καθόδον, διότι καθε-
 σταγὼν πέπεις πρὸς τὰ κατω κασσίαν δὲ ὅσα τὴν οἰκονομίαν
 τῆς σαρκὸς οὐλοῦ εἶναι ἐπὶ τὸν εἰς ἑλὸν τοῦ Σταυροῦ Ἀπὸ
 δὲ τὴν ἀπὸ τὴν αὐτῆν, Εὐφρανάν σε θυγατέρες, βασιλέων ἐν
 τῇ τιμῇ σου θυγατέρες δὲ βασιλέων τοῖσι ἡμπορεῖ νὰ εἶναι

Τῆς κασσίας, λέγει ὁ Διοσκουρίδης ὑπάρχουσι πλείονα εἶδη περὶ
 τὴν ἀρωματοφορῶν Ἀναβν ἡ κασσία δὲ πλείονα εἶναι οἰοῖται
 ἀρωματικῶς. ἔστιν ἀνταμώμου ἡ ἀρωματικὴ κασσία τῶν ἀρχαίων
 δὲν πρέπει νὰ συγγεῖται μετὰ τῆς φαρμακευτικῆς κασσίας (θαμνούς),
 ἐξ ὧν τινες φέρουσι φάλακ ἐκχυρῶντα καθαρτικὸν ὄζον

Στακτὴ δὲ λέγει ὁ Διοσκουρίδης, καλεῖται τῆς προσφάτου
 σμύρνης τοῦ λιπρὸν, εὐώδης τοῦ λίαν καὶ πολυτελὲς οὖσα, καὶ καθ'
 ἐκείνην μύρον κλυόμενον. Περὶ τοῦ μύρου τούτου λέγει ὁ Θεόφρα-
 στος· «ἔστι ἐκ τῆς σμύρνης κοπτομένης ὅδωσι (κοπανιζομένης ἐν τοῖς
 ὅδωσι) ἔλκων βρεῖ στακτὴ γὰρ καλεῖται διὰ το κατὰ μικρὸν στα-
 ζεῖν» (περὶ ὁσμῶν, 29).

1, Ἐχει πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Ἅγιος Παῦλος ῥῆσιν ἐκ τῆς πρὸς Ἐ-
 φεσίους Ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου· «Ὁ καταβάς αὐτός ἐστι καὶ ὁ
 ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα 4, 10)·
 ἦτοι ἔλα τὰ κτισμάτα, κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον, καὶ ὅλους τοὺς
 τοποὺς ἀπὸ τὴν μετὰ τῆς ἀνθρωποτήτος δεσποτεῖαν αὐτοῦ καὶ ἐνέρ-
 γειαν· διότι μετὰ τὴν θεοτητα τοῦ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως ὡς παν-
 ταχὺ ὢν καὶ ὡς ᾤπειρος, ὅλους τοὺς τοποὺς τοῦ παντός ἐπλήρου.

167
 Α παρα αἱ εὐγενεῖς καὶ μεγάλαι καὶ βασιλῆαι ψαλαὶ. Αὗται ἀφ' οὗ
 ἐγνωρίσαν καλὰ τὸν Χριστὸν ἐξ αἰτίας τῆς πρὸς τα ἀνθρώ-
 πινα συγκатаβάσεώς του, ἐχαροποιήσαν αὐτὸν με τὴν τμήν
 ὅπου τοῦ ἔκαμαν, με ἀληθινὴν πίστιν καὶ τελείαν ἀγάπην δοξά-
 ζουσαι αὐτοῦ τὴν θεότητα. Τα ἐὶ ἀρώματα αὐτὰ δὲν ἰπάρ-
 χουν, λέγει, με ρειδωλιαν ἐπάνω εἰς τα ἱματῖα τοῦ Χρι-
 στοῦ, (τουτέστιν ἡ παραβολὴ τῶν λόγων καὶ ἡ κατασκευὴ
 τῶν δογμάτων), ἀλλ' ἀπὸ ἐλα τα οἰκοδομηματα ἀναδύ-
 νονται. Διότι **βάρεις** τοὺς μεγιστοὺς οἰκούς λέγει καὶ αὐ-
 τοὺς, ὅπου εἶνε κατασκευασμένοι ἀπο ἑλεφαντοδόντα, με το να
 θελῇ να παραστήσῃ ὁ Προφήτης, καθως φρονῶ τὸν πλοῦτον
 τῆς ἀγάπης ὅπου ἔχει ὁ Χριστὸς δια τὸν κόσμον (*). Παραστή-
 ῃ ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου, ἐν ἱματισμῷ διαχρυσῷ περιβε-
 βλημένη, πεποικιλμένη. Τώρα ἐμ λεῖ ὁ Προφήτης δια τὴν Ἐκ-
 κλησίαν τῶν πιστῶν, δια τὴν οἰκίαν ἀπὸ το Ἄσμα ἐμάθεμεν
 ἐτι αὐτὴ μια εἶνε τελεία τοῦ Χριστοῦ περιστέρα (Ἄσμ θ, 8), ἡ
 ἔποια παραλαμβάνει εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ Χριστοῦ ἐκείνους ὅπου
 διακρίνονται ἀπὸ τα καλὰ ἔργα τῶν, με το να ξεχωρίσῃ αὐτοὺς
 Β ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καθως ὁ βοσκὸς ξεχωρίζει τα πρόβατα
 ἀπὸ τα εἰρῖα. Παραστήκεται λοιπὸν ἡ βασίλισσα, ἡ ψυχὴ ἡ-
 λαδὴ, ὅπου εἶνε νυμφευμένη με τὸν νύμφον Λυγόν, ἡ ψυχὴ ἡ
 ὅποια δὲν βασιλεύεται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ μετεχει ἀπὸ τὴν
 βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, παραστήκεται, λέγει, εἰς τα δεξιά τοῦ
 Σωτῆρος, με ἐνδυμασίαν ὀλοχρυσόν, τουτέστι με δογματα πνευ-
 ματικὰ ἐποῦ εἶνε με τέχνην υφασμένη καὶ λεντήμενα σιμνῶς

1) Ὁρθότεροι ἀπὸ βάρεις Ὁ Ἀκύλας καὶ ὁ Σιμωναῖος ἔγρα-
 ψαν ἀπὸ τῶν ἑλεφαντίνων. Κατὰ τὸν Νικητὴν βάρεις εἶνε πύργοι
 δυνατοὶ καὶ ὑψηλοὶ ἀπὸ μεγάλους λίθους κτιζόμενοι ἐμπροσθεν τοῦ
 τειχοῦ εἰς φυλακὴν αὐτοῦ. Φαίνεται ἐτι εἶνε λέξις ἐπιχωρῖα τῆς
 Παλαιστίνης, σημαίνει δὲ πλάστιχ πάντα καὶ ὅθεν συγκεκλεισμένα ὡς
 πύργοι. Ὁ Ἀμμωνιος λέγει ἐτι βάρις καλεῖται ἡ μεγάλη σιλικὴ
 καὶ ἐν γένει ὁ πύργου τοῦ οἴκου.

και κερτα. τῶς κατακρομούσα τον εαυτον της Ἐπειδὴ δὲ τα
 δογματῶν δὲν ἔχουν μιαν ἐξήντησιν. αἱ λ' εἶνε ποικίλα καὶ δια-
 φορα με το να περιχοῦν τους γήινους καὶ φυσικοὺς λόγους, καὶ
 τους εἰσθητικὸς λεγόμενους (), ἔτι τοὺς τῆς ψυχῆς θεωρίας
 περὶ τῶν μεταφυσικῶν δια τοῦτο οὗτοι λέγει οὐτ' ἐνδυμασία
 τῆς νύμφης εἶνε ἡλυστήρας

Ἄκουσον θύγατερ καὶ ἴδε καὶ κλῖνον το σὺς σου καὶ
 καὶ ἐκλίσθαι τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου
 καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς σου καὶ λαοῦ σου ὅτι αὐτός ἐστι
 Κύριός σου καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ Προτρέπει τὴν Ἐκ-
 κλησαν να ἀκούσῃ με προσοχὴν τῶς προσταγὰς τοῦ καὶ να φη-
 λάξῃ αὐτάς. καὶ τὴν ἀρετὰν δόκην τοῦ με τὴν ἐνδυμασίαν αὐ-
 τὴν ἐκον τῆς διδοί, με το να τὴν ἐνδυμάξῃ ἡγουμένη τοῦ, καὶ
 τροπον τινὰ τὴν κόμει τινὸν τοῦ ὁ αἰσίου τῆς ἀναπῆς Ἄ-
 κουσιν θύγατερ, κα ἴδε Διδάσκει αὐτὴν να ἔλῃ γυμνασμένον
 τον νοῦν τῆς πρὸς τὴν θεωρίαν δια τοῦ, Ἰδε Παρατηρήσει, λε-
 γει, με προσοχὴν τὴν κτίσιν καὶ ἀρετῶν ἀδελφῶν ὠφελίαν ἀπὸ
 τὴν τάξιν ἐποῦ ὑπάρχει εἰς αὐτὴν, με αὐτὸν τον τροπον τότε
 ἀνάβαινε εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ κτιστοῦ Ἐπειτα λυγίζων πρὸς τα
 κάτω τον μεγάλαν τῆς ἀλαστονίας τραγῆλ, τῆς Ἐκλῖνον,
 λέγει, το σὺς σου Μὴ ὀραπιτεύσῃς εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς μύ-
 θους τῶν ἐθνικῶν, ἀλλὰ καταδέξῃς τὴν ταπεινώσιν τῆς φωνῆς
 τοῦ Εὐαγγελικοῦ λόγου Ἐκλῖνον το σὺς σου εἰς τὴν διδασκαλίαν
 ἐποῦ ὑπάρχει εἰδὼ δια νὰ λησμενύσῃς τὰς κακὰς ἐκείνας συνη-
 θείας καὶ τὰ πατροπαράδοτα μαθήματα σου Δια τοῦτο, Ἐπι-
 λάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, τουτίστι τοῦ
 διαβόλου Διοτι Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου
 γεγέννηται (Ἰωάν 3, 8) Ἀπόρριψε, λέγει, τὰς δαιμονικὰς δι-
 δασκαλίας, λησμένησε θυσίας, χοροστασίαν νυκτερινὴν μυθους
 ἐποῦ ἐξανάπτουν εἰς πορνείαν καὶ κάθε εἰδους ἀσίλγειαν Δια
 τοῦτο θυγατέρα ἰδικτὴν μου σὲ ἐνόμασα, δια να μισησῇς τον

(1) Ἡ λέξις ἐποπτικός εἶνε φιλοσοφικός ἔρος. Παρ. β. καὶ σελ. 166.

πατέρα ο οποίος πρώτα σε γεννήσει και σε έχει προωρισμένον, δια της απώλειαν Διότι εάν με της Απρημίστην αυτὴν ἐλάλησιν τῆς κληίδας στοῦ ἐμοῦ, τὰ ταύτα πάντα μαθήματα τότε ἀποδοτῆσθαι παλιν τοῖς ἰδίοις σου μέλοις θὰ θάινῃς τούτῃ, εἰς τὸν νυμφίον σου καὶ βασιλείαν () καὶ ἵπτασθαι εἰς τὸν ἄλκρος σου καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ» (), Ἐν αὐτῇ τῇς ὑποταγῆς φανερώνει με το «αὐτὸς ἐστὶ Κύριος σου» καὶ προσκυνήσουσιν δὲ αὐτὸν ὅλη ἡ κτίσις· Διότι Ἐν τῇ ἑνομοίᾳ Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγίων καὶ καταχθονίων (Φίλιπ 2, 10)· Καὶ θυγάτηρ Τύρου (ἢ, ἐν δώροις τοῦ πρόσωπόν

168
Λ

¹ Τους λόγους αὐτοὺς τοῦ ψαλμοῦ ἀπο το «Αἰουσαι ἡ κτίσις ἕως τοῦ, αὐτὸς ἐστὶ Κύριος σου», ο μετὰς Ἀθανάσιος ἀναφέρει εἰς τὴν Κυρίαν ἡμῶν Θεοτόκον δι' αὐτὴν δὲ ψάλλονται ως Προκειμένα εἰς ὅλους τὰς ἐποχὰς τῆς Πανκρίας θεωρεῖ δὲ αὐτοὺς ἰσοδυναμοῦσιν το, το, «Χαλεῖς λευκρίτωμένη ο Κύριος μετὰ σοῦ» (1) δὲ ἅγιος Γρηγόριος ο Πλάκας εἰς τὸν λόγον τοῦ εἰς τὰ Βασιλικὰ ἀναφέρει ὅτι τοὺς λόγους αὐτοὺς ἔλεγον ο ἀρχιερεῖς βασιλεῖς, εἰτε εἰτεφερέν εἰς τὰ Ἄγια τῶν Ἁγίων τὴν Θεοτόκον τριμύτην Νικαῶν

(²) Οἱ μεν ἄλλοι τρεῖς τῶν ἀρχίων εὐαγγελιστῶν, ἡ Γραφὴ εἰς τὴν θυγάτηρα ἀναφέροντι τὴν προσκυνήσουσιν Διότι καὶ ἡ ἐκδοσις τῶν Ἑβδομήκοντα ἔχει τὴν γραφὴν, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ καὶ ὁ μεν Ἀκύλας καὶ ὁ Θεοδοσίωσιν ἐρχομένην, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ, ὁ δὲ Συμμεχός, καὶ προσκυνεῖ αὐτῷ.

(³) Κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως θὰ πᾶσιν να προσκυνήσουσιν τὸν Κύριον καὶ ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι καὶ δαίμονες· οὗτοι θὰ τὸν προσκυνήσουσιν ὡς μὴ ἄνθρωποι πλὴν να ἀντισταθῶν καὶ μάχωνται πρὸς τὴν ἀληθείαν· ὁμοίως καὶ οἱ ἀστέρες.

(⁴) Ἀντί, ἡ «Τύρος», κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης ὁποῦ ὀνομαζοῖ καθεστὴν θυγάτηρα τῆς χωρὸς δηλαδὴ εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκειται ἡ πόλις Ὀμοίως, ἀθυγάτηρ βασιλευσῶν ἀντι, εἰ βασιλευσῶν. Κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον ὁ Προφήτης διὰ τῆς Τύρου ὅτι νιστάται τὴν κλήσιν ὁλῶν τῶν ἔθνων, τὰ ὅποια ἐμελλόν να πιστεύουσιν εἰς Χριστόν.

σου εικανέουσιν οί πλούσιοι τοῦ λαοῦ. Φαίνεται ὅτι εἰς τὴν Χαναάν, ἡ γὰρ ἡμετέρα ἐστὶν ἐπεράται υπερβολικῶς ὡς οὐκ αὐτὰ τρεῖς Μερ-πολὶς δὲ τῆς Χαναάν ἔτα ἡ Τύρος⁽¹⁾. Ὁ ἄλλος λόγος μετὰ τὴν παρακινῆ εἰς ὑπακοὴν τὴν Ἑκκλησίαν, καὶ ἡ θύρα τοῦ τῆς Τύρος καὶ μετὰ τὴν ἑλθὼν, λέγει μίαν ἡμερὰν μεθ' ὧρα καὶ τὸ εἶδόν σου ὡς προσώπον ἢ προσκυνήσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ μεθ' ὧρα. Δεῖν πάλιν εἶπε θα προσκυνήσουσιν μεθ' ὧρα, ἀλλὰ ὡς προσώπον τοῦ εἶδόν σου. Διότι, τῶντι θεὸς προσκυνεῖται ἡ Ἑκκλησία ἀλλὰ τῆς Ἑκκλησίας ἡ κεφαλὴ, ὁ Χριστός τὸν ὅσον πρωτοκονωνοῦσιν ἡ Γραφή.

Πᾶσα ἡ δοξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἐσσηθεν ἐν χρυσόπαις χρυσῶν περιβεβημένη, πεποικιλμένη λιπενεθῆσονται, τῇ βασιλεῖ παύθεντι ὁρίσω αὐτῆς Ἀφ' ἡ καθαρίσθη ἀπὸ τῆς παλαιᾶς διδασκαλίας τῆς κακῆς μετὰ τὸ να ὑπάρχουσιν εἰς τὸ νῦν δογμα τῆς πίστεως καὶ ἐλησμονεῖται τὸν λαὸν τῆς καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς τῆς το Πνεῦμα τοῦ ἁγίου διηγεῖται, τῶρα ἐκείνα τα οποία προῶσιν εἰς αὐτὴν καὶ ἀφ' οὗ εἶδε τὴν ἀποκρυφὸν καθαροτητά της. Ὁ ὅλη, λέγει, ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τούτου τῆς ἡμέρας τοῦ Χριστοῦ, ἡ οποία πλέον

(1) Τύρος, ὡς ὡς ἦσαν δύο πόλεις τῆς Φοινίκης ἡ μὲν ἐπὶ τῆς στερεᾶς παρὰ Ν. τῆς Σιδωνίας, ἐποικισθεῖσα ὑπὸ Σιδωνίων, ἡ δὲ ἐπὶ νησίου, ἐκτίθειτο κατὰ τὰς 10 κίβων π. Χ. ὑπὸ τοῦ Λεὶραμ. ὁ γὰρ ἡμετέρα καὶ θαλάσσης. Ἐπὶ πολλοὺς χρόνους ἀπῆρτιεν αὕτη ἰδιώτερον πλουσιώτατον κρατος θαλάσσιον, ἡ βασιλεία τῶν θαλασσιῶν ἐκκληθεῖσα, τῆς ὁποίας τὸ ἐμπόριον ἐξετεινέτο μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἡ τερψύχης οὐδὲν ἄλλο ἐφίσηκετο. Ἡ δὲ πολυτελεία τῆς καὶ ὁ ἥσυχος ὅς τῆς εἰς αὐτὴν μετὰ πλοῦτη της Ὑπερβεν ἡ καίτι, τῆς εἰδωλοκτηρικῆς εἶχε δὲ νηὺς εἰδωλικούς ἐκ κένδρου μετὰ χρυσῶν χρυσῶν. Ἡ ἡμετέρα Τύρος καλούμενη Σουρ, ἔχει περὶ τὰς 6,000 κατοικοῦς, κατὰ τὸ ἔμμεν Μουσουλμανοῦς.

Χαναάν δὲ ἡμετέρα καὶ γὰρ Ἀνακκ, εἶνε ἡ μετέπειτα Παλαιστίνη, ἀνοικισθεῖσα αὐτῶ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου τοῦ Νῶε. Χαναάν καλούμενου, ὅστις κατώλησεν αὐτὴν.

- ἐγένετο με το μετὸν τῆς λήθειας θυγάτηρ τοῦ βασιλεως. ἔσω-
θεν ἐστὶ. Δηλαδή προτίει ο λόγος νὰ προωρῶμεν εἰς τὰ εν-
C ῥήματα μυστηρια τῆς ἐκλήσιας τῆς δοξῆς, μὲ το νὰ εὑρίσκε-
ται ἐκεῖ ἐνθὸν το καλὸς τῆς νυμφῆς. Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος
προεπρεπίζει τὸν ἑαυτοῦ διὰ τοῦ Πατέρα ὅστις βλεπεί εἰς τὰ
ἀπόκρυφα, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος προσεργίται καὶ πράττει ὅλα τὰ πνευ-
ματικά ἔργα τοῦ, ἔρχεται διὰ νὰ τὸν ἴδωσι οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ διὰ νὰ
γίνη φάνηρος εἰς μὲν τὸν Θεόν (Ματθ. 6, 6) αὐτὸς ἔχει ἔλγην
τὴν δοξάν τοῦ ἰσωτερικῶς, καθὼς καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλεως
Ἦσθιν καὶ τὰ κρυπτά το ὁλοφύσσει, μὲ τὰ ἑστία ἡ θυγάτηρ
τοῦ βασιλεως εἶναι ἐνδύμενη ὁλοκληρῶς καὶ στολισμένη καὶ αὐτὰ
εἶναι ἰσωτερικά καὶ πνευματικά. Καμῶσαν προσπάθειαν νὰ μὴ
ἔλγῃ εἰς τὸν ἐξωτερικὸν χρῆσιν καὶ εἰς τὸν σωματικὸν στολισμὸν,
ἀλλὰ νὰ ἔλγῃ εἰς τὸν νοῦν καὶ κάποιαν ἐνδύμασαν ὅπου εἶναι ἀξία
νὰ στολισθῇ ἐκεῖνον ὅπου ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος
καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· Ἐκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρω-
πον, καὶ ἐκδυσάμενοι τὸν νῦν τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνω-
D σιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος (Κολατ 3, 9—10¹). Καὶ
ἐκεῖνος δὲ ἐποῦ ἐφορεῖ σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ χρησιμότητα, ἰα
πεινοφροσύνην, μακροθυμίαν, πραΐτητα (Κολατ 3, 12),
ἰσωτερικῶς εἶναι ἐνδύμενος, καὶ εἶναι στολισμένος κατὰ τὸν
ἰσωτερικὸν ἄνθρωπον. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ συμβουλεύει νὰ ἐκδυθῶ-
μεν τὸν Κύριον Ἰησοῦν (Ρωμ. 13, 14) ἔρχεται ἐξωτερικῶς, κατὰ
τὸν ἐξω ἄνθρωπον, ἀλλὰ διὰ νὰ περισκεπάξῃ τὸν νοῦν μας ἡ ἐν-
θύμησις τοῦ Θεοῦ. Νομίζω δὲ ὅτι τὸ πνευματικὸν αὐτὸ φῶμα
ἐξυφαινεται, ὅταν μαζί μὲ τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν ἐπα-
χολουθῇ συμπεπλεγμένη, μὲ αὐτὴν καὶ ἡ πράξις. Διότι καθὼς
ἐξυφαινεται τὸ σωματικὸν φῶμα, ὅταν ἐπιπλεκεται ἡ κροχὴ μὲ
E τὸν στήμονα, τοιοῦτοτρόπως ὅταν προὑπαρξῇ πρῶτον ὁ λόγος
καὶ ἡ διδασκαλία, ἐὰν κατοπιν συμφώνως μὲ αὐτὴν γίνωνται
καὶ αἱ πράξεις, τότε ἤθελε κατασκευασθῇ μία πολὺ σεμνοτάτη

¹ Ἡ ἀποστολικὴ αὐτὴ ῥῆσις ἐξηγήθη ἐν σελ. 226.

ἐνδύμασίᾳ τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία θα ἔ/ῃ πλήρῃ καὶ τελείαν πλέον τὴν ἐνάρετον ζωὴν καὶ διὰ λόγου καὶ δι' ἔργου. Οἱ δὲ χρυσοὶ κριμῶνται ἀπὸ το φερεμα, καὶ εἶνε πνευματικοὶ καὶ αὐτοί, διὰ τοῦτο καὶ λέγονται ἐπὶ εἶνε χρυσοί. Ἐπειδὴ βεβαίως ὁ λόγος εἶνε μεναιε,τερος ἀπὸ το ἔργον, διὰ τοῦτο υπαρχί τροπον τινα κάποιος χρυσος ἐπὶ περισσεύει ἀπὸ το ὕρασμα, τὸ ὑποῖον εἶνε διὰ τὴν πράξιν. Ἀκολουθοῦν δὲ τὴν Νύμφην τοῦ Κυρίου ψυγαίτινες, ὅσαι δὲν ἐξέγθῃσαν σπέρματα ζειων καὶ ἐναντιων τῆς θείας διδασκαλίας λογῶν. αἱ ὁποῖαι θα προσενεχθοῦν εἰς τὸν βασιλεῖα, ἀκολουθοῦσαι τὴν Νύμφην. Ἄς ἀκουσούν ὅτι καὶ ὅσαι ὑπισχεθῇσαν εἰς τὸν Κυρίον παρθένοιαν, ὅτι παρθένοι θα προσενεχθοῦν εἰς τὸν βασιλεῖα. παρθένοι δέ, ὅσαι εἶνε πλησίον τῆς Ἐκκλησίας, ὅσαι ἀκολουθεῦν κατόπιν τῆς καὶ δὲν ἀποπλανῶνται ἀπομακρυνόμεναι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν. Ἀπεινήθησονται δὲ αἱ παρθένοι ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει, ἀχθήσονται εἰς ναὸν βασιλέως. Ὅχι ἐκεῖναι αἱ παρθένοι ἐπὶ ἀνέλεον τὴν παρθενίαν ὑποκύψασαι εἰς ἀνάγκην καὶ βίαν, οὐδὲ ἐκεῖναι ἐποῦ ἐνεκα λυπῆς ἢ καρμιάς ἀνάγκης κατεδέγθησαν τὸν σιμὸν μοναγικὸν βίον. ἀλλ' ἐκεῖναι ἐπὶ μὲ εὐφροσυνὴν καὶ ἀγαλλίασιν, χαιρουσαι διὰ τὸ μέγα αὐτὸ κατώρθωμα, αὐταὶ θα προσαχθοῦν εἰς τὸν βασιλεῖα, καὶ θὰ ἐδῇγηθοῦν ὅχι εἰς τὸν τυχερὸν τόπον, ἀλλὰ εἰς τὸν ναὸν τοῦ βασιλέως. Διότι τὰ ἱερατικὰ σκεῦη, τὰ ὅποια δὲν ἐμόλυνεν ἀνθρωπίνῃ χρῆσις, θα εἰσαχθοῦν μεσα εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, καὶ θα ἔχουν τὴν δόξαν νὰ εἰσερχωνται μέσα εἰς τὰ δόματα, ἐποῦ βεβηλοὶ πόδες δὲν θὰ περιπατήσουν. (1) Πόσον δὲ μεγα εἶνε τὸ νὰ εἰσαχθῇ κανεὶς εἰς τὸν ναὸν τοῦ βασιλέως, ἐφανερῶσιν ὁ Προφήτης Δαβὶδ ἐποῦ προσευχόμενος διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἔλεγε· *Μίαν ἡγησάμην παρὰ Κυρίου, ταύτην ζητήσω,*

169
^

u

(1) Πιλὸ ἀρχίζοντως αἱ ἐνωτέρω στιχοὶ ψάλλονται κατὰ τὴν λαμπρὴν ἐορτὴν τῶν Εἰσαυθίων εἰς δοξὴν τῆς Κυριας Θεοτοκοῦ. Καὶ ἐπὶ τῇ ἐκκοίᾳ αὐτῶν εἶνε συντεταγμένη ἡ χερμασυνὸς ἀκολουθία τῆς ἐορτῆς αὐτῆς.

ἐὶ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, τοῦ θαυρεῖν με τὴν ἐργασίαν Κυρίου καὶ ἐπισκεπτεσθαι τὴν ῥατὴν αὐτοῦ (ψαλμ 26, 4). Ἀντι τῶν πατέρων σου ἐγεννήθησαν οἱ υἱοὶ σου καταστήσεις αὐτοὺς ἀρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Ἐπειδὴ ἀνωτέρω ἐπρίστα/θη τὸ θυγατρὶς ἡ ἀσημονήσῃ, τὸν λαὸν αὐτῆς καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς τῆς δι' αὐτὴν μετὰ τῆς ὑπακοῆς τῆς τῶρα ἀντι τῶν πατέρων σου εἰ-
 ριν ἀπεκταθῆναι, οὗτοι δ' ἀπρίπτουν εἰς τοσόνδε μεγάλη ἀξιώματα, ὥστε νὰ κατασταθῶν ἀρχόντες ἐπὶ ὅλην τὴν γῆν. Ποιοὶ εἶνε λοιπὸν οἱ υἱοὶ τῆς Ἑκκλησίας. Εἶνε οἱ υἱοὶ τοῦ Ευαγγελίου, οἱ οὗτοι ἐγέναν ἀρχόντες ὅλης τῆς γῆς διότι εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, λέγει, ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν (ψαλμ 18, 5) καὶ καθεσθῆσονται ἐπὶ δώδεκα θρόνους καὶ κρίνοσιν τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ (Ματθ 12, 28). Ἐν δὲ κανίς πατέρας τῆς νομῆς ἐννοῶν, τοὺς Πατριάρχας, καὶ μετὰ αὐτὴν τὴν ἐννοαν παλιν ὁ λόγος δὲν ἀπολακρυνέται, ἀπὸ τοῦ ἀποστο-
 λῆς διότι οἱ αὐτῶν ἐγέναν εἰς αὐτὴν υἱοὶ διὰ μέσου τοῦ
 D Χριστοῦ, οὗτοι κόμηναν τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ, καὶ διὰ τοῦτο γίνονται ἱσοτίμοι μετὰ αὐτοῦ μετὰ τοῦ εἶναι πράξη ταῖς αὐτὰς ἔργα μετὰ αὐτοῦ ἀπὸ ταῦτα οὗτοι τὰς μεγάλας τιμὰς ἔλαβον οἱ πατέ-
 ρες. Βεβαίως δὲ οἱ ἅγιοι εἶνε ἀρχόντες οὐλοκληροῦ τῆς γῆς, ἐξ αἰτίας τῆς στενῆς πρὸς τὸ καλὸν σφισιῶς των, μετὰ τοῦ νὰ ὀδεῖν εἰς αὐτοὺς τὸ πρωτεῖον αὐτῆς ἡ χάρις τοῦ καλοῦ, καθὼς ἔδωκεν εἰς τὸν Ἰακώβ τὴν κατα τοῦ Ἰσραὴλ ἐξουσίαν διότι Ἦνουν, λε-
 γει, κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου (Γεν 27, 29). Ὅσοι λοιπὸν ἐ-
 γείναν ἱσοτίμοι μετὰ τοὺς πατέρας καὶ ἀπεκτεῖναν τὴν ὑπεροχὴν κατὰ πάντων ὅσα τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀρετῆς, αὐτοὶ καὶ υἱοὶ τῆς νομῆς τοῦ Χριστοῦ εἶνε καὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν μητέρα των διορί-
 ζονται ἀρχόντες ἐπάνω εἰς ὅλην τὴν γῆν. Παρατήρησε δὲ, πα

(1) Κατὰ τὸν σοφὸν Λυγαδηνὸν ὁ Δαβὶδ τοσόνδε εὐλόγησεν ἦτο καὶ φιλοθεῖς, ὥστε ἤθελε μόνος τοῦ νὰ ἐπιδλέκῃ τὴν ἐν τῷ Ναφ-αζὲν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἀκριβῶς ὁλοῦ τῶν κενονητῶν διαταγῶν.

ραχαλῶ τὴν ἐξουσίαν τῆς βασιλείας σου· μεγάλη εἶνε ἐπ' αὐτῇ
 τῆς ναυιροτονηταίας ὁρμή· ἀνέστης ἐπ' αὐτῇ εἰς τὸν οὐρανόν·
 γὰρ Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματος σοι ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γε-
 νεᾷ· Διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογοῦνται σοι εἰς τὸν αἰῶνα καὶ
 εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· Τελευταῖον εἰ ταλιν ὁ λαὸς γίνε-
 ται ὡσαν ὅπου το προσώπου· ἔς Ἐκκλησίας· ἔτι «Μνησθήσο-
 μαι τοῦ ὀνόματος σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ»· Ἦσα δὲ εἶνε
 ἡ μνημὴ αὐτῆς Ἐκκλησίας· Ἡ ἐξομολογησις τῶν λαῶν (2),
 τουτίστιν ἡ εὐαριστία τοῦ θεοῦ λαμνῶν αἰωνίως οἱ λαοὶ πρὸς
 τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ ΨΑΛΜΟΝ

170
Α

Εἰς τὸ τέλος ὁμιλίας τῶν οὐρανῶν Κορὶ
 ἐπὶ τῶν πνεύματι ψαλμοῦ

Νομίζω ὅτι ο ψαλμός οὗτος προφητεύει δι' ἐκείνα τα ὁποῖα
 θα γίνωνται εἰς τὸ τέλος τοῦ κόσμου· Ἀπὸ το τέλος προεγνώ-
 ρισε καὶ ὁ Παῦλος καὶ λέγει· Εἰσα εὐ τέλος, ὅταν παραδῶ τὴν

1) Ὁ στίχος αὗτος ψάλλεται κατὰ τὰς ἑορτάς τῆς Θεοτοκου, καὶ
 εἰς τὴν Παρχαλήσιν· διότι δι' αὐτοῦ ὁ Δαβὶδ κατὰ τὸν πρὸν Μάρκον
 τὸν Εὐγενικόν, προφητεύει τὴν ᾠδὴν τῆς Θεοτοκου, ὅτε αὕτη εἶπε
 τό, Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσαι με πᾶσαι αἱ γενεαί· Ἀλλὰ καὶ
 ὁλος ὁ ψαλμός οὗτος, ψάλλεται εἰς τὰς ἑορτάς Ἀγρυπνιας τῶν εορτῶν
 τῆς Θεοτοκου ὡς πολυελεος, καὶ ἐννομεῖται αἱ πολυελεος τῆς Πανα-
 γίας· εἰς καθὲ στίχον προστιθέμενων ἀνέγκωμικιστικῶν χαιρετισμῶν
 πρὸς τὴν Δεσποιναν τοῦ κόσμου καὶ καταφυγὴν τῶν Χριστιανῶν.

(2) Ἐξομολογησις κυρίως εἶνε εὐφραντικὴ ὁμολογία ἢ τῶν ἀ-
 γαθῶν ὅπου εἰλάβομεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἢ τῶν καλῶν ὅπου ἐπράξαμεν.
 Ὅστε ἀλλοτε μὲν το ἐξομολογοῦμαι στήμα ναι δοξολογῶ ἢ εὐχα-
 ριστῶ τὸν Θεόν· ἀλλοτε δὲ ἐξομολογοῦμαι τὰς ἁμαρτίας· Παράβαλε
 καὶ σελ. 134 καὶ 151.

βασιλείαν ἐν Θεῷ καὶ Πατρὶ (Α' Κορ 13 24) Ἀλλ'

- Β ὅτι αἱ πράξεις ἡμῶν μας ἐδίδουν ἐλαστικότητα πρὸς τὸ ἔκρον τῆς
τέλους, τοῦτεστιν ἡ μὲν ἀγάπη πρὸς τὴν μακαριότητα, ἡ δὲ
φουλή, πρὸς τὴν αἰωνίαν κατὰδύκην καὶ ἐπειδὴ αἱ συμβολαί
ἐποῦ μᾶς διδόνται ἀπο τοῦ ἁγίου Πνεύματος διὰ τοῦ παρόντος ψαλ-
μοῦ ἐδίδουν εἰς ἀγαθὸν τέλος ἐκείνους ἐπὶ πειθόντα εἰς αὐτάς,
διὰ τοῦτο καὶ δι' αὐτὴν ἀκομῇ τὸν λόγον ἔμπορεῖ νὰ ἐπιγράφε-
ται εἰς ψαλμοὺς, εἰς τὸ τέλος ὅτι τα ὁδὸνματα αὐτοῦ εἶνε
σχετικὰ μετὰ το μακάριον τέλος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς Ὑπὲρ ἐπὶ
νύκτων Κυρὲ, λέγει, ὅτι ἀπὸ τῶν υἱοῦ τοῦ Κυρὲ ἐφάλη εἰς ψαλ-
μοὺς οὗτος (1), τοὺς οὗτοι οὐκ ἐν διαχωρισμῷ το Πνεύματος το ἁγίου
ἐπιτοῦ ὡς ἐν με μ.α.ν ψυχὴν καὶ με μ.α.ν φωνὴν με ὅλην τὴν ἀνα
C μετὰ τῶν ἐμοῖων ἐξεφώνησαν τοὺς προφητικὰς λόγους
ὅτι καμμίαν προφητείαν οὐκ ἐπροφητεύσαν ὁ ἑνὶς ἐπὶ ὁ
προφητεύσαν καὶ οἱ ἄλλοι ἀλλ' ἐχαρίσθη εἰς αὐτοὺς ἴσον τὸ
προφητικὸν χάρισμα, ὅτι εἶχον ἴσην τὴν εἰς τὰ καλὰ διάθε-

(1) Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὁμοίει ὁ θεὸς Ἀποστολὸς περὶ τοῦ
τέλους τοῦ κόσμου, ὑπὲρ ὅτι ἐπείθῃ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν νε-
κρῶν, δταν οἱ δίκαιοι ἀνισταμένοι, πρῶτοι, θὰ ἀρπαγῶσιν ἐν νεφε-
λαῖς εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου, ὅστις τότε θὰ περὶδωσῃ τὴν βασι-
λείαν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, ἥτοι ἀποπερατώνων τὸν πόλεμον κατὰ
τοῦ διαβόλου, ἐρμηνεύει, ὁ θεὸς Χριστοστόμους κατὰ τὴν σωτη-
ρίαν τῶν πιστῶν, περὶδιδὼν τοὺς βασιλευμένους ὑπ' αὐτοῦ πιστοὺς
οἰκείους πλέον εἰς τὸν Θεόν. Διὰ τοῦ ἐποῦ ἡμεῖς δὲ ἐκφράζει ὁ
Ἀπόστολος ὅχι τὴν κατωτέραν θέσιν τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ τὴν ὁμοίαν
μετὰ τῷ Πατρὶ καὶ Υἱοῦ, καὶ ὅτι ὅσα ἐγένοντο διὰ τὴν σωτηρίαν ἡ-
μῶν εἶνε κοινὰ μετὰ τῶν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ.

(2) Οἱ υἱοὶ τοῦ Κυρὲ ἦσαν πρωτοψάλται τῶν χορῶν, καθὼς καὶ
ὁ Ἰδοῦμ, ὁ Ἀσάφ κλπ. οἱ ὅποιοι εἶχον διορισθῇ ἀπὸ τὸν Δαβὶδ
νὰ ὑμνοῦν τὸν Θεόν με διαφορὰ μουσικῶν ὄργανων. Εἰς αὐτοὺς δὲ πα-
ρέδιδεν ὁ Δαβὶδ εἰς ἐκτελεσθῆν τοὺς ψαλμοὺς τοῦ, ὅσοι ἐπιγράφονται
μετὰ τὰ ὀνόματα τῶν, καθὼς ὁ παρῶν.

σιν (¹) Ἐλεχθῇ δὲ ὁ ψαλμός οὗτος ὑπὲρ τῶν κριθίων. τοῦ-
 στι δια τὰ ἀπορρητὰ καὶ ἴσα εἶναι ἀποκλεισμένα μίσα ἐς μ-
 στήριον. Ὅταν ἔμως μίληται καλῶς ἐκαστῇ ἐννοίᾳ τοῦ
 ψαλμοῦ. τότε θα μάθῃς τὸ ἀποκρυφὸν τῶν λογίων αὐτῶν. θα
 ἐννοήσῃς δὲ συνάμα ὅτι δὲν γὰρ ποτε ὁ τῶν ἄνθρωπος νὰ ἐγ-
 κυψῇ εἰς τὰ θεία μυστήρια, παρὰ μόνον ἐκεῖνος οὗτος ἔχει τὴν
 δύναμιν νὰ νεινῇ ἐναρμονίαν ὄργανον ἐς ἐκπύρωσιν τῶν πτο-
 χρεώσεων τοῦ ὥστε φαντῇ βαλτήριον, νὰ κινῆται ἡ γῆ, ἀπὸ
 ἀπὸ τοῦ ἐντος αὐτῆς ἐνεργούν τῶν Πνεύματι

D

Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγή καὶ δύναμις, βοηθὸς ἐν θλίψεσι
 τοῖς εὐρούσις ἡμᾶς σφόδρα (²). Μεγάλῃς βοήθειας ἔχει ἀ-
 νάγκην ὁ ἄνθρωπος ἐξ αἰτίας τῆς θύσιας τοῦ νου, ὅταν
 ἐπερχονται εἰς αὐτὸν πολλὰ λυπτὰ καὶ δυσάστατα τερπτα-
 τικά. Καθὼς λείπειν ἕνας ἄνθρωπος, ὅταν θέλῃ νὰ ἔλῃ τὴν σω-
 τηρίαν τοῦ ἀπὸ ὅλας τὰς ἐπικινδύνους περιστάσεις ἐξ αἰτίας
 τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ἐχθρῶν, καταφεύγει εἰς ἕνα μίτρον ἀσφαλῆς, ἢ
 εἰς καμμίαν κορυφὴν βουνοῦ ὑψηλοῦ οὗτος νὰ εἶναι χωρῶμενη
 ὁλοκυρὰ μὲ ἰσχυρὸν τεῖχος ἔτσι καταφεύγει καὶ εἰς τὸν Θεόν,
 μὲ τὸ νὰ θιωρῇ ἀνάπαυσιν τοῦ καὶ ἀσφάλειαν τὴν ἐν αὐτῷ δια-
 μονήν. Ἡ μὲν λοιπὸν καταφυγή εἰς τὸν Θεόν ἀπὸ ὅλου μας
 εἶναι παραδεκτὴ ἀλλ' ἔμως μεγαλὴν ἀποπλάνησιν καὶ συγχύσιν
 προξινεῖ ὁ ἐχθρὸς μας διάβολος, διὰ νὰ θέλωμεν νὰ ἐκλιζώμεν
 ἐκεῖνον ὁ οὗτος ἔμπορὶ νὰ μᾶς σώσῃ. Διότι ἐνὸς σκοποῦ ἐπι-
 βουλευεται τοὺς ἀνθρώπους ὡσαν ἐχθρὸς μας οὗτος εἶναι, ὁ
 ὁῖος πάλιν ἐξαπατᾷ ἐκεῖνους τοὺς οὗτους ἐπεδουλεύει καὶ

E

¹) Ἐννοεῖ ἐνταῦθα ὁ Ἄγιος ὅτι καὶ οἱ πρωτοψαλταὶ αὐτοῦ
 ἐψάλλον ἐξ ἁγίου Πνεύματος κινούμενοι, δὲν ἦσαν ἀπλῶς ἐκτελε-
 σται. τοῦτο σημαίνει καὶ ὁ ἀνωτισμὸς ἐρμηνευτῆς τῶν ψαλμῶν.

²) Τὸ σφόδρα γρημματικῶς ἀποδίδεται εἰς τὸ θλίψεσι, καθὼς
 τοῦτο παρατηρεῖ ὁ θεὸς Χρυσοστόμος. Ὁ Θεός, ἡμῶν, λέγει, εἶδε
 καταφυγὴ καὶ δύνამεις μας καὶ βοηθὸς εἰς τὰς πολλὰς θλίψεις ὅπου
 μᾶς αἴρουν.

ἔλαβε, καὶ τοὺς καμνὲν νὰ κατὰτεύχουν εἰς ἄλαιοι τὰν εἰς
 αὐτὸν τὸν ἐγθρὺν τῶν ὡσὼν εἰς κακὰ φάσματα τῶν ὡστὶ νὰ
 καταντᾷ νὰ περικαλέσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦτο κακὸν νὰ συλλήψ-
 οῦν ὁτλαδὴν ἀπὸ αὐτῶν ὅτι τὴν ἑσπέραν ἢ μεσσηνίαν νὰ ἀπο-
 λισθῶν. Διὰ τὸν λόγον τούτον οὐ σιστὸ κατὰτεύχουν εἰς τοὺς
 δαίμονας καὶ τὰ εἰδῶλα, ἐπειδὴ μετὰ τὴν συγκοίνην αὐτοὺς τοὺς
 ἐπιδείκνυνται οὐ διαδορὸς ἔχουσι, τὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ.
 Ἄλλα καὶ οἱ χριστιανοὶ παλιν ἀπὸ ἐρωτησθέντων καὶ γνωρίζουν
 καλὰ τὸν Θεόν, περὶ πτοῦν καὶ αὐτοὶ τοις ἁγίοις εἰς σφάλματα
 ὡς πρὸς τὴν καλὴν διακρίσιν τῶν πραγμάτων μετὰ τὰ λάβοντες
 μιᾶς ἀμάρτιας τὸς ὅτι τὰ συμπεριόντα τῶν αἰτησέας πρὸς τὸν Θεόν,
 καὶ ζήτουν μερικὰ πράγματα ὡσὼν καλὰ ὄντων, τὰ ὁποῖα πολ-
 λὰ δὲν εἶναι διὰ τὸν σκοπὸν τῶν καὶ ἀποφεύγουν παλιν ἄλλα
 ὡσὼν κακὰ ἐνῶ ἔστιν αὐτὰ τοῖς φέρουν μετὰ ἄλγος ὡφελὲς ὄντων. Πα-
 ραδείγματός γε μὴν εἶναι κακὸς ὁρρωστός. Μετὰ τὸ νὰ θέλῃ νὰ
 σωθῇ ἀπὸ τοῦ πόνου τῆς ἀσθενείας εὐχεται εἰς τὸν Θεόν καὶ
 ζητεῖ τὴν ἰατρικὴν τοῦ Ἑλίου. Ἐλάσει τὰ χρεμάτια τοῦ. Εἶναι περιλ-
 πτός διὰ τὴν ζήτησιν τὴν. Καὶ ὅμως τοῖς ἁγίοις καὶ τῇ ἀσθενείᾳ
 εἶναι ὡφελὲς ὡς ἡμᾶς, ὁσάκις αὐτὴ μέλει νὰ σωθῇ τὸν
 ἀμαρτωλόν, καὶ ἡ ὕψις εἶναι βλαβερὰ, ὁσάκις μέλει νὰ χρη-
 σιμώσῃ εἰς ἐκείνον ὅπου τὴν ἐξέλιπον ὡσὼν ἵνα μισθὸν εἰς τὴν ἀμαρ-
 τίαν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ τὰ χρεμάτια εἰς μερικὸν ὥς
 τώρα ἐχρησμεύσαν ὡσὼν μισθὸν εἰς ἐξυπρέστησιν τῆς ἀκολασίας
 τῶν, καὶ ἡ πένια τῶν ὡφελῶν τὸν ὅλον ἀπὸ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι
 εἶχον λάβει κακὸν ὄφελος. Μητε λαμβάνει νὰ ἀποφεύγῃ ἔσα δὲν
 πρέπει, μητε νὰ κατὰτεύχῃ εἰς ἐκείνον ὅπου δὲν πρέπει. Ἀλλ'
 ἐν μόνον πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ἀμαρτίαν καὶ μὴ σωτη-
 ρία νὰ σοῦ εἶναι ἀπὸ τὰ κακά, ὁ Θεός. Μη, ἔχετε πεποιθησιν
 ἐπάνω εἰς ἀργούντας μη, υπερηφανεύσθε μετὰ τὸ ἀδεῖον τοῦ
 πλοῦτος, μη, κομπάζετε μετὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ σώματος, μη ἐπιζή-
 τητε τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀνθρώπου δοξῆς. Κανὲν ἀπὸ αὐτὰ δὲν
 σωθεῖ, ὅλα εἶναι προσλαίρα, ὅλα εἶναι ἀπατηλά. Μία καταφυγὴ
 ὑπάρχει, ὁ Θεός. Ἐπικαταρατός ἄνθρωπος ὁ τὴν ἐλπίδα ἔχων

171
A

B

ἐπ' ἄνθρωπον ἢ ἐπὶ τι τῶν ἀνθρωπίνων (Ψαλ 175) • Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις • Δι' ἐκείνου ἔστις ἡμπορεῖ να λει-
 -νῇ • Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι με Χριστῷ (Ψαλμ 4,13),
 δύναμις εἶναι ὁ Χρῆστος • Πολλοὶ μὲν λοιπὸν ἀθρώποι τμποροῦν
 νελίτουν • Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγή, καὶ τὸ, «Κύριε καταφυγή
 ἐγκλήσεως ἡμῶν» (Ψαλ 89,1) • Τὸ να εἴτουν ομως αὐτὸ με τὴν
 αὐτὴν διαθέσειν με τὴν ὁποιαν το λέγει ὁ Προφήτης, τοῦτο πολὺ
 εὐχεῖται τμποροῦν να το κατορθώσουν • Ὅτι ὅλγοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ
 ὁποῖοι δὲν ἔχουν θαμβωθῇ ἀπὸ τα ἀνθρωπῖνα, ἀλλὰ μενουν εὐλό-
 -γητοι προστλωμένοι εἰς τὸν Θεόν, καὶ αὐτοὶ ἀναπνεοῦν, καὶ
 εἰς αὐτὸν ἔχουν εὐχὴν τὴν ἐλπίδα τῶν καὶ τὴν πεποθῆσιν τῶν.
 Καὶ βεβαίως αὐτὰ τα πρᾶγματα μᾶς διαφεύδουν, ὅταν εἰς τας
 θλίψεις μᾶς προτιμῶμεν να τρεχωμεν εἰς κάθε ἄλλον παρὰ εἰς
 τὸν Θεόν. Ἀσθενεῖς το παιδίον σου, Σὺ ομως κλτταξίς εἰδῶ
 καὶ ἐκεῖ νὰ εὕρης κανένα μάγον, ἢ ἐκεῖνον ὁποῦ κριμὰ εἰς τὸν
 λαιμόν τῶν ἀνευθυνῶν νηπιῶν τα περιττα να ματαία ἐκεῖνα
 φυλακτά ἢ τέλος πάντων τρεχεῖς τελευταῖον κα. εἰς τὸν ἱατρὸν
 καὶ εἰς τα ἱατρικά, χωρὶς να συλλογισθῇς ὅτι ὁ ἐκεῖνον τοῦ
 ἡμπορεῖ να σε θεραπεύσῃ καὶ να σε σώσῃ • Ἄν σε καταταράξῃ, D
 κανένα ὄνειρον τρεχεῖς ἀμεσῶς εἰς τὸν ὄνειροκριτὴν • Ἄν φο-
 βηθῇς κανένα ἐχθρὸν σου, συλλογιζεσαι νὰ ἀνακαλύψῃς κανένα
 ἄνθρωπον ὁποῦ να σε προστατεύσῃ • Καὶ ἐν γένει εἰς κάθε ἀνάγ-
 -κην σου ἀποδεικνύεσαι ὅτι με τὰ λόγια μὲν ὀνομάζεις τὸν Θεόν
 καταφυγὴν σου, μὲ αὐτὰ δὲ ὁποῦ κάμνεις προσπάθεις να εὕρης
 βοήθειαν ἀπὸ τα ἀνωφελεῖ καὶ μάταια • Καὶ ὁμως εἰς τὸν δικαῖον
 ἄνθρωπον ἀληθινὴ βοήθεια εἶναι μόνον ὁ Θεός • Καὶ καθως ἕνας
 στρατηγὸς ὁποῦ ἔχει καταρτίσει ἕνα στρατὸν γενναῖον, εἶναι πάν-
 -τοτε ἑτοιμὸς να βοηθήσῃ το μέρος ἐκεῖνο ὁποῦ ἤθελε λάβῃ ἀνάγ-
 -κην • τοιουτοτρόπως ὁ Θεὸς εἶναι βοηθός μᾶς καὶ συμμαχος εἰς
 κάθε χριστιανόν, ὁποῦ πολεμεῖ ἐναντίον τῶν μηχανῶν τοῦ δια-
 -βόλου, καὶ ἀποστέλλει τα λειτουργικά πνεύματα δια τὴν σωτη- E
 ρίαν ἐκείνων ὁποῦ ἤθελον λάβῃ ἀνάγκην. Εὕρισκει δὲ ἡ θλίψις κάθε
 δικαῖον ἐξ αἰτίας τῆς ζωῆς τὴν ὁποιαν διάγει. Διότι ἐκεῖνος ὁποῦ

ἀποφεύγει μὲν τὴν πλατείαν καὶ ἐργασίαν οὐκ ἐκ δόξης, περιπατεῖ δὲ τὴν στενὴν καὶ τετὴν μὲνεν, συναντᾷ πάντοτε ἀπὸ τὰς θλίψεως. Βλέπει δὲ ὅτι ὁ Προφήτης ἐμφύχον κατεσκεύασε τὸν λόγον εἰπὼν «ἐν θλίψει ταῖς ἐξουσίαις ἡμᾶς σφοδρά». Διότι ἀληθῶς ὥσαν ζωντανὰ καὶ ἐμφύχον πράγματα ἐπερ/ονται κατεπάνω μας αἱ θλίψεις, αἱ ὁποῖαι μᾶς προετοιμάζουν τὴν ὑπομονήν, καὶ διὰ μέσου τῆς ὑπομονῆς τῇ εὐδοκίᾳ καὶ, καὶ διὰ μέσου τῆς εὐδοκίᾳ τῆς ἐλπίδος (Ρωμ 5,3—4) (1) Ὁ Θεὸς καὶ ὁ Ἀποστόλος λέγει Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ (Πραξ 14,21) Καὶ Πολλὰ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων (Ψαλ 33, 20) Ἀλλ' ἐστὶς ὑπεμεινὴ μὲ γενναίως, οὐκ ἐκ δόξης καὶ ἀταξίαν τὸν ἐκ τῆς θλίψεως πειρασμὸν θὰ εἴπῃ ὅτι, 172 Ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς
 A (Ρωμ 8,37), Τισὶν οὖν πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπαυδῇ καὶ νὰ ἀπελπισθῇ ἀπὸ τὰς θλίψεως ὁ δικαίος, ὥστε τὰς ὑπερβολικὰς τοῦ ταλαιπωρίας τὰς θεωρεῖ ὥσαν ἀφορμὴν δια καυχῆσθαι τὰ καὶ λέγει ὅτι «οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν ταῖς θλίψεσιν (Ρωμ 5, 3)».

Διὰ τοῦτο οὐ φοβηθησόμεθα ἐν τῇ ταράσσῃ τὴν γῆν καὶ μετατιθεσθαι ὄρη ἐν καρδίαις θαλάσσης. Διὰ τοῦτο δὲν θὰ φοβηθῶμεν λέγει, ὅταν ταρασσεται ἡ γῆ καὶ μετατοπιζονται ὄρη εἰς τὸ μέσον τῆς θαλάσσης. Ὁ προφήτης μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς φανερώνει ὅτι μεγάλη εἶνε ἡ ἀσφάλεια, ὅταν ἔχη κανεὶς πεποιθήσιν εἰς τὸν Χριστόν· ὅτι καὶ ἂν ὅλα γίνωνται ἄνω κάτω, καὶ ἂν ἡ γῆ ἀρχίσῃ νὰ περιστρεφεται ἀπὸ ταραχὴν σεισμῶν, καὶ ἂν τα βούνα ἀφῇσιν τὴν σταθερὰν θέσιν των καὶ B μετατεθῶν εἰς τὸ μέσον τῆς θαλάσσης, «δὲν θὰ φοβηθῶμεν», δίδει ἔξομιν τὸν Θεὸν καταργῆν καὶ δύνανται καὶ βοηθὸν εἰς τὰς

(1) Ἰδὲ σημ. ἐν σελ. 179

2) Περὶ ἑλλων τοῦτων παραχρῆς - καὶ ἐν σελ. 173 καὶ ὁμοί. εἰς τὸν 114 ψαλμῶν.

θλιψαίς σου τῶν πολλῶν μὲς εὐρον, Ἰσίου ἀνθρώπου, ἡ καρδία εἶνε τῶν ἀπτοητός, τῶν ἀνθρώπων οἱ λογισμοὶ εἶνε τῶν ἀτάραχοι ὥστε μέσα εἰς μίαν τῶν μεγάλῃν συγχύσιν τοῦ παντός νὰ ἤμπορῃ νὰ ἔχῃ προσληφμένον μὲ μεγιστίν έντασιν τῶν νοῶν εἰς τὸν Θεόν καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἐλπίδος, ἐποῦ ἔρει πρὸς αὐτόν, νὰ μὴ ἐκ-ληττεται δια κανέν ἀπο ὅσα φροδρα συμβαίνουν. Καὶ ὁμῶς ἡμεῖς ἐνός ἀνθρώπου τῇ ὀργῇ δι, ὑπόμενον· ἢ ὅταν κανεὶς κύων ὀρμητῇ κατε-άνω μας ἢ κανεν ἄλλο θῆρον, ὅεν ἀποβλεπομέν εἰς τὸν Θεόν ὁ ὁποῖος εἶνε βοηθός μας εἰς τὰς θλιψαίς, ἀλλὰ κατατρομάζοντες, κυττάζομεν νὰ ἐδωμῇν καρμὶαν βοηθειαν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας. Ἦχησιν καὶ ἐταράχθησαν τὰ ὕδατα αὐτῶν. Ἀνεφέρειν ἄνωτέρω ταραχὴν τῆς γῆς καὶ μετατοπισιν τῶν ὄριων. Λεγεί τῶρα καὶ σάλον τῆς θαλάσσης καὶ ἀναποδύγυρισμα, μὲ τὸ νὰ ἐμπικτοῦν τὰ βουνά μέσα εἰς τὰ τελάγη. Ἦχησαν καὶ ἐταράχθησαν τὰ ὕδατα αὐτῶν, ὀγλαθὴ τῶν θαλασσῶν. Μεγαλειτεραν δὲ χαμνουν τὴν ταραχὴν μέσα εἰς τὰ ὕδατα αὐτά τὰ βουνά ἐποῦ δὲν εἶνε θεμελιωμένα εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ μὲ τὸν ἰσικὸν τῶν σάλον προξινούν μεγάλον ἄλον. σμον εἰς τὰ ὕδατα. Ὅταν λοιπὸν ἡ μιν γῆ ταρασσεται, ἀπὸ τὸν σεισμόν, τὰ δὲ ὕδατα τῶν θαλασσῶν θα ἔχρησιν καὶ θα ἀναδράσουν ἀπὸ τοὺς πυθμένας, τὰ δὲ βουνά μετατοπιζονται ἀπὸ τὰς θέσεις τῶν καὶ ὑψιττανται ἐνα μεγάλον συγχλόνισμον ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερβολικῆς δυνάμειος τοῦ Κυρίου, τότε λεγεί, εἶνε αἰρε- D μῆτος ἡ καρδία μας, ὅιοτι ἔρει ἀσφαλῆς καὶ στεγὰς τὰς ἐλπίδας τῆς ἐπάνω εἰς τὸν Θεόν. Ἐταράχθησαν τὰ ὕρη ἐν τῇ κραταιότητι αὐτοῦ. Ἦμπορεῖς καὶ μεταφορικῶς νὰ ἐλεάβῃς τὴν έννοιαν τοῦ ῥήτοῦ, καὶ νὰ ὀνομάσης ὀρη ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους ἐποῦ ὑπερττανευσονται διὰ τὰ μεγαλειόν των, ἀγνοούν δὲ τὴν κραταιὰν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπερψφωνονται ἐναντίον τῆς ἀληθοῦς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, (1) ἔπειτα δὲ νικῶνται

1) Τούτέστιν ἐναντίον τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀνεφίρεται ὁ Ἅγιος εἰς ῥῆσιν τῆς Β', πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου «ὅταν ὑψώμῃ ἐκτεταμένον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ » (10, 4)

ἀπο ἐκεῖ καὶ οὗτοι πρεσβεύουν καὶ κτλ. - τὸν λόγον τῆς βίαιας
 σφοδρίας μεθ' ἑαυτὴν καὶ μετὰ πάντας τοὺς ἀπὸ κατοικίας ἐκείνης
 ὄντας τὴν πτωχείαν τὴν τοβοῦνται τὴν Κυρίον καὶ ταπεινῶν
 173 Εἶται ὑπο τὸ κράτος αὐτοῦ. Ἰσως δὲ καὶ οἱ ἀρχόντες τοῦ αἰῶνος
 αὐτοῦ καὶ οἱ πατέρες τῆς ματαίας σοφίας ἐνομαζόμενοι ὄντες
 καὶ οὗτοι, ὅσοι παρασσονται ἀπὸ τὴν κραταίαν δύναμιν τοῦ
 Χριστοῦ, τὴν ἐπείαν ἐφανερώσειν εἰς τὸν σταυρικὸν ἀγῶνα ἵνα
 τὴν ἐκείνου ὅστις εἶπε τὸ κράτος τοῦ θανάτου (*) Διότι ἀφ' οὗ
 ὥσαν ἕνας γενναίους ἀγωνιστὰς ἀπεξεδύθη τα ματία του, ἐπά
 λαισε μετὰ τὰς ἀρχάς καὶ τὰς ἐξουσίας καὶ. Ἐδειγμάτισεν δὲ
 παρηγοίᾳ θριαμβεύσας αὐτὰς ἐν τῷ ξύλῳ (Κολοσ. 2. 15¹)

Τοῦ ποταμοῦ τὰ δεξιμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ
 Θεοῦ. Τα μὲν ἀλμυρὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν ἔταν με σφοδρὰ
 τητὰ παραγέθουν ἀπὸ τοὺς ἀνέμους, βοῶντες καὶ ἀνακαταποντοῦνται,
 τα δὲ ῥεύματα τοῦ ποταμοῦ ὅσοι ὡρὶς κροτοῦν καὶ με ἴσχυριαν
 μεγάλην ρεοῦν εἰς ἐκείνους ὅσοι εἶνε αἱ τὰ ὑποδεχόμενοι,
 εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ τῶσα μὲν ὁ δικαίος ἐνὶ τῷ
 ζωντανῶν ὕδατι, () ἀλλὰ καὶ ὑστερον θα τὸ πη ἀφ' ἡνῶν τερον.

(*) Ἰδε τὴν ἐρμηνείαν τῆς ἀποστολικῆς κτλ. ρησέως ἐν σελ.
 132.

(²) Τόσον θριαμβευτικῶς νίκησεν ἀπὸ τὴν σταυρωτικῶν τῶν κατ' ἐκ
 γὰρ οἱ ἁγιοὶ ἐναντίον τῶν δαιμονίων ὥστε ἐθαύμαζον ἡτοῦ κατ' ἐκ
 σκηνῆς αὐτοῦ, δημοσίᾳ. Παρά-ηρώμενοι ὅτι ὁ μὲν Ἀποστολὸς λέγει
 ἀνταγωνιστὰς τὰς ἀρχὰς με μετὰ τὴν ἐκείνου σημεσίαν, τὴν τοῦ
 ὁποῦν ἀνταγωνιστὰς ἐρμηνεύειν ἐφ' ὅσον αὐτοῦ εἰς τὸ οἰκεῖον χωρίον ὁ δὲ
 ἁγίος, ἀνταθῆναι παρὰ τὸν ἐκ τῶν σταδίων ὡρὶς εἰκονα
 τὸν ὁ λαμβάνει τὸ ὅσον ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν κυρίαν σπλάγχθον τοῦ κατ'
 ἡτοῦ μελλοντες νὰ ἀγωνισθῶσιν ἐν τῷ σταδίῳ ἀνταθῆναι τὰ μετὰ
 αὐτῶν εἰς ἰδιαιτέρων μερῶν, ἀποδοθησὶν κατὰ τὸν καιρὸν, καὶ οὕτως ὡρὶς
 ἀγωνίζονται. Καθὼς καὶ ὁ ἀποστολὴ, τῶν ὁλῶν γυμνὰς ἐπὶ τοῦ ξύλου
 ἐκρέματο.

(³) Ἀναφερεται ὁ ἁγίος εἰς 177 ν τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγ.
 γελίου (4. 12., τὴν ὁποῖαν ἐρμηνεύων ὁ θεὸς Χρυσόστομος λέγει:

σαν πολυγραφηθήν εις την πόλιν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ τώρα με-
 ῶσαι δια μέσου καθρέπτου καὶ δι' ἀνγματος πνεύματος
 ἐννοῶ ἐλθόν τι καὶ παρακλόν ἀπὸ τὰ θεία θεωρήματα τοῦ
 Θεοῦ (διὰ μᾶς ἐλθμῶσμενον τοῦ ποταμοῦ ὅσα ὑποδείχθη, ὅπως
 εἶναι τῇ δυνάμει νὰ κατακλύσῃ με ἐκτροσύνην ἐλθὼν τὴν πόλιν
 τοῦ Θεοῦ (ὁ Πῦλος ἄλλος δὲ ἐθέλει εἶναι ὁ ποταμός αὐτός τοῦ
 Θεοῦ, παρὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ ὄντος, τὸ σποδὸν χιννάται ἀπὸ τῆς
 σπινθίρας εἰς τοὺς ἀξίους ἀπὸ ἐκείνους ἐποὺ ἐπιστεύσαν εἰς
 τὴν Χρίστον. Διότι. Ὁ πιστεύων, λέγει, εἰς ἐμὲ, ποταμοὶ ἐκ
 τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥέουσιν (Ἰωάν. 7, 38). Καὶ ταῦτα
 Ἐάν τις πιῇ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δίδωμι, γενήσεται ἐν αὐτῷ
 πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον (Ἰωάν. 4, 13).
 Ὁ αὐτός λέγειν ὁ ποταμός εὐφρανὶ ἐκκλῆρον ομοῦ τὴν πόλιν
 τοῦ Θεοῦ, ἡ πόλις Ἑλληνιστὶ ἐκείνων ποῦ εἰς τοὺς ἀβράνους
 εἶχον τὴν πατριδᾶ των ἢ πρέπει νὰ ἐννοῶμεν πόλιν εὐφρανό-
 ντα ἀπὸ τοῦ ἀγγεμῶσματος τοῦ αἵματος. Πνεύματος ὁλην τὴν νοή-
 τῃν ἐκτείνῃ ἀπὸ τὰς περισσοῦς ἀγγεμῶσας δυνάμεις ἰσως εἰς τὰς
 ἀνθρώπινους δυνάμεις. Διότι ὁρίζοντινες ἐπὶ πόλεις εἶναι μὴ συν-
 ἀφροισίς ἀνθρώπων σταθερὰ καὶ μένιμος ἐποὺ διοικεῖται με νό-
 μους. Αὐτὸς δὲ ὁ ῥιτισμός ἐποὺ λεγεται διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις

«Ζωὴν ὕδατος εἶναι ὅτι ἀπὸ τοῦ ὕδατος ἀναβύζον, ὡς αἰετὶς νὰ σπιν-
 θίρῃ διὰ τὸν αἵματός. Ἰωάν. 32 εἰς τὸ ἀπὸ τῶν Ἰωάν. ἐν ἀντιθέσει
 διὰ τὴν πόλιν τὴν ἀγγεμῶσάν καὶ ἐκτρομένη ὕδατος, ἐπὶ νὰ νερὸν θεῶ
 ὅντα».

Πρὶ τούτου (δε σημ. ἐν σελ. 196)

(1) Ἑλληνιστὶ ἐκείνων τὴν ἀποδίδει, λέγει, παραπρετὸς ὁ Θεός
 Λειτουργίας, καθὼς καὶ ἀλλοτρίως «ἔχει τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς
 καρδίας μου» (ψαλ. 37) 2) διὰ δὲ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἀπὸ τῆς κα-
 ρδίας τῆς χάριτος ὑπαγιστεῖται. Ομοῦ εἰς τὸ ἀπὸ τῶν Ἰωάν. Περὶ δὲ τοῦ
 ἐκτρομένου ὕδατος λέγει ἐν τῇ 32 Ὅτι εἰς τὸ ἀπὸ τῶν Ἰωάν. ἐκτρώως
 ἐκείνους ἐποὺ ἔχει μέσῳ τοῦ πνεύματος, δὲν πῆλεις ποτε παρὰ ἀπὸ
 διψῶν, ἐπὶ καὶ ἐκείνους ἐποὺ ἔχει τὸ ὕδατος αὐτοῦ τοῦ ζωντανῶν καὶ ἁγ-
 γισμένου. Ἰδὲ καὶ σελ. 107.

- πολεις αρμοζει και δια την ανω Ιερουσαλημ, την επουράνην, πολιν. Διοτι και εκεί υπάρχει μια συνάθροισις του συγκροτείται απο τους πρωτοτόκους, οι οποίοι είνε απογεγραμμενοι εις τους ούρανους είνε δε το επευράνιον, αυτό συστημα και μονιμον, ό ο το αμετακινητον του πολιτευματος αυτού των αγίων, και ό.οι
- C **οι τα συμφωνα με νημα τον ούράνιον** Την τακτοποτησιν λαιπεν εκείνις της πολιτειας και ελπην αύτῃς την ελπιανονισιν δει είνε δυνατον εις καρμιαν ανθρωπινην φουσιν να μάθη ακριβώς Διοτι, εκεί υπάρχουν, "1. οφθαλμός ουκ ειδε, και ους ουκ ηλκουσεν, ουτε επι καρδιαν ανθρωπου ανεβη, α ητοιμασεν ο θεός τοις αγαλῶσιν αυτών (Α' Κορ 2, 9 :). Πλην τουτου υπάρχει και αναριθμητον πληθος αγγελων και πανηγυρις αγίων, και Εκκλησια πρωτοτοκων, οι οποίοι είνε πολιτογεγραμμενοι εις τους ούρανους (2) Δι' εκείνις την πολιν λειπει ο Δαβιδ, δεδοξασμένα έλαλήθην περι σου, ή πόλις του Θεού (ψαλ 86, 3) Εις εκείνην την πολιν υπεσπύθη ο θεις δια του Ήσαιου, ότι Θησώ σι **αγαλλίαμα αιώνιον, ευφροσύνην γενεών γενεαίς και ουκ εσται σύντριμμα, ουδέ τάλαιπωρία εν τοις όροις σου αλλά κληθή-**
- D

(1) Τῷ ρητῷ ταῦτο αὐτολεξεί δὲν περιγέ-ται εἰς τὴν ἀρχὴν Γραφῆν. Ἰσως δὲ ἐκ τοῦ Ἠσαίου να παρελθῇ τὴν ἐννοικν αὐτοῦ κατὰ παράφρασιν. Ὁ δὲ ἱερὸς Φωτισ εὐροει ὅτι παρελθὲν αὐτῷ ὁ ἄγιος ἐκ τῶν μη σωζομένων σήμερον ἀπακρυφῶν τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἠλίου (Νικηδ.).

(2) Ἐγχεὶ πρὸ οφθαλμῶν ὁ Ἅγιος ῥη-ὸν τῆς πρὸς Ἑβραίοις Ἑ-στολή: «Προσεληλυθατε πολει Θεοῦ ζῶντος, ἱερουσαλημ επουραν η και μυριασιν αγγελων, πανηγυρει και Ἑκκλησιαι πρωτοτοκων εν αυρκανοις απογεγραμμενων (12, 22—23 ο υπερ ερμηνειων ο ιερὸς Θεοφύλακτος λεγει οτι εἰννοεῖται ο ούρκος κατοικημένος απο τούς αγγέλους, οι όποιοι χαίρουν και αγαλλονται ὡσπν εις μιαν πανηγυρι, και από τὴν ἐκκλησίαν ἣτοι τὴν συνέκξιν τῶν Πρωτοτοκων, εἰκειων ὁποῦ εὐηρεστησεν εις τον Θεόν, οι όποιοι ἤνωθησεν να λαβουν τὰ πρωτεία, οι Ἅγιοι δηλαδὴ και τὰ Πνεύματα δικαίων τετελειωμένων, κατὰ τον ἱερὸν Θεοδώρητον, διοτι και οι Πρωτοτοκο, κατὰ τον Νουμον διπλοῦν μεριδιον ελαμβανον

οεται σωτήριον τὰ τεύχη σου (Ψ 60 15—18) Ἄρου λαι-
 ταν ἀνέλωσθαι τοὺς ὀφθαλμούς τῆς βασιλῆος σου, τότε ἐπαύω-
 τὼν ἄνω ζῆτει να μάθῃς τὰ περὶ τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ Ἀλλὰ
 ποίαν ἐννοίαν ῥητορεῖ κανεὶς να λάβῃ ἀνταξίαν τῆς ἐκεῖ μακα-
 ριοτήτος ἢ σκοπὸς ὑπάρχει εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, τὴν ὅποιαν
 εὐφραίνει μεν ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ, τεχνίτης δι καὶ δημιουργὸς
 αὐτῆς εἰμ ὁ Θεός. (1) Ἠγίασε τὸ σκηνώμα αὐτοῦ ὁ Ὑψι-
 στος Ἰσως με τὴν λέξιν σκηνώμα ἐννοεῖ ὁ Προφήτης τὴν
 σάρκα τὴν θεωροῦν σκευὴ ἡγιασμένη μετὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐνωσιν.
 Ὡστε θα ἐννοήσῃς σκηνώμα τοῦ Ἰσχυροῦ τὴν ἐνσάρκον ἐπιφά-
 νειαν τοῦ Θεοῦ. (2)

Ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς καὶ οὐ σαλευθήσεται Βοηθήσει ἡ
 αὐτὴ ὁ Θεὸς τὸ πρὸς πρῶτῳ πρῶτῳ Καὶ ἐπιδοῇ ὁ Θεὸς ὑπάρχει
 εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως, θα χάριση εἰς αὐτὴν τὸ να μὴ ἀσεί

1 Το ἐξάρχον τοῦτο ἐγκώμιον τῆς Πόλεως τοῦ Θεοῦ γράφει ὁ
 Παύλος εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴν 11, 10), διὰ τὴν δεῖξῃ τὸ
 μόνιμον τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐν τῇ Ἐπουρανίᾳ Βασιλείᾳ Ση-
 μειώματι, δεῖσι λαμπρότατον τυγράμμα **Περὶ Πόλεως Θεοῦ συνε-**
γράψεν ὁ Ἱερὺς Ἀβραάμ, ὅπερ παύεται λατινιστί, ἐν τῷ ὅτῳ φ
 κητὰ καλεῖται τοὺς Ἑβραίους ὅπου ἀκηγόρουσιν τὴν Χριστιανικὴν θρη-
 σκεύην, καὶ ἀναπτύσσῃ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ περὶ τῆς Βασιλείας
 τοῦ Θεοῦ Εἰς δὲ τὸ τελευταῖον βιβλίον ὁμιλεῖ περὶ τοῦ μέλλοντος
 αἰῶνος καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς Ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸν Συναξαρι-
 στήν τοῦ ἱεροῦ Νικοδήμου Ἰωάν. 15, 16, ὅτι, ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος, φίλος
 τοῦ ἱεροῦ Ἀβραάμ, προκροθάνων, ἐμφανισθεὶς καθ' ὕπνου εἰς
 αὐτὸν κητὰ τοῦτον περὶ τὴν συγγραφὴν τοῦ ἀνωτέρω τυγράμμα-
 τος καὶ διηγεῖσθαι περὶ τοῦ ὅπου ἀρξαιε να εἴη ἡ μακαριότης
 ἐκείνη ἐν τῇ Πόλει τοῦ Θεοῦ, εἴτε πρὸς αὐτὸν ὅτι εὐκολώτερον εἴη
 να μετρηθῇ κανεὶς τοὺς ἑστέρας τοῦ οὐρανοῦ ἢ τὴν ἄμμον τῆς θη-
 λασσης, πρὸς να διηγηθῇ τὴν μακαριότητα τοῦ Παραδείσου.

2 Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Λαμπροκηνὸς Πόλιν καὶ Σκηνώμα ἐννοήσας
 τὴν Παναγίαν Παρθένον. Δὲ τὰ τοῦτο οἱ δύο οὗτοι στίχοι ψάλλονται
 εἰς τὰς εὐχαρίστας αὐτῆς.

στους πάντες, διότι θα βοηγήται εις αὐτὴν τὴν βοήθειάν του
 εἰς τὰς πρώτας ἀνατολάς του φωτός. Ἐπεὶ λοιπὸν εἰς τὴν αὐτὴν
 Ἱερουσαλὴμ, εἴτε εἰς τὴν κατὰ Ἑλλάσσαν θὰ ἐρμολίει νὰ ἀπο-
 δώῃ τὸ ὄνομα τῆς πλειῶς «ἐγείνασεν ἐν αὐτῇ τὸ σκηνώμα αὐ-
 τοῦ ὁ Ἐφίστος». Καὶ διὰ τοῦ σκηνώματος τούτου ἐντός του
 οὗτου κατεσκηνώσεν ὁ Θεὸς ὑπαρ/ει εἰς τὸ μέσον αὐτῆς καὶ
 δίδει εἰς αὐτὴν τὴν χάριν νὰ μὴ σκεπταί ποτε, μὴ τὸ νὰ ἐξακόν-
 τιζῇ τὸς ἀκτῖνας τῆς προσηλας τοῦ ἵατος ἀπο παντοῦ εἰς ὅλα τὰ
 περὰ τοῦ κύκλου. Διὰ τοῦ αὐτοῦ τὸν τρόπον διατηρεῖται ἀκε-
 ραία ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, μὴ τὸ νὰ ἀμαρτάνῃ, εἰς ἕλκος τὸ
 ἴδιον μέτρον τῆς ἀγαθότητος τοῦ «Βοηθήσει αὐτῇ ὁ Θεὸς τὸ
 174 πρὸς πρῶτῳ πρῶτῳ». Τὴν μὲν λοιπὸν ἰδοὺν μὰς πρῶτῳ καμνεὶ ὁ
 Α αἰσθητὸς ἥλιος ὅταν ὑψώθῃ ἐπάνω ἀπὸ τὸν ὀκνον μὰς ἐρχόμενα
 τὴν δὲ πρῶτῳ εἰς τὰς ψυχὰς μὰς οὐρεὶ ὁ ἥλιος τῆς δικαιο-
 νης (Ματθ. 4, 2) ἐπὶ μὲν τὴν ἀνατολὴν τοῦ ὀκντου φωτός
 κάμνει ἡμέραν εἰς ἐκείνον οὗτον τὸν ὑπεδύχθη. Διότι εἰς νύκτα
 εὐρισκομεθα οἱ ἄνθρωποι ὅσοι, λαίρην ἐφίμθα εἰς τὴν ἀννοαντοῦ
 Θεοῦ. Ὅταν λοιπὸν ἀνοίξωμεν τὸ ἐγχεμονικὸν μὰς, τοῦτεστι τὸν
 νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μὰς καὶ ὑποδεχθῶμεν τὸ ἀπαυγασμα τῆς
 δοξῆς (Ἑβρ. 1, 3) καὶ φωτισθῶμεν πλουσιῶς μὲν τὴν λαμβίν
 τοῦ αἰδίου φωτός, «βοηθήσει τότε ὁ Θεὸς αὐτῇ τὸ πρὸς πρῶτῳ
 πρῶτῳ». Ὅταν γινώμεν τεκνὰ φωτός, καὶ ἡ μὲν νύξ ἡμῶν προχω-
 ρησῇ καὶ περάσῃ, ἡ δὲ ἡμέρα πλησιάσῃ (Ρωμ. 13, 12), τότε
 Β γινόμεθα ἀξιοὶ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ. Βοηθεῖ λοιπὸν τὴν πόλιν
 ὁ Θεὸς μὲν τὸ νὰ πρεξίγῃ, εἰς αὐτὴν πρῶτῳ μὲν τὴν ἰδίαν τοῦ
 ἀνατολῆν καὶ ἐπιδείκναιαν. Ἰδοὺ γὰρ ἄνθρωπος, λέγει ἀνατολὴ
 ὄνομα αὐτῷ (Ζαχ. 6, 12). Εἰς ὅσους λοιπὸν ἐπανατελῇ τὸ

(1) Ἀπαυγασμα ἔχουν ἀντανάκλαις τῆς δοξῆς τοῦ Πατρὸς κα-
 λει-α. ὁ Ἦιός καὶ Λόγος ὡς ὁμοούσιος μὲν τὸν Πατέρα, ἀπὸ τοῦ
 ὁποῖον γεννᾶται καὶ ὡς τὸ φῶς γεννᾶται ἀπὸ τοῦ φῶς. Περὶ τῆς ὑψη-
 λῆς ταύτης ῥήσεως τοῦ οὐρανοδόξου Παυλοῦ τοῦ Ἁγίου 2 λογ.
 κατὰ Εὐαγγ.

νοῦτον φῶς, ἔταν διαλῶθῃ τι σάκος σπου πρὸλλθεν ἀπο τῆς
 ἀγνοίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς καρπίας, εἰς αὐτοὺς γίμεται πρῶτα
 Ἄπο, λοιπο, ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον τῶς, δια να μετ σκοπιάτη
 ἑστεις περπατεῖς ἐντος αὐτοῦ τ βοηθία αὐτοῦ γοαγγεῖ εἰς αὐτον
 πρῶταν Ἰσως δε εἰδὼτ οὐδὲν βαθίος ἐγίνεν ἡ Ἀνάστασις
 ὡς βοηθήσῃ ο Θεὸς τὴν πόλιν «το πρὸς πρῶτῳ πρῶτῳ», ἐκείνος σπου
 κατὰ τὴν πρῶταν τῆς τρίτης ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεως ἐκερ-
 ὄρει τὴν κατὰ τοῦ θανάτου ψαλμῶν

Ἐταρῶνθησαν ἔθνη ἐκλίναν βασιλεῖαι ἔδωκε φωνὴν c
 αὐτοῦ ὁ Ὑψιστος, ἐσαλευθῇ ἡ γῆ Φαντάσου ἐπὶ κάποια πόλις
 κινδυνεύει νὰ πῶσῃ εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, οἱ σποῖσι ἐκτρυξάνεναν
 τὸν τῆς τὸν πόλεμον αὐτὴν τὴν πόλιν εἰς ἕνα ὁριστῆμα τὴν ἐπο-
 λισκοῦσαν στενωπὸς πολλὰ ἔθνη, καὶ βασιλεῖς σπου ἔλαγον νὰ κρατοῦν
 τὰ σκῆπτρα εἰς ἕκαστον ἀπο τὰ ἔθνη, ἐκείνα ἔπειτα ἔξαρνα, φαν-
 τάσου νὰ παρουσιασθῇ ἕνας στρατηγὸς σπου κατὰ τὴν ισχυρὴν εἶναι
 ἀνικητός, καὶ νὰ βοηθήσῃ τὴν πόλιν αὐτὴν τὴν κινδυνεύουσαν,
 νὰ διαλύσῃ δε ἀμείσως τὴν πολιερκίαν νὰ δισσορπισθῇ ἰδῶ καὶ
 ἐκεῖ τὴν ἀναριθμητὸν πληθὺν τῶν ἐχθρῶν καὶ μόνον με τὴν δυ-
 νατὴν βοτῶν του νὰ τρεψῇ εἰς φυγὴν τοὺς βασιλεῖς, νὰ τοὺς κυ-
 νήγησῃ καὶ μετ τὴν κραταίαν φωνὴν του νὰ κατατρομάξῃ τὰς D
 καρδίας τῶν Πῶσῃ φαν αἷσαι, παραγγ εἶναι φυσικὸν νὰ συμβῇ,
 εἰς τὰ ἔθνη, σπου αὐτὰ μεν ὡς συνωθῶνται εἰς φυγὴν καὶ ὡς
 καταδιώκωνται, εἰ δε βασιλεῖς θα φευγουν πλεον ἐντρομοί. Καὶ
 ποῖος θορυβὸς τότε σφοτενὸς καὶ ἥλιος σκατάπαυστος θα γινεταὶ
 ἐξ αἰτίας τῆς ἐντρομοῦ φυγῆς αὐτῶν καὶ πόσον ὅλος ο τοπος
 ἐκεῖ θα εἶναι γιμᾶτος ἀπο ἐκείνους οἱ σποῖσι ἀπο τὴν δειλίαν τῶν
 ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ὥστε παντοῦ νὰ γινεταὶ σάλος καὶ ταραχὴ
 μεγάλη εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία σπου θα ὑποδεχῶνται τοὺς
 φυγάδας. Τὴν τοιαυτὴν λοιπον εἰς τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ ἀντίλη-
 ψιν ἐκ μερους τοῦ Σωτῆρος θελεῖ νὰ παραστήσῃ ὁ Προφήτης δια
 τοῦ λόγου, «Ἐταρῶνθησαν ἔθνη, ἐκλίναν βασιλεῖαι, ἔδωκε φω E
 νὴν αὐτοῦ ὁ Ὑψιστος, ἐσαλευθῇ ἡ γῆ». Κύριος τῶν δυνάμεων
 μεθ' ἡμῶν ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ Θεὸς Ἰακώβ » «Ὁ Κύριος

τῶν ἀγγέλων, ταγματῶν, εἶνε μάς μας λυγί βοηθός μας εἶνε
 ὁ Θεός τοῦ Ἰακώβ. Εἶδεν ὁ Προφήτης τὸν ἐνανθρωπήσαντα
 Θεόν, εἶδε τὸν ἐκ Παρθένου αγίας γεννηθέντα Ἐμμανουήλ, τὸ
 ὅποιον ὄνομα μεθερμηνεύεται «μετ' ἡμῶν ὁ Θεός» (Ματθ. 1, 25)
 καὶ δι' αὐτοῦ λαλοῦν προφητικῶς ἐκβοᾷ «Κύριος τῶν δυνάμεων
 μετ' ἡμῶν». Με αὐτὸ δὲ ἀποδείκνυει ὅτι αὐτός εἶνε ἐκεῖνος ὁποῦ
 ἐνεφανέθη εἰς τοὺς ἁγίους προφῆτας καὶ πατριάρχας. Ἀντίλη-
 πτωρ ἡμῶν εἶνε, λέγει, ὄχι ἄλλος Θεός διαφορετικός ἀπὸ ἐκεῖνον
 ὅπου μάς διδάσκουν οἱ προφῆται ἀλλ' ὁ Θεός τοῦ Ἰακώβ, ὁ ὅποιος
 ἀπεκαλύφθη εἰς αὐτὸν καὶ συνωμίλησε με τὸν θεραπεύοντα τοῦ, καὶ
 εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός Ἀβραάμ καὶ ὁ Θεός Ἰσαάκ καὶ ὁ
 ὁ Θεός Ἰακώβ (Ἑβρ. 3, 6).

- 175 Δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἃ ἔθετο τέρατα ἐπὶ τῆς
 ᾧ γῆς, ἀνταναιφῶν πολέμους μέχρι τῶν περὶ τῶν τῆς γῆς
 ᾧ «Ἐλᾶτε, λέγει, νὰ ἴδῃτε τὰ κατορθώματα τοῦ Θεοῦ, ὅπου κα-
 τιπαῖσεν ἔλους τοὺς πολέμους, τὰ ὅποια τεράστια καταπληκτικά
 εἶνε ἐπὶ τῇ γῇ». Ὁ λόγος οὗτος προσκαλεῖ εἰς τὴν δια-
 μισοῦ τῆς πειγνώσεως προσεγγίσιν ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι εἶνε μακρὰν
 ἀπὸ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. «Δεῦτε καὶ ἴδετε» λέγει Διότι
 καθὼς ἐπὶ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν αἱ μὲν πολὺ μακρύναι ἀπο-
 στάσεις χάνουν ὥστε ἀμύδρα καὶ σκοτεινὴ νὰ γινεταὶ ἡ ἀντί-
 ληψις τῶν βλέπομενων πραγμάτων, ὅταν ὁμοίως ἐκεῖνοι ὅπου
 παρατηροῦν πλησιάζουν εἰς αὐτά, τότε καθαρά διακρίνουν καὶ
 ἀντιλαμβάνονται τὰ βλέπομενα τοιοῦτοτρόπως συμβαίνει καὶ
 εἰς τὰς θεωρίας αἱ ὅποιαι γίνονται με τὸν νοῦν. ἐκεῖνος ὁ ὅποιος
 δὲν κατάρρωσε με τὰ καλά ἔργα τοῦ νὰ φιλιώθῃ με τὸν Θεόν
 καὶ νὰ πλησιάσῃ πρὸς αὐτόν, δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἴδῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ
 με καθάρους τοὺς ὀφθαλμούς τῆς διανοίας τοῦ Δι' αὐτό, δεῦτε·
 Β πλησιασατε πρῶτον καὶ ἔπειτα θεωρησατε τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου,
 τὰ ὅποια εἶναι τεράστια καὶ θαυμαστά, ἀπὸ τὰ ὅποια κατεπλάγη-
 σαν τὰ ἔθνη, ὅπου προσεγγισάσαν ἐχθρικά καὶ φιλοτάραχα, καὶ
 τὰ ὅποια μεταβλήθη εἰς ἔργα γλεόν. Δεῦτε, τέκνα, ἀκού-
 σότε μου (Ψαλ. 33, 12) Δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορ-

τισμένοι (Ματθ 11 28, Πατριχὴ εἶνε ἡ σωτὴρ αὕτη () Με
 ἀνοήτως τὰς ἀγανάκας ὁ Πατὴρ προσκαλεῖ νὰ ἔλθουν πλῆττειν
 τοὺς ἐκεῖνοι ἐπεὶ ἔως τὴν ἰσχυρίαν ἀφηνίαζαν Ὅστις λυγρὴν ἀκούσῃ
 τὴν πρόσκλησιν καὶ πλησιάσῃ καὶ ἀκολουθήσῃ τριπλα ἐκείνον
 ὅπου τὸν ἐπιστάξεν, αὐτὸς θα ἴδῃ ἐκείνον ὁ ὁποῖος ἐργηνοποίησε
 τὰ πάντα ὅσα μισοῦ τοῦ Σαυροῦ αὐτοῦ καὶ τὰ ἐπιγεία καὶ τὰ
 ἐπουράνια (Ματθ 11, 2) (') Τόξον συντρίψει καὶ συνθλάσει C
 ὄπλον καὶ θυρεοῦς κατακαύσει ἐν πυρὶ Βλέπεις ποσὸν ἀγαπᾷ
 τὴν εἰσηγὴν ὁ Κύριος τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, μολοντοὶ ἔχει μαζί
 τοὺς ἀοράτους δυνάμεις ἀγγελικῶν ἡγαγμάτων. Βλέπεις ποσὸν ἀν-
 ὀρείως καὶ πόσον φιλόανθρωπος συνάμα εἶνε ὁ ἀρμίστρατάρχος τῶν
 οὐρανίων δυνάμεων : Ὁ ὁποῖος ἐν ὧ ἴσα ἴσα εἶνε Κύριος τῶν Δυ-
 νάμεων καὶ εἶρε εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὅλα τὰ τάγματα τῶν ἀγγε-
 λικῶν στρατευμάτων, πούθεν ἀνὴρ πληγνέει κανένα ἀπὸ τοῦ ἐξ-
 ὀρούς τοῦ κανένα δὲν ῥίπτει κάτω νεκρὸν, κανένα δὲν ἐγγίζει ἄλλα
 συντρίβει καὶ τὰ ὄπλα τῶν καὶ τὰς ἀσπίδας τῶν κατακαίει μὲ τὸ
 πῦρ Το τόξον μὲν συντρίβει διὰ νὰ μὴ ῥιπτωνταὶ πλέον ἀπὸ
 μακρὰν δι' αὐτῶν τὰ πεπρωμένα βέλγη, τὰ ὄπλα δὲ θα συν-
 θλάσῃ τὰ ἀγγεμαχα (') ὥστε νὰ μὴ εἶνε δυνατόν νὰ διεγινώσκονται D
 πληγὰς ἐξ ἐνεδρας ὅσοι εὐρίσκονται πλησίον τῶν ἐχθρῶν Καὶ
 τοὺς θυρεοὺς αὐτῶν. ἔχουν τὰς ἀσπίδας τῶν θὰ κατακαύσῃ μὲ
 πῦρ, ἀπογυμνῶν με αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς ἐναντίους ἀπὸ τὰ
 πολεμικὰ τῶν σκεπάσματα, καὶ ὅλα τὰ μετὰ μεταχειριζόμενος
 εἰς ὠφελείαν τῶν ἐχθρῶν τοῦ

Σχολάσατε καὶ γνῶτε διὸ ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός. «Παύσατε
 τὰς φροντίδας σας, λένει, ἵνα νὰ μαθῆτε διὸ ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεός
 σας.» Ἐρ' ὅσον μὲν κατανοοῖσθε με ἐκεῖνα τὰ πράγματα ἐποῦ
 εἶνε ξένα εἰς τὸν Θεὸν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ υποδιδῶμεν τὴν γνῶ-
 σιν τοῦ Θεοῦ. Διότι πόσος ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ μεριμνοῦν διὰ τὰ

1) Παρθέλατε καὶ ἐν σελ. 201 λαμβαντα περ. τούτου.

(2) Ὅτι τὴν ἐρανην ἐν σελ. 192.

3) Με τὰ ἀπὸ μακρὰν ἐκ τοῦ πλησίον.

πράγματα τοῦ κόσμου, καὶ εἶναι βυθισμένοι εἰς τοὺς τερσασμούς
 τῆς σαρκός, ἡμπορεῖ νὰ τρεσεῖται εἰς τοὺς περ. Θεοῦ λογισμοὺς κα-
 νὰ καταστήτῃ ἱκανὸς ὥστε μὴ ἀκριβείαν νὰ μελετήσῃ τὰ βιωσι-
 ματά αὐτά, τὰ ὅποια εἶναι τόσον ὑψηλά. Δεῖ βλεπεῖς ὅτι ὁ
 γὰρ ἔπος ἔπεσε μισὰ εἰς τὰς ἀνάθας, καταπνιγεται ἀπὸ τὰς
 ἀνάθας. (Matth 13 7—22) "Ακανθαὶ δὲ εἶναι ἔδοναι τῆς σαρ-
 κὸς καὶ πλοῦτος καὶ δοξα καὶ αἱ βιωταὶ μεριμναὶ. Ἀπὸ τῶν
 δὲ αὐτὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποξενωθῇ τελείως ἑλκύνος. τοῦ ἐπιθυ-
 μεῖ διακαῶς νὰ ἀποκτήσῃ, τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀφοῦ σπο-
 λάσῃ ἀπὸ τὰ πάθη, μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τότε νὰ ἀπολαύσῃ τὴν
 τελείαν γνώσιν περὶ τοῦ Θεοῦ. Διότι πῶς ἡμπορεῖ νὰ εἰσελθῇ ἡ
 περὶ τοῦ Θεοῦ ἔννοια εἰς μιαν ψυχή, ἡ ὅποια εἶναι καταστεινω-
 ρημένη ἀπὸ τοὺς διαλογισμούς τῆς πλάνης τοῦ προηγουμέ-
 νως κατεκυριεύσαν αὐτήν. Ἡξεῖρε δὲ βίβαια καὶ ὁ Φαραὼ ἐπὶ
 ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος τοῦ μὲναι ἀργός, εἶναι φυσικὸν νὰ ἐκζητῇ τὸν
 Θεόν καὶ δι' αὐτὸ ωνειδιζέτω τοὺς Ἑβραίους καὶ τὴν λέγει. Σχο-
 λάσετε, σχολασταὶ ἐσσε, καὶ λέγετε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν προ-
 σευξόμεθα (Ἐξ 5, 17) Αὕτῃ ὁμοίως ἡ ἀργία βίβαια εἶναι κατ'
 ὅσα τὸν μενοῦντα ἀργὸν καὶ ὠφελίμος. Διότι τοῦ φερεῖ ἡσυχίαν
 ἡ ὅποια τὸν διευκολύνει εἰς τὸ νὰ ὑποδεχθῇ τὰ σωτηριωδῆ, δι-
 δάγματα. Καὶ ἡ δὲ ἀργία ἥτο ἐκεῖνη τὴν ὅποιαν εἶχον οἱ Ἀθη-
 ναῖοι, οἱ ὅποιοι, *Εἰς οὐδὲν ἄλλο εὐκαίρουν ἢ εἰλέγειν τε καὶ
 ἀκούειν καινότερον* * (Πραξ 17, 21) Τὴν ὅποιαν ἀργίαν καὶ
 τώρα μερικοὶ μιμοῦνται, οἱ ὅποιοι τὴν ἀργίαν τῆς ζωῆς τῶν κα-
 κῶς μεταχειρίζονται εἰς τὸ νὰ εὐρίσκουν πάντοτε λάπρ αν και-
 νορανή καὶ παράξενον διδασκαλίαν εἰς τὰ τῆς πίστεως. Ἡ τοι-
 αῦτη δὲ ἀργία εἶναι πολὺ ἀριστη εἰς τὰ ἀκάθαρτα καὶ πονηρὰ
 πνεύματα. Ὅταν, λέγει, ἐξελθῇ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἀπὸ τοῦ
 ἀνθρώπου, θα κορευθῶ, λέγει εἰς τὸν ποπὸν ἀπὸ τὸν ὅποιον
 ἐξῆλθον Καὶ ἀφοῦ ὑπάγῃ, εὕρισκει τὸν οἶκον ἐκεῖνον σχολάζοντα

(1) Μόνον ἀσχολῶν εἶχον νὰ λαλοῦν καὶ νὰ ἀκούουν, λέγει ὁ
 θεὸς Χρυσόστομος.

καὶ παρωμένον (Ματθ 12 43—44) Μὴ γινώτε Κύριε
 ἡμεῖς νὰ περῶμεν εἰς τοιαύτην ἀρχάν, ὥστε νὰ ἀνοίξωμεν εἰς
 δυν εἰς τὸν ὁ ἀβύσσον, καὶ νὰ ἐμβῇ εἰς τὰς τρυφὰς ἀλλὰ ἂς δώσω
 με ἑνασχολεῖσιν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν μας οἶκον με τὸ νὰ προλά
 θωμεν καὶ ἐμβάσωμεν προτέρων ἐντὸς τρυφῶν τοῦ Χριστοῦ διὰ
 μέσου τῆς ἀρετῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος Ἄρα λοιπὸν ἐχα
 ρισε τὴν εἰρήνην εἰς ἐκείνους ἀπὸ ἐως τότε ἐταρασσότο ἀπὸ
 τοὺς ἐχθρούς, τότε λέγει πρὸς αὐτοὺς τὸ «Σχολασάτε ἀπὸ τοὺς
 ἐχθροὺς σας ἐποὺ σὰς ἀτασχολεῖτε, διὰ νὰ μελετήσῃτε με
 ἡσυχίαν τοὺς περὶ τῆς ἀληθείας λόγους Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κυ
 ριος, Πᾶς ὅστις οὐκ ἀποτασσεται, λέγει, πᾶσι τοῖς ὑπάρχοντι
 σιν, οὐ δύναται μοι εἶναι μαθητής. (Λουκ 14, 13) Πρέπει
 λοιπὸν νὰ σχολασώμεν πρὸς τὰ ἔργα τοῦ γάμου, διὰ νὰ προλά
 σωμεν εἰς τὴν προελεγμένην () τρέπει νὰ σχολασώμεν ἀπὸ τὴν
 προσπαθειαν διὰ τὸν γλοῦτον ἀπὸ τὴν πρὸς τὸ δοξάριον τοῦ
 ἐπιθυμίου, ἀπὸ τὰς πορὶς ἀπολαύσει χδονάς, ἀπὸ τὸν φθόνον,
 καὶ ἀπὸ κάθε πονηρίαν ἐναντίον τοῦ πλησίον ἡμῶν, ἵνα ἀκούσῃ
 κτήση ἡ ψυχὴ μας γαλήνην καὶ δὲν ταρασσεται ἀπὸ κανένα
 πάθος, ἐλθὼν ἢ ἐλλαμπὶς καὶ ὁ φωτισμὸς τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς κα
 θαρὰ καὶ γὰρ ἐπισκοποῖσιν, τρόπον τινὰ ὥσαν μεσα εἰς καθρε
 ττήν. Ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῇ
 Τὰτα λένει τανερὰ ὁ Κύριος διὰ τὸ πάθος τοῦ, καθὼς γράφε

1) Τὴν ῥῆσιν ταύτην ἐμπνεύων ὁ Θεὸς Χριστοσμός λέγει «Κα
 θὼς ἐσίντοι ἀπὸ τοῦ κατὰ ἐκκλήσαν ἀπὸ τοῦ διαιμνίου, ἐὰν ἀμελήσου
 κπτωσιν, θὰ παθούν γενομένην περὶ τὴν ἀπὸ τοῦ διαιμνίου, ἐπὶ καὶ
 ἐσοὶ ἀφῆσαντες τὰ εἰδωλὰ προεβλήθη πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ Χριστοῦ
 θὰ παθούν γενομένην ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ παθὸν τὰς εἰδωλολογίας τῶν
 πονηρίας (Ὁμ. 43).

(2) Κομψὸν ἀποστολικὸν σχῆμα ἀποτελεῖται ἐνταῦθα διὰ τοῦ σχο
 λάζω τὸ ὅποσον σημαίνει καὶ ἀργῶ αὐτὸ καθε ἔργον καὶ κατὰ ἡμέραν
 εἰς τὰ ἔργον Ἐκ τοῦ πρώτου ὀγκοῦ ἐσχηματίσθη ἀπὸ τὸν λαὸν
 ἡ λέξις σχολή ἤτοι ἀργία ἐκ τοῦ δευτέρου παραγίνεται, σὶ λέξεις
 σχολεῖον, σχολή κλπ.

αι εις τι Εὐαγγέλιον. Καὶ γὰρ διὰ τὴν ὑψωθῆναι, πάντας ἐλκύσας
 πρὸς ἑμαυτὸν. Καὶ διὰ τοσοῦτον Μωϋσῆς ὑψώσας τὸν ὄφιν ἐν
 τῇ ἐρήμῳ, οὕτως δεῖ ὑψωθῆναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
 ἐπὶ τῆς γῆς. (Ἰωάν. 12, 32.) Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐμελλεν ὁ
 Χριστὸς νὰ ὑψωθῇ ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν διὰ τοῦτον καὶ δι'
 ὅλην τὴν γῆν νὰ καταδεχθῇ τὴν ὀψωσιν, διὰ τοῦτο λέγει
 « Ὑψωθῆσμαι ἐν τοῖς ἐβραίοις, Ὑψωθῆσμαι ἐν τῇ γῇ » Κύριος
 τῶν δυναμειῶν μεθ' ἡμῶν ἀντιληπτῶν ἡμῶν ὁ Θεὸς Ἰακώβ
 Δυσφορίας ἐξερωνχθεὶς τὸν λαόν, αὐτὸν ὁ Προφήτης εἰπειδὴ ἀγάλλ-
 λεται διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, εἶπε, « Ὁ Κύριος τῶν
 ἰσχυρῶν δυναμειῶν εἶνε μαζί μας » μετὰ νὰ πατῇ ἐπάνω εἰς
 τὸν ἐγθρὸν τροπὸν νὰ καὶ νὰ σαρκᾷ διὰ τὴν τελειαν εἰς τὸν
 Σωτῆρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν πεποιθῆσθαι, ἐπειδὴ πιστεύει ἐπὶ το-
 τότε δὲν θα παθῇ ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, διότι Ἐγὼ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν
 εἰς καθ' ἡμῶν; (Ῥωμ. 8, 31) Αὐτὸς ὑποὶ ἐχάρισι τὴν νικτῶ-
 ν τὸν Ἰακώβ καὶ ὑπεριον ἀπὸ τὴν πάλιν ἀνεκηρεξὶν αὐτὸν
 Ἰσραὴλ (Γεν. 32, 28) αὐτὸς εἶνε ἀντιληπτῶν ἡμῶν αὐτὸς
 πολεμεῖ ὑπὲρ ἡμῶν. Ἡμεῖς δὲ ὡς εἰμεθα χτυγεῖ, διότι Αὐτοῦ
 ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας καὶ ἀμφοτέρω ἐν, ἵνα τοὺς δύο
 κτίσῃ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον. (Ἐφ. 2, 14—15.)

(1) Ὅταν οἱ Ἑβραῖοι κύριοντο εἰς τὴν ἐρήμην συνεθεὶς νὰ ἐξέρ-
 χωνται ὄφεις ὅταν εὐχαριστοῦν αὐτοὺς καὶ ἀπεθνήσκον. Τότε ὁ Μωϋσῆς
 διεταχθεὶς νὰ ὕψωθῃ ὁ σταυρὸς δὲ εἰς ὁδοῦν, ἕως χαλκίνος ὄφιν ὅστις
 δε ἤθελε δαγκασθῇ ἀπὸ τοῦ ὄφιν, βλέπων εἰς τὸν χαλκινὸν ἰατρὸν
 εἶτο. Τοῦτο προεικονοῦν τὴν Σταυρωτὴν τοῦ Ἰησοῦ Λοιπὸν Ἡμεῖς δὲ οἱ
 Χριστιανοί, λέγει ὁ ἱερεὺς Θεοφύλακτος, πιστεύοντες εἰς τὸν Ἐσταυ-
 ρωμένον καὶ ἀποθνήσκοντες εἰς αὐτόν, διασωζόμεθα ἀπὸ τοῦ ψυχικὸν
 θάνατον, τὸν ὅποιον προξενεῖ ὁ νεκρὸς ὄφιν.

² Τὴν ἐμφανέειν ἴδε ἐν σχημ. σελ. 192.

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΕΣΣΕΡΑΚΟΣΙΤΟΝ ΟΥΔΩΔΗΝ ΨΑΛΜΟΝ

Εἰς τὸ τέλος ὑπερ τῶν εὐδῶν Κορί.

Ἐπρεσπάρθσαν μὲν τινες ἀπο τοῖς ἐξωτερικοῦς ποσούς να εὑρουν με τὴν φαντασίαν τῶν ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν, ἀλλὰ διτρεβήσαν εἰς διαφοροὺς γνώμας. Διέτι ὅλλοι μὲν εἶπαν ἔτι τέλος καὶ σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἐπιστήμη αὐτοῦ· ἄλλοι δὲ ἔτι εἶναι ἡ κατὰ διαφοροὺς τροποὺς 177
χρῆσις τοῦ βίου καὶ τοῦ σώματος, καὶ ἄλλοι οἱ οὔτοι ἦσαν ἀτ-
νῶδεις εἶπαν ὅτι σκοπὸς καὶ τέλος τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν κο-
σμον εἶναι ἡ ἡδονή. (1) Εἰς ὑμᾶς ἔμως σκοπὸς καὶ τέλος τῆς

(1) Ἐφει προ ὀρθολογῶν ὁ Πλάτων τὰ διχωρὰ φιλοσοφικά συστη-
ματικὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τὰ ἀλλήλοισι γινόμενα. (1) οἱ φι-
λόσοφοι ὅσοι ἠκούον τοῦ ἀνθρώπου βίον εἶδεν τὴν εὐδαιμονίαν, ἐ-
λως θεωροῦσι τὴν πρακτικὴν ἐνέργειαν. ἢ αὐτῆς οὔτοις ἀποκτᾷ ὁ ἄν-
θρωπος τὴν εὐδαιμονίαν. Μόνον περὶ τοῦ τρόπου τῆς πρακτικῆς ἐνε-
ργείας διαφωτισθεῖ, καὶ ὁ μὲν Σωκρατικὸς ὡς τὴν πρακτικὴν ἐνε-
ργεῖαν ἡ ὁποία ἐκπηγαίνει ἐκ τῆς ὀρθῆς γνώσεως διὰ τὴν καὶ τὰς
ἀρετὰς ὡρᾷ ἐπιστήμης, κτηροῦνται καὶ ἐπιστήμης φέτο (Σωκρατικὸς)
εἶναι πάσας τὰς ἀρετὰς, λεγεί ὁ Ἀριστοτέλης, εἴπωτε ὅτι συμβαί-
νειν εἰδέναι τὴν δικαιοσύνην, καὶ εἶναι δικαίον. (2) ὁ δὲ ἡνικαὶ ὡρᾷ
τὴν πρακτικὴν ἐνεργεῖαν μόνον τέλος, ἀποκλείοντες τὴν θεωρικὴν
ἐκδοτήρη δὲ τὴν ἀρετὴν, ἔλεγον ὁ Ἀντισθένης (Διουγ. Λαέρτ. β, 2)
πρὸς εὐδαιμονίαν, μὴδεος προσέθεμεν ἵτι μὴ Σωκρατικῶς ἰσχυρὸς
τὴν τε ἀρετὴν τῶν ἔργων εἶναι, μῆτε λόγων πλείστων δεομένην, μῆτε
μαθημάτων. (3) Οἱ δὲ Κυρηναῖοι τέλος ὡρᾷ τὴν ἡδονήν, ἐξ οὗ καὶ
ἡδοναῖοι ἐκλήθησαν. Τὴν ἡδονὴν ὡς ποῖος τέλος ὡρᾷ καὶ οἱ
Ἐπικούρειοι. Τούτων δὲ προσηγήθη ὁ Εὐδόξος. «Εὐδόξος μὲν αὖν τὴν
ἡδονὴν τάχαθον ὡς εἶναι, διὰ τε πᾶν ὅραν ἐπιφεμένα αὐτῆς καὶ
ἐλλογα καὶ ἄλογα» (Ἀριστ. Ἠθ. Νικομ. 10, 2). Καὶ οἱ Στωικοὶ
ἐδίδασκον ὅτι πᾶσιν τῶν ἀρετῶν τέλος εἶναι ἡ εὐδαιμονία. Ἐτὶ

ζωής / ἀρὰ τοῦ σπαι, κάμνομεν ἐλα τὰ ἔργα μας. καὶ εἰ, τὸ σπαιον με σπουδὴν τρεῖταιν νὰ θάσσωμεν, εἶνε ἡ μακαρία ζωὴ τοῦ μελλόντος αἰῶνος. Ἀλλὰ δὲ νῦντα, πλήρης κατελίστα πλέον, με τοῦ ὅτι θὰ βασιλεύωμεθα ἐκεῖ τότε ἀπὸ τὸν Θεόν.

Ἀπὸ τοῦτο δὲ εὖδε νὰ φαντασθῇ κανεὶς ὅνταται εἰ. γμπορεῖ νὰ εἰρεθῇ, κανεὶν ἄλλο πρᾶγμα καλλίτερον ὅς τὴν λογικὴν εὐσιν καὶ πρὸς αὐτὴν σιγῶς τὴν μακαρίαν ζωὴν μᾶς παρακινεῖ νὰ ἀποδλεπωμεν εἰς Ἀποστολῆς λέγων. Εἶτα τὸ τέλος διὰ τὴν παραδῶ τὴν βασιλείαν ἐφ' ἡμῶν καὶ Πατρὶ (Α Κορ 15, 24¹).

Αὐτὸ τοῦ τέλος τοῦ κόσμου καὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ οὗτος τὸς παριστάνει εἰς τὴν Περικύτω, τοῦ λέγων ἀπὸ μέρους τοῦ

Β Ηιεῶ. Ὅτι τὸ κρίμιν μου εἰς στανανωγὰς ἐθῶν τοῦ ἐλπίξει σθαι βασιλεῖς, τοῦ ἐκχευεῖ εἰς αὐτοῦς τὴν ὀργὴν μου. Ἐν τῷ περὶ ζήλων μου καταναλωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ. διὰ τότε μετὰ σιγῆς ἐπὶ λαοὺς πολλοὺς γλώσσαν εἰς γενεὰν αὐτῆς τοῦ ἐπιμαλίσσθαι πανταὶ τὸ ὄνομα Κυρίου, τοῦ δουλεύειν αὐτῷ ὑπὸ ζυγὸν ἕνα (3, 8—9). Φρεσὶ λοιπὸν εἰς εἰς αὐτὸ τοῦ τέλος ἀποδλεπει ἡ ὠφέλεια, τὴν σπαιαν λαμβανόμεν ἀπὸ εἰλους τοῦς ἰαλμοὺς ἐκείνους ὅσοι ἔχουν αὐτὴν τὴν ἐπιγραφὴν. Συμφωνοῦν δὲ μετὰ τὴν ἐννοίαν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἀλλὰ τοῦς ψαλμοὺς αὐτοὺς εἰλους, εἰς νίκος, ἡ ἐπιπύκτιον, ἡ ἐφ' νικολοιῶ. Διὰ τὴν ἐπιπύκτιον, ὁ θάνατος κατεποθῇ εἰς νίκος (Α Κορ 15, 14²), καὶ ἐξτρανισθῇ

φαστὰς πᾶσι τοῖς ἐθῶν τοῦ ἐλπίξει σθαι. (Στοβ. Ἑλ. πρὸς 2, σελ. 64. Αὐτοῦ, ἔλθου, τοῦ, τελευτήσας, ἱερηνικὸς καὶ ἱεπικουρεῖας πᾶσι προφῆταις, καὶ τὸ ὅτι ὁ Ἅγιος Πατὴρ βασανιστώδεις, ἡτοι κτηνωδεῖς διὰ τὸν ἕνα λαόν σου νὰ ἀναδλεψῶν πρὸς τὴν αἰῶν καὶ νὰ εἶδον ὅτι εἰς τοῦ, βορβόρ, ἕνα, ἕνα, μετὰ εἰς τὴν ὀργὴν ἐκείνην, ὡσπιν χεῖρτι, ὑπάρχει καὶ ἕως τοῦτος ὑπερῶν τῶν φθαρτῶν καὶ γήινων.

¹ Ἦδε τὴν ἐρηπηντικὴν τῆς ἀποστολικῆς ἐπιστολῆς ἐν σελ. 252.

² Τοῦ ρητοῦ παρελκεδεν ὁ Ἀποστολὸς ἐλ τοῦ προφῆτου Ἰσαΐη 13, 15· σημαίνει δὲ ὅτι ὁ θάνατος ἔχσας πλέον τὴν δύναμιν τοῦ χωρὶς καμμικὴν ἐλπίδα νὰ ἐνισχυθῇ πάλιν.

αποτέλλωσ ἀπο τὸν ἐπὶ πάντα Ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον (Ἰωαν C
16 33) καὶ ἐπειδὴ, ὅλα ἔχουσιν νικηθῆ, ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ κα,
Εἰ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπι-
γείων καὶ καταχθονίων (Φιλ 2 10+), εὐλογῶσ το ἅγιον
Πνεῦμα με ἐπὶ τοὺς ὡδας προφητείας δι' ἐκεῖνα ποῦ εἶνε τρῶ-
ωρισμένα καὶ φυλάττονται δια να δοθοῦν εἰς ἡμᾶς καὶ λέγει.

Ἀκούσατε ταῦτα πάντα τὰ ἔθνη ἐνωπίσασθε πάντες οἱ
κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην οἷ τε γηγενεῖς καὶ υἱοὶ τῶν
ἀνθρώπων, ἐπὶ τὸ αὐτὸ πλούσιος καὶ πένης Το μὲν ἀκροα-
τηρίον ἀληθῶς εἶνε μεγιστον, διότι ο βαλμὸς συγκαλεῖ ὅλα τα
ἔθνη να ἀκούσων με προσοχὴν αὐτον, καὶ ὅλους ὅσοι ἔχουν
παιμίζει τὴν οἰκουμένην ἀπὸ τὰς κατοικίας των Προσελκεῖ δι,
νομίζω καὶ γηγενεῖς, καὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, καὶ πλάσιους,
καὶ πένητας καὶ με το ὑψηλὸν αὐτο να. μεγαλοπρεπες κη- D
ρυγμα συγκαλεῖ ὅλους εἰς ακροασιν. Ποῖα σκοπία ὑπάρχει ὅπου
να ἀνιφῶται, τοσο, πολὺ ὑψηλοτέρα ἀπὸ ἑλὴν τὴν γῆν, ὥστε
ἀπὸ αὐτὴν δια μίαν να ἰδῇ κανεὶς ὅλα τα ἔθνη, καὶ με το βλέμμα
τοῦ να συμπεριλάβῃ συγχρόνως ἑλὴν τὴν οἰκουμένην. Ποῖος
εἶνε τοσον πολὺ μεγαλοφωνωτάτος κήρυξ, ὥστε να φωνάξῃ καὶ
να ἀκουσθῇ συγχρόνως ἀπὸ τῶσας ἀκοας, Ποῖος εἶνε ο τόπος
αὗτος ὅπου ἔμπορεῖ να χωρεσῇ τὴν πολυπληθεστάτην αὐτὴν
σύναξιν τοῦ κοσμοῦ. Τοσον ὁι μέγας πρέπει να εἶνε ὁ διδάσκα-
λος αὗτος καὶ τοσον πρέπει να ὑπερεχῇ ἀπὸ ὅλους τοὺς διδασκά-
λους τοῦ κοσμοῦ κατα τὴν σοφίαν του, ὥστε να εἴρῃ μίαν διδα-
ξιν, ἡ οποία να εἶνε ἄξια τῆς τοσον μεγαλοπρεποὺς αὐτῆς Συ-
νάξεως; Περιμένει ὀλιγον καὶ θα μάθῃς ὅτι ἀντάξια τῆς προσ-
κλησεως αὐτῆς εἶνε ὅσα λέγονται κατεπιν Διότι ἐκεῖνος μιν, E
ἐποῦ συγχροτεῖ αὐτὴν τὴν Σύναξιν καὶ προσκαλεῖ ὅλους με το
κάλισμά του, εἶνε ὁ Παράκλητος, (1) το Πνεῦμα τῆς ἀληθείας,

(1) Τὴν ἐρμηνεύειν τούτου ἰδε ἐν σελ 246

(2) εἰς παρακλητος δε καλεῖται τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκ τοῦ παρακλη-
τεῖν καὶ παραμυθεῖσθαι καὶ συναντιλαμβάνεσθαι τῆς ἀσθενείας

τὸ ὅποιον μὲ τομίσαν τῶν Προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων συ-
 ᾶξει ν' ἀκούσουν ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ σωθοῦν. Ἐπειδὴ δὲ
 αὐτῶν, *Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν καὶ εἰς*
τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν (Ψαλ. 18, 5)
 διὰ τοῦτο λέγει « Ἀκούσατε πάντα τὰ ἔθνη καὶ πάντες οἱ κα-
 τοικοῦντες τὴν οἰκουμένην ». Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ
 Χριστοῦ συνεκροτήθη ἀπὸ διάφορα ἐπαγγέλματα καὶ τάξεις,
 διὰ νὰ μὴ ἀπομεινῇ κανεὶς ἔξω ἀπὸ τὴν ὠφέλειαν τοῦ κηρυγμα-
 τος. Ὅτι τρία ζεύγη, καθὼς βλέπομεν, ὑπάρχουν τῶν προσκα-
 λισμένων, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα περιλαμβάνεται ὁλοκλήρως τὸ γέ-
 νος τῶν ἀνθρώπων· τὰ ἔθνη καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην
 οἱ γηγενεῖς καὶ οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ πλουσιοὶ καὶ οἱ πενή-
 178 ^Α *τες*. Ποίους λοιπὸν ἄφτισεν ἔξω ἀπὸ τὴν ἀκράσιν; Ὅσοι εἶνε
 ξένοι καὶ ἀλλοτρίοι τῆς πιστεῶς μας προσελήθησαν διὰ μέσου
 τῶν Ἐθνῶν. Ὅσοι εἶνε πιστοὶ καὶ εὐσχοῦνται μέσα εἰς τὴν
 Ἐκκλησίαν εἶνε οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην « Γηγενεῖς » εἶνε
 ὅσοι φρονοῦν τὰ γῆνα καὶ εἶνε προσκαλημένοι σφιγκτὰ εἰς τὰ
 θελήματα τῆς σαρκός. « Υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων » εἶνε ὅσοι λαμβά-
 νουν κάποια φροντίδα διὰ τὸ λογικὸν καὶ γυμναζοῦν αὐτοὺς
 εἰς τὰ καλὰ διότι ἰδιαιτερόν γινώρισμα τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τὸ λογ-
 κόν. « Πλουσιοὶ καὶ πενήτες » πάλιν ἀπὸ τοῦτο διακρίνονται οἱ
 μὲν, ὅτι ἔχουν περισσότερα ἀπὸ ὅσα τοὺς ἀναγκαιοῦν οἱ δὲ,
 διότι εὐρίσκονται εἰς στερεσίν τῶν ἀναγκαιῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ
 ἰατρός τῶν ψυχῶν δὲν ἤθελε νὰ προσκαλίσῃ εἰς μετάνοιαν τοὺς
 δικαίους, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς (Ματθ. 9, 13), διὰ τοῦτο
 κατετάξεν εἰς τὴν προσκλήσιν τοῦ πρῶτα πρῶτα ἐκείνο τὸ με-
 ρὸς ἐξ ἐκάστου ζεύγους, ὅπου εἶνε καταδικασμένον ὡς ἁμαρτωλόν.
 Β Διότι τὰ Ἐθνη εἶνε βεβαίως χειρότερα ἀπὸ τοὺς κατοικοῦντας

ἡμῶν, ἐρμηνεύει ὁ ἅγιος Κρίστος Ἱεροτολῶμων (Κριτήχ. 16, 20)
 Ὅμοιος δὲ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἁγίων Πατέρων ἐξήγησαν τὴν λέξιν
 Καὶ ὁ Μωϋσῆς ἀπὸ τῆς κατηγορίας ὀνομάζεται Περσέλης τοῦ
 ἁγίου Πνεύματος περὶ πρῶτων 2, 7).

τὴν οἰκουμένην ἀλλ' οὕτως ἐπρωτιμύθησαν εἰς τὴν προσκλήσιν, διὰ νὰ λάβωιν τὴν ωφέλειαν ἀπὸ τῶν αἰτρῶν πρῶτον ἔσοι εἶνε ἄρρωστοι. Πάλιν οἱ γηγενεῖς κατετάχθησαν ἔμπρὸς ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ πλουσιοὶ ἔμπρὸς ἀπὸ τοὺς πένητας. Ἐκεῖνο τὸ ταγμα σπουδὴν εἶνε ἀπλητισμένον καὶ δυσκόλῃ γμπορεῖ νὰ σωθῇ, προσεκληθῇ προητέρα ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς. Διότι τόσον μεγάλῃ εἶνε ἡ φιλανθρώπια τοῦ ἱατροῦ εἰς τοὺς πλείον ἀσθενεῖς μεταδίδει προητέρα τὴν ωσιλίαν. Συγγρηγνῶς δὲ ἡ αὐτοῦ κοινὸν συμμετοχὴ αὐτῶν εἰς τὴν προσκλήσιν εἶνε ἓνα μισον οὐκ προξενεῖ ἀκομῇ καὶ εἰρηγὴν καὶ εὐνοίαν ἀναμεταξὺ τῶν, ὥστε αὐτοὶ οἱ οἱποιοὶ ἔνεκα τῶν διασφορῶν ἐπαγγελλμάτων αὐτῶν καὶ τῆς διαφορῶν τάξεως εὐρισκονται εἰς διάστας ἀναμεταξὺ τῶν, νὰ συνηθισοῦν διὰ μισου τῆς κοινῆς Συναξίως εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην. Διότι ἄς μαθῇ ὁ πλούσιος ὅτι μαζί με τὸν πτωχόν προσκαλεῖται με ἰσοτιμον προσκλήσιν ὥσαν ἴσος με αὐτόν. Διότι, « Ἐπὶ τὸ αὐτό, λεγεί, πλούσιος καὶ πένης. » Ἀφοῦ ἀφῆσης συ ὁ πλούσιος ἔξω τὸ μεγαλεῖον οὐκ ἔχει ἀπίναντι τῶν κατωτέρων σου, καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν οὐκ σου φερουν τὰ πλάστη τότε ἐμβαίνει μισθὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Μητε ὁ πλούσιος λοιπόν νὰ καταφρονῇ τὸν πτωχόν, μητε ὁ πτωχός νὰ τρεμῇ τὴν αὐθεντικὴν ἐξουσίαν τῶν πλούσιων, μητε οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων νὰ περιφρονῶν τοὺς γηγενεῖς, μητε οἱ γηγενεῖς πάλιν νὰ ἀποξενωνονται ἀπὸ αὐτοὺς. Καὶ τα ἔθνη δ' ἄς συνηθίζωιν εἰς τὴν μετὰ τῶν κατοικοῦντων τὴν οἰκουμένην συναναστραφῇ, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην ἄς ὑποδεχονται διὰ μισου τῆς ἀγάπης ἐκείνους οὐκ εἶνε ξένοι ἀπὸ τὰς Διαθῆκας. (1)

(1) « Ξένοι τῶν διχθητῶν τῆς ἐπαγγελίας » ἦσαν οἱ ἔθνη καὶ ἐνθ' οἱ ἰσραηλῖται ἐξέπεσαν ἀπὸ αὐτὰς ἡγί ὡς ξένοι, ἀλλ' ὡς ῥαθυμοὶ. Ἦσαν δε πρὸς διχθηται αὐταὶ τῆς ἐπαγγελίας το, εἰς οὗς δώσω τὴν γῆν κλπ. (Γέν. 15 καὶ ὅσα ἄλλα, τὰ ὅποια ἐννοοῦνται καὶ εἰς ἡμᾶς τοῦς Χριστιανοὺς πνευματικῶς Παρὰ καὶ σημ. σελ. 204.

Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσιν Ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἀποστολὸν, *Καρδία πιστευ-
ται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν* (Ρωμ
10, 10¹⁾), καὶ ἐπειδὴ ἡ κατόρθωσις αὐτῶν τῶν δυο, ᾗτοι τί-
στιως καὶ ὁμολογίας, ᾗρει τὴν τελειότητα. διὰ τοῦτο καὶ τα
δυο ὁ λόγος τοῦ Προφήτου συντηγῶσι, καὶ τὴν ἐνεργεῖαν διπλαῖ
τοῦ στόματος καὶ τὴν μελετὴν τῆς καρδίας. Ὡστε εἰν βε-
βαίως δὲν ὑπάρῃ προηγουμένως μέσα εἰς τὴν καρδίαν ἀποτα-
μειυμένον τὸ ἀγαθόν, τῶς ἔξελθῇ μετὰ τὸ στομα εἰς τὸν θη-
σαυρον αὐτὸν ἐκείνος στοῦ δὲν ἔχει αὐτὸν μέσα τοῦ κρυμμένον.
Καὶ εἰν πάλιν κανεὶς εἴῃ τα ἀγαθὰ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ καὶ
δὲν τα φανέρωῃ μετὰ τὸν λόγον, θα ἀκουσῇ τότε αὐτὸς. *Σοφία
κεκρυμμένη, καὶ θησαυρὸς ἀφανής, εἰς ὠφέλεια ἐν ἀμφοτέροις*,
(Εκκλ 20 32) διὰ τοῦτο βίβα α γὰρ ἰν μὲν τῆς ὠφελείας τῶν
ἀλλῶν τὸ στομα μου ἄς λαλή, λόγους σοφους καὶ συνετοὺς, γάρ-
ριν δὲ τῆς ἰδικῆς μας προαρχῆς, ἡ καρδία ἡμῶν ἄς εἴῃ ταυτο-
τεινῇ τῆς μελετῆς τὸ ἀγαθὸν μετὰ συνεσι. *Κλινῶ εἰς ταρυβο-
λὴν τὸ οὖς μου, ἀνοίξω ἐν ψαλτηρίῳ τὸ πρόβλημά μου* (2)
Ἀκόμη οὗ Προφήτης ἐξακολουθεῖ νὰ συσταῖν τὴν ἰδικὴν τοῦ
προσωπικότητα καὶ νὰ ἀνύψωῃ αὐτήν, διὰ νὰ μὴ καταφρονη-
θῶσιν εὐκόλα οἱ λόγοι, τοῦ, ὡσαν νὰ ἐκφερῶνται τὰ/α ἀπὸ καμ-
179 μιαν ἀνθρώπινην ἐπινόησιν. Ὅσα μνησθῶ, λέγει, ἀπὸ τοῦ ἁγίου
Α Πνευμα, αὐτὰ σὰς φανερῶ, χωρὶς νὰ λέγω κανέν ἰδικόν μου,

(1) Μετὰ τὴν καρδίαν τοῦ μὲν καὶ τὴν διανοίαν τοῦ πιστευόντος ὁ Χριστιανὸς δικαιοῦνται, μετὰ τὴν ὁμολογίαν δὲ τοῦ στόματος τοῦ εὐ-
ρίσκει τὴν τελειάν σωτηρίαν. Ὡστε ἡ πίστις διχλάμπει, ὅταν εἴναι
ἐνωμένη μετὰ τὴν ὁμολογίαν.

(2) *Πρόβλημα*, λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος, εἴναι λόγος συνεπικ-
τημένος καὶ αἰνιγματώδης. καθὼς δηλαδὴ εἴναι ὅλοι οἱ προφητικοὶ
λόγοι. Εἴναι δὲ τοιοῦτοι οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ διὰ νὰ ἐξεγείρεται ἡ
προσοχὴ τῶν πιστῶν, προσθέτει ὁ Χρυσὸς Ἅγιος, ἐπειδὴ ἡ εὐκολία
φέρει βραθυμίαν.

κανέν ανθρώπινον. Ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὄργανων με ἀκρίβεια ἰσχύει τοῦ
 αἰοῦ Πνεύματος τοῦ ὁποῖον μίσα εἰς μυστήριον καὶ ὡς, ἀκαρμυ-
 μένην μὰς παραδίδει τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, ἀποκαλύπτει διὰ σὰς
 καὶ φανερύνει τὰ λόγια αὐτά. Τα ἀποκαλύπτει δὲ οὐ με ἄλλον
 τρόπον, παρὰ διὰ τοῦ μελούς τοῦ ψαλτηρίου. Εἶνε δὲ τὸ ψαλ-
 τηριον μουσικὸν ὄργανον, τὸ ὁποῖον με ἀρμονίαν ἐκβάλλει τοὺς
 φθόγγους σύμφωνα με τὴν μελωδίαν τῆς φωνῆς. Το λοιπὸν
 λοιπὸν ψαλτηριον τότε κατ' ἐξοχὴν ἐνεργεῖ, ὅταν αἱ πράξεις γι-
 νῶνται σύμφωνα με τοὺς λόγους. Καὶ ἐκεῖνος εἶνε πνευματικὸν
 ψαλτηριον, ὁ ὅποιος εἰποιεῖ καὶ ἐδίδαξεν. Αὐτός τότε με ψαλ-
 μους φανερώνει τὰ ἀποκρυφὰ πνευματικὰ λόγια, ὁ ὅποιος ἀπὸ τὸ
 ἴδικον τοῦ παραδείγματος ἀποδεικνύει ὅτι εἶνε δυνατόν να γείνουν
 αὐτὰ ὅπου ὁ δάσκει. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔχει τὴν συναισθήσιν ὅτι
 κανέν ἀνάρμοστον πρᾶγμα, κανέν ἀσμφωνον με τὸν ἑαυτὸν τοῦ
 δὲν ἐπραξεν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ, με αὐτὸν τὸν τρόπον ἀκολουθῶς
 προχωρεῖ με πεποιθήσιν εἰς τοὺς ἐφεξῆς λόγους. Ἵνα τί φο-
 βούμαι ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾶ, ἢ ἀνομία τῆς πτέρνης μου οὐ κυ-
 κλώσει με (, Πονηρὰν ἡμέραν ὀνομάζει τὴν ἡμέραν τῆς Κρι-
 σεως, διὰ τὴν ὁποίαν λέγει ἡ Γραφή. *Ἡμέρα Κυρίου ἀνίστατος*
ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη. (Ἠσαΐ. 13, 9). Κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν
 λέγει ὁ Προφήτης ὅτι «ἐκαστον ἄνθρωπον θα τὴν περικυκλώσουν
 τὰ διαβουλία αὐτοῦ, τουτεστιν οἱ στογασμοὶ τοῦ καὶ οἱ διαλο-
 γισμοὶ τοῦ» (Ἠσ. 7, 2). Τότε λοιπὸν ἐγώ, ἐπειδὴ δὲν ἔχω

(1) Ἡ ἐκδοσις τῶν Ἑβδομήκοντα ἔχει περικλώσει με ἀνευ τῆς
 ἀρνήσεως. Ἀλλ' ὁ Ἅγιος ἀνέγνωσε μετ' ἀρνήσεως. Ὅμως καὶ τὸ
 ἑβραϊκὸν κείμενον ἀνευ ἀρνήσεως περιεχεῖ τὸν στίχον. Τὸ δέ, ἢ ἀνο-
 μία τῆς πτέρνης μου, εἶνε περίφρασις τοῦ ἢ ἁμαρτία μου. Διότι
 πτέρνα ὀνομάζεται ἡ ἀπάτη ἐν τῇ Γραφῇ, καὶ περιέχει τὸ ἀπατᾶ.
 Καὶ ἀληθῶς ἡ ἁμαρτία εἶνε ἀπάτη ἐξαπατᾶσα τὸν πρᾶττοντα αὐ-
 τὴν. «Ἀνομίαν τῆς πτέρνης» ὁ Ἰβριγενὴς ἐννοεῖ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ
 Ἀδάμ, διὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ ὄφις τὸ τηρεῖν τὴν πτέρναν τοῦ
 ἀνθρώπου.

πραξί· κανέν παράνομον ἔργον εἰς τὴν οὐκ τῆς ζωῆς μου· δὲν φοβούμαι τὴν ἡμέραν τὴν πονηράν. Διότι, δὲν θὰ ἔλθουν νὰ σταθούν ολόγουρά μου· τὰ ἔχνη τῶν ἁμαρτιῶν μου οὔτε θὰ με περικυκλώσουν ὥστε μὲ τὴν σωπὴλὴν κατηγορίαν των νὰ ἐπιφέρουν ἐναντίον μου τὴν καταδικήν· Διότι τότε κανεὶς ἄλλος κατηγορὸς δὲν θὰ συγκωθῇ ἐναντίον σου, παρὰ αὐτά, αἱ πράξεις σου, οὗοῦ θὰ παρουσιασθούν ἐκεῖ ἐνώπιον σου· κάθε μία ζωγραφισμένη μὲ τὴν ἰδικήν τῆς μορφῆν· ἡ μοιχεία, ἡ αὐτοκτονία, ἡ πορνεία μὲ τὴν νύκτα τοῦ, μὲ τὸν τρόπον οὗοῦ ἐγγίνει, μὲ τὰ χαρακτηρίζοντα αὐτὴν ἰδιώματα, καὶ ἐνώνει λαθεῖς ἁμαρτίαι μὲ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηρηστικά τῆς θὰ παρασταθῇ ἐκεῖ, καὶ θὰ σοῦ φέρῃ φανεράν τὴν ὑπομνήσιν αὐτῆς. «Ἐμένα λοιπὸν δὲν θὰ με περικυκλώσουν τὰ ἔχνη τῶν ἁμαρτιῶν μου», διότι «ἐκλίνα εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου, ἤνοιξα ἐν ψαλτῆρι τὸ πρὸς βλεπτόν μου».

Οἱ πεποιθότες ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου αὐτῶν καυχώμενοι. (1) Ὁ Προφήτης ἀποτείνει τὸν λόγον πρὸς δύο πρόσωπα, καὶ πρὸς τοὺς γηγενεῖς καὶ πρὸς τοὺς πλουσίους· Διότι πρὸς μὲν τοὺς γηγενεῖς διαλεγεται θελὼν νὰ χρημίσῃ κατὰ τὴν οἰκσιν οὗοῦ ἔχουν διὰ τὴν δυνάμει των, πρὸς δὲ τοὺς πλουσίους θελὼν νὰ καταρρίψῃ τὴν ἐπαρσιν οὗοῦ ἔχουν διὰ τὴν ἀφρονίαν τῶν κτημάτων αὐτῶν· Σοῖς λέγει, οὗοῦ ἔχετε πεποιθῆσιν ἐπάνω εἰς τὴν δυνάμει σας· Διότι οὗοῦ οἱ γηγενεῖς ἦσαν ἐπὶ ἐστηρίζον τὰς ἐλπίδας των ἐπάνω εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ σώματος καὶ ἔφρονουν ὅτι εἶνε ἀρκετὴ μονὴ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ὥστε νὰ δυναταὶ νὰ ἐκτελήσῃ ὅσα θελεῖ· Καὶ σοῖς λέγει, ἐπὶ ἔχετε πεποιθῆσιν εἰς τὸ ἀδύνατον καὶ ἀβεβαῖον τοῦ πλουτοῦ, ἀκούσατε. Ἐστε ἀνάγκην ἀπὸ λυτρά, διὰ νὰ λάβητε τὴν ἐλευθερίαν σας, τὴν ὅποιαν ἐχάσατε μὲ τὸ νὰ ἐνηκῆθητε ἀπὸ τὴν βίαν τοῦ διαβολοῦ, ὁ οὗοῦς ἀπὸ σας ἔλαθεν ὑπὸ τὰς χεῖράς του, δὲν θὰ σας ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν τυραννίαν του προτῆτερα, πρὶν καταπεισθῇ νὰ σας ἀνταλλάξῃ μὲ μιαν πολὺ

(1) Ἐννοεῖται ἐξωθεν τὸ βλεπτόν ἀκούσατε.

ἀκριβὴν πλῆρωμα. Πρέπει λοιπὸν το ῥῆτρον αὐτὸ ἐπὶ θα δοθῇ
 να μὴ εἶνε ἔμψον με τοὺς αἰμαλώτους, ἀλλὰ να εἶνε τοῦ
 ἀνώτερον ἀπο αὐτοὺς κατὰ τὴν ποσότητα καὶ ἀξίαν, εἰαν εἰς τὸ
 βελτμὰ του στικη να ἀπελευθερωσῃ, αὐτος τοὺς αἰμαλώτους
 το. Δια τοῦτο βεβαία ἀδελφός σας εἶν δύνάται να σὰς γλυ-
 τώσῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν δουλείαν. Διότι ἄνθρωπος τῶντι κανεῖς
 εἶν ἔμπορεῖ να καταπεισῇ τὸν διάβολον να ἀρῇσῃ ἀπο τὴν ἐξου-
 σίαν του ἐκείνον σκο, μια φορὰ εἴσιν εἰς τὰ χεῖρά του, ἀρῶ
 εἶνε γνωστον ὅτι ο ἄνθρωπος, καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς του ἀμαρτίας
 ἀκαμῇ δὲν ἔμπορεῖ να δώσῃ δῶρον ἐξελαστηρίου εἰς τὸν Θεον
 Πῶς λοιπὸν να ἔμπορεσῃ να πράξῃ αὐτὸ χάριν ἄλλου. Ἄλλοι 180
 καὶ ποῖον πράγμα ἐξ ἄλλου μέρους τόσο πολυτιμον θα ἔμπο-
 ρῶσιν αὐτός να ἀποκτητῇ εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, ὥστε να εἶγῃ
 να δώσῃ ἐπαρκοὺν ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς, ἢ οἷον ἐκ φυσικῶς
 εἶνε τόσο πολυτιμος, διότι ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα τοῦ κτισαντος
 αὐτήν. Ποῶς δὲ κόπος τοῦ παρόντος αἵωνος εἶνε ἀρκετόν ἐρῶ-
 διον τοῦ μελλόντος αἵωνος δια τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Ἔτσι
 λοιπον με μίαν ἔσον το δυνατόν ἀπλοστεραν ἐννοίαν ἐξηγησαμεν
 τα λόγια ταῦτα τοῦ Προφητοῦ ὀηλαῶν, εἴτε κανεῖς φρονεῖ ὅτι
 εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐγόντας μεγάλην δύνάμιν καὶ ἐξουσίαν εἰς
 τὴν παρούσαν ζωὴν, εἴτε ὅτι ἔχει σωρεύσει πέραξ του ἀναριθ-
 μῆτα κτήματα, ο λόγος οὗτος τὸν διδάσκει να ἀπορριψῇ ἐντε-
 λῶς τὴν οἰήσιν του καὶ να ταπεινωθῇ ὑπο τὴν κραταιὰν χεῖρα B
 τοῦ Θεοῦ, () καὶ μῆτε να εἶγῃ πεπειθήσιν εἰς μίαν φαινόμεν-
 κὴν καὶ ψευδῆ δύνάμιν, μῆτε εἰς τὴν ἀφθονίαν τοῦ πλούτου να
 καυχᾶται. Ἄλλ ἔμῶς εἶνε δυνατόν προσετι με τὴν διάνοιαν

1, Ἐχει προ ὀφθαλμῶν ὁ Ἅγιος τὸ τοῦ μακκρίου Πέτρου· «Τα-
 πεινώθητε οὐν ὑπο τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ.» (Α'. Κοθ. Ἐπιστ.
 5, 6). Ἡ ἐν τῷ κόσμῳ ταύτῃ ὕψωσις δὲν εἶνε ἀσφαλὴς, παρτηρεῖ ὁ
 εὖρος Θεοφυλάκτος, ἀλλὰ τσχυτερον ἢ ἔσον να ὕψωθῇ κανεῖς ταπει-
 νοῦνται ἢ δε μονη ὕψωσις ἢ ἀνζλλασιωτος εἶνε ἢ τοῦ μέλλοντος
 πῆδνος

να παραδώμεν ὀλίγον ὑψιλοτέρα ἀκρομή. καὶ νὰ ἐκλάβωμεν «τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῷ πλῆθει τοῦ πλοῦ τοῦ αὐτῶν καυρώμενους» ἐπὶ τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς, διότι καὶ οὕτῃ ἀκρομή μόνῃ τῆς δὲν ἐπαρκεῖ δια τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑπειδὴ καὶ τελείος ἔαν εἶνε κανεὶς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν δὲν ἔχει συνάμα καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, τίποτε δὲν εἶνε. Καὶ ἔαν ἔῃ ἀποκτήσῃ ἀπειροῦς θεωρίας ἀπὸ τὴν κοσμικὴν σοφίαν, καὶ ἔαν ἐλαχεν εἰς το μερῶν του ἑνας πολὺ ἀξιολογος πλοῦτος γνώσεων, ὅς αἰούσῃ ὅλην τὴν ἀληθείαν τοῦ τραγματος ὅτι ὁπλαδὴ κάθε ἀνθρώπινη ψυχὴ ὑπετάχθη εἰς τὸν πονηρὸν ζῶν τῆς δουλείας ἐκείνου τοῦ αὐθεντοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε κοινὸς ἐνός ὄλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀποῦ ἔχασε τὴν ἐλευθερίαν τὴν ὁποιαν τῆς εἶχε δώσει ὁ ὀντιουργος τῆς, ἐστῶρθη αἰγμάλωτος δια με-
 C σος τῆς ἁμαρτίας. Ὁ δὲ αἰγμάλωτος ὅς νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του ἔχει ἀνάγκην λυτῶν. Λαοῖς, οὕτε ὁ ἀδελ-
 φος ἡμπορεῖ νὰ λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν αἰγμάλωσιαν τὸν ἀδελφον
 του, οὔτε ὁ καθενας μόνος τοῦ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ, διότι ὁ σωτηρ
 πρέπει νὰ εἶνε πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον ὅς νὰ αἰγμάλωτισθῇ
 καὶ εἶνε σκληρὸς πλέον. Ἀλλὰ καὶ ἐν γινεὶ γανένας ἀνθρώπος
 δὲν ἔχει τόσῃν δυνάμειν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὥστε ἀκρομή καὶ νὰ
 ζητῇ ἀπὸ αὐτοῦ τὴν συγχώρησιν δι' ἑνα ἁμαρτωλόν, ἀποῦ καὶ
 D αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶνε ὑποδίκος ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ ἁμαρτίας ὅπου
 ἔκαμε. Δίδει πάντες ἡμαρτον καὶ ὑπεροσῶνται τῆς δόξης τοῦ
 Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν ἐν αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώ-
 σεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν Κυρίῳ ἡμῶν (Ρωμ 3, 23-24¹⁾)

¹⁾ Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Ἑθνικοὶ ὁπλαδὴ δικαιοῦνται με
 τὴν χάριν μόνον τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἔχενε διὰ μέσου τῆς διὰ τοῦ
 Σταυροῦ ἀπολυτρώσεως ὅπου ἐνεργήσεν ὁ Χριστός. Καὶ ὁ μὲν Οὐρ-
 νοφαντωρ οὕτως ὑψηλῶς ἡρμηνεύσας τὸν ψαλμικὸν σῦτον στιχόν.
 Ἀλλὰ πρακτικώτερον ἄλλος τις ἐρμηνευτὴς παροτρυνεὶ διερωτῶν
 λαοῖπον οὕτε αἱ πρεσβεῖαι τῶν Ἀγίων δὲν ἡμποροῦν νὰ σώσουν τὸν
 ἁμαρτωλόν; Ναι, ἀπαντᾷ, ἡμποροῦν διὰ τῆς θείας ἁριτος, ἀλλ'
 εἶνε ἀνάγκη καὶ τῆς ἀπὸ μερὸς ἡμῶν μετανόας καὶ ἀποχῆς τῶν
 πικρῶν καὶ τῆς διὰ πόνων ἀπὸ ἁμαρτιῶν ικανοποιήσεως

Οὐ δώσει ἴσιν τῷ Θεῷ ἔξουσια ἐαυτοῦ καὶ τὴν τιμὴν
 τῆς λυτρώσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Μητι λυτῶν τον ἀδελφον
 σου να ζῇ, διὰ να σε ἀντιμισθιωτῇ ἀπο τὴν σολομνία, ἀλλὰ
 ἐκείνον ποῦ εἶνε ἀνωτερος καὶ τὴν ἀνθρωπινὴν σου φύσιν, μητι
 ἀνθρωπον ἀγλῶν να ζῇ, ἀλλὰ ἀνθρώπον ἕεν Ἰησοῦν Χρι-
 στον τον Θεανθρωπον, ο ποῖος ἰσα-ἰσάμενος ἔχει τὴν δύναμιν να
 προσεργῇ εἰς τον Θεον ἰσάμενον /αὶ τῶν ἁμῶν διὰ αὐτον. Ὁ Θεὸς
 προέθετο ἰλασθήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι (Ρωμ.
 3, 25¹). Ἀδελφός τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ἦτο ὁ Μωυσῆς καὶ
 ὁμως δὲν ἔμπορεσε νὰ λυτρώσῃ αὐτον ἀπο τὴν ἁμαρτιαν. Πῶς εἶνε
 λοιπὸν δυνατόν νὰς καὶ νος ἀνθρώπος νὰ λυτρώσῃ ἄλλων. Διὰ τοῦτο
 το μὲν ἵνα μέρος τοῦ στίχου ἐκφερεται ἀκριτικῶς. Ἀδελφός
 οὐ λυτρώσεται, το δε ἄλλο ἀκολουθεῖ ἐρωτηματικῶς με ἐμφασιν,
 λυτρώσεται ἀνθρώπος. (2) Διὰ τοῦ Μωυσῆς δὲν ἐλευθέρωσε
 τον λαον ἀπο τὴν ἁμαρτιαν, ἀλλ' ἐμποδισε μόνον τὴν ἀργίαν
 τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶπε θυμωθῇ ἐναντίον του διὰ τὴν ἁμαρτιαν
 ἐποῦ εἶπε πράξει. (3) Αὐτός δὲ ὁ ἴδιος ὁ Μωυσῆς ἔταν ὑπετε-

(1) Το προέθετο σημαίνει ὅτι ἡ διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ
 ἀπολυτῶσις ἦτο τριπλοῦς (πλῆρες) προωρισμένη προ τῶν αἰώνων
 νὰ γινῇ ἰλασθήριον διὰ εἰνε ἡ πρὸς ἐξέλιξιν καὶ ἀρετῶν ἁμαρ-
 τιῶν γινόμενη ἔκστασις. Αλλὰ κυρίως ἰλασθήριον ἐλεγετο το ἀνυσθεν
 τῆς ἐκείνου ἐκ γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς καὶ τῶν ὁποίων ἐκείνου ἀπο-
 τὰς περὶ τῆς διὰ τοῦ Χριστοῦ Χερουσίμ, ἐνὸς ἐκ δεξιῶν καὶ ἐνὸς ἐξ
 ἀριστερῶν, Ἐξῆδ 38, 6. Ἐπερ ἦτο τύπος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀποθαν
 ἐγένετο πρὸς τὸν ἀρχιερεα, διὰ τὴν λειτουργίαν, ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκ-
 μένεια καὶ ὁ ἰλαστήριος.

(2) Ἡ λεγομένη αὕτη γραμμικτικῶς ἐρώτησις ἀπορηματικὴ ἐκ-
 φορεῖ ἐκ τὸν ἀπορημν ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς ἀνῆσιν, δηλαδὴ οὐ λυ-
 τρώσεται ἀνθρώπος.

(3) Τὰ λογικὰ αὐτὰ τοῦ Ἀγίου ἀναφέρονται εἰς τὸ περιστάτικον
 ἐκεῖνο, ὅτι οἱ σκληροτρεφεῖς Ἑβραῖοι, λατρεύσαντες τον μοσχον
 τὸν γυνευστον, ἔμαρτησαν ἁμαρτίαν μεγάλην, διὰ τὴν ὅποιον θυμωθεὶς
 ὁ Θεὸς ἐναντίον τῶν, ἀπεράσισε νὰ ἐξαλειφθῇ αὐτοὺς, ὁ δὲ Μωυ-

σεν εις ἓν παραπτώμα· οὕτε δια τὴν ἐπὶ τὸν τοῦ θεοῦ ἡμπαρτίαν
 νὰ δώσῃ ἐξιλαστήριον προσφορὰν εἰς τὸν Θεόν διότι ὑστερὰν
 ἀπο τα τοσα πολλά καὶ τοσα μεγάλα τείρατα καὶ σημεῖα οὗτοι
 εἶδε τελεσθέντα εἶπε τὸν γεμᾶτον ἀπὸ δισταγμὸν ἐκείνων λόγον,
 Ἀκουσαίε μου οἱ ἀπειθεῖς· Μὴ ἐκ τῆς πείρας ταύτης ἐξάξω
 μεν ὑμῖν ὕδωρ, (Ἀρ' 20, 11) Δι' αὐτο βίβαια καὶ οὐ Κυ-
 ριος, δὲ τὸν λόγον αὐτὸν εἶπε πρὸς τὸν Μωυσῆν καὶ Ἀαρὼν,
 181 Ὅτι οὐκ ἐπιστεύσατε ἐν ἐμοὶ τοῦ ἀγιάσαι με ἐναντίον τῶν υἱῶν
 Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσάξετε ὑμεῖς τὴν συναγωγὴν ταύ-
 την εἰς τὴν γῆν ἣν ἐδωκα αὐτοῖς. (Ἀρ' 20, 12') Δὲν θὰ ἡμπα-
 ρίσῃ λαὸν κανέναν ἀνθρώπου νὰ δώσῃ εἰς τὸν Θεὸν ἐξιλαστή-
 ριον προσφορὰν διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ λαοῦ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τῆς

αἰ., σ' αὐτοὺς κατεναντὶ αὐτοῦ ἐδόθη λέγων· εἰλήσῃς τὴν ὀργὴν τοῦ
 θυμοῦ σου καὶ ἴλεως γενεὶ ἐπὶ τῇ κακίᾳ τοῦ λαοῦ σου καὶ λα-
 οῦ ἡμεῖς. » (Ἐξ' 32, 10-14)

(1) Τὴν αὐτὴν ἐννοίαν ἀποφράζει ὁ Ἅγιος Πατὴρ καὶ εἰς τὴν πρό-
 Χίλων καὶ τὸν μαθητὴν τοῦ Ἐπιστολῆ· «Εἰς τι ἐχρησάμεσθα, λέγει,
 οἱ τοσοῦτοι πόντοι τοῦ θεραπύοντος Μωυσέως, ἀφ' οὗ μὴ πτήγῃ μὴ τῇ
 ἀντιλογίᾳ τοῦ παρεκώλυσε τὴν εἰς τὴν γῆν τῇ. Ἐπαγγελίας εἶπο-
 δὲν του, » (Ἐφ' 12) Τὸ περιώνυμον αὐτοῦ περιστατικὸν συνέβη
 εἰς τὴν ἐρημίαν, ὅτε διψήσας, ὁ Ἐδρακὶς λαὸς, ἐνθιμῆθη τὴν Αἴγυ-
 πτον, καὶ ἔρχισεν νὰ ὑβρίσῃ τὸν Μωυσῆν, ὅστις τότε ἔλαβε διαταγὴν
 ἀπὸ τὸν Θεόν νὰ ἐξεγαγῇ ὕδωρ ἀπὸ μιαν πέτρην. Με ὀργὴν δὲ ὁ
 Μωυσῆς, συναγαγὼν τὸν λαόν καὶ εἰπὼν τα ἀνωτέρω λόγια, ἐκτύ-
 πησε συναμῇ τῇ πέτρῃ με τὴν ἐκείνου τοῦ, καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ καὶ
 ἔπειν ὁ λαός. Το παροπτιώμ τοῦ τοῦ Μωυσέως, λέγει, ὁ κερὶς
 Θεοτόκης, ἡτο ἡ ὀργὴν διὰ τὴν ἀπειθεῖαν τοῦ λαοῦ ἡ ἐκδικήσεως
 διὰ τὰς ἐγκυτίον τοῦ ἐκπερθεῖσθαι, ὕβρις, ἡ παραδρομὴ, διότι ἀντι-
 νὰ εἶπεν, ἐμὴ ὁ Θεὸς ἐξέχει... εἶπε ἐμὴ ἐξέχον ἡμεῖς... »
 Ἦτο δηλαδὴ ἀμαρτήμα ὁ ἀντιλογὸν με τὴν μεγάλην τιμωρίαν με
 τὴν ὁποῖαν ἐτιμωρήθη ἀπὸ τὸν Θεόν. (Ὁμιλ. εἰς τὴν Κυριακὴν μετὰ
 τὴ Φῶτα) Τοῦτο ἀκριβῶς ἀποφράζει ὁ Μ. Βασίλειος διὰ τῆς ἐλαφροῦ-
 κῆς λέξεως παρόπτιωμα.

αμαρτιαν Διότι τι πρᾶγμα τοσόν μεγα γὰρ ποτε να εἴσῃ ἓνας
 ἄνθρωπος δια να τ' δώσῃ γάριν τῆς ἀπολύτρωσις τῆς ψυχῆς
 σου. Καὶ ἔμεις εὐρεθὲν ἓνα πρᾶγμα ποῦ εἶν' ἀντάξον ὃ' ὅλους
 συνάμα τους ἀνθρώπους, το ποῖον εἶδον, ὡς πληρωμῇ, δια την
 ἀπολύτρωσιν τῆς ψυχῆς μας, το ἅγιον καὶ πολυτιμητον Αἷμα
 τοῦ Κυρίου ἡμῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ, το ποῖον γάριν ἡμῶν ἔλων
 εἴρεε. Διὰ τοῦτο βέβαιως καὶ με πληρωμῇ ἐξαγορασθῇ
 μεν (Α' Κορ 6, 20¹). Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἀδελφός δεν ἔμπορῇ
 να ἐλευθερώσῃ τον ἀδελφον του, θα ἔμπορῇ ποτε να τον ἐλευ-
 θερώσῃ, ἓνας ἄλλος ἀπλὸς ἄνθρωπος. Ἀλλ' ἀφοῦ δεν ἔμπορῇ
 να μᾶς ἐλευθερώσῃ κανένας ἄνθρωπος, ποτε ἐκεῖνος ποῦ μᾶς
 ἐλυτρώσῃ δεν εἶναι ἄνθρωπος. Μι, λοιπὸν ἐλάβῃς τον Κυριον
 ἡμῶν ἄνθρωπον μενον ἐπειδὴ ἦλθεν εἰς ἡμᾶς με το σμοικμα
 τῆς σαρκὸς τῆς αμαρτίας (') καὶ ἀνεναντίας την δύναμιν τῆς
 ἡμετέρας αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἀνάγκην να προσφέρῃ εἰς τον
 ἡμετέραν ἐξολαττηριον θυσίαν διὰ τον ἑαυτὸν του, οὐδὲ την ἰδιότητος ψυ-
 χὴν να ἀπὸ ἐλευθερωσῇ διότι, **Ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ εὐρέ-
 θῇ δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ** (Α' Καθ' Πέτρ 2, 23. Λοιπὸν
 κανένας μεν δεν εἶναι ἱκανὸς να ἐξαγοράσῃ τον ἑαυτον του, ἔαν
 δεν εἴθῃ ἱκανὸς ποῦ ἔμπορεῖ να μεταβάλῃ τὴν σκλαδιὰν τοῦ
 λαοῦ εἰς ἐλευθερίαν ὅχι με λυτρά, οὔτε με δῶρα, καθὼς εἶναι
 γραμμενον εἰς τον Ἠσαΐαν, ἀλλὰ με το αἷμα του. 52, 3¹).

1' Μιταν σκλαβία, λοιπὸν εἴμεθα καὶ Χριστιανοὶ ἐξαγορασμένοι
 ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ με το τιμιον Αἷμα του, καὶ χρεωτοῦμεν αὐτον
 ὅπως να ὑπακούωμεν με ἅλα τα μέλημα, καὶ ὅχι τον διάβολον
 καὶ την ἀκαρτίαν, ἀπὸ τὴν δουλείαν τοῦ ποῖου, ἐλυτρώθημεν ἡμεοίς).

2' Εἶναι ῥῆσις ἐκ τῆς πορὶ Ρώμης Ἐπιστολῆς Παύλου (8, 3).
 Σημαίνει δὲ ὅτι εἰσὶν ὁ Ἰησὺς, τοῦ Θεοῦ ἐνανθρώπησας σὰρκι ὁμοίαν
 καὶ τὴν οὐσίαν με την ἰδίαν μας ἀκαρτίαν, σάρκα, ἀλλ' ἄνα-
 μαρτητον.

3' Ὁ μακαριὸς Ἀποστολὸς την ῥῆσιν παρέλαβεν ἐκ τοῦ
 Ἠσαΐου (53, 9).

4' Ἡ προφητικὴ αὕτη ῥῆσις ἔχει ὡς ἑξῆς: «Τὰδε λέγει Κύριος·
 ὠρεαν ἐτραχίτε καὶ οὐ μετὰ ἔργου σου λυτρώθητεσθε.»

Κ ὁὗτος δὲ τιτὸς πρὸς τὸν Ἰωάννην ἀδελφόν του, ἀλλ' ἐγινάμην ἐλθόντα, ἐξ αἵματός σου σμαρτῶμας· μετὰ ταῦτα εἶνε ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς Θεόν ὑπερὸν ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας σου μου, γὰρ εἶμι μὲν οὐκ ἀσπείρωσαι καὶ τὸ ἄκουσόν σου. Διοτι. Ἀπαγγελῶ, λέγει τὸ ὄνομα μου τοῖς ἀδελφοῖς μου καὶ 21, 23

Ἐκείνους ἵστανται, αὐτοὶ ἐνδύωσιν ἐν μέν προσέχουσιν εἰς τὴν φύσιν σου, ὅτι ἀδελφός μας εἶνε, ὅτι ἀνθρώπος εἶμι· δε αὐτὸς ἐλπίσας εἰς τὴν καταΰρην πρὸς ἡμᾶς συγκαταβᾶς σου, καὶ ἀδελφούς μᾶς ὀνομαζέτω καὶ καταβᾶνε πρὸς τὸ ἀνθρώπινον, ὡς ὅποιος ἐνθάδε ὄντας, εἰς τὸν Θεόν ἐξέλασμα διὰ τὸν ἑαυτὸν σου· ἀλλὰ οἱ εἶλον τὸν νόστον. Διοτι· αὐτοὶς ἐν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ἐξέλασματος, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶνε ἰσχυροὶ προσηγορίας διὰ τῆς

Διοτι Τιμοθέος ἡμῖν ἐπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὁσίοις, ἀκακος, ἀμεινός, κενωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενομένης ὅς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, προτερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν προσφέρειν θυσίαν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. Εἰς 7 26-27

Ἦσ-ερον, ἀπὸ αὐτῶν οἱ Προσηγορίας λέγει· Καὶ ἐκοκίασεν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ζήσεται εἰς τέλος Ἡ αὐτοζών, ὁ ὅλως, ὁ ἀκαταπαύνητος ρωσὶς ἐκοκίασεν εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα ὅταν κωτισμένος ἀπὸ τῆς ὑδοιορίας ἐκλήθητο εἰς τὴν Πηγὴν Ἰωάν. 4, 6³).

1) Ὅσοις ὁποῦ δὲν ἀφίκει δολαφὴ κινενα ἔργον τοῦ ἀτελειωτοῦ ἀπὸ ὅσα γεωστούονται εἰς αὐτόν. Ὑψηλότερα δὲ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ ἐν οἷς Κύριος ἡμῶν, διότι μετὰ τὴν Ἀναλήψιν του ἐκλήθητο εἰς τὸν πατρικόν του θρόνον.

2) Ἡ ἱστορικὴ αὕτη πηγή ἡ φέρει τοῦ Ἰωάννου περὶ τῆς οὐρανοῦ ἀναφαιρει ἡ Γένεσις 48, 22) καὶ εἰς τὴν τερτυνοπύτην κοίλακα τὴν διαχωρίζουσιν τὰ ὄρη Γεδὰλ καὶ Γαριζὶν ἐν μέσω ἐρείπειων περιτειχισμένων. Το φράξιν ἔχει βάθος 21 μέτρων καὶ ἐνίοτε μὲν ἔχει ὕψος, ἐνίοτε δὲ εἶνε ἕξρον. Περὶ τὸ αὐτοῦ ὑπαρχόν· λίθοι πομπέμεστοι ἀρχαίου οἰκοδομηκτοῦ καὶ μερικὸι κίονες ἐκ γρανίτου. Το στομίον τοῦ φρέατος καίτετι ἐν τῷ μέσω θαλάμῳ αὐτοῦ ἐντὺς τῆς γῆς σήμερον κε-

Ὅς οὐκ ἄψεται κατασθόραν ὅταν ἴδῃ σοφοὺς ἀποθνήσκοντας. Διότι Οὐ δώσει τὸν δαίον αὐτοῦ ὁ Πατήρ (ιδεὶν διασθόραν (βαλ 17, 20 καὶ Πραξ 2 27) Διὸν θα παραμυρρησθῇ, λέγει, ὁ Πατήρ να εἶδῃ ἀφανισμὸν τοῦ ἁγίου αὐτοῦ Υἱοῦ. Ἰησοῦς Χριστός, ὅταν ἀποθνήσκουν καὶ ἔξαρανίζονται ὅσοι καὶ γίνονται διὰ τὴν καταργουμένην καὶ καταταλαινύσαν σοφίαν τῶν Ἑαν δὲ θελήσῃ να ἐκλάβῃς καὶ διὰ τοὺς δικαίους ἀνθρώπους τοὺς λογούς τουτούς, ἐνθυμησθε τὸν Ἰωβ ὅπου λέγει Ἄνθρωπος γεννᾶται κόπῳ (Ἰωβ, 3, 7) καὶ πάλιν τὸν Ἀποστόλῃ ὅτι Περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα (Α΄ Κορ 15, 10)

χωσμενον Ἐκπῶθεν τοῦ φρεατος ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου εἶχεν ἀνεγερθῆ λαμπρὰ Ἑλληστίς, τὴν ὅπουκα ἀναφέρει ὁ ἅγιος Ἰερωνύμος Ἐπιστ. 86, ἥτις ἴσως κατόπι, ἀπὸ τετραπλῆ Ἐν τῷ φρέατι τοῦτω ἀπὸπληθυσεν ἡ Σκυτρίτις τὸν Κύριον, κἀθημενον ἐν ὥρᾳ μεσημέριας κακοπικατοχ καὶ ἤκουσε παρ αὐτοῦ πρώτην φωνὴν καὶ πρώτη αὐτῇ ἡ μακαρική τοῦ γλυκυτάτου Ἐρωτήμι, ὁ Μεσσίας, ὁ λαλῶν σοι Ἰωαν. 4, 26) Ἡμεν ἡ περίοχῃ μετὰ τοῦ ιστορικοῦ φρεατος εἶνε διοικησις τῶν ὀρθοδόξων. Ἰδε καὶ Προσευχηταρίου τῆς πηγῆς Πάλεως ὑπο Βενιαμ. σελ. 338.

(1) Ἡ ῥῆσις αὕτη τοῦ Ἰωβ πλήρως ἔχει οὕτω· «Οὐ γὰρ ἐξελεύσεται ἀπὸ κοινῆς οὐδυνῆ, οὐδὰ ἐξ ὀρέων ἀναβλεπύσεται πόνος ἀλλὰ ἀνθρώπος γεννᾶται κόπῳ, ἵεσοσο δὲ γέτο, τα ὕψηλα πέτονται.» Τὴν θλιδερὰν αὕτην ῥῆσιν εἰμὲν εἰς τὸν ὁ θεὸς Χριστοστόμος λέγει εἰς τὸν ἀνθρώπον ἐλθῆν ὡς τὴν ἀληθινὴν καὶ δοκιμαζέται με συμφορας Διότι μόλις γεννηθῇ, ἀρχίζει ἀμέσως να κοπιᾷ καὶ ὅλη δὲ ἡ ζωὴ του εἶνε γεμάτη ἀπο μόχθου καὶ ταλαιπωρίαν. Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἡ ἰδιότης μας φύσις εἶνε κατωτέρα ἀπὸ ἐλᾶ ὅσα φουρῶνουν εἰς τὰ βουνὰ καὶ τὴν γλῆν με τὸ να ἔχῃ τοὺς πόνους καὶ κατὰ τὴν γέννησιν καὶ κατὰ τὴν αὐξήσιν. Ἀκόμη καὶ τὰ πρὸς τὴν εἶνε ἐλευθερὰ καὶ πεποθὲν χωρὶς κημικῶν θλίψιν, καὶ να διαλέγουσιν τὴν τροφήν τω, χωρὶς κατένα κοπὸν· εἰς τὸν ἀνθρώπον ἡμῶ, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ὑπάρχει χωρὶς να εἶνε ἡνωμένον με ταλαιπωρίαν (Σειρ. Πατερ. σελ. 97)

και το, 'Εν κόποις περισσοτέρω; (Β' Κορ. 11 23) 'Οστις λοιπόν κοπιᾷ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, αὐτὸς θα ζῇ εἰς τὴν αἰώνιον. 'Οστις δὲ διερχεται τὴν ζωὴν τοῦ μετρίως και με καθῆ εἶδους παραλυσαν, ἐνδύμενος πορφύραν και βύσσον ἐξ αἰτίας τῆς μαλθακότητος τοῦ, και εὐφραίνεμενος καθ' ἑκάστην μεγαλοπρεπῶς, (Λα κ 16, 19) και ἀπορεύων τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς, αὐτὸς οὔτε ἐκοπίσεν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, οὔτε θα ζῇ εἰς τὴν μελλούσαν, ἀλλὰ ἀπο μακρὰν θα εἶδῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἀπο ἐλεῖ ἐποῦ θα βασανίζεται μίση εἰς τὴν φλόγα τῆς χαμίνος. 'Οστις δὲ ἰδῶσιν ἀπο τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς, και, δια να ἀποκτήσῃ αὐτὴν, ἐδοκίμασθῃ με ὑπερβολὴν κόπους με το να ὑπερμενῇ ἡλιφεις και βασανὰ, αὐτὸς εἶνε ἐκεῖνος οὗτο μίλλει να ζῇ εἰς τέλος, ἔτσι εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, καθως ὁ πτωχὸς Αἰζάρως, ἐποῦ παρα πολλοὺς κόπους ἐδοκίμασε με τας ἡλιφεις, καθως ὁ 'Ιωδ, ἐποῦ ἔγενε κατάκοπος ἀπο τοὺς πολλοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποῖους εἶχε με τὸν ἑσθλὸν Διάτι, ἑκεῖ, λέγει κατάκοποι ἀνεπαύσαντο ('Ιωδ 3, 17'). Δια τούτο και ὁ Κυριὸς προσκαλεῖ εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τοὺς κοπιῶντας και πεφορτισμένους (Ματθ 11, 28) 'Αλλὰ διατί τάχα ἔσοι κοπιᾷζον δια τα καλὰ ἔργα ὀνομάζονται πεφορτισμένοι : Διοτι, Πορευόμενοι ἐπορευοντο και ἐκλαιον, βῆλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν, ἐρχόμενοι δὲ ἤξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει αἰρόντες τὰ ὀφύματα αὐτῶν (Ψαλ. 125, 6), ζεμάτα ἀπο καρποὺς ἐποῦ τοὺς ἀπεδόθησαν ἀναλογως τῆς σπορᾶς τὴν οὖσαν ἑκαμαν Πιφορτισμένοι λοιπόν ὀνομάζονται, ὅσοι με το να ἑσπειραν με εὐλογίας, με εὐλογίας και θερίζουν (Β' Κορινθ 9, 6), και με εὐφραν-

(1) Οὗτοι δηλαδὴ εἶνε οἱ κατάκοποι, τοὺς ὁποῖους ἀνωτέρω περιέγραψεν ὁ Ἅγιος, οἱ διὰ τὴν ἀρετὴν ἀγωνισθέντες. Λέγει δὲ και ὁ Ὀλυμπιοδωρὸς ἐρμηνεύων το χωρίον τοῦτο: «Οἱ κατάκοποι τῷ σώματι, οἱ ἐν σδύναϊς σωματικαῖς ὄντες και ἐν δυσχεραῖς πραγμάτων ἐξεταζόμενοι, ὅταν ἀποθνήσκουν, τῶν πόνων λήγουσιν (Σειρ. Πατέρ. σελ. 80).

νην αἰώνιον ἀποθήκευσαι δια τὸν ἑαυτοῦ των τὰ ἔργα τῶν πνευματικῶν καρπῶν. Ἐκεῖνος λοιπὸν ἐποῦ ἐλθτρωθῇ ἀπὸ τὴν αἰγμάλωσιαν τοῦ ἐσθλοῦ δια μεσσοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅστις προσφέρει θυσίαν ἐξίλαστηριον δι' αὐτόν. αὐτὸς ἐκοπίασε μὲν εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα, μετὰ ταῦτα δὲ θα ἤσῃ εἰς τέλος, τὴν ἀτελευτητον ζωὴν. Αὐτὸς προσετι. οὐκ ἐφέται καταθροάν, ὅταν ἴδῃ σοφοὺς ἀποθνήσκοντας. * Ὅστις ἐδιάλεξε τὴν στενὴν καὶ κοπιαστικὴν ζωὴν ἀντὶ τῆς ἐμαλῆς καὶ πλᾶτειας, εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Θεοῦ, τότε, ὅταν θα ἐδηγῶνται εἰς τὴν αἰώνιον κλάσιν ἔσσι ἀπιστήσαν μὲν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ ἠκολούθησαν δὲ τὰς ἐπιθυμίας τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς ματαιας, αὐτοὺς δὲν θὰ ἴδῃ τότε τὴν αἰώνιον καταθροαν, ἔχουν τὴν ἀτελευτητον βασιλειαν. Σοφοὺς δὲ ἐνομαζει εἴτε ἐκείνους ἐποῦ δια κρινονται δια τὴν πανουργίαν των, δια τοὺς ὅποιους λέγει ὁ Ἰερεμίας ὅτι εἶνε σοφοὶ εἰς τὸ κακοποιῆσαι, τὸ δὲ καλὸν ποιῆσαι οὐ γινώσκουσιν (4, 22). ἡ σοφοὺς ἐνομαζει ἀκμὴ καὶ τοὺς μαθητὰς τῶν ἀργοντων τοῦ αἰῶνος τούτου, οἱ ὁποῖοι, μετὴν ζωὴν αὐτὴν παύουν καὶ καταργοῦνται (1), οἱ ὅποιοι φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν (Ῥωμ 1, 22) Διότι ἡ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ (Α. Κορ 3, 19) Καὶ ἐπειδὴ ἡ σοφία αὕτη εἶνε μωροποιος. ἤτοι κάμνει τοὺς ἀνθρώπους μωροὺς καὶ ἀνοήτους, λέγει ὅτι ὁ Θεὸς θα ἐξαφανίσῃ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν συνέσιν τῶν συνετῶν θα ἀποδόξιασῃ. (2) Αἱ πιθανολογίαι, λοιπὸν τῆς φειδωλοῦς γνώσεως

1 Ἐχει πρὸ ὀρθόπλῶν ὁ Ἅγιος χωρίον τῆς πρὸς Ῥωμαίους, Ἐπιστολῆς τοῦ Πάυλου (2, 6) ἐν τῷ ὅποιῳ κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφυλάκτον ἄρχοντες τοῦ αἰῶνος τούτου ἐνομαζονται οἱ ἔξω σοφοὶ καὶ λογογράφοι καὶ ῥητορες ἐποῦ εἰγιναν καὶ λαοὺ ἐξουσιαστικαί. Εἶνε δὲ οὗτοι προσκαίριοι καὶ τελειωνοῦν μετὸν παρόντα αἰῶνα. Οἱ δίκαιοι ὅμως εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα μέλισται ἀναθῶν.

2, Ἐχει ὑπ' ὀψιν τοῦ ὁ Ἅγιος το τοῦ Παύλου, εἰς πολὺ ἡ σοφίαν τῶν σοφῶν (Α'. Κορ, 1, 19), ὅπερ ὁ Ἀποστόλος ἐκ τοῦ Ἠσαίου παρέλαβεν (29, 14).

() καταδικάζον εις θάνατον εκείνους οποῦ τας παρέρχθησαν. Αὐτοὺν δὲ τὸν θάνατον δεῖ ἡμᾶς τὸν εὐχόμενον ἐλευθέρωθαι ἀπὸ ἐκείνου ὡς οὗτος ὑπόσχεσθαι νὰ σώσῃ με τὴν ψυχὴν τοῦ κληρονομοῦ ὅπου πιστεύω εἰς αὐτὸν (Α Κορ 1 21)

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄφρων καὶ ἄνους ἀπολοῦνται καὶ καταλείψουσιν ἄλλοις τὸν πλοῦτον αὐτῶν. Καὶ οἱ ταφοὶ αὐτῶν, οἰκίαι αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα. Σχηνώματα αὐτῶν εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Ἐπεκαύσαντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν. Ἀνωτέρω με μίαν λέξιν γινώσκω ὠνομασίαν σοφῶν, ἐκείνους τοὺς σοφούς τῶρα προδιαίρει εἰς ἄφρονας καὶ ἄνους. Εἶνε ὡς φανερόν, ὅτι σοφοὺς μὲν ὠνομασίαν αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτοὺς μὲν τὸ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν λέξιν σύμφωνα μὲν τὴν οἰήσιν των, ὅπου μόνον των λέγουσι ὅτι εἶνε σοφοί. Καθὼς ὀνομάζει θεοὺς ἐκείνους ὅπου εἶναι εἶναι ὡσεὶ θεοὶ, ἐπειδὴ ἀπολαύει τὴν συνηθειάν των πλανητικῶν ἀνθρώπων, τοιοῦτοτρόπως ἀπαράλλακτα ὠνομασίαν σοφῶν τοὺς ἄφρονας καὶ ἄνοητους. Εἶνε λοιπὸν δυνα-

1) Ψευδώνυμος γνώσις εἶναι ἡ ψευδής ὁποῦ φαίνεται ὡς γνώσις ἐνῶ εἶναι ἀγνοία καὶ μωρία. Τοιαυτὴ ἡ γνώσις τῶν αἰρετικῶν τῶν ἀκλουμένων Γνωστικῶν, καὶ δι' αὐτοὺς κυρίως ἐλεγχθῇ τοῦτο, κατὰ τὴν δὲ ἐπιτέταθῃ καὶ ἐπὶ ὅλων τῶν ἄλλων αἰρετικῶν, οἱ οποῖοι ὅλοι ἐπικτηλῆναι καὶ ψευδὴ γνώσις ἔχουσιν. Τὴν χαρακτηριστικὴν ὡς τὴν λέξιν μεταχειρισθῇ πρῶτος ἐκ τῶν Ἀπολογητῶν Πτερων ὁ θεοπετιος Εἰρηναῖος, ἀμικτας τὸν δευτέρου αἰῶνα μ. λ. ὅστις ἐράψε κατὰ αὐτῶν καὶ κατὰ ὅλων τῶν ἑως τότε αἰρετικῶν τὸ περιληπτικὸν σύγγραμμά α' Ἐλεγχος καὶ ἀνκράτησις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως ἐκ τῶν βιβλίων, τοῦ ὁποῦ ἐκδόθη λατινικὴ μεταφράσις. Ὁ Γνωστικὸς οὗτοι ἐλεγαν ὅτι ἄλλος εἶναι ὁ Θεὸς καὶ ἄλλος ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου. Ἀπερχίζον δὲ τὴν Καινὴν Διαθήκην ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς, εἰς ἄλλον θεὸν ἀποδιδόντες τὴν μίαν καὶ εἰς ἄλλον τὴν ἄλλην, ἐξελαμβάνοντες δὲ καὶ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ὡς φανταστώδη.

2) «Μωρίαν τοῦ κληρονομοῦ» ἐννοεῖ ὁ ἱερός Θεοφύλακτος τὴν ἀνοητικὴν καὶ τὸν ἰδιωτικὸν καὶ ἀφελὴ λόγον τοῦ κληρονομοῦ.

τὸν με τὸν κόσμον να ἀφωρισώμεν τὸν κόσμον ἀπο τὸν ἀνοη-
τον Διὸς ἀνθρώπων μὲν εἶνε ἐκεῖνος ὁποῦ εἶνε ὅλως διόλου ἐστε-
ρημένος φροντισέως καὶ δὲν ἔχει καμμίαν προβλεψὶν διὰ τὰ κοινὰ
καὶ ἀνθρώπινα πράγματα. Παρομοίως καὶ οἱ ἄνθρωποι συνηθὼς
φρονιμοὺς ἀναμάζουσιν ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι εἰς τὰ πράγματα ἐν γενεῇ
τοῦ βίου ἔμποροῦν να διακρίνουν ποῖον εἶνε ὠφελίμων καὶ ποῖον
εἶνε βλαβερὸν καθὼς λέγεται καὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον Ὅτι οἱ
υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ
φαιδὸς εἰς τὴν γενεάν ἡν ἑαυτῶν εἰσιν (Λουκ 16, 8) Διότι
δὲν εἶνε ἀπλῶς καὶ ἀπολυτῶς ἑμπειροτεροί, ἀλλὰ σχετικῶς με-
τὴν διεξαγωγὴν τῆς ζωῆς αὐτῆς τῆς σαρκικῆς. Αὐτοὶ δι' ἐλ-
γόνονται κλέμναι καὶ οἰκονομοῦσι ἀδίκως (αὐτοῖσι), διὰ τὴν φροντι-
σιν καὶ τεραὶ ὁποῦ ἔχουσιν εἰς τὸ να ἐξοικονομοῦν τὰ πράγματα
τοῦ βίου των. ¹⁾ Μὴ αὐτὴν τὴν στήμασαι καὶ οἱ ὄρεες εἶνε
φρόνιμοι ὁποῦ προεισμάζουσιν διὰ τὸν ἑαυτὸν των φωλιάς, καὶ
ἐταν παρουσιάσθῃ κινδύνος, καταφειγόντων εἰς αὐτάς, καὶ μετὰ κάθε
ποσὸν προστάθουσιν να ἀποφυγούν τας πληγὰς τῆς κεφαλῆς
των Ἄνους δὲ νομαζέται ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν ἔχει τὰ ἐξαιρετικά
προτερήματα τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὰ δι' εἶναι ἡ κατανόησις τοῦ Θεοῦ
Πατρὸς, καὶ ἡ παραδόχῃ τοῦ Λόγου, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐν ἀρχῇ
πρὸς τὸν Θεὸν (Ἰωαν 1, 12), καὶ ὁ φωτισμὸς ὁποῦ γεννᾶται

183
A

(¹ Ὑπο τὸ κῆνον, τούτου κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον εἶνε
ἐκεῖνο ὁποῦ πολλοὶ, ζῶντες μὲν ὅσα τους συμφοροῦν ἐδῶ εἰς τὴν
γῆν. Ὑπο δὲ φωτός εἶνε ἐκεῖνοι ὁποῦ οἰκονομοῦν τὸν ἐμπιστευθέντα
εἰς αὐτούς, ἄλλοτον κῆνον, ἀγαπᾷ ὁ Θεός, διὰ τούτου οἱ μὲν πρῶτοι
φρονιμῶς κυβερνοῦν τὰ ἐμπιστευθέντα εἰς αὐτούς χρημάτων διὰ να
καρτέησθαι τὰς ἐκτενῶν των καὶ χρησιμῶς θεωρεῖσθαι ἐξυπνότεροι
καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ φωτός, οἱ ὁποῖοι διαχέουσιν τὰ χρήματα ὑπὲρ
τῶν πτωχῶν. Λέγονται δὲ οἱ πρῶτοι δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ οἰκο-
νομοῦσι ἀδίκως διότι τὸν ἄλλοτον ὁποῦ τοὺς ἐδῶκεν ὁ Θεός, καὶ
ὁποῦ ἔπρεπε να τὸν μοιράσθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς, τὸν ἐκράτησαν διὰ
τὰ συμφορόντα των καὶ ἀδίκησαν μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς πτω-
χούς

ὅς ἐμὰς παρα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὸν δὲ τὸν νοῦν ἔχουν
 μόνον ὅσοι ἔμποροῦν νὰ λεγὸν μαζὶ μετὰ τὸν Παῦλον. Ἡμεῖς
 δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν (Α'. Κορ. 2' 16'). Ἀλλ' ὅμως ἡ
 Γραφή συνιθίζει νὰ μεταχειρίζεται τὰς λέξεις αὐτὰς καὶ
 ἀντιστροφῶς, καὶ νομάζει τὸν μὲν ἄθιον ἄφρωνα λεγούσα. *Εἴ-
 πεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ οὐκ ἔστι Θεός* (βαλ' 13, 1).
 Καὶ πάλιν νομάζει ἀνοήτον πρᾶγμα ἐκεῖνο ἐπὶ εἶναι βλαβερὸν
 εἰς τὴν ζωὴν μας, καθὼς λέγει ὁ Ἀποστόλος δι' ἐκείνους ὅπου
 πιπτουν μέσα εἰς ἐπιθυμίας ἀνοήτους καὶ βλαβέρας (Ρωμ. 1,
 31 καὶ Α'. Τιμ. 6, 9). Ὅμως μετὰ τὴν τροπὴν αὐτὴν οἱ ἄφρων
 καὶ ὁ ἄνους εἰς ἐν καὶ τὸν τέλος κατανοοῦν, εἰς τὴν ἀπώλειαν
 δηλαδὴ. Ἡμπορεῖ δὲ κανεὶς νὰ εἴπῃ ἐπὶ ἄφρων μὲν ὠνομασθῇ
 ἐκεῖνος ἐπὶ ζῆ ἐθνικῶς, ἄνους δὲ ἐκεῖνος ὅπου ζῆ καὶ πολιτεῖ
 ταὶ ἰουδαϊκῶς, καὶ ἀκολουθεῖ μόνον τὴν γῆμνην τηρησὶν τοῦ
 νόμου, χωρὶς νὰ ἐνοῇ, ὅσα ἀρῶσκουν εἰς τὸν Θεόν τα ὅποια
 φανεροῦνται διὰ μέσου τῶν ἐθνικῶν τοῦ Νόμου. Τοιοῦτος ἄφρων
 ἦτο ἐκεῖνος εἰς τὸν ὅποιον διὰ τὴν ἀθιότητά του καὶ ἀσεβείαν
 εἶπεν ὁ Θεός· *Ἀφρων ἐν ταύτῃ ἡ ψυχή σου ἀφαι-
 ροῦσιν ἀπὸ σοῦ* (Λουκ. 12, 20). Ἀνους δὲ ὠνομασθῇ ὁ σαρ-
 κικὸς Ἰσραὴλ κατὰ τὸν προφητὴν ὁ ὅποιος λέγει· *Καὶ ἦν
 Ἐφραΐμ ὡς περισσιστὴς ἄνους· Αἰγυπτίον ἐπεκαλεῖτο καὶ εἰς
 Ἀσσυρίους ἐπυρεύετο* (Ἠσ. 7, 1). Ἀποῦ λοιπὸν καὶ οἱ δύο
 αὐτοὶ ὁμοῦ συντριβῶν ἐξ αἰτίας τῆς ἀνοησίας τῶν, ἡμεῖς τότε
 ὅπου εἴμεθα ξένοι πρὸς αὐτοὺς, γινόμεθα κληρονόμοι τοῦ πλου-
 τοῦ αὐτῶν. Διότι ἰδικαί μας εἶνε αἱ ἐντολαί, ἰδικοὶ μας οἱ προ-
 φῆται, ἰδικαί μας οἱ πατριάρχαι, οἱ ἀπ' αἰῶνος δίκαιοι. (1) Εἰς

(1) Διότι καὶ περὶ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον ὅσα οἱ Χριστιανοὶ
 ἡμεῖς εἰξεύρομεν, ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψεν εἰς ἡμᾶς καὶ τὸν νοῦν δὲ
 ἔχουν τὴν γνώσιν ὅπου ἔχομεν περὶ τῶν πνευματικῶν πραγμάτων
 τῆς πίστεως, ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἔχομεν αὐτήν.

(2) Ἰσχυρίζετα τὰ ἐν σελ. 199 λεγόμενα. Ὁ θεὸς πετὴρ ῥη-
 τориμάτετα τὰ εἰς τοὺς Ἐβραίους ἐγκώμια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

ἡμᾶς ἄφροναν τα πλούτη των, αὐτοὶ ὅπου ἐχάθησαν ἐξ αἰτίας D
 τῆς ἀγνωσίας των. Αὐτῶν δὲ αἱ οἰκίαι, ἔτι τοῦ ἀφρονος καὶ
 τοῦ ἀνοητοῦ, εἶνε τάφροι αἰώνιοι Διότι ὅσων ὁ βίος εἶνε γεμᾶ-
 τος ἀπο ἔργα νεκρά, ἐτοῦ ἀναβρυσκύν ἀπο κάθε εἶδους ἀμαρτιαν,
 (¹) αὐτῶν αἱ οἰκίαι εἶνε τάφροι αἰώνιοι Διότι ἐλεῖνος οὗ κα-
 τήντησε πλέον νεκρὸς ἐξ αἰτίας τῶν ἀμαρτιῶν του, δὲν κατοί-
 κει εἰς οἰκίαν, ἀλλὰ εἰς τάφρον, μετὶ τὸ να εἶνε νεκρὰ ἡ ψυχή του.
 Οἰκίαν μὲν κατοικεῖ ὁ Ἰακώβ ὁ ἀδόλος κατα τοὺς τρόπους
 καὶ τον χαρακτήρα, καὶ ἀπλοῦς καὶ ἀπονηρευτος, περὶ τοῦ οὐοιοῦ
 λέγει ἡ Γραφή ὅτι ἦτο Ἀνθρωπος ἀπλαστος καὶ ἀγαθός
 οἰκῶν οἰκίαν (Γεν. 25, 27²) Τάφρον δὲ κατοικεῖ ὁ παμπνη- E
 ρος οὗ μῆτε ἀργὴν μετανοίας δὲν βάλλει ν' ἀφήσῃ τα νεκρά
 του ἔργα, ἀλλ' ὁμοιάζει μετὰ τάφρον ἀσθεστωμένον· ὁ ὁποῖος
 ἀπὲξω μὲν εἶνε λαμπρος, ἀπὸ μίσα δὲ εἶνε γεμᾶτος ἀπὸ ὅσα
 νεκρά καὶ ἀπο κάθε ἀκαθαρσίαν (Ματθ. 23, 27) Διὰ τοῦτο 184
 βίβαια ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ὅταν ἐμιλῇ δὲν ἀνοίγει το στόμα
 του να εἰπῇ λόγον Θεοῦ, ἀλλὰ ὥσαν ἓνα ταφον ἀνοικτον ἐχει
 τὸν λάρυγγά του (³) Ὅποιος λοιπὸν πιστεῦει μὲν εἰς Χριστόν,
 ἀλλὰ δὲν ἐκτελεῖ συγχρονῶς καὶ τα ἔργα του σύμφωνα μετὰ τὴν
 πίστιν αὐτός ὁ ἄνθρωπος μετὰ το να ἐλθῇ ζωῶσι τὴν προσοχὴν
 του εἰς πονηρά δόγματα καὶ μετὰ το να παρεξηγῇ το νοημα τῆς

μεταφέρει εἰς ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς ὅπου ἐλάβομεν τὴν θέσιν ἐκει-
 νων τὴν ἐκλεκτὴν.

(¹) Νεκρὰ ἔργα ὀνομάζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὰ ἀμαρτωλά
 καὶ ἀκαθάρτα (Ἐβρ. 9, 14).

(²) Περὶ τούτου λέγει καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος· «Ὁ Ἰακώβ ἀπλα-
 στος ἦτο με δειλὴν ψυχὴν καὶ κατφέρει εἰς οἰκίαν, καὶ δὲν εἶχε μά-
 θει ποτὲ τί πρῶγμα εἶνε ὁ κόπος, μετὰ τὸ να ἐλθῇ μίαν ζωὴν ἀπαλὴν
 καὶ ἐλευθερίαν, ὥσάν ἀκμὴν παρθένου, μέσῃ εἰς τον θαλάμῳ τὸν
 περισσότερον ἀφρον (Ὅμ. 33 εἰς τὴν Α΄ Κορ. Ἐπιστ.).

(³) Ἐχει ὅπ' ὄψιν του το Δαβιτικὸν αἶμάρος ἀνευφημένος ὁ
 λάρυγξ αὐτῶν. (Ψαλμ. 5, 9)

ἀγίας Γραφῆς, πῶς διὰ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ μνημείου εἰς τὴν πέτρην

Σκηνώματα αὐτῶν εἰς γενεάν καὶ γενεάν τοῦπιστιν οἱ τάφοι αὐτῶν εἶνε οἰκίαι τῶν αἰώνιοι. Ἐπειτα ἐξηγῶν ποια πράγματα ἐνοεῖ ὅτι εἶνε τάφοι, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι διὰ τὰ σώματα τῶν ἐμμελῶν, εἰς τὰ ὅποια μέσα κατοικοῦν αἱ ψυχαὶ οὐκ
 B διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀπενεκρώθησαν, ἐπροσέειπε Ὑσκηνώματα αὐτῶν εἰς γενεάν καὶ γενεάν ἐπειδὴ σκηνῶματα ὀνομαζονται πάντοτε τὰ ἀνθρώπινα σώματα. Αὐτοὶ οὖν μάλιστα καὶ Ἐπικαλοῦνται τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν αὐτῶν. Τοῦτο-
 στι θετοῦσι τὰ ὀνόματά τῶν ἐπαυλῶν εἰς τὰ ἀληθινὰ τῶν. Διότι τὸ ὄνομα τοῦ ἀσέβοις δὲν γράφεται εἰς τὴν βίβλον τῶν ζώντων, οὔτε συγκαταριθμεῖται μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν πρωτοτοκῶν, οἱ ὅποιοι ἀριθμοῦνται ἐπάνω εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀλλὰ αὐτοὶ εἰς τὴν γῆν ἀπομένουν τὰ ὀνόματα τῶν, διότι αὐτὴν τὴν παροδικὴν ζωὴν καὶ ἐλαιορρονοῖον ἐπρωτοτοκῶν ἀπὸ τὰς αἰωνίους σκηνάς. Δὲν βλέπετε ἐκείνους οὐκ ἐκτείνοντες εἰς τὰς πόλεις ἀγο-
 ρὰς καὶ γυμναστήρια, οὐκ ἀνυψῶντες τε γκαστρά καὶ κατα-
 C σκευάζουσιν ὑδραγωγεῖα πῶς τὰ ὀνόματα τῶν εἶνε γραμμένα ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ γῆνα οικοδομημάτων. Τινες δὲ ἀπὸ ἐσφραγίσαν μετὰ τὰ ὀνόματά τῶν καὶ ἀγέλας ἱππῶν ἀκομή, ἐστομά-
 σθησαν ὅτι εἰς μετὰ χρόνιον διάστημα θὰ συμπαρατείνετα μετὰ τὴν ζωὴν τῶν ἢ μνημῆα αὐτῶν ἀπὸ δὲ καὶ μετὰ τὰς ἀκομή ἐπεδείξαν μεγαλοῦργιαν, ἐσχάλισαν ἐπάνω εἰς τὰ μνημῆα αὐ-
 τῶν τὰ ὀνόματά τῶν (1). Αὐτοὶ εἶνε οὐκ ἐφοροῦν τὰ γῆνα καὶ διαλογοῦνται ὅτι διὰ νὰ γείνων μακάριοι ἀρκεῖ εἰς αὐτοὺς ἢ ἐν ταῦθα δοξα καὶ τὸ νὰ μνημονεύωνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ καὶ ἂν τῶς κανίνα ἀπὸ ἐκείνους οὐκ μεγαλορρονοῦν διὰ τὴν

(1) Πρῶτος ὁ Κλέν ἐτίθησε πύλιν καὶ ὀνομασεν αὐτὴν μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κατοπιν δὲ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες ἀσεβεῖς ὀνομάζαν μετὰ τὰ ὀνόματά τῶν τὰς χώρας ὅπου ἐκοιμούντο. (Ἑρμ. εἰς τοὺς ψαλ. Ἀνθίμου Ἱεροσ.).

γελῶν· μὲν γινώσιν καὶ ἀραδιῶν τὸν ἐαυτῶν τῶν εἰς συγκα-
ταθεσεῖς μετ' ἑτέρων τινῶν δοξαστῶν καὶ ἀντι τοῦ ὀνόματος τῶν
Χριστιανῶν, (1) ἐνομάζουσιν τὸν αὐτὸν τῶν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος κα-
νένος ἀπὸ τῶν αἰρεσιάρχων τοῦ Μαρκιωνος, ἢ τοῦ Οὐαλεντι-
νου (2) ἢ κανένος ἀπὸ ὅσους τῶρα ἐπιπολάζουσιν γινώριζε ὅτι καὶ

(1) Τὴν ἐνδύξιν καὶ υπερτίμον καὶ γλῆκυστήν ταύτην προσηγο-
ρικῶς λαμβάνουσιν κυρίως ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ σωτηρίου βαπτί-
σματος οἱ ἐκ τούτοις ἀνογεννώμενοι κατεπίθουσιν γνησίως τοῦ ὀνο-
ματος τῶν Χριστιανῶν. Τοῦ ὀνόματος τοῦτο ἀπέδωκεν τοῖς πρώτοις εἰς
τοὺς μὲντοι· τῷ Ἀποστόλῳ ἐν Ἀντιοχείᾳ (Πράξ. 14, 26), οἱ
ὅποιοι ὥς τότε Γαλιλαῖοι ἐκκλούοντο.

(2) Ὁ δὲ εὐαγγέλιος οὗτος αἰρεσιάρχης Μαρκιῶν ὁ Παντικός ἐ τοῦ
οποίου γνωμοκλήθησαν οἱ Δικραιωνισταί, ἀνέβηκεν τὸ 148 ἔτος μ. Χ.
Ἐνεκὰ πορνείας ἀπορίσθεις ἀπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ Ἐπισκοποῦ ὄντα τῆς
Σινωπῆς, ἐκ τῆς πόλεως ἠγάθη μετὰ τινος ἀπατεώλους Κερδωνος κη-
λουμένου καὶ ἐργασώσας τὴν αἵρεσιν τοῦ συνιστάμεντι· εἰς διαφόρους
γελοίας δοξαστάς κατὰ τὴν ὁποίαν εἰδοῦζε τεσσαρά, θεοὺς, τὸν ἀγα-
θὸν καὶ ἄγνωστον· τὸν δημιουργόν καὶ ἄκατον, τὸν ὑπὸ τὸν ὀνόμαζεν
καὶ πομπὴν τὸν διαβόλον καὶ τὴν ἀνενητόν ὄλην. Ἐπεὶ δὲ ἀπέ-
ριπτε τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἐπλάκυστο· ἔρρηξε τὴν ἑκκλησίαν ἀκρι-
βεστάς ὅλης· καὶ ἐπὶ Παλαιᾷ· μετὰ τινος ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τοῦ
Κυρίου τὴν ὁποίαν δὲν εἰδεύετο. Κατὰ τῶν φιλοκρίτων τούτων ἔγρα-
ψεν ὁ Τροτυλλικὸς ὁ Κῆρξ Μαρκιανὸς βιβλ. ἡ' ἐκ τῶν Δυτικῶν
Ἀπολογητῶν τοῦ 8' αἰῶνος.

Ὁ δὲ Οὐαλεντίνος ἐκ τοῦ ὁποίου γνωμοκλήθησαν οἱ Οὐαλεντι-
νιστοί, γεννηθεὶς ἐν Αἰγυπτῷ ἤλκετο εἰς τὸ 150 ἔτος μ. Χ.
Ἀπελπίσθεις καὶ γεννῇ Ἐπισκοπὸς ἀρκυνέος, καὶ ἀποσχισθεὶς ἀπὸ
τῆς Καθολικῆς Εκκλησίας, εἰς τὴν πρῶτον αἰδέσας γελοιοῦδεται·
τῆς ἀκνεύσας παλαιὴν τὴν συστήμα μεθοπλαστικῆς θεολογίας, πλη-
ρες φληναφικῆς μωθίας· καὶ φαντάσας, περὶ τὴν ὁποίαν, δοξαζόντων
ὑπαρξίν 311 ζωόντων, 15 ἀρρένων καὶ 15 θηλέων, τοῦ, ὁποῖος θεοῦς
ὀνόμαζεν, καὶ ἀναμειγνύων ἐν περὶ τὴν ὁποίαν φλυαρίαν πρυγιότερα
γνωστικῶν συστημάτων, ἑλληνικῶν φιλοσοφικῶν καὶ μελίστα πυθαγο-
ρικῶν καὶ πλατωνικῶν, τῆς ἀσάφους θεολογίας καὶ μελίστα τὴν

οὗτοι ἐπέκαλίσαντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν», μετὰ τὸ νὰ παρέδωκαν τὸν ἑαυτὸν τῶν εἰς θάνατον ἀνθρώπων καὶ ὅλως διόλου γήινους.

Καὶ ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνήκε παρασυνεβλήθη
 εἰς τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις. καὶ ὁμοιωθῆ αὐτοῖς. Αὕτη ἡ
 ὁδὸς αὐτῶν σκάνδαλον αὐτοῖς· καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ στό-
 ματι αὐτῶν εὐδοκήσουσι. Μεγα πρᾶγμα εἶνε ὁ ἄνθρωπος καὶ
 πολύτιμον πρᾶγμα ὁ ἄνθρωπος ἐ ἐλεημων (Παρ 20, 6), με-
 τὰ νὰ ἔχη τὴν τιμὴν ἀπὸ αὐτῆς τὴν φυσικὴν κατασκευὴν του.
 Διότι ποῖον ἄλλο δημιουργητὴ εἰς τὴν γῆν ἐκτίσθη κατ' εἰκόνα
 τοῦ κτίσαντος; (Γεν. 1, 27) Εἰς ποῖον ἄλλο κτισμα ἐχαρίσθη
 τὸ μέγα αὐτὸ χάρισμα, νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν καὶ κυριότητα
 ἐπάνω εἰς ὅλα καὶ τὰ χερσαῖα καὶ ἐνυδρὰ καὶ ἐναέρια ζῶα;
 (αὐτοῦ 28) Ολίγον βεβαία εἶνε κατώτερος ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν
 τῶν ἀγγέλων (ψαλ 8 ὁ 1) ἐξ αἰτίας τῆς στενῆς σχέσεως οὗ
 ἔχει μὲ τὸ σῶμα τὸ γήινον. Τὸν μὲν ἄνθρωπον λοιπὸν ἵποισιν
 ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν γῆν (Γεν. 2, 7) καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ
 πυρὸς φλόγα (ψαλ. 83, 6) Ἄλλ' ὅμως ἡ δύναμις βεβαία

αἰγυπτιακὴν καὶ χαλδαϊκὴν. Κατ' αὐτοῦ ἔγραψεν ἐν ἐκτάσει ὁ μα-
 κάριος Εἰρηναῖος εἰς τὸ σύγγραμμά του, τὸ ὅποιον ἀνωτέρω ἀναφέ-
 ρομαι, καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς πρὸς χλεῦπν μᾶλλον ἢ πρὸς ἀνασκευὴν.

(1) Τὸν ψαλμικὸν αὐτὸν στιχὸν ἡρμάνευσε πρῶτος ὁ ἀποστολὸς
 Παῦλος (Ἑβρ. 2, 9).

(2) Διὰ τοῦ λόγου τούτου ἐννοεῖ ὁ ψαλμῆδης τὴν κατωτέραν τά-
 ξιν τῶν οὐρανίων Δυνάμεων, τοὺς ἀγγέλους Ἄλλ' κατὰ τοὺς ἑρ-
 μηνευτὰς συνοπνοοῦνται καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ τάγματα τῶν οὐρανίων
 στρατιῶν, καὶ οἱ Θρόνοι καὶ τὰ κυρίμορφα Χερουδὶμ καὶ τὰ Ἐξαπτέ-
 ρυγα Σεραφὶμ καὶ ὅλα τὰ λειτουργικὰ πνευματικά, τὰ ὅποια ὡς
 ἀστραπαὶ τάχιστα ὑπακούουν εἰς τὸ θεῖον πρόσταγμα. (Παραβ. πρὸς
 Ἑβρ. Ἐπιστ. 1, 14) Περὶ τοῦ χρόνου τῆς δημιουργίας τῶν Ἀγγε-
 λων οὐδὲν ἀναφέρεται ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ· ὑπάρχει ὅμως γενικὴ
 γνώμη τῆς Ἐκκλησίας ὅτι οἱ Ἄγγελοι ἐδημιουργήθησαν πρὸ τοῦ
 ὕψιστοῦ κόσμου· Τὴν γνώμην ταύτην διατηρῶνσε Γρηγόριος ὁ Θεολο-

τοῦ νά ἐννοοῦν καί καταλαμβάνουν τόν κτιστήν αὐτῶν καί δημιουργοῦν καί εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὑπάρχει Διότι ἐνεφύσησεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ (Γεν. 2, 7) δηλαδὴ ἵνα μέρος ἀπὸ τῆν ἰδικήν του χάριν ἐναπιθεῖεν ὁ Θεὸς ἐντός τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα μὲ το ὁμοιον γνωρίῃ καλὰ το ὁμοιον. (1) Ἄλλ' 185
^

γὰρ οὕτως ὑψηλοῦν, ἐν οἷς ἐρμηνεύει καὶ τὸν ψαλμικὸν στίχον τοῦ Πρωτον μὲν (ὁ Θεὸς) ἐννοεῖ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις, καὶ οὐρανίας, καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ἦν λόγῳ συμπληρωμένον καὶ πνεύματι τελειούμενον καὶ οὕτως ὑπεστήσαν λημπρότητες δεῦτεραι, λειτουργοὶ τῆς πρώτης λαμπρότητος, εἴτε νοερά πνεύματα, εἴτε τῶν οἶον αὐλὸν καὶ αἰσμάτων, εἴτε τινὰ φύσιν ἄλλην ἐπὶ ἐγγυτάτῳ τῶν κειμένων ταύτας ὑποληπτέον. Δεύτερον δὲ ἐννοεῖ κόσμον τὸν ὑλικόν ἢ (Λόγ. εἰς τὰ Γενέθλ.) Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Θεοῦ ἱκετός κυρεῖται διὰ τῆς παρα τῷ Ἰωδ ἀναφερομένης ρήσεως Ὅτι *Ἰγενήθη δοῖρα, ἤρασάν με ἐν φωνῇ μεγάλη πάντες ἄγγελοι μου καὶ ὤμνησαν* (38, 8). Ἡ πανυψίστως θαυμαστικὴ καὶ θαροκρατικὴ ῥῆσις αὕτη παριστᾷ τοὺς ἀγγέλους δημιουργημένους πλεον καθ' ἣν ἔμεσαν ἐγείναν οἱ φωστῆρες Περὶ δεῦ τοῦ κληθῆναι τῶν Ἀγγέλων τινες μὲν τῶν ἁγίων Πατέρων συνεπέρανεν ἐκ τῆς περὶ τῷ ἱερῷ Ματθαίῳ (18, 12) παραβολῆς τῶν ἑκατὸν προβάτων, ὅτι τῶν Ἀγγέλων τὸ πλῆθος ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἀνθρώπων εἶνε 99 πρὸς 1· οἱ πλείστοι ὁμῶς αὐτῶν ἀποφεύγοντες τὴν τοιαύτην ἀναλογίαν λέγουσιν ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἀγγέλων εἶνε ἀμέτρητον καὶ ὑπερβαῖνον πάσαν ἀνθρωπίνην καταλήψιν κατὰ τὸ ἐν τῇ Γραφῇ εἰρημενον *Χίλιοι χιλιόδες καὶ μύριαι μυριάδες* (Δαν. 7, 10) καὶ *Μυριάδες μυριάδων καὶ χιλιόδες χιλιάδων* (Ἀποκ. 5, 11), τὰ ὅποια ἐκφράζουσιν ἀοριστῶς τὸ ἀπειραριθμὸν τῶν ἀγγέλων, καὶ ὅχι ῥῆτον ἀριθμὸν κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοδωρήτην, ἀλλὰ πλῆθος ἀνώτερον τοῦ ἀριθμοῦ.

(1) Ὅτι το ἐμφύσημα ἐκείνο τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου ἦτο θεία τις χάρις, ἀναπτύσσει ὁ θεὸς Πατὴρ καὶ εἰς τὸν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λόγον κεφ. 16 καὶ κατὰ Εὐνομ. λόγ. 5. Αὐτὴν δὲ τὴν γνώμην ἐξέφρασκον καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Πατέρων. Ἴδε καὶ Κυρίλλου Καππ. 17 καὶ 12, ἐνθα, καθὼς καὶ ὁ εἰς.

ἔμως ἐνῶ εὐρίσκετο εἰς μίαν τὸσον μεγάλην τιμὴν ἐξ αἰτίας
 ὅπου εἶχε δημιουργηθῇ κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος, τιμημένος
 περισσότερο ἀπὸ τὸν οὐρανόν· περισσότερο ἀπὸ τὸν ἥλιον,
 περισσότερο ἀπὸ τοὺς χορούς τῶν ἀστέρων· ὅστις ποῖος ἀπὸ
 τοὺς οὐρανοὺς λέγεται εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, ποῖαν δὲ
 εἰκόνα τοῦ κτίσαντος ἔχει ὁ ἥλιος; τί ἡ σελήνη, τι οἱ λοιποὶ
 ἀστέρες; τὰ ὅποια εἶνε ἀψυχα καὶ ὕλικά, ἔχουν δὲ μόνον δια-
 φανῇ τὰ σώματα, μίσα εἰς τὰ ὅποια πούθεν δὲν ὑπάρχει νοῦς,
 δὲν ὑπάρχουν προαιρετικαὶ κινήσεις, δὲν ὑπάρχει ἡ ἐλευθερία
 τῆς αὐτεξουσιότητος· ἀλλ' εἶνε ὑπόδουλα εἰς τὴν ἐπικειμένην
 ἐπάνω τῶν ἀνάγκη, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἀπαραλλάκτως πάντοτε
 B εὐρίσκονται περὶ τὴν ἰδίαν θεσιν· Ἐνῶ λοιπόν, λέγω, ὁ ἀνθρώ-
 πος ὡς πρὸς τὰς τιμὰς ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ ὅλα αὐτά, ὅμως δὲν
 τὸ ἐνόησεν, ἀλλ' ἀφοῦ ἄφησε το νὰ ἀκολουθῇ τὸν Θεὸν καὶ νὰ
 εἶνε ὁμοῖος μὲ τὸν κτίστην του, ἔγεινε βούλος εἰς τὰ πάθη τῆς
 σαρκός, καὶ «παρ᾿ αὐτοῖς ἐβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμο-
 ῶθη αὐτοῖς», ἀλλοτε μὲν ὡσαν ἵππος θηλυμανῆς χρηματί-
 ζων πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ του (Ἰερ. 5, 8), ἀλλοτε δὲ
 ὡσαν λύκος ἀρπακτικὸς ἐνεδριόων νὰ ἀρπάσῃ τὰ ξίνα πράγ-
 ματα, (Ἰεζ. 22, 27) ἀλλοτε δὲ ἐξ αἰτίας τῆς ἐναντίον τοῦ
 ἀδελφοῦ του δολιότητος καὶ ἐνεδρευτικῆς ἀπάτης παρομοιαζό-
 μενος μὲ τὴν πανουργίαν τῆς ἀλώπεκος (Ἰεζ. 13, 4 καὶ Λουκ.
 13, 32). Μία δὲ ὑπερβολὴ τῶντι τῆς ἀνοησίας του καὶ τῆς κτη-
 νώδους τοῦ ἀλογίας εἶνε τὸ νὰ μὴ ἔχῃ συναισθησιν τῆς πρώτης
 C δημιουργίας του, ὅπου ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος, μήτε
 νὰ θέλῃ νὰ καταλάβῃ τὰς τὸσον μεγάλας οἰκονομίας ὅπου ἔγει-
 ναν χάριν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ ἐκείνας τέλος πάντων νὰ ἐνοήσῃ τὴν
 ἰδικὴν του τιμὴν· ἀλλὰ νὰ λησμονῇ ὅτι, ἀφοῦ ἔχασε τὴν εἰ-

Βασίλειος εἰς τὰ ἀνωτέρω χωρία, λέγει ὅτι τὴν ἐκ τοῦ ἐμφυσήμα-
 τος τοῦ Θεοῦ χάριν ἀπολεσθεῖσαν ἀνεκκρίναν ὁ Κύριος μετὰ τὴν
 ἀνάστασιν του ἐμφυσῆσας εἰς τὸ πρόσωπον τῶν μαθητῶν του καὶ
 εἰπὼν· «λάβετε Πνεῦμα ἅγιον.»

κονα τοῦ ἐν-σταντος ἀνθρώπου, εἰσρέσει τὴν εἰκόνα τοῦ ροῦκαῦ(¹)
 Ἄλλ' οἷως δεῖ νὰ μὴ ἐναπομείνῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἁμαρτίαν,
 ῥά τ' ἂν αὐτοῦ. (¹) Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν
 (Ἰω 1, 14²), καὶ τοσὺν ἐταπείνωσε τὸν ἑαυτοῦ, ὥστε νὰ
 γεινῇ Ὑπὸ κτος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ (Φιλ 2,
 28). Ἐπὶ λοιπὸν δεῖν ἐνθυμῆσαι, ὦ ἄνθρωπε, τὴν πρώτην σου
 ἐντίμον γεμαίν. Ἐμὼς ἀπὸ τὴν πληρωμὴν ὅπου ἐπληρώθη κα-
 τ' οὖν δια τὴν σωτηρίαν σου, κατάλαβε τὴν ἀξίαν σου. Συλλο-
 γισοὺ τὸ ἀντάλλαγμα τοῦ ὁποῖον ἐδόθη διὰ σε, καὶ γνώρισε τὴν
 ἰδικτὴν σου ἀξίαν. Μὴ τοῦ ακριβοῦ καὶ πολυτιμητοῦ αἵμα τοῦ Λοι-
 στοῦ ἐξηγορασθῆς, μὴ γίνεσαι πλέον δούλος τῆς ἁμαρτίας.
 Κατάλαβε καλὰ τὴν τιμὴν τοῦ ἑαυτοῦ σου, διὰ νὰ μὴ παρο-
 μοιωθῇς μετὰ τὴν κτηνὴν τὰ ἀνοῖτα. Ἀὕτη ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκάνδαλον
 αὐτοῖς. Ὁ Θεὸς τοῦ κλυδωνᾶ τὸν κόσμον φερεῖ εἰς ἡμᾶς ἐμπό-
 ρια, ὅταν βαδίζωμεν τὸν ὁρμον τῆς ἁμαρτίας, μὴ τὸ νὰ θετῇ ἐμ-
 πρὸς μᾶς προσκόμματα καὶ κωλύματα, διὰ νὰ ἀπομακρυνθῶμεν
 ἀπὸ τὴν κτηνώδη ζωὴν, καὶ ἀφοῦ μετανοήσωμεν, μετὰ ταῦτα
 «ἐν τῷ στοματι ἡμῶν εὐδοκῶμεν»³. τουτ' ἵστι φανῶμεν εὐά-
 ριστοι εἰς αὐτόν καὶ σωθῶμεν, εὐθὺς ὅπου μὲ τὴν καρδίαν μὲν

(¹) Ἐπεὶ, πρὸ οφθαλμῶν ἀποστολικῆν ἔλθιν (Α' Κορ 15, 49).
 Εἰκὼν τοῦ ἐπουρανίου, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, εἶνε ἡ ἐν οὐρανῷ
 πολιτεία, εἰκὼν δὲ τοῦ γαίαν καὶ πονηρίας πράξεις. Διὰ τῶν
 ἀποστολικῶν αὐτῶν λόγων ὁ Μ. Βασίλειος ἀντιπαράθελλει τὴν ἐν
 τῷ Παράδεισῳ διαγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν μετὰ τὴν παρα-
 δεισιν ἐπιποχθὴν καὶ ἐφ' ἡμέραν ζωὴν, καθὰ δηλοῦται ἐκ τῶν ἐπιτε-
 ραμένων.

(²) Ὁ Λόγος, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐγένετο σὰρξ, τοῦ ἐν-σταντος ἀνθρώπου.
 Διότι παλαιάκις ἡ Γραφὴ ἐκ τοῦ μέρους ὀνομάζει τὸ ἔλθιν· καὶ ἄλλοτε
 μὲν ὀνομάζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ψυχῆς μόνης (Καὶ ἀπερίτμητος
 ἄρσιν, ὅς οὐ περιτμήσεται... ἐξολοθρευθήσεται ἡ φυχὴ ἐκείνη.
 Γεν 17, 14) Ἄλλοτε δὲ ὀνομάζει αὐτὸν ἀπὸ μόνης τῆς σαρκὸς
 (Πᾶσα σὰρξ ὁφείκει τοῦ σωτήριον τοῦ Θεοῦ. Ἦσ. 40, 3).

πιστεύσωμεν εἰς τὸν Θεόν, ὥστε νὰ δικαιωθῶμεν, μὲ τὸ στόμα
δὲ ὁμολογήσωμεν αὐτόν, ὥστε νὰ σωθῶμεν (Ρωμ 10, 10).

- Ε Ἐδίδωκεν ὁ Παῦλος, ἀράντζι τὴν Ἑκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, μὲ
παραφορὰν ἀκράτητον ἐσκειυέν. ἐπιταχυνὼν τὸν δρόμον τοῦ μέσα
εἰς τὴν κακίαν (Πράξ 8, 3, ὕστερον ὁμῶς μὲ τὸ στόμα τοῦ
«εὐδόκησεν» ἦτοι ἐφάνη, εὐάρεστος εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἐκήρυττεν
εἰς τὰς συναγωγὰς ὅτι Ὁθεὶς ἐστὶν ὁ Χριστός (Πράξ 8, 3))

- Ὡς πρόβατα ἐν Ἄδῃ ἔθετο (¹)· θάνατος ποιμαίνει αὐτούς
Ὅσοι εἶνε κτηνώδεις καὶ ἐξ σώθησαν μὲ τὰ κτήνη τὰ ἀνέητα,
αὐτοὺς ὥσαν πρόβατα ὁποῦ οὔτε φρόνησιν ἔχουν, οὔτε τὴν πρὸς
ὑπεράσπισιν τῶν δυναμιν, ἐκεῖνος ὁποῦ τοὺς ἀρπάζει καὶ τοὺς
σύρει βίαιως εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἐχθρὸς τῶν
τοὺς ἔρριψε πλεον μέσα εἰς τὸ ἰδικόν του φρουρίον καὶ τοὺς
παραδίδωκεν εἰς τὸν θάνατον δια νὰ τοὺς βροσῇ. Διότι ὁ θάνατος
168 ἔδωκεν ὥσαν ἑνας βροσκὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ
A μέχρι τοῦ Μωσαϊκοῦ νομοῦ (Ῥωμ 8, 14). ἕως οὗτου ἦλθεν ὁ
ἀληθινὸς ποιμὴν, ἐπεὶ θυσιάζει τὴν ψυχὴν τοῦ χάριν τῶν προ-
βάτων (Ἰωαν 10, 15), τοιαυτοτρόπως ἀποῦ τοὺς ἀνίστησι μαζί
μὲ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ τοὺς ἐβγάλεν ἀπὸ τὴν φυλακὴν τοῦ Ἀδου
κατὰ τὴν πρωίαν τῆς Ἀναστάσεώς του, παρέδωκε πλεον αὐ-
τούς εἰς τοὺς εὐθεῖς, τουτέστιν εἰς τοὺς ἁγίους τοῦ ἀγγέλους.
δια νὰ τοὺς ποιμαίνουσιν. Καὶ κατακυριεύουσιν αὐτῶν οἱ εὐθεῖς
τὸ πρωί. Διότι πλησίον εἰς καθὲ ἕνα ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ὑπάρχει
καὶ ἀπὸ ἑνας ἄγγελος ὅπου εἶνε ἀξίος νὰ βλεπῇ τὸν οὐράνιον
B Πατέρα²) Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ εὐθεῖς, οἱ ἅγιοι ἄγγελοι δηλαδὴ θα

(¹) Ἡ ἐκδοσις τῶν Ἑβδομήκοντα ἔχει ἔθεντο. Ὁ δὲ Σύμπαχος
γράφει· ὡς πρόβατα Ἀδου ἔταξαν ἐαυτοὺς θάνατος νεμῆσαι αὐτούς.
Τουτέστι σμόνοι τῶν ἐπρωτίμησαν τὸν θάνατον ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ
ἐκολάσθησαν.

(²) Κατὰ τὴν γνωμὴν ἐπιφινῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας οὕτε
οἱ Ἄγγελοι βλέπουσι τὸν Θεὸν καθὼς ἐστίν, ἀλλὰ καθόσον εἶνε δυ-
νατὸν εἰς τὴν φυνικύτων. «Οὐδὲ οἱ ἄγγελοι βλέπουσι Θεοῦ οὐσίαν,

γείνουν κύριοι αὐτῶν οἱ σκοποὶ ἡλεωθῶσιν ἀπο τὴν πικροτάτην δουλείαν, καὶ θα γείνουν κύριοι αὐτῶν, οἱ σκοποὶ ἐφθασαν εἰς τὴν πρωίαν, τοῦτέστιν, οἱ σκοποὶ ἐπροχώρησαν καὶ ἐφθασαν ὑποκάτω τῆς ἀνατολῆς τοῦ φωτός. Παρατήρησον τώρα δὴν τὴν σειρὰν τῶν ψαλμικῶν αὐτῶν λόγων. « Ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε, παρασυνεδλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνέητοις » Ἐκεῖνος δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ὅπου ἐξ αἰτίας μὲν τῆς πλάσεώς του ἔχει τὴν τιμὴν, ἐξ αἰτίας δὲ τῆς ἐνοικούσης ἐντος αὐτοῦ αμαρτίας, δὲν ἔχει καμμίαν συναίσθησιν τοῦ ἑαυτοῦ του, αὐτός « παρασυνεδλήθη τοῖς κτήνεσιν » Ἰππεῖτα με το νὰ ἀπεξενώσῃ τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, *ἐγεινεν ἄλογος* καὶ ὁ ἐχθρὸς τότε ἀφοῦ τὸν ἤρπασεν ὥσαν ἓνα πρόβατον ὅπου ἦτο χωρὶς βοσκόν τον ἔρριψε κάτω εἰς τὸν Ἄδην καὶ τὸν παριδωκεν εἰς τὸν θάνατον να τον βόσκη. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνος ὅπου γλυτώσῃ ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ ἀπαλλαγθῇ ἀπὸ τὸν κακὸν ποιμένα, λέγει τὸ, *Κύριος ποιμαίνει με* (Ψαλ. 22,1). Καὶ ὅχι πλέον εἰς ἐμὲ θάνατος, ἀλλὰ ζωὴ, ὅχι πλέον πτώσις, ἀλλὰ ἀνάστασις, ὅχι πλέον τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια. Καὶ ἡ βοήθεια αὐτῶν παλαιωθήσεται ἐν τῷ Ἄδῃ. Ἡ διὰ τὸν θάνατον λέγει τοῦτο, ὅστις δὲν ἔμπόρεσε μὲ δὴν τὴν ἰσχυράν φρουράν του να κρατήσῃ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ποιμαινομένους, ἐξ αἰτίας ἐκεῖνου ὅστις κατελύσε τὸν το Ἄρατος ἔχοντα τοῦ θανάτου (Ἑβρ. 2,14), τῶν ὁποίων δὴ ἡ βοήθεια εἶνε γι-

λέγει ὁ ἱερός Θεοφύλακτος ἂν καὶ λέγεται περὶ αὐτῶν ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ βλέπουσι (Ἰωάν. 1,· διότι τοῦτο φανερῶναι τὸ ὅτι μόνον φανταζονται τὸν Θεόν. Λέγει δὲ καὶ ὁ Οὐρανοφάντωρ Πατὴρ· « Νομίζω δὲ ὅτι ὅχι τῆς ἀνθρωπίνης μόνον φύσεως ἀλλὰ καὶ καθὲ λογικῆς φύσεως ἀνωτέρα εἶνε ἡ κατανόησις τοῦ Θεοῦ (Λογ. 1 κατὰ Εὐνομ.) Ὅμοιος ὁ Χρυσορρήμων (Ὁμιλ. 15 εἰς Ἰωάννην). Ὁ δὲ μακάριος Θεοδώρητος οὕτω θεολογεῖ· « Δὲν βλέπουσι τὴν θεϊαν οὐσίαν οἱ ἄγγελοι, τὴν ἀπερίγραπτον, τὴν ἀκαταληπτον, τὴν ἀπερινόητον, τὴν περιληπτικὴν τῶν ὅλων, ἀλλὰ δοξαν τινὰ τῇ αὐτῶν φύσει συμμετρομένην ».

ροντική και αδύνατος. Και τότε θα αποδειχθῇ ποία εἶνε ἡ μορφή
 θεία τῶν ἀνθρώπων, ἐκείνων τοῦ ἐπλανηθῆσαν εἰς τὰς σκιεῖς τῶν
 D και υπερφανευνονται διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δοξάν, καὶ τὴν ἐξουσίαν.¹ «Εν τῷ Ἄδῃ παλαωθήσεται» διότι θα ἀποδειχθῇ
 ἡ ἀδυναμία τῶν. Ἡ μετὰ τὴν ἐκείνην ἰσως διὰ τῶν λόγων αὐ-
 τῶν ὅτι ἡ βοήθεια τῆς, ποία, θα ἔρουν ἀπὸ τοῦ Κυρίου οἱ δι-
 καιοὶ ἔσοι ἐλυτρωθῆσαν ἀπὸ αὐτοῦ, θα παραταθῇ καὶ θα ἐξα-
 κολοῦσθῃ καὶ εἰς τὸν Ἄδῃν. Διότι δὲν ἔλαβον ἀκμή, τὰς ὑπο-
 σφίσεις, μετὰ τὸ νὰ ἐπεβλέψεν ὁ Θεὸς ὁ ἰδικτὴν μας, ὅτι μὴ ἕνα
 πρᾶγμα πολὺ ὑψήλο, καὶ πολὺ ἡσυμναστον, νὰ μὴ ἀπολαύσων
 τὴν τελειαν μαλασιότητα, ὡρὶς ἐλῶν, ἔσοι ἀπέθανεν πρὸ ἡμῶν
 (Ἐβρ 11 40). Πλὴν ὁ Θεὸς λυτρώσεται τὴν ψυχὴν μου ἐκ
 χειρὸς Ἀδου, ὅταν λαμβανῇ με. Σαφῶς προφητεῖται ἐνταῦθα ὁ
 Δαβὶδ διὰ τὴν καταβάσιν τοῦ Κυρίου εἰς τὸν Ἄδῃν, ὅστις μαζὶ
 μὲ τούς ἄλλους θα ἐλευθερώσῃ καὶ αὐτοῦ τοῦ προφήτου τὴν
 ψυχὴν, ὥστε νὰ μὴ ἀπομείνῃ ἐκεῖ.

E Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ἢ ὅταν πληθυνθῇ
 ἡ δόξα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Εἶνε ἀναγκαῖον νὰ ἀκουσθῇ καὶ αὐτὸ
 τὸ κήρυγμα ἀπὸ ἑσούς κατοικοῦν τὴν οἰκουμένην, καὶ ἀπὸ τοὺς
 γηγενεῖς, καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τοὺς πλοῦσιους τῶν-
 ἄμα καὶ τοὺς πενήτας. «Νὰ μὴ ἐσθῆσαι ὅταν πλουτήσῃ ἕνας
 ἄνθρωπος». Ὅταν, λέγει, ἴδῃς κανένα ἀδίκον μὲν νὰ εἶνε πλου-
 σιος, δίκαιον δὲ νὰ εἶνε πτωχός, νὰ μὴ ἐσθῇ ἡ ψυχὴ σου, νὰ
 μὴ ταρπῇ ὁ νοῦς σου, ὅτι τάχα δὲν ὑπάρχει πονήεντα πρόνοια
 τοῦ Θεοῦ, ὅπου ἐπιβλέπει τὰ ἀνθρώπινα; ἢ ὅτι ὑπάρχει μὲν ἰσως
 κατὰ τὴν ἡθελή ἐπιβλέψας, ἀλλ' ἐμὼς δὲν θάναται καὶ ἕως εἰς τὸν
 τόπον τῆς γῆς, ὥστε νὰ ἐπιβλέπῃ καὶ τὰ ἰδικὰ μας πρᾶγματα.
 Διότι ἐὰν ὑπῆρχε πρόνοια, τότε αὕτη θα ἐμοιραζέιν εἰς τὸν κα-
 187 A θενὰ τὸ μεριδίον ὅπου του ἀνήκει, ὥστε νὰ γίνωνται μὲν πλου-
 σοὶ οἱ δίκαιοι, ἔσοι ἡξιοῦν νὰ μεταχειρισθῶν καθὼς πρέπει τὸν

¹) Δι' αὐτοῦ ἐρμηνεύεται ὁ στ. γ' α' Εξ τῆς δοξῆς αὐτῶν ἐξώ-
 σθησαν».

πλοῦτόν των, νὰ ᾔνε δε πτωχοὶ οἱ κακοί, ὅσοι μεταχειρίζονται
 ὡσάν ἓνα ὄργανον διὰ τὴν κακίαν των τὸν πλοῦτον. Ἐπειδὴ λοι-
 πον υπάρχουν πολλοὶ ἄνθρωποι μεταξὺ τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν γη-
 γενῶν ὅπου ἔχουν αὐτὰς τὰς ἰδίας, καὶ θαρροῦν ἐτι ἐξ αἰτίας τῆς
 φαινομένης αὐτῆς ἀνωμαλίας εἰς τὸν μοιρασμὸν τῶν βιωτικῶν
 πραγμάτων, ὁ κόσμος εἶνε χωρὶς πρόνοιαν, πρὸς αὐτοὺς ομιλεῖ
 ὁ λαγός, μὲ το νὰ θέλῃ νὰ καθυπαχάσῃ τὴν ταραχὴν ὅπου προέρ-
 χεται ἀπὸ τὴν ἀμάθειάν των αὐτοὺς δὲ πρῶτους ἰσα-ἰσα ὁ προ-
 φῆτης ἐπροσχάλεισεν εἰς τὴν ἀκροασιν αὐτῆς τῆς διδασκαλίας
 Ἰσως δὲ ἀποτείνεται ὁ προφητὴς καὶ πρὸς μόνον τὸ προσωπον B
 τοῦ πένητος καὶ λέγει. Νὰ μὴ φοβῆσαι συ ὁ πένης, ὅταν πλου-
 τήσῃ ἓνας ἄνθρωπος. Διότι αὐτοὶ προ πάντων οἱ πένητες ἔχουν
 ἀνάγκην παρηγορίας, διὰ νὰ μὴ τρομάζουν τοὺς ἀνωτέρους των.
 Διότι κανεν ὄχιλος, λέγει, δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν πλουσιον ὁ ὅποιος
 ὅταν ἀποθνήσκῃ δὲν ἐμπορεῖ νὰ λάβῃ τὸν πλοῦτον μαζί του ὁ
 ὅποιος μάλιστα τὸσον μόνον ἐκέρδαιεν ἀπὸ τὴν ἀπολαυσιν τοῦ
 πλοῦτος, ὅσον νὰ μακαρισθῇ μόνον ἡ ψυχὴ του εἰς τὴν ζωὴν
 αὐτὴν ἀπὸ τοὺς κολακας. Κατὰ οὖν τὸν θάνατον του δὲν θὰ λάβῃ
 μαζί του, λέγει, ὅλην αὐτὴν τὴν ἀφθονίαν μόνον ἓνα φόρεμα θὰ
 λάβῃ ὅπου νὰ σκεπάξῃ τὴν ἀσχημωσύνην του καὶ μάλιστα ἐάν
 ρανῇ καλὸν αὐτὸ εἰς ἐκείνους ὅπου θὰ ἐνδύσουν τὸν νεκρον. Ἀρ- C
 κητον θὰ εἶνε δι' αὐτὸν νὰ λάβῃ ὀλίγην γῆν, ἀφοῦ καὶ αὐτὴ
 ἀκομὴ ἀπὸ οἴκτον καὶ εὐσπλαγγίαν παραχωρῆται εἰς αὐτόν
 ἀπὸ ἐκείνους ὅπου θὰ τον κηδεύσουν, οἱ ὅποιοι τοῦ προσφέρουν καὶ
 αὐτὰ ἀπὸ ἐντροπὴν πρὸς τὴν κοινὴν τῶν ἀνθρώπων ὅλων φύσιν,
 ὅχι διότι τοῦ κάμνουν καμμίαν χάριν ἰδιαιτεραν, ἀλλὰ διότι
 θέλουν νὰ τιμηθοῦν μὲ αὐτὸ τὴν ἀνθρωποτητα (1).

Νὰ μὴ εἶσαι λοιπὸν μικρόψυχος ἀπέναντι αὐτῶν ὅπου συμ-

(1) Διὰ τῆς περιόδου αὐτῆς ἡρμήνευσεν ὁ Ἅγιος τοὺς στίχους
 α' Ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν ληφεται τὰ πάντα οὐδὲ συγκα-
 ταθῆσεται αὐτῷ ἡ δοξα αὐτοῦ· ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ
 εὐλογηθήσεται.

θαίνουν εις την παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ νὰ περιμένγῃς τὴν μακαρίαν καὶ ἀτελευτήτα, ἔχειν τὴν Δίεστι θὰ ἴδῃς τότε ὅτι ὁ οὐρανὸς τοῦ συμβαίνειν εἰς τὸν δίκαιον ἢ πένις καὶ ἡ περὶ φροντισὶ καὶ ἡ στερτῆς τῆς τρυφῆς καὶ ἀνεσείως. Καὶ διὰ τοῦτο νὰ μὴ παραγῇς τῶρα δι' αὐτὰ ὅπου νομίζονται καλὰ ὅτι τάχα με σέβειαν αὐτὰ διαμοιράζονται. Διότι θὰ ἀκούσῃς με ποῖον τρόπον

D εἰς μὲν τὸν πλοῦσιον θὰ λεγθῇ ἀπειλαβὲς τὰ αγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου (Λουκ 16 25), εἰς δὲ τὸν πτωχόν ὅτι ἔλαβεν ὁμοίως τὰ κακὰ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ. Διὰ τοῦτο βίβλια κατοπιν ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτὴν ὁ μὲν πτωχὸς ἔχει παρηγορίαν, ὁ δὲ πλούσιος οὐδὲν νῆται βασανίζομενος.

Ἐξομολογήσεται σοι, ὅταν ἀγαθύνῃς αὐτῷ Διὰ τὸν ποῖον ἄνθρωπον ὅπου νομίζει ὅτι μόνον τὰ πλεονεκτηματα καὶ κέρδη τῆς παρουσίας ζωῆς εἶναι ἀγαθὰ, ὁ πλούσιος δηλαδὴ καὶ ἡ υἱία καὶ ἡ ἐκουσία, δι' αὐτὸν λέγει ὁ Προφήτης, ὅτι αὐτὸς δοξολογῇ τὸν Θεὸν ὅταν τοῦ παρεγῇ ἀγαθὰ· εἰς τὰς δυστυχίας ὁμῶς ἐκφέρει ἐναντίον τοῦ κάθε εἶδους βλασφημίαν. Διότι ὁ προφήτης ἐνταῦθα δὲν ὁμιλεῖ διὰ τὸν πέντητα, ἀλλὰ ἀποτεινεται πρὸς τὸν Θεόν, εἰς τὰς ἄλλας δὲ κατηγορίας κατὰ τοῦ πλοῦτου προσθετεῖ

E τῶρα καὶ τό ὅτι ὁ πλούσιος μόνον εἰς τὰς εὐτυχίας τοῦ ευχαριστεῖ τὸν Θεόν· ὅταν δὲ τοῦ συμβοῦν ὀλίγα θλίβειρα περιστάτικὰ τότε δὲν εἶναι πλέον ὁ ἴδιος. Ἀπαράλλακτον ἀκριδῶς εἶναι καὶ τὸ ἐπιχείρημα ἑκεῖνο το ὅποσον ὁ διάβολος ἔλεγεν ἐναντίον τοῦ Ἰωβ, διὰ κατηγορίαν τοῦ, ὅτι ὁ Ἰωβ δὲν σέβεται ὄψεαν τὸν Κύριον (Ἰωβ 1, 9), ἀλλὰ εἰς ἀντιμισθίαν τῆς εὐσεβείας τοῦ λαμβάνει τὸν πλοῦτον καὶ τὰ ἐπιλοιπα ἀγαθὰ. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἰσα—ἰσα διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, ἐγγυμνωσεν αὐτὸν ἀπὸ ὅλα ὅσα εἶχεν, ἵνα φανῇ πέρα—πέρα δὲ αὐτοῦ ὅλων τῶν παθημάτων τοῦ ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἐγγνώμων ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου ἑαίνου.

Εἰσελεύση ἕως γενεᾶς πατέρων αὐτοῦ (1) Νομίζω ὅτι ἐν

(1) Ὁ ἰσὸς Θεοδωρικὸς γράφει ὅτι ὁ Ἀλλας ὁ Συμμαχος καὶ ὁ Θεοδωριὸν ἐξέδωκεν εἰσελεύση. Αὐτὸ δὲ ἡ γράφη ὑπάρχει καὶ ἐν

ταῦθα ὁμιλεῖ ὁ Προφήτης δια τὸν ἁμαρτωλόν, ὅτι τόσον μόνον 188
γνωρίζει, τὸν Θεόν, ἔσαν τοῦ παρεδωκεν ἢ συντηθεῖν τῶν προγονῶν
τοῦ μὲ τὴν ἰδιὴν του δε δύναμιν τῆς θρονήσεως οὐδὲν περι-
πλέον ἀποκτᾷ, οὕτε προσθεῖται εἰς τὸν ἑαυτὸν του τι ὥστε νά
φθάσῃ εἰς τὴν ἐπιγνωσιν τῆς ἀληθείας Τόσον μόνον λοιπόν, ἔ-
χει, ἔρχεσαι σὺ, ὦ Θεε εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ τόση μόνον ὑπάρ-
χει ἐντὸς τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἡ περὶ σοῦ ἐννοια ὅση ὑπᾶρχε καὶ
εἰς τὴν γενεὰν τῶν προγονῶν του. Καὶ ἐνταῦθα ὁ ψαλμὸς θέλει
νά παραστήσῃ τὴν μεγαλὴν ἀργίαν καὶ νωθρότητα τῆς διανοίας
τοῦ πλουσιοῦ καὶ ἔλθῃ τὴν προσηλωσιν εἰς τα γήϊνα καὶ τὴν φι-
λοσαρκίαν ἐκείνου, ὁ ὅποῖος κρύβεται μέσα εἰς πλοῦτον καὶ τρυ-
φὴν καὶ ἔχει καταπιεγμένον τὸν νοῦν του μὲ τὰς βιωτικὰς μα-
ρίμνας. Δια τοῦτο, ἕως αἰῶνος οὐκ ὄψεται φῶς Διότι ὅσοι 8
παρέδωκαν τὸν ἑαυτὸν των εἰς τυφλοὺς διδασκάλους νά τοὺς
ὁδηγήσουν, ἔστησαν τὸν ἑαυτὸν των ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ
φωτός. Ἐχει δὲ ἀδόμη καὶ μίαν τοιαύτην περιπευ ἐννοίαν τό,
«Εἰσελευσὴ ἕως γενεᾶς πατέρων αὐτοῦ» Τουτέστι δὲν τιμωρεῖς
ὦ Θεε, ἐκείνους ἐποὺ αἰχμαλωτισθῆσαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτωλὴν ζωὴν
καὶ ἀπὸ δοξασίας πατροπαράδοτους μὲν ἀλλὰ ξίνας καὶ ἐναντίας
εἰς τὴν εὐσεβείαν, δὲν τιμωρεῖς μόνον αὐτοὺς, ἀλλὰ ἀνακρίνεις νά
εὕρῃς καὶ τοὺς ἀρχηγούς των πονηρῶν ἐκείνων διδασκαλιῶν. Καὶ
αὐτὸ ἀκρὶς σημαίνει τὸ «Εἰσελευσὴ ἕως γενεᾶς πατέρων αὐ-
τοῦ». Διότι ἔχει μόνον ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ἔχει πονηρὰς καὶ αἰρετι-
κὰς περὶ τοῦ Θεοῦ ἰδέας εἶναι ὑπεύθυνος, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ 9

τινὲς κώδικες τοῦ Μ Βασιλείου ἄλλοι ἕως κώδικες φέρουσι τὴν
γραφὴν εἰσελεύσεται, τὴν ὅποιαν φέρει καὶ ἡ ἐκδοσις τῶν Ἐβδομή-
κον-α Ἐντεῦθα ἡ Ὁμιλία ἐξακολουθεῖ συμφωνῶς με τὴν γραφὴν
εἰσελεύσῃ Ὁ δὲ σοφὸς Ζυγκθηνὸς ἀπὸ τὴν γραφὴν εἰσελεύσεται
ἐξηγεῖ Ὅταν ὁ πλουσιὸς καὶ ἀδικὸς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, θὰ εἰσέλθῃ
μετὰ εἰς τὰ κατώτατα μέρη τῆς γῆς καὶ ἕως τοῦ Ἄδου ὅπου εὐρι-
σκεται ἡ γενεὰ τῶν πατέρων του ἡ δὲν θὰ ἴδῃ πλέον φῶς ὁ τα-
λαιπῶρος πλούσιος ἕως ὅτου ὑπαρξῇ ὁ μέλλων αἰὼν, ἤτοι αἰωνίως.

ἐγείνεν ὁδηγὸς τούτων εἰς τὴν ἀπώλειαν αὐτῇ. Τοιοῦτοι δὲ εἶνε ἡμεῖς οἱ ποὺ καὶ τὴν τρογὸν αὐτῇ λαλοῦν ἐκτρονομήσαν καὶ δυσκολόνηπτον αὐτὴν ἔκαμα, μετὰ τὸ νὰ ἐστειλωθῇ εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τῆν μακρογρῶνον συνηθέαν « Ἐως αἰῶνος οὐ ἔσται ῥῶς ». Διότι ἀποστελλόνται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων (Ματθ. 8, 12) Καὶ τοῦτο παθαίνουν κατὰ τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν μετὰ τὸ νὰ ἔπραττον τὰ φανῆλα ἐμμελῶς τὸ σῶς « Ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνέχευε, παρασυνέβηκε τοῖς κτηνεσὶ τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὠμοιώθη αὐτοῖς ». Φθάρως εἶνε ὁ λόγος οὗτος. Ὁ ἄνθρωπος ἐπεὶ εὐαγέον τι καὶ παραμικρὸν ἦτο κατώτερος ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, περὶ τοῦ οὐρανοῦ λέγει καὶ ὁ Σολομὼν. Μέγα ἄνθρωπος καὶ κίμιον ἀνὴρ ἐλεῆμων οὗτος ἐπειδὴ δὲν συνησθάνθη τὸ μέγα αὐτοῦ ἀξίωμα, ἀλλ' ὑπεκυβεν εἰς τὰ πάθη τῆς σαρκὸς, « παρασυνέβηκε τοῖς κτηνεσὶ τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὠμοιώθη αὐτοῖς ».

ΟΜΙΛΙΑ

Εἰς τὸν Πεντηκοστὸν ἑνατὸν ψαλμὸν ι

Ἐνῷ ἐβλεπον ἐξ ἑνὸς μὲν τὴν προθυμίαν σας εἰς τὸ νὰ με ἀκούσητε, ἐξ ἄλλου δὲ τὴν ἐξάντλησιν τῶν σωματικῶν μου

(1) Ἡ ἐκδοσις τῶν Περσῶν περιγεῖται τὴν εἰς ἐπιγραφὴν εἰς τὴν παρὸντα ἀκλῆμα « Εἰς τὸ τέλος τοῖς ἀλλοιωθησομεσιν ἔτι εἰς σπηλογραφίαν τῷ Δαβ. δ. εἰς δ. δμην, ὅπου ἐνεπύρισε τὴν Μεσοποταμίαν Συρία καὶ τὴν Συρίαν Σύβα, καὶ ἐπεστρέφεν Ἰσαβ, καὶ ἐπάταξε τὸν Ἰσὼμ ἐν τῇ φραγγί τῶν κλών, δώδεκα χιλιάδας ». Ἀλλ' ἡ ἐπιγραφὴ οὔτε δὲν ὑπάρχει εἰς κινέν ἐκ τῶν 12 χειρογράφων τοῦ Ἀγίου, οὔτε εἰς τὰς ἄλλας ἐκδοσεις. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ ἡμετέρος ἐκδοτὴς φρονεῖ ὅτι προσετέθη ὑπὸ τῶν τυπογράφων εἰς σαφηνεῖαν τῆς εἰκηνσεως καὶ ἐρμηνείας τοῦ Ἱεράρχου Σημειοῦμεν ὅμως ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ὑπάρχει ἀπαραλλάκτως εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν Ἑβδομήκοντα.

δυνάμεων ἀπο τὴν ἀσθενειαν (1) μετ' ἤλθεν εἰς τὴν φαντασίαν
 μια εἰκὼν παριστάνουσα νηπίον το σποῖον εἶνε μὲν ἀνεπτυγμε
 νον πλέον ἀρχετὰ ἀλλ' ἔμως δὲν ἔχει ἀκροχ, ἀποκοπῇ ἀπο το B
 γάλα, καὶ μὲ το να πεινᾷ καὶ να ἔλγῃ νη φάγη, ἐνοχλεῖ συρνα
 την μητρικην θηλῆν, ἡ οποία ἔμως ἀπο την ἀρρωστιαν τῆς
 μητρὸς εἶνε ὅλως ὀϊόλου ἀποξηραμμενῇ, Ἡ μητέρα του ἂν καὶ
 καταλαμβάνει ὅτι ξηραὶ εἶνε α' ττγαὶ τοῦ γάλακτος αὐτῆς
 ἔμως ἐπειδὴ σύρεται μὲ δύναμιν καὶ σπαρασσεται ἀπο το νηπίον
 ὁποῦ πεινᾷ, τοῦ παρε/ει τον μαστον ἔργι δια να το θρεφῇ, ἀλλὰ
 δια να παυση τοῦλα/ιστον να χλαυήμηρῇζῃ Ἔτσι λοιπον καὶ
 ἡμεῖς ἂν καὶ εἰμὲθα ὅλως ὀϊόλου καταξηραμμ νοι ἀπο την μακρὰν
 αὐτὴν καὶ ποικίλῃν ἀρρωστιαν, ἔμως τρσαγ/λομεν προσμιάς
 ἔργι δια να λάβητε κάποιαν ἀξίαν λόγου, ἀπολαυσιν ἀπο τον λο
 γον μου, ἀλλὰ δια να σὸς ὤσωμεν μιαν ἐπασῶηποτε κληρο- 189
 φορ ἂν καὶ ικανοποιησιν' ὁῖοτι ἡ ὑπερβολικὴ πρὸς ἡμε ἀγάπη σας A
 ἀρκεῖται καὶ εἰς μόνην την θωνην μεν ἀπ' ὧς, ὥστε ἀκου-
 οντες με μενον να καταπραύνητε τον πόθον σποῦ ἔγχετι εἰ' ἡμε.
 Ἄς δευθῇ λοιπον σημερον ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ την προσφώ-
 νησιν μου αὐτὴν, καὶ ἄς μάθῃ να λενῇ καθὼς εἶνε πρεπον τὴν
 στιχον σποῦ πρὸ μικροῦ ἐψαλλαμιν Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐν
 θλίψεως, καὶ ματαία σωτηρία ἀνθρώπων Ἡ ἐννοια τοῦ ψαλ
 μοῦ, καθὼς βλέπετε, δὲν μᾶς ἐπιτρέπει ἴσως οὔτε να προφασιζώ-
 μεθα ἀρρωστιαν ἀφοῦ εἶνε βεβαιον ὅτι ἡ θλίψις βοήθειας πρόξενος
 γίνεται καὶ ὅγι ἀρρωστίας ἀφορμῇ Εἰς ἐκεινους λοιπον ὁποῦ
 ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀπειδιώχθησαν μακρὰν ἀπο τον B
 Θεόν, ἐπειτα ἐξ ἀπὸς φιλανθρωπίαν ἔγειναν πάλιν δεκτοὶ πλησιον
 του, πολὺ κατάλληλον εἶνε να λένουν Ὁ Θεός, ἀπώσω ἡμᾶς,
 καὶ καθεῖλες ἡμᾶς ὠργισθῆς, καὶ φκτείρησας ἡμᾶς. Ἀλλὰ
 καλλίτερον ἀφοῦ ο λόγος μᾶς ἐοῖρεν εἰς την συνεχείαν τῶν
 νοημάτων τοῦ ψαλμοῦ, ἄς ἐπιχειρησωμεν τὴν ἐξηγησίν του ἐν
 μέτρῳ, ἔσον ἐπιτρέπουν αἱ δυνάμεις μας.

(2) Παρὶ τῆς διαρκοῦς ἀσθενείας τοῦ Ἀγίου ἰδε Προλεγόμενα.

Ἡ ἱστορία τοῦ παρόντος ψαλμοῦ αὐτολεῖται μέν, σύμφωνα μέ τὴν ἐπιγραφὴν του, δὲν εὑρίσκεται πουθενά μέχρι σημερον εἰς καμμίαν ἀπο τὰς θεοπνευστοῦς Ἱστορίας Ἀλλ' ἔμως ὅσα εἶνε σύμφωνα καὶ σχετικὰ μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ψαλμοῦ, γμποροῦν νὰ τὰ εὑρουν εἰς τὸ δευτερον βιβλίον τῶν Βασιλειῶν, ὅσοι μὲ φιλοπονίαν ἐρευνῶσιν αὐτά Ἐκεῖ ἀναφέρονται τὰ ἐπόμενα «Καὶ ἐφένευσε, λέγει, ὁ Δαβὶδ τὸν Ἀδραζαρ τὸν υἱὸν τοῦ Ραάβ, βασιλεῖα τοῦ Σωβά, ἐνῶ διευθυνετο οὗτος νὰ ἐπιβάλλῃ χεῖρα ἐπάνω εἰς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν καὶ νὰ καταλάβῃ τὸ μέρος ἐκεῖνο. Ἀλλ' ὁ Δαβὶδ τὸν ἐπροφθάσε καὶ ἐκorieυσε γιγλια ἄρματα ἀπὸ ὅσα πράγματα εἶχεν ἐκεῖνος, καὶ συνέλαβεν ἐπτὰ χιλιάδας ἰππέων καὶ εἰκοσι χιλιάδας πεζῶν Καὶ κατέστησεν ἀχρηστὰ ὁ Δαβὶδ ὅλα τὰ ἄρματα τοῦ Ἀδραζαρ καὶ ἀπέμειναν ἀπὸ αὐτὰ ἑκατὸν μόνον ἄρματα » (Β' Βασ 8, 3—4)

Καὶ μετ' ὀλίγον λέγει «Κοὶ ἐβασίλευσιν ὁ Δαβὶδ ἐπάνω εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν. Καὶ ἔρηνεν ὁ Δαβὶδ τὸν λαόν ἀπονέμων εἰς αὐτὸν δικαιοσύνην, ὃ δὲ Ἰωαβ ὁ υἱὸς τῆς Σαρουίας ἦτο ἀρχιστράτηγος αὐτοῦ.» (Αὐτόθ. 15—16). Καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν «Καὶ ἐστειλαν οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀμνὼν καὶ ἐσυναξάν μισθοφόρους ἀπὸ τὴν Συρίαν Ρωώβ καὶ ἀπὸ τὴν Συρίαν Σωβά εἰκοσι χιλιάδας στρατὴν καὶ εἶδεν ὁ Ἰωαβ ὅτι θὰ συναφθοῦν κατ' αὐτοῦ μάχαι καὶ ἐξελεξε τοὺς πλέον ἀνδρείους στρατιώτας ἀπὸ ὅλον τὸ ἔθνος τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ παρετάχθη ἐναντίον τῆς Συρίας Καὶ εἶδον οἱ δοῦλοι τοῦ Ἀδραζαρ ὅτι ἐσφαλάν ἀπεναντι τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, καὶ κατέφυγον αὐτομόλησαντες πρὸς αὐτόν, καὶ ἔγειναν δοῦλοι του (Β' Βασ. 10, 9—19) Με αὐτὴν τὴν περικοπὴν τῆς Ἱστορίας εὑρισκομεν ὅτι συμφωνεῖ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ ψαλμοῦ. Πλὴν ἐν μόνον ἐναντιοῦται εἰς αὐτὸ, ὅτι ὁ τίτλος τῆς ἐπιγραφῆς ἀναφέρεται εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὅταν ὁ Δαβὶδ πλέον εἶχε γινεῖ ἐνδοξοτατος ἀπὸ ὅλα τὰ προηγουμένα ἔτη τῆς βασιλείας του, καὶ περιφανέστατος διὰ τὰ πολεμικὰ του ἀνδραγαθήματα. Ὡστε εἶνε ἀξίον νὰ ἐρευνήσῃ κανεὶς ὁ αὐτὸ ἀρχίζει τὸν ψαλμὸν αὐτὸν ἀπὸ ὀδυρμούς καὶ θρηγῶν, ἐνῶ ἔπρεπε

τουναντίον να εἶνε περιχαρὲς καὶ εὐχαριστῶμενος διὰ τὰ κατορ-
 θώματά του. Διότι ἀλλαι βεβαίως εἶναι αἱ ζῶναι τῶν ἑορταζόν-
 των καὶ ἀλλαι τῶν πενθούντων. Τα δὲ ἐνίκησεν εἶναι πάντοτε
 θέμα πανδήμου ἑορτῆς οὐκ μόνον εἰς στρατιώτας, ἀλλὰ καὶ εἰς
 γεωργούς καὶ ἐμπόρους καὶ χειροτέχνους, καὶ εἰς ἕλους ὅσοι κα-
 τοπιν ἀπὸ ἑνα πολέμου μεταχρῶν ἀπὸ τὰ ἀνάθη τῆς ειρήνης.
 Πῶς λοιπὸν λέγει ὅτι, «ὁ Θεὸς ἀπώσω ἡμᾶς καὶ καθίλες ἡμᾶς.»
 Καὶ ὡς βλέπομεν ἐπὶ ὁ Θεὸς ἐδοθήσας τοὺς νικητάς. Πῶς δὲ
 ὁ Θεὸς κατεσυντήρην ἐκείνους ἀπὸ τοσόν πολὺ αὐξήσιν εἰς
 τὸν πόλεμον, πλην τῆς νίκης, παραχωρήσας εἰς αὐτοὺς ὅπλα
 καὶ ἄρματα, ἀμάξας ὁγδοῦν, πολεμικάς, καὶ ἵππους καὶ ὑπηκό-
 ον, καὶ χώραν φόρου ὑποτελῆ, τὴν Ἀραβίαν ὅλην τὴν Φοι-
 νικὴν, τὴν Μισσην τῶν πεταμῶν. (1) Ἀξίζει λοιπὸν τὸν κοινὸν νᾶ
 προσεξωμεν καὶ ἐρευνήσωμεν μὲν πῶς τα λεγία αὐτὰ τοῦ ψαλ-
 μοῦ ἐννοοῦν καμμίαν ἀγαθίαν ἐπὶ ὅπως ἐδείξαν κατοπιν εἰς
 τὸν Θεὸν εἰ νικηταί. Διότι ἐκεῖνος ἀπὸ ἐφρονίσει προηγήτερα τὸν
 Ἀδραζάρ, τὸν βασιλεῖα Σωδᾶ, ἔλαβεν δὲ ἀπὸ αὐτοῦ χίλις ἄρ-
 ματα, καὶ ἑπτα χιλιάδας ἵππων, καὶ εἴκοσι χιλιάδας πεζῶν,
 καὶ ὕστερον δὲ πάλιν ὑπεδούλωσεν τὸν βασιλεῖα τῆς Συρίας
 ὅπου εἶχε δρᾶμει εἰς βοήθειαν τοῦ ἑταίστου ἐκείνου, καὶ τὸν
 ἔκαμν φόρου ὑποτελῆ, καὶ εἰς μίαν στιγμὴν ἐφονεύσεν ἐν συν-
 ὄλῳ εἴκοσι δύο χιλιάδας στρατιώτας τοῦ, καὶ τρίτην δὲ νικη-
 ἀκόμη ἐκέρδησεν ἀπὸ τοῦς υἱοῦς τοῦ Ἀμνών, ἀπὸ παρτάχθη-
 σαν πλησίον τῆς πύλης τῆς πόλεως, διὰ μεσοῦ τοῦ ἀριστρα-
 τηγοῦ τῶν Ἰσθᾶβ, ὁ ὅποιος ἀφου διήρκεσεν εἰς δύο μέρη τὸν στρα-
 τὸν τοῦ, πρὸς ἄλλους μὲν συνεκρούσθη, κατὰ μέτωπον, ὅλλους
 δὲ διὰ κυκλώσεως ἐκ τῶν νότων, συνέλαβεν αἰχμαλώτους πᾶς,
 λεγῶ, ὕστερον ἀπὸ τα τοσόν λαμπρά κατορθώματα, τοσόν σκυ-

190
A

B

(1) Μᾶλλον τῶν πεταμῶν ἀνακρίσει ὁ ἄγγελος τὴν Μετοπαστηνὴν
 τὴν διασημὸν ἐπαρχὴν τῆς Συρίας ὡς κειμένην ἀπὸ τῶν πετα-
 μῶν Εὐφράτου καὶ Τίγριδος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁμοίως ὀνομαζομένη
 τὴν χώραν αὐτὴν καὶ ἄλλαι ἐκ τῶν Πηλεσίων τῆς Ἑλλάδος.

θρώπα και τὸσον πένθος ἡμῶν φησιν ἡμεῖς λέγων· «Ὁ Θεὸς
 ἀπώσω ἡμᾶς καὶ καθύψω ἡμᾶς ὡρμήσῃς καὶ ὠκυέρησας ἡμᾶς.»
 Ταῦτα ἐξετάζοντες συμπεραίνομεν ὅτι ὁ μὲν καιρὸς εἰς τὸν
 ὅποιον ἀνατίθεται ὁ τίτλος τῆς ἐπιγραφῆς ὅτι ὁ καιρὸς τῶν
 κατορθωμάτων ἢ δυναμειδῶς καὶ σκευασία αὐτῶν ἐκείνη ἐκ-
 φησαν τότε, τοῦ Πρωτοῦ ἀνατίθεται εἰς τὸ τέλος τέλος
 δὲ ἐννοεῖται ἐκεῖνος ἐπὶ μεγάλῃ καὶ ἐπισημῇ ἐκ τῆς συντέλειαν τῶν
 αἰώνων. Διὰ τοῦτο προσέτιτε καὶ μετὰ τοῦτο καὶ καὶ ἐκείνη ἐκφρα-
 σία τοῦς ἀλλοιωθησομένοις, ὅτι καὶ ἐκείνη ἐκφραστὴ ἐπὶ με-
 λους να ἀλλάξουν καὶ μεταστῇσιν. Ἡ δυναμειδῆ δὲ ἐν ἐννοη-
 σωμεν τοῦτο ἀπαξίως δὲ ἐκεῖνος ἐκείνη τῶν συντελειῶν με-
 το να διαδαινη εἰς ἐκείνη ἐκείνη τῶν συντελειῶν αὐτοῦ ὡφελεία
 Διότι, ἀλλοιωμένοι καὶ ἀλλοιωθησομένοι εἰναι ὅσο μᾶλλον τὴν
 εἰδαν σωματικὴν καταστάσιν ἐκείνη τῶν ἐκείνη τῆς ζωῆς
 τῶν, μᾶλλον μετὰ τὴν εἰδαν ἐκείνη τῶν ἐκείνη τῆς ζωῆς πάντοτε,
 ἀλλὰ κατὰ τὸ σῶμα μὲν ἀλλάξουν σύμφωνα μετὰ τὴν ἀλλαγὴν
 τῶν διαφορῶν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ δὲ τὴν ἐκείνη τῶν
 μεταβάλλονται σύμφωνα μετὰ τὰ διαφορὰ ἐπισυμβαίνοντα εἰς αὐ-
 τοὺς περιστατικά. Ὅτι διαφορετικοὶ εἰμὲθα ὡς ἄνθρωποι εἰς τὴν
 παιδικὴν ἡλικίαν διαφορετικοὶ εἰμὲθα νεοὶ καὶ διαφορετικοὶ
 ὅταν γεινωμεν ἄνδρες, καὶ ὅταν πάλιν γηράσωμεν, ὅπως διαλο-
 ἀλλάξομεν. Καὶ διαφορετικοὶ πάλιν εἰμὲθα εἰς τὰς πλείους γαρ-
 μισμους περιστάσεις τῆς ζωῆς μας, ἄλλοι δὲ ἐξ ἄλλων γινό-
 μεθα ὅταν περιπεσωμεν εἰς μιαν συνεχίαν πλὴν σκληρῶν περι-
 στατικῶν τοῦ βίου μας ἄλλοι εἰμὲθα ὅταν ἀρρωστοῦμεν, καὶ
 ἄλλοι ὅταν υγιαίνωμεν· ἄλλοι εἰς τοὺς γάμους καὶ ἄλλοι εἰς τὰ
 πένθη. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐπιγραφή, ὑπάρχει εἰς μελλόντα χρόνον,
 οὐδὲ ἐκεῖνος ὁ γηράθη ἐπὶ θ' ἀλλάξουν, ἡμπορεῖ να περιεγῇ ἡ
 λέξις μίαν ἐνδείξιν προφητείας, καὶ εἶνε ὅπως πλέον σύμφωνα να
 ἐννοῶμεν ἀλλοιωθησομένους ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ἀφῇσιν
 τὴν εἰς τὰ μάταια πράγματα συνθηθειαν τῶν προγονῶν τῶν,

(¹) Περὶ τούτου ἴδε ἐν ἐκτῶσι ἐν σελ. 221.

μέλλουν να κανονίσουν τὴν πολιτείαν τῶν σύμφωνα μὲ τὴν
 ἀκρίβειαν τοῦ Εὐαγγελίου. Λαίπον ὁ ψαλμὸς δὲν ἐγράφη, διὰ
 τοὺς τότε ζῶντας Ἰουδαίους, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς ὅπου μέλλομεν νὰ ε
 μεταβληθῶμεν, δι' ἡμᾶς ὅπου μεταβάλλομεν τὴν πολυθείαν εἰς
 εὐσεβειαν, τὴν περὶ τὰ εἰδῶλα πλάνην εἰς τὴν ἀληθῆ γνῶσιν
 τοῦ ποιητοῦ καὶ πλάστου μας· δι' ἡμᾶς ὅπου ἀντι τῆς -αρανό-
 μου ἡδονῆς προτιμῶμεν τὴν σωφροσύνην, τὴν ἐποίαν διατάττει
 ὁ νόμος τοῦ Εὐαγγελίου· δι' ἡμᾶς ὅπου ἀντι αὐλῶν καὶ γορῶν
 καὶ μίθης διγομεθα εὐχαρίστως ψαλμῶδιαν καὶ νηστείαν καὶ
 προσευχὴν. Ὡστε ἂν ἤθελεν εἰπεῖ κανεὶς ὅτι δι' ἡμᾶς ἐγράφη
 ὁ παρῶν ψαλμὸς, δὲν ἤθελεν ἀπομακρυνθῆ ἀπο τὴν ἀληθειαν.
 Διὰ τοῦτο βεβαία καὶ ἀποκτηματα ἰδικά μας εἶναι τὰ θεῖα λόγια,
 καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ὡς ἂν θεόπεμπτα δῶρα εἰς κάθε
 Συναξὶν ἀναγιγνώσκονται ὡς ἂν μία τροφὴ τῶν ψυχῶν μας, ἡ
 ἐποία χορηγεῖται διὰ μέσου τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλ' ὁ
 ψαλμὸς φερεὶ ἀκόμη καὶ μίαν ἄλλην ἐπιγραφὴν· Εἰς στήλο-
 γραφίαν· τουτεστιν, ἡ ἀκρίβεια τοῦ ψαλμοῦ τούτου δὲν πρέπει
 νὰ θεωρῇται πάρεργος, ὥστε νὰ ἀκούωμεν ὀχλαδῇ αὐτὸν μὲ 191
 ἀμέλειαν καὶ ἐπιτολαιότητα, μήτε νὰ παρομοιάζουσιν τὰ λόγια
 αὐτοῦ με ἐκεῖνα ὅπου γράφονται ἐπάνω εἰς εὐκολοφθαρτον ὄλην
 καὶ ταχεῶς ἐξαφανίζονται, ὥστε ἀφοῦ δι' ὀλίγον διάστημα ἐγ-
 χαράξης αὐτὰ εἰς τὴν διάνοιάν σου διὰ μέσου τῆς μνήμης σου,
 εἰπεῖτα νὰ ἀφῇσης αὐτὰ νὰ συγχυσοῦν καὶ ἐξαφανισθοῦν, ἀλλὰ
 νὰ τα ἔχῃς ἐπάνω εἰς τὴν ψυχὴν σου ἐκστηλιτευμένα, τουτέ-
 στιν ὡς ἂν ἐπάνω εἰς μίαν στήλην χαραγμένα, ὥστε νὰ μένουν
 ἀμετάβλητα καὶ σταθερά ὅπου καθ' ὅλον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς
 σου νὰ παραμένουν τοποθετημένα μέσα εἰς τὴν μνήμην σου.
 Ἐὰν δὲ ὁ Ἰουδαῖος μᾶς ἀποκρούῃ ὡς ἂν ξένους τάχα τῶν Γρα-
 φῶν, ἐκ τῶν Γραφῶν ἀκριβῶς ἡμεῖς ἄς τὸν κάμωμεν νὰ ἐν-
 τραπῇ, φανερώοντες εἰς αὐτὸν ὅτι κοινὴ καὶ σύμμεκτος εἶναι ἡ
 πρόσκλησις αὐτῇ τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία τὰ διαχωρισμένα ἐνάνει,
 τὰ μακρὰν ὄντα συνάξει πλησίον, ἐνα κάμνει τοὺς πολλοὺς διὰ
 μέσου τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. Ἐμός ἐστι, λέγει, ὁ Γαλαῶδ, B

καὶ ἐμός ἐστιν ὁ Μανασσῆς. Καὶ τὸν Ἑρρατμ ἀνέφερε, καὶ τὸν Ἰουδαν ἔδειξθη, καὶ συναριθμήσεν ἀκομή καὶ τὸν Μωάβ. Καὶ προσετι ἀπειλεῖ ὅτι θα καταπατήσῃ καὶ τὴν Ἰδορμαϊαν, καὶ εὐαγγελίζεται τὴν ὑποταγὴν ἔλων ὁμοῦ τῶν ἀλλοφυλῶν. Ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν.

«Ὁ Θεὸς λοιπὸν ἀπώσω ἡμᾶς καὶ καθεῖτες ἡμᾶς ὠργισθῆς καὶ ὠκτιρῆσας ἡμᾶς». Ἀπώθησιν ἀπὸ πληθύνον σου ἐκείνους ὁποῦ μόνον τῶν ἀπομακρύνονται ἀπὸ σε, ἀναλογως τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν τὸ σύνολον τῆς πεινῆς ἡμῶν ἀγάνισες μὲ τὴν εὐεργεσίαν ὁποῦ μᾶς κάμνεις διὰ μισοῦ τῆς ἐξασθενήσεως. Ὁργισθῆς ἐναντίον μας, ἔταν φυσικὰ εἰμεθα ἀξιοὶ ἔρνης μὲ το νὰ μὴ, εἴχαμεν καμμίαν ἐλπίδα εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν καὶ εἰμεθα ἀθῆοι. Μᾶς εὐσπλαγχνίσθης, ὅταν ἐτροβαλὲς ἐξίλαστῃριον θυμὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας μας τὸν Μονογενῆ Υἱόν σου, διὰ νὰ εὐρωμὲν τὴν τελείαν σωτηρίαν μὲ τὸ αἷμα του. Αὐτὰς δὲ τὰς εὐεργεσίας δὲν θὰ τὰς ἀπελαμβάναμεν, ἐὰν δὲν θῆθες μᾶς ποτίσει οἶνον κατανύξεως. Οἶνον δὲ ἐννοεῖ τὸν λόγον ὁποῦ εὐαγγελεῖ εἰς συνασθῆσιν ἐκείνων ὁ ὁποῖος ἔχει πεπρωμένην τὴν καρδίαν () Ἐδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημείωσιν, τοῦ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τόξου. «Εἰς ἐκείνους, λέγει, ὁποῦ σὲ φοβούνται ἔδωκες ἵνα σημείων, διὰ νὰ φυχθῶν ἀπὸ τὰ προσωπὸν τοῦ τόξου καὶ σωθῶν». Καὶ ὁ μὲν Μωυσῆς τὰ ἀνώφλια τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐσημείωσε βᾶψος μὲ τὸ αἷμα τοῦ σφαγέντος τριδάτου (Ἐξ 12,7), συ δὲ ἔδωκες εἰς ἡμᾶς σημεῖον αὐτὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀμώμου ἀμνοῦ, ὁ ὁποῖος ἐσφαγιάσθη διὰ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Καὶ ὁ Ἰεζεκιηλ δὲ λέγει ὅτι τὸ αἷμα διδεται ἐπ' αὐτὸν εἰς τὰ μετωπὰ τῶν ἀνθρώπων Διότι, Πορεύεσθε, λέγει, ὀπίσω αὐτοῦ καὶ κόπτετε μὴ φείσησθε· μὴδὲ ἐλεήσητε. Πρεσβύτερον καὶ νεανίσκον καὶ νῆπιον καὶ παρθένον καὶ γυναῖκα ἀποκτείνετε εἰς ἐξάλειψιν ἐπὶ δὲ πάντας, ἐφ' οὗ· ἔσσι τὸ σημεῖον, μὴ ἐγγίσθητε (Ἰεζ 9,

(1) Ὁ Ἄγγελος γράφει οἶνον καρώσεως, ὅτι δὲ φέρει ὁ ἄγγελος κρηπίαν καὶ ζάλην.

5 13) Ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ ἀγαλλισομαι, καὶ διαμεριῶ Σικιμα Τα Σικιμα εἶνε ἐλεεκτὴ, ἥρα ἐποῦ εἶδοθῃ

1) Τὸ σωτήριον τοῦτο ἔχον αἷμα τοῦ Δεσποτοῦ Χριστοῦ ὁποῦ παροτιπώθη διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σφαγέντος αἵματος με το αὐτίον ἔχρισαν οἱ Ἑβραῖοι ἐν Αἰγύπτῳ τὰς παραστὰδας καὶ τὰς φαιάς τῶν θνητῶν τῶν οικιῶν τῶν καὶ ἐτιώθησαν. διαφυλάττει τοὺς χριστιανούς ἡμᾶς ἀπὸ τῶν πεπρωμένων βελῆ, καὶ ὁ οὐκ τοξέουσι ἐναντίον μας αἱ ἀντικειμέναι δυνάμεις. Ὁμοίως τοῦ αἵματος τοῦ αὐτοῦ αἵματος τούτου-ωσι; ἔγινε κατὰ τὴν ἀνωτέρω περικοπὴν τοῦ προφητοῦ Ιεζεκιήλ, ὅταν ἐπροσπαζέτω ὁ ἥθεος τὸν ἀγγέλῳ τὸν φερῶντα τὸν ποδῆρη νὰ περσῇ κατωμαίξας ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ, αὐτοὶ καὶ ὁ δῶσθαι το σημεῖον εἰς τὰ μετώπα τῶν ἀνθρώπων τῶν κατωδυνωμένων ἐπὶ πάσης τῆς ἀναμίας τῆς γενομένης ἐν μέσῳ αὐτῶν. Περὶ-φραδόμεν ὅτι, οἱ θεοπεσι-οῖσι Ἰμνογράφοι τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς ψαλμικῆς αὐτῆς ῥῆσιν ἀναφέρουσιν εἰς τὸν τιμιὸν σταυρὸν δι' οὗ σφραγίζονται οἱ χριστιανοί, πρὸς διακρίσιν ἀπὸ τῶν ἀπίστων καὶ πρὸς σωτηρίαν ἀπὸ τοῦ διαβόλου. Γνωστοῦ, εἶνε το ἡλικυατικὸν ἐκεῖνο ἔσχατον Ἰωσήφ τοῦ ἱμνογράφου ἐν τῇ Παρκλητικῇ α' Ἐπιστολῇ σημειώσιν τοῖς φοβομένοις σε, Κύριε τὸν σταυρὸν σου τὸν τιμιόν. ἢ Ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ὁ ψαλμὸς λέγει σημειώσιν. Ὅπου δὲ ἐν τῇ Γραφῇ ὑπάρχει ἡ λέξις σημείον, οἱ θεοφοροὶ Πικτερες γενικῶς ἐννοεῖται δι' οὗ τοῦ τὸν τιμιόν Σταυρὸν, τὸν ὅποιον ὁ ἡρωϊκὸς ἀρχαγγέλου σφραγίσαν ἐπὶ τοῦ μετώπου εἰς ἑκάστον διδομένῃ, ἀπεκαλεσεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μ. Πικταλιεὺς ἐν ἐπιστ. 260 γράφει ὅτι σημεῖον κυρίως ἐγνωμένον παρὰ τῆς Γραφῆς τὸν σταυρὸν εἰρημένον. Ὅτι καὶ σφραγίζονται δὲ οἱ χριστιανοί, διὰ τοῦ σημεῖου τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τοῦ στήθεος εἶνε ἀρχαιοτάτη συνήθεια, ἀπὸ τῶν ἀποσταλικῶν χρόνων ἐπικρατήσασα. Καὶ σημερὸν μὲν γενικῶς πάντες σφραγίζομεθα διὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ μόνον ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, οἱ ἀρχαῖοι, ὅμως χριστιανοί—καθὼς σήμερον οἱ ἡνωχασταί,—ἐκαμνον τὸν σταυρὸν τῶν πρὸ πάσης οἰασθή-ποτε ἐργασίας καὶ ἐπιχειρήσεως, καθὼς ἐξῆκολουθοῦν νὰ κηκνουν οἱ ἐργατικοὶ σημερον ἐξέρχομενοι τὴν πρῶτην διὰ τὰ ἔργα, ἢ ἀρχίζον-τες τὴν δουλείαν τῶν αἰεὶς πᾶσαν ἐμεκάνισιν ἢ ὁδοιπορίαν, γράφει ὁ ἐπίσημος ἀπαλογητής τοῦ 6. αἰῶνος, ὁ Γερτυλλιανός, εἰς πᾶσαν

εις τον Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ πατέρα τοῦ Ἰακώβ ⁽¹⁾ Εἶπε δὲ αὐτὸς
τύπος τῆς Διαθήκης, ἡ οποία φαίνεται ὅτι εἰς μόνον τὸν Ἰσραὴλ
ἐχαρίσθη. Τὴν ἐλλεικτοτάτην λοιπὸν αὐτὴν διαθήκην καὶ κλη-

εἰσόδον καὶ ἐξόδον, εἰς ἀμοίαν καὶ ὑποθήκην, εἰς τὰ λαύρα,
εἰς τὰς τρεπέζας, εἰς τὰ ἀναμικτὰ -ὦν λυχίων, εἰς τὰς εὐνας, εἰς
τὰ ἐδῶλια, ὁποῦδ' ἔσπετο ἀσχυρομένῃ εἰς ἔργον - με τὸ σημεῖον
τοῦ σταυροῦ σφραγίζοντες τὸ μετώπον μας ὡς Συναγὰς δὲ ταῦτα πρὸς
τοὺς κληρονομήσαντας καὶ ὁ ἅγιος Ἡερὸδλος ὁ Ἰεροσολύμων υἱὸς
δυσβίων, λέγει, καὶ τινῶν, καθήμενος κοιταζόμενος εἰς τὰ σταυροῦ,
λαλῶν, περιπατῶν, ἀταξικτῶν, ἐν παντί πρᾶγμα, ποιεῖ τὸ σημεῖον
(Κατήχ. Δ'). Τοῦτο δὲ παρακινεῖται ὁ θεὸς ἵνα ταῦτα, νὰ καμνοῦν
οἱ χριστιανοὶ εἰς ἀγιασμόν καὶ εἰς φρικὴν καὶ ἀποδῶν τῶν δεινῶν
διὰ τὸν πανσέπτον τύπον τοῦ σταυροῦ καὶ ἐν τῷ περὶ σφραγισ-
μένον φρικτοῦσι τὰ εἰσέρχεται ταλῶν καὶ, καθὼς καλλεῖ σεμνοπρεπὲς - καὶ
ὁ ὕμνογράφος Κοσμάς ἐν τῇ ἐκτῇ - τῇ Ὑμνωτικῇ αὐτοῦ
χθονίων δυνάμεις ἀντιπαλοῖ, τοῦ Σταυροῦ φοιτῶντι, / κρατῶμεν
τὸ σημεῖον ἐν περὶ ᾧ ποιοῦσιν ὡς ἄλλοι σημεῖον, ἐλαχιστὸ εἶναι ἐκεί-
νοι οἱ εὐλαβεῖς χριστιανοὶ ὅπου εἰς τὴν τραπέζαν τῶν τοῦ ἐλαχιστοῦ
ἀγαθῶν τὰς παρατιθεμένους τροφὰς διὰ τοῦ τιμιωτάτου σημείου
τινὲς δὲ εἰς τὰ ξενοδογεῖα κρυφαίως νὰ ἀποφύγῃται καμνοῦν τὸν
Σταυρὸν τῶν, γλιγωρῶν-γλιγωρῶν καὶ μετ' οὗ φαίνεται, ὅτι περιδορεῖ εἰς
τὴν ἀκοήν μόνον τότε θλιβερά ἢ πρὸς ἱεροῦ παρακινεῖται, τοῦ θεοῦ
Παυλοῦ, ἀπὸ ἐπιπορευομένης τοῦ μαρτυροῦντος Κυρίου ἡμῶν Β. Τιμ. 1: 8
τὴν ὁποίαν προφητικῶς ὡς βαρύνοντος ἐλεγχοῦ ἀπηγγέλλετο καὶ ἡμῶν
ὁπὸ τύπον παρακινεσεως ὁ γλυκύτατος Ἀποστολὸς τῶν ἐθνῶν

(1) Λέγεται ἡ Σικιμα καὶ τὰ Σικιμα. Ὅ-πν ἐμελλε νὰ ἀπο-
θάνῃ ὁ Ἰακώβ, καλεσας τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ εἶπε τοῖς αὐτοῦ
«Ἐγὼ δὲ διδῶμι σοὶ Σικιμα ἐξαιρετὸν ὑπὲρ τοῖς ἀδελφοῖς σου, ἣν
ἐλάβον ἐκ χειρὸς Ἀμορραίων ἐν μεσότητι μου καὶ τῷ πατρὶ (Γεν. 48,
22). Εἶπε δὲ ἡ Σικιμα εὐλαβῶν, τῶν καὶ καὶ εὐφροσύνη χωρὶς τῆς
Σαμαρείας μετὰ τῶν ὀρεῶν Γεβὰ καὶ Γαρίζιν, τῆς ὁποίας πρω-
τεύουσα ἦτο ἡ Συχεμ, ἡ πατρὶς τῆς Σαμαρείας, ἥτις σήμερον
ὀνομάζεται Νεάπολις (Ναπλὸς). ἔχουσα 16000 κατοίκων, ἐξ ὧν
οἱ 700 εἶναι ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ, οἱ δὲ λοιποὶ Μωαμεθανοὶ καὶ Σχ

ρονομίαν τοῦ λαοῦ θα ὑποβάλω εἰς διαμερίν και θα λάμω αὐ-
την κοινῇ και εἰς τοὺς ἐπὶ τοῖς λαοῦς Ἰσραὴλ τοὺς διαμοι-
ρασθῇ ἡ διαθήκη, αὕτη, εἰς ὅλους και γενῇ κοινὴν κτῆμα εἰς
ὅλους τοὺς ἐυεργετούμενους ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἢ ἐξ αὐτῆς ωφέλεια.
τοτε και ἡ Κοιλία τῶν Σκηνῶν θα καταμετρηθῇ και αὕτη, και
θα διαιρεθῇ εἰς μερίδια, τοῦτο ἐστὶν ὅλη ἡ οἰκουμένη, θα διαιρεθῇ
τρόπον τινα εἰς κληροῦς εἰς τὰς παροικίας ὁ γλαῶς οὗτοι εὐρι-
σκύνται εἰς κάθε τοπὸν χωριστά (') Τοτε και ἐκεῖνα τα μέρη

μαρτυρεῖται. Ἐν τῇ ὥσκιφ πότῃ καὶ γονιμωτάτῃ γῶντι βόσκοντες οἱ
παῖδες τοῦ Ἰακώβ τὰ πρόβατα ἐπώλησαν τὸν ἀδελφὸν τῶν Ἰωσήφ
πρὸς τοῖς Ἰσραηλιτικῶν ἐμπόρους και ἐνταῦθα οἱ Ἑβραῖοι ἐξελθόντες ἐξ
Αἰγύπτου μετεκράσθησαν και ἐθάρσαν τὰ ὄσα τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ ὁποῦ
ὁ τάφος τοῦ ἐστὶν ἐξω: σημεροῦ δεκα λεπτά ἀπέχων ἀπὸ το φρεαρ τῆς
Σικαμρεϊτιδος. παρ' οὗ ἐγκυφικμεν ἐν τῇ τρογιηθειση Ὀμιλίᾳ. Μετὰ
τὴν κατακτησιν τῆς Παλαιστίνης ἡ Συχεμ εἶχε δοθῇ εἰς τὴν φυλὴν
τοῦ Εφραϊμ Μετὰ δὲ τῇ διαιρέσει τῶν δεκα φυλῶν ἀποπιν στή-
σεως τὴν κατεστήσει πρωτεύουσαν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Βασι-
λεῖος ἀναγορευθεῖ, βραϊδικῶς ὁ ἀρχιεὺς θεράπων τοῦ Σολομῶντος
Ἰεροβοάμ (Προσέκιν Ἀγ. Τοπ Βανικμ. σελ 339) Τινες φρονοῦσιν
ὅτι Σικιμα εἶνε αὕτη ἡ Συχεμ ἥτις και Σικρο λεγεται.

() Τὸ χωρίον τοῦτο ἀναπτύσσων ὁ ἱερός Ἀνθιμος Ἱερουσαλύμων
λέγει «Τὸ ἐλάλησεν ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ συναθεῖ πρὸς ἐκεῖνο ὁποῦ
γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῇ α' Ἐπ'
ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τοῦτων ἐλαλήσεν ὁ αὐτὸς ἐν γ' 1, 1, Ἅγιος
λοιτὸν τοῦ Θεοῦ και Πατρός ἐνταῦθα εἶνε ὁ Υἱὸς αὐτοῦ, διὰ τοῦ
ὁποῦ ἐσφράγισε τὴν διαθήκην τὴν προτερον μὲν δοθεῖσιν εἰς τοὺς
Ἰσραηλιτικῶν, ὕστερον δὲ γενομένην κοινῇ εἰς ὅλους τοὺς πιστεύ-
σαντας εἰς Χριστόν και ἐκ τῶν Ἰουδαϊκῶν και ἐκ τῶν Ἑθνικῶν. Τού-
τῃ προτύπωσις ἔγειναν τὰ Σικιμα, τὰ ὁποῖα προτερον μὲν ἐδόθη-
σαν ὡς ξεχωριστὴ κληρονομία εἰς τὸν Ἰωσήφ, ὕστερον δὲ διαμοι-
ρασθῆσαν εἰς ὅλους κοινῶς τοὺς Ἰσραηλιτικῶν Κοιλάδα δὲ τῶν Σκη-
νῶν πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ὅλην τὴν οἰκουμένην, τὴν ὁποίαν διμε-
ρισεν ὁ Θεὸς εἰς ἱεραρχίαις ἐκκλησιῶν και ἐπλήρωσεν αὐτὴν ἱερῶν

εποῦ εἶναι χωρίτω να, ἢ τα ἐνώση αὐτοῦ ἐποῦ εἰρηνοποιεῖ εἴτε τα ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τα ἐν τοῖς οὐρανοῖς (Κολασ 1, 20)· καὶ ἐποῦ ἀφ᾽ ἑρσι το μεσοτοιχον του θραγμου και ἐκαμε τα δυο ἐν (Ἐφ. 2, 14).

192
A Ἐμός ἐστι Γαλααδ καὶ ἐμός ἐστι Μανασσῆς Ὁ Γα-
λααδ ἦτο ἐγγονος τοῦ Μανασσῆ, ἀναφέρει, δε αὐτόν δια να φα-
νερῶση ὅτι ἡ συντελεια και ἡ διαδοχη τῶν Πατριαρχῶν ἀπὸ τὸν
Θεον καταβαίνει, ἐκ τῶν ἐποικῶν Πατριαρχῶν κατὰγεται ὁ Χρι-
στος κατα το ἀνθρώπινον. Καὶ Ἑβραῖμ ἀντίληψις τῆς κεφα-
λῆς μου Ἰούδας βασιλεὺς μου. Τα μερη ἐποῦ διεσπασθησαν
και ἀπεχωρισθησαν ἐνεκα τῆς ἐλθρας, συνάπτονται και συνενί-
νουνται πάλιν με το μεσον τῆς ὁμονοιας (1) Ὁ Μωαβ τῆς ἐλ-

Νκῶν, ἐν οἷς δεδαζόμενος ἀγαλλεταὶ ὁ Θεὸς καὶ εὐφραίνεται.
(Ἐρμην. εἰς τοὺς ψαλμ. τὸμ. α' σελ. 280).

1 Τὴν ἐρμηνεύει τοῦ χωρίου ἐκεῖ ἐν σελ. 192

(2) Μεσοτοιχον τοῦ θραγμου ἐνομαζει ὁ θεος Ἀποστολος τὴν
ἐλθραν ὅ-ου εἶχον πρὸς τὸν Θεον οἱ Ἑθνικοὶ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἡ
ὁποία ἐγεννήθη ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας τῶν, τὸ ὅποσον μεσοτοιχον ἐκρη-
μηνεν ὁ ἐκκλῆρωσις Ἰῶος τοῦ Θεοῦ

(3) Γαλααδ ἐνομαζεται και ἡ γῶρη ἡ πέραν τοῦ Ἰερδάνου, τὴν
ὁποίαν εἰς τοὺς πρώτους χρόνους κατεῖχον οἱ ἀπογονοὶ τοῦ Μωχίρ
ουτοῦ τοῦ Μανασσῆ. Αἰσθ 32 20 ἤτοι οἱ ἐγγονοὶ τοῦ Μανασσῆ,
ὁ Γαλααδ ἀλ- κῆως ἐνταῦθα λέγει ὁ Ἅγιος. Ἐν τῇ Γραφῇ ἀνα-
φερνται και ὄρη Γαλααδ Ὁ περὶ Ἀνθιμος ἐρμηνεύων τὸν στίχον
γράφει «Γαλααδ ὄρειν λέγει ἦν κατέλαβαν οἱ ἀλλοφυλοὶ Ὁ δε
Ἑβραῖμ ἐστὶν ἀδελφὸς τοῦ Μανασσῆ. Καὶ ἐκ μεν τῆς φυλῆς Ἑβραῖμ
κατέστη βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐν Σιμων, ἐκ δε τῆς φυλῆς Ἰούδα ἦσαν
οἱ βασιλευσάντες ἐν Ἱερουσαλὴμοις. Λέγει οὖν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφη-
του ἐνταῦθα ὅτι Γαλααδ καὶ Μανασσῆς καὶ αἱ γῶραι αὐτῶν ἐμα, εἰσι
καὶ ἐγὼ κληρομα. αὐτῶν. Τὸν Ἑβραῖμ ἐγὼ ἐκράτειωσα και κεφα-
λήν ἐποίησα και Ἰουδας πρὸ ἐμοῦ κατέστη βασιλεὺς. Τοῦτους πάν-
τας ὡς ἐμοῦ ἐντας οὐκ ἐκώω λατρεύει θεοῖς ἐτέροις » (Ἐρμην. εἰς
τοὺς ψαλ. σελ. 280 τὸμ. α').

πίδος μου λέβης· ἢ καθὼς λέγει ἄλλος ἑρμηνευτής (¹), λέβης τοῦ λουτροῦ ἦτοι τῆς πλύσεως ἢ λέβης ἀμεριμνίας. Τοῦτεστιν ὁ ἀποδιωγμένος ἄνθρωπος οὐκ ἔλαβε τὴν ἀπειλὴν νὰ μὴ εἰσελθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου. Διοτι· «δεν θὰ εἰσελθῇ, λέγει, ὁ Μωαβίτης καὶ ὁ Ἀμανίτης ἕως τρίτης καὶ ἕως δεκάτης γενεᾶς καὶ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον» (²). Ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ το βάρ- B
πτισμα χορηγεῖ ἄρεσιν ἁμαρτημάτων, καὶ γίνεται πρόξενον ἀμεριμνίας εἰς τοὺς καταγρεωμένους ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, μὲ τὸ νὰ θέλῃ νὰ φανερώσῃ ὁ Προφῆτὰς τὴν δια μέσου τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἀπολυτρώσιν καὶ με τὸν Θεὸν συσχετίσιν καὶ σικειώσιν, ὁ Μωαβ, λέγει, εἶνε λέβης τοῦ λουτροῦ, ἦτοι τῆς πλύσεως ἢ λέβης ἀμεριμνίας. Ὑλοὶ οἱ ἄλλοφυλοὶ λοιπὸν ὑπετάχθησαν καὶ ὑπέκυψαν εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ. Δια τοῦτο ἀέκῳ εἰς τὴν Ἰουδαίαν θὰ πατήσῃ τὸ ὑπόδημα του· Ὑπόδημα δὲ τῆς θεότητος εἶνε ἡ σαρκὶς ἡ θεοφορος δια μέσου τῆς οποίας ἐπέβη ὁ Θεὸς ἐπάνω εἰς τοὺς ἄνθρωπους. Με τὴν ἐλπίδα δὲ αὐτὴν ὁ Προφῆτης μαχαρίζων τὸν καιρὸν τῆς ἐπιδημίας τοῦ Κυρίου οὐκ ἔμιλλε νὰ σαρκωθῇ, λέγει· Τίς ἀπυξεί με εἰς πόλιν περιοχῆς· Ἴσως δὲ νὰ ἐννοῇ μὲ τοῦτο ὁ Προφῆτης τὴν C
Ἐκκλησίαν. Καὶ πόλιν μὲν ὀνομάζει αὐτήν, διότι αὕτη ἀποτελεῖ ἓνα σύστημα ἀνθρώπων ὅπου διοικεῖται μὲ νόμους. Περιοχῆς δὲ πόλιν τὴν λέγει, διότι ἔχει ὡσὺν περιτείσιμα τῆς καὶ τειχόκαστρον τὴν πίστιν. Ὅθεν ἓνας ὅπου τοὺς ἑρμηνευτὰς ἔγραφεν εὐκρινέστατα καὶ φαινοτάτα· τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν

(¹) Οὗτος εἶνε ὁ Σύρος ἑρμηνευτής κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοδώρητον. «Ὁ δὲ Σύρος ἐκδοτὴς γράφει λόγος τῆς πλύσεως ἐπειδὴ εἰς τὰ ἀγγεῖα αὐτὰ πλύνοντο τοὺς ποδας Λεβῆς δὲ εἶνε ἡ μεγάλη χίτρα».

(²) Ἡ βῆσις αὕτη εἶνε τοῦ Λευίτικου 23, 3) Ὁ Μωαβ καὶ ὁ Ἀμὼν ἦσαν υἱοὶ τοῦ Λὼτ, παρνομικῆς υἱοῦ, ὡς γεννηθέντες ἐκ συνουσίας τοῦ Λὼτ μετὰ τῶν θυγατέρων του· ἐξ αὐτῶν κατέγονται οἱ Μωαβίται καὶ Ἀμανίται κατοικοῦντες χώρας γειτονικὰς τῆς Ἰουδαίας καὶ ἐνοχλοῦντες τοὺς Ἰσραηλίτας.

περιπεφραγμένην. (ἰ Ποῖος λοιπόν θα μὲ καμῇ να ἰδῶ το μεγα
αὐτο θεῶμα, Ἦεν ἐπιδύμεντα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων . Πολλοὶ
προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεδήμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε καὶ οὐκ εἶδον
(Ματθ. 13, 17).

Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως Μὴ ζήτησωμεν ἀπὸ τῆν
D δύναμιν μας τὴν βοήθειαν μὴ ἀπὸ τῆν καλοπάθειαν τῆς σαρκος
Μὴ ἀπαιτήσωμεν να λαβῶμεν συνδρομὴν ἀπὸ κανεν ἀπὸ ἑσα οἱ
ἄνθρωποι ἡωροῦν ἐνδοξα καὶ περιφανῆ Το κράτος καὶ ἡ δύναμις
δὲν συνίσταται εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῶν γρηματῶν, οὔτε εἰς τὴν
ὑπερηφάνειαν τῆς ἐξουσίας, οὔτε εἰς τὴν λαμπροτῆτα τῆς δό-
ξης ἀλλ' ἐπάνω εἰς τὰς υπερβολικὰς θλίψεις γαρίζει ὁ Κύριος
εἰς τοὺς ἀναζητοῦντας αὐτὸν τὴν βοήθειαν Τοιοῦτος, ἦτο καὶ ὁ
Παῦλος ὅστις εἴθεωρει καυχηματαί του τὰς θλίψεις (Ρωμ 5, 3).
Δι' αὐτο ἔμποροῦσι να λῆγῃ δεῖν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἴμε
B' Κορ 12, 10 ὁ) Λοιπὸν «Δὸς μας, Κυριε, βοήθειαν ὥστε-
ρον ἀπὸ τὴν θλίψιν» διότι ἡ θλίψις ὑπομονὴν προξενεῖ, ἡ δὲ
ὑπομονὴ κάμνει δοκιμον ἐκεῖνον ὅπου πειραζεται, ἐκεῖνος δὲ ὅπου
γαίνει δοκιμος, ἔχει τὴν ἐλπίδα να λάβῃ τοὺς μισθοὺς διὰ τὰς
E θλίψεις, ἡ δὲ ἐλπίς δὲν ἐντροπιάζει ἐκεῖνον ὅπου ἐλπίζει (Ρωμ.
5, 3—5 ὁ). Βλέπετε ποῦ σε ἀναδιβάλλει ἡ θλίψις, Εἰς τὴν ἀκα-

(1) Ὁ τῶσον ἐπιτιμώμενος ὑπὸ τοῦ Ἁγίου ἑρμηνευτῆς οὗτος
εἶνε ὁ Συμπαχὸς καθὼ, φκινετα ἐκ τοῦ Εὐθεδίου καὶ Θεοδώρητου,
οἵτινες ὅμως γροφῶνται πεφραγμένην ἀλλὰ φκινετα, ὅτι κατὰ τὸν
ἡμετερον ἐκδοται ἡ περὶ ἐξουσίας μεθυσως, διότι εἰς τὰ Ἐξκπλδ ὑπάρ-
χει ἡ γραφὴ περιπεφραγμένη, ὅτις λέξις εἶνε παραστατικωτάτη
λίαν

(2) Ἴδε τὴν ἑρμηνεῖαν ἐν τῇ σελ. 172

(3) Αἱ ἐλπίδες τῶν ἀνθρώπων, ἐξηγεῖ ὁ ιερός Θεοφύλακτος, μὲ
το νὰ μὴ κληθεῖσιν, ἐντροπιάζουσιν ἐκεῖνους ὅπου ἐλπίζουν εἰς αὐτάς
εἰς δὲ ὡς ἐλπίδας τοῦ Θεοῦ κανένα τοιοῦτον δὲν ἀκολουθεῖ· διότι
ἀθάνατος καὶ ἀγχαθὸς εἶνε ὁ Θεός ὅπου δίδει τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἡμεῖς
δε καὶ ἂν ἀποθάνωμεν, ὅμως παλιν θὰ ζήτωμεν· ὥστε τίποτε δὲν
ἐμποδίζει νὰ ἀληθεύσουν αἱ ἐλπίδες μας Παράβ. καὶ Ομιλ. εἰς τὸν
33 ψκλμ. σελ. 179.

ταίχυντο, ἐλπὶδα Εἶσαι ἄρρωστος Ἐγὼ ὠθυριαν, ὅτι ἐν ἀγάπῃ Κύριος παθεῖν, Εβρ 12 6 Εἶσαι πτωγός. Ἐγὼ γάρ, διότι θα σὲ δεύθῃ τα καλά τοῦ πτωγοῦ Λαζάρου Ἀτιμαζέσαι διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ Μακάριος εἶσαι, διότι ἡ κατασχὶν σου αὐτὴ εἰς ἀγγέλους ὁξάνθα μεταβλήθῃ Ἄς πεισώμεν, ἀδελφοί, τὸν ἑαυτοῦ μας εἰς κάρην πειρασμοῦ, να μὴ καταφευγώμεν εἰς ἀνθρωπίνους ἐλπίδας, μητὶ ἀπὸ ἐκεῖ να προσπαθώμεν νὰ ἀπολαύσωμεν τὰς βοηθείας μας, ἀλλὰ με δάκρυα καὶ στεναγμούς καὶ με φιλοτονον προσευχῇ καὶ ἀγρυπνίαν συντονον νὰ κάμνωμεν τὰς δεήσεις μας Ὅτι αὐτός λαμβάνει βοήθειαν ἐπάνω εἰς τὴν θλίψιν, ὁ ποῖός κατασφραγίζει ὡς ματαιαὴν τὴν ἀνθρωπινὴν βοήθειαν καὶ εἶγει τὴν ἐλπίδα τοῦ επάνω εἰς ἐκείνον ὁ ποῖός δύναται νὰ μᾶς σωῇ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, εἰς τὸν ὅποιον ἀντλεῖ ἡ δοξὰ καὶ τὸ ἀράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. (¹)

193

A

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΞΗΚΟΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΨΑΛΜΟΝ

Εἰς τὸ τέλος ἐπερ Ἰδοῦμέν, ψαλμός ἐφ Δαβὶδ Β

Γνωρίζομεν ὅτι δυο ψαλμοὶ φέρουν τὴν ἐπιγραφὴν Ὑπὲρ Ἰδοῦμέν Καὶ ὁ τριακοστός ἐγὼσος καὶ ὁ παρών Συμπεραίνομεν δὲ ὅτι τοῦ Δαβὶδ εἶνε καὶ οἱ δυο οὗτοι ψαλμοί, ἀλλ' ἐδόθησαν εἰς τὸν Ἰδοῦμεν προσωφελίαν αὐτοῦ διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν ψυχικῶν παθημάτων του, καὶ συνάμα διὰ νὰ τοὺς ψάλλῃ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, διότι διὰ τῆς μελωδίας καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάζετο

(¹) Ἐν τῇ μικρᾷ αὐτῇ Ὀμιλίᾳ, τὴν ὅποιαν τοσόν κομψῶς ἀπολίξει τὸ τρυφερωτάτον προοίμιον, ἀπεμειναν ἀνεξήγητοι στιχοὶ τινὲς τοῦ ψαλμοῦ. Ἰσως διότι ἐνεκὰ τῆς ἀσθενείας τοῦ ὁ Θεὸς Πατὴρ κεφαλκισθῶς ὠμίλησεν, ἐν μέτρῳ καθὼς λέγει ἐν τῷ προοίμιῳ του τέστιν ὅσον ἐπέτρεπεν εἰς αὐτόν ἡ σωματικὴ του κατὰστασις, ἐξηγτημένη ἀπὸ τῆς νόσου.

και οι ακούοντες τη, ἵναρμονιον ψαλμῳδίαν διώρθωνον τα ἤθη
 C των. Ἦτο ἔτι και ο Ἰδιθούμ ἱεροψάλτης, καθως γραφει ἡ ιστο-
 ρία τῶν Παραλειπομένων. Καί μετ' αὐτοῦ Αἰμάν καί Ἰδι-
 θούμ, σάλπιγγες τε καί κύμβαλα τοῦ ἀναφωνεῖν καί ὄργανα
 τῶν ψδῶν (Παραλ 16 41—42) Καί μετ' ὀλίγον λειγει· Καί
 ἔσποιησε Δαβίδ βασιλεὺς καί οἱ ἀρχοντες τῆς δυνάμεως εἰς τὰ
 ἔργα τοῦ· υἱοὺς Ἀσάφ καί Αἰμάν καί Ἰδιθούμ τοὺς ἀπο-
 φθεγγομένους ἐν κινύραϊς καὶ ἐν τῶν βλαῖς καὶ ἐν τυμπάνοις.
 (Αὐτόθ. 21,1¹).

Περί ὑπομενῆς λοιπον καὶ εἰ ὅσοι ψαλμοὶ πραγματευονται
 κατὰ το πλεῖστον, δια μέσου τῆς ὁποίας καταπραύνεται μὲν ὁ
 θυμος τῆς ψυχῆς, ἀφοῦ δε ἐξορισθῇ ἀπο αὐτὴν κάθε εἶδος ὑπερ-
 D ηφανείας, κατορθώνεται ἡ ταπεινωσις. Διότι εἶναι ἀδύνατον ἐκεί-
 νος ὅπου δὲν καταδεχθῇ νὰ εἶναι κατώτερος καὶ ἑσχατος ἐνώπιον
 βλῶν, νὰ ἔμφορεσθῇ ποτέ, ἢ ὅποτεν ὑβρίζεται, νὰ νικήσῃ
 τὴν θυμὸν του, ἢ ὅποτεν ἑλιδεται, νὰ φανῇ ἀνώτερος τῶν πει-
 ρασμῶν δια μέσου τῆς μακροθυμίας. Διότι ἐκεῖνος ὅπου κατῶρ-
 θωτε τὴν ἀκραν ταπεινωσιν, ὅταν μὲν ὑβρίζεται, ἀφοῦ ἐκ τῶν
 προτέρων κρίνῃ καὶ ἀπαρσίσῃ ὅτι αὐτὸς εἶναι εὐτελέστερος ἀπὸ
 τὸν ὑδριστήν, δὲν θὰ ταραχθῇ εἰς τὴν ψυχὴν ἀπο τοὺς λόγους
 τῆς ἀτιμίας ὅπου θὰ τοῦ εἰπουν ἀλλ' ἰὼν μὲν ὀνομασθῇ πίνης,
 γνωρίζει ὅτι εἶναι πτωχὸς καὶ ἐστερημένος τῶν πάντων, καὶ ὅτι
 εἴχει ἀνάγκην ἀπὸ τὴν καθημερινὴν χορηγίαν τοῦ Κυρίου δια νὰ
 ζήσῃ. Ἐὰν δὲ ὀνομασθῇ ἀγενής καὶ ἀκούσῃ ὅτι κατάγεται ἀπὸ

(¹) Τὰ αὐτὰ γράφει καὶ ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος εἰς τὴν ἐρμηνείαν
 τοῦ 38 ψαλμοῦ, προσθέτων ὅτι ὁ Ἰδιθούμ ἦτο ἐκ τῶν λευιτῶν ὁ
 πολυμαθέστατος. Παρατηροῦμεν δε ὅτι καὶ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ -οιή-
 σει ἄλλοι ἦσαν οἱ ποιηταὶ τῶν ὕμνων καὶ ποιημάτων πολλὰκις, καὶ
 ἄλλοι οἱ ἐκτελεσταί, ὥς συνέδκινε συνήθως ἐν ταῖς τραγωδίαις καὶ
 κωμωδίαις. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἱερός Θεοδωρητος λέγει ὅτι ὁ ψαλμὸς
 οὗτος εἶναι ποίημα τοῦ Δαβὶδ προφανῶς, ἐψάλλετο δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰδι-
 θούμ, ὅστις ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ χοροῦ εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ.

ἀσήμευς γονεῖς, ἔχει ἐκ τῶν προτέρων μέσα εἰς τὴν καρδίαν ε
του τὴν ἀκριβή συναισθάνειν ὅτι ἀπὸ πλὸν ἐπλάσθη. Διὰ τοῦτο
εἰς μὲν τὸν τριακοστὸν ὁδὸς βαλμὸν λέγει ὁ Προφήτης **Εἴ-
πα, φυλάξω ἐὰς ὁδοὺς μου** (Ψαλ 38, 2) καὶ διηγεῖται τὴν
ἐναντίον του συνωμοσίαν οὗ ἐγένεεν ἐκ μέρους τῶν ἀμαρτω-
λῶν καὶ τὴν ἰδίαν του ἐξ ἄλλου μακροθυμίαν. Διότι **Ὡς ἐν τῷ
συστήναι**, λέγει, **τὸν ἀμαρτωλὸν ἐναντίον μου ἐκωφώθην καὶ
δοίγησα ἐξ ἀγαθῶν** (Αὐτὸς 3^ο). Ἐπειτα προχωρῶν λέγει.
Πλὴν ἐὰν σύμπαντα ματαιώσης πᾶς ἄνθρωπος ζῶν (Αὐτὸς 6^ο).
Καὶ κατωτέρω **Θησαυρίζει καὶ οὐ γινώσκει εἶναι συνάξει αὐτὰ**
(Αὐτὸς 7). Εἰς δὲ τὸν παρόντα ψάλμῳ ἀρχίζει μεθοριᾶν
τρόπον τινὰ καὶ συνομιλεῖ μετὰ τὴν ψυχὴν τοῦ με τοιοῦτον τρό-
πον, ὥστε νὰ φαίνωνται αὐτὰ οὗ λέγει κατοπιν ὅτι εἶναι συνέ-
γεια τῶν προηγηθέντων. Διότι διὰ νὰ μὴ ὑποταγῇ ἡ ψυχὴ εἰς
το φρόνημα τῆς σαρκὸς καὶ ἔπειτα ἐρεθιζομένη διὰ τὰς ἀπο-
λαύσεις νὰ πίπτῃ εἰς διαφορὰς ἔργας καὶ θλίψεις, διατι, λέγει,
κάμνω τὴν ψυχὴν μου δουλὴν τῶν πονηρῶν παθῶν, ἐνῷ παρὰ 194
τοῦ πλάσαντος Θεοῦ ἐνεπιστευθὲν εἰς αὐτὴν νὰ ἔγῃ τὴν ἡγεμο-
νίαν τοῦ σώματος καὶ νὰ ἀργῇ τῶν ἐντὸς αὐτοῦ παθῶν. Πρέ-
πει λοιπὸν ἡ ψυχὴ νὰ ἀργῇ μὲν τῶν παθῶν, νὰ δουλεύῃ δὲ εἰς
τὸν Θεόν. Διότι, εἶναι ἀδύνατον εἰς αὐτὴν νὰ βασιλεύεται συγχρό-

(¹) Ὡς ἐξ ἀγαθῶν, κληρονομία ἐξάγεται ἐκ τῶν προηγουμένων εκ-
λημδάνει ὁ Ἅγιος συμφωνῶν μετὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἀγ. Γρηγορίου τοῦ
Θεολόγου· «Πορρω τοῦ πέντος ἀγῆστου νομομακρῶν· τουτέστιν ἀπο-
δοῖει εἰς τὴν προθεσίαν τὴν σημερινὴν τοῦ μακρῶν. Ὅποτε ὁ δαρι-
πὸς ἀπὸ τοῦ ἐξηγεῖται οὕτω Ὅταν ὁ ἀμαρτωλὸς ἐπέτεθῃ ἐναντίον
μου μετὰ ὕβρις, ἐγὼ ἐλκμῶ τὸν κωφόν, καὶ ἐδείξα ταπεινώσειν ὅτι δὲν
ἔχω πέναν κληρὸν ἐπὶ μου εἶμαι μικρὸν ἀπὸ κάθε κληρὸν) μολο-
νοῦν πολλὰ εἶχα. Ἡ ἐρμηνεία αὕτη ἐπιχυροῦται καὶ ἐκ τῆς ἐκδο-
σεως τοῦ Συμμεχρὸν ὅστις ἀνεγνώσε μὴ ὡς ἐν ἀγαθῶς

(²) Τὴ πλὴν ἐξηγεῖται τινες βιβλικῶν. «Τρόπος δὲ εἶναι μὴ
ταπεινῶν,

νως και απο την αμαρτιαν κα' απο τον Θεον. αλλα γρεπει να νικα' μεν την κακιαν κα' να επικρατη, εις δε τον Δεσποτην των ολων να εινε υποτεταγμενη. Δια τουτο κα' ο Προφητης στρεφων τον λαγον προς εκεινον οπου ζειει εις τον ανθρωπον τους περασμους και σηκωνει κατ' επανω του τον αμειντητον σαρφετον των κακων και καταβάλλει προσπάθειαν να υποδουλωσῃ το φρονημα του πνευματος () και να το καθυποτάξῃ εις την σαρκα, δια τουτο, λεγω, προς τον διάβολον αποτεινομενος ο Προφητης και τρεπον τινα θελων να του αποδειξη οτι εινε μά-
 3 τρια τα σχεδια του πλεκει εναντιον του, ταυτα λεγει. Διατι με εξανακαΐεις να γινωμαι δούλος εις εκεινα οπου ζειει πρεπει. :
 'Εγω έχω Δεσποτην, εγω γνωρίζω τον πραγματικον βασιλεα μου.

Οχι εν τω Θεω υποταγῆσεται ἡ ψυχη μου, (2) Παρ' αυτου γαρ το σωτηριόν μου. Την αιτιαν λεγει ο Προφητης, δια την οποιαν ονειανυει τωσην σπουδην εις την προς τον Θεον υποταγην του. 'Υποτασσομαι, λεγει, εις τον Θεον, διατι, την σωτηριαν μου απο τον Θεον περιμενω. Διοτι φυσικον ιδιωμα του Δημιουργου εινε να φροντιζῃ δια την ασφαλειαν των πνευμάτων του. 'Η λεγει οτι απο τον Θεον περιμενω την σωτηριαν μου, επειδη με το προφητικον γαρισμά του προβλεπων την μελλουσαν χάριν της ενανθρωπησεως του Κυριου λεγει ταυτα. οτι δηλαδη πρεπει να δουλεω εις τον Θεον και να αγαπῶ αὐτον, ο οποῖος εκ των προτερων προώρισε να γεινη μια τέσον μεγάλη
 C εὐεργεσία δια το γενοσ των ανθρωπων, ὥστε μητε τον ιδιον του Υἱον να φεισθη, αλλα υπερ πάντων ἡμῶν να τον παραδώσῃ

(1) Φρόνημα τοι Πνεύματος ἐνιστάζει ὁ Ἀποστολος (Ρωμ. 8.6) τὸν νοῦν ὁποῦ φρονεῖ τὸ τοῦ Πνεύματος, ἀντιθέτως πρὸς τὸ φρόνημα τῆς σαρκός, περὶ τοῦ ὁποίου εἶδε σημ. σελ. 108

(2) Ἡ ἀρνητικὴ αὕτη ἐρώτησις γραμματικῶς ἰσοδυναμεῖ με κατάρχων ἐντονον. εἴη λέγει, βεβαιότατα, ἐγὼ θα ὑποταχθῶ εἰς τὸν Θεον. Το δὲ ἡ ψυχὴ μου, καθὼς κα' ἀλλαχοῦ εἶδμεν, εἶνε ἰσοδυναμον μὲ τὸ ἐγώ.

εἰς θάνατον (Ρωμ. 8, 32). Διότι συνήθως εἰς τὴν Γραφὴν σωτήριον ὀνομάζεται ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶπε ποτε καὶ ὁ υἱοδούλος Συμεὼν Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου Δέσποτα, διὰ εἶδόν τοι ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου (Λουκ. 2, 29, 30). Ὡς ὑποταχθῶμεν λοιπὸν εἰς τὸν Θεόν διότι ἀπὸ αὐτοῦ ὑτάρχει τὸ σωτήριον ἡμῶν. Ποῖον δὲ εἶναι αὐτὸ τὸ σωτήριον, τὸ ἐξηγεῖ ὁ ῥίσιος. Δὲν εἶναι καμμία ἀπλὴ ἐνεργεία, οὐδὲ να μᾶς διδῇ καποῖαν παραμικρὰν ῥαβὶν διὰ να ἀπαλλαγθῶμεν ἀπὸ καμμιαν ἀσθενειαν καὶ να ἀποκτησῶμεν σώματος ἐνέξιν. Ἀλλὰ τι εἶναι τὸ σωτήριον. Καὶ γὰρ αὐτοὺς Θεὸς μου, Σωτὴρ μου, ἀντιληπτῶρ μου οὐ μὴ σαλευθῶ ἐπὶ πλείον. Θεὸς ἡμῶν εἶναι ὁ ἐκ τοῦ Θεοῦ Ὁ ῥίσιος. Ὁ ῥίσιος εἶναι καὶ Σωτὴρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ὁ οὗσιος ὑποστηρίζει τὴν ἀδυναμιαν μας καὶ καταπραίνει τὴν ταραχὴν οὗτοι γεννᾶται μέσα εἰς τοὺς ψυχὰς μας ἐξ αἰτίας τῶν πειρασμῶν «Ὁ μὴ σαλευθῶ ἐπὶ πλείον». Ὡς ἄνθρωπος ὁμοιωθεὶς τὴν μεγάλην ταραχὴν τὴν ποτὶς ἐπαθὲν ἕως τῶρα ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς «Ἐπὶ πλείον» δὲ λέγει, εἰσὶν εἶναι ἀδύνατον εἰς ἀνθρωπίνην ψυχὴν να μὴ συμβῇ ποτε καμμία ταραχὴ ἐξ αἰτίας τῶν ἐπερχομένων πειρασμῶν. Ἐν δώσω μὲν λοιπὸν μικρὰ καὶ ὀλίγα ἀμαρτανῶμεν, μετὰ τοῦ να σιωπῶμεθα ὀλίγον ὥσαν τα φυτὰ ἀπὸ καμμιαν ἑλαφρὰν αἰσθάν, πολὺ ἑλαφρὰ παραττωμεθα· ὅταν ὁμως αἱ ἀμαρτίαι μας εἶναι μεγαλειότεραι καὶ περισσοτέραι, ποτε φυσικὸν εἶναι να αὐξάνη καὶ ἡ ταραχὴ μας, ἀναλογως τῆς αὐξησεως τῶν ἀμαρτιῶν μας. Καὶ ἄλλοι μὲν περισσοτερον σα- E
λεύονται, ἄλλοι δὲ τὰ νῦν τόσο πολὺ συνταράσσονται ὥστε καταντὰ πολλάκις να ἀνατραποῦν ἀπὸ αὐτὰς τὰς ρίζας καὶ να πέσουν κάτω, ὅταν τα πνευματικὰ τῆς πονηρίας μετὰ βίαν τρομερωτέραν ἀπὸ καθε λαίλαπα ἀποσπάσουν τὰς ρίζας τροπὸν τινα τῆς ψυχῆς, διὰ μίσου τῶν ὁποιων αὐτὴ εἶναι στηριγμένη ἐπάνω εἰς τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ () Ἐγὼ λοιπὸν, λέγει, ἐσαλευθὴν μὲν

(1) Τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας εἶναι ἀποστολικὴ ῥῆσις (Ἐφ. 6, 12). Ὑπομαίνει δὲ οὕτως ὁ θεηγόρος Ἀπόστολος τοὺς δαίμονας.

ὡς ἄνθρωπος καὶ ἐταράχθην ἄλλα περισσότερον ἔνθα θαυμάσιον,
 μὲ τὸ νὰ ὑποβασταζώμαι ἀπὸ τὴν δεξιαν χεῖρα τοῦ Σωτῆρος.

Ἔως πότε ἐπιτίθεσθε ἐπ' ἄνθρωπον ; φρονεῦτε πάντες
 105 ὁμῆς, ὡς τοίγῳ κακλίμενῳ καὶ φραγμῷ ὡσμένῳ : Πά-
 λιν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καταπολεμεῖ τοὺς πονηροὺς ὑπηρέτας
 τοῦ Διαβόλου καὶ κατηγορεῖ τὰς ἀκαριθμητοὺς ἐνέδρας οὐοῦ
 στήνουνται ἀπὸ αὐτοὺς ἐναντίον μας. Λεγεὶ δηλαδὴ ὅτι οἱ μὲν
 ἄνθρωποι εἶνε ἕνα ζῶον ἀδύνατον, σὺς δὲ οἱ δαίμονες ἐπιτίθεσθε
 ἐναντίον των καὶ ἔνθα ἀρκεῖσθε εἰς τὴν πρώτην προσβολὴν μό-
 νον, ἄλλα καὶ δευτέραν καὶ τρίτην ἐπιφέρετε, ἕως ἂν με αὐ-
 τὴν τὴν μακίαν σας ἐξολοθρεύσῃτε τὴν ψυχὴν ἐκείνου ὁ οὐοῦς
 ἐξολισθήσας ἤθελε πείσει εἰς χεῖράς σας, ὥστε νὰ γείνη ἑμοῖα
 μὲ τοῖχον, οὐοῦ ἐκλίνει πρὸς πτώσιν καὶ μὲ φράκτην οὐοῦ ἀνε-
 τράπη Ὁ δὲ τοῖχος ἐνὸσω μὲν διατηρεῖ τὴν ἐρθεῖαν αὐτοῦ στά-
 σιν, μὲνι στερεός, ὅταν ἕμῳς γύρῃ πρὸς τὸ ἐν μέρος, τότε
 εἶνε ἀνάγκη νὰ διαλυθῇ πλέον καὶ νὰ πέσῃ κάτω. Διότι τὰ μὲν
 μονοκόμματα βάρη καὶ οἱ μονολίθοι κίονες ὕστερον ἀπὸ τὸ πείσι-
 110 μον ἀνορθοῦνται καὶ σηκωνοῦνται πάλιν, ἕσα ἕμῳς κτιρία ἀποτε-
 λοῦνται ἀπὸ πολλὰ μέρη, ὅταν συμβῇ νὰ γύρουν πρὸς τὸ ἐν με-
 ρος, ἔνθα ἔμπορουν νὰ ἐπανορθωθοῦν πλέον. Φανερώνει λοιπὸν ἡ
 ἐννοια τοῦ στίχου ὅτι ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ νὰ εἶνε σύν-
 θετος, ἐκλίνει μὲν πρὸς τὰ κάτω, συρθεῖσα ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν,
 εἶνε δὲ ἀνάγκη ἀναποφευκτος νὰ διαλυθῇ ὥστε ἀφοῦ ἐπιδιορ-
 θωθῇ πάλιν ἀπὸ τὸν τεχνιτὴν, ὁ οὐοῦς ἐξ ἀρχῆς τὴν κατεσκευ-
 ασε, νὰ ἀποκτήσῃ ἐκ νέου τὴν πρέπουσαν ἀσφάλειαν καὶ στε-
 ρεότητα, καὶ νὰ μὴ δύναται μὲ νίαν ἐκίθῃσιν τοῦ πονηροῦ νὰ
 πάθῃ δευτέραν πτώσιν· Θεοῦ γεώργιον, λέγει, Θεοῦ οἰκοδομὴ
 ἐστὶ (Α΄ Κορ. 3, 9 ὁ) Αὐτὴν τὴν οἰκοδομὴν σφοδρῶς ἔσπισιν ὁ

ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ Ἄγγελοι εἶνε πνεύματα, ἀλλὰ ἀγαθὰ καὶ φωτεινὰ
 ἐπροσθεσε πρὸς διακρίσιν τοῦ τοῦ πονηρίας· ἤτοι σκοτεινὰ καὶ ἁκα-
 θάρτα πνεύματα (Θεοφύλ.).

(1) Ἄγρὸς εἶσθε οὐοῦ ἐκκαλυφθῇ ἀπὸ τὸν Θεόν, οἰκοδομὴ
 εἶσθε οὐοῦ ἐκτίσθῃ ἀπὸ τὸν Θεόν.

ἐλθρός τα γινόμενα εἰς αὐτὴν ῥήγματα τα ἐπισείωσεν ὁ δημιουργός. Καθὼς βλέπομεν λοιπόν, ἀναγκαῖα μὲν ἔτῃ ἡ τῶς C
 ἐξ αἰτίας τῆς αμαρτίας, μεγάλη ὁμῶς εἶνε ἡ ἀνάστασις αὐτῆς
 ἐξ αὐτῆς τῆς ἀθανασίας. Πλήν τὴν τιμὴν μου ἐβουλεύσαντο
 ἀπώσασθαι· ἔδραμον ἐν δίψει, τῷ στόματι αὐτῶν ἠυλόγουν,
 καὶ τῇ καρδίᾳ αὐτῶν κατηρώντο. Τιμὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τὸ
 αἷμα τοῦ Χριστοῦ. «Τιμὴς λένει, ἡγοράσθητε, μὴ γίνεσθε
 δοῦλοι ἀνθρώπων (Α΄ Κορ. 7, 23) Αὐτὴν λοιπόν τὴν τιμὴν
 οὐκ ἀποδεδόθη διὰ τὴν ἔξαγοραν τοῦ ἀνθρώπου, ἰσχυρῶς οἱ
 στρατιῶται τοῦ πονηροῦ νὰ καταστήσουν ἀργιστὸν ἐξ ἡμῶς,
 μετὰ τὸ νὰ προσπαθοῦν νὰ ἐξηγῶσιν πάλιν εἰς τὴν δουλείαν ἐλευ-
 νους οὐκ ἀπαξ ἐλευθερώθησαν ἀπὸ αὐτοῦ. () Ἐδραμον ἐν δι-
 ψει. Με αὐτὸ ἐννοεῖ ὁ Πρῶτος τὴν ἐπιμονὴν τοῦ δεικνύοντος D
 ὁ δα μόνος εἰς τὰς ἐπιβουλὰς τῶν, ἐτι δηλαδὴ, τριῶν ἐναντίον
 μας μὲ πολλὴν διψάν νὰ μᾶς ἀπωλέσουν. «Τῷ στόματι αὐτῶν
 ἠυλόγουν, καὶ τῇ καρδίᾳ αὐτῶν κατηρώντο.» Ἐπὶ τοῖς πολλοῖς
 ἀνθρώποι ὅπου ἐπιδοκιμάζουν τὰς πονηρὰς πράξεις τῶν ἄλλων
 καὶ τὸν μὲν χλευαστὴν τὸν λεγούν χαριτολόγον, τὸν δὲ αἰσχρο-
 λόγον, πολιτισμικὸν τὸν ἀποτομικὸν καὶ ἐργίλον ἐνομάζουν γεν-
 ναῖον, ὅπου δὲν δεχεται ὅτι νὰ καταφροντῇ ἀπὸ ἄλλου τὸν
 δὲ φειδωλὸν καὶ ἀκοινώνητον, τὸν ἐπαινοῦν ὥσαν οἰκονόμον
 ταῖς τὸν ἄσωτον τὸν ἐγκωμιάζουν ὥσαν εὐεταῖον, ὅπου μὲ
 ἐκβίβειαν κάμνει χαρίσματα· τὸν πόρνον καὶ οὐκ ἐλεῖ ὥσαν κα-
 νένα ὅπου ἀγαπᾷ τὸν ἀπολαυστικὸν καὶ τρυφηλὸν βίον· καὶ ἐν
 γένει καθὲς κακίαν τὴν ἐνομάζουν καλακευτικὰ μὲ τὸ ὄνομα τῆς
 ἀρετῆς ὅπου ἔχει ἀπεναντί της· οἱ τοιοῦτοι ἀνθρώποι μὲ τὸ στόμα

(1) Ἐλευθερὸς εἶνε ἐκεῖνος, πραγματῶς ὁ θεὸς Χρυσόστομος, ὅπου ἀπηλλάχθη ἀπὸ τὰ παθὴ καὶ τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς, ὅπου καταφρονεῖ τὰ χρήματα καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὰ τρυφερά καὶ τὰ κατὰ τὴν φύσιν. Δούλος δὲ εἶνε ἐκεῖνος ὅπου δουλεύει καμμίαν ἐραστὴν δουλείαν ἢ ἀπὸ τὴν γαστριμαργίαν τοῦ νικῶμενος, ἢ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν χρημάτων, ἢ ἀπὸ τῆς ἐξουσίας. (Ὁμιλ. 19 εἰς τὴν Α΄ Κορ. Ἐπιστ.)

Ε μιν στανόμεν, τὴν λαΐδα, δὲ καταβύματα. Ὁ μὲν τις ἐπαινετικὰς αὐτῆς λέξεις τῶν καθ' ἑαυτὴν ἐπὶ τὸν ἑαυτὸν ἐπὶ τὸν ἐπὶ τὴν ἑαυτὴν ἐκείνων, συνάμα δὲ καὶ τὸν ἐαυτὸν τῶν καμνῶν πλεονάζον ἐκ τῆν αἰώνων κατὰ τὴν ὁ' ὅσας πράξεις ἐκείνων ἐπιδόξιμαζόν. Ἀκολουθῶνται νῦν Προφῆτες συνάμα μὲν τῆς ψυχῆς τῶν ἐνίσχυων τῶν πρὸς τὸν Θεὸν ποταφῶν αὐτῆς. Πλὴν τῷ Θεῷ, λέγει, ὑποταγῆθι, ψυχὴ μου, ὅτι παρ' αὐτοῦ ἡ ὑπομονὴ μου. Παρστανέ με τοῦτο ὁ Προφῆτης σαρῶν, το μεγέθους τῶν τερασμῶν οὗ τοῦ εἶρον καὶ λ' γε το ἀποστολῆκεν ἐκεῖνο, δὲ δὴ λαῶν ὁ Θεὸς δὲν ἔα με ἀρῆσθαι πειρατῶν μεν περισσότερο ἀπὸ τῶν δυνάμεθα να ὑπομεινῶν (1 Κορ. 10, 13'). Δοτι τὰρ αὐτὸν ὁδεῖται εἰς ἐμὴν ὑπομονὴν εἰς τοὺς πειρασμούς.

Ἐπὶ τῷ Θεῷ το σωτηριὸν μου καὶ ἡ δοξά μου, ὁ Θεὸς τῆς βοηθείας μου καὶ ἡ ἐλπίς μου ἐπὶ τῷ Θεῷ. Μακάριος εἶνε ἐκεῖνος οὗτος δὲ κανὴν ὅτι τὰ κωρυμμένα μετὰ τὰ καὶ ἐνδοξα πράγματα εἰς τὸν κόσμον αὐτῶν δὲν ἀλλεῖται. ὅτι τὸν Θεὸν ἐξεῖν τὸν δοξάν μακάριος ἐκεῖνος οὗτος ἔχει καργιά του τὸν Χριστὸν καὶ γὰρ τοῖς ἐκείνῳ συμφωνῶν με τὸν Ἄποστολὸν. Ἐμὲ δὲ μὴ γένοιτο καυχῆσθαι εἰμὴ ἐν τῷ σιαυρῷ τοῦ Χριστοῦ. Ἰὰ λ' ἡ 14. Τώρα ὅμως πολλοὶ ἄνθρωποι γίνονται ἐνδοξοὶ διὰ τὸ ὡραῖον καὶ ἰσχυρὸν σώμα των, ἐκείνοι οἱ οὗτοι ἐνασχολοῦνται με τοὺς κομμικούς ἀγῶνας εἰς τὰς παλαιστροφάς, ἢ ἐκείνοι οἱ οὗτοι ἐν γενεῇ γαλιλαῶσι διὰ τὴν ἀλμὴν καὶ ἀνθρώπινα τῆς γλῆκας των πολλοὶ οὗτοι παλιν δοξαζόντα, διὰ τὴν εἰς τοὺς πολέμους ἀνδρείαν των οἱ οὗτοι μάλιστα καὶ τὸ να σπένδον τοὺς ομοφύλους των θεωροῦσιν ἀρετῶν των καὶ ἀνδρείαν. Διὸ τὰ πολεμικὰ ἀνδραγαθήματα καὶ τὰ τροπαια οὗ

(*) Περ τούτου ἴδε στήμ. 3 ἐν σελ. 188

(†) Ὁ σιαυρὸς τοῦ Χριστοῦ εἶνε τὸ κρυπτό των χριστιανῶν διὰ τὸ δὲ αὐτοῦ φανερωθεῖ ἡ ἀρχὴ ἡ ἀρετὴ τοῦ Δεσποτοῦ Χριστοῦ, τοῦ παθόντος καὶ ἀπερρωθέντος ὑπὲρ ἀρετῶν καὶ ἀγνοῶτων δούλων.

ἔχειρονται ἀπο τὸν στρατηγὸν καὶ τὰς τολεῖς, μετὰ τὴν νίκην,
 γίνονται ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν φονῶν εἰς τὰς μάχας. Ἄλλοι πάλιν
 γίνονται ἐνδοξοὶ, διότι περιτεύχουσιν πολεῖς μετὰ τειχεοκαστρα-
 ναὶ ἄλλοι διὰ κατασκευὰς ὑφραγωγείων καὶ ὁ οἰκὸδομος μεγα-
 λοπρεπῶν γυμναστηρίων. Ὁ δεῖνα δὲ πάλιν πλούσιος οὐδὲν
 κατεξοδεύει ὅλον τὸν πλοῦτον τοῦ δια τοὺς θηρισμάχους καὶ
 εὐφραίνεται εἰς τὰς ματαιὰς ἐλπίδας φωνὰς τῶν ἄλλων εἰς τὰ
 σμυθιαστρά, ὑπερηφανεύεται ἀπὸ τοὺς ἐπαινοὺς καὶ ὑψηλο- C
 φρονεῖ. ἐν ᾧ τὴν δόξαν τοῦ τὴν λαμβάνει ἀπὸ τὴν καταστροφῆς
 τοῦ. Αὐτὸς μάλιστα καὶ ζωγραφισμένην ἐν τῶν περι-
 φανιστέρων μερῶν τῆς τολεως ἐπάνω εἰς εἰκὼνας ἐπιδείκνυσι τὴν
 ἀμαρτίαν τοῦ. Ἄλλος δοξάζεται διὰ τὸν πλοῦτον τοῦ καὶ ἄ-
 λος διότι εἶνε δεινὸς ῥήτωρ καὶ ἀκαταμάχητος, ἢ ἐμπειρὸς τῆς
 κοσμικῆς σοφίας. Αὐτῶν δὲ ἔλθων ἐπρεπεὶ νὰ ἐλευνολογώμεν τὴν
 δόξαν, νὰ μακαρίζωμεν δὲ μόνον ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θεωροῦν δο-
 ξαί των τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐάν ὁ δεῖνα ἀνθρώπος ὑπερηφανεύεται
 διότι εἶνε δούλος ἑνὸς βασιλείως, καὶ διότι μεγάλας τιμὰς ἔχει
 ἀπὸ αὐτοῦ, τὸσον ἐπρεπεὶ εἰς εἶναι νὰ ὑψηλοφρονῇ διὰ τὸν ἐαυ-
 τὸν σοῦ, διότι εἶσαι δούλος τοῦ μεγαλοῦ βασιλείως ὁποῦ ἐπροσ- D
 καλεσθῇς ἀπὸ αὐτοῦ τὸν ἔθιον εἰς μίαν στενωπὴν σφισιν
 μαζί τοῦ καὶ οἰκιστὴτα μὲ τὸ νὰ ἔλαβης τὸ Πνεῦμα τῆς Ἐπαγγε-
 λίας, ὥστε ἀπὸ ἐσφραγισθῇς με αὐτὸ νὰ γεινῇς υἱὸς τοῦ
 Θεοῦ. (1) Αφοῦ δὲ ὁ Προφήτης ἐγνώρισεν ἐμπράκτως ἐπάνω εἰς
 τὸν ἐαυτὸν τοῦ τὴν ὠφελειαν οὐδὲν λαμβάνει ὁ ἀνθρώπος ὅστις
 γυνῶν καὶ καθαρά ἐλπίζει εἰς τὸν Θεόν, παρακινεῖ τὸν λαόν

1 Ἀναφέρεται ὁ θεὸς Πατὴρ εἰς τὸ τοῦ Παύλου· «Ἐν ᾧ καὶ
 πιστεύοντες ἐσφραγισθῆτε τῷ Πνεύματι τῆς Ἐπαγγελίας τῇ
 Ἄνω.» Εφ. 1, 13 Ἐσφραγισθῆσαν δηλαδὴ οἱ βαπτισθέντες
 ὅτι νὰ εἶνε γνωστοὶ ὡς ἀνήκοντες πλεον εἰς τὸν Χριστόν Ἐπαγγε-
 λίας δὲ Πνεῦμα σφραγίζονται, διότι ἐξ ὑποσχέσεως μὲς ἐδόθη, ἢ δι-
 ὅτι βεβαιώνει τὰς ὑποσχέσεις τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Παρὰ βλ. ἀκί-
 σθημ. I σελ. 196.

να ἀποκτήσῃ τον ἴσον καὶ ὅμοιον με αὐτὸν πρὸς τον Θεον ζῆλος, καὶ λέγει· Ἐλπίσατε ἐπ' αὐτὸν πᾶσα συναγωγὴ λαῶν, ἐκχέετε ἐνώπιον αὐτοῦ τὰς καρδίας ὑμῶν Ἀδελφάτων εἶνε να γεινωμεν ἀξιοι να χωρισωμεν ἐντὸς μας τὴν θεαν γάρ ν, ἐαν
 Ε προτητερα δὲν ἐκδιώξωμεν τα πάθη, τοῦ ἐπρόλαβαν καὶ ἐκ-
 ριυσαν τας ψυχὰς μας Εἶδον ἐγὼ ἱατροὺς οἱ ἅποιοι δὲν διδοῦν
 εἰς τοὺς ἀσθενεῖς τα σωτηρια ἱατρικα προτητερα, πρὶν με ἐμι-
 τικα πρῶτον ἀπεκινέωσιν ἀπὸ τὸ σῶμα τῶν ἀρρώστων την προ-
 ξενοῦσαν τὴν ἀσθενειαν ὕλην, την ὅποιαν οἱ ἀκολαστοι ἐνεκα τῆς
 ποντρὰς ζωῆς των ἀπειταμιουσαν μέσα εἰς το σῶμά των Ἀλλὰ
 καὶ ἓνα δοχεῖον, τὸ ὅποιον περιεῖχε προτητερα δυσῶδες ὕγρον,
 ἂν δὲ, πληθῇ καλὰ πρῶτον, δὲν δέχεται την ἐπιρυσιν του μύ-
 ρου Πρεπει λοιπὸν προτήτερα να γυθοῦν τα προὑπαρχοντα ἐντὸς
 αὐτοῦ, δια νὰ γεινη δυνατὸν να χωρισουν ἑα ἑα ριθθοῦν μέσα
 κατωκιν. Πλὴν μάταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων Γνωρίζει ὁ
 Προφῆτης ὅτι δὲν ἀκολουθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τας παραγγε-
 λίας του, καὶ ὅτι δὲν καταδύχονται ὅλοι να ἀφιερῶσουν τας ἑλ-
 πιδας των εἰς τον Θεόν, ἀλλ' ἔχουν τας ἐλπίδας των ἐπάνω εἰς
 τα μάταια τοῦ βίου Διὰ τοῦτο λέγει· Πλὴν μάταιοι οἱ υἱοὶ
 τῶν ἀνθρώπων, ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων Διὰ τί εἶνε
 ματαιοι; Διότι εἶνε ψευδεῖς. Πού δὲ μάλιστα το ψεύδος αὐτῶν
 φανερώνεται καθαρά; Ἐν ζυγαῖς, λέγει, τοῦ ἀδικῆσαι «Εἰς
 τὰς ζυγαριάς, λέγει, δια να ἀδικοῦν τοὺς ἄλλους» Ποιὰς ζυγα-
 197 ριάς; Μήπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον ζυγίζουν, Μήπως
 Α ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἐρισπῶλαι ἢ κρεσπῶλαι, ἢ χρυσὸν ἢ ἀρ-
 γυρον ἐμπορεύονται, ἢ ἐν γεινὶ καταγινονται μὲ προσπάθειαν
 μεγάλην εἰς αὐτας τὰς ὕλας, τὰς ὁποίας φυσικα οἱ ἔμποροι μὲ
 ζυγαριαὶς καὶ μὲ πλάστιγγας πωλοῦν καὶ ἀγοράζουν; Ἀλλὰ
 ἑσα-ἑσα το ἐναντίον συμβαίνει Πολλὰί ταῖς ἀπὸ τοὺς βαναυ-
 σοτίχνας, δὲν ἔχουν διελου ἀνάγκην ζυγαριάς διὰ τὰς ἐργα-
 σίας των. Πολλοὶ δὲ πάλιν εἶνε οἱ ναυτικοι, πολλοὶ δὲ οὐροῦ
 ἐνασχολοῦνται περὶ τὰ δίκαστήρια καὶ την πολιτικὴν, οἱ ἅποιοι
 μεταχειρίζονται μὲν το ψεύδος, ἀλλ' ὅμως οὐ με ζυγαριάν Τι

ἐννοεῖ λοιποῦ αὐτοῦ τοῦ λυγροῦ ψαλμοῦ Ἐννοεῖ, ἔτι καὶ ὁ
 ἄνθρωπος ἔχει ἐντὸς αὐτοῦ ἀποκρυφέν μανζυγαρίαν, ἥτις κατε-
 σκευάσθη εἰς τὸς ἡμῶν ἀπο τὴν Πλάστην ἐπάνω εἰς τὴν οὐκίαν B
 ἵμποροῦμεν νὰ γνωρίσωμεν ἀλλὰ τὴν φρεσίν τῶν πραγμάτων.
 Ἔθηκεν πρὸ προσώπου σου τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, τὸ
 ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν (Δευτ 30, 15) ἔσο φύσεις ὁγδοαδὴ τοῦ
 εἶναι ἀντίθετοι ἀναμεταξύ των, αὐτὰ σοῦ ἐθεσιν ἐνώπιον σου
 Ζυγισέ ταίπάνω εἰς το ἰδικόν σου κριτήριον· ζυγοστάτησον ἀκρι-
 βῶς, τί πρᾶγμα εἶναι διὰ σε ὠφελιμώτερον, τὴν ἑπὶ πρῶτον καὶρον ἴδο-
 νήν νὰ προτιμησῇς καὶ δι' αὐτῆς νὰ λάβῃς τὸν αἰώνιον θάνα-
 τον, ἢ ἀφ' οὗ ἐκλίβηται τὴν μὲ τὴν δόξασιν τῆς ἀρετῆς κακοπά-
 θειαν. νὰ μεταχειρσθῇς αὐτὴν ὥσαν ἕνα προξενητὴν σου διὰ
 τὴν αἰώνιον τρυφήν. Ψευδεῖς λοιποὶ εἶναι οἱ ἄνθρωποι μὲ τὸ νὰ
 ἔχουν βλαμμῖνα τῆς φυγῆς τὰ κριτήρια, τοὺς οὐκοιους ἀκρι-
 βῶς ταλαντίζει ὁ πρεσβύτερος λέγων· Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ C
 σκότος φῶς καὶ τὸ φῶς σκότος· οἱ λέγοντες τὸ πικρὸν
 γλυκὺ καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν (Ἠσαῖ 5, 20) Δι' ἐμένα, ἵγχει,
 τὰ παρόντα μὲνον ὑπάρχουν, τοσὶς ἤξεύρει τὰ μέλλοντα· Κα-
 κῶς ὁμῶς ζυγίζει, διότι πονηρὰ ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν προτιμάς·
 μάταια περισσότερον ἀπὸ τὰ ἀληθινὰ ἐκτιμάς· τὰ τρέσ-
 καιρα ἀνώτερα ἀπὸ τὰ αἰώνια θεωρεῖς· τὴν ἡδονὴν ὑποῦ παρέρ-
 χεται εἰς τὴν στιγμὴν ἀντὶ τῆς ἀπαύστου καὶ παντοταίνης εὐ-
 προσύνης ἐκλείπει· Ψευδεῖς λοιπὸν εἶναι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν
 ζυγοῖς, διὰ νὰ πράξουν τὴν ἀδικίαν. Ἀδικοῦν μὲν πρῶτα-πρῶτα
 ἀποθλους τὸν ἑαυτὸν των, ἵπκται δὲ καὶ ὅσους τοὺς πλησιάζ-
 ζουν, οἱ ὅποιοι καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν των γίνονται κακοὶ σύμβου-
 λοι κατὰ τὰς διαφόρους πρᾶξεις καὶ ἐνεργείας των καὶ εἰς τοὺς
 ἄλλους εἶναι κακὸν παράδειγμα. Δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ εἴπῃς D
 κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, δὲν ἐγνώριζα τὸ καλόν. Κρέμα-
 ται ἐκτὶ ἐμπρὸς σου ἡ ἰδική σου ζυγαριά, ὅπου θὰ σοῦ φανερώσῃ
 πολὺ καλὰ τὴν διάκρισιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Διότι τὰ μὲν
 βάρη τοῦ σώματος τα δοκιμάζομεν μὲ τὰς ἐπένους εἰς τὴν ζυγα-
 ρίαν ταλαντεύσεις· ὅσα ὁμῶς πρέπει νὰ ἐκλείψωμεν διὰ τὴν ζωὴν

μας, αὐτά τα διακρίνομεν μὲ τὸ αὐτεξουσίον τῆς ψυχῆς μας. Αὐτὸ δὲ τὸ αὐτεξουσίον ἀκριβῶς ζυγαριαν ὠνόμασιν οἱ Προφῆται διότι ῥημοῖ νὰ λαμβάνῃ ἴσῃν κλίσιν ποτὲ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ποτὲ ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Μὴ ἐλπίζετε ἐπ' ἀδικίαν καὶ ἐπὶ ἄρπαγμα μὴ ἐπιδοθῆτε. Ἀνωτέρω εἶπεν, «Ἐλπίσατε ἐπ' αὐτὸν πᾶσα συναγωγὴ λαῶν. Εἶδεν ὁ Προφήτης ὅτι ὀκνητὰ εἶνε ἡ ὑπακοή καὶ βραδύνειτο, καὶ ἀπεφάνθη καὶ εἶπεν ὅτι «Πλὴν μάταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων». Παλιν τώρα ἀπαγορεύει νὰ ἐλπίζωμεν ἐπάνω εἰς ἀδικίαν. Ὅστις θαρρεῖ ὅτι ὁ ἐξ ἀδικίας συνηθροισμένος πλοῦτος αὐτοῦ εἶνε κεφάλαιον ἀρχέτον δι' αὐτὸν εἰς τὸ νὰ εἶνε ἰσχυρὸς καὶ ἐν ἀρχῇ, εἶνε ὅμοιος με ἓνα ἀρρωστον, ὁ ὁποῖος εὐέξιν του θεωρεῖ τὴν πληθώραν τῆς νοσοῦ. «Μὴ ἐλπίζετε ἐπ' ἀδικίαν». Αὐτῇ, σοὶ γίνεται ἐμπόδιον διὰ κάθε ἐργασίαν. (1) «Καὶ ἐπὶ ἄρπαγμα μὴ ἐπιδοθῆτε». Μὰς συμβουλεύει νὰ μὴ εἰμεθα ἐπιθυμηταὶ τῶν ξένων πραγμάτων. Πλοῦτος εἴαν ᾖ, μὴ προστίθεσθε καρδίαν. Ἐὰν ᾖ κακὸν ὑπερπλοῦτον, μὴ μακαρίσῃς αὐτοῦ τὴν ζωὴν. Ἐὰν ἀπὸ πολλὰ μερῇ καὶ ἐξ ἀφθονίων πηγῶν σὲ περιρρεῶν τα χρήματα, μὴ στιβῇς τὴν ἀφθονίαν αὐτῶν. «Πλοῦτος εἴαν ᾖ» λέγει. Θαύμασε τὴν λέξιν. Ἡ φύσις τοῦ πλουτοῦ εἶνε ρευστή· ταχύτερον ἀπὸ τὸν χειμαρρὸν παρερχεται ἀπὸ τοὺς πλουσίους, καὶ συνήθως ποτὲ εἰς τὸν ἓνα καὶ ποτὲ εἰς τὸν ἄλλον περιγαίνει. Καθὼς ἓνας ποταμὸς ὅπου κατέρχεται ἀπὸ ἓνα ὑψηλοῦ μέρος, πλησιάζει μὲν ἕσους ἴστανται παρα τὴν ὄχθην, ἄλλα τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἐρχεται καὶ φεύγει· τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ εὐκολία τοῦ πλουτοῦ, συντομωτάτην καὶ ὀλισθηρὰν ἔχει τὴν παρουσίαν μὲ τὸ νὰ ἐμφανίζεται φυσικὰ ποτὲ εἰς τὸν ἓνα καὶ ποτὲ εἰς τὸν ἄλλον. Σήμερον τοῦτου ἰδὼ εἶνε ὁ ἀγρὸς αὐτοῦ κτήμα, καὶ αὐριον ἄλλου· καὶ μετ' ὀλίγον ἄλλου. Ρίψον τὸ βλέμμα σου πρὸς τὰς οἰκίας τῆς πόλεως, πόσα μέχρι σήμερον ὀνόματα μετήλλαξαν

(1) Καθε ἐργασία δηλαδὴ ὅπου στηρίζεται ἐπάνω εἰς ἀδικίαν ποτὲ δὲν ἔμπορεῖ νὰ εὐδοκησῇ.

ἃς ὅταν ἐκτεθήσαν τότε ἀπὸ τοῦ ἐν : καὶ πῦρ πρὸ τοῦ, ἀλλὰ,
 ἰδιωτῆτος, ἐνομαζόμενα. Ἀλλὰ καὶ ὁ γρησὸς ἐξολισθανῶν καὶ
 ἐκρελῶν πάντοτε πρὸ τοῦ, γείρας τοῦ ἐν τῇ - λουσίᾳ σου μεταβαίνει
 εἰς ἀλλαν καὶ ἀπὸ ἐκείνου πάλιν εἰς ἀλλαν. Εὐλοῶ- τισον ἡμπο-
 ρεῖς, ἀπὸ τοῦ λάθους ἰδῶν εἰς τὰς γείρας σου, να το κρατήσης πα- τ
 να ὁ ἀπρηστής τον πλούτον διαρκῶς ἰδὼν σου Πολύ, ὡραία και-
 πον ἐλ- ἦν το. Ὁ Πλούτος ἐν ρετ μὴ προστιθέσθαι καρδίαν ὁ Να
 μὴ ἀποκτήσης καμῖαι προστάθειαν εἰς τὴν κοχλὴν σου δια τον
 πλούτον ἀλλὰ μόνον τῇ χρησιμότητι τοῦ να κα- αἰε/ισαι
 /ωρίς να τον ὑπερκατατας κα τον θαυμαζῆς ὥσαν καὶ ἐν ἀπ- C
 τα ἀγαθὰ, ἀλλ' ὥσαν εἶνα ὄργανον καὶ μισον να τον θεωρῆς καὶ
 να ἀποδεχῆσαι τὴν ὑπερσίαν του. Ὑστερον δὲ ἀπὸ ἐλα τα λι-
 θέντα ἐπιφέρει μιαν ἐρσιτικὴν ἀποφασιν ἐν, πλέον μὲ ἰδικά τοῦ
 λογι- ἀλλὰ μιαν ἀληθειαν τὴν ὅποιαν ἔκρουσεν ἀπὸ αὐτον τον
 Θεόν Διοτι, ἀπαξ, λέγει, ἐλάλησεν ὁ Θεός, δύο ταῦτα ἤκουσα
 Καὶ ἃς μὴ ταράττη κανένα ὁ λόγος αὐτὸς ὥσαν να εἶναι τὰ/α
 παράξενος, πῶς ἐγλαδῇ ὁ μὲν Θεος μιαν φορὰν ἐλάλησεν, ὁ δὲ
 Προφήτης δυο λόγους ἤκουσεν. Ἐπειδὴ, εἶνε δυνατόν μιαν φορὰν
 νὰ ὁμιλήσῃ κανεὶς ἀλλὰ ἐκείνην τὴν μιαν φορὰν να εἶναι πολλὰ
 τὰ λόγια ὅπου θα εἴπῃ. Ἄρα εἶναι δυνατόν να συμβῇ ὥστε ἕνας
 ἄνθρωπος μιαν φορὰν να συνομιλήσῃ μὲ ἄλλον, εἰς ἐκείνην δὲ D
 τὴν συνομιλίαν πολλὰ να εἴπῃ καὶ εἶναι δυνατόν ἔπειτα ἐκεῖνος
 ὅπου ἤκουσε τοὺς λόγους του να εἴπῃ ὅτι, μιαν μὲν φορὰν μοῦ
 ὁμιλήσεν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, περὶ πολλῶν δὲ πραγμάτων ἐλά-
 λησεν. Αὐτὴν τὴν ἐννοίαν εἶπαι τοῦτο ὅπου ἐλεχθῇ τῶρα ἀπὸ τον
 Προφήτην. Ὁ μὲν Θεος μιαν φορὰν ἐφάνη εἰς ἐμέ, δυο δὲ εἶναι
 ἐκεῖνα τα ὅποια μοῦ εἶπε. Δὲν εἶπεν, ἐν ἐλάλησεν ὁ Θεός, ἐγὼ δὲ
 ὁμῶς ἤκουσα αὐτό ὥσαν ὅσο' Διοτι τότε θὰ ἐφαινετο ὅτι ὁ λόγος
 περιεχει κάποιαν ἀντιφασιν πρὸς τον ἑαυτόν του. Ποῖα λοιπον
 εἶναι τα δυο ὅπου ἤκουσεν ὁ Προφήτης : Ὅτι τὸ κράτος τοῦ
 Θεοῦ, καὶ σοῦ, Κύριε, τὸ ἔλεος. Ὅτι ἐγλαδῇ δυνατός εἶναι ὁ
 Θεός εἰς τὸ να καταδικάσῃ, ἀλλὰ καὶ ὁ ἕξιός παλιν εἶναι καὶ ἐλεῇ-
 μων. Μήτε λοιπον να ἐλπίζετε ἐπάνω εἰς ἀδικίαν μήτε να ἀφιε-

ρωμεσθε ἐπαύω εἰς τὸν πλοῦτον· μητε νὰ προτιμᾶτε τὴν ματαιότη-
 E τῆα (¹) μητε νὰ εἴτε ἐντὸς σας βλαμμένον τὸ κρῖτηριον
 και τὴν ζυγαρίαν τῆς ψυχῆς σας Ἐπεὶ οὖν, γνωρίζετε καλά ὅτι
 κραταιὸς εἶνε ὁ Δεσποτὴς ἡμῶν, νὰ φοβηθῆτε τὴν δύναμιν τοῦ
 ἀλλ' ὅμως συνάμα νὰ μὴ ἀπελπισθῆτε, ἀλλὰ νὰ ἐλπίζετε εἰς
 τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Ὁθὲν ὡς πρὸς μὲν τὸ νὰ μὴ κάμνη
 κανεὶς ἀδικίας, καλὸς εἶνε ὁ φόβος ὡς πρὸς ἐκείνον δὲ τοῦ ἀ-ἀξ
 ἐξωλίσθησεν εἰς ἀμαρτίαν, ὅσα νὰ μὴ παραιτησῇ πλεον αὐτοῦ
 τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὀλῶς ὁλοῦ ἀπὸ τῆς ἀπελπισίας τοῦ και οὐκ
 φροντίζῃ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ, καλὸν εἶνε νὰ ἐλπίζῃ αὐτοῦ εἰς
 τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ Διότι, «κραταιὸς εἶνε ὁ Θεὸς εἰς τὸ νὰ κατα-
 δικάζῃ, ἀλλὰ συνάμα εἶνε ὁ ἴδιος και ἐλεημων» Ὅτι σὺ αὐτὸ
 δώσεις ἐκαστῷ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ (²) Ἐπειδὴ, Ὁ μέγας
 μειρεῖται, ἀντιμειρεθῆσεται ὑμῖν (Ματθ 7, 2) Ἐλύτῃσι τὸν
 ἀδελφόν σου; Περιμένει νὰ πάθῃς τὸ αὐτό Ἐρπασες τὰ πράν-
 ματα τῶν κατωτέρων σου; Ἐδείξεις πτωχοῦς; Ἐντροπασες
 κανένα με ὕβρις και λοιδορίας; Ἐτυχοφάντησες; Εἶπες ψεύ-
 ματα. Ἐπεβουλεύθης τοὺς ξένους γάμους; Ἐπώρκησες;
 Μειτετοπισῃς καλαῖα σύνορα προγονικά ἀπὸ πλεονεξίαν σου. (³)
 199 A Κατεπάτησας κτήματα ὀρφανῶν; Χήρας κατεθλίψας; Προσ-
 καιρον ἡδονὴν ἐπροτιμήσας ἀπὸ τὰ αἰῶνια ἀγαθὰ ἐποῦ μᾶς ὑπε-
 σχεθῇ ὁ Θεός; Περιμένει νὰ λάβῃς τὴν ἀξίαν τούτων ἀνταπο-
 δοσιν Διότι ποῖα σπείρει ὁ καθένας ἀπὸ ἡμᾶς, τοιαῦτα και ἔα
 θερίσῃ (Γαλ 6 8) Καὶ ὅμως και δι' ἐ,τι καλὸν εἴς τις πράξει,

(¹) Ὑπαινίσσεται ὁ Ἅγιος τὸ ψαλμικόν· «Ἰνα τί ἀγαπᾷτε μα-
 ταιότητα;» (ψαλ 4, 2) Μάστιγον πρᾶγμα, λέγει ὁ Χρυσορρήμων,
 εἶνε ἐκεῖνο ὅπου κατ' ὄνομα μόνον ὑπάρχει, πραγματικῶς δὲ δὲν
 ὑπάρχει.

(²) Λέγει και ὁ Σολομών· «Ὁ πλάσας πονὸν παῖν, αὐτὸς οἶδε
 πάντα ὅς ἀποδώσει ἐκαστῷ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.» (Παρ. 24, 12).

(³) Ὑπαινίσσεται τὴν Προφησίαν· «Μὴ μετρίψῃς ἑρπια αἰῶνια»
 (22, 28).

καὶ δι' ἐκεῖνο περίμενε νὰ λάβῃς τὸν ἀγλασίου τὰς ἀνταμοιβάς.
 «Ὅτι σὺ ἀποδώσης εἰς τὸν καθένα κατὰ τὰ ἔργα του.» Ἐὰν
 ἐνθυμῆσαι τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ἔλῃς τὸν βίον σου, θὰ ἡμπορεῖ-
 σης νὰ διαφυγῇς τὰς περισσότερας αμαρτίας μὲ τὴν δύναμιν
 τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, εἰς τὸν ὅποτον ἀνηκεῖ ἡ
 ζωὴ καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΚΑΤΟΣΤΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΨΑΛΜΟΝ

Ἀφοῦ πρὸ πολλῶν ὥρων συνήλθετε εἰς τὸν ἱερὸν αὐτὸν ναὸν
 τῶν Μαρτύρων, καὶ ἀπὸ τὸ μεσονύκτιον μὲ ὕμνους προστυχε-
 σθε καὶ παρακαλεῖτε τὸν Θεὸν τῶν Μαρτύρων, ἐπεμείνατε μέχρι
 τῆς μεσημβρίας τῆς σήμερον περιμένοντες τὸν ἐρχόμενόν μου. Διὰ
 σὰς λοιπὸν, οἱ οἱποῖ καὶ ἀπὸ τὸν ὕπνον καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάπαυσιν
 προτιμᾶτε νὰ τιμῆσῃτε τοὺς ἁγίους μάρτυρας καὶ νὰ λατρεύ-
 σῃτε τὸν Θεόν, εἶνε ἱτοιμος ὁ μισθός. Ἐὰν δὲ καὶ ἡμεῖς εἶνε
 ἀνάγκη νὰ ἀπολογηθῶμεν διὰ τὴν ἀργηγορίαν μας καὶ τὴν καθυ-
 στερῆσιν μας ἐπὶ τόσας ὥρας, θὰ εἰπῶμεν ἀμείσως τὴν αἰτίαν·
 ὅτι δηλαδὴ ἐπειδὴ καὶ ἄλλην Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ διακυβε-
 ρῶμεν, οὐκ ἔστιμον μὲ τὴν ἰδικήν σας. ἡ οἱποία ὄχι ὀλίγον διάστημα
 ἀπείχει ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν σας, ἐξωδεύσαμεν εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ
 ἔλῃς τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα τῆς ἡμέρας Ἀφοῦ λοιπὸν εὐ-
 δόκησεν ὁ Κύριος καὶ εἰς ἡμῶν νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν ἀνα-
 θεθειμένην εἰς ἡμᾶς λειτουργίαν (1), καὶ συνάμα νὰ μὴ στερη-

1) Ἐξ αὐτῆς τῆς φράσεως συμπεραίνουν οἱ κριτικοὶ ὅτι τὴν πε-
 ροῦσιν οὐκ ἔστι, ὥς δὲ καὶ ἄλλαι ἐξ αὐτῶν, ἀπήγγειλεν ὁ Ἅγιος
 πρεσβύτερος ὧν· διότι ἂν ἡ τοῦ ἐπισκόπου κυβερνῶν ὕλας τὰς Ἐκκλη-
 σίας τῆς Κιαισρείας ἐκτεθείλως, δὲν θὰ ἐξερράζετο οὕτω, ὅτι δηλαδὴ
 ἐξέτελει ὑπηρετικὴν ὑπ' ἄλλου ἀνατεθειμένην εἰς αὐτόν. Περι τοῦ
 ζητήματος τούτου ἀνάγνωθι σημ. ἐν τελ. 15. Προλεγ.

θώμιν καὶ τὴν ἀγάπην σας, ἀποδώσατε μαζὶ μου τὴν εὐ-
 σταν εἰς τὸν εὐεργετην, ὁ ὁποῖος τὴν ἀδυναμίαν αὐτὴν τοῦ σω-
 ματος ἡμῶν, τὴν ὁποίαν ὀλεπετε χειραγωγεῖ μὲ τὴν ἀορατο-
 αὐτοῦ δύναμιν Ἀλλὰ ἵνα μὴ πλεῖν σὰς κρατησώμεν τλησο-
 D μας περισσότεραν καὶ σὰς προξενήσωμεν στενοχωρίαν, θα σὰς
 εἴπωμεν ὀλίγας λέξεις διὰ τὸν ψαλμὸν τὸν ὁποῖον σὰς εὐρωμεν
 νὰ ψάλλετε τὴν στιγμὴν ὅπου ἤλθαμεν () καὶ ἀφοῦ θρεψώμεν
 τας ψυχὰς σας μὲ τὸν λόγον τῆς παρακλήσεως καὶ σὰς παρ-
 γορήσωμεν ἀναλογως τῆς σωματικῆς μας δυνάμεως, ἔπειτα θα
 σὰς ἀφήσωμεν νὰ φροντιστῇ ὁ καθένας σας καὶ διὰ τὸ σῶμα
 Ποῖος λοιπὸν ἦτο ὁ ψαλμὸς οὗ ὁ ψάλλετε :

Ἠγάπησα, λέγει, ὅτι εἰσακούσεται Κύριος τῆς φωνῆς
 τῆς δεήσεώς μου. Δὲν ἔμπορεῖ κάθε ἕνας νὰ εἴπῃ τὸ ἠγάπησα
 ἀλλὰ ἐκεῖνος μένον ὅπου προδραίνει πλεον πρὸς τὴν τελειότητα,
 ὅπου παρῆλθε πλεον τὸν φόβον τῆς δουλείας καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ
 πνεῦμα τῆς υἱοθεσίας ('). Ἀλλ' εἰς τὸ «ἠγάπησα» διὰ τὴν
 συμπληρωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐννοησώμεν ἔξω-
 θεν «τὸν Θεὸν τῶν ὄλων» τουτίστιν ἠγάπησα τὸν Θεὸν τῶν
 E ὄλων διότι το κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀγαπητὸν πρᾶγμα εἶνε
 ὁ Θεός. Ἐπειδὴ καὶ οἱ σοφοὶ διορίζουν ὅτι ἀγαπητὸν πρᾶγμα

(¹) Κατὰ τοὺς πρῶτους αἰῶνας, ἡ ἱερὰ Ἀπολυθία, ἦτο ἡ προση-
 λυγὴ τῶν πιστῶν, συνίστατο εἰς τὸ κρυπτεῖν εἰς τὴν ἀνγκυρωσιν τῶν
 Γραφῶν καὶ εἰς τὴν ὑμνωδίαν τῶν ψαλμῶν. Ἡ ἱερὰ ποιησις ἦτο ψάλλο-
 μεται καὶ σημεῖον ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ δευτέρου αἰῶνος. Περὶ τῆς ὧμης
 εἰς τὸν 59 ψαλμὸν σελ. 303.

(²) Ἐχεῖ πρὸ οφθαλμῶν ὁ Πατήρ τὸ τοῦ Πυλῶν· «Ὁ γὰρ ἔλα-
 βετε Πνεῦμα δουλείας εἰς φόβον, ἀλλ' ἔλαβετε πνεῦμα υἱοθεσίας»
 (Ρωμ 8, 15). Ὁ τελείος δὲν φοβεῖται τὸν ὁτιον ὡσπὴν δοῦλος, κα-
 θὼς ἐφθεόβητο αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀθετήθη διὰ τοῦ
 ἀγίου Βαπτίσματος εἶναι ἐλευθερὸς πλεον καὶ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ἐκ-
 λῶν τὰς ἐντολάς τοῦ ὅχι ἀπὸ φόβου, ἀλλ' ἀπὸ ἀγάπης πρὸς αὐτόν·
 καθὼς ἔλεγε καὶ ὁ ἅγιος Ἀντώνιος «Ἐγὼ οὐ φοβοῦμαι τὸν Θεόν
 ἀλλ' ἀγαπῶ αὐτόν» Περὶ καὶ σελ. 199.

εἶνε ἐκεῖνο το ὁποῖον ὅλα τα ἔντα τὸ ἐπιθυμοῦν (¹) Ἀγαθὸν δὲ πρᾶγμα εἶνε ὁ Θεὸς καὶ πρῶτον καὶ τελειότατον ἀπο ὅλα τα ἀγαθὰ. Αὐτὸν λοιπὸν ἠγάπησα τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶνε τὸ ἔσχατον -ὠν ἄρεατῶν ἤτοι τὸ κάλλιστον ἀπο ὅλα τὰ ἐπιθυμητά, καὶ με γάραν ἐδέχθην νὰ ὑπομεινῶ τα ὑπὲρ αὐτοῦ παθήματα. Ποῖα δὲ εἶνε αὐτά τα παθήματα, Ὅλιγον κατωτέρω τα λείγει. Εἶνε αἱ ὠδίνες ὀγλαδὴ τοῦ θανάτου, οἱ κινδῦνοι τοῦ Ἄδου, ἡ θλίψις, ὁ πόνος, τα ὁποῖα ὅλα βέβαια ἐφαίνοντο εἰς τὸν Προφήτην ἀγαπητὰ ἀπο τὴν ἀγάπην ὅπου εἶχε πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀπο τὴν ἐλπίδα ὅπου εἶχε νὰ ἀπολαύσῃ τα καλὰ, τα ὁποῖα εἶνε προετοιμασμένα δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι καταδεχόνται τα ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας παθήματα. Διότι δὲν ὑπεμεινᾶ, λέγει, τοὺς ἄνῳνας αὐτοὺς χωρὶς νὰ θελῶ, ὥστε ἀπο καμμίαν βίαν καὶ ἀνάγκην, ἀλλὰ με πολὺν πόθον καὶ με διαθέσιν θερμὴν ἐδέχθην αὐτά τα κοπιαστικά, ὥστε νὰ ἔμπορῶ νὰ λένω Ὅτι ἐνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν (ψαλμ. 43, 22 ²). Φαίνεται δὲ ὅτι αὐτὰ ὅχι μόνον εἶνε ἰσοδύναμα με ὅσα λείγει ὁ Ἀποστόλος, ἀλλὰ καὶ με τὴν ἰδίαν διαθέσιν τῆς ψυχῆς λέγονται ἀπο τὸν Προφήτην, με τὴν ὁποίαν τὰ ἐλεγεῖν ὁ Ἀποστόλος. Δηλαδή *Τίς ἡμᾶς χωρὶς σου ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις, ἡ στενοχωρία, ἡ διαγωγμός, ἡ λιμός, ἡ γυμνότης, ἡ κίνδυνος, ἡ μάχηρα;* (Ρωμ. 8, 35). Ἠγάπησα λοιπὸν ὅλα αὐτά με τὸ νὰ γνωρίζω ὅτι ὑποφέρω μεχρὶ τέλους τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας κινδύνους ἔχων θεατὴν καὶ ἀθλοθετὴν αὐτὸν τὸν Δεσπότην τῶν ὅλων «Διότι θα εἰσακουσῇ ὁ Κύριος τὴν δεήσιν μου». Ἐπειδὴ με αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἕκαστος ἀπὸ ἡμᾶς ἔμπορεῖ νὰ ὑπερπληρᾷ τας

200
A

(¹) Παρὶ τοῦ ὀρίσματος τούτου ἴδε ἐν σελ. 225.

(²) Παραδκλ. σημ. ἐν σελ. 162. Λέγει δὲ καὶ ὁ ἱερός Ἀνθ. μὲς Ἱεροσολύμων ὅτι ὁ Θεὸς κρίμασιν ἀπορρηταῖς συγχωρεῖ περιπεττεῖν τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἐναρέτους πειρίλας κακώσεσι καὶ περικυκλῶσθαι συμφοραῖς καὶ περιστάσεσιν ὥς γινώσκων τὰ κρύφα τῶν καρδιῶν· τὸ δὲ «ὅλην τὴν ἡμέραν» σημαίνει καθεὲς ἡμέραν». (Ἑρμ. εἰς ψαλ.,

B ασπαστικας δυσκολίας τῶν ἀρετῶν, καὶ νὰ φέρῃ αὐτὰς εἰς πέρας, ὅταν ἐπιδείκνυη τὴν πολιτείαν τοῦ εἰς θεατὴν τρόπον τινὰ τῶν Θεῶν τῶν ὁλῶν.

“Οἱ ἐκλίνε τοὺς αὐτοῦ ἔμοι.” “Ἐκλινεν” εἶπεν αὐτὸς ὅτι νὰ ἐκλάβῃς καμμίαν σωματικὴν ἐννοίαν περὶ τοῦ Θεοῦ. Ἐπὶ ἐξελίξῃ, καὶ ὅτι ἐπικλίνει αὐτὰ εἰς τὴν σιγανὴν φωνήν, καθὼς ἀμνησμεν καὶ ἡμεῖς καὶ πλησιάζομεν τὴν ἀκοήν μας πρὸς ἐκείνους ὅπου ὁμιλοῦν ταπεινά, δια νὰ ἀντιληφθῶμεν τοὺς λόγους τῶν ἀπὸ πλησίον, ἀλλ’ “ἐκλινεν” εἶπε, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ἰδικὴν τοῦ ἀδυναμίας ἐ Προφῆτης ὅτι δι’ ἐμέ δηλαδὴ ὅπου ἐκείμην
C χαμαὶ, συγκατέβη ὁ Κύριος ἀπὸ φιλάνθρωπιαν· τρόπον τινὰ καλῶς κάμνει ἕνας φιλάνθρωπος ἱατρός, ὁ ὅποιος εἰς ἕνα ἄρρωστον ὅπου ἀπὸ τὴν μεγάλῃν τοῦ ἀδυναμίας δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐμίλησῃ δυνατά, πλησιάζει τὴν ἀκοήν τοῦ καὶ ἐκ τοῦ πλησίον καταλαμβάνει ποῖα μίσα εἶνε ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῇ διὰ τὸν ἄρρωστον. “Ἐφίρει λοιπὸν τοὺς αὐτοῦ πλησίον μου” διότι ἡ θεία ἀκοή δὲν ἔχει ἀνάγκη ν’ ἀκούσῃ φωνὴν δια νὰ ἐννοήσῃ. Διότι δύναται ὁ Θεὸς καὶ μόνον ἀπὸ τὴν κινήσιν τῆς καρδίας νὰ γνωρίσῃ ὅσα ἐπιζητοῦμεν. Ἡ δὲν ἀκουεῖς ὅτι ὁ Μωϋσῆς γὰρ διόλου νὰ ἐμίλῃ, ἀλλὰ μὲ τοὺς ἀλαλητοὺς στεναγμοὺς τῆς καρδίας τοῦ συνομιλῶν μετὰ τοῦ Κυρίου, ἤκούετο παρὰ τοῦ Κυρίου. ὅστις τοῦ εἰπὲ εἰς βοῆς πρὸς με: (“Ἐξ 14, 15) Δύναται ὁ Θεὸς ἀκέμῃ καὶ το αἷμα τοῦ δικαίου νὰ ἀκούσῃ. το
D σποῖον δὲν ἔχει γλῶσσαν, εὔτε φωνὴν ἔπου νὰ διασχίζῃ τὴν αἴρα (1). Ἀλλὰ τῶν δικαίων ἔργων ἡ παρουσία θεωρεῖται πλησίον τοῦ Θεοῦ ὡς ἂν μια μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ φωνή.

Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις μου ἐπικαλέσομαι. Ἡμεῖς μὲν ἀφοῦ μίαν μόνον ἡμέραν προσευχθῶμεν, ἡ μίαν μόνον ὥραν ἀφοῦ ὅλῃν ὀλιθώμεν διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, ἀμεριμνοῦμεν ἔπειτα ὡς ἂν

(1) Ὑπονοεῖ ὁ Πατὴρ ἐνταῦθα τὸ τῆς Γενεσεως, ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Κάιν μετὰ τὸν ὅτι αὐτοῦ φωνὴν τοῦ ἀδελφοῦ του· αὐτῶν αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοῆς πρὸς με.

νά ἐπράξαμεν πλέον καί τι το σποδόν νά ἰσχυραυγῇ με τὴν κα-
 χίαν ἡμῶν Ὁ ἅγιος ἔμως Προφήτης λέγει ἐτι κάμνει τὴν
 ἐξομολόγησίν του καὶ τὴν εὐχαριστίαν του ἴσῃν μὲ τὸ μέτρον
 οὐλοῦ τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς τοῦ διότι Ὑπὸ ταῖς ἡμέραις πάσαις
 ἦτοι ὅλης τῆς ζωῆς μου, λέγει, ἐπικαλεσθῆμαι. Ἐπειτα δια να
 μη νομισθῇ ὅτι ἐπειδὴ διαρκῶς εὕρισκετο μέσα εἰς εὐτυχίας τοῦ
 βίου τουτοῦ καὶ ὅλαι αἱ ὑποθέσεις του ἐπὶ γαίαν κατ' εὐχὴν, καὶ
 δι' αὐτὸ ἐδεξολογεῖ τὸν Θεόν. διηγείται το μέγεθος τῶν θλίψεων
 μέσα εἰς τὰς σποίας εὕρισκόμενος δὲν ἐληρωμένησε το δνομα τοῦ
 Θεοῦ Διότι Περιέσχον με, λέγει, ὠδίνες θανάτου, κίνδυνοι
 Ἄδου εὐφροσάν με. Κυρίως μὲν ὠδίνες λέγονται οἱ πόνοι οποῦ
 δοκιμάζουσιν αἱ γυναῖκες ὅταν μέλλουσιν να γεννησούν, ὅταν ἐξογ-
 καυμένη ἡ κοιλία ὠθεῖ το ἐμβρυον πρὸς τὰ ἔξω κατόπιν δὲ πιε-
 ζόμενα τα γεννητικά μερῇ καὶ περιεχτεινόμενα περὶ τὸ ἐμβρυον
 μὲ σπασμούς καὶ συμπίεσεις τῶν ἰνῶν προξενούνεις τας τιχτού-
 σας πικροτάτας ἀλγηδόνας καὶ ὀριμεῖς πόρους. Μεταχειρίζεται
 δὲ ἐνταῦθα ο Προφήτης τὰς ὠδίνας τοῦ τοκετοῦ καὶ διὰ τὸν θά-
 νατον, ὅταν οἱ πόνοι αὐτοὶ οἱ πικροτάτοι παρσυσιάζωνται εἰς τὸν
 ἄνθρωπον κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμήν τοῦ θανάτου, ὅταν ἀπο-
 γωρίζεται πλεον ἡ ψυχὴ ἀπὸ το σώμα Δὲν ἐπαθον, λέγει, κα-
 νέν μετριον πάθημα ἀλλὰ μοῦ συνέβη νά δοκιμάσω καὶ
 αὐτὰς τὰς ὠδίνας τοῦ θανάτου καὶ νά φθάσω εἰς κίνδυνον νά κα-
 ταβῶ εἰς τὴν Ἄδην. Ἀλλ' ἄράγε καὶ αὐτὰ μόνα ἔχει πάθει,
 δια τὰ ὅποια μάλιστα καὶ ὑπερηφανευεται, ἡ μήπως αὐτὰ πολ-
 λαῖς φοραῖς εἶνε ἀκούσια καὶ μὰς συμβαίνουν χωρὶς να θελωμεν ;
 Κανέν δὲ πάθημα ὅπου μὰς συμβαίνει ἀπὸ ἀνάγκη καὶ βίαν, δὲν
 εἶνε ἄξιον ἐπαινοῦ. Παρατήρησε λοιπὸν το μεγαλόκαρδον τοῦ
 ἀθλήτου. Διότι ἀφοῦ με περικύκλωσαν, λέγει, ὠδίνες θανάτου
 καὶ κίνδυνοι Ἄδου με εὗρον, τόσον ἤμουν μαυραν ἀπὸ το να
 δειλιάσω ἀπὸ τοὺς πειρασμούς αὐτοὺς τοὺς ἀκουσίους ὅσον μεγά-
 λοι καὶ ἂν ἦσαν, ὥστε ἔρριψα τὸν ἑαυτὸν μου θεληματικῶς εἰς
 ἀγῶνας πολὺ περισσοτέρους ἀκόμη ἀπὸ αὐτοὺς θλίψιν ἄλλην καὶ
 τῶνον ἄλλον ἐκουσίως τρεπον τινὰ ἐπειρησά δια τὸν ἑαυτὸν μου

B

201
A

B

δεν κατελήφθη, από τας θλίψεις αὐτῆς ακουσίως Διοτὶ ἀνωτέρω
 μενείπει, «*κινδύνοι ἄλλοι εὐρεσαν με*» τῶρα δὲ εὐλήφην ἄλ-
 και ὀδυνην εὐρον» Διοτὶ ἀπὸ ἐκεί εἶδεν ἀνευδότης ἀπέναντ τῶν
 πιρασμῶν τοὺς ὁποίους μοῦ ἐπρόξεντα· ὁ διαβολὸς, δὲν νὰ
 δεῖξω τὸν πλοῦτον, τῆς ἀγαπῆς, ἐπὶ ἔρω πρὸς τὸν Θεόν, ἐπαρ-
 θεσα θλίψιν ἐπάνω εἰς τὴν θλίψιν καὶ πόνον ἐπάνω εἰς τὸν πό-
 νον, ὅχι διότι θέλω νὰ ἀντιστείνωμαι ἐναντίον τῶν ἀλγεῶν τε
 ριστατικῶν με τὴν ἰδίαν μου δύναμιν, ἀλλὰ διότι ἐπεκαλ στήν
 εἰς βοηθειάν μου τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ὅμοιον με αὐτὸ εἶνε
 C ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Ἀποστόλος Ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶ-
 μεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς (Ῥωμ. 8, 37) Νικᾷ μεν βί-
 βαια ὅστις δὲν ὑποχωρεῖ εἰς ἔσα περιστάτικα ἀναγκαστικῶς τοῦ
 συμβαινόντος, νικᾷ δὲ μάλιστα περισσώτερον ἀκομή (), ὅστις
 προκαλεῖ μόνος τοῦ πόνου με τὴν θλίψιν του, δια νὰ φανε-
 ρωσῇ λαμπρῶς τὴν ὑπόμωσιν του Ὅστις συνίδῃ νὰ πιστ. εἰς
 καμμίαν ἀμαρτίαν θανάσιμον, (1) ὅς λέγῃ· «Περισχὼν με ὠδῖ-

(1) Ταῦτα σὺν ὑπερφυῶ Πικρὰς τὰ ἐν σελ. 173

(2) Το καίμενον ἔχει α (1) νενόμενος ἐν ἀμαρτίᾳ - νιν - 2 - πρὸς
 θάνατον, ἔπειρ ἐξῆκε καὶ ὁ Πικρὸς ἀνταρμήμενος εἰς τὸ τοῦ Ἐπιστά-
 τῆος μαθητοῦ «Ἔστιν ἀμάρτια πρὸς θάνατον» Α' Καθολ. Ἐπ.
 7, 16 Τὸν ὁρίσαντα τοῦτον ἡ Ζ' ἀρχὴ Οἰκουμένης Σύνοδος ὡς
 ἡρμηνεύσαν ἐν τῷ ὁ κανὼν καὶ τῆς α' Ἀμαρτίας πρὸς θάνατον ἐστίν,
 τὴν τινὲς ἀμάρτιαν ὡς ἀδικοῦσιν μενῶσιν οὐ ὅσοις πρέπει νὰ
 προσηχῶνται εἰς τὸν Θεόν μετὰ συντεταγμένῃς καρδίας καὶ νὰ
 ζητῶσι τὴν συγχώρησιν τοῦ ἀμάρτηματος Τα ἀμάρτηματα αὐτὰ
 ἡ Ἐκκλησία θανάσιμα ὠνόμασε, διότι προαιρετικὰ ὄντα καμῶν
 τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ τὸν θάνατον τῆς ψυ-
 χῆς Ἡ ἀκριβὴς διακρίσις τῶν θανάσιμων ἀμαρτημάτων καὶ τῶν
 μὴ, ἥτοι τῶν συγγνωστῶν, ἐφίεται εἰς τοὺς δικηρικτοὺς Πνευματικῶν
 θανάσιμα δὲ ὠνόμασθησαν τὰ ἀμάρτηματα τὰ μεγάλα κατὰ τὴν
 τῶν Πατέρων, ἀπὸ τῆς Παλινθε Διαιτητικῆς, ἥτις με θάνατον ἐτίμωνε
 τὰς μεγάλαις ἀμαρτίαις Πιοισσώτερον ἴδε εἰς τὸ Ἐξομολογητήριον
 τοῦ σοφοῦ Νικοδήμου.

ως θανάτου διότι Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ δια-
 βόλου γεγεννηταί (Ἰωαν. 3, 8) Ὅταν λοιπὸν ἤμουν, λέγει,
 ἐργαζομαι τῆς ἁμαρτίας καὶ ὑπάρχοντι μέσα εἰς τὴν καλὴν τοῦ
 θανάτου τότε ἀκριβῶς ἐπρέθη μέσα εἰς κινδύνους τοῦ Ἄδου. Ο
 Ἄς ποῖον λοιπὸν τρόπον ἰσχυρῶς ἐντελῶς τὴν ἑαυτοῦ μου με-
 το να ἐρευνον κατὰ τὴν ἐν ὁμίᾳ αὐτῇ καὶ πονον ἄλλον δια-
 μισοῦ τῆς μετάνοιας Διότι ἐπειροῦσα διὰ τὸν ἑαυτοῦ μου, μίαν
 κακοπαθειάν διὰ μέσου τῆς μετάνοιας ἀνάλογον με το μέγεθος
 τῆς ἁμαρτίας μου, καὶ με αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπειτα ἐτόλμησα
 καὶ ἐκατέσθην τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ποῖα δὲ ἦσαν τα ῥοῖα
 σου, εἶπα, ὦ Κυριε ῥύσαι τὴν ψυχὴν μου Κρατοῦμαι δε-
 σμιος εἰ, αὐτὴν τῆς ἀσυχμαλῶσιαν Σὺ, Κυριε, πληρῶσι δι-
 αμνα το ὑπερ αὐτῆς, ἁγίων καὶ ἐλευθερώσον τὴν ψυχὴν μου.

Ελεήμων ὁ Κυριος καὶ δίκαιος Πανταγού ἡ Γραφή, ἐνύ- Ε
 νου με το ἔλεος τοῦ Θεοῦ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ ὅσοι θέλει να
 καὶ ὁ ἄλλος, οἷοι οἱ ἐκπλαγνῆς τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀδιάκριτος,
 οἷοι ἡ καταδικα τοῖ ἀνελετημων. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐρεῖ με
 διακρίσιν ἰσχυρῶς ἐπὶ τοῦ ὁδῶρος τοῦς δικτημονας τοῦ εἰς ἐκείνους
 οἷοι εἶνε ἄξιοι αὐτῶν, καὶ ὅταν καταδικάζη παλιν, στογαζόμε-
 νος τὴν ἀνθρώπων ἡμῶν ἀδυναμίαν ἐκφέρει τὴν καταδικὴν τι-
 μωρῶν ἡμᾶς περισσότερον με οὐρανῶπιαν παρα με το ἴσον μέ-
 τρον τῶν ἁμαρτιῶν μας () Καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλεεῖ Το ἔλεος
 εἶνε μὴ συμπαθεία δι' ἑσους παρ ἀξίαν ταπεινωθῶν, ἡ οποία
 συμβαίνει ἀπο μέρους ἐκείνων οἱ οποῖοι συμπαθουν ἐκείνους
 στοῦ παρ' ἀξίαν ταπεινωθῶν Συμπαθοῦμεν ἐκείνον οποι ἀπο
 τὸν πολλὸν λόγον μετεπετεν εἰς τὴν ἰσχατὴν πένιαν, ἐκείνον
 οἷοι ἀπο τὴν ἀφραν ὑγείαν καὶ εὐξίαν τοῦ σώματος κα- 202
 τεπετεν εἰς τὴν ἰσχατὴν ἀδυναμίαν ἐκείνον οποι ἔχει καὶ
 γὰρ ἀλλετο διὰ τὴν ὥραιότητα καὶ ἀμῆν τοῦ σώματος, ἀλλὰ
 κατεστράφη υπο τῶν ἀσχηματάτων παθῶν καὶ ἐλαττωμάτων

ἀπὸ τὰ ἑποῖα ἐκυριεύθη. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς μὲν ἐν τῇ
 εἰρήνῃ εὐδοξοῖς ὅταν εὐρισκομεθα εἰς τὸν Παραδεισον, ἐπι-
 ναμεν δὲ ἀδοξοὶ καὶ ταπεινοὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἐξορίας μας πρὸς
 αὐτόν, «ὁ Θεὸς ἡμῶν μᾶς ἐλεεῖ». Ἐπειδὴ βλέπει ποῖοι εἰμεθα
 πρῶτα καὶ ποῖοι κατηντήσαμεν. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν Ἀδὰμ ἐλα-
 λει μὲ τὴν φωνὴν τῆς εὐσπλαγγνίας τοῦ λεγόντος Ἀδὰμ ποῦ εἶ;
 (Γεν. 3, 9) Διότι βεβαίως ἐν ἐλπίδι τότε νὰ μάθῃ ἐκεῖνος ὁ
 ἑποῖος γνωρίζει τὰ πάντα, ἀλλὰ ἤθελε νὰ καταλάβῃ ὁ Ἀδὰμ
 ὅτι μόνος τοῦ ποῖος ἦτο καὶ πῶς κατηντήσῃ νὰ γείνη. Ποῦ εἶσα
 Δηλαδή εἰς ποῖον φοβερὸν πτώμα κατέπεσες ἀπὸ τοσάν μεγα-
 λυφὸς ὅπου εὐρίσκεισθαι;

Φυλάσσων τὰ νήπια ὁ Κύριος ἐταπεινώθη καὶ ἔσωσέ
 με. Ἐπεὶ κατὰ τοὺς φυσικοὺς λόγους ἤθελες ἐκλάδει τοῦτον τὸν
 λόγον, δεῖ θὰ ἐξηκολούθῃς βεβαίως νὰ ὑρίσταιται ἡ ἀνθρωπίνη φρο-
 σις, ἐάν δὲν ἐπροφυλάσσοντο ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐκεῖνα ὅπου εἶνε ὅλως
 ἐξ ὁλοῦ νήπια ἀκέρμη. Διότι μὲ ποῖον τρόπον θὰ ἔμπορεύταν τα-
 ἐν τῇ μητρὶ κυφοροῦμενα ἔμβρυα ἢ νὰ τριφῶνται, ἢ νὰ κιν-
 οῦνται μέσα εἰς τοσάν στενὰ μερὴ, ἐντὸς τῶν ὁσίων εἶνε ἀσ-
 νατον νὰ κάμουν στρεφάς καὶ κινήσεις, ἀλλὰ διαγρῶν τὴν ζωὴν
 μέσα εἰς σκοτεινοὺς καὶ ὑγροὺς τόπους καὶ οὕτε νὰ ἀναπνεύσουν
 ἔμπορουν, οὕτε νὰ ζώσι τὴν ζωὴν ὅπου ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι,
 ἀλλὰ ὥσάν ἰχθυες κολλυμβοῦν ἐντὸς τῶν ὑγρῶν, πῶς, λέγω θὰ
 ἔμπορεύσαν νὰ ἀνθίσουν, ἐάν δὲν ἐσυντηροῦντο εἰς τὴν ζωὴν μὲ
 τὴν προφυλαξίν τοῦ Θεοῦ; Μὲ ποῖον δὲ τρόπον πάλιν ἀφ’ οὗ ἐξελ-
 θοῦν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ τοῦ κόσμου τὸν ἀσυνήθιστον εἰς αὐτά,
 καὶ ἀπὸ τῆς θερμότητος τῆς μητρὸς ἐκβῆθαι ἐξ ἑσθῆς εἰς
 τὴν ψυχὴν τοῦ ἀέρος, ἔμπορεύσαν ποτε νὰ ζήσουν ἔστω καὶ εἰς
 ἕνα παραπολύ μικρὸν διάστημα χρόνου, ἐάν δὲν διεφυλαττοῦντο
 ἀπὸ τοῦ Θεοῦ; Λοιπὸν, «Φυλάσσων τὰ νήπια ὁ Κύριος ἐταπει-
 νώθη καὶ ἔσωσέ με». Ἡ δύναται ἀκέρμη καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ
 ἐννοήσῃς τὸν λόγον αὐτόν. Ὅτι ὁρῶντες ἐπειδὴ μετεδλεθῇ καὶ
 ἐγχεῖται ὥσάν ἕνα νηπίον καὶ ἐδεγθῇ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
 ὥσάν ἕνα παιδίον, καὶ διὰ μέσου τῆς ἀναγκῆς κατεδιδάσκα τὸν

ἐαυτὸν μου εἰς τὴν παιδικὴν ταπεινώσιν (¹) δι' αὐτό, λέγω, «Ὁ D
Κύριος ἐκ τοῦ προφυλάττει τὰ νηπία, ἐπειδὴ ἐταπεινώθη,ν μὲ
ζώσων».

Ἐπίστρεψον, ψυχὴ μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, δεῖ
Κύριος εὐηργέτησέ σε Πρὸς τὸν ἐαυτὸν τοῦ ἀποταίνει τοὺς πα-
ρηγορητικούς αὐτοὺς λόγους ὁ καλὸς ἀγωνιστὴς, σύμφωνα
μὲ τὸν Παῦλον λέγων Τὴν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἡγωνίσταί,
τὸν δρόμον ἐπέλεξα, τὴν πίσιν ἐπείρηκα, λοιπὸν ἀπόκειται
μοι ὁ τοῦ δικαιοσύνης σιέφανος (B' Τιμ 4, 7—8). Αὐτὰ
τὰ εἶδη λέγει ἀκριβῶς πρὸς τὸν ἐαυτὸν τοῦ ε Προφήτης. Ἐπειδὴ
ἀρκετὰ πλέον διέτρεξες τὸν μακρὸν δρόμον τοῦ βίου τούτου,
«ἐπίστρεψον λοιπὸν εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ἐπειδὴ ὁ Κύριος σε E
εὐηργέτησε». Διότι δι' ἐκείνους ἐκ τοῦ νομίμως ἐνταῦθα ζῶς τέ-
λους διεπέρασαν τὰ ἀθλητικὸν στάδιον, ὑπάρχει ἑτοιμος ἐκ μέ-
ρους τοῦ Θεοῦ μία ἀνάπαυσις αἰωνία, ἡ ὁποία γορηγεῖται ὅχι
ὥσάν ἑνα χρόνος διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων των, ἀλλὰ ὥσάν ἑνα
χάρισμα τοῦ μεγαλοδώρου Θεοῦ εἰς ἐκείνους ὅπου ἤλπισαν εἰς
αὐτόν. Ἐπεὶτα πρὶν διηγηθῇ τὰ ἐκεῖ ἑτοιμα ἀγαθὰ, περιγράφει
πρῶτον πῶς ἐσώθη ἀπὸ τὰ βάσμινα καὶ τὰς ἐνοχλήσεις τοῦ κο-
σμοῦ, καὶ δι' αὐτὰ εὐχαριστεῖ τὸν ἐλευθερωτὴν τῶν ψυχῶν,
ὅπου τὸν ἐλευθερῶσι ἀπὸ τὴν παντοειδῆ καὶ ἀναπόφευκτον δου-
λείαν τῶν διαφόρων παθῶν. Ποῖα δὲ εἶναι αὐτὰ; Ὅτι ἐξεί-
λετο τὴν ψυχὴν μου ἐκ θανάτου, τοὺς ὀφθαλμοὺς μου ἀπὸ
δακρύων, καὶ τοὺς πόδας μου ἀπὸ ὀλισθήματος. Περιγράφει
δὲ τὴν μέλλουσαν ἀνάπαυσιν ἐν συγκρίσει μὲ τὰ ἐδῶ παθή-
ματά του. Διότι ἐδῶ λέγει μὲ περικύκλωσαν ὥδινες θανάτου,
ἐκεῖ δὲ ἡλευθέρωσι τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τίν θάνατον. Ἐδῶ οἱ 203
A

(¹) Ἐχει πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Ἅγιος τὸ Εὐαγγελικόν· «Ἐάν μὴ
στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ πικρία, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασι-
λείαν τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 18, 5). «Ἐν γένει δὲ νήπια καλοῦνται
ἐν ταῖς Γραφαῖς ἑσποικοι κτήσαντες τὴν προικητικὴν ἀπλότητα ἔχουν
ἀκάκουρχ τὴν καρδίαν καὶ τὰ φρονήματα (ἔδ. Ἰσακ λογ. 19).

ὀφθαλμοὶ πρὸνόνουν ἀφ' ἑνὸς τὸ δάκρυον τοῦ γεννᾶται ἀπὸ τὴν
 θλίψιν ἐκεῖ δὲ δὲν ὑπαρχει πλέον δάκρυον τοῦ να (πισκο-
 τὰς κορας τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων σπου εὐφραίνονται εἰς τὴν
 θεωρίαν τοῦ κάλλους τῆς δοξῆς τοῦ Θεοῦ. Διότι, Ἰησοῦς ὁ
 Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ προσώπου (Ἦσ 25, 8) Ἐδῶ μὲν αὖ
 εἶναι ὁ κίνδυνος να εὐλισθη κανεὶς καὶ να πῶσθ. Διὰ τοῦτο καὶ
 ὁ Παῦλος εἰπὲν Ὁ δοκῶν ἐστῆναι βλέπειω μὴ πῶσθ (Α
 Κορ. 10 12¹) Ἐκεῖ δὲ εἶναι ἀκλονητοὶ αἱ βατεῖς ἀμετάβλη-
 τος εἶναι ἡ ζωὴ Δὲν ὑπαρχει ἐκεῖ πλέον κίνδυνος να παραστῇ
 κανεὶς εἰς ἀμαρτίαν Διότι οὐτε ἐπανάστασις σαρκὸς ὑπαρχει
 ἐκεῖ, οὔτε συνεργα γυναικὸς τρεῖς ἀμαρτίαν. Ἐπεὶ οὖν εἰς τὴν ἀνα-
 στασιν τῶν σωμάτων δὲν ὑπαρχει ἄρσεν καὶ θῆρ, ἀλλ' ἡ ζωὴ
 εἶναι μία καὶ ἀπλή ἀφοῦ οἱ κατοικοῦντες τὴν γῶραν τῶν ζώντων,
 εἶναι εὐάρεστοι εἰς τὸν ἰδικὸν τῶν δεσποτῶν Ὁ παρὼν κόσμος κα
 αὐτοὶ οἱ οἶοις ἀκομτ, εἶναι ἡγητός, (2) καὶ τόπος τῶν ἀποθνήσκοντων

(1) Τὴν ἀποστολικὴν αὐτὴν ῥῆσιν ἐρμηνεύων ὁ Χρυσόστομος Ἁγίος
 τάδε τα χρυσὰ ἐκφθέγγεται. «Τὸ να παρῇ κανεὶς εἰς τὸν ἐκείνου
 τοῦ καὶ να νομίζῃ ὅτι ἵσταται καλὰ, ἐν τῇ ἀνκρετῇ πράττει με ἐνα
 τυφὸν ἀνυπολογιστόν, αὐτὸ οὔτε θεωρεῖται καὶν σπασίς, διότι ὀφθα-
 λμοὶ οἱ τοιοῦτος θα πῶσθ. Ὅστες μελάντας ἵσταται καλὰ, φυλάξου
 ὁμοῦ να μὴ πῶσθ. Τὸ να ἵσταμεθα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, δὲν
 θεωρεῖται ἀσφαλὲς στάσις, ἕως ἵεν ἀππληγῶμεν ἀπὸ τα κύματα
 τοῦ βίου καὶ εἰς τὸν εὐδίων λιμένα κταντησώμεν, Ὁμιλ 22,

(2) Τὴν ἰδέαν αὐτὴν ἀναπτύσσει ῥητορικωτάτῃ ὁ Ἁγίος ἐν
 Ἐπιστολῇ Β' Κύπριος λέγει, με προσερχὴν τὸν κόσμον οὐλοκλήραν
 ὅπου κατοικεῖς, καὶ συλλογίσου ὅτι δλα αὐτὰ εἰς βλαπτικὴ εἶναι θνητὰ
 καὶ πρόσκαιρα, καὶ δλα εἶναι ὑποκαίμενα εἰς φθοράν. Κύπριος ἐκπνῶ εἰς
 τὸν οὐρανόν, καὶ αὐτὸς ἐνα καίρον θῆ κατὰστραφῇ κυπρίαξ τὸν ἥλιον,
 καὶ αὐτὸς ὁμοῦ δὲν θά μείνῃ ὅλος ὁ χορὸς τῶν ἀστερων, καὶ τα
 ζῶα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ ἐνὸδρα, δλα καὶ καλλόναι τῆς γῆς, αὐτὴ ἡ
 ἰδία γῆ, δλα εἶναι φθαρτὰ, δλα ὑστερον ἀπὸ ὀλίγον καίρον δὲν θά
 ὑπάρχουσιν. Σημειώμεν ὁμοῦ ὅτι καθολικὴ γνώμη τῆς Ἑλληνιστικῆς
 καὶ δλων τῶν Πατέρων, καὶ τοῦ M Βασιλείου (α' λογ εἰς Ἐξάκμ.

Διότι ἐπειδὴ ἡ κατασκευὴ τῶν ὀρωμίνων πάντων εἶνε συνθετός, ὁ, τ. δὲ τῶν-μα εἶνε συνθετόν, φυσικὰ δ' αὐτοῦται, ὅσο εἰμὲθα εἰς τὸν κόσμον μετὰ τὸ νὰ ἀποτελοῦμεν μέρος τοῦ κόσμου, ἐξ αναγκῆς μετεχομὲν ἀπὸ τῆν φύσιν τοῦ παντός. Διὰ τοῦτο καὶ πρὶν νὰ ἀποχωρισθῇ ὁ π. τοῦ θανάτου ἡ ψυχὴ ἀπὸ τοῦ σώματος, πολλὰς φορές ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουμεν. Καὶ ὅς μὴ σοῦ φανῇ C παράδοξος αὐτός ο λόγος, ἀλλὰ σκεψοῦ τὴν ἀλήθειαν τοῦ πραγματος. Διότι εἰς διάστημα τριῶν ἐβδομαθῶν αἰῶν () ὑπὸσταται ὁ ἄνθρωπος τρεῖς φυσικὰς μεταβολὰς καὶ μεταλλάγας ἡλικιῶν καὶ βίων καὶ εἰς καθὲ ἐπτὰ ἔτη ὑπάρχει ἰδιαιτερόν ὄριον, τοῦ ὁποῖον διαχωρίζει τὰ παρελθόντα καὶ καμνεὶ φανερὰν τὴν ἐπιέχουσαν μεταβολὴν. Ἡ ηλικία τῶν νηπίων περιορίζεται εἰς τὴν ὀδοντοφυίαν κατὰ τὴν πρῶτην ἑπταετίαν. Ἀκολουθῶς ἔρχεται ἡ ηλικία τοῦ παιδίου, ἔταν εἶνε ἐπὶ τῷδεῖον πλέον νὰ μάθῃ γράμματα καὶ νὰ στολιδάσῃ μετρί τῆς ἐκτελικῆς ἡλικίας. Ὁ Ἰφθίμης κατεπὶν ἀπὸ γυναικὸς τελείος μετρί τοῦ εἰκοστέου πρώτου ἔτους, ὅταν ἀρτίσουν νὰ κατασκιαζῶνται αἱ παρθεναὶ τοῦ μετῶς D Ἰούλους (1), ἐξαρπνίζεται ἀνεκπαισθῆτως μετὰ τὸ νὰ μεταδαινῇ

εἶνε ὅτι ὁ κόσμος οὗτος εἰς τὸ τέλος δὲν θὰ καταστρεφῇ ὀλοτελῶς, ἀλλ' οὔτε καὶ θὰ μενῇ ἀθικτός—ἅπερ εἶνε φρονηματα κίρετικα—ἀλλὰ θὰ μεταλλογθῇ καὶ μετασχηματισθῇ ἐπὶ τὸ καλλίτερον δια τοῦ πυρός, καθὼς ἐπὶ Νῶε ἔγεινε δια τοῦ ὕδατος. Τὸ πῦρ θὰ φθειρῇ τὰ περιττά καὶ μηδελως συντελοῦντα εἰς τὴν ἀφθαρτὸν ζωὴν, οἷον φυτὰ, κτήνη, τὴν χλοὴν οὐχὶ ἑμῶν, τὰς ψυχὰς οὔτε τὰ σώματα. Διὰ τοῦ πυρός θὰ γείνη τούτο, διότι διὰ τοῦ πυρός καθαρῶνται συνήθως τὰς μὴ καθαρὰς ὕλκας, ὡς παρῆται ὁ ἱερός Θεοφυλακτός. (Παραβ. Β'. Καθ. Ἐπιστ. Πάτρου (6, 7)).

(1) Εἰς τρεῖς δηλαδὴ ἑπταετίαις. Διαιρεῖ δὲ ὁ Πάτερ οὕτω ὀχὶ δὴν τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς εἰπὸν τινες ἀλλὰ τὸν χρόνον μόνον ἐκείνον κατὰ τὸν ὁποῖον αὐξάνει ὁ ἄνθρωπος.

(2) Ἰούλοι εἶνε τὰ πρῶτον χνοῦδι τῶν τριχῶν τοῦ γενείου, ὅπως φέρεται εἰς τὰ ἄκρα τῶν περειῶν.

πλέον προς τον άνθρωπο ο νιανίσκος. "Όταν λοιπόν ἴδῃς ἓνα ἄνδρα ὁποῦ ἔκαυσε πλέον να αὐξάνῃ τακτικά κατὰ τὸ ἀνάστημα, καὶ εἶνε πλέον σταθερὸς εἰς τοὺς στοχασμοὺς τευ, καὶ δὲν φέρει καὶ νῦν ἔχνος τῆς νεότητος, δὲν θα θεωρήσῃς ὅτι εἰς αὐτὸν ἔχουν ἀποθάνει πλέον τὰ παρελθόντα: Πάλιν ὁ πρὶς βουλή, ἀφοῦ προσαρμολῇ εἰς ἄλλο σχῆμα καὶ ἄλλην διάθεσιν τῆς ψυχῆς του, διαφορετικὸς εἶνε φανερώτατα ἀπὸ τοὺς προηγουμένους. "Ὡστε καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων φυσικὰ συμπληρῶνται διὰ πολλῶν θανάτων, ὅχι μόνον ὡς πρὸς τὰς μεταβολὰς ὁποῦ γίνονται εἰς τὰς μεταβάσεις καὶ μεταλλαγὰς τῶν διαφορῶν ἡλικιῶν, ἀλλ' ἀκέμῃ καὶ ὡς πρὸς τὰς πτώσεις τῶν ψυχῶν ἐκ αἰτίας τῆς ἀμαρτίας. "Όπου δὲ δὲν ὑπάρχει ἀλλοιωσις οὔτε σώματος, οὔτε ψυχῆς, (διότι δὲν συμβαίνει ἐκεῖ ἀμμία τοῦ λογισμοῦ μετατροπῇ, οὔτε μεταβολὴ τῆς γνώμης, ἀφοῦ κανὲν δυσάρεστον περιστατικὸν δὲν καταστρεφεί τὴν εὐστάθειαν καὶ τὴν ἀταραξίαν τῶν λογισμῶν) ἐκεῖνη ἡ χώρα εἶνε ἀληθῶς τῶν ζώντων, ἀφοῦ πάντοτε ἐκεῖ ὅλοι εἶνε ἑμοὶ καὶ οἱ αὐτοὶ μὲ τὴν ἑαυτῶν των. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν χώραν ὁ Ἰησοῦς κηρύττει τρανῶς ὅτι πολὺ θὰ εὐαρεστησῇ εἰς τὸν Θεὸν τῶν ὅλων, διότι δὲν θὰ διακόπτεται ἀπὸ κανέν ἐξωτερικὸν ἀντικείμενον ὥστε νὰ μὴ ἐξακολουθῇ τὸν σκοπὸν τῆς ἀληθινῆς καὶ ὁμοτιμῆς μὲ τοὺς ἀγγέλους δουλείας. ²⁰⁴ Φιλοτιμούμεθα, λέγει, εἰς ἐνδοξοσύνας ἐν τῷ σώματι, εἰς ἐκδοξοσύνας ἀπὸ τοῦ σώματος εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι (Β' Κορ. 5, 9'). Ζώντων δὲ εἶνε ἐκεῖνη ἡ χώρα, εἰς τὴν ὅποιαν δὲν ὑπάρχει νῦξ, δὲν ὑπάρχει ὕπνος, ἡ ἀπομίμησις τοῦ θανάτου εἰς τὴν ὅποιαν δὲν ὑπάρχει βρώσις, δὲν ὑπάρχει πόσις, τὰ ὑποστηρίγματα τῆς ἀδυναμίας μας δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ ἀσθενεία, δὲν ὑπάρχουν ἀλγὴ καὶ θλίψεις, δὲν ὑπάρχει ἰατρικὴ θεραπεία, δὲν

(1) Σπουδαὶς λοιπὸν χριστιανέ, νὰ χωρισθῇς ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ ὑπάγῃς πρὸς τὸν ἁγίον εὐδόκιμος δια μέσου τῆς ἐν τῷ κοσμῷ τούτῳ θειαστοῦ ζωῆς σου. Διότι ἀπλῶς ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τοῦ σώματος δὲν ἀρκεῖ νὰ σε σωθῇ (θεοφυλ.).

ὑπάρχουν δικαστηρία, οὔτε ἐμπόριον, οὔτε τεῖχνη, οὔτε χρή-
ματα, ἡ αἰ-τία τῶν κακῶν ἔλων ἡ ἀφορμὴ τῶν πολέμων, ἡ B
ρίζα τῆς ἐχθρᾶς, ἀλλὰ εἶνε ἐκεῖ γῶρα ζώντων ἐγὶ ἀποθνησκόν-
των ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας ἀλλὰ ζώντων τὴν ἀληθινὴν ζωὴν,
ἣτις ὑπάρχει μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν
ἐκκοῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ

Κείμενον: J. Carnier

*Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου, Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, τὰ εὐ-
ρισκόμενα ἔργα, Παρίσι 1839, τ. 1, σελ.*

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοχίας

ΟΜΙΛΙΑ

Εἰς τὸν πρῶτον ψαλμόν.

Πᾶσα Γραφή θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος, διὰ τοῦτο συγγραφείσα παρὰ τοῦ Πνεύματος, ἵν', ὥσπερ ἐν κοινῇ τῶν ψυχῶν ἰατρείῳ, πάντες B ἄνθρωποι τὸ ἴαμα τοῦ οἰκείου πάθους ἑκαστος ἐκλεγόμεθα. Ἰαμα γάρ, φησὶ, καταπούσει ἁμαρτίας μεγάλας. Ἄλλα μὲν οὗ προφηῆται παιδεύουσι, καὶ ἄλλα ἱστορικοὶ, καὶ ὁ νομος ἕτερα, καὶ ἄλλα τὸ εἶδος τῆς παρομιακῆς παραινέσεως. Ἡ δὲ τῶν ψαλμῶν βίβλος τὸ ἐκ πάντων ὠφέλιμον περιέληψε. Προφητεύει τὰ μέλλοντα· ἱστορίας ὑπομιμνήσκει· νομοθετεῖ τῇ βίῳ· ὑποτίθεται τὰ πρακτέα· καὶ ἀπαξ απλῶς κοινὸν ταμιεῖόν ἐστιν ἀγαθῶν διδασμάτων, τὸ ἐκάστω πρόσφορον κατὰ τὴν ἐπιμέλειαν ἐξευρίσκουσα. Τὰ τε γὰρ παλαιὰ τραύματα τῶν ψυχῶν ἐξιᾶται, καὶ τῷ νεοτρώτῳ C ταχείαν ἐπάγει τὴν ἐπανόρθωσιν· καὶ τὸ νεοσηχὲς περιποιεῖται· καὶ τὸ ἀκέραιον διασώζει·

καὶ ὅλως ἐξαιρεῖ τὰ πάθη, καθ' ὅσον οἶόν τε, τὰ ποικίλως ταῖς ψυχαῖς ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ἐνδυναστεύοντα· καὶ τοῦτο μετὰ τινος ψυχγωγίας ἐμμελοῦς καὶ ἡδονῆς σώφρονα λογισμὸν ἐμποιοῦσης. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε τὸ Πνεῦμα το ἅγιον δυσάγωγον πρὸς ἀρετὴν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ τὸ πρὸς ἡδονὴν ἐπερρώπες τοῦ ὀρθοῦ βίου καταμελοῦντας ἡμᾶς· τί ποιεῖ, Ἐκ τῆς μελω-

D δίας τερπνὸν τοῖς δόγμασιν ἐγκατέμειξεν, ἵνα τῷ προσηνεῖ καὶ λείψ τῆς ἀκοῆς τὸ ἐκ τῶν λόγων ὠφελίμον λανθανόντως ὑποδεξώμεθα· κατὰ τοῖς σαφοῦς τῶν ἱατρῶν, οἱ τῶν φαρμάκων τὰ αὐστηρότερα πίνειν διδόντες τοῖς κακοσίτοις, μέλιτι πολλάκις τὴν χύλικα περιχρίουσιν. Διὰ τοῦτο τὸ ἑναρμόνια ταῦτα μέλη τῶν ψαλμῶν ἡμῖν ἐπινενόηται, ἵνα οἱ παῖδες τὴν ἡλικίαν, ἣ καὶ ὅλως οἱ νεαροὶ τὸ ἦθος, τῷ μὲν δοκεῖν μελωδῶσι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ τὰς ψυχὰς ἐκπαιδεύωνται. Οὔτε γὰρ ἀποστολικόν τις οὔτε προφητικὸν παράγγελμα τῶν πολλῶν καὶ βραθύμων βραδίως ποτὲ τῇ μνήμῃ κατασχὼν ἀπῆλθε· τὰ δὲ τῶν ψαλμῶν λόγια καὶ

E κατ' οἶκον μελωδοῦσι, καὶ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς περιφέρουσι· καὶ πού τις τῶν σφόδρα ἐκτεθριωμένων ὑπὸ θυμοῦ, ἐπειδὴν ἄρξεται τῷ ψαλμῷ καταπάδεσθαι, ἀπῆλθεν εὐθὺς τὸ ἀγριαῖον τῆς ψυχῆς τῇ μελωδίᾳ κατακοιμίσας.

Ψαλμὸς γαλήνη ψυχῶν, βραβευτῆς εἰρήνης, τὸ θορυβοῦν καὶ χυμαῖνον τῶν λογισμῶν καταστέλλων. Μαλάσσει μὲν γὰρ τῆς ψυχῆς τὸ θυμούμενον, τὸ δὲ ἀκόλαστον σωφρονίζει. Ψαλμὸς φιλίας συνα-

γωγός· ἔνωσις διεστούτων· ἐχθραίνοντων διαλλα-
 κτήριον. Τίς γάρ ἐτι ἐχθρόν ἡγείσθαι δύναται μεθ'
 οὐ μίαν ἀφῆκε πρὸς Θεὸν τὴν φωνήν; Ὡστε καὶ
 τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν τὴν ἀγάπην ἢ ψαλμω-
 δία παρέχεται, οἷον εἰ σύνδεσμόν τινα πρὸς τὴν
 ἔνωσιν τὴν συνωδίαν ἐπινόησασα, καὶ εἰς ἑνὸς 91
 χοροῦ συμφωνίαν τὸν λαὸν συναρμολοῦσα. Ψαλμὸς Α
 δαιμόνων φυγαδευτήριον· τῆς τῶν ἀγγέλων βοη-
 θείας ἐπαγωγῇ· ὅπλον ἐν φόβοις νυκτερινοῖς, ἀνά-
 παυσις κόπων ἡμερινῶν· νηπίοις ἀσφάλεια· ἀκμά-
 ζουσιν ἐγκαλλώπισμα· πρεσβυτέροις παρηγορία·
 γυναιξὶ κόσμος ἀρμοδιώτατος. Τὰς ἐρημίας οἰκίζει,
 τὰς ἀγοράς σωφρονίζει· εἰσαγομένοις στοιχειώ-
 σις, προκοπτόντων αὐξήσις, τελειουμένων στή-
 ριγμα, ἐκκλησίας φωνή. Οὗτος τὰς ἑορτὰς φαιδρύ-
 νει, οὗτος τὴν κατὰ Θεὸν λύπην δημιουργεῖ. B
 Ψαλμὸς γὰρ καὶ ἐκ λιθίνης καρδίας δάκρυον ἐκ-
 καλεῖται. Ψαλμὸς τὸ τῶν ἀγγέλων ἔργον, τὸ οὐρά-
 νιον πολίτευμα, τὸ πνευματικὸν θυμίαμα. Ὡς τῆς
 σοφῆς ἐπινόας τοῦ διδασκάλου, ὁμοῦ τε ᾄδειν ἡμᾶς
 καὶ τὰ λυσitteλῇ μανθάνειν μηχανωμένου· ὅθεν καὶ
 μᾶλλον πως ἐντυποῦται ταῖς ψυχαῖς τὰ διδάγματα.
 Βίαιον μὲν γὰρ μάθημα οὐ πέφυκε παραμένειν,
 τὰ δὲ μετὰ τέρψεως καὶ χάριτος εἰσδυόμενα μονι-
 μώτερόν πως ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐνιζάνει. Τί γὰρ
 οὐκ ἂν μάθοις ἐντεῦθεν; οὐ τῆς ἀνδρίας τὸ με-
 γαλοπρεπές; οὐ τῆς δικαιοσύνης τὸ ἀκρυδές; οὐ
 σωφροσύνης τὸ σεμνόν; οὐ τὸ τῆς φρονήσεως
 τέλειον; οὐ μετανοίας τρόπον; οὐχ ὑπομονῆς μέ- C
 τρα; οὐχ ὅτι ἂν εἴποις τῶν ἀγαθῶν; Ἐν-

ταῦθα ἐνι θεολογία τελεία· πρόβρησις τῆς διὰ σαρκὸς ἐπιδημίας Χριστοῦ· ἀπειλὴ κρίσεως· ἀναστάσεως ἐλπίς· φόβος κολάσεως· ἐπαγγελίαι δόξης· μυστηρίων ἀποκαλύψεις· πάντα, ὥσπερ ἐν μεγάλῳ τινὶ καὶ κοινῷ ταμείῳ, τῇ βίβλῳ τῶν Ψαλμῶν τεθησαύρισται, ἣν, πολλῶν ὄντων ὀργάνων μουσικῶν, πρὸς τὸ λεγόμενον ψαλτήριον ἤρμοσεν ὁ προφήτης· τὴν ἀνωθεν, ἐμοὶ δοκεῖν, ἐνηχοῦσαν αὐτῷ χάριν παρὰ τοῦ Πνεύματος ἐνδει-

Ἰ κνύμενος, διότι τοῦτο μόνον τῶν μουσικῶν ὀργάνων τὴν αἰτίαν τῶν φθόγγων ἐκ τῶν ἀνωθεν ἔχει. Τῇ κιθάρᾳ μὲν γὰρ καὶ τῇ λύρᾳ κάτωθεν ὁ χαλκὸς ὑπῆχει πρὸς τὸ πληκτρον· τὸ ψαλτήριον δὲ τοῦτο τῶν ἀρμονικῶν ρυθμῶν ἀνωθεν ἔχει τὰς ἀφορμὰς· ἵνα καὶ ἡμεῖς τὰ ἄνω ζητεῖν μελειτῶμεν, καὶ μὴ τῇ ἡδονῇ τοῦ μέλους ἐπὶ τὰ τῆς σαρκὸς πάθη καταφερώμεθα. Κάκεινο δὲ οἶμαι τὸν προφητικὸν λόγον βαθέως ἡμῖν καὶ σοφῶς διὰ τῆς τοῦ ὄργανου κατασκευῆς ἐνδεδειχθαι, ὅτι οἱ ἐμμελεῖς καὶ εὐάρμοστοι τὰς ψυχὰς ῥαδίαν ἔχουσι τὴν εἰς τὰ ἄνω πορείαν. Ἴδωμεν δὲ λοιπὸν καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Ψαλμῶν.

Ε Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν. Οἰκοδόμοι μὲν οὖν μεγέθη κατασκευασμάτων εἰς ὕψος αἶροντες, ἀναλογοῦντας τῷ ὕψει τοὺς θεμελίους ὑποβάλλονται· καὶ ναυπηγοὶ μυριοφόρον συμπηγνύντες ὀλκάδα, συμβαίνουσιν τῷ βάρει τῶν ἀγωγίμων τὴν τρόπιν πῆγνυνται. Καὶ ἐν τῇ γενέσει τῶν ζώων ἡ καρδία πρώτη καταβληθεῖσα παρὰ τῆς φύσεως, ἀναλογοῦσαν τῷ μέλλοντι συνίστασθαι

ζώῳ τὴν παρὰ τῆς φύσεως λαμβάνει καταβολήν. Διότι συμμέτρως ταῖς οἰκείαις ἀρχαῖς περιυφαινομένου τοῦ σώματος, αἱ κατὰ τὰ μεγέθη διαφοραὶ τῶν ζώων ἀποτελοῦνται. Ὅπερ οὖν θεμέλιος ἐν οἴκῳ, καὶ ἐν πλοίῳ τρόπις, καὶ ἐν σώματι ζώου καρδιά, ταύτην μοι δοκεῖ τὴν δύναμιν ἔχειν πρὸς τὴν ὅλην τῶν ψαλμῶν κατασκευὴν [καὶ] τὸ βραχὺ τοῦτο προοίμιον. Ἐπειδὴ γὰρ πολλὰ καὶ ἐπίπονα 92 καὶ μυρίων ἰδρώτων καὶ πόνων γέμοντα παραινεῖν ^Α μέλλει, προιόντος τοῦ λόγου, τοῖς τῆς εὐσεβείας ἀγωνισταῖς προλαβὼν ὑπέδειξε τὸ μακάριον τέλος, ἵνα τῇ ἐλπίδι τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν ἀλύπως τοῦ βίου τὰ ἀλγεῖν ἀ διαφέρωμεν. Οὕτως καὶ ὁδοιπόροις τραχείαν ὁδὸν πορευομένοις καὶ δύσβατον κουφίζει τὸν μόχθον ἐπιτήδειον αὐτοῖς προσδοκηθέν καταγώγιον· καὶ ἐμπόρους ποιεῖ τῆς θαλάσσης κατατολμᾶν ἢ ἐπιθυμία τῶν ἀγαγίμων· καὶ γεωργῶν ὑποκλέπτει τοὺς πόνους ἢ τῆς ἐπικαρπίας ἐλπίς. Διὸ καὶ ὁ κοινὸς τοῦ βίου διορθωτὴς, ὁ μέγας διδάσκαλος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, σοφῶς ^Β καὶ ἐντέχνως τοὺς μισθοὺς προεβάλετο, ἵνα ὑπερ-κύπτοντες τοὺς ἐν χερσὶ πόνους, τῇ διανοίᾳ πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπειγώμεθα. Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν. Ἔστι μὲν οὖν τὸ κυρίως καὶ πρώτως μακαριστὸν τὸ ἀληθινῶς ἀγαθόν. Τοῦτο δὲ ἔστιν ὁ Θεός. Ὅθεν καὶ Παῦλος ὑπόμνησιν μέλλων ποιεῖσθαι Χριστοῦ, Κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, φησὶ, τοῦ μακαρίου Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Μακάριον γὰρ τῷ ὄντι τὸ αὐτόκαλον, πρὸς ὃ πάντα ἀποβλέ-

- C πει, οὐ πάντα ἐφίεται, ἡ ἀτρεπτος φύσις, τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα, ἡ ἀόγλητος ζωὴ, ἡ ἀλυπος διεξαγωγή, περὶ ἣν οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις· ἥς οὐχ ἄπτεται μεταβολή· ἡ βρυσουτα πηγὴ, ἡ ἀφθονος χάρις, ὁ ἀδαπάνητος θησαυρός· Ἀμαυεῖς δὲ ἄνθρωποι καὶ φιλοκοσμοὶ, ἀγνοοῦντες αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ τὴν φύσιν, μακαρίζουσι πολλάκις τὰ μηδενὸς ἀξίον, πλοῦτον, ὑγίειαν, περιφάνειαν βίου· ὧν οὐδὲν ἔστιν ἀγαθὸν τῇ ἑαυτοῦ φύσει· οὐ μόνον καθότι ῥαδίαν ἔχει τὴν πρὸς τὰ ἐναντία περιτροπήν, ἀλλ' ὅτι μηδὲ ἀγαθοὺς δύναται τοὺς κεκτημένους ἀποτελεῖν. Τίς γὰρ δίκαιος διὰ χρήματα; τίς
- D σώφρων διὰ ὑγίειαν; Τοῦναντίον μὲν οὖν, καὶ ὑπερσεία πολλάκις πρὸς ἁμαρτίαν τοῖς καχοῦς χρωμένοις τούτων ἕκαστον γίνεται. Μακάριος οὖν ὁ τὰ πλείστου ἀξία κεκτημένος, ὁ τῶν ἀναφαιρέτων ἀγαθῶν μέτοχος. Τοῦτον δὲ πῶς ἐπιγνωσόμεθα; Ὅς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν. Καὶ πρὶν γε εἰπεῖν, τί τὸ μὴ πορευθῆναι ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, βούλομαι ὑμῖν τὸ ἐν τῷ τόπῳ ζητούμενον διαλῦσαι. Διὰ τί, φησὶν, ὁ προφήτης τὸν ἄνδρα μόνον ἐκλεξάμενος μακαρίζει; Ἄρα μὴ τοῦ μακαρισμοῦ τὰς γυναῖκας ἀπέκλεισε; Μὴ γένοιτο. Μία γὰρ ἀρετὴ ἄνδρὸς καὶ γυναῖκος, ἐπειδὴ καὶ ἡ κτίσις ἀμφοτέροις ὁμότιμος,
- E ὥστε καὶ ὁ μισθὸς ὁ αὐτὸς ἀμφοτέροις. Ἄκουε τῆς Γενέσεως. Ἐποίησε, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἔρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. Ὡν δὲ ἡ φύσις μία, τούτων καὶ ἐνέργειαι αἱ αὐταί· ὧν δὲ τὸ ἔργον ἴσον, τούτων καὶ ὁ μισθὸς ὁ αὐτός. Διὰ τί οὖν ἄνδρὸς μνησθεῖς,

τὴν γυναῖκα ἀπεσιώπησεν; Ὅτι ἀρκεῖν ἡγήσατο, μιᾶς οὔσης τῆς φύσεως, ἐκ τοῦ ἡγεμονικωτέρου τὸ ὅλον ἐνδείξασθαι. Μακάριος οὖν ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν. Σκυπεῖ τῶν ῥημάτων το ἀκριβές, πῶς ἐκάστη λέξις δογμάτων πεπλήρωται. Οὐκ εἶπεν, ὃς οὐ πορεύεται ἐν βουλῇ ἀσεβῶν· ἀλλ', Ὅς οὐκ ἐπορεύθη. Ὁ μὲν γὰρ ἐν τῷ βίῳ τυγχάνων, ⁸³ οὐπω μακαριστός, διὰ τὸ ἀδύλον τῆς ἐκβάσεως· ^Α ὁ δὲ συμπληρώσας τὰ ἐπιβάλλοντα, καὶ ἀναντιρρήτως τέλει τὴν ζωὴν κατακλείσας, οὗτος ἤδη ἀσφαλῶς μακαρίζεται. Διὰ τί οὖν μακάριοι οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου; οὐ γὰρ τοὺς πορευθέντας ἐκεῖ, ἀλλὰ τοὺς ἐτι πορευομένους μακαριστοὺς ὁ λόγος τίθεται· ὅτι οἱ τὸ ἀγαθὸν ἐργαζόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἔργῳ τὸ ἀπόδεκτον ἔχουσιν· οἱ δὲ τὸ κακὸν πρῶγοντες, οὐκ εἰάν τις παῖς που ἢ δεύτερον ἐκκλίνωσι τὴν ἀμαρτίαν ἐπαινετοί, ἀλλ' εἰάν δυνήθωσι τοῦ κακοῦ τὴν πείραν εἰς τὸ παντελὲς διαδραῖναι. Ἐκ δὲ τῆς τοῦ λόγου ἀκολουθίας καὶ ἕτερον ἡμῖν ^Β εἶπορον ἀνεφάνη. Διὰ τί οὐχὶ τὸν κατορθοῦντα τὴν ἀρετὴν μακαρίζει, ἀλλὰ τὸν μὴ πεποιηκότα τὴν ἀμαρτίαν; Οὕτως γὰρ καὶ ἵππος, καὶ βοῦς, καὶ λίθος μακαρισθήσεται. Ποῖον γὰρ ἄψυχον ἔσται ἐν ὁδῷ ἀμαρτωλῶν; ἢ ποῖον ἄλογον ἐπὶ καθέδρα λοιμῶν ἐκάθισαι; Μικρὸν μὲν οὖν ἀναμείνας εὐρήσεις τὸ ἴαμα. Ἐπάγει γάρ, Ἀλλ' ἢ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ. Θεοῦ δὲ νόμου μελέτη ἐπὶ τὸν λογικὸν μόνον πίπτει. Ἡμεῖς δὲ καὶ κεῖνο λέγομεν, ὅτι ἀρχὴ πρὸς τὴν ἀνάληψιν τῶν καλῶν ἢ ἀναχώρησις τῶν κακῶν. Ἐκκλινον γάρ, φησὶν, ἀπὸ ^Γ

κακοῦ, καὶ ποιήσον ἀγαθόν.

Σοφῶς οὖν καὶ ἐντέχνως προσάγων ἡμᾶς εἰς ἀρετὴν, τὴν ἀναχώρησιν τῆς κακίας ἀρχὴν ἐποίησατο τῶν καλῶν. Εἰ γὰρ εὐθὺς προέβαλέ σοι τὰ τέλεια, ἀπώκνησας ἂν πρὸς τὴν ἐγχείρησιν· νῦν δὲ τοῖς εὐληπτοτέροις σε προσεθίζει, ἵνα κατατολήσῃς τῶν ἐφεξῆς. Κλίμαχι γὰρ προσεικέναι φαῖν ἂν ἔγωγε τῆς εὐσεβείας τὴν ἀσκησιν· κλίμαχι ἐκείνῃ, ἣν εἶδε ποτε ὁ μακάριος Ἰακώβ, ἥς τὰ μὲν ἦν πρόσγειά τε καὶ χαμαίζηλα, τὰ δὲ ὑπὲρ αὐτὸν

D ἤδη τὸν οὐρανὸν ἀνέτεινετο. Ὡστε δεῖ τοὺς εἰσαγομένους πρὸς τὸν κατ' ἀρετὴν βίον τοῖς πρώτοις βαθμοῖς ἐπιβάλλειν τὸ ἴχνος, καθεῖθεν δεῖ τῶν ἐφεξῆς ἐπιβαίνειν, ἕως ἂν πρὸς τὸ ἐφικτὸν ὕψος τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει διὰ τῆς κατ' ὀλίγον προκοπῆς ἀναδῶσιν. Ὡστερ οὖν ἐπὶ τῆς κλίμακος πρώτη ἀνάβασις ἡ τῆς γῆς ἀναχώρησις, οὕτως ἐπὶ τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας ἀρχὴ προκοπῆς ὁ χωρισμὸς τοῦ κακοῦ. Ὅλως δὲ πᾶσα ἀργία καὶ τῆς τυχοῦσης πράξεώς ἐστιν εὐμαρεστέρα· οἷον, Οὐ φονεύσεις· οὐ μοιχεύσεις· οὐ κλέψεις. Ἀργίας τούτων ἕκαστον καὶ ἀκινήσις δεῖται. Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον

E σου ὡς σεαυτὸν· καὶ, Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς· καὶ, Ἐὰν τίς σε ἀγαριεύσῃ μίλιον ἓν, ἔπαγε μετ' αὐτοῦ δύο, ἐνεργήματά ἐστιν ἀθληταῖς πρέποντα, καὶ ψυχῆς ἤδη νεανικῆς δεόμενα πρὸς κατόρθωσιν. Ὡστε θαύμασον τὴν σοφίαν τοῦ διὰ τῶν εὐμαρεστέρων καὶ εὐληπτοτέρων ἐνάγοντος ἡμᾶς πρὸς τὴν τελείωσιν. Τρία δὲ προέβαλεν ἡμῖν τὰ φυλακῆς ἄξια, μὴ πορευθῆναι ἐν

βουλῇ ἀσεβῶν, μὴ στῆναι ἐν ὁδοῖς ἀμαρτωλῶν, μὴ καθεσθῆναι ἐπὶ καθεδράς λοιμῶν. Ἦν φύσει τῶν πραγμάτων ἐπόμενος τὴν ταξιν ταύτην τοῖς εἰρημένοις ἐπέθηκεν. Βουλευόμεθα γὰρ πρότερον εἶτα ἰστώμεν τὸ βούλευμα· εἶτα τοῖς βουλευθεῖσιν ἐναπομένομεν. Πρώτως οὖν μακαριστὸν τὸ ἐν τῇ 94 A διανοίᾳ ἡμῶν καθαρὸν, ἐπειδὴ ῥίζα τῶν διὰ τοῦ σώματος ἐνεργειῶν τὸ ἐν καρδίᾳ βούλευμα. Ἡ γὰρ μοιρεία ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ φιληδόνου πρῶτον ἀναφλεχθεῖσα, οὕτω τὴν διὰ τοῦ σώματος φθορὰν ἀπεργάζεται. Ὅθεν καὶ ὁ Κύριός φησιν ἐνδοθεν εἶναι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ δὲ ἀσέβεια κυριῶς λέγεται ἢ εἰς Θεὸν ἀμαρτία, μὴ γένοιτο δέξασθαι ἡμᾶς ἐξ ἀπιστίας ποτὲ ἀμφιβολίαν περὶ Θεοῦ. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ πορευθῆναι ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, ἴαν εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἄρά ἐστι Θεὸς κυβερνῶν τὰ σύμπαντα; ἄρά ἐστι Θεὸς ἐν οὐρανῷ, οἰκονομῶν τὰ καθ' ἕκαστον; ἄρα κρίσις, B ἄρα ἀνταπόδοσις ἐκάστω κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ; Διὰ τί οὖν δίκαιοι πένονται καὶ ἀμαρτωλοὶ πλουτοῦσιν; οὗτοι ἀσθενοῦσι, καχεῖνοι ἐρῶνται; οὗτοι ἄτιμοι, καχεῖνοι ἐνδοξοὶ; Μηποτε αὐτομάτως ὁ κόσμος φέρεται, καὶ συντυχίαι τινὲς ἄλογοι ἀτάκτως ἐκάστω ἀποκληροῦσι τοὺς βίους; Ἐὰν ταῦτα διανοηθῇς, ἐπορεύθῃς ἐν βουλῇ ἀσεβῶν. Μακάριος οὖν δς οὐκ ἔλαβε περὶ Θεοῦ δισταγμὸν, ὁ μὴ μικροψυχῆσας περὶ τὰ παρόντα, ἀλλ' ἀναμένων τὰ προσδοκώμενα· δς οὐκ ἔσχε περὶ τοῦ κτίσαντος C ἡμᾶς ὑπόληψιν ἄπιστον. Μακάριος δὲ καχεῖνος, δς ἐν ὁδοῖς ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔστη. Ὅδὸς μὲν οὖν ὁ

βίος εἴρτται διὰ τὴν πρὸς τὸ τέλος ἐκάστου τῶν
γεννηθέντων ἐπειξιν. Ὡς περ γὰρ οἱ ἐν ταῖς πλοίοις
καθεύδοντες, αὐτομάτως ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐπὶ
λιμένας ἀγονταί, καὶ αὐτοὶ μὴ αἰσθάνωνται, ἀλλ'
ὁ δρόμος αὐτοὺς πρὸς τὸ τέλος ἐπείγει· οὕτω καὶ
ἡμεῖς, τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς ἡμῶν παραρβέοντες,
οἷόν τινα κινήσει συνεχεῖ καὶ ἀπαυστῶ πρὸς τὸ
οἰκείον ἕκαστος πέρας τῷ λανθάνοντι δρομῷ τῆς
ζωῆς ἡμῶν κατεπειγομεθα. Οἷον, καθεύδεις, καὶ ὁ
χρόνος σε παρατρέφει, ἐργηγορας, καὶ ἀσχολος εἰ
D τὴν διανοίαν, Ἄλλ' ὅμως ἡ ζωὴ ὀαπανᾷται, καὶ
τὴν αἰσθησιν ἡμῶν διαφεύγει Δρόμον οὖν τινα
τρέχοντες πάντες ἄνθρωποι πρὸς τὸ οἰκείον τέλος
ἕκαστος ἐπειγόμενοι· διὰ τοῦτο πάντες ἐσμέν
ἐν ὁδῷ. Καὶ οὕτω ὁ ἄνθρωπος τῆς ὁδοῦ τὴν
ἐννοίαν. Ὁδοιπορος ἐφέστηκας τῷ βίῳ ταύτῃ·
πάντα παρέρχῃ, πάντα κατοπιν σου γίνεται. Ἐἶδες
ἐπὶ τῆς ὁδοῦ φυτὸν ἢ πόαν ἢ ὕδωρ, ἢ ὁ τι ἂν
τυγῇ τῶν ἀξίων θεάματος· μικρὸν ἐτέρφθης, εἴτα
παρέδραμες. Πάλιν ἐνέτυχες λίθοις, καὶ φάραγι,
καὶ κρημνοῖς, καὶ σκοπέλοις, καὶ σκόλοφιν, ἤπου
καὶ θηριοῖς, καὶ ἑρπετοῖς, καὶ ἀκάνθαις, καὶ τισιν
ἀλλοῖς τῶν ὀχληρῶν· μικρὸν ἠνίαθης, εἴτα κατελι-
E πεις. Τοιοῦτος ὁ βίος, οὔτε τὰ τερπνὰ μονιμα, οὔτε
τὰ λυπηρὰ διαρκῇ κεκτημένος Ἡ ὁδὸς οὐκ ἔστι
σῆ, ἀλλ' οὐδὲ τὰ παρόντα σά. Ἐπὶ τῶν ὀδεοντων
ὁμοῦ τε ὁ πρῶτος τὸ ἴχνος ἐκίνησε, καὶ εὐθὺς ὁ μετ'
αὐτὸν τὴν βᾶσιν ἤνεγκε, καὶ μετ' ἐκείνον ὁ ἐφε-
πόμενος.

Σκόπει δὲ καὶ τὰ τοῦ βίου εἰ μὴ παρακλήσια.

Σήμερον τὴν γῆν σὺ ἐγειώρησας, καὶ αὔριον ἄλ-
 λος, καὶ μετ' ἐκείνον ἕτερος. Ὁρᾷς τοὺς ἀγροὺς
 τούτους καὶ τὰς πολυτελεῖς οἰκίας; Πόσα ἤδη ὀνό-
 ματα ἀφ' οὗ γέγονε τούτων ἕκαστον ἡμῖφι; Τοῦ
 δεῖνος ἐλέγετο· εἴτα μετωνομάσθη πρὸς ἕτερον·
 πρὸς τὸν δεῖνα μετῆλθεν· εἴτα νῦν ἄλλου λέγεται.
 Ἄρ' οὖν οὐχ ὁδὸς ἡμῶν ὁ βίος, ἄλλοτε ἄλλον με-
 ταλαμβάνων, καὶ πάντας ἔχων ἀλλήλοις ἐφεκομέ-
 νους; Μακάριος οὖν ὅς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῶν ἁμαρτω-
 λῶν οὐκ ἔσται. Τὸ δὲ, Οὐκ ἔσται, τί ἐστίν; Ἐτι
 ἐπὶ τῆς πρώτης ἡλικίας ὄντες οἱ ἄνθρωποι, οὔτε
 ἐν κακίᾳ ἐσμέν, οὔτε ἐν ἀρετῇ (ἀνεπίδεκτος γὰρ ἡ
 ἡλικία τῆς ἔξεως ἑκατέρας)· ἐπειδὴν δὲ ὁ λόγος
 ἡμῶν συμπληρωθῇ, τότε γίνεται τὸ γεγραμμένον·
 Ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν,
 ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. Ἐπανατέλλουσι γὰρ λογισμοὶ
 πονηροὶ ἐκ τῶν παθῶν τῆς σαρκὸς ταῖς ψυχαῖς
 ἡμῶν ἐντικτόμενοι. Τῷ ὄντι γὰρ ἔλθοῦσα ἡ ἐν-
 τολή, τουτέστιν, ἡ διάγνωσις τῶν καλῶν, ἐὰν μὴ
 κατακρατησῇ τοῦ χειρόνος λογισμοῦ, ἀλλὰ συγχω-
 ρήσῃ ὑπὸ τῶν παθῶν ἐξανδραποδισθῆναι τὸν λο-
 γισμὸν, ἀνέζησε μὲν ἡ ἁμαρτία, ἀπέθανε δὲ ὁ
 νοῦς, νεκρὸς γενόμενος τοῖς παραπτώμασι. Μακά-
 ριος οὖν ὁ μὴ ἐγχρονίσας τῇ ὁδῷ τῶν ἁμαρτα-
 νόντων, ἀλλὰ λογισμῷ βελτίονι πρὸς τὴν εὐσεβῆ
 πολιτείαν μεταπηδήσας. Δύο γὰρ εἰσιν ὁδοὶ ἐναν-
 τίαι ἀλλήλαις· ἡ μὲν πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος, ἡ
 δὲ στενὴ καὶ τεθλιμμένη. Καὶ δύο ὁδηγοὶ, ἑκάτερος
 πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέφειν ἐπιχειρῶν. ἔχει οὖν ἡ
 μὲν λεῖα ὁδὸς καὶ πρανὴς ὁδηγὸν ἀπατηλόν, δαί-

- μονα πονηρὸν, οἱ ἡδονῆς πρὸς τὴν ἀπώλειαν τοὺς ἐπομένους ἐπισυρόμενον· ἡ δὲ τραχεῖα καὶ ἀνάντης ἀγγελὸν ἀγαθὸν, διὰ τῶν ἐπιπόνων τῆς ἀρετῆς πρὸς
- C τὸ μακάριον τέλος τοὺς ἐπομένους ἄγοντα. Ὡς μὲν οὖν νήπιος ἐστὶν ἕκαστος ἡμῶν, τὸ ἐν τῷ παρόντι ἡδὺ διώκων, οὐδεμίαν τοῦ μέλλοντος κηδεμονίαν ποιεῖται· ἀνὴρ δὲ ἡῶν γενόμενος, μετὰ τὸν ἀπαρτισμὸν τῶν ἐννοιῶν, ὅσον ὕρᾱν δοκεῖ τὸν βίον αὐτῷ σχιζόμενον πρὸς ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ πυκνὰ πρὸς ἑκάτερον τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς μεταστρέφων, παράλληλα κρίνει τὰ ἑκατέρω προσόντα. Καὶ ὁ μὲν τῶν ἀμαρτωλῶν βίος πάντα δείκνυσι τὰ τοῦ παρόντος αἰῶνος τερπνά· ὁ δὲ τῶν δικαίων μόνα ὑποφαίνει τὰ τοῦ μέλλοντος ἀγαθὰ. Καὶ ἡ μὲν
- D τῶν σωζομένων ὁδὸς ὅσον καλὰ ἐπισχνεῖται τὰ μέλλοντα, τοσοῦτον ἐπίπανα παρέχεται τὰ παρόντα· ὁ δὲ ἡδὺς καὶ ἀκολαστος βίος οὐχὶ προσδοκωμένην εἰς ὕστερον, ἀλλ' ἡδὴ παρούσαν προτείνεται τὴν ἀπόλαυσιν. Ὑλιγγιᾶ οὖν πᾶσα ψυχὴ καὶ μετοκλάζει τοῖς λογισμοῖς, ὅταν μὲν ἐνθυμηθῇ τὰ αἰώνια, τὴν ἀρετὴν αἰρουμένη, ὅταν δὲ ἀποβλέψῃ πρὸς τὰ παρόντα, τὴν ἡδονὴν προτιμῶσα. Ὡς βλέπει σπρὸς εὐπάθειαν, ἐκεῖ δουλαγωγίαν σαρκος· Ὡς μέθην, ἐκεῖ νηστείαν· Ὡς γελωτας ἀκρατεῖς, ἐκεῖ δάκρυον δαψιλές· ἐνταῦθα ὄρχησιν, κακεῖ προσευχὴν· αὐλοὺς Ὡς, κακεῖ στεναγμούς· Ὡς πορ-
- E νεῖαν, κακεῖ παρθενίαν. Ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν ἀληθινῶς ἀγαθὸν λογισμῷ ληπτὸν ἐστὶ διὰ πίστεως (μακρὰν γὰρ ἀπώκισται, καὶ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε), τὸ δὲ τῆς ἀμαρτίας ἡδὺ προχειρον

ἔχει καὶ διὰ πάσης αἰσθήσεως ρέουσιν τὴν ἀπολαυσιν· μακαριος ὁ μὴ περιτραπεῖς ἐκ τῶν τῆς ἡδονῆς δελεασμάτων πρὸς τὴν ἀπωλειαν, ἀλλὰ δι' ὑπομονῆς τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἀπεκδεγόμενος, καὶ ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν ἰδῶν ἑκατέρων μὴ ἐπιθὰς τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐπὶ τὰ χειρονα.

Καὶ ἐπὶ καθέδρας λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν. Ἄρα ταύτας λέγει τὰς καθέδρας, ἐφ' ὧν ἀναπαύομεν ἡμῶν τὰ σώματα, Καὶ τίς ἢ ἀπὸ τοῦ ξύλου πρὸς ἁμαρτίαν μεταδόσεις, ὥστε με τὴν ὑπὸ τοῦ ἁμαρτωλοῦ προκαταληφθεῖσαν καθέδραν ὡς βλαβεράν ἀποφεύγειν; Ἡ νομίζειν ἡμᾶς χρῆ καθέδραν λέγεσθαι τὴν ἑδραίαν καὶ μονιμον ἐν τῇ κρίσει τῆς κακίας διατριβῆν; Ὁ φυλακτέον ἡμῖν, διότι τὸ φιλοπόνως προσδιατρίβειν ταῖς ἁμαρτίαις ἔξιν τινὰ δυσκίνητον ταῖς ψυχαῖς ἐμποιεῖ. Παλαιωθὲν γὰρ πάθος ψυχῆς, καὶ κακοῦ μελετῇ χρόνῳ βεβαιωθείσα δυσίατός ἐστιν· ἢ καὶ ἀνίατος παντελῶς, εἰς φύσιν, ὡς τὰ πολλὰ, τοῦ ἔθους μεθισταμένου. Εὐχῆς μὲν οὖν ἄξιον, μὴ προσάψασθαι τοῦ κακοῦ. Δεύτερος δὲ πλοῦς, εὐθὺς μετὰ τὴν πείραν ὥσπερ ἰοδόλου πληγὴν ἀποφευγεῖν, κατὰ τὸ γεγραμμένον παρὰ τοῦ Σολομῶντος περὶ τῆς γυναικὸς τῆς φαύλης, ὅτι Μὴ ἐπιστήσης σὸν ὄμμα πρὸς αὐτήν, ἀλλ' ἀποπήδησον· μὴ ἐγγρονίσῃς. Νῦν δὲ οἷδ' αὖτις B
τινας ἐν νεότητι πρὸς τὰ τῆς σαρκὸς πάθη κατολισθήσαντας, καὶ μέχρι πολιᾶς αὐτῆς διὰ συνήθειαν τοῦ κακοῦ ταῖς ἁμαρτίαις παραμένοντας. Ὡς γὰρ οἱ ἐν βορβόρῳ καλινδούμενοι χοῖροι αἰεὶ προσπλάττουσιν ἑαυτοῖς τὴν πηλόν· οὕτως οὗτοι τὸ ἐν

τῆς ἡδονῆς αἴσυχες καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσανα-
 μιάσσονται. Μακάριον μὲν οὖν τὸ μὴ διανοηθῆναι
 τὸ πονηρόν· εἰ δὲ κατὰ συναρπαγὴν τοῦ ἐχθροῦ
 ἐδέξω τῇ ψυχῇ βουλεύματα ἀσεβείας, μὴ στής ἐπὶ
 τῆς ἀμαρτίας. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο πέπονθας, μὴ
 ἐνιδρυνθῆς τῷ κακῷ. Μὴ τοίνυν καθεσθῆς ἐπὶ κα-
 C θέδρας τῆς τῶν λοιμῶν. Εἰ ἐνόησας καθέδραν τίνα
 φησὶν ὁ λόγος, ὅτι τὴν διαρκῆ λέγει τοῦ κακοῦ
 προεδρίαν, ἐξέτασον λοιπὸν τίς τις ὠνόμασε τοὺς
 λοιμούς. Φασὶ δὴ τὸν λοιμὸν οἱ περὶ ταῦτα δει-
 νοί, ἐπειδὴν ἐνὸς ἀνθρώπου ἢ κτήνους ἀΐηται,
 κατὰ διάδοσιν ἐπὶ πάντας τοὺς ἐγγίζοντας διανέ-
 μεσθαι· φύσιν γὰρ εἶναι τῆς νόσου τοιαύτην, τὸ
 ἐξ ἀλλήλων πάντας ἀναπιμπλάναι τῆς ἀρρώστιας.
 Τοιοῦτοι δὲ τινές εἰσι καὶ οἱ ἐργάται τῆς ἀνο-
 μίας. Ἄλλος γὰρ ἄλλῃ τῆς νόσου μεταδιδόντες
 συννοσοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ συναπόλλυνται. Ἡ
 οὐχ ὁρᾷς τοὺς πόρνους τοὺς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς κα-
 D θημένους, καὶ καταγελῶντας τῶν σωφρονούντων,
 καὶ διηγουμένους ἑαυτῶν τὰ τῆς αἰσχύνης ἔργα,
 τὰ τοῦ σκότους ἐπιτηδεύματα, καὶ τὰ πάθη τῆς
 ἀτιμίας ἀπαριθμουμένους ὡς ἀριστείας, ἢ τινας
 ἄλλας ἀνδραγαθίας; Οὗτοί εἰσιν οἱ λοιμοὶ οἱ τὸ
 ἴδιον κακὸν ἐπὶ πάντας ἄγειν φιλονεικοῦντες, καὶ
 πολλοὺς ἑαυτοῖς παραπλησίους γενέσθαι φιλοτι-
 μούμενοι, ἵνα ἐν τῇ κοινῇ τῶν κακῶν διαφύ-
 γωσι τὰ ὄνειδη. Οὔτε γὰρ πῦρ εὐκαταπρήστου
 ὕλης ἀψάμενον δυνατόν μὴ οὐχὶ ἐπὶ πᾶσαν αὐτὴν
 διαβῆναι, ἄλλως τε καὶ ἐπιτύχη πνεύματος ἐπι-
 E φόρου τὴν φλόγα διακομίζοντος· οὔτε τὴν ἀμαρ-

τίαν ἑνος ἀψαμέντην, μὴ οὐχὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἐγ-
γίζοντας διελευθεῖν, ἐξαπταντων αὐτὴν τῶν πνευ-
μάτων τῆς πονηρίας. Τὸ γὰρ τῆς πορνείας πνεῦμα
οὐκ ἀνέχεται ἐν τῷ ἐνὶ στήναι τὴν ἀτιμίαν, ἀλλ'
εὐθὺς ἡλικιῶται συμπαρελήφθησαν· κῶμοι, καὶ
μέθαι, καὶ αἰσχρὰ ὀηγήματα· ἐττίρα συμπίνου-
σα, τοῦτω προσμειδιῶσα, κάκεινον διερεΐζουσα,
καὶ παντας πρὸς τὴν αὐτὴν ἁμαρτίαν συμφλέγουσα.
Ἄρα μικρὸς ὁ λοιμὸς οὗτος, ἢ μικρὰ ἡ διαδοσις
τοῦ κακοῦ; Τί δέ, ὁ τὸν πλεονέκτην ζηλῶν, ἢ ὁ
τὸν ἐξ ἄλλης τινὸς πονηρίας περιφανῇ τινα πολι-
τικὴν δυναστείαν περιβεβλημένον, ἢ ἔθνων ἡγε-
μονίαν ἔχοντα, ἢ στρατοπέδων ἀρχοντα, εἴτα τοῖς
αἰσχίστοις πάθεσιν ἐμφυρόμενον, οὐχὶ αὐτῇ τῇ ⁹⁷
ψυχῇ τὸν λοιμὸν παρεδέξατο, τὸ τοῦ ζηλουμένου ^Λ
κακὸν οἰκτεῖον ποιούμενος; Αἱ γὰρ κατὰ τὸν βίον
λαμπρότητες συναναφαίνουσιν ἑαυταῖς καὶ τοὺς
βίους τῶν περιβλέπτων· καὶ στρατιῶται μὲν ὡς
τὰ πολλὰ τοῖς στρατοπεδάρχαις ἐξομοιοῦνται· οἱ δὲ
ἐν ταῖς πόλεσι δῆμοι ζηλοῦσι τοὺς ἐν δυνάμει. Καὶ
ὅπως, ἐπειδὴν τὸ τοῦ ἐνὸς κακὸν μιμήσεως ἄξιον
τοῖς πολλοῖς νομισθῇ, οἰκείως καὶ προσεκόντως
λεχθήσεται λοιμὸς τις ψυχῶν ἐπιπολάζειν τῷ βίῳ.
Τὸ γὰρ ἐν κακίᾳ περίβλεπτον πολλοὺς τῶν εὐολι-
σθήτων εἰς τὸν ὅμοιον ζῆλον ἐφέλκεται. Ἐπεὶ οὖν ^Β
ἄλλος ἐξ ἄλλου τῆς φθορᾶς ἀνατίμπλεται, λοι-
μώσσειν τὰς ψυχὰς οἱ τοιοῦτοι λεγέσθαισαν. Μὴ
τοίνυν καθίστης ἐπὶ καθέδρας λοιμῶν, ἢ μὴ μετά-
σχης συνεδρίου ἀνθρώπων φθορέων καὶ λυμεόνων,
ἢ μὴ ἐναπομείνης τοῖς κακῶς βουλευθεῖσιν. Ἄλλ'

ὁ μὲν λόγος ἔτι ἐν προοιμίοις, τὸ δὲ πλῆθος δροῦ
 τὴν συμμετρίαν ἐκβαίνειν· ὥς μήτε ὑμῖν βαδίσαν
 εἶνα τῶν πλειόνων τὴν φυλακὴν, μήτε ἐμοὶ τὴν
 διακονίαν τοῦ λόγου, διὰ τὴν σύντροφον ἀσθένειαν
 τῆς φωνῆς ἡμᾶς ἐπιλειπούσης. Εἰ δὲ καὶ ἀτελῶς
 εἴρηται τὰ εἰρημένα, τοῦ μὲν κακοῦ τῆς φυγῆς
 ὑποδείχθεις, τῆς δὲ διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων τε-
 C λειώσεως παρεθείσης, ὅμως εὐγνώμοσιν ἀκοαῖς
 παραθέμενοι τὰ παρόντα, ἐπαγγελλόμεθα, Θεοῦ
 διδόντος, ἀναπληρώσειν καὶ τὰ λειπόμενα, ἵάν γε
 μὴ τὴν παντελῆ λοιπὸν ὑπέλθωμεν σιωπὴν. Πα-
 ράσχοι δὲ ὁ Κύριος καὶ ἡμῖν τῶν εἰρημένων μισθόν,
 καὶ ὑμῖν καρπὸν ὧν ἤκούσατε, χάριτι τοῦ Χρι-
 στοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς
 αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ Ζ΄ ΨΑΛΜΟΝ.

D Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ, ὃν ᾤσε τῷ Κυρίῳ ὑπὲρ
 τῶν λόγων Χουσί υἱοῦ Ἰεμενεί.

Δοκεῖ πως ἐναντίως ἔχειν πρὸς τὴν ἐν ταῖς Βα-
 σιλείαις ἱστορίαν, ἐνθα τὰ περὶ τοῦ Δαβίδ ἀναγέγρα-
 πται, ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ ἐβδόμου Ψαλμοῦ. Ἐκεῖ γὰρ
 ὁ Χουσί ἀρχιεταῖρος μὲν τοῦ Δαβίδ, υἱὸς δὲ Ἀρα-
 98 χὶ ἱστορεῖται, ἐνταῦθα δὲ Χουσί υἱὸς Ἰεμενεί. Ἔστι
 A δὲ οὔτε οὗτος, οὔτε ἄλλος τις τῶν ἐκεῖ φαινομένων
 υἱὸς Ἰεμενεί. Μήποτε οὖν, ἐπειδὴ μεγάλην ἀρι-
 στείαν καὶ ἀνδραγάθημα ἐκ τοῦ περὶ τὴν φιλίαν

σχηματισμοῦ ἐνεδείξατο, προσχωρήσας μὲν δῆθεν
 τῷ Ἀβессαλώμ, διαλύων δὲ τὰς βουλὰς τοῦ Ἀχι-
 τόφελ, ἀνδρὸς ἐντρεχεστάτου καὶ στρατηγικωτά-
 του τὰς γνώμας ὑποτιθεμένου, διὰ τοῦτο υἱὸς Ἰε-
 μενὲι προσηγορεύθη; Ἑρμηνεύεται δὲ ὁ υἱὸς Ἰεμε-
 νεὶ υἱὸς τῆς δεξιᾶς. Εἰστιγυμένου γὰρ ἐκείνου, μη-
 δένα χρόνον ἐμποιεῖν τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' εὐθὺς
 ἀπαρασκεύῳ ὄντι ἐπιτίθεσθαι τῷ πατρὶ, οὐκ εἶπαι
 παραδεχθῆναι τὴν βουλὴν τοῦ Ἀχιτοφελ, Ὅπως B
 ἐπαγάγῃ, φησί, ἑὺριος ἐπὶ Ἀβессαλώμ τὰ κακὰ
 πάντα· ἀλλὰ πιθανωτέρας ἔδοξεν ἀναβολὰς αυ-
 τοῖς καὶ διατριβὰς ἐμποιεῖν, πρὸς τὸ δοῦναι και-
 ρὸν τῷ Δαβὶδ συλλέξασθαι τὰς δυνάμεις. Ὅθεν καὶ
 ἀποδεκτὸς ἦν παρὰ τῷ Ἀβессαλώμ λέγοντι· Ἀγα-
 θὴ ἡ βουλὴ Χουσί τοῦ Ἀραχὶ ὑπὲρ τὴν βουλὴν Ἀχι-
 τόφελ. Τῷ μέντοι Δαβὶδ διὰ τῶν ἱερέων Σαδὼκ
 καὶ Ἀβιάθαρ ἐδήλου τὰ οἰκονομηθέντα, καὶ προσ-
 ἔταξε μὴ αὐλισθῆναι ἐν τῇ Ἀραβῶθ τῆς ἐρήμου,
 ἀλλὰ κατέσπευδεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν διάβασιν. Ἐπει
 οὖν ἐκ τῆς ἀγαθῆς συμβουλῆς ἐγένετο δεξιὸς τοῦ
 Δαβὶδ, ἐπὶ τοῦ ἀνδραγαθήματος τῆς προσηγορίας C
 τετύχηκε. Διὰ τοι τοῦτο υἱὸς Ἰεμενὲι προσηγό-
 ρευσται, τουτέστιν, υἱὸς δεξιᾶς. Αὕτη δὲ συνήθεια
 τῆς Γραφῆς, καὶ τοὺς χείρονας ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας
 χρηματίζειν μᾶλλον ἢ ἀπὸ τῶν πατέρων, καὶ τοὺς
 κρείττονας υἱοὺς ὀνομάζειν ἐκ τῆς χαρακτηριζούσης
 αὐτοὺς ἀρετῆς. Τὸν τοίνυν διάβολον υἱὸν ἀπωλείας
 ὁ ἀπόστολος ὀνομάζει· Ἐὰν γὰρ μὴ ἀποκαλυφθῇ
 ὁ ἄνομος ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας. Καὶ ἐν τῷ εὐαγ-
 γελίῳ τὸν Ἰούδαν υἱὸν ἀπωλείας ὁ Κύριος εἶπεν· Οὐ-

δαίς γάρ, φησίν, ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπω-
 D λείας. Τεχνα δὲ σοφίας, τοὺς ἐν τῇ θεογνωσίᾳ μεμορ-
 φωμένους· Ἐδικαιώθη γάρ, φησιν, ἡ σοφία ἀπὸ
 τῶν τέκνων αὐτῆς. Καὶ, Ἐάν ἡ, φησίν, ἐκεῖ υἱὸς
 εἰρήνης. Οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν καὶ νῦν σιωπηθῆναι
 μὲν αὐτοῦ τὸν σωματικὸν πατέρα, δεξιᾶς δὲ υἱὸν
 τὸν ἀρχιεταῖρον τοῦ Δαβὶδ ὀνομασθῆναι, ἀπὸ τῆς
 πράξεως πρεποντα ἑαυτῷ τὸν χρηματισμὸν λαθοντα.

Κύριε ὁ Θεός μου, ἐπὶ σοὶ ἤλπισα, σῶσόν με ὁ
 μαζόμενον ἀπλοῦν εἶναι καὶ ὑπὸ τοῦ τυχόντος
 ὑγιῶς ἀναφέρεσθαι δύνασθαι τὸ, Κύριε ὁ Θεός μου,
 ἐπὶ σοὶ ἤλπισα, σῶσόν με, τάχα συ τοιοῦτόν ἐστιν.
 Ὁ γάρ ἐπ' ἀνθρώπον ἐλπίζων, ἢ ἐπ' ἄλλο τι τῶν
 I κατὰ τὸν βίον μετεωριζόμενος, ὅσον ἐπὶ δυναστείαν,
 ἢ χρήματα, ἢ τι τῶν παρὰ τοῖς πολλοῖς νομιζο-
 μένων εἶναι λαμπρῶν, οὐ δύναται εἰπεῖν, Κύριε ὁ
 Θεός μου, ἐπὶ σοὶ ἤλπισα. Παράγγελμα γάρ ἐστι,
 μὴ ἐλπίζειν ἐπ' ἀρχοντας· καὶ, Ἐπικατάρατος ἀν-
 θρωπος, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἀνθρώπον. Ὡς περ
 οὐδὲ σέβειν ἄλλο τι παρὰ τὸν Θεὸν προσῆκεν, οὐ-
 τως οὐδὲ ἐπὶ ἄλλον ἐλπίζειν ἢ ἐπὶ τὸν Θεὸν τῶν πάν-
 99 των Κύριον. Ἐλπίς γάρ μου, φησί, καὶ ὑμνησίς
 A μου ὁ Κύριος. Πῶς δὲ πρῶτον σωθῆναι εὐχεται
 ἐκ τῶν διωκόντων, εἴτα ῥυσθῆναι; Ἡ διαστολὴ
 σαφῇ ποιήσει τὸν λόγον. Σῶσον γάρ με ἐκ πάντων
 τῶν διωκόντων με, καὶ ῥῦσαί με, μὴ ποτε ἀρπάσῃ
 ὡς λέων τὴν ψυχὴν μου. Τίς οὖν ἡ διαφορὰ τοῦ
 σόζεσθαι καὶ τοῦ ῥύεσθαι; Ὅτι τῆς σωτηρίας
 μὲν κυρίως οἱ ἀσθενοῦντες χρῆζουσι, τοῦ ῥυσθῆναι
 δὲ οἱ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ κατεχόμενοι. Διὰ τοῦτο

ὁ μὲν ἐν ἑαυτῷ ἔχων τὴν ἀσθένειαν, ἐν ἑαυτῷ δὲ
λαβὼν τὴν πίστιν, ὑπὸ τῆς οἰκείας πίστεως οἰκο
νομεῖται πρὸς τὸ σωθῆναι. Ἡ πίστις γάρ σου, φησί,
σέσωκέ σε· καὶ, Γενηθήτω σοι ὡς ἐπίστευσας Ὅ δὲ
ὀφείλων ῥυσθῆναι, τιμὴν ἔξωθεν ὑπὲρ αὐτοῦ κατα B
τεθῆναι ὀφείλουσαν ἀναμένει Ὁ τοίνυν ὑπὸ τὸν θά
νατον ὢν, εἰδὼς ὅτι εἷς ὁ σώζων, εἷς ὁ λυτρούμενος,
Ἐπὶ σοί, φησὶν, ἤλπισα, σῶσόν με ἀπὸ τῆς ἀσθε
νείας, καὶ ῥῦσαί με ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας. Οἶμαι
δὲ, ὅτι οἱ γενναῖοι τοῦ Θεοῦ ἀθλήται ἱκανῶς παρὰ
πάντα τὸν ἑαυτῶν βίον τοῖς ἀοράτοις ἐχθροῖς προσ
παλαίσαντες, ἐπειδὴν πάσας αὐτῶν ὑπεκφύγωσι τὰς
διώξεις, πρὸς τῷ τέλει τοῦ βίου γεγόμενοι, ἐρευ
νῶνται ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος τοῦ αἰῶνος, ἵνα ἂν μὲν
εὐρεθῶσιν ἔχοντες τραύματα ἀπὸ τῶν παλαισμά
των, ἢ σπίλους τινὰς, καὶ τύπους τῆς ἁμαρτίας, C
κατασχεθῶσιν· ἐὰν δὲ ἄτρωτοι εὐρεθῶσι καὶ ἄσπι
λοι, ὡς ἀκράτῃτοι ὄντες ὡς ἐλεύθεροι ὑπὸ Χρι
στοῦ ἀναπαυσωνται. Εὐχεται οὖν περὶ ταῦτα τῆς ἐν
ταῦθα ζωῆς, καὶ περὶ τῆς μελλούσης. Σῶσον γάρ
με, φησὶν, ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν διωκόντων· ῥῦσαι
δὲ με ἐκεῖ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐρεύνης, μὴ ποτε ἀρπά
σῃ ὡς λέων τὴν ψυχὴν μου. Καὶ ταῦτα μάθοις ἂν
ἐξ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος περὶ τὸν καιρὸν τοῦ
πάθους· Νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἔρχε
ται. καὶ ἐν ἐμοὶ ἔξει οὐδέν. Ἄλλ' ὁ μὲν, μὴ ποιή
σας ἁμαρτίαν, ἔλεγεν ἔχειν οὐδέν· ἀνθρώποι δὲ αὐ
ταρχες, ἐὰν τολμήσῃ εἰπεῖν, ὅτι ἔρχεται ὁ ἄρχων D
τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ ἔξει ὀλίγα καὶ μικρά.
Κίνδυνος δὲ ταῦτα παθεῖν, ἐὰν μὴ ἔχωμεν τὸν λυ-

τρουμενον ἡμᾶς, μηδὲ τὸν σώζοντα. Πρὸς τὰ δύο τὰ προκειμένα δύο ἐστὶ τὰ ἐπαγομένα· Σῶσόν με ἐκ τοῦ πλήθους τῶν διωκόντων με, καὶ ῥῦσαι, ἵνα μὴ ποτε ἀρπασθῶ, ὡς μὴ ὄντος λυτρουμένου.

Κύριε ὁ Θεός μου, εἰ ἐποίησα τοῦτο, εἰ ἐστὶν ἀδικία ἐν χερσὶ μου, εἰ ἀνταπεδῶκα τοῖς ἀνταποδιδοῦσί μοι κακὰ, ἀποπέσοιμι ἄρα ἀπο τῶν ἐχθρῶν μου κενός. Καταδιῶξαι ἄρα ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχὴν μου, καὶ
 Ε καταλάβοι. Σύνηθες τῇ Γραφῇ τὸ τῆς ἀνταποδόσεως ὄνομα οὐκ ἐπὶ τῶν νομιζομένων, ὡς ὑπάρξεντος τινος ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ, μόνον λαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν προκαταρχομένων· ὡς ἐπὶ τοῦ, Ἀνταπόδος τῇ δούλῳ σου. Ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰπεῖν, δὸς, εἴρηται, Ἀνταπόδος. Δόσις μὲν οὖν ἐστὶν ἡ καταρχὴ τῆς εὐποιίας· ἀπόδοσις δὲ, ἡ τοῦ ἰσοῦ ἀντιμέτρησις παρὰ τοῦ εὐπεπονθότος· ἀνταπόδοσις δὲ δευτέρα τις ἀρχὴ καὶ περίοδος τῶν καταβαλλομένων εἰς τινὰς ἀγαθῶν ἢ κακῶν. Οἶμι δὲ, ὅταν ἀντὶ τῆς αἰτήσεως οἶονεὶ ἀπαίτησίν τινα ποιούμενος ὁ λόγος τὴν ἀνταπόδοσιν ἐπιζητῇ, τοιοῦτόν τινα νοῦν παριστᾷ·
 100 Α ὅτι, τὸ παρὰ τῆς φύσεως ἀναγκαίως ὀφειλομενον τῆς ἐπιμελείας γρέος τοῖς ἐχθρόνους παρὰ τῶν γεννησάντων, τοῦτό μοι παράσχου. Χρεωστεῖται γὰρ τέκνοις παρὰ πατρός κατὰ τὴν φυσικὴν στοργὴν ἡ περὶ τοῦ βίου πρόνοια. Ὀφείλουσι γὰρ, φησὶν, οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις θησαυρίζειν, ἵνα πρὸς τῷ ζῆν ἔτι καὶ τὰς κατὰ τὸν βίον αὐτοῖς ἀφορμὰς παράσχωνται. Τοιοῦτόν ἐστι πολλάκις ἐπὶ τῆς Γραφῆς ἐν ταῖς προκαταρχτικαῖς ἐνεργείαις τὸ ἀπόδομα ἢ τὸ ἀνταπόδομα παραλαμβανόμενον. Νῦν δὲ ἔοικε

θαρρῆναι ὁ λέγων τῷ μὴ ἀντιδεδωκέναι τοῖς ἀνταποδ-
 δοῦσι κακὰ, μὴ ἀνταποδεδωκέναι τὰ ὅμοια. Εἰ οὖν B
 ἐποίησα τοῦτο, καὶ εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδι-
 δοῦσί μοι κακὰ, ἀποπέσοιμι ἄρα ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν
 μου κενός. Κενός ἀποπίπτει ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὁ τῆς
 χάριτος τῆς ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ ἐκπε-
 σών. Καταδιώξαι ἄρα ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχὴν μου, καὶ
 καταλάβοι, καὶ καταπατήσαι εἰς γῆν τὴν ζωὴν μου.
 Τοῦ μὲν δικαίου ἡ ψυχὴ χωριζομένη τῆς πρὸς τὸ
 σῶμα συμπαθείας, τὴν ζωὴν ἔχει κεκρυμμένην
 σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ· ὥστε δύνασθαι λέγειν
 κατὰ τὸν ἀπόστολον, ὅτι Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ
 ἐν ἐμοὶ Χριστός· καὶ, Ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν C
 πίστει ζῶ. Τοῦ δὲ ἁμαρτωλοῦ καὶ κατὰ σάρκα ζών-
 τος καὶ συμπεφυρμένου ταῖς τοῦ σώματος ἡδοναῖς
 ἡ ψυχὴ ὅσον ἐν βορβόρῳ τοῖς πάθεσι τῆς σαρκὸς
 ἐγκεκλύσται· ἦν καὶ καταπατῶν ὁ ἐχθρὸς ἐπὶ πλέον
 ἐκμολύνειν καὶ οἶονεὶ καταχωννύειν φιλονεικεῖ, ἐπι-
 βαίνων τῷ πεπτωκότι, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶ κα-
 ταπατῶν εἰς γῆν, τουτέστιν, εἰς τὸ σῶμα τὴν ζωὴν
 τοῦ ὀλισθήσαντος. Καὶ τὴν δόξαν μου εἰς χοῦν κα-
 τασκηνώσαι. Τῶν μὲν ἁγίων τὸ πολίτευμα ἐχόν-
 των ἐν οὐρανοῖς, καὶ θησαυρίζοντων ἑαυτοῖς ἐν τοῖς
 αἰωνίοις θησαυροῖς τὰ ἀγαθὰ, ἡ δόξα ἐστὶν ἐν τοῖς
 οὐρανοῖς· τῶν δὲ χοϊκῶν καὶ κατὰ σάρκα ζώντων, D
 ἡ δόξα αὐτῶν κατασκηνοῦν εἰς τὸν χοῦν λέγεται. Ὁ
 γὰρ ἐπὶ τῷ χοικῷ πλούτῳ δοξαζόμενος, καὶ ὁ τὴν
 ὀλιγοχρόνιον τιμὴν τῶν ἀνθρώπων περιέπων, καὶ
 ὁ ἐπὶ τοῖς σωματικοῖς πλεονεκτήμασι πεποιθώς,
 δόξαν ἑαυτῷ ἔχει, οὐκ ἀνανεύουσιν εἰς οὐρανὸν,

ἀλλ' εἰς τὸν ῥοῦν ἐναπομείνουσαν. Ἀνάστηθι, Κύριε, ἐν ὀργῇ σου· ὕψωθῃτι ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἐχθρῶν μου. Τὸ μυστήριον τῆς ἀναστάσεως ἡδὲ ἐνεργεῖσθαι εὐχεται ὁ προφήτης, εἰς ἀθέτησιν τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν ἢ τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὕψωσιν, ἥτις γενή-
 E κίαν τῶι ἐχθρῶν ὕψωθῆναι. Ἡ καὶ τὸ, Ὑψωθῃτι ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἐχθρῶν μου, τοιοῦτόν τινα ὑπεβάλλει νοῦν· ὅτι ὅσον ἂν κορυφωθῇ ἡ κακία, καὶ προελθῇ ἐπὶ τὸ ἄμετρον καὶ ἀπεριόριστον ῥυθείσα, τῇ παρουσίᾳ τῆς δυνάμεως δύνασαι, ὥσπερ ἀγαθὸς ἰατρὸς προκαταλαβὼν τῆς νομῆς τὰ πέρατα, στῆσαι τὴν νόσον νεμομένην καὶ ἔρπουσαν, καὶ διακοψαί αὐτῆς τὴν συνέχειαν ταῖς παιδευτικαῖς σου πληγαῖς.

Καὶ ἐξεγέρθητι, Κύριε ὁ Θεός μου, ἐν προστάγματι ᾧ ἐντεῖλου. Δύναται μὲν καὶ ἐπὶ τὸ μυστήριον τῆς ἀναστάσεως ὁ λόγος ἀναφέρεσθαι, παρακαλοῦντος τοῦ προφήτου ἐξεγερθῆναι τὸν κριτὴν εἰς ἐκδίκησιν παντὸς ἁμαρτήματος, καὶ τὰς προδια-
 101 τεταγμένας ἡμῖν ἐντολάς τελεσθῆναι. Δύναται δὲ καὶ
 A ἐπὶ τὴν τότε κατάστασιν τῶν πραγμάτων τοῦ προφήτου λαμβάνεσθαι, παρακαλοῦντος ἐξεγερθῆναι τὸν Θεὸν εἰς ἐκδίκησιν τοῦ προστάγματος οὗ ἐντείλατο. Πρόσταγμα δὲ ἦν, Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, παρὰ Θεοῦ δεδομένον, ὅπερ παρέβη ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Διὸ παρακαλεῖ εἰς αὐτοῦ τε ἐκείνου ἐπα-
 νόρθωσιν καὶ σωφρονισμόν τῶν πολλῶν μὴ μακροθυμεῖν τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐγερθῆναι ἐν ὀργῇ, καὶ διαναστάντα ἐκδικῆσαι τὴν ἰδίαν ἐντολήν. Οὐ γὰρ ἐμὲ,

φτησίν, ἐκδικήσεις, ἀλλὰ τὸ πρόσταγμα τὸ σὸν καταφρονηθὲν, ὃ αὐτὸς ἐνετείλω. Καὶ συναγωγή λαῶν κυκλώσει σε. Δῆλον δὲ ὅτι, ἐνὸς ἀδίκου σωφρονισθέντος, πολλοὶ ἐπιστρέφουσι. Τὴν οὖν τουτοῦ πονηρίαν κόλασον, ἵνα πολλὴ συναγωγή λαῶν κυκλίῃ σε. Καὶ ὑπὲρ ταύτης εἰς ὕψος ἐπίστρεφον. Ὑπὲρ τῆς κυκλώσεως σε συναγωγῆς, ἣν ἐκτήσω διὰ τῆς κατὰ χάριν συγκαταβάσεως καὶ οἰκονομίας, ἐπίστρεφον εἰς τὸ ὕψος τῆς δόξης, ἣν εἶχες πρὸ τοῦ τὸν κόσμον γενέσθαι. Κύριος κρίνει λαούς. Πολλαχοῦ τῆς Γραφῆς ὁ περὶ τῆς κρίσεως ἐγκατέσπартαι λόγος, ὡς ἀναγκαιότατος καὶ συνεκτικώτατος εἰς διδασκαλίαν εὐσεβείας τοῖς εἰς Θεὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ πεπιστευκόσιν. Ἐπειδὴ δὲ πολυτρόπως ὁ περὶ τῆς κρίσεως ἐγγέγραπται λόγος, δόξει τινὰ καὶ σύγχυσιν ἔχειν τοῖς μὴ ἀκριβῶς τὰ σημαίνόμενα διαστέλλουσιν. Ὁ πιστεύων γὰρ εἰς ἐμέ, οὐ κρίνεται· ὁ δὲ ἀπιστῶν, ἤδη κέκριται. Εἰ δὲ ὁ μὴ πιστεύων ὁμοίός ἐστι τῷ ἀσεβεῖ, πῶς εἴρηται τὸ μὴ ἀναστήσεσθαι ἀσεβεῖς ἐν κρίσει; Καὶ εἰ οἱ πιστεύοντες υἱοὶ Θεοῦ διὰ τῆς πίστεως γεγόνاسι, καὶ διὰ τοῦτο ἄξιοί εἰσι τοῦ καὶ αὐτοὶ θεοὶ χρηματίζεσθαι, πῶς Θεὸς ἔσται ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς διακρινεῖ; Ἀλλ' ἔοικε τὸ κρίνεσθαι ποτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ δοκιμάζεσθαι ὑπὸ τῆς Γραφῆς παραλαμβάνεσθαι, ποτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ κατακρίνεσθαι. Ἐπὶ μὲν τοῦ δοκιμάζεσθαι, ὡς τὸ, Κρίνόν με, Κύριε, ὅτι ἐγὼ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύθην· ἐπάγει γὰρ ἐκεῖ, Δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με. Ἐπὶ δὲ τοῦ κατακρίνεσθαι, ὡς τὸ, Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν,

οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐξήτάζομεν, φησὶν, οὐκ ἂν κατακρίσει ὑπεθαλλόμεθα. Πάλιν εἰρηται κριθήσεσθαι τὸν Κύριον πρὸς πᾶσαν σάρκα· τούτέστιν, ἐν τῇ ἐξετασμῷ τῶν βεβιωμένων ἐκάστη ἑαυτὸν ὑποβάλλει τῇ κρίσει, καὶ τὰ ἑαυτοῦ προστάγματα ἀντιπαρεξάγει τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ τῶν ἡμαρτηκόντων, ἀπολογούμενος μετὰ ἀποδείξεων,

Ε ὅτι πάντα τὰ εἰς αὐτὸν ἤκοντα ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν κρινομένων πεποίηκεν, ἵνα πειθόμενοι οἱ ἡμαρτηκότες ὡς ἔνοχοι τοῖς ἁμαρτήμασιν, ἀποδεχόμενοι τὴν θεῖαν δίκην ἐκόντες προσωναὶ τὸ ἐπιβάλλον αὐτοῖς ἐπιτίμιον.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλο σημαινόμενον ὑπὸ τῆς τοῦ κρίνεσθαι φωνῆς, καθά φησιν ὁ Κύριος· Βασίλισσα νότου ἐγεροθήσεται ἐν τῇ κρίσει, καὶ κατακρινεῖ τὴν γενεὰν ταύτην. Τοὺς γὰρ ἀποστρεφόμενους τὴν θεῖαν διδασκαλίαν, καὶ ἀφιλοκάλους, καὶ παντελῶς

¹⁰² **Α** ἀπεστραμμένους τὰ παιδευτικά τῆς σοφίας δόγματα, συγκρίσει καὶ ἀντιπραθήσει τῶν κατὰ τὴν ἰδίαν γενεὰν ἐπὶ τῇ περὶ τὰ καλὰ σπουδῇ διανεγκόντων, βαρυτέραν φησὶ λαμβάνειν τὴν ἐπὶ τοῖς παρεθεῖσι κατὰκρίσιν. Οἶμαι δὲ, ὅτι οὐχ ὁμοίως κριθήσονται πάντες οἱ τὸ γήϊνον τοῦτο σῶμα ἀναλαβόντες παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ, διότι τὰ ἔξωθεν συμπίπτοντα ἐκάστῳ ἡμῶν παρὰ πολὺ διαφέροντα παραλλαγῆναι ποιῇ τὴν ἐκάστου κρίσιν. Ἡ γὰρ βαρύνει ἡμῖν τὰ ἁμαρτήματα, ἣ καὶ κουφίζει ἡ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' ἀκουσίως περισταμένων ἡμᾶς συνδρομή· Ὑποκείσθω γὰρ κορνεῖαν εἶναι τὸ κρινόμενον. Ἀλλὰ ταύτην ὁ μὲν τις ἡμαρτε, πονηροῖς

ἤθεσι τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐντεθραμμένος· καὶ γὰρ καὶ ὑπὸ
γονέων ἀσελγῶν εἰς τὸν βίον παρήχθη, καὶ συνα-
νετράφη τῇ περὶ τὰ φῦλα συντηθεῖα, μέθαις καὶ κώ-
μοις καὶ αἰσχροῖς διηγήμασιν. Ἄλλος δέ τις πολλὰ
ἔχων τὰ προκαλούμενα αὐτὸν ἐπὶ τὰ κάλλιστα, ἀνα-
τροφὴν, διδασκάλους, ἀκρόασιν λόγων θειοτέρων,
ἀναγνώσματα σωτήρια, νουθέτησιν γονέων, διηγή-
ματα πρὸς σεμνότητα καὶ σωφροσύνην τυποῦντα,
δαίταν κατεσταλμένην, εἴτα ὑπενεχθεὶς εἰς τὴν
ὁμοίαν ἁμαρτίαν τῷ ἑτέρῳ, καὶ διδοὺς λόγον τῶν
βιβιωμένων, πῶς οὐχὶ βαρυτέρας παρὰ τὸν ἕτερον δ C
τοιοῦτος δικαίως τιμωρίας ἀξιώθησεται; Ὁ μὲν γὰρ
ἐγκληθήσεται ἐπὶ μόναις ταῖς ἐγκατεσπαρμέναις
κατὰ τὰς ἐννοίας σωτηρίοις ἀφορμαῖς, ὡς οὐ χρη-
σάμενος αὐταῖς ὀγιῶς· ὁ δὲ πρὸς τούτῳ καὶ ὡς πολ-
λῆς τυχὼν εἰς τὸ σωθῆναι συνεργείας, καὶ δι' ἀκρα-
σίαν καὶ τὴν ἐν βραχυτάτῳ καιρῷ ἀπροσεξίαν προ-
δεδικῶς ἑαυτόν. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐντρεφόμενος
ἀρχῆθεν τῇ εὐσεβείᾳ, καὶ πᾶσαν διαστροφὴν ἐκφυ-
γὼν ἐν τοῖς περὶ Θεοῦ δόγμασιν, ἐντρεφόμενος δὲ
καὶ νόμῳ Θεοῦ διαβάλλοντι πᾶσαν ἁμαρτίαν καὶ
προκαλουμένην ἐπὶ τὰ ἐναντία, οὐχ ὁμοίαν ἔξει
εἰδωλολατρείας ἀπολογίαν τῷ ἀπὸ πατέρων ἀνόμων D
ἀνατεθραμμένῳ, καὶ ἐθνῶν ἀρχῆθεν εἰδωλολατρεῖν
δεδιδασκεμένῳ. Κύριος κρινεῖ λαούς. Ἄλλως τὸν Ἰου-
δαῖον, καὶ ἄλλως τὸν Σκύθην. Ὁ μὲν γὰρ ἐπανα-
παύεται νόμῳ, καὶ καυχᾶται ἐν Θεῷ, καὶ δοκι-
μάζει τὰ διαφέροντα. Κατηχούμενος ὢν ἐκ τοῦ νό-
μου, καὶ πρὸς ταῖς κοιναῖς αἰ ἐννοίαις κατεπαχδό-
μενος, καὶ παιδευόμενος τὰ προφητικὰ καὶ νομι-

καὶ γράμματα, ἐὰν εὐρεθῇ πταισας παρνομοίαις, πολ-
 λῶ βαρύτερα ἔξει λελογισμένα τὰ ἁμαρτήματα. Σκέ-
 θαι δὲ Νομάδες ἀνημέροις καὶ ἀπανθρώποις συν-
 101 E τραφέντες ἤθεσιν, ἀρπαγχεῖς καὶ βίαις ταῖς κατ'
 ἀλλήλων ἐνειθισμένοι, ἀκρατῶς μὲν ἔχοντες θυ-
 μοῦ, καὶ εὐκόλως εἰς τοὺς κατ' ἀλλήλων παροξυ-
 σμούς ἐρεθίζομενοι, πᾶσαν δὲ φιλονεικίαν σιδηρῶ
 κρίνειν συνειθισμένοι, καὶ αἵματι τὰς μάχας λύειν
 δεδιδαχμένοι, ἐὰν τι πρὸς ἀλλήλους φιλάνθρωπον
 καὶ χρηστὸν ἐπιδείξωνται, ἑμῖν βαρυτέραν διὰ τῶν
 ἰδίων κατορθωμάτων τὴν τιμωρίαν παρσκευάζουσι.
 Κρίνόν με, Κύριε, κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ
 κατὰ τὴν ἀκακίαν μου ἐπ' ἐμοί. Δόξει τι ὁ λόγος
 ἀλαζονικὸν ἔχειν καὶ παραπλήσιον τῇ εὐγῇ τοῦ
 ὑφοῦντος ἑαυτὸν Φαρισαίου· εὐγνωμονῶς δὲ σκο-
 ποῦντι μακρὰν γενήσεται τῆς τοιαύτης διαθέσεως ὁ
 προφήτης. Κρίνόν με, Κύριε, φησὶ, κατὰ τὴν δι-
 102 A καιοσύνην μου. Πολὺς, φησὶν, ἐστὶν ὁ περὶ τῆς δι-
 καιοσύνης λόγος, καὶ δυσέφικτα τῆς τελείας δικαιο-
 σύνης τὰ πέρατα. Ἔστι γάρ τις καὶ ἀγγέλων δικαιο-
 σύνη ὑπεραναβεβηκυῖα τὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἴ-
 τις ὑπὲρ ἀγγέλους δύνάμις, ἀναλογοῦσαν ἔχει τῷ
 μεγέθει καὶ τὴν τῆς δικαιοσύνης ὑπεροχὴν· καὶ
 αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἡ δικαιοσύνη ἡ ὑπερέχουσα πάντα
 νοῦν, ἀρρήτος οὕσα καὶ ἀκατάληπτος πάσῃ τῇ
 γνητῇ φύσει.

Ἐμὲ οὖν κρίνον, Κύριε, κατὰ τὴν ἐμὴν δικαιο-
 σύνην· ταυτέστι, τὴν ἐφικτὴν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ
 δυνατὴν τοῖς ἐν σαρκὶ ζῶσι. Καὶ κατὰ τὴν ἀκα-
 κίαν μου ἐπ' ἐμοί. Οὕτω γὰρ μάλιστα συνίσταται

ἡ διάθεσις τοῦ λέγοντος πολὺ μακρὰν οὔσα τῆς φα-
 ρισαϊκῆς ὑπερηφανίας. Ἀκακίαν γὰρ ἑαυτοῦ ὀνο-
 μάζει τὴν οἶονε ἀκεραιότητα καὶ ἀπειρίαν τῶν χρη- B
 σίμων εἰς γνῶσιν, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν ταῖς Πα-
 ροιμίαις, ὅτι Ἀκακος πιστεύει παντὶ λόγῳ. Ἐπεὶ
 οὖν πολλοῖς ἀφυλάκτως περιπίπτομεν ἐξ ἀπειρίας
 οἱ ἄνθρωποι, παραιτεῖται τὸν Θεὸν καὶ ἀξιοὶ συγ-
 γνώμης τυχεῖν ἐπὶ τῇ ἀκακίᾳ. Ἐκ δὲ τούτου ὀηλόν
 ἔστιν, ὅτι ταπεινοφροσύνην τοῦ λέγοντος παρίστησι
 μᾶλλον ἢ ὑπερηφανίαν τὰ εἰρημένα. Κρίνον γάρ με,
 φησὶ, κατὰ τὴν ἐμὴν δικαιοσύνην, καὶ κρίνόν με
 κατὰ τὴν ἀκακίαν τὴν οὔσαν ἐπ' ἐμοί. Τὸ μὲν δι-
 καίωμά μου τῇ ἀσθενείᾳ παρεξετάζων τῇ ἀνθρω-
 πίνῃ, οὕτω κρίνόν με· τὴν δὲ ἀπλοτητα τῶν τρό-
 πων μου καταμαθὼν, μὴ ὡς ἐντρεχῇ με, μηδὲ ὡς
 εὐπερίθλεπτον εἰς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, οὕτως C
 ἀμαρτάνοντά με καταδικάσης. Συντελεσθήτω δὴ
 πονηρία ἀμαρτωλῶν. Ἀντικρυς μαθητής ἐστι τῶν
 εὐαγγελικῶν προσταγμάτων ὁ ταῦτα εὐχόμενος.
 Προσεύχεται γὰρ ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων αὐτόν,
 ἀξιῶν πέρατι καὶ ὁρῶ τινὲ τὴν πονηρίαν τῶν ἀμαρ-
 τανόντων περιγραφῆται. Ὡς περ ἂν εἴ τις ὑπὲρ τῶν
 καμνόντων τὸ σῶμα προσευχόμενος λέγοι, συντελε-
 σθήτω δὴ ἡ νόσος τῶν καμνόντων. Ἵνα γὰρ μὴ ἐπὶ
 πλέον ἔρπουσα ὡς γάγγραινα νομὴν λαμβάνῃ ἡ
 ἀμαρτία, εὐχεται παρὰ Θεοῦ, στῆναι καὶ ὀρῖσθαι
 τὴν ἐπὶ πλέον χύσιν τῆς ἀμαρτίας, ὁ ἀγαπῶν τοὺς
 ἐχθροὺς αὐτοῦ, καὶ καλῶς ποιεῖν τοὺς μισοῦντας D
 βουλόμενος, καὶ διὰ τοῦτο προσευχόμενος ὑπὲρ τῶν
 ἐπηρεαζόντων αὐτόν. Καὶ κατευθυνεῖς δίκαιον. Εὐ-

θῆς ὁ δίκαιος ὀνομάζεται· καὶ εὐθῆς ἡ καρδίᾳ
 ἡ κατωρθωμένη. Τί οὖν βουλευται ἐνταῦθα ἡ προσ-
 ευχή τῷ προφήτῃ; Εὐχεται γὰρ τὸν ἤδη ἔχοντα
 τὴν εὐθύτητα κατευθύνεσθαι. Οἱ γὰρ ἂν τις εἰποι
 εἶναι τι ἐν τῷ δικαίῳ σκολιὸν οὐδὲ διεστραμμένον
 οὐδὲ στραγγαλιῶδες. Τάχα δὲ ἀναγκαῖα ὑπὲρ τοῦ
 δικαίου ἡ αἴτησις, ἵνα τὸ κατὰ πρόθεσιν αὐτοῦ ἐβ-
 θές καὶ τὸ ἀδιάστροφον τῆς γνώμης, τοῦτο τῇ παρὰ
 τοῦ Θεοῦ χειραγωγίᾳ κατευθυνθῇ, ὥς μήτε ὑπὸ
 Ε ἀσθενείας αὐτὸν ἀπονεῦσαι ποτε τοῦ οἰονεῖ κανό-
 νος τῆς ἀληθείας, μήτε ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ τῆς ἀλη-
 θείας τοῖς ἐνδιαστροφικοῖς δόγμασι παραβλαβῆναι.
 Ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς ὁ Θεὸς δικαίως. Ἐπει-
 δὴ καρδίαν ἡ Γραφή πολλαχοῦ ἐπὶ τοῦ ἡγεμονικοῦ
 παραλαμβάνει, νεφροὺς δὲ πολλαχοῦ ἐπὶ τοῦ ἐπι-
 θυμητικοῦ τῆς ψυχῆς, καὶ ἐνταῦθα τὸ αὐτὸ σημαί-
 νει· ὅτι, ὁ Θεὸς, κρίνόν με ἐπὶ τε τοῖς δόγμασιν
 οἷς ἔχω περὶ τῆς εὐσεβείας, καὶ ἐπὶ τοῖς κινήμασι
 τοῖς παθητικοῖς· σὺ γὰρ εἶ ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ
 νεφροὺς. Ἐτασμός κυρίως ἐστὶν ἡ μετὰ πασῶν
 βασάνων προσαγομένη ἔρευνα παρὰ τῶν κριτῶν
 τοῖς ἐξεταζομένοις, ἵνα οἱ κρύπτοντες παρ' ἐαυ-
 τοῖς τὰ ἐπιζητούμενα, τῇ ἀνάγκῃ τῶν πόνων εἰς τὸ
 104 Εμφανὲς καταστήσωσι τὸ λανθάνον. Ἐν γὰρ τοῖς
 Α ἀπαραλογίστοις ἐξετασμοῖς τοῦ κριτοῦ ἐτάζονται
 μὲν ἡμῶν οἱ λογισμοί, ἐτάζονται δὲ καὶ αἱ πρά-
 ξεις. Μηδεὶς οὖν προλαμβάνετω τὸν ἀληθινὸν
 κριτὴν, μηδὲ πρὸ καιροῦ τις κρίνέτω, Ἐως ἂν ἔλθῃ
 ὁ Κύριος, ὅς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους,
 καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. Ἐν οὖν τῷ

ἐτάζειν καρδίαις καὶ νεφροῦς ὁ Θεὸς τὸ ἑαυτοῦ δίκαιον ἀναφαίνει. Ἠτάσθη, μὲν ὧν ἡ καρδία τοῦ Ἀβραάμ, εἰ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ὥστε ἐκελεύσθη ὀλοκαύτωμα ἀνενεγκεῖν τὸν Ἰσαάκ, ἵνα φανῇ ὅτι οὐκ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν ὑπὲρ τὸν Θεόν. Ἠτάσθη δὲ καὶ Β
 Ἰακώβ ἐπιβουλεύμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, ἵνα λάμψῃ ἐν τοσούτοις ἁμαρτήμασι τοῦ Ἠσαῦ μὴ ἀμβλυνομένη, αὐτοῦ ἡ φιλαδελφία. Τούτων μὲν οὖν αἱ καρδίαι ἠτάσθησαν· νεφροὶ δὲ ἠτασθήσαν τοῦ Ἰωσήφ, ὅτε, ἐπιμανείσης αὐτῷ τῆς ἀκολαστου δεσποίνης, τὸ σεμνὸν τῆς σωφροσύνης τῆς ἀσχέμονος ἡδονῆς προετίμησεν. Εἰς τοῦτο δὲ ἠτασθῇ, ἵνα οἱ θεαταὶ τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ σύνθωνται δικαίως ἀπονεμομένην αὐτῷ τὴν τιμὴν, διὰ τὸ ἐν μεγάλοις δοκιμαστηρίοις ὑπερλάμψαι αὐτοῦ τὴν σεμνότητα.

Ἡ βοήθειά μου παρὰ τοῦ Θεοῦ. Κυρίως ἐν πολέμοις κατὰ τὰς ἐφόδους τῶν ἐναντίων τὰς βοηθείας C
 ἐπιζητοῦσιν οἱ πολεμοῦμενοι. Καὶ ἐνταῦθα τοίνυν ὁ τῶν ἀοράτων ἐγθρῶν ἑαυτοῦ ἐπαισθανόμενος, καὶ τὸν ἐφεστῶτα αὐτῷ κίνδυνον παρὰ τῶν περιστρατοπεδευμένων αὐτὸν πολεμίων ὁρᾶν, ἔρει· ἡ βοήθειά μου οὐκ ἐκ πλούτου, οὐδὲ ἐκ σωματικῶν ἀφορμῶν, οὐδὲ ἐκ δυνάμειος καὶ ἰσχύος ἐμῆς, οὐδὲ ἐκ συγγενείας ἀνθρωπίνης, ἀλλ' Ἡ βοήθειά μου παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ποταπὴν δὲ συμμαχίαν ἀποστέλλει τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν ὁ Κύριος, ἀλλαχοῦ μεμαθήκαμεν τοῦ ψαλμοῦ λέγοντος, Παρεμβάλει ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτόν, καὶ ῥύσεται αὐτούς· Καὶ ἀλλαχοῦ· Ὁ ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με. Τοῦ σώ- D

ζοντος τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. Εὐθύς ἐστι τῇ καρ-
 δίᾳ ὁ τὸν λογισμὸν μὴ ἔχων βλέπωντα πρὸς ὑπερβο-
 λὴν μηδὲ ἑλλειψίν, ἀλλ' ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ
 μέσον τῆς ἀρετῆς. Ὁ γὰρ ἀπὸ τῆς ἀνδρίας ἐπὶ τὸ
 ἑλαττον παρεκκλίνας, κατὰ δειλίαν διαστρέφεται·
 ὁ δὲ ἐπὶ πλεόν ὑπερταθείς, ἐπὶ τὴν θρασύτητα
 ἀποκλίνει. Διόπερ τοὺτους σχολιοὺς ἡ Γραφή ὀνο-
 μάζει, τοὺς ταῖς ὑπερβολαῖς καὶ ἑλλείψεσι τοῦ μέ-
 σου διαμαρτάνοντας. Ὡς περ γὰρ σχολιὰ γραμμὴ
 γίνεται, ποτὲ μὲν ἐπὶ τὸ κυρτὸν, ποτὲ δὲ ἐπὶ τὸ κοί-
 λον τῆς εὐθείας διακλασθείσης οὕτω καὶ σχολιὰ καρ-
 δία, νῦν μὲν ὑφουμένη δι' ἀλαζονείαν, νῦν δὲ ταπει-
 νουμένη διὰ λύπας καὶ συστολάς. Διόπερ φησιν ὁ
 Ἐκκλησιαστής, ὅτι Διεστραμμένον οὐ κατευθυν-
 θήσεται. Ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ
 μακρόθυμος, καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἐκάστην
 ἡμέραν. Τοῦτο ὅμοιον ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς
 ποτε ταραχθιστομένους ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν ὁ
 προφήτης διαλέγεσθαι, οἷον εἰ καταστέλλων τῶν ἀν-
 θρώπων τὴν ταραχὴν, μὴ ποτε ἀπιστήσωσι τῇ
 περὶ τῶν ὄλων προνοίᾳ, ὀρῶντες ἀνεκδίκητον πατέρα
 105 ἐπὶ υἱοῦ ἐπαναστάσει, καὶ τὴν πονηρίαν τοῦ Ἀβελ-
 120 σαλὸς εὐοδομένην ἐν οἷς προέθετο. Διορθούμενος
 οὖν αὐτῶν τὸ ἐν τοῖς λογισμοῖς ἀνόητον, διεμαρ-
 τύρατο αὐτοῖς. Ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς
 καὶ μακρόθυμος, καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἐκά-
 στην ἡμέραν. Οὐκ ἀχρίτως τι γίνεται τῶν γινομέ-
 νων, ἀλλὰ τοῖς ἐκάστου μέτροις ἀχτιμετρεῖ ὁ Θεός,
 οἷς προλαβὼν ἀπεμέτρησε τὰς κατὰ τὸν βίον πρά-
 ξεις. Ἐπεὶ οὖν πέπρακται μοί τις ἁμαρτία, κατὰ

τὴν ἀξίαν τὴν ἑαυτοῦ ἀντιλαμβάνω. Μὴ τοίνυν λα-
 λείτε κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν· ὁ γὰρ Θεὸς κριτὴς
 δίκαιος. Μὴδὲ οὕτω ταπεινῶς δεικνοείσθε περὶ B
 Θεοῦ, ὥστε οἶεσθαι αὐτὸν ἀτονεῖν πρὸς τὴν ἐκδί-
 κησιν· καὶ γὰρ καὶ ἰσχυρὸς ἐστὶ. Τίς οὖν ἡ αἰτία
 τοῦ μὴ ταχείαν ἐπάγεσθαι τοῖς ἁμαρτανουσι τὴν
 τιμωρίαν; Διότι μακρόθυμός ἐστι, Μὴ ὀργὴν ἐπά-
 γωιν καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῇτε,
 τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στιλβώσει. Ἀπειλητικὸς ὁ λό-
 γος, εἰς ἐπιστροφὴν ἐνάγων τοὺς βραδείς εἰς μετά-
 νοιαν. Οὐκ εὐθὺς ἀπειλεῖ τὰ τραυμάτα καὶ τὰς
 πληγὰς καὶ τοὺς θανάτους· ἀλλὰ στιλβωσιν ὀπλων,
 καὶ οἷονεὶ παρασκευὴν τινα πρὸς τὴν ἄμυναν. Ὡς-
 περ γὰρ οἱ διασμήχοντες τὰ ὄπλα, τὴν ἐπὶ τὸν
 πόλεμον ὁρμὴν διὰ τούτου παραδηλοῦσιν· οὕτω καὶ C
 τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπὶ τὸ τιμωρεῖσθαι κίνησιν ἐμφάνει
 βουλόμενος ὁ λόγος, στιλβοῦν ἔφησεν αὐτοῦ τὴν
 ῥομφαίαν. Τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε, καὶ ἡτοίμασεν
 αὐτό, καὶ ἐν αὐτῷ ἡτοίμασε σκευὴ θανάτου. Οὐ
 νευρά τίς ἐστὶν ἡ διατείνουσα τὸ τόξον τοῦ Θεοῦ,
 ἀλλὰ κολαστικὴ δύναμις, ποτὲ μὲν ἐντεινομένη,
 ποτὲ δὲ ἀνιεμένη. Τῷ οὖν ἁμαρτάνοντι ἀπειλεῖ ὁ
 λόγος, ὅτι ἑτοῖμα αὐτῷ ἐστὶ τὰ μέλλοντα εἰς κό-
 λασιν ἀποπέμπεσθαι, ἐὰν ἐπιμένῃ τῇ ἁμαρτίᾳ.
 Ἡτοίμασται γὰρ ἐν τῷ τόξῳ σκευὴ θανάτου. Σκευὴ
 δὲ θανάτου, δυνάμεις εἰσιν ἀφανιστικαὶ τῶν ἐχθρῶν
 τοῦ Θεοῦ. Τὰ βέλη αὐτοῦ τοῖς καιομένοις ἐξειργά-
 σατο. Ὡς περ τὸ πῦρ τῇ καιομένῃ, ὕλη παρὰ τοῦ D
 κτίσαντος ἐξειργάσθη· οὐ γὰρ διὰ τὸν ἀδόξμαντα
 ἐκτίσθη τὸν μὴ τηχόμενον ὑπὸ τοῦ πυρὸς, ἀλλὰ διὰ

τὰ ξύλα τὰ κατακαϊόμενα· οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ
βέλη ταῖς εὐκαταπρήστοις ψυχαῖς, ὧν πολὺ τὸ
ὕλικόν καὶ τὸ πρὸς ἀφανισμόν ἐπιτρεδειον συνεί
λεχται, παρ' αὐτοῦ κατειργασθῇ. Οἱ οὖν προλα
βόντες καὶ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τὰ πεπυρωμένα βέλη
τοῦ διαβόλου, οὗτοι δέχονται τὰ βέλη τοῦ Θεοῦ.
Διὰ τοῦτο φησι, 'Τὰ βέλη αὐτοῦ τοῖς ἤδη καιομέ
νοις ἐξειργάσατο. Καίουσι δὲ ψυχὴν ἔρωτες σαρ
κικοὶ, καὶ ἐπιθυμίαι χρημάτων, καὶ διάπυροι ὄργαι,
καὶ λῦπαι φλέγουσαι καὶ ἐκτῆχουσai τὴν ψυχὴν,
E καὶ φοβοὶ οἱ ἀλλοτριοὶ τοῦ Θεοῦ. Ὁ μὲντοι ἄνθρω
πος ὑπὸ τῶν τοῦ ἐχθροῦ βελῶν, καὶ ενδεδυμένος
τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, τῶν θανατηφόρων βελῶν
ἀπείρατος διαμένει.

Ἰδοὺ ὠδίνησεν ἀδικίαν, συνέλαβε πόνον, καὶ
ἔτεκεν ἀνομίαν. Ὡς μὲν πρὸς τὴν τάξιν δοκεῖ συγ
κεχυμένως ἡ λέξις ἔχειν. Ἐπειδὴ πρῶτον αἱ κύου
σαι συλλαμβάνουσιν, εἴτα ὠδίνουσι, τελευταῖον δὲ
τίκτουσιν. Ἐνταῦθα δὲ, πρῶτον ἡ ὠδὴν, εἴτα ἡ σὺλ
ληψις, εἴτα ὁ τοκετός. Πρὸς δὲ τὴν τῆς καρδίας
σύλληψιν ἐμφαντικώτατα ἔχει. Αἱ γὰρ ἄλογοι τῶν
ἀλογαστῶν ὀρμαὶ, καὶ αἱ μανικαὶ καὶ παροιστρῶ
106 A σαι ἐπιθυμίαι, ὠδίνες ἐλέχθησαν, διὰ τὸ μετὰ δξύ
τητος καὶ πόνου ἐγγίνεσθαι τῇ ψυχῇ. Κατὰ δὲ τὴν
τοιαύτην ὀρμὴν, ὁ περικρατὴς τῶν πονηρῶν μὴ
γενόμενος βουλευμάτων, συνέλαβε πόνον· καὶ ὁ τὴν
ἐν τῇ καρδίᾳ κακίαν διὰ τῶν πονηρῶν πράξεων
ἐκκαύσας, ἔτεκε τὴν ἀνομίαν. Ἔοικε δὲ ταῦτα
λέγειν αἰσχυρόμενος ἐπὶ τῷ πατὴρ εἶναι παιδὸς
παρανόμου. Οὐκ ἐμὸς, φησὶν, ὁ παῖς, ἀλλὰ τοῦ

πατὴρ γέγονεν υἱός, ὃ διὰ τῆς ἁμαρτίας ἑαυτὸν
 εἰσεποίησε. Διότι κατὰ τὸν Ἰωάννην, Ὁ ποιῶν τὴν
 ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου γεγέννηται. Ἰδοὺ οὖν
 ὠδίνησεν αὐτὸν διὰ τῆς ἀδικίας, καὶ συνέλαβεν αὐ- B
 τὸν, οἶονεὶ ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις ἐκτοῦ ὑπὸ τὰ
 σπλάγχνα τῆς ἰδίας διαθέσεως ἤγαγε καὶ ἐκυφό-
 ρησεν αὐτὸν ὁ διάβολος· εἶτα ἀπεγέννησεν αὐτὸν,
 ἐκφανῆ τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ καταστήσας, διότι πᾶσι
 προεκηρύχθη ἡ κατὰ τοῦ πατρὸς ἐπανάστασις. Λάκ-
 κον ὥρυξε, καὶ ἀνέσκαψεν αὐτόν. Οὐ πάνυ ἐπὶ κα-
 λοῦ εὐρίσκομεν τὸ ὄνομα τοῦ λάκκου τεταγμένον ἐν
 ταῖς θείαις Γραφαῖς· ὡς οὐδὲ τὸ φρέαρ ὕδατος ἐπὶ
 γείρονος Λάκκος μὲν γάρ ἐστιν εἰς ὃν ἐβλήθη ὑπὸ
 τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Ἰωσήφ. Καὶ ὅτε πατάσσεται
 Ἀπὸ πρωτοτόκου Φαφαῶ, ἕως πρωτοτόκου τῆς C
 αἰχμαλωτίδος τῆς ἐν τῷ λάκκῳ. Καὶ ἐν τοῖς Ψαλ-
 μοῖς· Προσελογίσθην μετὰ τῶν καταδαινόντων εἰς
 λάκκον. Καὶ ἐν τῷ Ἱερεμῖα φησὶν· Ἐμέ ἐγκατέ-
 λιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὥρυξαν ἑαυτοῖς
 λάκκους συντετρημένους, οἱ οὐ δυνήσονται ὕδωρ
 συνέχειν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Δανιήλ λάκκος λεόντων
 ἀναγέγραπται, εἰς ὃν ῥίπτεται Δανιήλ. Φρέαρ δὲ
 ὀρύσσει Ἀβραάμ· καὶ οἱ παῖδες τοῦ Ἰσαάκ· καὶ ἐπὶ
 φρέαρ ἐξελθὼν ἀνεπαυετο Μωϋσῆς. Καὶ ἐντολὴν
 λαμβάνομεν ἀπὸ τοῦ Σολομῶντος, πίνειν ὕδατα ἀπὸ
 ἡμετέρων ἀγγείων, καὶ ἀπὸ ἡμετέρων φρεάτων
 πηγῆς. Καὶ ὁ Σωτὴρ παρὰ τῷ φρέατι τῇ Σαμα-
 ρείτιδι περὶ θείων μυστηρίων διαλέγεται. Τὴν δὲ D
 αἰτίαν τοῦ ἐπὶ χειρόνων μὲν τοὺς λάκκους τετάχθαι,
 ἐπὶ κρειττόνων δὲ τὰ φρέατα, νομίζομεν ταύτην

ὑπάρχειν. Ἐπίκτητον τὸ ὕδωρ ἐν τοῖς λάκκοις, πίπτον ἐξ οὐρανοῦ· ἐν δὲ τοῖς φρέασι φλέβες ὑδάτων κεχωσμένοι, πρὶν ὀρυχθῆναι τοὺς τόπους, φανεροῦνται, περιαιρεθέντων τῶν ἐπικαλυπτόντων χωμάτων, καὶ οἰασθήδποτε οὐσίας ἐπικειμένης, ἥτις πᾶσά ἐστι γῆ. Καὶ ἐν ταῖς ψυχαῖς τοίνυν ἐστὶν οἷον εἰ ὀρυγμα ἐν αἷς καταπίπτει τὰ κρείττονα μεταβάλλοντα καὶ παραχαρπτόμενα, ὅτε τις τὰς περὶ τῶν καλῶν ἐννοίας πεσούσας εἰς αὐτὸν τρέπει, E ἐπὶ τὸ κακουργότερον αὐτὰς διαστρέφων, καὶ ἐπὶ τὰ ἐναντία τῇ ἀληθείᾳ, οὐδὲν οἰκτεῖον βεβουλευμένος ἔχειν καλόν. Καὶ πάλιν φρέατα, ὅτε, περιαιρεθέντων τῶν ἐπικαλυπτόντων χειρόνων, ἀναλάμπει φῶς καὶ πηγὴ ὕδατος ἐν λόγῳ καὶ δόγμασι ποτίμου. Διὰ τοῦτο ἕκαστον ἑαυτῷ φρέαρ κατασκευάσαι ἀναγκαῖον, ἵνα τηρήσῃ τὴν προειρημένην ἐντολὴν τὴν λέγουσαν, Πίνει ὕδατα ἀπὸ σῶν ἀγχείων, καὶ ἀπὸ σῶν φρεάτων πηγῆς. Οὕτω γὰρ χρηματίσομεν τέκνα τῶν ὀρυζάντων τὰ φρέατα, Ἀδραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. Λάκκον δὲ οὐ ποιητέον, ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν εἰς τὸ ὀρυγμα, κατὰ τὸ ἐνθάδε εἰρημένον, μηδὲ ἀκούσωμεν τὰ ἐν τῇ Ἱερεμίᾳ ἐπ' ὀνειδισμῷ τῶν ἁμαρτανόντων ἀναγεγραμμένα, τοῦ Θεοῦ λέγοντος περὶ αὐτῶν ᾧ καὶ πρὸ 107 βραχέως παρεθέμεθα. Ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν
 A ὕδατος ζῶντος, καὶ ὥρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, οἳ οὐ δυνήσονται ὕδωρ αὐτοῖς συνέχειν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΜΕΡΟΣ

τεσσαρεσκαιδεκάτου Ψαλμοῦ, καὶ κατὰ τοκίζόντων.

Χθές εἰς τὸν τεσσαρεσκαιδέκατον Ψαλμὸν ὑμῖν
 διαλεγόμενοι, ἐξικέσθαι πρὸς τὸ πέρας τοῦ λόγου
 ὑπὸ τῆς ὥρας οὐκ ἐπετράπημεν. Νῦν δὲ ἤχομεν εὐ- B
 γνύμονες ὀφειλέται τὰ χρέα τῶν ἐλλειφθέντων ὑμῖν
 ἀποτινύντες. Ἔστι δὲ τὸ λειπόμενον βραχὺ μὲν τὸ
 ἀκοῦσαι, ὥστε οὕτως ὁρᾶν, καὶ ἴσως τοὺς πολλοὺς
 ὑμῶν καὶ παρεῖλαθεν, ὥς μηδὲ παραλελείφθαι τι
 τοῦ Ψαλμοῦ νομισθῆναι. Μεγάλην μέντοι πρὸς τὰ
 τοῦ βίου πράγματα δύναμιν ἔχειν τὴν βραχεῖαν ταύ-
 την λέξιν καταμαθόντες, οὐκ ᾤθημεν δεῖν παρεῖ-
 ναι τὸ ἐκ τῆς ἐξετάσεως χρήσιμον. Ὑπογράφων
 τῷ λόγῳ τὸν τελειὸν ὁ προφήτης, τὸν τῆς ἀσα-
 λεύτου ζωῆς ἐπιθήσεσθαι μέλλοντα, ἐν τοῖς ἀνδρα-
 γαθήμασιν ἀπηρίθμησε τὸ, ἀργύριον αὐτοῦ ἐπὶ
 τόκῳ μὴ δοῦναι. Πολλὰ τοῦ τῆς Γραφῆς διχθέντι
 ται ἡ ἁμαρτία αὕτη. Ὅτε γὰρ Ἰεζεκιὴλ ἐν τοῖς
 μεγίστοις τῶν κακῶν τίθεται τόκον λαβεῖν καὶ
 πλεονασμόν· καὶ ὁ νόμος διαρρήθην ἀπαγορεύει· Οὐκ
 ἔκτοκίεις τῷ ἀδελφῷ σου καὶ τῷ πλησίον σου. Καὶ
 πάλιν φησί· Δόλος ἐπὶ δολῷ, καὶ τόκος ἐπὶ τόκῳ.
 Καὶ περὶ πόλεως δὲ τῆς ἐν πλήθει κακῶν εὐθη-
 νουμένης ὁ Ψαλμὸς τί φησιν; Οὐκ ἐξέλιπεν ἐκ τῶν
 πλᾶτειῶν αὐτῆς τόκος καὶ δόλος. Καὶ νῦν χαρα-
 κτηριστικὸν τῆς κατὰ τὸν ἄνθρωπον τελειώσεως τὸ

αὐτὸ τοῦτο παρείληφεν ὁ προζήτητης λέγων, Ἐὰν γύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ. Ἰὼ ὄντι γὰρ ἀπανθρωπίας ὑπερβολὴν ἔχει, τὸν μὲν τῶν ἀναγκάων ἐνδεῶς ἔχοντα ζητεῖν δάνεισμα εἰς παραμυθίαν τοῦ βίου, τὸν δὲ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ κεφαλαίῳ, ἀλλ' ἐπινοεῖν ἐκ τῶν συμφορῶν τοῦ πένητος προσόδους ἑαυτῷ καὶ εὐπορίας συνάγειν. Ὁ μὲν οὖν Κύριος ἐναργῶς ἡμῖν διετάξατο λέγων, Καὶ τὸν ἑλόντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστραφῆς· ὁ δὲ φιλάργυρος ὄρῳν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἄνδρα κατακαμπτόμενον πρὸ τῶν γονάτων ἱκετεύοντα, τί οὐ ποιοῦντα ταπεινόν; τί οὐ φεγγόμενον; οὐκ ἔλεει παρ' ἀξίαν πράττοντα· οὐ λογίζεται τὴν φύσιν, οὐκ ἐνδίδωσι ταῖς ἱκεσίαις, ἀλλ' ἀκαμπτος καὶ ἀμείλικτος ἔστηκεν, οὐ ταῖς δεήσεσιν εἰκων, οὐ δάκρυσιν ἐπικλύμενος, ἐπιμένων τῇ ἀρνήσει, ἐξομνύμενος καὶ ἐπαρώμενος ἑαυτῷ, ἢ μὴν ἀπορεῖν παντελῶς χρημάτων, καὶ περισκοπεῖν καὶ αὐτὸς εἴ τινα εὖροι τῶν δανειζόντων, καὶ πιστούμενος τὸ ψεῦδος διὰ τῶν ὄρκων, κακὸν παρεμπόρευμα τῆς ἀπανθρωπίας τὴν ἐπιτορκίαν προσκτώμενος. Ἐπειδὴν δὲ ὁ ζητῶν τὸ δάνειον τόκων μνησθῇ, καὶ ὑποθήκας ὀνομάσῃ, τότε καταβαλὼν τὴν ὀφρῦν προσεμει-

¹⁰⁸
 Α δίζει, καὶ πού καὶ πατρώας φίλας ἀνεμνήσθη, καὶ συνήθη εἶπε καὶ φίλον· καὶ, ἀφόμεθα, φησὶν, εἶπου τί ἐστὶν ἡμῖν ἀποκείμενον ἀργύριον. Ἔστι δὲ παρακαταθήκη φίλου ἄνδρὸς ἐπ' ἐργασίᾳ παραθεμένου ἡμῖν. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν βαρεῖς ἐπ' αὐτῷ τοὺς τόκους ὥρισεν· ἡμεῖς δὲ πάντως ἐπανήσομέν τι, καὶ ἐπ' ἐλάττωσι τοῖς τόκοις δώσωμεν. Τοιαῦτα κατασχη-

ματιζόμενος, καὶ τοιούτοις λόγοις ὑποσαίνων καὶ
 δελεάζων τὸν ἄθλιον, γραμματείοις αὐτὸν προσκα-
 ταδήσας, καὶ πρὸς τῇ καταπονούσῃ πενίᾳ ἔτι καὶ
 τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνδρὸς προσαφελόμενος ὥχετο.
 Ὁ γὰρ τόκοις ἑαυτὸν ὑπεύθυνον καταστήσας, ὧν B
 τὴν ἔκτισιν οὐχ ὑφίσταται, δουλείαν αὐθαίρετον
 κατεδέξατο διὰ βίου. Χρήματα, εἰπέ μοι, καὶ
 πόρους ἐπιζητεῖς παρὰ τοῦ ἀπόρου; Καὶ εἰ πλουσιώ-
 τερόν σε ἀποφαίνειν ἠδύνατο, τί ἐξήτει παρὰ τὰς
 θύρας τὰς σᾶς; Ἐπὶ συμμαχίαν ἰλθίων, πολέμιον εὖ-
 ρεν. Ἀλεξιφάρμακα περιζητῶν, δηλητηρίοις ἐνέ-
 τυχε. Δέον παραμυθεῖσθαι τοῦ ἀνδρὸς τὴν πτω-
 χείαν, σὺ δὲ πολυπλασιάζεις τὴν ἐνδοειαν, ἐκκαρ-
 ποῦσθαι ζητῶν τὴν ἔρημον. Ὡς περ ἂν εἰ τις
 ἱατρὸς πρὸς κάμνοντας εἰσιῶν, ἀντὶ τοῦ ὑγείαν αὐ-
 τοῖς ἐπαναγαγεῖν, ὁ δὲ καὶ τὸ μικρὸν λείψανον τῆς C
 δυνάμειος προσαφέλοιτο· οὕτω καὶ σὺ τὰς συμφορὰς
 τῶν ἀθλίων ἀφορμὴν πόρων ποιῇ. Καὶ ὥς περ οἱ
 γεωργοὶ ὄμβρους εὐχονται εἰς πολυπλασιασμόν τῶν
 σπερμάτων, οὕτως καὶ σὺ ἐνδείας καὶ ἀπορίας ἀν-
 θρώπων ἐπιζητεῖς, ἵνα σοι ἐνεργὰ τὰ χρήματα γέ-
 νηται. Ἀγνοεῖς πλείονα προσθήκην ταῖς ἁμαρτίαις
 ποιούμενος, ἢ τῷ πλούτῳ τὴν αὐξησιν ἀπὸ τῶν
 τόκων ἐπινοῶν; Καὶ ὁ μὲν ζητῶν τὸ δάνεισμα, μέ-
 σος ἀμηχανίας ἀπειλημένος, ὅταν μὲν πρὸς τὴν
 πενίαν ἀπίδῃ, ἀπογινώσκει τὴν ἔκτισιν, ὅταν δὲ
 πρὸς τὴν παροῦσαν ἀνάγκην, κατατολμᾷ τοῦ δανεί-
 σματος. Εἵτα ὁ μὲν ἠττήθη ὑποκύψας τῇ χρεΐᾳ· D
 ὁ δὲ ἀπέρχεται γραμματείοις αὐτὸν καὶ ἀγεγ-
 γύοις ἀσφαλίσάμενος.

Λαβὼν δὲ τὰ χρήματα, τὴν μὲν πρώτην λαμ-
 πρὸς ἔστι καὶ περιχαρὴς, ἄλλοτρίῳ ἀνθεὶ γεγα-
 νωμένος, ἐπισχημαίνων τῇ μεταβολῇ τοῦ βίου. Τρά-
 πεζα γὰρ ἀνειμένα, ἐσθλὰς πολυτελεστέρα· οἰκέται
 πρὸς τὸ φαιδρότερον ἐξηλλαγμένοι τῷ σγύματι, κό-
 λακας, συμπόται· κηρῆνες οἰκῶν μυρίοι. Ὡς δὲ
 τὰ μὲν χρήματα ὑπὸ βρεῖ, ὁ δὲ χρόνος προῶν τοὺς
 τόκους ἑαυτῷ συμπραγεί, οὐ νύκτες ἐκείνῳ ἀνά-
 παυσιν φέρουσιν, οὐχ ἡμέρα φαιδρὰ, οὐχ ἥλιος
 E τερπνός, ἀλλὰ δυσχεραίνει τὸν βίον, μισεῖ τὰς
 ἡμέρας πρὸς τὴν προθεσμίαν ἐπειγομένας, φοβεῖται
 τοὺς μῆνας ὡς τόκων πατέρας. Ἐὰν καθεύδῃ, ἐνύ-
 πνιον βλέπει τὸν δανειστὴν, κακὸν ὄναρ, τῇ κεφα-
 λῇ παριστάμενον· ἔὰν γρηγορῇ, ἔννοια αὐτῷ καὶ
 φροντίς ὁ τόκος ἔστί. Δανειστοῦ, φησί, καὶ γρεω-
 φειλέτου ἀπαντησάντων ἀλλήλοις, ἐπισκοπὴν ἀμ-
 φοτέρων ποιεῖται ὁ Κύριος. Ὁ μὲν ὥσπερ κύων
 ἐπιτρέχει τῇ αἵματι· ὁ δὲ ὥσπερ ἔτοιμον θήραμα
 καταπτήσσει τὴν συντυχίαν. Ἀφαιρεῖται γὰρ αὐτοῦ
 τὴν παρρησίαν τὸ πένεσθαι. Ἀμφοτέροις ἡ ψῆφος
 109 ἐπὶ δακτύλων· τοῦ μὲν χαίροντος ἐπὶ τῇ αὐξήσει
 A τῶν τόκων, τοῦ δὲ στενάζοντος ἐπὶ τῇ προσθήκῃ
 τῶν συμφορῶν. Πίνει ὕδατα ἀπὸ σῶν ἀγγείων· του-
 τέστι, τὰς οἰκείας ἀφορμὰς περισκόπει, μὴ ἐπ' ἄλ-
 λοτρίας πηγὰς βιάδιζε, ἀλλ' ἐξ οἰκείων λιβάδων σύν-
 αγε σεαυτῷ τὰς πρᾶξις τοῦ βίου. Ἐχεις χαλ-
 κώματα, ἐσθῆτα, ὑποζύγιον, σκεύη παντοδαπά;
 Ταῦτα ἀπόδου· πάντα προέσθαι κατάδεξαι, πλὴν
 τῆς ἐλευθερίας. Ἀλλ' αἰσχύνουμαι αὐτὰ δημοσιεύειν,
 φησὶν. Τί οὖν ὅτι μικρὸν ὕστερον ἄλλος αὐτὰ προκο-

μίσει, καὶ ἀποκهرύζει τὰ σά, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς
 σοῖς ἐπευνώνιζων αὐτὰ διαθήσεται; Μὴ βιάδιζε ἐπ'
 ἀλλοτρίας θύρας. Φρέαρ γὰρ τῷ ὄντι στενὸν τὸ
 ἀλλότριον. Βέλτιον ταῖς κατὰ μικρὸν ἐπινοίαις τὴν
 χρεῖαν παραμυθήσασθαι, ἢ αὐρώως ἐπαρθέντα τοῖς
 ἀλλοτρίοις, ὕστερον πάντων ὁμοῦ τῶν προσόντων
 ἀπογυμνοῦσθαι. Εἰ μὲν οὖν ἔχεις ὄθεν ἀποδῶς, τί
 οὐχὶ τὴν παροῦσαν ἐνδεῖαν ἐκ τούτων τῶν ἀφορμῶν
 διαλύεις; Εἰ δὲ ἀπορεῖς πρὸς τὴν ἐκτίσιν, κακὸν
 κακῶ θεραπεύεις. Μὴ δέξῃ πολιορκοῦντά σε δανει-
 στήν. Μὴ ἀνάσχη ὥσπερ ἄλλο τι θήραμα ἀναζη-
 τεῖσθαι καὶ ἐξιχνεύεσθαι. Ψεύδους ἀρχὴ τὸ δανεί-
 ζεσθαι· ἀχαριστίας ἀφορμὴ, ἀγνωμοσύνης, ἐπιор-
 κίας. Ἄλλα ῥήματα τοῦ δανειζομένου, καὶ ἄλλα
 τοῦ ἀπαιτούμενου. Εἴθε σοι μὴ ἀπήντησα τότε, ἥδη
 ἂν εὔρον τὰς ἀφορμὰς πρὸς τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς
 ἀνάγκης. Οὐχὶ δὲ ἄκοντός μου ἐνέβαλες τῇ χειρὶ
 τὰ χρήματα; Ἵπόχαλκον δέ σου τὸ χρυσίον, καὶ
 παρακεκομμένον τὸ νόμισμα. Εἴτε οὖν φίλος ὁ δα-
 νεῖζων, μὴ ζημιωθῇς αὐτοῦ τὴν φιλίαν· εἴτε ἐχθρὸς,
 μὴ γένη τῷ δυσμενεῖ ὑποχείριος. Μικρὸν ἐγκαλλω-
 πισάμενος τοῖς ἀλλοτρίοις, ὕστερον καὶ τῶν πα-
 τρώων ἐκστήσῃ. Πένης εἶ νῦν, ἀλλ' ἐλευθερός. Δα-
 νεισάμενος δὲ, οὔτε πλουτήσεις, καὶ τὴν ἐλευθερίαν
 ἀφαιρεθήσῃ. Δοῦλος τοῦ δεδανεικότος ὁ δανεισάμε-
 νος, καὶ δοῦλος μισθοφόρος ἀπαραίτητον φέριον
 τὴν λειτουργίαν. Οἱ κύνες λαμβάνοντες ἡμεροῦνται·
 ὁ δὲ δανειστής λαμβάνωνν προτερεθίζεται. Οὐ γὰρ
 παύεται ὑλακτῶν, ἀλλὰ τὸ πλεον ἐπιζητεῖ. Ἐὰν
 ὁμνύης, οὐ πιστεύει· ἐρευνᾷ τὰ ἐνδόν, τὰ συναλ-

- λάγματά σου πολυπραγμονεῖ. Ἐὰν προίῃς τοῦ δωματίου, ἔλκει πρὸς ἑαυτὸν καὶ κατασύρει· ἐὰν ἔνδον σεαυτὸν κατακρύψῃς, ἐφέστηκε τῇ οἰκίᾳ, καὶ θυροκρουστεῖ. Ἐπὶ γαμετῆς καταισγύνει, ἐπὶ φίλων καθυβρίζει, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἄγχει· κακὸν συνάντημα ἑορτῆς· ἀδίκωτόν σοι κατασκευάζει τὸν βίον. Ἀλλὰ μεγάλη, φησὶν, ἡ ἀνάγκη, καὶ οὐδεὶς
- Ε** πόρος χρημάτων ἕτερος. Τί οὖν τὸ ὄφελος ἐκ τοῦ τὴν σήμερον ὑπερθέσθαι; Πάλιν γὰρ ἤξει σοι ἡ πενία ὥσπερ ἀγαθὸς δρομεύς, καὶ ἡ αὐτὴ ἀνάγκη μετὰ προσθήκης παρέσται. Τὸ γὰρ δάνος οὐκ ἀπαλλαγὴν παντελῆ, ἀλλὰ μικρὰν ἀναβολὴν τῆς ἀμνηχανίας παρέχεται. Σήμερον πάθωμεν τὰ ἐκ τῆς ἐνδεείας δυσχερῆ, καὶ μὴ ἀποτιθώμεθα εἰς τὴν αὐριον. ¹¹⁰ Μὴ δανεισάμενος μὲν ὁμοίως ἔσῃ πένης καὶ
- Α** σήμερον καὶ πρὸς τὸ ἐφεξῆς· δανεισάμενος δὲ χαλεπώτερον ἐκτροχωθήσῃ, τοῦ τόκου τὴν πενίαν προσεπιτείναντος. Καὶ νῦν μὲν οὐδεὶς ἐγκαλεῖ σοι πτωχεύοντι· ἀκούσιον γὰρ τὸ κακόν· ἐὰν δὲ τόκοις ὑπεύθυνος ᾖς, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ μέμψεται σοι τῇ ἀβουλίᾳ.
- Μὴ οὖν πρὸς τοῖς ἀκουσίοις κακοῖς ἔτι καὶ αὐθαίρετον κακὸν ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀνοίας ἐπισπασώμεθα. Νηπίας φρενὸς μὴ ἐκ τῶν παρόντων ἑαυτὸν περιστέλλειν, ἀλλ' ἀδήλοισι ἐλπίσιν ἐπιτρέψαντα φανερὰς βλάβης καὶ ἀναντιρρήτου κατατολμᾶν. Ἦδη
- Β** βούλευσαι πόθεν ἀποτίσεις. Ἀφ' ὧν λαμβάνεις; Ἀλλ' οὐκ ἔξαρκεῖ καὶ πρὸς τὴν χρεῖαν καὶ πρὸς τὴν ἔκτισιν. Ἐὰν δὲ δὴ καὶ τοὺς τόκους λογίσῃ, πόθεν τὰ χρήματα εἰς τοσοῦτον πολυπλασιασθήσεται, ὥστε ἰδίᾳ μὲν σου θεραπεύειν τὴν χρεῖαν, ἰδίᾳ δὲ ἐκπλη-

ροῦν τὸ κεφάλαιον, ἐξώθεν δὲ καὶ τόκους ἀπογεννᾷν·
 Ἄλλ' οὐκ ἐξ ὧν λαμβάνεις ἀποδῶσεις τὸ δάνειον.
 Ἐτέρωθεν δέ, Ἐκείνας οὖν ἀναμένωμεν τὰς ἐλπίδας,
 καὶ μὴ ἐλθῶμεν, ὥσπερ οἱ ἰχθύες, ἐπὶ τὸ δέλεαρ.
 Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνοι μετὰ τῆς τροφῆς τὸ ἄγκιστρον
 καταπίνουσιν, οὕτως καὶ ἡμεῖς διὰ τὰ χρήματα
 τοῖς τόκοις περιπειρόμεθα. Οὐδεμίαν αἰσχύνην τὸ
 πένεσθαι προξενεῖ. Τί οὖν τὰ ἐκ τοῦ ὀφείλειν ὀνειδῇ
 ἑαυτοῖς προστιθέμεθα, Οὐδεὶς τραύματα τραύματι
 θεραπεύει, οὐδὲ κακῷ τὸ κακὸν ἰᾶται, οὐδὲ πένιαν
 τοκοῖς ἐπανορθοῦται. Πλούσιος εἶ; Μὴ δανείζου.
 Πένης εἶ; Μὴ δανείζου. Εἰ μὲν γὰρ εὐπορεῖς, οὐ
 χρήζεις δανείσματος· εἰ δὲ οὐδὲν ἔχεις, οὐκ ἀποτί-
 σεις τὸ δάνειον. Μὴ ὄψις σεαυτοῦ τὸν βίον εἰς ὑστε-
 ροβουλίαν, μήποτε μακαρίσης τὰς πρὸ τῶν τόκων
 ἡμέρας. Ἐνὶ τούτῳ διαφέρωμεν τῶν πλουτουμένων
 οἱ πένητες, τῇ ἀμεριμνίᾳ. Καὶ καταγελοῦμεν αὐ-
 τῶν ἀγρυπνούντων, αὐτοὶ καθεύδοντες· καὶ τῶν
 συνεστώτων αἰεὶ καὶ φροντιζόντων, αὐτοὶ ἀφρον-
 τιστοῦντες καὶ ἀνειμένοι. Ὁ μέντοι ὀφείλων, καὶ 1)
 πένης ἐστὶ καὶ πολυμέριμνος· αὐπνος νύκτωρ, αὐ-
 πνος μεθ' ἡμέραν, σύννους πάντα τὸν χρόνον· νῦν
 μὲν τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν ἀποτιμώμενος, νῦν δὲ τὰς
 οἰκίας τὰς πολυτελεῖς, τοὺς ἀγροὺς τῶν πλουσίων,
 τὰς ἐσθῆτας τῶν ἐντυγχανόντων, τὰ σκεύη τῶν
 ἐστιώντων. Εἰ ταῦτα ἐμὰ ἦν, φησὶν, ἀπεδιδόμην
 τόσου καὶ τόσου, καὶ ἀπηλλασσόμην τοῦ τόκου.
 Ταῦτα αὐτοῦ καὶ νύκτωρ ἐγκαθέζεται τῇ καρδίᾳ,
 καὶ μεθ' ἡμέραν τὰς ἐννοίας κατελιπεν. Ἐὰν τὴν
 θύραν πατάξης, ὁ χρειώστης ὑπὸ τὴν κλίνην. Σφο- Ε

δρῶς εἰσέδραμέ τις· τοῦ δὲ ἐπάταξεν ἡ καρδία.
 Ὑλακτεῖ ὁ κύων; Ὁ δὲ ἰδρῶτι περιβρέϊται, καὶ
 ἀγωνία συνέχεται, καὶ περισκοπεῖ ποθεν φύγη.
 Ὅταν ἡ προθεσμία προσάγῃ, μεριμνᾷ τί ψεύ-
 σεται· ποῖαν πλασάμενος πρόφασιν τὸν δανειστὴν
 διακρούσεται. Μὴ μόνον λαμβάνοντα σεαυτὸν ἐννόει,
 ἀλλὰ καὶ ἀπαιτούμενον. Γί πολυτόκῳ θηρίῳ
 111 σεαυτὸν παραζευγνύεις; Τοὺς λαγῶους φασὶ καὶ
 Α τίκτειν ὁμοῦ καὶ τρέφειν καὶ ἐπικυῖσθεσθαι. Καὶ τοῖς
 τοκογλύφοις τὰ χρήματα ὁμοῦ δανείζεται καὶ γεν-
 νᾶται καὶ ὑποφύεται. Οὐπω γὰρ ἐδόξω εἰς χεῖρας,
 καὶ τοῦ παρόντος μηνὸς ἀπητήθης τὴν ἐργασίαν.
 Καὶ τοῦτο πάλιν δανεισθὲν, ἕτερον κακὸν ἐξέθρεψε,
 κακείνο ἕτερον, καὶ τὸ κακὸν εἰς ἀπειρον. Διὰ τοῦτο
 καὶ τῆς προσηγορίας ταύτης ἡξίωται τὸ εἶδος τοῦτο
 τῆς πλεονεξίας. Τόκος γάρ, ὡς οἶμαι, διὰ τὴν πο-
 λυγονίαν τοῦ κακοῦ προσηγόρευται. Πόθεν γὰρ ἄλ-
 λοθεν; Ἡ τάχα τόκος λέγεται διὰ τὰς ὠδῖνας καὶ
 λύπας, ἃς ἐμποιοῦν ταῖς ψυχαῖς τῶν δανεισα-
 μένων πέφυκεν. Ὡς γὰρ ἡ ὠδὶς τῇ τικτούσῃ, οὐ-
 112 B τως ἡ προθεσμία τῷ ὑποχρέῳ παρίσταται. Τόκος
 ἐπὶ τάκῳ, πονηρῶν γονέων πονηρὸν ἐκγονον. Ταῦτα
 λεγέσθω γεννήματα ἐχιδνῶν, τὰ τῶν τόκων ἀπο-
 κυήματα. Τὰς ἐχίδνας λέγουσι τὴν γαστέρα τῆς
 μητρὸς διεσθιούσας τίκτεσθαι. Καὶ οἱ τόκοι τοὺς
 οἰκους τῶν ὀφειλόντων ἐκφαγόντες ἀπογεννῶνται.
 Τὰ σπέρματα χρόνῳ φύεται, καὶ τὰ ζῶα χρόνῳ τε-
 λεσφορεῖται· ὁ δὲ τόκος σήμερον γεννᾶται, καὶ σή-
 μερον τοῦ τίκτειν ἀρχεται. Τῶν ζώων τὰ τα/ὺ
 τίκτοντα ταχὺ τοῦ γεννᾶν παύεται· τὰ δὲ χρήματα

ταχεῖαν λαμβάνοντα τοῦ πλεονασμοῦ τὴν ἀργὴν, ἀτέλεστον ἐπιδέχεται τὴν εἰς τὸ πλεῖον προσθήκην. Τῶν αὐξανομένων ἕκαστον, ἐπειδὴν πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀρίκηται μέγεθος, τῆς αὐξήσεως ἴσταται· τὸ δὲ τῶν πλεονεκτῶν ἀργύριον τῷ χρόνῳ παντὶ συμπαραύ-
 ξεται. Τὰ ζῶα, παραδόντα τοῖς ἐκγόνοις τὸ τίκτειν, αὐτὰ τῆς κυήσεως πύεται· τὰ δὲ τῶν δανειστῶν ἀργύρια καὶ τὰ ἐπιγινόμενα τίκτει, καὶ τὰ ἀργαῖα νεάζει. Μὴ σύ γε εἰς πείραν ἔλθοις τοῦ ἀλλοχοτοῦ τού-
 του θηρίου

Ἐλεύθερον ὄρας τὸν ἥλιον. Τί φθονεῖς σεαυ-
 τῷ τῆς παρρρησίας τοῦ βίου; Οὐδεὶς πύκτης οὕτω τὰς πληγὰς τοῦ ἀνταγωνιστοῦ ὑποφεύγει, ὥς ὁ
 δανεισάμενος τοῦ χρήστου τὰς συντυχίας, πρὸς
 κίονας καὶ τοίχους ἀποσκιαζων τὴν κεφαλὴν. Πῶς
 οὖν διατραπῶ, φησὶν; Ἐχεις χεῖρας, ἔχεις τέχνην·
 μισθαροῦ, διακόνει· πολλαὶ ἐπίνοιαι τοῦ βίου,
 πολλαὶ ἀφορμαί. Ἄλλ' ἀδυνάτως ἔχεις; Προσαίτει
 παρὰ τῶν κεκτημένων. Ἄλλ' αἰσχρὸν τὸ αἰτεῖν;
 Αἰσχροτέρον μὲν οὖν τὸ δανεισάμενον ἀποστερεῖν.
 Οὐ πάντως νομοθετῶν ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὑποδει-
 κνύς, ὅτι πάντα σοι τοῦ δανεῖσθαι φορητότερα.
 Ὁ μύρμηξ μὲν δύναται, μήτε προσαιτῶν, μήτε
 δανειζόμενος, διατρέφεσθαι· καὶ μέλισσα τὰ λεί-
 ψανα τῆς οἰκειᾶς τροφῆς βασιλεῦσι χαρίζεται· οἷς
 οὔτε χεῖρας, οὔτε τέχνας ἢ φύσις ἔδωκεν. Σὺ δὲ
 τὸ εὐμήχανον ζῶον ὁ ἄνθρωπος, μὲν τῶν πασῶν
 μηχανῆν οὐχ εὐρήσεις πρὸς τὴν τοῦ βίου διαγω-
 γήν; Καίτοι δρωμέν οὐχὶ τοῦς τῶν ἀναγκαίων
 ἐνδεεῖς ἐρχομένους ἐπὶ τὸ δάνειον (οὐδὲ γὰρ ἔχουσι

τοὺς πιστεύοντας), ἀλλὰ δανεῖζονται ἄνθρωποι, δαπάναις ἀνειμέναις καὶ πολυτελείαις ἀκαρποὶς
 112 ἱκανοὺς ἐπιδιδόντες, οἱ γυναικαῖς ἡδυπαθεῖαις
 Α οὐλεῦντες. Ἐμοί, φησὶν, ἐσθῆτα πολυτελῆ καὶ χρυσία, τοῖς παιδίοις κόσμον αὐτοῖς εὐπρεπῆ τῶν ἐνδυμάτων, ἀλλὰ καὶ τοῖς οἰκέταις ἀνθινὰ καὶ ποικίλα τὰ περιβολαῖα, τῇ τραπέζῃ δαψίλειαν. Ὁ τὰ τοιαῦτα λειτουργῶν γυναικί, ἐπὶ τὸν τραπεζίτην ἔρχεται, καὶ πρὶν χρησασθαι τοῖς ληφθεῖσιν, ἄλλον ἐξ ἄλλου μεταλαμβάνει δεσπότην, καὶ μετενδεσμῶν ἀεὶ τοὺς δανεῖζοντας, τῇ συνεχείᾳ τοῦ κακοῦ φεύγει τῆς ἀπορίας τὸν ἐλεγχον. Καὶ ὥσπερ οἱ ὑδεριῶντες ἐν ὑπονοίᾳ πολυσταρχίας εἰσὶν, οὕτω καὶ οὗτος ἐν φαντασίᾳ περιουσίας
 Β ὑπάρχει, ἀεὶ λαμβάνων, καὶ ἀεὶ διδούς, καὶ ἐκ τῶν δευτέρων διαλύειν τὰ φθάσαντα, τὴν πρὸς τὸ λαμβάνειν ἀξιοπιστίην ἐκ τῆς τοῦ κακοῦ συνεχείας περιποιούμενος ἑαυτῷ. Εἴτα ὥσπερ ἐπὶ τῆς χολέρας οἱ τὸ ἀεὶ προισταμένον ἐξεργῶντες, καὶ πρὶν παντελῶς καθαρῶναι δευτέραν τροφήν ἐπιμβαλλόμενοι, πάλιν ἑμοῦσι μετ' ὀδύνης καὶ σπαραγμῶν· οὕτω καὶ οὗτοι τόκους ἐκ τόκων μεταλαμβάνοντες, καὶ πρὶν ἐκκαθῆραι τὰ πρῶτα, δεύτερον ἐπεισάγοντες θάνασμα, μικρὸν χρόνον τοῖς ἀλλοτρίοις ἐναδρυνόμενοι, ἕσπερον καὶ τὰ οἰ-
 Γ κεία ὠδύραντο. Ὡς πόσους ἀπώλεσε τὰ ἀλλότρια ἀγαθὰ; Πόσοι ὄναρ πλουτήσαντες ὑπεραπῆλauseν τῆς ζημίας; Ἀλλὰ πολλοὶ, φησί, καὶ ἐκ δανεισμάτων ἐπλώτησαν. Πλείους δὲ, οἷμαι, καὶ βρόχων ἤψαντο. Σὺ δὲ τοὺς μὲν πλουτήσαντας βλέ-

πεις, τοὺς δὲ ἀπαγξαμένους οὐκ ἀριθμεῖς, οἳ τὴν ἐπὶ ταῖς ἀπαιτήσεσιν αἰσχύνην μὴ φέροντες, τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον τοῦ ἐπονειδίστως ζῆν προετίμησαν. Εἶδον ἐγὼ ἑλεεινὸν θέαμα, παῖδας ἑλευθέρους ὑπὲρ χρεῶν πατρικῶν ἑλκομένους εἰς τὸ πρατήριον. Οὐκ ἔχεις καταλιπεῖν χρήματα τοῖς παισὶ; Μὴ προσαφέλῃ καὶ τὴν εὐγένειαν. Ἐν τοῦτο διατήρησον αὐτοῖς τὸ κτήμα τῆς ἐλευθερίας, τὴν παρακαταθήκην ἣν παρὰ τῶν γονέων παρέλαβες. Οὐδεὶς πενίαν πατρὸς ἐνεαλήθη ποτέ· ὄφλημα δὲ πατρῶν εἰς δεσμωτήριον ἄγει. Μὴ καταλίπῃς γραμματεῖον ὥσπερ ἄραν πατρικὴν εἰς παῖδας καταβαίνουσαν καὶ ἐγγόνους.

Ἀκούετε, οἱ πλούσιοι, ὅποια συμβουλευόμεν τοῖς πτωχοῖς διὰ τὴν ὑμετέραν ἀπανθρωπίαν· ἐγκαρτερεῖν μᾶλλον τοῖς δεινοῖς, ἢ τὰς ἐκ τῶν τόκων συμφοράς ὑποδέγεσθαι. Εἰ δὲ ἐπέθεσθε τῷ Κυρίῳ, τίς χρεῖα τῶν λόγων τούτων; Τίς δὲ ἐστὶν ἡ συμβουλή τοῦ Δεσπότου; Δανείζετε παρ' ὧν οὐκ ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν. Καὶ ποῖον, φησὶ, τοῦτο δάνεισμα, ὃ τῆς ἀποδόσεως ἐλπίς οὐ συνεζευκται; Νόησον τὴν δύναμιν τοῦ ῥητοῦ, καὶ θαυμάσεις τὴν φιланθρωπίαν τοῦ νομοθέτου. Ὅταν πτωχῷ παρέχειν μέλλῃς διὰ τὸν Κύριον, τὸ αὐτὸ καὶ δῶρόν ἐστι καὶ δάνεισμα· δῶρον μὲν διὰ τὴν ἀνελπιστίαν τῆς ἀπολήψεως· δάνεισμα δὲ διὰ τὴν μεγαλοδωρεάν τοῦ Δεσπότου τοῦ ἀποτινύντος ὑπὲρ αὐτοῦ, ὃς μικρὰ λαβὼν διὰ τοῦ πένητος, μεγάλα ὑπὲρ αὐτῶν ἀποδώσει. Ὁ γὰρ ἁλεῶν πτωχὸν, δανεῖζει Θεῷ. Οὐ βούλει τὸν

πάντων Δεσπότην ὑπεύθυνον ἔχειν σεαυτῷ πρὸς
 τὴν ἔκτισιν; Ἡ τῶν μὲν ἐν τῇ πόλει πλουσίων
 113 ^A εἰάν τις ὁμολογήσῃ σοι τὴν ὑπὲρ ἑτέρων ἔκτισιν,
 δέχῃ αὐτοῦ τὴν ἐγγύην; Θεὸν δὲ ὑπερεκτιστὴν
 τῶν πτωχῶν οὐ προσέσαι. Δὸς τὸ εἰκὴ κείμενον
 ἀργύριον, μὴ βαρύνων αὐτὸ ταῖς προσθήκαις,
 καὶ ἀμφοτέροις ἔξει καλῶς. Σοὶ μὲν γὰρ ὑπαρξεῖ
 τὸ ἐκ τῆς φυλακῆς ἀσφαλές. Τῷ δὲ λαθόντι, τὸ
 ἐκ τῆς χρήσεως κέρδος. Εἰ δὲ καὶ προσθήκην
 ἐπιζητεῖς, ἀρκέσθητι τοῖς παρὰ τοῦ Κυρίου. Αὐτὸς
 ὑπὲρ τῶν πενήτων τὸν πλεονασμὸν ἀποτίσει. Παρὰ
 τοῦ ὄντως φιλάνθρωπου ἀνάμενε τὰ φιλάνθρωπα.
 Ἄ γὰρ λαμβάνεις, ταῦτα μισανθρωπίας οὐδεμίαν
 ὑπερβολὴν ἀπολείπει. Ἀπὸ συμφορῶν κερδαίνεις,
 ἀπὸ δακρύων ἀργυρολογεῖς, τὸν γυμνὸν ἄγχεις,
 B τὸν λιμώττοντα τύπτεις· ἔλεος οὐδαμοῦ· ἔννοια
 τῆς συγγενείας τοῦ πάσχοντος οὐδεμία· καὶ τὰ
 ἐντεῦθεν κέρδη φιλάνθρωπα ὀνομάζεις. Οὐαὶ οἱ
 λέγοντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν,
 καὶ οἱ τὴν μισανθρωπίαν φιλάνθρωπίαν προσαγο-
 ρεύοντες. Οὐδὲ τὰ τοῦ Σαμφῶν αἰνίγματα τοιαῦτα
 ἦν, ἃ προεβάλετο τοῖς συμπόταις· Ἀπὸ ἐσθίουτος
 ἐξῆλθε βρῶσις, καὶ ἀπὸ ἰσχυροῦ ἐξῆλθε γλυκὺ· καὶ
 ἀπὸ μισανθρώπου ἐξῆλθε φιλάνθρωπία. Οὐ συλ-
 λέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς, οὐδὲ ἀπὸ τριβό-
 λων σῦκα, οὐδὲ ἀπὸ τόκων φιλάνθρωπίαν. Πᾶν
 γὰρ δένδρον σαπρὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.
 C Ἐκατοστολόγοι καὶ δεκατηλόγοι τινές, φρικτὰ
 καὶ ἀκουσθῆναι ὀνόματα· μηνιαῖοι ἀπαιτηταί,
 ὥσπερ οἱ τὰς ἐπιληψίας ποιοῦντες δαίμονες, κατὰ

τὰς περιόδους τῆς σελήνης ἐπιτιθέμενοι τοῖς πτω-
χοῖς. Πονηρὰ δόσις ἐκατέρω, καὶ τῷ διδόντι, καὶ
τῷ λαμβάνοντι· τῷ μὲν εἰς χρήματα, τῷ δὲ εἰς
αὐτὴν τὴν ψυχὴν φέρουσα τὴν ζημίαν. Ὁ γεωρ-
γὸς τὸν στάχυν λαβὼν, τὸ σπέρμα πάλιν ὑπὸ τὴν
ρίζαν οὐκ ἐρευνᾷ· σὺ δὲ καὶ τοὺς καρποὺς ἔχεις.
καὶ οὐκ ἀφίστασαι τῶν ἀρχαίων. Ἄνευ γῆς φυ-
τεύεις· ἄνευ σπορᾶς θερίζεις. Ἀδὴλον, τίτι συνά-
γεις. Ὁ μὲν δακρύων ἐπὶ τοῖς τόκοις, πρόδηλος· D
ὁ δὲ ἀπολαύειν μέλλων τῆς ἀπὸ τούτων περιου-
σίας, ἀμφίβολος. Ἀδὴλον γὰρ εἰ μὴ ἑτέροις τὴν
ἐπὶ τῷ πλούτῳ χάριν ἀφῆσεις, τὸ ἐκ τῆς ἀδι-
κίας κακὸν σεαυτῷ θησαυρίσας. Μήτε οὖν τὸν
θέλοντα δανείσασθαι ἀποστραφῆς, καὶ τὸ ἀργύριόν
σου μὴ ὥς ἐπὶ τόκῳ, ἵνα ἐκ παλαιᾶς καὶ νέας
Διαθήκης τὰ συμφέροντα διδαχθεῖς, μετ' ἀγαθῆς
τῆς ἐλπίδος πρὸς τὸν Κύριον ἀπίης, ἐκεῖ τοὺς
τόκους τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἀποληψόμενος, ἐν Χρι-
στῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ
κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΗ΄ ΨΑΛΜΟΝ.

E

Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ ἐξοδίου σκηνῆς.

Ὁ εἰκοστὸς ὀγδοὺς ψαλμὸς ἔχει μὲν καὶ τὸ
κοινὸν τῆς ἐπιγραφῆς· Ψαλμὸς γὰρ, φησί, τῷ
Δαβίδ· ἔχει δέ τι καὶ ἰδιάζον· πρόσκειται γὰρ,

- Ἐξοδίου σκηνῆς. Τί δὲ τοῦτό ἐστι; Νοήσωμεν τί τὸ ἐξόδιον, καὶ τίς ἡ σκηνή, ἵνα ἐν τῷ βουλήματι τοῦ ψαλμοῦ δυνηθῶμεν γενέσθαι. Πρὸς μὲν οὖν τὴν ἱστορίαν, δόξει τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς
- 114 A λευίταις ἀφεμένοις τοῦ ἔργου τὸ παράγγελμα δίδοσθαι τοῦτο; ὥστε μεμνησθαι τῶν ὀφειλόντων αὐτοῖς παρασκευασθῆναι πρὸς τὴν λατρείαν. Ἐξοδεύουσι γὰρ ἀπὸ τῆς σκηνῆς καὶ ἐξιοῦσι λοιπὸν ὁ λόγος διαμαρτύρεται ἅτινα αὐτοὺς ἐτοιμάσαντας προσῆκε, τίνα ἔχοντας πρὸς τὴν ἐξῆς ἀπαντῆσαι· ὅτι, υἱοὺς κριῶν· ὅτι, δοξαν καὶ τιμὴν· ὅτι, δοξαν ὀνόματι αὐτοῦ· ὅτι, οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ λατρεύειν ἢ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Κυρίου καὶ ἐν τῷ τόπῳ τοῦ ἁγιάσματος προσῆκε. Πρὸς δὲ τὸν ἡμέτερον νοῦν τὸν τὰ ὑψηλὰ θεωροῦντα, καὶ
- B διὰ τῆς μεγαλοφυοῦς καὶ πρεπούσης τῇ θεῷ Γραφῇ διανοίας οἰκειοῦντα ἡμῖν τὸν νόμον, ἐκεῖνα ἡμῖν ὑποπίπτει· οὔτε κριὸς τὸ ἄρρεν ἐν τοῖς προβάτοις νοεῖται, οὔτε σκηνὴ τὸ ἐκ τῆς ἀψύχου ταύτης ὕλης συμπηγνύμενον οἶκημα, οὔτε ἔξοδος σκηνῆς ἢ ἀπὸ τοῦ ναοῦ ἀναχώρησις, ἀλλὰ σκηνὴ μὲν ἡμῖν τὸ σῶμα τοῦτο, ὡς ὁ ἀπόστολος ἡμᾶς ἐδίδαξε λέγων, ὅτι Οἱ ὄντες ἐν τῷ σκηνῇ στενάζομεν. Καὶ πάλιν ὁ ψαλμὸς, Καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγίει τῷ σκηνώματί σου. Ἐξόδιον δὲ σκηνῆς, ἢ ἀπὸ τοῦ βίου τούτου ἀναχώρησις, πρὸς τὴν παρασκευάζεσθαι ἡμᾶς ὁ λόγος παρεγγυᾷ, τὰδε τιὰ καὶ τὰδε κομίζοντας τῷ Κυρίῳ·
- C ἐπεὶ περ ἡ ἐνταῦθα ἐργασία ἐφόδιόν ἐστι πρὸς τὸ μέλλον. Καὶ ὁ ἐνταῦθα διὰ τῶν ἱγαθῶν

ἔργων δόξαν φέρων καὶ τιμὴν τῷ Κυρίῳ, οὗτος δόξαν ἑαυτῷ καὶ τιμὴν κατὰ τὴν δικαίαν τοῦ χριτοῦ ἀνταπόδοσιν θησχυρίζει. Ἐν πολλοῖς μέντοι τῶν ἀντιγράφων προσκειμενον εὑρομεν τὸ, Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ, υἱοὶ Θεοῦ. Καὶ ἐπείπερ οὐ παντὸς δῶρον εὐπρόσδεκτον τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τοῦ ἀπὸ καρδίας προσάγοντος καθαρῆς. Οὐ γὰρ ἄγνοιαι, φησὶν, εὐχαὶ ἀπὸ μισθώματος ἑταίρας· καὶ πάλιν Ἰερεμίας, Μὴ εὐχαὶ, φησὶ, καὶ κρέα ἁγία ἀφελοῦσί σου τὰς κακίας, ἣ τούτοις ἔση καθαρός; διόπερ ὁ ψαλμὸς πρότερον ἡμᾶς βούλεται υἱοὺς εἶναι Θεοῦ, εἴτα τότε ἀπαντᾶν ἐπὶ τὸ προσκομίζειν τὰ δῶρα τῷ Θεῷ, καὶ ταῦτα οὐ τὰ τυχόντα, ἀλλ' οἷα αὐτὸς διετάξατο. Πρότερον εἶπέ, Πάτερ, εἴτα αἴτησον τὰ ἐφεξῆς. Δοκίμασον δὲ σεαυτὸν ἐκ ποταποῦ βίου ἀπήντηχας· εἰ ἄξιός εἰ Θεὸν τὸν ἅγιον πατέρα σεαυτοῦ ὀνομάζειν. Αἰ' ἁγιασμοῦ ἐστὶν ἡμῖν ἡ πρὸς τὸν ἅγιον οἰκειώσεις. Εἰ βούλει ἀεὶ υἱὸς τοῦ ἁγίου εἶναι, ἁγιασμός σε υἱοθετεῖτω. Ἐνέγκατε οὖν τῷ Κυρίῳ, οὐχ οἱ τυχόντες, οὐδὲ οἱ ἐκ τῶν τυχόντων, ἀλλ' υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. Μεγάλα μέλλει ἐπιζητεῖν τὰ δῶρα· διὰ τοῦτο μεγάλους ἐκλέγεται τοὺς προσφέροντας. Ἵνα γάρ σου. μὴ ῥίψῃ χαμαὶ τοὺς λογισμοὺς, μηδὲ σε ποιήσῃ κριὸν τὸ ἄλογον τοῦτο τετράπου καὶ βληχλητικὸν ζῶον ἐπιζητεῖν, ὥς ἐκ τῆς τούτου θυσίας προσδοκᾶν ἰλεοῦσθαι τὸν Θεόν, Ἐνέγκατε, φησὶ, τῷ Κυρίῳ, υἱοὶ Θεοῦ. Οὐ γὰρ υἱοῦ χρεία, ἵνα υἱὸν αὐτὸν προσφέρῃ, ἀλλ' εἰ μέγα τι ὁ υἱὸς, μέγα τι καὶ

ἐπάξιον τῆς τε υἱοῦ διαθέσεως καὶ τῆς πατρικῆς
 αἰτίας τὸ προσφερόμενον εἶναι προσῆκεν. Υἱοὺς
 οὖν, φησὶν, ἐνέγκατε κριῶν· ἵνα καὶ αὐτοὶ οἱ
 προσφερόμενοι παρ' ὑμῶν, ἀπὸ τοῦ εἶναι υἱοὶ
 κριῶν, εἰς τὸ γενέσθαι υἱοὶ Θεοῦ μεταβάλλωνται

- Ὁ κριὸς τοίνυν ἡγεμονικόν ἐστι ζῶον, καθη-
 115 γούμενον τῶν προβάτων ἐπὶ τε νομάς τροφίμους
 Α καὶ ἀναπύσεις ὑδάτων, καὶ πάλιν ἐπὶ σηκοὺς
 καὶ ἐπαύσεις. Τοιοῦτοι δέ τινες καὶ οἱ τῆς ποί-
 μνης τοῦ Χριστοῦ προεστῶτες· προάγοντες μὲν
 ἐπὶ τὰς εὐανθεῖς καὶ εὐώδεις τῆς πνευματικῆς
 διδασκαλίας τροφάς, καὶ ὑδατι ζῶντι τῇ ἐπιγο-
 ρηγίᾳ τοῦ Πνεύματος ἄρδοντες καὶ ὑψοῦντες καὶ
 πρὸς καρποφορίαν ἐκτρέφοντες· δὴγοῦντες δὲ πρὸς
 ἀνάπαυσιν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἐπιβουλεύόντων ἀσφά-
 λειαν. Τούτων οὖν τοὺς υἱοὺς παρὰ τῶν υἱῶν τοῦ
 Θεοῦ προσάγεσθαι βούλεται τῷ Κυρίῳ ὁ λόγος.
 Β Εἰ δὲ κριοὶ οἱ προηγούμενοι τῶν λοιπῶν, υἱοὶ
 ἂν τούτων εἶεν οἱ πρὸς τὸν κατ' ἀρετὴν βίον διὰ
 τῆς τῶν ἀγαθῶν ἔργων σπουδῆς ἐκ τῆς διδασκα-
 λίας τῶν προεστῶτων μεμορφωμένοι. Ἐνέγκατε οὖν
 τῷ Κυρίῳ, υἱοὶ Θεοῦ, ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ υἱοὺς
 κριῶν. Ἐμαθες τίτι διαλέγεται; ἔμαθες περὶ
 τίνων; Ἐνεγκατε τῷ Κυρίῳ, φησὶ, δόξαν καὶ τιμὴν.
 Πῶς οὖν ἡμεῖς, ἡ γῆ καὶ σποδὸς, τῷ μεγάλῳ Κυ-
 ρίῳ δόξαν προσφέρομεν; πῶς δὲ καὶ τιμὴν; Δό-
 ξαν μὲν, διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ὅταν λάμπῃ τὰ
 ἔργα ἡμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ἰδόν-
 τας τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἔργα ἡμῶν, δοξάσαι τὸν
 Γ Πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ διὰ σωφρο-

σύνης καὶ τοῦ ἐπιβάλλοντος τοῖς τὴν εὐσέβειαν ἐπαγ-
 γελλομένοις ἁγιασμοῦ δοξάσαι δυνατόν ἐστι τὸν Θεὸν
 κατὰ τὴν τοῦ Παύλου προαίνεσιν, λέγοντος· Δο-
 ξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν. Ταύ-
 την καὶ ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων
 καὶ τῷ χαρίσματι τῆς υἱοθεσίας τετιμημένων τὴν
 δόξαν ὁ Κύριος. Υἱὸς γάρ, φησί, δοξάζει πατέρα·
 καὶ, Εἰ πατήρ εἰμι ἐγὼ, ποῦ ἐστὶν ἡ δόξα μου;
 Τιμὴν δὲ φέρει τῷ Θεῷ ὁ κατὰ τὴν Παροιμίαν
 τιμῶν τὸν Θεὸν ἀπὸ τῶν δικαίων ἑαυτοῦ πόνων,
 καὶ ἀπαρχόμενος αὐτῷ ἀπὸ καρπῶν αὐτοῦ δι-
 καιοσύνης. Καὶ πᾶς δὲ ὁ ἐπιτεταγμένως θεολο-
 γῶν, ὥς μὴ ἀποκίπτειν τῆς ὀρθῆς περὶ Πατρὸς
 ἐννοίας, καὶ περὶ τῆς τοῦ Μονογενοῦς θεότητος,
 καὶ περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος δόξης, οὗτος φέ-
 ρει τῷ Κυρίῳ δόξαν καὶ τιμὴν. Ἐπιτείνει δὲ τὴν
 δόξαν ὁ δυνάμενος τοὺς λόγους ἀποδιδόναι καθ'
 οὗς ἔκτισται τὰ σύμπαντα, καὶ καθ' οὗς συγκρα-
 τεῖται, τῆς ἀπ' αὐτοῦ προνοίας μέχρι τῶν μι-
 κροτάτων διικνουμένης, καὶ καθ' οὗς μετὰ τὴν
 ἰδὲ οἰκονομίαν ὑπὸ τὴν κρίσιν ἀχθήσεται. Ὁ τρα-
 νοῖς καὶ ἀσυγχύτοις λογισμοῖς αὐτός τε θεωρῆσαι
 τὰ καθ' ἕκαστον δυνηθεὶς, καὶ μετὰ τὸ αὐτὸς τε-
 θεωρηκέναι, δυνάμενος καὶ ἑτέροις τὰ περὶ τῆς
 ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς δικταίας κρίσεως
 αὐτοῦ παραστήσαι, οὗτός ἐστιν ὁ φέρων τῷ Κυ-
 ρίῳ δόξαν καὶ τιμὴν, καὶ ὁ τῷ ἀρμόζοντι τῇ
 τοιαύτῃ θεωρίᾳ κεχρημένος βίῳ. Τοῦ γὰρ τοι-
 ούτου λάμπει τὸ φῶς ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
 καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ διὰ παντοδαπῶν ἀνδρα-

D

E

γαθημάτων δοξαζομένου τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρός.
 Οὐ φέρει δὲ τῷ Κυρίῳ, δοξαν καὶ τιμὴν ὁ περὶ
 τὴν ἀνθρωπίνην ἐπτοημένος δοξαν· οὐδὲ ὁ τιμῶν
 ἀργύριον· οὐδὲ ὁ τὰς ἡδονὰς τιμῶν τοῦ σώματος
 οὐδὲ ὁ θαυμάζων τὰ ἀλλότρια τῆς θεοσεθείας
 δόγματα. Ὡς περ γὰρ διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων δό-
 ξαν φέρομεν τῷ Κυρίῳ, οὕτω διὰ τῶν πονηρῶν
 ἔργων τὸ ἐναντίον. Τοῖς γὰρ ἁμαρτάνουσι τί
 λέγει; Τὸ ὄνομά μου δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν
 τοῖς ἔθνεσι. Καὶ πάλιν ὁ ἀπόστολος· Διὰ τῆς πα-
 116 ραθάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις. Ὑβρις
 Ἀ γάρ ἐστι τῷ νομοθέτῃ ἢ τῶν νόμων ὑποψία καὶ
 καταφρόνησις. Καὶ οἰκίας κακῶς οἰκουμένης, ἐν
 ᾗ θυμὸς καὶ κραυγὴ, ὕβρις καὶ γέλως, τρυφή
 καὶ ἀσωτία, ἀκαθαρσία καὶ ἀσελγεία, ἐπὶ τὸν
 κρατοῦντα αὐτῆς ἡ ἀτιμία καὶ ἡ αἰσχύνῃ τῶν
 γινομένων ἐπάνεισιν. Ἀκολουθοῦν δὲ, νοεῖν ἡμᾶς,
 ὅτι ὥς περ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις δοξάζεται ὁ
 Θεὸς, οὕτως ἐν τοῖς πονηροῖς δοξάζεται ὁ
 ἐχθρός. Ὅταν γὰρ, ἄρας τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ
 ποιήσω μέλη πόρνῃς, μετήνεγκα τὴν δόξαν ἐπὶ
 τὸν ἀπολλύντα με ἀπὸ τοῦ σώζοντός με. Καὶ
 11 ὁ ἄπιστος μεταλλάσσει τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρ-
 του Θεοῦ ἐν εἰκόνι φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πε-
 τεινῶν, καὶ τετραπόδων καὶ ἐρπετῶν τῶν ἐπὶ τῆς
 γῆς. Καὶ ὁ σεβόμενος καὶ ὁ λατρεύων τῇ κτί-
 σει παρὰ τὸν κτίσαντα, οὐ τῷ Θεῷ φέρει
 δόξαν, ἀλλὰ τοῖς κτίσμασιν. Ὡστε ὁ κτίσμα λέ-
 γων τι, εἴτα προσκυνῶν, γνωρίζτω ἑαυτοῦ τὴν
 μερίδα μεθ' ἧς τετάσσεται. Φοβηθῶμεν οὖν μὴ

δόξαν καὶ καύχημα διὰ τῆς ἁμαρτίας ἡμῶν τῷ
 διαβόλῳ προσφέροντες, μετ' αὐτοῦ τῇ αἰωνίᾳ
 αἰσχύνῃ παραδοθῶμεν. Ὅτι γὰρ ἡ ἁμαρτία ἡμῶν
 δόξα τῷ ἐνεργοῦντι αὐτὴν ἐν ἡμῖν γίνεται, νό-
 ησον δι' εἰκόνας τὸ λεγόμενον. Δύο στρατηγῶν
 ἀντεπιόντων ἀλλήλοις, ὅταν μὲν τοῦτο νικᾷ τὸ C
 τάγμα, ὁ στρατοπεδάρχης αὐτοῦ τὴν δόξαν φέ-
 ρεται· ὅταν δὲ τὸ ἐναντίον ἐπικρατῇ, ἐπ' ἐκεῖ-
 νον πάλιν ἡ τιμὴ μεταπίπτει. Οὕτως ἐν μὲν
 τοῖς ἀγαθοῖς σου ἔργοις Κύριός ἐστιν ὁ δοξαζό-
 μενος, ἐν δὲ τοῖς ἐναντίοις ὁ ἐναντίος. Καὶ μὴ
 μακράν μοι περινόει τοὺς πολεμίους, μηδὲ πόρ-
 βωθεν ἀποσχόπει τοὺς στρατηγούς· ἀλλὰ σεαυτὸν
 ἐπίσχεψαι, καὶ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν τῆς εἰκόνας
 εὐρήσεις. Ὅταν γὰρ νοῦς παλαίῃ τῷ πάθει,
 εἴαν μὲν δι' εὐτονίας καὶ προσεχείας ἐπικρατῇ,
 φέρεται κατὰ τοῦ πάθους τὰ νικητήρια, καὶ
 οἶονεὶ στεφανοῖ δι' ἑαυτοῦ τὸν Θεόν. Ὅταν δὲ D
 καταμαλακισθεῖς ὑποκύψῃ τῇ ἡδονῇ, δοῦλος καὶ
 αἰχμάλωτος ταῖς ἁμαρτίαις γενόμενος, καύχημα
 καὶ ἑπαρσιν καὶ ὑπερηφανίας ἀφορμὴν προστίθῃσι
 τῷ ἐχθρῷ.

Προσκυνήσατε τῷ Κυρίῳ ἐν αὐτῇ ἀγίᾳ αὐτοῦ.
 Μετὰ τὴν καρποφορίαν τῶν ἐπιζητούμενων, ἀναγ-
 καία ἡ προσκύνησις. Προσκύνησις δὲ ἡ οὐκ ἔξω τῆς
 ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ αὐτῇ τοῦ Θεοῦ τε-
 λουμένη. Μὴ μοι, φησὶν, ἰδίᾳς αὐλάς καὶ συν-
 αγωγὰς ἐπινοεῖτε. Μία ἐστὶν αὐτὴ ἀγία τοῦ Θεοῦ.
 Ἦν αὐτὴ πρότερον ἢ τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴ·
 ἀλλὰ μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἁμαρτίαν ἐγένετο ἡ

Ε τρωλὶς αὐτῶν ἡρτυμμένῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ
 Κύριος Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχει, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ
 τῆς αὐλῆς ταύτης. Τοὺς ἀπο τῶν ἐθνῶν προω-
 ρισμένους εἰς σωτηρίαν λέγουσι, δείκνυσιν ἰδίαν αὐ-
 λὴν παρὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων. Οὐ τοίνυν ἔξω
 τῆς ἀγίας ταύτης αὐλῆς προσκυνεῖν προσῆκε τῷ
 Θεῷ, ἀλλ' ἐνδον αὐτῆς γενομενον· ἵνα μὴ ἔξω
 τις αὐτῆς ᾖ, μηδὲ ἐλκόμενος ὑπὸ τῶν ἔξω, ἀπο-
 λήσει τὸ εἶναι ἐν αὐλῇ Κυρίου. Πολλοὶ γὰρ ἑστᾶ-
 117 σιν ἐν σχήματι μὲν προσευχῆς, οὐκ εἰσὶ δὲ ἐν
 Α τῇ αὐλῇ, διὰ τὴν τοῦ νοῦ περιφορὰν καὶ τὸν
 ἀφελκυσμὸν τῆς διανοίας αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἐν τῇ
 ματαιότητι μερίμνης. Δυνατὸν δὲ αὐλὴν εἶναι ἐπα-
 ναβεβηκότως νοῆσαι τὴν ἐπουράνιον διαγωγὴν.
 Διὰ τοῦτο οἱ Πεφυτευμένοι ἐνταῦθα ἐν τῷ οἴκῳ
 Κυρίου, ἥτις ἐστὶν Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος,
 ἐκεῖ Ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐξανθήσουσιν.
 Ὁ δὲ θεοποιῶν κοιλίαν, ἡ δόξαν, ἡ ἀργύριον,
 ἡ ἄλλο τι, ὃ πάντων μᾶλλον τετίμιχεν, οὔτε
 προσκυνεῖ τῷ Κυρίῳ, οὔτε ἐν τῇ αὐλῇ ἐστὶ τῇ
 ἀγία, καὶ ἀξίος τῶν αἰσθητῶν συνάξεων εἶναι
 Β δοκῇ. Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Πολλαχού-
 ναν εὑροῖς τὸ τῆς φωνῆς ὄνομα κείμενον. Ὡστε
 ὑπὲρ τοῦ νοῆσαι, τίς ἐστὶ τῆς Κυρίου ἡ φωνή,
 ἀξιὸν ἐστὶ συναγαγεῖν ἡμᾶς κατὰ τὸ δυνατόν ἐκ
 τῆς θείας Γραφῆς τὰ γεγραμμένα περὶ φωνῆς·
 ὥς ἐν τῷ πρὸς Ἀβραάμ χρηματισμῷ· Καὶ εὐ-
 θέως φωνὴ ἐγένετο λέγουσα, οὐ κληρονομήσει σε
 οὗτος. Καὶ ἐπὶ Μωϋσεῖ, Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἑώρα
 τὴν φωνὴν καὶ τὰς λαμπάδας. Καὶ παρὰ τῷ

Ἥσαίᾳ, Πάλιν φωνὴ λέγοντος, βόησον Ἡ μὲν
 οὖν παρ' ἡμῖν φωνὴ ἢ ἀήρ ἐστὶ πεπληγμένος,
 ἢ τὸ γινόμενον εἶδος περὶ τὸν ἀέρα, πρὸς δ'
 βούλεται τυποῦν ὁ ἐκφωνοῦν. Τί οὖν ἡ φωνὴ
 τοῦ Κυρίου; πότερον πληγὴ περὶ τὸν ἀέρα νο-
 οῖτο; ἢ ἀήρ πεπληγμένος φθάνων μέχρι τῆς ἀκοῆς C
 τοῦ πρὸς ὃν γίνεται ἡ φωνή; Ἡ οὐδέτερον τού-
 των, ἀλλ' ἑτερογενὴς τίς ἐστὶν αὕτη, φαντασι-
 ουμένου τοῦ ἡγεμονικοῦ τῶν ἀνθρώπων οὓς ἂν
 ἀκούειν βούληται τῆς ἰδίας φωνῆς ὁ Θεός· ὥστε
 ἀναλογίαν ἔχειν τὴν φαντασίαν ταύτην πρὸς τὴν
 ἐν τοῖς ὀνείροις γινομένην πολλάκις. Ὡς περ γὰρ,
 οὐ πληττομένου τοῦ σέρος, λαμβανομέν τινα ἐν
 ταῖς καθ' ὕπνον φαντασίαις βημάτων τινῶν καὶ
 φθόγων μνήμην, οὐ διὰ τῆς ἀκοῆς δεξιόμενοι
 τὴν φωνὴν, ἀλλ' αὐτῆς τῆς καρδίας ἡμῶν τυ-
 πωθείσης· τοιαύτην τινὰ χρὴ νομίζειν καὶ τὴν D
 παρὰ τοῦ Θεοῦ φωνὴν ἐγγίνεσθαι τοῖς προφή-
 ταις. Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ὡς μὲν
 πρὸς τὸ αἰσθητὸν, ἐπειδὴ αἱ νεφέλαι, ἐπειδὴν
 ὕδατος ὡσι πλήρεις, ἤχον καὶ φόφον ἀποτελιῦσι
 συγκρουόμεναι πρὸς ἀλλήλας, Φωνή, φησί, Κυ-
 ρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ἀλλὰ καὶ εἴ που φό-
 φος ὑδάτων περιβόρηγνυμένων τισὶ τῶν ἀντιτύπων
 γίγνοιτο, καὶ εἰ ἡ θάλασσα πνεύμασι ταρσσο-
 μένη κυμαίνοιτο, καὶ βίαιον ἤχον ἐκπέμποι, τὰ
 αἴψυχα ταῦτα τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου ἔχει φωνήν,
 δεικνύντος τοῦ λόγου, ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις μονονο-
 ουχὶ βοᾷ τὸν ἑαυτῆς δημιουργὸν ἀναγγέλλουσα.
 Κἂν βροντὴ δὲ ἀπὸ νεφῶν ἐκραγῇ, οὐκ ἄλλο τι E

- γρὴ νομίζειν, ἡ ὅτι ὁ Θεὸς τῆς δόξης ἐβρόντησε, καὶ ὅτι Κύριός ἐστι ὁ τὴν ὑγρὰν φύσιν συνέχων δι' ἑαυτοῦ. Κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν. Μεμα-
 θήκαμεν γάρ ἐν τῇ κοσμογενείᾳ, ὕδωρ ἐπάνω
 τῶν οὐρανῶν, ὕδωρ πάλιν τὸ τῆς ἀβύσσου, ἕτε-
 ρον τὰ συστήματα τῶν θαλασσῶν. Τίς οὖν ἐστιν
 ὁ συγκρατῶν ταῦτα, καὶ μὴ ἐὼν αὐτὰ τῇ φυ-
 σικῇ ῥοπῇ φέρεσθαι πρὸς τὰ κάτω, ἡ ὁ Κύ-
 ριος ὁ τοῖς πᾶσιν ἐμβεβηκώς, ὃς καὶ τῶν ὑδά-
 των ἔχει τὸ κράτος; Τάχα δὲ καὶ μυστικώτε-
 ρον, Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ὅτε βαπτι-
 σθέντι τῷ Ἰησοῦ ἐγένετο ἄνωθεν φωνή, ὅτι Οὗ-
 118 τός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός. Τότε γάρ ὁ
 A Κύριος μὲν ἦν ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν, ἀγιάζων τὰ
 ὑδάτα διὰ τοῦ βαπτίσματος· ὁ δὲ Θεὸς τῆς δό-
 ξης τῇ μεγαλοφωνίᾳ τῆς μαρτυρίας ἄνωθεν ἐπε-
 βρόντησε. Καὶ τοῖς βαπτιζομένοις δὲ ἡ παρὰ τοῦ
 Κυρίου καταλειφθεῖσα φωνὴ ἐπιλέγεται· Πορευ-
 θέντες γάρ, φησί, βαπτίζετε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
 Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύμα-
 τος. Φωνὴ οὖν Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Συνί-
 σταται δὲ ἡ βροντὴ, ὅταν πνεῦμα ξηρὸν καὶ
 βίαιον κοιλότῃσι νεφέλης ἐναποληφθὲν, καὶ ὑπὸ
 εὐτονίας τοῖς κοιλώμασι τῶν νεφῶν ἐνστρεφόμε-
 νον, ζητῇ διέξοδον πρὸς τὰ ἔξω. Ἀντέχουσαι μὲν
 B οὖν ὑπὸ τῆς ἄγαν πιλήσειος αἱ νεφέλαι, τὸν
 τραχὺν ἐκείνον ἐκ τῆς τοῦ Πνεύματος παρατρίψεως
 ἀποτελοῦσιν ἤχον. Ἐπειδὴν δὲ ὥσπερ πομφόλυ-
 γες περιταθεῖσαι τῷ πνεύματι ἐπιπλέον ἀντέχειν
 καὶ στέγειν ἀδυνατήσωσι, βιαίως ἀποβήγνυ-

μεναι καὶ πρὸς τὴν ἔξω ἀναπνοὴν διείσαι τὸ πνεῦμα, τοὺς κατὰ τὰς βροντάς ἀποτελοῦσι φόφους. Τοῦτο· δὲ καὶ ἀστραπὴν ἐργάζεσθαι πέφυκε. Κύριος οὖν ἐστὶν ὁ καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων ὢν, καὶ ὁ τοὺς μεγάλους φόφους τῆς βροντῆς ἐνεργῶν, ἐν ἀπαλῇ τοῦ ἀέρος φύσει τοσαύτην φόφου ὑπερβολὴν ἐργαζόμενος. Δυνατὸν δέ σοι καὶ κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν λόγον τὴν μετὰ τὸ C βάπτισμα γινομένην ἐκ τῆς μεγαλοφωνίας τοῦ εὐαγγελίου ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἤδη τελειουμένων παραδόσιν βροντὴν ὀνομάζειν. Ὅτι γὰρ βροντὴ τὸ εὐαγγέλιον, δηλοῦσιν οἱ παρὰ τοῦ Κυρίου μετανομασθέντες μαθηταὶ καὶ υἱοὶ βροντῆς χρηματίζοντες. Διὰ τοῦτο οὐκ ἐν τῷ τυχόντι τῆς τοιαύτης βροντῆς ἡ φωνή, ἀλλ' ἐάν τις ἀξίος ᾗ ὀνομάζεσθαι τροχός. Φωνὴ γὰρ τῆς βροντῆς σου, φησὶν, ἐν τῷ τροχῷ. Ἐάν τις ᾗ τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, ὥσπερ ὁ τροχός, ὀλίγῳ μέρει τῆς γῆς ἐφαπτόμενος, καὶ ὅλως τοιοῦτος, ὁποῖος ἦν περὶ οὗ ἔλεγεν Ἰεζεκιήλ· Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ D τροχός εἷς ἐπὶ γῆς ἐχόμενος τῶν ζώων τοῖς τέσσαρσι, καὶ τὸ εἶδος αὐτῶν καὶ ἡ κοίησις αὐτῶν ὡς εἶδος Θαρσείς.

Ὁ Θεὸς οὖν τῆς δοξῆς ἐθρόντησε, Κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν. Ἰδατά εἰσιν καὶ οἱ ἅγιοι, διότι ποταμοὶ ρέουσιν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτῶν, τουτέστι, πνευματικὴ διδασκαλία ἀρδουσα τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουόντων. Καὶ πάλιν, λαμβάνουσιν ὕδωρ ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον, ὅπερ γίνεται ἐν τοῖς καλῶς λαβοῦσι πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώ-

νιον. Ἐπὶ τῶν τοιούτων οὖν ὑδάτων ὁ Κύριος. Μνήσθητι δὲ καὶ τῆς ἱστορίας Ἡλίου, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ ὅτε, αἰθρίας οὐ-

E σης ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ Καρμήλου, ἤκουσε φωνῆς ὑδάτων πολλῶν· εἶτα ἐπηκολούθησε τὸ, καὶ βροντὴν γενέσθαι ἐκ νεφελῶν καὶ ὑδωρ ῥυῖναι. Κύριος οὖν ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν. Φωνὴ Κυρίου ἐν ἰσχύι. Ὡς περ ἐν τῷ τροχῷ ἡ φωνὴ γίνεται, οὕτως ἐν ἰσχύι ἡ φωνὴ συνίσταται τοῦ Κυρίου. Ὁ γὰρ πάντα ἰσχύων ἐν τῷ ἐνδυναμῶντι αὐτὸν Χριστῷ, οὗτος ἀκούει τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, καὶ ποιεῖ. Φωνὴ οὖν Κυρίου, οὐκ ἐν τῇ ἀσθενείᾳ καὶ ἐκλελυμένῃ ψυχῇ, ἀλλ' ἐν τῇ εὐτόνῳ καὶ ἰσχυρῶς κατεργαζομένη τὸ ἀγαθόν. Φωνὴ Κυρίου ἐν μεγαλοπρεπείᾳ. Ἡ μεγαλοπρέπεια ἀρετὴ ἐστίν ἀκπρεπῶς μεγάλη. Ὁ οὖν πρεπόντως ἀποδιδούς τὰς περὶ τῶν μεγάλων πράξεων ἐνεργείας, ὁ τοιοῦτος ἀκούει μεγαλοπρεπῆς. Ὅταν οὖν ψυχὴ ἀδούλωτος ἢ τῷ φρονήματι τῆς

119 A σαρκὸς, μέγεθος δὲ καὶ ἀξίωμα πρέπον ἑαυτῇ ἐκ τῆς συναισθήσεως τῶν προσόντων αὐτῇ ἀπὸ Θεοῦ ἀναλάβῃ, ἐν ταύτῃ γίνεται ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου. Οἱ οὖν μεγαλοφυσεῖς μὲν ἔχοντες τὰς περὶ Θεοῦ ἐννοίας, ὑψηλῶς δὲ θεωρηχότες τοὺς περὶ κτίσεως λόγους, καὶ δυνηθέντες ἐπὶ ποσὸν γοῦν ἐπιβαλεῖν τῷ ἀγαθῷ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, καὶ προσέτι ἐν ταῖς δαπάναις ἀφειδεῖς, καὶ μεγαλόδωροι ἐν τῷ τὰς τῶν ἀδελφῶν χρείας ἐπανορθοῦσθαι, οὗτοι εἰσιν οἱ μεγαλοπρεπεῖς, ἐν οἷς ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου ἐμπολιτεύεται. Τῷ ὄντι γὰρ ὁ μεγαλοπρεπῆς ὑπερορᾷ πάντα τὰ σωματικά, οὐδενὸς εἶναι ἄξια κρίνων λόγου

τῇ παραθέσει τῶν ἀοράτων. Τὸν μεγαλοπρεπῆ οὐ- B
 δεμία λυπήσει περίστασις· οὐδὲ ὅλως πάθος τι
 αὐτὸν ἐκταράξει, οὐδὲ ἀνθρωπαρίων φάυλων καὶ
 εὐκαταφρονήτων ἁμαρτήματα κινήσει· οὐδὲ ἀκα-
 θαρσία τῆς σαρκὸς αὐτὸν ταπεινίσει. Δυσπρόσιτος
 γάρ ἐστι τοῖς ταπεινωτικοῖς πάθεσιν, οὐδὲ προσβλέ-
 πειν αὐτῷ δυναμένοις διὰ τὸ ὕψος τῆς γνώμης. Λέ-
 γεται δέ τις καὶ Θεοῦ μεγαλοπρέπεια· ὡς τὸ, Ἐ-
 πύρθη ἡ μεγαλοπρέπεια σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν.
 Οἱ οὖν τὰ μεγάλα περὶ Θεοῦ δοξάζοντες, οὗτοι
 ὑπεραίρουσιν αὐτοῦ τὴν μεγαλοπρέπειαν.

Φωνὴ Κυρίου συντρίβοντος κέδρους. Ἡ κέδρος C
 ποτε μὲν ὡς μόνιμον, καὶ στήφειως βέλτιον, καὶ
 εὐώδες, καὶ σκέπην ἱκανὸν παρέχεσθαι παρὰ τῆς
 Γραφῆς ἐπαινεῖται· ποτὲ δὲ ὡς ἄκαρπον καὶ δυσ-
 χαμπὲς διαβάλλεται, ὡς καὶ εἰκόνα πληροῦν τοῦ
 ἀσεβοῦς. Εἶδον γὰρ τὸν ἀσειῇ ὑπερυφούμενον καὶ
 ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Καθ'
 δὲ τὸ σημαινόμενον καὶ νῦν παραλήφθη. Ἡ γὰρ φωνὴ
 τοῦ Κυρίου συντρίβει κέδρους. Ὡς περ γὰρ ἐν τῇ
 μεγαλοπρεπεῖ ψυχῇ γίνεται, οὕτω τοὺς εἰκῇ φυσιο-
 μένους, τοὺς ἐπαίροντας ἑαυτοὺς ἐν τοῖς νομιζομένοις
 ὑψώμασι τοῦ κόσμου τούτου, πλούτου, ἢ δοξης, ἢ
 δυναστείας, ἢ καλλους σώματος, ἢ δυνάμεως, ἢ
 ἰσχύος, συντρίβειν λέγεται. Καὶ συντρίψει Κύριος D
 τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Οἱ τοῖς ἄλλοις πρα-
 γμασιν ἐπιθαίνοντες, καὶ ἀπ' ἐκείνων ἑαυτοῖς τὴν
 ἀλαζονείαν συνάγοντες, οὗτοί εἰσι κέδροι τοῦ Λιβά-
 νου. Ὡς περ γὰρ αἱ κέδροι καθ' ἑαυτὰς οὔσαι ὑψη-
 λαί, τῷ ἐπ' ὅρους ὑψηλοῦ πεφυκέναι, ἐκ τῆς προσ-

θήκης τοῦ ὅρου περιφανέστεραι γίνονται· οὕτω καὶ οἱ τοῖς φθαρτοῖς τοῦ κόσμου πράγμασιν ἐπεριδόμενοι, κέδροι μὲν εἰσι διὰ τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὸ τῆς διανοίας ἔπαρμα, Λιβάνου δὲ κέδροι προσαγορεύονται, διὰ τὸ τῷ ἄλλοτρίῳ ὑψώματι ἐπαγάλλεσθαι, καὶ ὑπὸ γῆς καὶ τῶν γηίνων πραγμάτων, οἷον

Ε ὑπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Λιβάνου, πρὸς ἀλαζονείαν ἐπαίρεσθαι. Οὐ πάσας δὲ τὰς κέδρους συντρίβει ὁ Κύριος, ἀλλὰ τὰς τοῦ Λιβάνου. Ἐπειδὴ γὰρ εἰδωλολατρείας τόπος ὁ Λίβανος, ὅσαι ψυχαὶ ἐπαίρονται κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, αὐταὶ τοῦ Λιβάνου ὀνομάζονται, καὶ συντριβῆς ἀξιοῦνται. Εἰσὶ γάρ τινες κέδροι τοῦ Θεοῦ, αἱ αἱ ἀναδενδράδες τῆς ἀπ' Αἰγύπτου μετατεθείσης ἀμπέλου καλύπτουσιν, ὥς ἐν ψαλμοῖς μεμαθήκαμεν· Ἐκαλύψεν ὄρη ἡ σκιά αὐτῆς, καὶ αἱ ἀναδενδράδες αὐτῆς τὰς κέδρους τοῦ Θεοῦ. Ἐπεὶ οὖν μετὰ τῶν ἄλλων τῶν περὶ Χριστοῦ ἐννοιῶν καὶ ἀμπελος ὁ Κύριος ἡμῶν λέγεται· Ἐγὼ γάρ εἰμι, φησὶν, ἡ ἀμπελος, ὑμῖς τὰ κλήματα· κέδροι εἰσὶ τοῦ Θεοῦ οἱ τέως μὲν ἄκαρποι καὶ πρὸς καῦσιν ἐπιτήδαιοι, ὀπελθόντες δὲ τὴν σκέπην τοῦ

120 Χριστοῦ, καὶ οἰοῦναι ἐνδυσάμενοι αὐτὸν, ἐκ τῆς παρ' ^Α αὐτοῦ χάριτος τὸ ἄκαρπον τῆς ἑαυτῶν ζωῆς συγκαλύπτουσι. Τὰς μὲν οὖν κέδρους τοῦ Θεοῦ ἀναδενδράδες εὐκαρποι περιπλακεῖσαι φυλάττουσι· τὰς δὲ κέδρους τοῦ Λιβάνου συντρίβει ὁ Κύριος. Καὶ λεπυνεῖ αὐτὰς ὡς τὸν μόσχον τὸν Λίβανον. Μνήσθητι τοῦ μόσχου τοῦ ἐν τῇ Ἐξόδῳ, ὃν κατὰ τὴν εἰδωλολατρείαν ἀνέπλασαν, ὃν ἐλέπτυνε Μωϋσῆς καὶ ἐπότισε τὸν λαόν. Ἐκεῖνῳ τοίνυν τῷ μόσχῳ παρ-

πλησίως ὅλον τὸν Λίβανον καὶ τὴν ἐν αὐτῷ κρατοῦ-
 σαν συνήθειαν τῆς εἰδωλολατρείας ἐξαφανίσει. Καὶ
 ὁ ἡγαπημένος ὡς υἱὸς μονοκερώτων. Ὁ μονογενὴς
 Υἱὸς, ὁ διδούς ζωὴν τῷ κόσμῳ, ὅταν μὲν προσφέρῃ B
 θυσίαν καὶ προσφορὰν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῶν
 ἁμαρτιῶν ἡμῶν, καὶ ἄμνός ὀνομάζεται τοῦ Θεοῦ
 καὶ πρόβατον. Ἴδε γάρ, φησὶν, ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ.
 Καὶ πάλιν· Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη. Ὅταν
 δὲ ἀμύνασθαι δέῃ καὶ καθελεῖν τὴν δυναστείαν τὴν
 ἐπιφυομένην τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, ἐκτεθριωμέ-
 νην τινὰ καὶ ἀπηγγιωμένην δύναμιν, τότε υἱὸς μο-
 νοκερώτων ὀνομάζεται. Ζῶον γάρ, ὡς ἐν τῷ Ἰωβ
 μεμαθήκαμεν, ὁ μονόκερὺς ἐστὶν ἄμαχον τὴν
 δύναμιν, ἀνυπότακτον τοῖς ἀνθρώποις. Οὐ γὰρ
 δῆσεις αὐτὸν, φησὶν, ἱμάντι, οὐδὲ κοιμηθήσεται ἐπὶ C
 φάτνης. Καὶ πολλὰ περὶ τοῦ ἐλευθεριάζειν τὸ ζῶον
 καὶ μὴ ὑπείκειν τοῖς ἀνθρώποις ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει
 τῆς προφητείας εἴρηται. Καὶ παρατετῆρηται, ὅτι
 ἐπ' ἀμφοτέρα κέχρηται τῇ εἰκόνι τοῦ μονοκέρωτος
 ἢ Γραφῇ· ποτὲ μὲν ἐπαινετῶς, ἄλλοτε δὲ διαβεβλη-
 μένως. Ῥῦσαι γάρ, φησὶν, ἐκ βομφαίας τὴν ψυχὴν
 μου, καὶ ἀπὸ κεράτων μονοκερώτων τὴν ταπείνωσίν
 μου. Τὸν πολεμοποιὸν λαὸν διαβάλλων ταῦτά φησι
 πρὸς τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ἐπαναστάντα αὐτῷ.
 Πάλιν δὲ, Ὑψωθήσεται, φησὶν, ὡς μονοκέρυτος
 τὸ κέρας μου. Ἔοικεν οὖν διὰ μὲν τὸ ἀμυντικὸν
 τοῦ ζώου ἐπὶ τὴν τῶν χειρόνων εἰκασίαν πολλάκις
 παραλαμβάνεσθαι, διὰ δὲ τὸ ὑψίκερων καὶ ἐλευθέ- D
 ριον πρὸς τὴν τοῦ βελτίονος ἄγεσθαι εἰκασίαν. Καὶ
 ὅλως, ἐπειδὴ τὸ κέρας ὑπὸ τῆς Γραφῆς ἀντὶ τῆς

δόξης πολλαχοῦ παρειλημμένον ἐστὶν εὑρεῖν, ὡς τὸ, Ὑψώσει κέρας λαοῦ αὐτοῦ καὶ τὸ κέρας αὐτοῦ ὑψωθήσεται ἐν δοξῇ· ἢ καὶ ἐπειδὴ τὸ κέρας ἀντὶ δυνάμεως πολλακίς παραλαμβάνεται· ὡς τὸ, Ὑπερασπιστής μου καὶ κέρας σωτηρίας μου· Χριστὸς δὲ Θεοῦ δύναμις· διὰ τοῦτο ὡς ἐν ἔχων κέρας, τούτέστι, μίαν δύναμιν ἔχων τὴν τοῦ Πατρὸς, μονόχερως προσηγόρευται.

Φωνὴ Κυρίου διακόπτοντος φλόγα πυρὸς. Διακόπη
 Ε μὲν καὶ κατὰ τὴν ἱστορίαν τῶν παίδων τῶν τριῶν
 ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ ἡ φλόξ τοῦ πυρὸς, ὅτε ὑπερεξε-
 χύθη μὲν τεσσαρακονταεννέα πῆχεις ἡ κάμιнос,
 ἐνεπύριζε δὲ τοὺς κύκλῳ πάντας· διακοπεῖσα δὲ τῷ
 προστάγματι τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα ἐδέξατο ἐν ἑαυ-
 τῇ, ἡδίοτην ἀναπνοὴν καὶ ἀνάψυξιν, ὥσπερ ἐν σκιᾷ
 τινι φυτῶν, ἐν εἰρηνικῇ καταστάσει παρεχομένη
 τοῖς παισίν. Ἐγένετο γὰρ, φησὶν, ὥσει πνεῦμα
 δρόσου διασυρίζον. Καὶ θαυμαστότερόν γε πολλῶν
 πυρὸς φύσιν διακοπῆναι, ἢ καταδιαιρεθῆναι τὴν
 ἐρυθρὰν θάλασσαν εἰς διατρίσεις. Ἄλλ' ὅμως ἡ
 φωνὴ τοῦ Κυρίου καὶ τὸ συνεχὲς τῇ φύσει καὶ
 121 ἡνωμένον τοῦ πυρὸς διακόπται. Καίτοι ἄτμητον
 Α καὶ ἀδιαίρετον ἐπινοαίαι ἀνθρωπίναις τὸ πῦρ εἶναι
 δεκαῖ, ἀλλ' ὅμως προστάγματι Κυρίου διακό-
 πτεται καὶ διίσταται. Οἶμαι δὲ ὅτι τὸ πῦρ τὸ
 ἡτοιμασμένον εἰς κόλασιν τῷ διαδόλῳ καὶ τοῖς ἀγ-
 γέλοις αὐτοῦ διακόπτεται τῇ φωνῇ τοῦ Κυρίου· ἵνα
 ἐπειδὴ δύο εἰσὶν ἐν τῷ πυρὶ δυνάμεις, ἢ τε καυ-
 στικὴ καὶ ἡ φωτιστικὴ, τὸ μὲν δριμύ καὶ κολα-
 στικὸν τοῦ πυρὸς τοῖς ἀξίοις τῆς καύσεως προσσκο-

μείνη, τὸ δὲ φωτιστικὸν αὐτοῦ καὶ λαμπρὸν τῇ φαι-
 δρότητι τῶν εὐφραινομένων ἀποκληρωθῇ Φωνὴ
 οὖν Κυρίου διακόπτοντος φλόγα πυρὸς καὶ μερίζον-
 τος, ὡς ἀλαμπές μὲν εἶναι τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, Β
 ἀκαυστον δὲ τὸ φῶς τῆς ἀναπαύσεως ἀπομείναι.
 Φωνὴ Κυρίου συσσείλοντος ἔρημον. Ἐπ' εὐεργεσίᾳ
 τῆς ἐρήμου ὁ συσσεισμός αὐτῇ παρὰ τοῦ Κυρίου
 οἰκονομεῖται, ἵνα μεταβαλοῦσα ἀπὸ τοῦ ἔρημος
 εἶναι γένηται γῇ κατοικουμένη, καὶ ἀποθεμένη τὸ
 τῆς ἀτεκνίας ὄνειδος, τῆς πολυπαιδίας λάβῃ τὸν
 ἔπαινον (πολλὰ γὰρ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου, μᾶλλον
 ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα), καὶ τῶν ὑδάτων τοῦ
 πνεύματος πληρωθεῖσα, γένηται ἡ πρὸ τούτου ἔρη-
 μος εἰς λίμνας ὑδάτων. Καὶ συσσεῖσει Κύριος τὴν
 ἔρημον Κἀδης. Οὐ πᾶσαν οὖν ἔρημον ὁ Κύριος
 συσσεῖσει, ἀλλὰ τὴν Κἀδης, τουτέστι, τὸν ἁγια-
 σμόν· Κἀδης γὰρ ἁγιασμός ἐρμηνεύεται. Φωνὴ
 Κυρίου καταρτιζομένη ἑλάφους. Ὁμότημα χρὴ τοῖς Γ
 προάγουσιν ἀποδοθῆναι καὶ τὰ περὶ τοῦ καταρ-
 τισμοῦ τῶν ἐλάφων, ὃν ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου ἐνεργεῖ.
 Ἐπεὶ τοίνυν ἡ ἑλάφος τοιαύτης ἐτυχε τῆς κατα-
 σκευῆς ὡς κρείττων εἶναι τῆς ἐκ τῶν ἑρπετῶν βλά-
 θης, ἀλλὰ καὶ καθαρτήριον αὐτῇ ἐστίν, ὥς φασιν
 οἱ τὰ τοιαῦτα τετηρηχότες, τὸ τῆς ἐχίδνης βρώμα,
 πάντα δὲ τὰ ἰσοδύναμα πρὸς τὴν τῶν πονηρῶν καὶ ἀν-
 τικειμένων δυνάμεων εἰκόνα λαμβάνεται (τοῦ
 Κυρίου λέγοντος, Δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν πατεῖν
 ἐπάνω ὄρεων, καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν
 δύναμιν τοῦ ἔχθρου· καὶ τοῦ φαλμοῦ πάλιν ἐπαγ-
 γελλομένου τῷ προφῆτῃ, ὅτι Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασι-

λίσχον ἐπιθήσῃ)· ἀνάγκη ὅταν ἐλάφου ὄνομα ἀκούω-
 μεν ἐν τῇ Γραφῇ, πρὸς τὴν βελτίονα εἰκόνα τὸν λόγον
 ἔλκειν. Ὅρι γὰρ τὰ ὑψηλὰ ταῖς ἐλάφοις· καὶ, Ἐπι-
 ποθεῖ ἡ ἐλάφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων. Ἐπεὶ
 οὖν καὶ πᾶς δίκαιος ἐν ὑψηλοῖς ἔχει τὴν διατριβὴν,
 Κατὰ σκοπὸν διώκων ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω
 κλήσεως, καὶ πρὸς τὰς ποτίμους πηγὰς ἀνατρέχει,
 τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς θεολογίας ἀναζητῶν. Ἐλκει
 δὲ ἡ ἐλάφος τῇ ἀναπνοῇ τοῦ στόματος τὰ φωλεύον-
 τα τῶν ἱερόλων, καὶ ἀπὸ τῶν καταδύσεων ἐξάγει
 Ε τῇ βίᾳ τοῦ πνεύματος. Ὡς περ οὖν αἰτὸς λέγεται ὁ
 ἅγιος διὰ τὸ μετεωροπόρον, καὶ διὰ τὸ διηρμένον
 ἀπὸ γῆς ἐπὶ πλεῖον· καὶ ὡς πρόβατον διὰ τὸ ἡμερον
 καὶ μεταδοτικὸν ὧν ἔχει· καὶ κριὸς διὰ τὸ ἡγεμο-
 νικόν· καὶ περιστερὰ διὰ τὸ ἄκακον· οὕτω καὶ
 ἐλάφος διὰ τὴν πρὸς τὰ πονηρὰ ἐναντίωσιν. Διὸ
 καὶ ὁ Σολομῶν φησιν· Ἐλάφος φίλιος καὶ πῶλος
 σῶν χαρίτων διμιλείτω σοι· διδάσκων ἡμᾶς τοὺς
 προειρημένους ἐλάφους ἐπιτηδείους εἶναι πρὸς θεο-
 λογίας διδασκαλίαν.

122

Λ

Φωνὴ Κυρίου καταρτιζομένη ἐλάφους Ὅταν οὖν
 ἰδῶμέν τινα ἀνθρώπον Θεοῦ τελειὸν καὶ κατηρτι-
 σμένον, τὴν ἀπο τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ ὠφέλειαν μετα-
 διώκωμεν. Ὅπου γὰρ ἐλάφου παρουσία, φυγαδεύε-
 ται πᾶσα τῶν ἐρπετῶν ἡ κακία. Οὐ γὰρ φέρει τὴν
 ὀσμὴν τοῦ ζώου τὰ ἱερόλα, ὅπου γε καὶ τοῖς κέρασιν
 αὐτῶν ὑποθυμιομένοις ὑποχωρεῖ. Καὶ ἀποκαλύπτει
 ὄρυμους. Πρῶτον ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου καταρτίζεται
 τὰς ἐλάφους· ἔπειτα ἀποκαλύπτει ὄρυμους, τοὺς
 συμφύτους καὶ ἀπὸ ἀγρίας καὶ ἀκάρκου ὕλης πε

πυκνωμένους τόπους, οἷς μάλιστα προσφεύγειν τὰ
 ἰσθόλα πέφυκεν. Ἐπεὶ οὖν ἤδη τετελείωται διὰ τὸν B
 παρὰ τοῦ Κυρίου γενόμενον καταρτισμὸν ἡ ἔλαφος,
 ὃ ταύτη ὁμοιούμενος δίκαιος ἀποκαλύπτει τοὺς
 ὄρυμους, ἵνα γυμνοὶ καὶ ἑτοιμοὶ παραδοθῶσιν οἱ
 φθαρτικοὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν. Καὶ ἐπειδὴ πᾶν ξύλον
 μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκκόπτεται ὑπὸ τῆς ἀξί-
 νης, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται, ἀνγκαιῶς οἱ ὄρυμοὶ
 ἀνακαθαίρονται, αἱ ὑλώδεις ψυχαί, ἐν αἷς, ὥσπερ
 τινὰ θηρία, τὰ ποικίλα πάθη τῶν ἁμαρτιῶν ἐμφω-
 λεύει, ὑπὸ τοῦ λόγου, ὅς ἐστι τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν
 μάχαιραν δίστομον. Ἐπεὶ δὲ πολλοὶ τῶν ἀνθρώ-
 των πεφορτισμένοι ταῖς βιωτικαῖς μερίμναις, οἷόν
 τινα γῆν ἀκανθοφόρον τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἔχουσι, C
 καὶ οὐκ ἔωσιν αὐτάς εἰς τὴν τοῦ λόγου καρποφο-
 ρίαν ἐντρέφισθαι, ἀποκαλύπτει ὁ Κύριος τοὺς ὄρυ-
 μούς, τουτέστι, τὸ ἄσχημον καὶ ἀπρεπὲς καὶ βλα-
 βερὸν τῶν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ φροντίδων, ἵνα τρα-
 νοθέντος τοῦ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ τόπου, μὴ
 ἔχωσιν οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ ἀμαθίας τὰς περὶ τῶν
 πραγμάτων κρίσεις ἐνηλλαγμένας. Πολλοὶ γὰρ τὰ
 μὲν ἀγαθὰ, θταν ἐπίπονα ἤ, κακὰ νομίζουσι· τὰ
 δὲ κακὰ διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτοῖς ἡδονὴν ὡς ἀγαθὰ
 μεταδιώκουσι· καὶ ἀμύθητος ἐν ἀνθρώποις ἡ περὶ
 τὰ τοιαῦτα πλάνη. Ἔστι μὲν οὖν τῆς τῶν ἀγαθῶν
 φύσεως ξύλα καρποφόρα καὶ πᾶσαι κέδροι, D
 πρὸς τὸν αἶνον παραλαμβάνεται· τῶν δὲ κακῶν οἱ
 ὄρυμοί, οὗς, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀπατηθῆναι τοὺς νομίζον-
 τας εὐρήσειν τινὰ καρπὸν χρήσιμον ἐν αὐτοῖς,
 ἀποκαλύπτει καὶ φανεροὶ ἡ τοῦ Θεοῦ φωνή. Καὶ ἐν

τῷ ναῷ αὐτοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν. Ἀκουέτωσαν
 τῶν ῥημάτων τοῦ ψαλμοῦ, καὶ ἐντραπήτωσαν οἱ
 τοῖς μακροῖς λόγοις ἑαυτοὺς ἐπιδιδόντες. Τί φησιν
 ὁ ψαλμός; Ὁ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ γινόμενος, οὐ
 κακολογίαν, οὐ ματαιότητα, οὐκ αἰσχροῦν πρα-
 γμάτων γέμοντα ῥήματα ἀπαγγέλλει, ἀλλ' ἐν τῷ
 ναῷ αὐτοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν. Ἐστήκασιν οἱ ἀπο-
 γραφόμενοι τὰ ῥήματα ἁγίῳ ἄγγελῳ· παρέστιν ὁ
 Ε Κύριος, τὰς διαθέσεις τῶν εἰσιόντων ἐπισκοπῶν. Ἢ
 προσευχὴ ἐκάστου πεφανέρωται Θεῷ· τίς ἐκ δια-
 θέσεως τίς ἐπιστημόνας ἐπιζητεῖ τὰ ἐπουράνια·
 τίς ἀφωστωμένους ἄνθρωποις τοῖς χειλέσι τὰ ῥήματα
 φθέγγεται, ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ πόρρω ἀπέχει ἀπὸ
 Θεοῦ. Κἂν εὐχεται, ὑγίειαν σαρκὸς, καὶ σωματι-
 κὸν πλοῦτον, καὶ δόξαν ἀνθρωπίνην ἐπιζητεῖ. Δεῖ
 δὲ οὐδὲν τούτων, ὡς ὁ λόγος διδάσκει, ἀλλ' ἐν τῷ
 ναῷ αὐτοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν. Οἱ οὐρανοὶ διηγού-
 νται δόξαν Θεοῦ. Ἀγγέλοις ἔργον, δοξολογεῖν Θεόν.
 Πάσῃ τῇ στρατιᾷ τῶν ἐπουρανίων ἐν τούτῳ ἔργον,
 δόξαν ἀναπέμπειν τῷ κτίσαντι. Ἢ κτίσις πᾶσα, ἥ
 τε σιωπῶσα, καὶ ἡ φθεγγομένη, ἥ τε ὑπερκόσμιος,
 123 ἥ τε περίγειος δοξάζει τὸν κτίσαντα. Ἄνθρωποι δὲ
 Α ὀνειροῖ, καταλιπόντες τοὺς οἴκους καὶ ἐπὶ τὸν
 ναὸν συνδραμόντες, ὡς δὴ τι ἑαυτοὺς ὠφελήσαντες,
 οὐχ ὑπέχουσι τὰς ἀκοὰς λόγοις Θεοῦ, οὐ λαμβά-
 νουσιν αἰσθῆσιν τῆς ἑαυτῶν φύσεως, οὐ λυποῦνται
 προληφθέντες ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας· οὐ λυποῦνται
 εἰς μνήμην τῶν ἁμαρτιῶν ἀφικνούμενοι, οὐ τρέ-
 μουσι τὴν κρίσιν· ἀλλὰ μειδῶντες, καὶ τὰς δεξιὰς
 ἀλληλοῖς ἐμβάλλοντες, τόπον μακρολογίας τὸν οἶκον

ποιοῦνται τῆς προσευχῆς, παρακούοντες τοῦ ψαλ-
 μοῦ τοῦ διαμαρτυρομένου καὶ λέγοντος, ὅτι Ἐν τῷ
 ναῷ τοῦ Θεοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν. Σὺ δὲ οὐ μόνον οὐ B
 λέγεις, ἀλλὰ καὶ ἐτέρῳ ἐμπόδιον γίνῃ ἐπιστρέφων
 πρὸς ἑαυτὸν, καὶ τῷ ἰδίῳ θορύβῳ ὑπερηχῶν τὴν
 διδασκαλίαν τοῦ Πνεύματος. Ὅρα μὴ ποτε ἀπέλθῃς,
 ἀντὶ τοῦ μισθὸν λαβεῖν ἐπὶ δοξολογίᾳ, τοῖς τὸ ὄνο-
 μα τοῦ Θεοῦ βλασφημοῦσι συγκαταδικασθεῖς. Ψαλ-
 μὸν ἔχεις, προφητείαν ἔχεις, εὐαγγελικὰ παραγ-
 γέλματα, τὰ τῶν ἀποστόλων κηρύγματα. Ἡ γλῶσσα
 ψαλλέτω, ὁ νοῦς ἐρευνάτω τὴν διάνοιαν τῶν εἰρημέ-
 νων, ἵνα ψάλλῃς τῷ πνεύματι, ψάλλῃς δὲ καὶ τῷ νοῖ.
 Μὴ γὰρ δόξης ἐπιδέεται ὁ Θεός, ἀλλὰ σε βούλεται ἄξιον C
 εἶναι τοῦ δοξασθῆναι. Διότι Ὁ σπεῖρει ἄνθρωπος,
 τοῦτο καὶ θερίσει. Σπεῖρον δοξολογίαν, ἵνα θερίσῃς
 στεφάνους καὶ τιμᾶς καὶ ἐπαίνους ἐν τῇ βασιλείᾳ
 τῶν οὐρανῶν. Ταῦτα οὐκ ἀχρήστως ἐν παρεχθάσει
 εἴρηται εἰς τὸ, Ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ πᾶς τις λέγει
 δόξαν, διὰ τὸ τοὺς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ ἀπαυστα
 γλωσσαλοῦντας καὶ ἀνωφελῶς εἰσιόντας· εἶθε δὲ
 ἀνωφελῶς καὶ μὴ ἐπιβλαβῶς.

Κύριος τὸν κατακλυσμὸν κατοικιεῖ. Κατακλυ-
 σμὸς ὕδατός ἐστιν ἐπίκλυσις ἐξαγνανίζοντος πᾶν τὸ
 ὑποκείμενον, καὶ καθαρίζοντος ἅπαν τὸ προεβρύ-
 πωμένον. Τὴν οὖν τοῦ βαπτίσματος χάριν κατα- D
 κλυσμὸν ὀνομάζει, ὥστε τὴν ἀποπλυναμένην τὰ
 ἡμαρτήματα ψυχὴν, καὶ ἀποκαθηραμένην τὸν πα-
 λαιὸν ἄνθρωπον, ἐπιτηδεῖαν εἶναι λοιπὸν πρὸς κα-
 τοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι. Συνάδει δὲ
 τούτῳ καὶ τὰ ἐν τῷ τριακοστῷ πρώτῳ ψαλμῷ εἰ-

ρημένα. Μετὰ γάρ τὸ εἰπεῖν, ὅτι Τὴν ἀνομίαν μου ἐγνύρισα, καὶ τὴν ἁμαρτίαν μου οὐκ ἐκάλυψα· καὶ τὸ, ὅτι Ὑπὲρ αὐτῆς προσεύχεται πρὸς σέ πᾶς ὅσιος· ἐπήγαγε, Πλὴν ἐν κατακλυσμῷ ὑδάτων πολλῶν πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐγγιούσιν. Οὐ γὰρ ἐγγιούσιν αἱ ἁμαρτίαι τῷ λαβόντι τὸ βάπτισμα τῆς ἀφέσεως

Ε τῶν παραπτωμάτων διὰ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ Πνεύματος. Συγγενές δὲ ταύτῃ καὶ ἐν τῇ προφητείᾳ Μιχαίου εὐρηται· Ὅτι θελητῆς ἐλέους ἐστίν, ἐπιστρέψει καὶ ἐλεήσει ἡμᾶς, καταδύσει τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ ἀπαρβριφήσονται εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης. Καὶ καθιεῖται Κύριος βασιλεὺς εἰς τὸν αἰῶνα. Τῇ λαμπύσῃ ψυχῇ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐνιδρυθεὶς ὁ Θεὸς, οἶοναί θρόνον αὐτὴν ἑαυτῷ ἀπεργάζεται. Κύριος ἰσχύει τῷ λαῷ αὐτοῦ δώσει· Κύριος εὐλογήσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ. Ἀπὸ μὲν τοῦ ἁμαρτωλοῦ λαοῦ ἀφαιεῖ Κύριος ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσιν, τῷ δὲ δικαιοπραγοῦντι δίδωσιν ἰσχύν. Διότι Τῷ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται. Ἐνδυναμωθείς

126 δὲ πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐνέργειαν, ἄξιός

Α γίνεται τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εὐλογίας. Ἔοικε δὲ τελειοτάτῃ τῶν εὐλογιῶν εἶναι ἡ εἰρήνη, εὐσταθέϊά τις οὔσα τοῦ ἡγεμονικοῦ· ὥστε τὸν εἰρηνικὸν ἄνδρα ἐν τῷ κατεστάθαι τὰ ἥθη χαρακτηρίζεσθαι· τὸν δὲ πολεμούμενον ὑπὸ τῶν παθῶν μήπω τῆς ἀπὸ Θεοῦ εἰρήνης μετεσχηλάναι, ἣν ὁ Κύριος ἔδωκε τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, ἦτις Ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς ψυχὰς τῶν ἀξίων. Ταύτην καὶ ὁ ἀπόστολος ἐκπύχεται ταῖς Ἐκκλησίαις, λέγων· Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη. Γένοιτο οὖν ἡμῖν κα-

λῶς ἀγωνισαμένοις, καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς καταστρεψαμένοις, ὃ ἐστὶν ἐχθρὰ εἰς Θεόν, ἐν Β
γαληνιώσει καὶ ἀκύμονι καταστάσει τῆς ψυχῆς γενομένης, εἰρήνης ἡμεῖς υἱοὺς χρηματίζεσθαι, καὶ τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ μετασχεῖν ἐν εἰρήνῃ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ διὰ παντός, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΘ΄ ΨΑΛΜΟΝ.

Ψαλμὸς ᾠδῆς τοῦ ἐγκαινισμοῦ τοῦ οἴκου Δαβίδ. c

Ψαλτήριον μὲν τροπικῶς, καὶ ὄργανον ἡρμοσμένον μουσικῶς εἰς ὕμνους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἡ τοῦ σώματός ἐστι κατασκευή· ψαλμὸς δὲ αἱ διὰ τοῦ σώματος πράξεις, αἱ εἰς δόξαν Θεοῦ ἀποδιδόμεναι, ὅταν ὑπὸ τοῦ λόγου ἡρμοσμένου μηδὲν ἐκμελὲς ἀποτελῶμεν ἐν ταῖς κινήμασιν. Ἡ δὲ ᾠδή ἐστὶν, ὅσα θεωρίας ἔχειται ὑψηλῆς καὶ θεολογικῆς. Ὡστε ὁ ψαλμὸς λόγος ἐστὶ μουσικὸς, ὅταν εὐρύθμως κατὰ τοὺς ἀρμονικοὺς λόγους πρὸς τὸ ὄργανον κρούηται. Ἡ δὲ ᾠδή φωνὴ ἐκμελὲς ἀποδιδόμενη ἐναρμονίως, χωρὶς τῆς συνηχίσεως τοῦ ὁργάνου. Ἐνταῦθα τοίνυν ἐπειδὴ ἐπιγέγραπται, Ψαλμὸς ᾠδῆς, ἡγοῦμεθα τὴν ἀκολουθοῦσαν πρᾶξιν τῇ θεωρίᾳ τὸν λόγον αἰνίσσεσθαι. Οὗτος δὲ ὁ ψαλμὸς τῆς ᾠδῆς, κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν, τοῦ ἐγκαινισμοῦ τοῦ οἴκου περιέχει τινὰς λόγους. Καὶ εἴκει κατὰ μὲν τὸ σωματικόν,

- ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Σολομῶντος ἀνεγερθέντος τοῦ περιβόητου ναοῦ ὁ λόγος διεξοδεύεσθαι, πρὸς τὸ ψαλτήριον μελωδούμενος· κατὰ δὲ τὸ νοητὸν, τὴν ἐνσωμάτωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σημαίνειν, καὶ τὸν ἔγκαινισμὸν τοῦ καινῶς καὶ παραδόξως αὐτοῦ κατασκευασθέντος οἴκου, τὴν ἐπιγραφὴν δηλοῦν. Πολλὰ γὰρ εὗρομεν ἐν τῷ ψαλμῷ τούτῳ ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου ἀπαγγελλόμενα. Ἡ τάχα οἶκον νοῆσαι προσήκει τὴν οἰκοδομουμένην ὑπὸ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν· καθὼς καὶ ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ γράφει· Ὅτι εἰδῆς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἧτις ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος.
- Ἐγκαινισμὸν δὲ τῆς Ἐκκλησίας ὑποληπτέον τὴν ἀνακαίνωσιν τοῦ νοοῦ, τὴν διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος γινομένην τοῖς καθ' ἓνα τῶν συμπληρουμένων τῶ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἔστι δὲ ἡ θεία καὶ μουσικὴ ἁρμονία, οὐ περιέχουσα τινὰς λόγους ἀκοῇ εὐφραίνοντας, ἀλλὰ καταστέλλοντας
127. ^Α καὶ καταπραΰνοντας τὰ ἐνοχλοῦντα πνεύματα ταῖς εὐεπηρεάστοις ψυχαῖς· Ὑψώσω σε, Κύριε, ὅτι ὑπέλαβες με, καὶ οὐκ εὐφρανὰς τοὺς ἔχθρους μου ἐπ' ἐμέ. Πῶς δὲν τοῖς ὑψηλοῖς κατοικῶν ὑφούται ὑπὸ τῶν τὴν ταπεινὴν γῶραν λαχόντων; εἰ γὰρ ὁ Θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σὺ ἐν τῇ γῇ κάτω, τίνι ἂν τρόπῳ τὸν Θεὸν ὑψώσεις; Τί οὖν βούλεται τῷ προφήτῃ ἡ ἐπαγγελία; ἡ μήποτε ὑψοῦσθαι λέγεται ὑπὸ τῶν μεγάλα καὶ θεοπρεπῆ νοεῖν περὶ αὐτοῦ δυναμένων, καὶ ἐν τῷ βιοῦν εἰς
- Β δόξαν Θεοῦ; Ὁ μὲν οὖν ἀπεύδων μετ' ἐπιστήμης ἐπὶ τὴν μακαριότητα, ὑψοῖ τὸν Θεόν· ὁ δὲ τὴν

ἐναντίαν τρεπόμενος, ὃ μὴδὲ θέμις εἰπεῖν, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ τὸν Θεὸν ταπεινοῖ.

Καὶ πᾶσαν δὲ ἀρμόζουσαν τοῖς πράγμασιν ἡμῶν κατάστασιν οἷονεὶ περιτιθεμεν τῷ Θεῷ. Διὰ τοῦτο νυσταζόντων ἡμῶν καὶ νωθρῶς ἐνεργούντων, ὕπνου λέγεται ὁ Θεός, ἀναξίους ἡμᾶς κρίνων τῆς ἐπισκοπούσης ἡμᾶς ἐγρηγόρσεως αὐτοῦ. Ἐπειδὴν δέ ποτε αἰσθομενοι τῆς ἐκ τοῦ ὕπνου βλάβης εἰπώμεν· Ἀνάστηθι, Ἰνα τί ὕπνοῖς, Κυριε; Οὐ νυστάξει, οὐδὲ ὕπνώσει τότε ὁ φυλάσσων τὸν C Ἰσραήλ. Καὶ ἄλλοι τινὲς οἷονεὶ ἀποστρέφουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ αἰσχροὺν ὧν ποιοῦσι καὶ ἀνάξιον τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Θεοῦ· οἱ μεταμεληθέντες λέγουσιν, Ἰνα τί τὸ πρόσωπόν σου ἀποστρέφεις; Καὶ ἄλλοι παρὰ τούτους εἰσὶν οἱ ἐκβληθέντες τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ, καὶ οἷονεὶ λήθην αὐτῷ ἐμποιοῦντες ἑαυτῶν· οἵτινες λέγουσιν, ὅτι Ἐπιλανθάνη τῆς πτωχείας ἡμῶν, καὶ τῆς θλίψεως ἡμῶν. Καὶ ἀπαξιαπλῶς, τὰ ἀνθρωποπαθῶς λεγόμενα περὶ Θεοῦ, ἀνθρωποὶ ἐργάζονται, τοιοῦτον ἑαυτοῖς ποιοῦντες τὸν Θεόν, οἷον αὐτὸς ἑαυτὸν ἕκαστος προευντρεπίζει. Ὑψώσω σε οὖν, Κύριε, ὅτι ὑπέλαβές με, καὶ οὐκ εὐφρανas τοὺς ἐχθρούς H μου ἐπ' ἐμέ· μὴδὲν ταπεινὸν μὴδὲ χαμαιῆζελον ἐπὶ τοῦ βίου μου φέρων. Καὶ πόθεν μοι ἡ τοῦ ὕψους ἐνυπάρχει δύναμις; Ἐπειδὴ σύ με προλαβὼν ὑπέλαβες. Ἐμφαντικῶς εἶρηκε τὸ, Ὑπέλαβες, ἀντὶ τοῦ, ἐμετεώρισάς με, καὶ ἰνώτερον τῶν κατεπανισταμένων με ἐποίησας. Οἷονεὶ παῖδά τινα ἀπείρως ἔχοντα πρὸς τὸ νήχεσθαι, τῇ χειρὶ

τις ὑπολαβὼν μετεωρότερον ἄγει τοῦ ὕδατος. Ὁ
 οὖν ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἀνανεύσας ἀπὸ τοῦ
 πτώματος, οὕτως ὑπὸ εὐγνωμοσύνης διὰ τῶν ἀγα-
 θῶν ἔργων ὑψωσιν ἐπαγγέλλεται τῷ Θεῷ. Ἡ
 Ε ὥσπερ τινὰ παλαιστήν ἀσθενοῦντα ὑποστηρίξας τις
 ἀπὸ τοῦ κινδυνευομένου πτώματος, καὶ ἐπανιότη-
 ρον ποιήσας τοῦ συμπαλαίοντος, τῷ μὲν τῆς νίκης
 παρέσχε τὴν ἀφορμὴν, τοῦ δὲ τὴν ἐπὶ τῷ πτώ-
 ματι αὐτοῦ εὐφροσύνην ἀφείλετο. Οὐχὶ δὲ αἱ θλί-
 ψεις, αἱ δοκιμασίαι ἔνεχεν προσαγόμεναι τοῖς
 ἁγίοις, εὐφροσύνην τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν τοῖς ἀορά-
 τοις προξενούσιν· ἀλλ' ὅταν ἀπχορευώσωμεν θλι-
 βόμενοι, καὶ στενοχωρηθῶσιν ἡμῶν οἱ λογισμοί,
 128 ἀπειρηκῶτων ἡμῶν πρὸς τὸ πυκνὸν τῶν κακώ-
 Α σεων, τότε εὐφραίνονται καὶ κροτοῦσι καὶ ἐπι-
 χαίρουσιν. Οἷον ἐπὶ τοῦ Ἰωβ. Ἀπολωλέκει τὴν
 κτῆσιν· τέκνων ἐστέρητο· ἰχῶρας αὐτῷ καὶ σκώ-
 ληκας ἡ σὰρξ ἀπέζεσεν· οὐπω τοῦτο εὐφροσύνη
 τῷ ἀντιπάλῳ. Εἰ δὲ ἐνδοὺς πρὸς τὰ ἐπίπονα εἰ-
 ρήκει τι θύσφημον ῥῆμα κατὰ τὴν συμβουλήν τῆς
 γυναικός, τότε ἂν εὐφράνθησαν οἱ ἐχθροὶ ἐπ'
 αὐτῷ. Τοῦτο καὶ ἐπὶ Παύλῳ πεινῶντι, καὶ δι-
 ψοῖντι, καὶ γυμνητεύοντι, καὶ κολαφιζομένῳ, καὶ
 κοπιῶντι, καὶ ἀστατοῦντι· οὐκ εὐφραίνεται ὁ
 ἐχθρός· τὸ ἐναντίον μὲν οὖν, συνετρίβετο βλέπων
 οὕτω τὰ ἀγωνίσματα φέροντα, ἵσπερ λέγειν αὐτὸν
 καταφρονητικῶς· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγά-
 πης τοῦ Χριστοῦ;

Β Κύριε ὁ Θεός μου, ἐκέκραξα πρὸς σέ, καὶ ἴάσω
 με. Μακάριος ὁ τὴν ἐν τῷ βάθει πληγὴν λαυτοῦ

γνωρίζων, ὥστε δύνασθαι τῷ ἱατρῷ προσιέναι καὶ λέγειν, Ἰασσί με, Κύριε, ὅτι ἐταραχθῇ τὰ ὀστέ μου· καί, Ἐγὼ εἶπα, Κύριε, ἔλεξόν με, ἴασαι τὴν ψυχὴν μου, ὅτι ἤμαρτον σοι. Ἐνταῦθα μέντοι εὐχαριστία ἐστὶν ὑπὲρ τῆς ἐπαχθείσης αὐτῷ ἱατρείας· Κύριε γάρ, φησὶν, ὁ Θεός μου. Οὐ πάντων Θεὸς ὁ Θεός, ἀλλὰ τῶν οἰκειωθέντων αὐτῷ διὰ τῆς ἀγάπης Θεὸς γάρ Ἀβραάμ, καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ Θεὸς Ἰακώβ. Εἰ δὲ πάντων ἦν Θεός, οὐκ ἂν ἐκείνοις ὡς ἐξαίρετον τοῦτο προσεμαρτυρεῖτο. Καὶ πάλιν ὁ Ἰακώβ, Ἐβδόμησέ σε, ὁ Θεὸς ὁ ἐμός. Καὶ Θωμᾶς μετὰ τὴν πληροφορίαν κατασπαζόμενος τὸν Δεσπότην, Ὁ Κύριός μου, φησί, καὶ ὁ Θεός μου. Ἐνδιαθέτος οὖν ἡ φωνὴ ἡ, Κύριε ὁ Θεός μου, καὶ πρέπουσα τῇ προφητικῇ καταστάσει. Ἐκέκραξα πρὸς σέ, καὶ ἴασω με. Οὐδὲν ἐγένετο μέσον τῆς ἐμῆς φωνῆς καὶ τῆς σῆς χάριτος, ἀλλ' ὁμοῦ τε ἐκέκραξα, καὶ προσῆλθεν ἡ ἴασις Ἐτι γὰρ λαλοῦντός σου, φησὶν, ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι. Μεγάλα οὖν δεῖ φθέγγεσθαι εὐχόμενον τῷ Θεῷ, ἵνα ταχεῖα ἡμῖν ἐπανατεῖλῃ ἡ ἴασις. Κύριε, ἀνήγαγες ἐξ ἄδου τὴν ψυχὴν μου. Περὶ ταύτης τῆς ἰάσεως εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ ὁ κατελθὼν μὲν ἐξ ἀσθενείας εἰς ἄδην, ἀνα- 1) χθεὶς δὲ ἀπὸ τοῦ ἄδου διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν καταπαλαίσαντος τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου. Ἐσωσάς με ἀπὸ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον· Πολλαχοῦ μὲν οἱ λάκκοι ὀνομάζονται τὰ ὑπόγεια ὀρύγματα, εἰς φυλακὴν δεσμίων ἐπιτετηδευμένα. Οὕτω γὰρ εἴρηται ἐν τῇ Ἐξόδῳ· Ἀπὸ

πρωτοτόκου Φαραώ, ἕως πρωτοτόκου τῆς ἰχμα-
 λωτίδος τῆς ἐν τῷ λάκκῳ. Ἀλλὰ καὶ τὸν Ἰερεμίαν
 εἰς λάκκον ἐνέβαλον· καὶ τὸν Ἰωσήφ ὑπὸ τοῦ φθό-
 νου οἱ ἀδελφοὶ λάκκῳ ἐναπέκλεισαν ὕδωρ μὴ ἔχοντι.
 Ἐκάστη οὖν πρᾶξις ἣ ἐπὶ τὰ κάτω ἡμᾶς κατὰγει,
 Ε βιβνύουσα ἡμᾶς διὰ τῆς ἁμαρτίας, ἣ ἐπὶ τὰ ἄνω
 κουφίζει, πτεροῦσα ἡμᾶς πρὸς τὸν Θεόν. Ἐσωσας
 οὖν ἐμὲ πρότερον ὄντα ἐν βίῳ πονηρῷ, χωρίσας
 ἀπὸ τῶν καταδαινόντων εἰς τὸν ἐσκοτισμένον καὶ
 κατεψυγμένον τόπον. Τοῦτο οὖν ἐστὶ τὸ, Ὑπέλαβές
 με. Τουτέστιν, ἐπανήγαγές με ἀπὸ τῆς εἰς τὸ κάτω
 φορᾶς, ὥς μὴ δοῦναι καιρὸν ἐπεφρανθῆναί μοι τοὺς
 ἐχθρούς. Ὁ οὖν ἀλλαχοῦ εἴρηκεν, ὅτι Καταρτιζό-
 μενος τοὺς πόδας μου ὥσει ἐλάφου, καὶ ἐπὶ τὰ
 ὑψηλὰ ἰστῶν με, τὴν εἰς τὰ ὑψηλὰ ἐπάνοδον
 λάκκου ἀπαλλαγὴν καὶ ὑπόληψιν ὀνομάζει. Ψά-
 λατε τῷ Κυρίῳ, οἱ ὅσοι αὐτοῦ. Οὐκ εἴ τις
 τῷ στόματι προσφέρει τὰ τοῦ ψαλμοῦ ῥήματα,
 οὗτος ψάλλει τῷ Κυρίῳ· ἀλλ' ὅσοι ἀπὸ καρδίας
 127 καθαρᾶς ἀναπέμπουσι τὰς ψαλμωδίας, καὶ ὅσοι
 Α εἰσὶν ὅσοι, σώζοντες τὴν πρὸς Θεὸν δικαιοσύνην,
 οὗτοι δύνανται ψάλλειν τῷ Θεῷ τοῖς ῥυθμοῖς τοῖς
 πνευματικοῖς ἀρμοζόντως ἀκολουθοῦντες. Πόσοι
 ἀπὸ παρνείας ἐστᾶσιν ἐνταῦθα, πόσοι ἀπὸ κλο-
 πῆς; Ποιοὶ δόλον, πόσοι ψευδολογίαν ἐν ταῖς καρ-
 δίαις κρύπτοντες; Ψάλλειν οἶονται, τῇ ἀληθείᾳ μὴ
 ψάλλοντες. Ὅσιον γὰρ καλεῖ πρὸς ψαλμολογίαν
 ὁ λόγος. Οὐ δύναται δένδρον πονηρὸν καρπὸς ἀγα-
 θὸς ποιεῖν, οὐδὲ καρδίᾳ πονηρᾷ ῥήματα ζωῆς ἐκ-
 βαλλεῖν. Ποιήσατε οὖν τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τοὺς

καρπούς αὐτοῦ καλοὺς Καθαράτε τὰς καρδίαις, ἵνα καρποφορῇτε τῷ πνεύματι, καὶ ὀνηθῇτε ὅσοι γινόμενοι ψάλλειν συνετῶς τῷ Κυρίῳ

Καὶ ἐξομολογεῖσθε τῇ μνήμῃ τῆς ἁγιωσύνης Β αὐτοῦ. Οὐκ εἶπεν, ἐξομολογεῖσθε τῇ ἁγιωσύνῃ αὐτοῦ, ἀλλὰ, Τῇ μνήμῃ τῆς ἁγιωσύνης αὐτοῦ· τουτέστιν, εὐχαριστεῖτε. Ἡ γὰρ ἐξομολόγησις ἐνταῦθα ἀντὶ εὐχαριστίας λαμβάνεται. Εὐχαριστεῖτε οὖν, ὅτι ἐν μνήμῃ τῆς ἁγιωσύνης αὐτοῦ ἐγένεσθε· οἱ πρότερον διὰ τὸ ἐμβαθύνειν τῇ κακίᾳ, καὶ ταῖς ἀκαθαρσίαις τῆς σαρκὸς ἐμμεσύνεσθαι, εἰς λήθην ἤλθετε τῆς ἁγιωσύνης τοῦ ποιῆσαντος ὑμᾶς. Ὑπὲρ οὖν τοῦ ἐξίλασμοῦ τῶν ἡμαρτημένων, ἐξομολογεῖσθε C περὶ τῶν οὐ/ ὑγιῶς ὑμῖν προπεπραγμένων. Ὅτι ὄργῃ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ, καὶ ζωῇ ἐν τῷ θελήματι αὐτοῦ. Πρότερον εἶπε τὸ σκυθρωπὸν, ὄργην ἐν τῷ θυμῷ τοῦ Θεοῦ· εἶτα τὸ χαϊδρύτερον, τὴν ζωὴν ἐν τῷ θελήματι αὐτοῦ. Δοκεῖ ταυτολογία εἶναι τοῖς μὴ δυναμένοις τῆς ἀκριβείας τῶν σημαινομένων ἐφάπτεσθαι, τοῦ προφήτου λέγοντος ὄργην εἶναι ἐν τῷ θυμῷ τοῦ Θεοῦ, ὡς τοῦ αὐτοῦ ὄντος ὄργῃς καὶ θυμοῦ· πλεῖστον δὲ τὸ διάφορον. Θυμὸς μὲν γάρ ἐστιν ἡ κρίσις τοῦ ἐπα/υῆναι τὰδε τινὰ τὰ σκυθρωπά τῇ ἀξίᾳ· ὄργῃ δὲ ὁ πόνος ἤδη, καὶ ἡ κόλασις ἡ ἀπὸ τοῦ δικαίου κριτοῦ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀδικίας ἐπαγομένη. Ἀπὸ παραδείγματος δὲ D σαφέστερον ὁ λόγος γενήσεται. Συμειωσάμενος ὁ ἱατρὸς τὸ φλεγμαῖνον μέρος καὶ ὑπουλον, ἐγκρίνει τὴν τομὴν ἀναγκαίαν εἶναι· τῷ κάμνοντι. Τοῦτο θυμὸν ὀνομάζει ἡ Γραφή. Μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῷ βοι-

ὀφείματι κρίσιν τοῦ ἱατροῦ, ἐπακολουθεῖ λοιπὸν ἡ ἐνέργεια εἰς ἔργον ἄγουσα τὰ κριθέντα, καὶ ὁ σί-
 ὁρρος τέμνων καὶ ὁδύνην ἐμποιῶν τῷ διακοπτο-
 μένῳ. Τοῦτο ὁργὴ Θεοῦ ὠνόμασται. Ἐλθέ τίνυν
 ἐπὶ τὸ προκειμενον, καὶ εὐρήσεις τὸ ἀκολουθῶν τῆς
 ἐννοίας Ὅτι ὁργὴ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ. Τιμωρία,
 κατὰ τὸ δίκαιον κρίμα τοῦ Θεοῦ. Ζωὴ δὲ ἐν τῷ

- 1 Θελήματι αὐτοῦ Τι οὖν φησιν; Ὅτι ὁ μὲν θέλει
 ὁ Θεός, τοῦτό ἐστι, πάντας μετέχειν αὐτοῦ τῆς
 ζωῆς· τὰ δὲ περιστατικά, οὐκ ἐν τῷ θελήματι αὐ-
 τοῦ ἐνεργεῖται, ἀλλὰ τῇ ἀξίᾳ τῶν ἡμαρτηκότων
 ἐπάγεται. Τὴν μὲν οὖν ζωὴν ὁ Θεὸς τῷ ἰδίῳ θελή-
 ματι ἐκάστῳ χαρίζειται, τὴν δὲ ὁργὴν αὐτὸς ἐκα-
 στος ἐαυτῷ θησαυρίζει. Ἐν ἡμέρᾳ ὁργῆς καὶ ἀπο-
 καλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ. Σύνηθες δὲ
 τῇ Γραφῇ προτάσσειν τὰ σκυθρωπὰ τῶν χρηστο-
 τέρων· διότι ἡδίων ἐστὶν ἡ ἀπόλαυσις, προκαθη-
 γησαμένων αὐτῆς τῶν λυπούντων. Ἐγὼ γὰρ ἀπο-
 κτενῶ, φησὶ, καὶ ζῆν ποιήσω. Δευτέρα ἡ εὐεργεσία
 μετὰ τὴν κόλασιν. Πατάξω, καὶ γὰρ ἰάσομαι. Αὐτὸς
 γὰρ ἀλγεῖν ποιεῖ, καὶ πάλιν ἀποκαθίστησιν· ἔπαισει,
 123
 Α καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἰάσαντο. Προλαμβάνει τὰ κα-
 κῶντα, ἵνα μονιμώτεραι ἡμῖν αἱ χάριτες γένων-
 ται, σφοδρῶς ἀντιποιηθέντων ἡμῶν τῆς φυλακῆς
 τῶν δοθέντων. Τὸ ἐσπέρας αὐλισθήσεται κλαυθμὸς,
 καὶ εἰς τὸ πρῶτ' ἀγαλλίασις. Μνήσθητι τοῦ καιροῦ
 τοῦ κατὰ τὸ πάθος τοῦ Κυρίου, καὶ εὐρήσεις τὰ
 σημαινόμενα. Ἐσπέρας γὰρ ηὐλίσθη κλαυθμὸς τοῖς
 μαθηταῖς τοῦ Κυρίου, ὅτε ἔβλεπον αὐτὸν ἐπὶ τοῦ
 σταυροῦ κρεμáμενον· τὸ δὲ πρῶτ' ἀγαλλίασις, ὅτε

μετὰ τὴν ἀνάστασιν διέτρεχον μετὰ χαρᾶς ἀλλή-
 λοις διδόντες τὰ εὐαγγέλια τῆς ὀπτασίας τοῦ Κυρίου.
 Ἡ τάχα καὶ καθολικῶς ἐσπέρα ὁ αἰὼν οὗτος λέγε-
 ται, ἐν ᾧ οἱ μακαρίως κλαύσαντες, τῆς πρωίας B
 ἐπελθούσης, παρακληθήσονται. Μακάριοι γὰρ οἱ
 πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Μακάριοι
 οἱ κλαίοντες, ὅτι αὐτοὶ γελάσουσιν. Οἱ οὖν τὰς
 ἡμέρας τοῦ αἰῶνος τούτου ἐπὶ συντελείᾳ ἤδη ὄντος,
 καὶ πρὸς τὰς ἑαυτοῦ δυσμὰς ἀποκλίνοντος, ἐν τῷ
 ἀποκλαίειν τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας διαγαγόντες,
 οὗτοι τῆς ἀληθινῆς ἐκείνης πρωίας ἐπελθούσης
 ἀγαλλιάσονται. Οἱ σπεύροντες γὰρ ἐν δάκρυσιν νῦν
 ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι· ὁτλησὼν πρὸς τὸ μέλλον.

Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου, οὐ μὴ σαλευθῶ
 εἰς τὸν αἰῶνα. Ὡσπερ πόλεως ἐστὶν εὐθηνία ἡ τῶν C
 ὠνίων κατ' ἀγορὰν ἀφθονία· καὶ χώραν εὐθη-
 νεῖσθαι λέγομεν τὴν πολλοὺς εὐφορήσασαν τοὺς
 καρπούς· οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς τίς ἐστὶν εὐθηνία
 τῆς πεπληρωμένης παντοδαπῶν ἔργων· ἦν πρῶτον
 μὲν γεωργηθῆναι δεῖ φιλοπόνως, καὶ τότε ταῖς
 ἀφθόνοις τῶν οὐρανίων ὑδάτων ἐπιβροίαις πιανθῆ-
 ναι, ὥστε καρποφορῆσαι ἐν τριάκοντα, καὶ ἐν ἐξή-
 κοντα, καὶ ἐν ἑκατὸν, καὶ τυχεῖν τῆς εὐλογίας τῆς
 λεγούσης, Εὐλογημένοι αἱ ἀποθῆκαί σου, καὶ τὰ
 ἐγκαταλείμματά σου. Ὁ οὖν αἰσθανόμενος τῆς ἑαυ- D
 τοῦ βεβαιότητος, πεποιθότως ἐρεῖ, καὶ διαβεβαιώ-
 σεται μὴ περιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ ἀνταγωνιζομένου,
 ὡς ἀγρὸς πλήρης, ὃν εὐλόγησε ὁ Κύριος. Κύριε,
 ἐν τῷ θελήματί σου παρέσχου τῷ κάλλει μου δύ-
 ναμιν. Οἱ περὶ τὴν ἐξέτασιν τοῦ περὶ ἀρετῶν λόγου

- κατατριβέντες, τὰς μὲν τῶν ἀρετῶν ἐκ θεωρημάτων ἔρασαν συνεστάναι, τὰς δὲ ἀθεωρήτους· οἷον, φρόνησιν μὲν ἐκ θεωρημάτων συνεστάναι, ἐν τῷ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν τόπῳ· σωφροσύνην δὲ ἐκ τοῦ περὶ τῶν αἰρετῶν καὶ φευκτῶν· δικαιοσύνην δὲ ἐκ
1. τοῦ περὶ τῶν ἀπονεμητέων καὶ οὐκ ἀπονεμητέων· καὶ ἀνδρείαν ἐκ τοῦ περὶ δεινῶν καὶ οὐ δεινῶν· κάλλος δὲ καὶ ἰσχὺν ἀθεωρήτους εἶναι ἀρετὰς, ἐπακολουθούσας ταῖς ἐκ θεωρημάτων. Κατὰ γὰρ τὴν συμμετρίαν καὶ ἁρμονίαν τῶν τῆς ψυχῆς θεωρημάτων, ἔνιοι τῶν σοφῶν νενοήκασιν τὸ κάλλος· κατὰ δὲ τὸ ἀποτελεστικὸν τῶν ὑποβαλλομένων ἐκ τῶν θεωρητικῶν ἀρετῶν, τὴν ἰσχὺν νενοήκασιν.
- 129 Πλὴν ἵνα καὶ κάλλος ἐπιγένηται τῇ ψυχῇ, καὶ
- ^A δύνάμεις τῶν δεόντων ἐπιτελεστική, θείας εἰς τοῦτο χάριτος χρῆζομεν. Ἰὼς τοίνυν ἄνω εἶρηκεν, "Ὅτι ζῶν ἐν τῇ θελήματι αὐτοῦ· οὕτω νῦν ὑφοῖ τὸν Θεὸν διὰ τῆς εὐχαριστίας λέγων, ὅτι Ἐν τῇ θελήματί σου παρέσχου τῷ κάλλει μου δύναμιν. Καλὸς μὲν γὰρ ἦμην κατὰ τὴν φύσιν· ἀσθενὴς δὲ διὰ τὸ ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ὄφρεως νεκρωθῆναι τῷ παραπτώματι. Τῷ οὖν κάλλει μου, ὃ παρὰ σοῦ ἔλαβον ἐκ τῆς πρώτης κατασκευῆς, προσέθηκας δύναμιν τὴν τῶν δεόντων πρακτικὴν. Καλὴ μὲν οὖν πᾶσα ψυχὴ ἡ
- ^B ἐν συμμετρῷ τῶν οἰκείων δυνάμεων θεωρουμένη κάλλος δὲ ἀληθινόν, καὶ ἐρασμιώτατον, μόνῳ τῷ τὸν νοῦν κεκαθαρμένῳ θεωρητῶν, τὸ περὶ τὴν θείαν καὶ μακαρίαν φύσιν. Οὗ δ' ἐνατενίσας ταῖς μαρμαρυγαῖς καὶ ταῖς χάρισι, μεταλαμβάνει τι ἀπ' αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τινος βαφῆς, αἴγλην τινὰ ἀνθηρὰν

εἰς τὴν οἰκείαν ὄψιν ἀναγρωννύμενος. Ὅθεν καὶ Μωυσῆς τῇ μετ' αὐτὸν φένοι τῷ κάλλους ἐκείνου ἐν τῷ ὁμιλεῖν Θεῷ, ἐδιδάσθη τὸ πρόσωπον. Ὁ οὖν αἰσθη-
 μένος τῆς ἑαυτοῦ ἀρετῆς, τὴν εὐχαριστικὴν ταυτην
 ἀφίξει φωνήν· Κύριε, ἐν τῷ θελήματί σου παρέ-
 σχον τῷ κάλλει μου δύναμιν. Ὡς περ δὲ ταῖς θειο-
 ρητικαῖς ἀρεταῖς ἀθεώρητοι ἀκολουθοῦσι, τό τε κάλ- C
 λος καὶ ἡ δύναμις, οὕτως εἰσὶ τινες κακίαι ἀθεώ-
 ρητοι, ἥ τε αἰσχροσύνη καὶ ἡ ἀσθένεια. Τί γὰρ αἰ-
 σρότερον καὶ εἰδεχθέστερον ψυχῆς ἐμπαθοῦς; Ἴδε
 μοι τὸν θυμούμενον, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ἀγριότητα.
 Θέασαι τὸν λυπούμενον, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ταπεινὸν
 καὶ συμπεπτωκὸς τῆς ψυχῆς. Τὸν δὲ λαγνείαις ἢ
 γαστριμαργίαις ὑποπεπτωκότα, ἢ φόβοις ἐκτοημέ-
 νον, τίς ἂν καὶ προσβλέψαι ἀνάσχοιτο; διαβαινού-
 σης μέχρι τῶν περάτων τοῦ σώματος τῆς κατὰ
 ψυχὴν διαθέσεως· ὥς περ οὖν καὶ τὰ ἴχνη τοῦ
 κάλλους τῆς ψυχῆς ἐν τῇ καταστάσει τοῦ ἁγίου δια- D
 φαίνεται. Προνοητέον τοίνυν τοῦ κάλλους ἡμῖν, ἵνα
 καὶ ὁ νομφίος Λογὸς ἀποδεξάμενος ἡμᾶς εἴπῃ, Ὅλη
 καλὴ ἡ πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί.

Ἀπέστρεψας δὲ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ ἐγενήθη
 τεταραχμένος. Ἔως μὲν ὅτε, φησὶν, αἱ ἀκτίνες
 τῆς ἐπισκοπῆς σου ἐπέλαμπόν μοι, ἐν εὐσταθεῖ
 καταστάσει καὶ ἀταράχῃ διῆγον· ἐπειδὴ δὲ ἀπέ-
 στρεψάς σου τὸ πρόσωπον, τὸ ἐμπαθὲς καὶ τεθορυ-
 βημένον τῆς ψυχῆς ἀπηλέγχθη. Ἀποστρέφειν δὲ
 λέγεται τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον ὁ Θεὸς, ὅταν ἐν τοῖς
 τῶν περιστάσεων καιρῶν ἐκδότους ἀφίῃ τοῖς πει- E
 ρασμοῖς, ἐπὶ τὸ γνωσθῆναι τὸ εὐτονον τοῦ ἀγωνιζο-

μένου. Ἐὰν οὖν ἡ εἰρήνη ἡ ὑπερέρουσα πάντα νοῦν
 φρουρήσῃ τὰς καρδίαις ἡμῶν, θανάμεθα τὴν παρα-
 γλὴν καὶ τὴν σύγχυσιν τῶν παθῶν διαφυγεῖν. Ἐπει
 οὖν ἀντίκειται τῷ μὲν θελήματι τοῦ Θεοῦ ἡ ἀπο-
 στραφή, τῷ δὲ κάλλει καὶ τῇ ὡραιότητι καὶ τῇ
 δυνάμει ἡ παραγλή· εἴη ἂν ἡ παραγλή αἴσχος καὶ
 ἀσθένεια ψυχῆς, ἐκ τῆς ἀπὸ Θεοῦ αλλοτριώσεως
 ἐγγινομένη. Ἐλθόμεθα οὖν αἰετὶ ἐπιλάμπειν ἡμῖν τὸ
 πρόσωπον τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐν καταστάματι ὤμεν
 110 ἱεροπρεπεῖ, καὶ πρᾶοι, καὶ παντὶ τρόπῳ ἀτάραχοι
 Ἀ ἐκ τῆς πρὸς τὰ καλὰ ἐτοιμοτήτος Ἡτοιμάσθητι γάρ,
 φησί, καὶ οὐκ ἐταράθῃς. Πρὸς σέ, Κυριε, κε-
 κράξομαι, καὶ πρὸς τὸν Θεόν μου δεηθήσομαι. Πολ-
 λάκις εἴρηται περὶ τοῦ κεκραγένοι πρὸς Κύριον, ὅτι
 μονου τοῦ μεγάλα καὶ ἐπουράνια ἐπιθυμούντός ἐστι
 το κράζειν. Εἰ δέ τις μικρὰ καὶ ἐπιγεια αἰτοίῃ τὸν
 Θεόν, μικρὰ καὶ ταπεινὰ κέχρηται τῇ φωνῇ, μὴ
 φθανούσῃ εἰς ὕψος, μηδὲ ἐρχομένη εἰς τὰς ἀκοὰς
 τοῦ Κυρίου. Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου, ἐν τῷ
 καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν; Τί, φησί, ἐκέ-
 κραξα; καὶ περὶ τίνος ἐδεήθην πρὸς σέ τὸν Κύριόν
 μου καὶ τὸν Θεόν μου; Τίς μοι γρεία, φησί, σαρ-
 120 κὸς εὐπαθείας καὶ αἵματος πλήθους, μέλλοντος θσον
 οὐδέπω παραζήδουσθαι τῇ κοινῇ διαλύσει τοῦ σώμα-
 τος; Ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλα-
 γωγῶ, μὴ πως εὐεκτοῦντος καὶ ὑπερζέοντός μοι τοῦ
 αἵματος, ἀφορμὴ πρὸς ἁμαρτίαν ἢ πολυσαρκία γέ-
 νηται. Μὴ κολάκευέ σου τὴν σάρκα ὑπνοῖς καὶ λου-
 τροῖς καὶ μαλακοῖς στρώμασιν, αἰετὶ ἐπιλέγων τὸ
 ῥῆμα τοῦτο· Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου, ἐν τῷ

καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν; Τί περιέπεις τὸ μικρὸν ὕστερον φθαρησόμενον; τί καταπιάνεις σεαυτὸν καὶ περισαρκοῖς; *Ἡ ἀγνοεῖς ὅτι ὅσω παχυτέραν τὴν σάρκα σεαυτῷ ποιεῖς, τοσούτῳ βαρύτερον τῇ ψυχῇ κατασκευάζεις τὸ δεσμωτήριον; Μὴ ἔξομολογήσεται σοι ἰχθῦς, ἣ ἀναγγελεῖ τὴν ἀλήθειάν σου; Πῶς γὰρ ὁ χοικὸς ἄνθρωπος καὶ σάρκινος ἔξομολογήσεται σοι τῷ Θεῷ; πῶς δὲ καὶ ἀναγγελεῖ τὴν ἀλήθειαν ὃ μῆτε μαθήμασι καιρὸν δοὺς, καὶ ἐν τοσούτῳ βάρει τῆς σαρκὸς τὸν νοῦν ἑαυτοῦ συγχλωσμένον ἔχουσιν; Διὰ τοῦτο τοίνυν ἐκτίκω μου τὴν σάρκα, καὶ ἀφειδῶ τοῦ αἵματος, ὅπερ εἰς σάρκα πέφυκε μεταπήγνυσθαι, ἵνα μηδὲν μοι ᾖ πρὸς ἔξομολόγησιν ἢ πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας κατανόησιν ἐμποδίζον.

Ἦκουσε Κύριος, καὶ ἠλέησέ με; Κύριος ἐγενήθη βοηθός μου. Μετὰ τὸ διηγήσασθαι τίνα ἦν ὁ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκέκραξεν, εὐθὺς αἰσθόμενος τῆς ἀντιλήψεως τοῦ Θεοῦ, παρορμῶν ἡμᾶς πρὸς τὴν τῶν ὁμοίων αἴτησιν, Ἦκουσε, φησὶ, Κύριος, καὶ ἠλέησέ με· Κύριος ἐγενήθη βοηθός μου. Εὐχώμεθα οὖν καὶ ἡμεῖς, καὶ κρᾶζωμεν τὴν πνευματικὴν βοήθην, αἰτούμενοι τὰ μεγάλα, μὴ ἀντιποιούμενοι τῆς σαρκὸς (Οἱ γὰρ ἐν σαρκὶ ὄντες, Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται), ἵνα καὶ ἡμῶν ἐπακούσῃ ὁ Κύριος, ἐλεήσας ἡμῶν τὸ ἀσθενεῖν, καὶ τῆς θείας βοηθείας ἀπολαύσαντες καὶ ἡμεῖς εἴπωμεν, Ἔστρεψας τὸν κοπιτόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί. Οὐ τῇ τυχύσῃ ψυχῇ ἢ ἀπὸ Θεοῦ χαρὰ ἐγγίνεται, ἀλλ' εἴ τις πολλὰ τὴν ἁμαρτίαν τὴν ἑαυτοῦ ἀπεκλάυσατο, Ε

ἰσχυροῖς ὀδυρμοῖς καὶ θρήνοις διηνεχέσιν, ὥς ἐπὶ
 τεθνεῶτι ἑαυτῷ κοπετὸν ἐποιήσατο, τοῦ τοιοῦτου ὁ
 κοπετὸς εἰς χαρὰν στρέφεται. Ὅτι δέ ἐστιν ἐπαι-
 νετῶς κόψασθαι, δηλοῦσιν οἱ ἐν ταῖς ἀγοραῖς καθή-
 μενοι παῖδες, οἱ λέγοντες, Ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ
 οὐκ ἐκόψασθε· ὑλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχή-
 σασθε. Ἔστι δέ ὁ αὐλὸς ὄργανον μουσικὸν πνεύ-
 ματι συνεργῶ πρὸς τὴν μελωδίαν χρώμενον. Διόπερ
 οἶμαι πάντα ἅγιον προφήτην αὐλὸν τροπικῶς ὀνο-
 μαζεσθαι, διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κίνησιν.
 Διόπερ, φησὶν, Ἠλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσα-
 σθε. Οἱ γὰρ προφητικοὶ λόγοι προτρέπονται ἡμᾶς
 ἐπὶ τὴν εὐρυθμον τῆς ἁγίας προφητείας ἐνέργειαν,
 111 ἣτις εἴρηται ὀρχησις. Ἀλλὰ καὶ θρηνοῦσιν ἡμῖν οἱ
 Α προφῆται, εἰς κοπετον ἡμᾶς προκαλούμενοι, ἵνα
 εἰς συναίσθησιν ἔλθοντες ἐκ τῶν προφητικῶν λόγων
 ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν ἁμαρτήμασι, καταπενθίσωμεν
 ἡμῶν τὴν ἀπώλειαν, ἐν κόποις καὶ μόθοις τὴν
 σάρκα ἡμῶν καταπιέσαντες. Ἐν τοιούτῳ ταῖνυν πε-
 ριρρήγνυται μὲν τὸ πενθικὸν ἔνδυμα, δ καταπενθῶν
 ἑαυτοῦ τὴν ἁμαρτίαν περιβάλετο. Περιτίθεται δέ
 αὐτῷ ὁ χιτὼν τῆς εὐφροσύνης, καὶ τὸ ἱμάτιον τοῦ
 σωτηρίου, τὰ φαιδρὰ ταῦτα καὶ γαμικὰ ἐνδύματα,
 οἷς ὁ κεκοσμημένος ἐκ τοῦ νυμφῶνος οὐκ ἐκβληθή-
 σεται. Διέρρηξας τὸν σάκκον μου, καὶ περιέξωσάς
 Β με εὐφροσύνην. Συνεργὸς εἰς μετάνοιαν ὁ σάκκος,
 ταπεινώσεως ὑπάρχων σύμβολον. Πάλαι γὰρ ἂν
 ἐν σάκκῳ, φησὶ, καὶ σποδῷ καθήμενοι μετενόησαν.
 Ἐπεὶ δέ ὁ ἀπόστολος ἀνασκεκαλυμμένῳ προσώπῳ
 τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφοῦται ἀπο δόξης εἰς δό-

ξαν, τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ χάριν ἀπὸ τοῦ Κυρίου
 ἰδίαν λέγει δοξαν. Ὅπως ἂν ψάλλῃ σοι ἡ δοξα μου.
 Δοξα δικαίου, το πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ. Ὁ οὖν ψαλ-
 λων τῷ πνεύματι, λεγέτω, Ὅπως ἂν ψάλλῃ σοι ἡ
 δοξα μου, καὶ οὐ μὴ κατακυγῶ. Οὐκέτι μὲν, φησὶ,
 ποιήσω ἄξια τοῦ κατακυγῆσθαι καὶ κατακεντεῖσθαι
 τὴν καρδίαν ἐπὶ τῇ ὑπομνήσει τῆς ἁμαρτίας μου.
 Κύριε ὁ Θεός μου, εἰς τὸν αἰῶνα ἑξομολογήσομαί C
 σοι· ἀντὶ τοῦ εὐχαριστήσω. Ἐπειδὴ γὰρ ἔδωκάς
 μοι τὴν ἐκ τῆς μετανοίας συγγνώρῃσιν, καὶ ἐπανά-
 γαγές με εἰς δόξαν, τὴν ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων αἰ-
 σχύνην περιελὼν, διὰ τοῦτο εἰς πάντα τὸν αἰῶνα
 ἑξομολογήσομαί σοι. Τί γὰρ ἂν γένοιτο τοσοῦτον
 χρόνου διάστημα, ὃ τῇ ἐμῇ ψυχῇ λήθην τῶν τηλι-
 λούτων εὐεργεσιῶν ἐμποιῆσαι δύνησεται;

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΒ΄. ΨΑΛΜΟΝ D

Ἀγαλλιάσθε, δίκαιοι, ἐν Κυρίῳ· τοῖς εὐθέσι
 πρέπει αἴνεσις.

Συνήθης τῇ Γραφῇ τῆς ἀγαλλιάσεως ἡ φωνή,
 παιδοροτάτην τινὰ καὶ περιχαρῆ κατὰστασιν τῆς ψυ-
 χῆς ἐπὶ τοῖς ἀξίοις εὐθυμίας ἐμφαίνουσα. Ἀγαλλιᾶ-
 σθε, οὖν, δίκαιοι, ἐν Κυρίῳ· μὴ ὅταν ὑμῖν εὐθη-
 νῇται τὰ κατὰ τὸν οἶκον· μὴ ὅταν εὐεκτήτῃτε τῷ
 σώματι· μὴ ὅταν αἱ ἀρουραὶ πληθύνωσι καρπῶν
 παντοδαπῶν· ἀλλ' ὅτι Κύριον ἔχετε· τοιοῦτον μὲν
 τὸ κάλλος, τοιοῦτον δὲ τὴν ἀγαθότητα, τὴν σοφίαν

- Ε - ροιούτον. Ἀρκεῖτω ὑμῖν ἡ ἐπ' αὐτῷ εὐφροσύνη. Καὶ
 οἰκεν ὁ μετ' εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς ἐπαγαλλόμενός
 τινι τῶν περισπουδᾶστων, οὕτως ἀγαλλιᾶν ἐπ'
 αὐτῷ. Διὸ τοὺς δικαίους παρορμᾷ ὁ λόγος αἰσθά-
 νεσθαι μετὰ τοῦ ἀξιώματος, ὅτι τοιοῦτου Δεσπότης
 δοῦλοι εἶναι κατηξιώθησαν, καὶ ἐπαγάλλεσθαι αὐ-
 τοῦ τῇ δουλείᾳ μετὰ χαρᾶς ἀμυθῆτου καὶ σκιρτ-
 μάτων, τῆς καρδίας οἶονεὶ πηδώσης τῷ ἐνθουσια-
 σμῷ τῆς ἀγάπης τοῦ ἀγαθοῦ. Εἰ ποτέ σου τῇ καρδίᾳ
 οἶονεὶ φῶς ἐμπεσόν, ἀθρόαν Θεοῦ ἐννοιαν ἐνεποίη-
 σε, καὶ περιέλαμψε σου τὴν ψυχὴν, ὥστε ἀγαπῆσαι
 122
 Α μὲν τὸν Θεόν, καταφρονῆσαι δὲ κόσμου καὶ τῶν
 σωματικῶν πάντων, ἐκ τῆς ἀμυδρᾶς ἐκείνης καὶ
 βραχείας εἰκόνας γνῶρισον τὴν ὅλην τῶν δικαίων
 κατάστασιν, ὁμαλῶς καὶ ἀδιακόπως τὴν ἐπὶ τῷ
 Θεῷ εὐφροσύνην κατορθούντων. Σοὶ μὲν γὰρ ἐμ-
 πίπτει ποτὲ σπανίως ἐκείνο τὸ ἀγαλλίσμα κατ' οἰ-
 κονομίαν Θεοῦ, ἵνα σε διὰ μικροῦ γεύματος εἰς
 ὑπόμνησιν ἀγάγῃ οἶων ἐστέρησαι. Τῷ δὲ δικαίῳ
 διαρκὲς ἐστὶν ἡ θαῖα καὶ ἐπουράνιος εὐφροσύνη, διό-
 τι ἅπαξ αὐτῷ ἐνοικεῖ τὸ Πνεῦμα· πρῶτος δὲ Καρ-
 πὸς τοῦ Πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη.
 Ἀγαλλιᾶσθε οὖν, δίκαιοι, ἐν Κυρίῳ. Οἶονεὶ τόπος
 Β χωρητικός ἐστὶ τῶν δικαίων ὁ Κύριος· ἐν ᾧ τὸν γε-
 νόμενον πᾶσα ἀνάγκη εὐθυμεῖσθαι καὶ ἐνευφραίνε-
 σθαι. Γίνεται καὶ ὁ δίκαιος τόπος τῷ Κυρίῳ, λαμ-
 βάνων αὐτὸν ἐν ἐξυτῷ. Ὁ μὲν ἀμαρτάνων δίδωσι
 τόπον τῷ διαβόλῳ, παρακύων τοῦ λέγοντος, Μηδὲ
 δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ· καὶ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ,
 Ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῇ ἐπὶ σέ, τό-

πον σου μὴ ἀφῆς. Ἐν αὐτῷ οὖν γενόμενοι τῷ Κυ-
ρίῳ, καὶ καθόσον ἔσμεν δυνατοὶ, κατοπτεύοντες
αὐτοῦ τὰ θαυμάσια, οὕτω συναγάγωμεν ἐκ τῆς θει-
ρίας ταῖς καρδίαις ἡμῶν εὐφροσύνην. Τοῖς εὐθέσι
πρέπει αἰνεσις. Ὡς περ σχολιὸς ποῦς ὀρθῶ ὑποδή-
ματι οὐκ ἐναρμόζεται· οὕτως οὐδὲ καρδίαις ἐνδι-
στροφόις ἡ αἰνεσις τοῦ Θεοῦ ἐπιπρέπει. Διὰ τοῦ C
το, ὁἴμαι, ὡς οὐ πρόποντος τῷ στόματι τῶν δαι-
μόνων τοῦ περὶ τοῦ Σωτῆρος λόγου, ἀφαιρεῖται
αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν, ἵνα μὴ φανερόν αὐτὸν ποιή-
σῃσι. Καὶ τῷ Πύθωνι ὁ Παῦλος ἐπιτιμᾷ, ἵνα μὴ
ἀπὸ ἀκαθάρτου ὁ ἅγιος συνίστηται. Τοιοῦτον καὶ τὸ,
Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ
τὰ δικαιώματά μου. Φιλοτιμώμεθα οὖν φυγεῖν πᾶν
σχολιὸν ἔργον καὶ στραγγαλιῶδες, καὶ κατορθώ-
σωμεν ὡς εὐθῇ κανόνα τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ τὸ κρι-
τήριον τῆς ψυχῆς, ἵνα γενομένοις ἡμῖν εὐθέσιν ἐπι-
τρέψῃ ἡ αἰνεσις τοῦ Κυρίου. Ὡς περ γὰρ ὁ τὴν
ἁμαρτίαν καθηγησάμενος ὄφις σχολιὸς λέγεται, καὶ D
ἐπάγεται ἡ τοῦ Θεοῦ μάχαιρα ἐπὶ τὸν δράκοντα
τὸν ὄφιν τὸν σχολιὸν, ὅτι πολλὰς ἐκκλίσεις καὶ
ἐκτροπὰς ἐν τῇ πορείᾳ ποιεῖται. Συρόμενος γὰρ ὁ
ὀλκὸς τοῦ ὄφεως ἀνωμάλως τῇ γῇ ἐπισύρεται, ἄλ-
λως ὁρμώντων τῶν ἐμπροσθεν, καὶ πλαγίως ἐφε-
πομένων τῶν ἐξῆς, καὶ πάλιν τῶν οὐραίων πρὸς τὸ
ἐναντίον ἀπονευόντων. Ὡστε ὁ μὲν τῷ ὄφει ἐπό-
μενος σχολιὸν καὶ ἀνώμαλον καὶ ἐναντιωμάτων γέ-
μοντα τὸν βίον ἑαυτοῦ ἐπιδείξεται· ὁ δὲ ὀπίσω Κυ-
ρίου τοῦ Θεοῦ πορευόμενος εὐθείας ποιεῖται τὰς
τρίβους, καὶ ὀρθὰς τὰς τροχιάς τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Εὐθὺς γὰρ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ εὐθύτητας εἶδε
 Ε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ἐὰν δύο κανόνες ἀλλήλοις πα-
 ρατεθῶσιν, ἡ εὐθύτης αὐτῶν συναρμόζει ἀλλήλοις·
 ἐὰν δὲ διάστροφον ξύλον κανόνι παρατεθῇ, ἀσυνάρ-
 μοστον εὐρίσκεται τῷ ὀρθῷ τὸ στρεβλόν. Ἐπεὶ οὖν
 εὐθὺς ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ αἵνεσις, εὐθείας χρεῖα καρ-
 δίας, ἵνα ἐπιπρεψῇ αὐτῇ καὶ ἐφαρμόσῃ ὁ αἶνος.
 Εἰ δὲ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν
 Πνεύματι ἁγίῳ, πῶς ἂν ἐνέγκῃς τὸν αἶνον, μὴ ἔχων
 τὸ εὐθὲς πνεῦμα ἐγκαινισθὲν ἐν τοῖς ἐγκάτοις σου;

Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ ἐν κιθάρα, ἐν ψαλτη-
 ρίῳ δεκαχορδίῳ ψάλατε αὐτῇ. Πρότερον ἐν κιθάρα
 δεῖ ἐξομολογήσασθαι τῷ Κυρίῳ· τουτέστι, τὰς διὰ
 τοῦ σώματος ἐνεργείας ἀποδοῦναι ἐναρμονίως. Ἐπει-
 113 ὃ ἡ γὰρ ἐν τῷ σώματι ἡμάρτομεν, ὅτε παρεστή-
 Α σαμεν τὰ μέλη ἡμῶν δοῦλα τῇ ἁμαρτίᾳ εἰς τὴν
 ἀνομίαν, τῷ σώματι καὶ ἐξομολογησώμεθα, τῷ αὐ-
 τῷ κεχρημένοι ὀργάνῳ πρὸς τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἁμαρ-
 τίας. Ἐλοιδορήσας; Εὐλόγησον. Ἐπλεονέκτησας;
 Ἀπόδος. Ἐμεθύσθης; Νήστευσον. Ἰλαζονεύσω,
 Ταπεινώθητι. Ἐφρόνησας; Παρακάλεσον. Ἐφόνευ-
 σας; Μαρτύρητον· ἢ τὰ ἰσχυροποιῦντα τῷ μαρτυ-
 ρίῳ, διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, σεαυτοῦ τὸ σῶμα κά-
 κωσον. Καὶ τότε μετὰ τὴν ἐξομολογησιν ἄξιός ἐστι ἐν
 ψαλτηρίῳ δεκαχορδίῳ ψαλλεῖν τῷ Θεῷ. Δεῖ γὰρ
 πρότερον κατορθῶσαι τὰς διὰ τοῦ σώματος ἐνε-
 ρείας, ὥστε ἁρμονίως τῷ θείῳ λόγῳ ἀποτελεῖν,
 καὶ οὕτως ἐπὶ τὴν θεωρίαν τῶν νοητῶν ἀναβῆναι.
 Β Ὡς ἀλτῆριον γὰρ τάχα ὁ νοῦς εἴρηται ὁ τὰ ἄνω ζη-
 τῶν, διὰ τὸ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὀργάνου τούτου

τὴν ἡγοῦσαν δύναμιν ἐκ τῶν ἁνωθεν ἔχειν. Τὰ μὲν οὖν τοῦ σώματος ἔργα οἶονεῖ κάτωθεν ἐξομολογεῖται τῷ Θεῷ· τὸ δὲ διὰ τοῦ νοῦ ἐπαγγελλόμενα μυστήρια τὰς ἀφορμὰς ἁνωθεν ἔρει, οἶονεῖ ἐνηχουμένου διὰ τοῦ πνεύματος. Ὁ τοίνυν ἐπὶ πάσας τὰς ἐντολάς ἐπιβλέπων, καὶ οἶονεῖ συνηθίαν αὐτῶν καὶ συμωνίαν ποιῶν, οὗτος ἐν δεκαχορδῷ ψαλτηρίῳ ψάλλει τῷ Θεῷ, διὰ τὸ ἄλλα εἶναι τὰς γενικὰς ἐντολάς κατὰ τὴν πρώτην τοῦ νόμου παράδοσιν γεγραμμένας. Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ᾄσμα καινόν. Τοῦτέστι, μὴ ἐν τῇ παλαιότητι τοῦ γράμματος, ἀλλ' ἐν τῇ καινοτητι τοῦ πνεύματος λατρεύετε τῷ Θεῷ. Ὁ μὴ σωματικῶς ἐκλαμβάνων τὸν νομὸν, ἀλλὰ τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ γνωρίζων, οὗτος ᾄδει τὸ καινὸν ᾄσμα. Διότι τὸ μὲν παλαιούμενον καὶ γηράσκον τῆς διαθηκῆς διέβη· τὸ δὲ καινὸν καὶ ἀνανεούμενον ᾄσμα ἡμᾶς τῆς τοῦ Κυρίου διδασκαλίας διεδέξατο, ἣτις ἀνακαινίζει ἡμῶν, ὡς αἰτοῦ, τὴν νεότητα, ὅταν φθείρωμεν μὲν τὸν ἔξω ἄνθρωπον, ἀνακαινώμεθα δὲ ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. Ἀλλὰ καὶ ὁ τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, αἰεὶ ἑαυτοῦ καινότερος γίνεται. Ὡστε ὁ αἰεὶ καινότερος ἑαυτοῦ γινόμενος καινότερον ᾄσμα ᾄδει τῷ Θεῷ. Καινότερον δὲ ἢ τὸ παράδοξον ὑπὸ τῆς συνηθείας λέγεται, ἢ τὸ προσφάτως παρελθὸν εἰς τὴν γένεσιν. Ἐάν τε οὖν τὸν θαυμάσιον τρόπον καὶ πᾶσαν τὴν φύσιν ὑπερβαίνοντα τῆς ἐνανθρωπήσεως διηγῇ τοῦ Κυρίου, καινότερον ᾄσμα καὶ ξένον ᾄδεις· ἐάν τε τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀνανέωσιν τοῦ παντὸς κόσμου τοῦ ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας παλαιωθέντος διεξίης, καὶ τὰ τῆς ἀνα-

στάσεως ἀπαγγέλλης μυστήρια, καὶ οὕτω καινὸν καὶ πρόσφατον ἴδεις τὸ ἄσμα.

Καλῶς ψάλατε αὐτῷ ἐν ἀλαλαγμῷ Ἀκούετε τοῦ παραγγέλματος. Καλῶς ψάλατε· ἀμετεωρίστῃ τῇ
 Ε διανοίᾳ, εἰλικρινεῖ τῇ διαθέσει. Ἐν ἀλαλαγμῷ ψά-
 λατε. Ὡς περ τινὲς καλοὶ στρατιῶται μετὰ τὰ νι-
 κητήρια τὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀνενέγκατε ὕμνους
 τῷ αἰτίῳ τῆς νίκης. Θαρσεῖτε, φησὶν, ἐγὼ νανί-
 κηκα τὸν κόσμον. Τίς ἀνθρώπων ἱκανὸς ἀντιστρα-
 τεύσασθαι τῷ πονηρῷ, ἐὰν μὴ τῇ σκέπῃ τοῦ ἀρ-
 χιστρατήγου τῆς δυνάμεως προσφυγόντες, ἐκείθεν
 ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῷ πίστεως βάλωμεν ἡμῶν τὸν
 ἐχθρὸν, καὶ τοξεύσωμεν; Καλῶς οὖν ψάλατε ἐν ἀλα-
 λαγμῷ. Ἔστι δὲ ὁ ἀλαλαγμὸς φωνὴ τις ἀναρθρος,
 συμφώνως ἡλλήλοις τῶν συνασπιζόντων ἐν τῷ πο-
 λέμῳ συνεπηχούτων. Ἐν συμφωνίᾳ οὖν καὶ ἐν συμ-
 πνοίᾳ, καὶ τῇ διὰ τῆς ἀγάπης ἐνώσει ψάλατε. Τί
 134 οὖν δεῖ ψάλλοντας λέγειν; Ὅτι εὐθὺς ὁ λόγος τοῦ
 Α Κυρίου. Διὰ τοῦτο πρότερον τοὺς εὐθεῖς καλεῖ πρὸς
 τὴν αἴνεσιν, ἐπειδὴ εὐθὺς ἐστὶ καὶ ὁ μέλλων δοξά-
 ζεσθαι Λόγος ὁ τοῦ Κυρίου, ὁ ἐν ἀρχῇ ὢν πρὸς τὸν
 Θεόν, καὶ Θεὸς ὢν. Εὐθὺς οὖν ὁ Πατήρ· εὐθὺς ὁ
 Υἱός· εὐθὺς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ πάντα τὰ ἔργα
 αὐτοῦ ἐν πίστει. Τί ἐστὶν ὃ λέγει; Ἔργον ὁ οὐρα-
 νὸς, ἔργον ἡ γῆ, ἔργον ἡ θάλασσα, ὁ ἀήρ, τὰ ἀψυ-
 χα πάντα, τὰ ἐμφυχα, τὰ λογικὰ, τὰ ἄλογα. Πῶς
 οὖν ἐν πίστει πάντα; Ποία πίστις ἐν τοῖς ἀψύ-
 χοις; ποία πίστις ἡ τῶν ἀλόγων; Ποία δὲ πίστις
 ἐν τῷ λίθῳ; ποία δὲ πίστις ἐν τῷ κυνί; Οὔτε
 ἀψυχον, οὔτε ἄλογον ἐν πίστει. Ἡ μέντοι ἀπό-

φασις οὐδὲν ὑπεξέλετο, ἀλλὰ πάντα περιεί- B
 ληφεν εἰποῦσα, Πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πίστει.
 Τί οὖν ἐστὶν ὃ λέγει; Ἐάν τε οὐρανὸν, φησὶν, ἰδῆς,
 καὶ τὴν ἐν αὐτῷ τάξιν, πίστεώς ἐστιν ὁδηγός· δεί-
 κνυσι γὰρ τὸν τεχνίτην δι' ἑαυτοῦ· ἐάν τε τὰς περὶ
 τὴν γῆν διακοσμήσεις, πάλιν καὶ διὰ τούτων αὔξε-
 ταί σοι ἡ περὶ τὸν Θεὸν πίστις. Οὐ γὰρ σαρκίνοις
 ὀφθαλμοῖς καταμαθόντες τὸν Θεὸν, πεπιστεύκαμεν
 εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ τῇ τοῦ νοῦ δυνάμει διὰ τῶν ὀρυ-
 μένων τὸν ἀόρατον καθορῶμεν. Πάντα οὖν τὰ ἔργα
 αὐτοῦ ἐν πίστει. Κἂν τὸν λίθον καταμάθῃς, ἔχει καὶ
 αὐτός τινα τῆς δυνάμεως τοῦ πεποιηκότος ἀπόδει-
 ξιν· κἂν μύρμηκα, κἂν ἐμπίδα, κἂν μέλισσαν. C
 Πολλάκις καὶ ἐν τοῖς μικροτάτοις ἡ σοφία τοῦ δη-
 μιουργοῦ διαφαίνεται. Ὁ γὰρ οὐρανὸν διαπλώσας,
 καὶ τὰ ἄπλετα μεγέθη τῶν πελάγων ἀναχέας, οὗτός
 ἐστὶν ὃ καὶ τὸ λεπτότατον κέντρον τῆς μελίσης
 κοιλάνας ὥσπερ αὐλὸν, ὥστε δι' αὐτοῦ τὸν ἰὸν ἀπο-
 χειῖσθαι. Πάντα οὖν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πίστει. Μηδὲν
 σοι ἀπιστίας ἐφόδιον ἔστω. Μὴ εἴπῃς, ὡς ἔτυχε,
 γέγονε τοῦτο, καὶ αὐτομάτως ἀπῆντησε τόδε. Οὐδὲν
 ἄτακτον, οὐδὲν ἀόριστον, οὐδὲν εἰκῇ γενομένον, αὐ-
 δὲ ὡς ἔτυχε φερόμενον ἐν τοῖς οὕσιν. Ἡ, κακὴ συν-
 τυχία, ἦ, πονηρὰ ὥρα. Ἀπαιδεύτων αἰτᾶται αἱ φω-
 ναί. Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἐν D
 ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἄνευ τοῦ θεοῦ θελήματος.
 Πόσαι αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς; Μία αὐτῶν οὐκ ἐστὶν
 ἐπιλελησμένη. Ὅρας τὸν θεῖον ὀφθαλμόν, ὡς οὐδὲν
 τῶν μικροτάτων τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ διαφεύγει;
 Ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν ὁ Κύριος· τοῦ ἐλέους

κυρίου πλήρης ἡ γῆ. Εἰ γὰρ ἑαυτὴν ὑπέθηκεν ἡ
 τοῦ Θεοῦ χρισις, ἀποτίμους ἔμειν κατὰ τῆς αἰτίας
 ἡμῶν ἀποδίδοντας πρὸς ἃ ἐπεγχετο, ποῖα ἦν ἐλ-
 πὶς, τίς ἀνέσθαι τοῖς πάντων. Ὡς δὲ ἀγαπᾷ ἐλε-
 μοσύνην καὶ κρίσιν Οὐκ εἶ τάρεδρον ἑαυτῷ τὴν
 ἐλεημοσύνην περισάμενος, καὶ προβλήθουσαν τῷ
 β² βασιλικῷ τῆς χρισεως θρόνῳ, οὕτω παρῃται εἰς κρί-
 σιν ἕκαστον. Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσας, Κύριε,
 Κύριε, τίς ὑποστήσεται; Οὔτε ἡ ἐλεημοσύνη ἀκρι-
 τος, οὔτε ἡ χρισις ἀνελεῖται. Πρὸ τῆς χρισεως οὗν
 ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην, καὶ μετὰ τὴν ἐλεημοσύνην
 ἐργεταὶ ἐπὶ τὴν κρίσιν. Ταῦτα δὲ ἀλλήλοις συνέ-
 ζευκται, ὁ ἔλεος μετὰ τῆς χρισεως· ἵνα μήτε ὁ ἔλεος
 μονος χαλνοτητα ἐμποιῇ, μήτε μόνη ἡ χρισις
 ἀπόγνωσιν ἐνεργάσῃται. Βούλεται σε εἰεῖσαι, καὶ
 τοῖν ἑαυτοῦ οἰκτιρισμῶν μεταδοῦναι ὁ κριτής· ἀλλ'
 ἔὰν εὗρη σε μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ταπεινὸν, συντε-
 τριμμένον, πολλὰ μετακλύσαντα ἐπὶ τοῖς πονηροῖς
 ἔργοις, τὰ γενόμενα κρυφῇ ἀνεπαίσχυντως δημο-
 σιεύσαντα, δεηθέντα ἀδελφῶν συγκαμεῖν σοι πρὸς
 τὴν ἵατιν, ὅπως ἐλεεινὸν σε γενόμενον ἔὰν ἴδῃ,
 135 A ἄφρονόν σοι τὴν ἑαυτοῦ ἐλεημοσύνην ἐπιχορηγεί·
 ἔὰν δὲ καρδίαν ἀμετανοήτων, φρόνημα ὑπερήφανον,
 ἀπιστίαν τοῦ αἰῶνος τοῦ μέλλοντος, ἀφοβίαν τῆς
 κρίσεως, τότε ἀγαπᾷ ἐπὶ σοὶ τὴν κρίσιν. Ὡς γὰρ
 ἱατρός ἐμμελής καὶ φιλόανθρωπος καταντλήμασι πρό-
 τερον καὶ περιπλάσμασιν ἀπαλοῖς πειρᾶται κατα-
 στείλαι τὸ οἶδημα· ἐπὰν δὲ ἴδῃ ἀνενδότως καὶ
 σκληρῶς ἀντιτυποῦντα τὸν ὄγκον, ξίφος τὸ ἔλαιον
 καὶ τὴν μαλακὴν ἀγωγὴν, αἰρεῖται λοιπὸν τὴν τοῦ

σιόητου γρήσιν. Ἀγαπᾷ οὖν ἐλεημοσύνην ἐπὶ τῶν
μετανοούντων· ἀγαπᾷ δὲ καὶ κρίσιν ἐπὶ τῶν ἀνεν- B
δότων· Τοιοῦτον τι καὶ ὁ Ἡσυχίας λέγει τῷ Θεῷ,
ὅτι Ἡ ἐλεημοσύνη σου εἰς σταθμόν. Καὶ γὰρ καὶ κεῖ-
νος τὴν μετὰ κρίσεως ἐλεημοσύνην παρίστανει, ζυ-
γῶ καὶ ἀριθμῶ καὶ σταθμῶ κατὰ τὴν ἐκάστου ἀξίαν
ἀντιμετροῦντος.

Τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ. Ἐνταῦθα διέ-
ζευκται ἀπο τῆς κρίσεως ὁ ἔλεος· Μόνου γὰρ τοῦ
ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ, τῆς κρίσεως εἰς τὸν
ῥωρισμένον καιρὸν τσμευθείσης· Ἐνταῦθα μὲν οὖν
ἔλεος ἐστὶ χωρὶς κρίσεως· οὗ γὰρ ἦλθεν ἵνα κρίνῃ
τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σιώσῃ τὸν κόσμον. Ἐκεῖ δὲ
οὐκ ἐστὶν ἡ κρίσις χωρὶς ἐλέους, διὰ τὸ μὴ δύνα-
σθαι ἀνθρώπινον καθαρὸν εὑρεθῆναι ἀπὸ ῥύπου, μη- C
δὲ ἐάν μία ἡμέρα ᾗ τῆς γενέσεως αὐτοῦ. Ὡστε
ἐάν τις ἴδῃ τὴν κακίαν, ὁσημέραι νεμομένην, καὶ τὸ
ἐπίκληρον γένος τῶν ἀνθρώπων ἀξίον μυρίων θανά-
των, ὅσον ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι τυγχάνον, θαυμάσει
τὸν πλοῦτον τῆς χρηστότητος τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς
ἀνοχῆς αὐτοῦ καὶ τῆς μακροθυμίας. Ἐν τῇ γῇ μέν-
τοι ὄντες τοῦ ἐλέους χρῆζομεν. Οἱ γὰρ ἐν τῷ οὐρα-
νῷ τοῦ μακαρίζεσθαι εἰσιν, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ἐλεεῖσθαι
ἀξιοι. Ἡ ταχα διὰ τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἡμῖν ἐπε-
νεχθεῖσαν καταδίκην γῆ λεγόμεθα ἡμεῖς οἱ ἀκού-
σαντες παρὰ Θεοῦ τὸ, Ἰγ' εἰ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ· D
οἱ πλήρεις ἐσμέν τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ· Νεκροὺς
γὰρ ὄντας ἡμᾶς ταῖς ἁμαρτίαις καὶ τοῖς παραπτώ-
μασιν ἐλεήσας ὁ Θεὸς συνεζωοποίησε τῷ Ἀριστῷ.
Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ

πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐ-
τῶν. Ποῦ οἱ τὸ Πνεῦμα ἐξουθενοῦντες; ποῦ οἱ χω-
ρίζοντες αὐτὸ ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως; ποῦ
οἱ τῆς πρὸς Πατέρα καὶ Υἱὸν συναφείας αὐτὸ δια-
τέμνοντες; Ἀκουέτωσαν τοῦ ψαλμοῦ λέγοντος, Ἐν
λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύ-
ματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.

Ε Οὔτε γὰρ Λόγος, ἡ κοινὴ αὕτη λαλιά, νομισθή-
σεται ἐξ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων τὴν σύστασιν ἔχου-
σα, οὔτε τὸ Πνεῦμα ἀτμὶς εἰς ἀέρα διαχθεμένη· ἀλ-
λὰ καὶ Λόγος ὁ ἐν ἀρχῇ ὢν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Πνεῦ-
μα τὸ ἅγιον, ὁ ἰδίως τῆς προσηγορίας ταύτης τε-
τύχηκεν. Ὡς οὖν ὁ δημιουργὸς Λόγος ἐστερέωσα τὸν
οὐρανὸν, οὕτω τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὁ παρὰ
τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται (τουτέστιν, ὁ ἐκ τοῦ στό-
ματος αὐτοῦ, ἵνα μὴ τῶν ἐξωθέν τι καὶ τῶν κτισμά-
των αὐτὸ κρίνης, ἀλλ' ὡς ἐκ Θεοῦ ἔχον τὴν ὑπό-
στασιν δοξάζης), ἀπάσας τὰς ἐν αὐτῷ δυνάμεις συν-
επέφερε. Τῷ οὖν Πνεύματι πᾶσα ἡ δύναμις ἡ

ὑπερουράνιος ἐστερεώθη· τουτέστι, τὸ εὐτονον καὶ
πάγιον καὶ βέβαιον ἐν ἁγιασμῷ, καὶ πάσῃ τῇ πρε-
πούσῃ ταῖς ἱεραῖς δυνάμεσιν ἀρετῇ, ἐκ τῆς τοῦ
Πνεύματος ἐπικουρίας ἔχουσιν. Ἐνθάδε μὲν οὖν

136 Πνεῦμα στόματος αὐτοῦ ἀναγέγραπται· εὐρήσομεν

Α δὲ ἀλλαχοῦ καὶ Λόγον στόματος αὐτοῦ εἰρημένον,
ἵνα νοηθῇ ὁ Σωτὴρ, καὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ Πνεῦμα
ἐκ τοῦ Πατρὸς. Ἐπεὶ οὖν Λόγος μὲν Κυρίου ὁ Σω-
τὴρ, καὶ Πνεῦμα τοῦ στόματος αὐτοῦ τὸ ἅγιον
Πνεῦμα, ἀμφοτέρω δὲ συνήργησε τῇ χτίσει τῶν οὐ-
ρανῶν καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς δυνάμεων, διὰ τοῦτο εἰ-

ρηται, Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. Οὐδὲν γὰρ ἀγιάζεται, εἰ μὴ τῇ παρουσίᾳ τοῦ Πνεύματος. Ἀγγέλων γοῦν τὴν μὲν εἰς τὸ εἶναι πάροδον ὁ ὁδημιουργὸς Λόγος ὁ ποιητὴς τῶν ὅλων παρείχετο· τὸν ἀγιασμὸν δὲ αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα D τὸ ἅγιον συνεπέφερεν. Οὐ γὰρ νήπιοι χτισθέντες οἱ ἄγγελοι, εἴτα τελειωθέντες τῇ κατ' ὀλίγον μελέτῃ, οὕτως ἄξιοι τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποδοχῆς γεγόνασιν· ἀλλ' ἐν τῇ πρώτῃ συστάσει καὶ τῷ οἰονεῖ φυράματι τῆς οὐσίας αὐτῶν συγυαταβληθεῖσαν ἔσχον τὴν ἀγιότητα. Διὸ καὶ δυσμετάθετοί εἰσι πρὸς κακίαν, εὐθὺς, οἰονεῖ βαφῇ τινι, τῷ ἀγιασμῷ στομωθέντες, καὶ τὸ μόνιμον εἰς ἀρετὴν τῇ δωρεᾷ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἔχοντες.

Συνάγων ὡς ἄσκὸν ὕδατα θαλάσσης, τιθεὶς ἐν θησαυροῖς ἀβύσσους. Οὐκ εἶπε, συνάγων τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης ὡς ἐν ἄσκῳ, ἀλλ', Ὡς ἄσκὸν, οὕτω τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης συνάγων. Νόησον δέ μοι τὴν C τοῦ ἄσκοῦ φύσιν, νῦν μὲν διαρυσσωμένην, ὅταν τῷ ἐναποληφθέντι πνεύματι τὸ δέρμα περιταθῇ· νῦν δὲ συστελλομένην, ὅταν ὑπυχωρήσῃ τὸ διατεῖνον. Οὕτω τοίνυν ἡ θάλασσα ποτὲ μὲν ἐκπλεγμαίνει καὶ ζεῖ τοῖς πνεύμασιν ἀγριαينوμένη καὶ ἐξοιδαίνουσα· ποτὲ δὲ πάλιν ὑπὸ γαλήνης εἰς ταπεινὸν καταστέλλεται. Ὡς οὖν ἄσκὸν, οὕτως συστέλλει καὶ ταπεινοῖ τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης ὁ Κύριος. Εὐρομεν δὲ ἐν τισι τῶν ἀντιγράφων, Συνάγων ὡς ἐν ἄσκῳ ὕδατα θαλάσσης, ἐπὶ τὴν παλαιὰν ἱστορίαν τοῦ λόγου ἡμᾶς ἀναπέμποντος, ὅτε ἡ ἐρυθρὰ θάλασσα, οὐδὲ D

νός αὐτὴν διαίρουντος, οὐδὲ συνέχοντος, αὕτη πρό-
 έαυτὴν συνεστραλει, ὡς ἀσπὺ τινὲ ἐνδεδεμένη,
 τοῦ Θεοῦ προσταγματος προχυθῆναι αὐτὴν οὐκ ἔβου-
 λουτο. Τίθεις, φησιν, ἐν θησαυροῖς ἀβύσσους Ἀκο-
 λουθότερον ἦν ὡς πρὸς τὴν κοινὴν ἐννοίαν εἰπεῖν,
 τίθεις ἐν ἀβύσσοις τοὺς θησαυρούς· τουτέστιν, ἐν
 μυστηρίῳ συνέχων τὸν ἑαυτοῦ πλοῦτον. Νῦν δέ,
 ὡς περ τινὰ λειμήλια ἄξιζ τῶν θείων θησαυρῶν τὰς
 ἀβύσσους εἶναι φησι. Μὴ ποτε οὖν οἱ περὶ τῆς θείας
 κρίσεως λόγοι ἄρρητοι ὄντες καὶ ἀκαταληπτοὶ ταῖς
 ἀνθρωπίναις ἐννοίαις, ἀβύσσοι λέγονται, ἐν μονῇ
 τῇ τοῦ Θεοῦ γινώσκει ἀποκειμένων τῶν λόγων, καθ’
 Ε οὓς ἕκαστα οἰκονομεῖ, Ὅτι γὰρ τὰ περὶ ἕκαστον
 κρίματα ἀβύσσος προσηγορεύθη, ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ
 δεδιδαγμεθα λέγοντι, Ἐὰν κρίματά σου ἀβύσσος πολ-
 λή. Ἐὰν οὖν ἐπιζητῆς, διὰ τί τοῦ μὲν ἁμαρτωλοῦ ἡ
 ζωὴ παρατείνεται, τοῦ δὲ δικαίου αἱ ἡμέραι τῆς
 παροικίας συντέμνονται, διὰ τί ὁ μὲν ἄδικος εὐθη-
 νεῖται, ὁ δὲ δίκαιος θλίβεται, διὰ τί τὸ παιδίον πρὶν
 εἰς τελείωσιν ἔλθεῖν ἀνηρπάσθῃ, πόθεν πολέμοι,
 διὰ τί τὰ ναυάγια, οἱ σεισμοί, οἱ αὐχμοί, αἱ ἐπομ-
 Ε ραίαι, διὰ τί τὰ φθαρτικὰ τῶν ἀνθρώπων δεδη-
 137 μιούργηται, διὰ τί ὁ μὲν δοῦλος, ὁ δὲ ἐλεύθερος, ὁ
 Α μὲν πλουτεῖ, ὁ δὲ πένεται (πολὺ δὲ καὶ ἐν τοῖς
 ἁμαρτανομένοις ἢ κατορθουμένοις ἐστὶ τὸ διάφορον·
 ἡ μὲν γὰρ πορνοβοσκῶ πραθεῖσα, πρὸς ἀνάγκην
 ἐστὶν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ· ἡ δὲ εὐθὺς ἀγαθῆς δεσποίνης
 ἐπιτυχοῦσα, συνεξετράφη τῇ παρθενίᾳ), διὰ τί αὖ-
 τη μὲν εὐεργετήθη, ἐκείνη δὲ κατεδικάσθη· καὶ τίς
 ἢ ἐφ’ ἑκάστου τούτων παρὰ τοῦ κριτοῦ ἀνταπό-

δοσις· τὰυτὰ πάντα λαβὼν εἰς ἔννοιαν, ἐνθυμή-
 θητι ὅτι ἄβυσσος ἐστὶ τὰ χρηματὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ
 τῷ τοῖς θησαυροῖς τοῖς θείοις ἐναποκεκλείσθαι, οὐκ
 εὐληπτα τοῖς τυχοῦσι. Καὶ τῷ πιστεύοντι δὲ ἐπαγ- B
 γελία δέδοται παρὰ Θεοῦ, ὅτι Δώσω σοι θησαυροὺς
 ἀποκρύφους, ἀράτους. Ἐπειδὴν οὖν καταξιωθῶμεν
 τῆς προσώπων πρὸς πρόσωπον γνώσεως, ὁψομεθα
 καὶ τὰς ἐν τοῖς θησαυροῖς τοῦ Θεοῦ ἀβύσσους. Συν-
 ὕγων δὲ τὰ ἐν τῇ Γραφῇ περὶ ἀσχῶν εἰρημένα,
 μᾶλλον γενήσῃ ἐν περινοίᾳ τοῦ βουλήματος τοῦ
 προφητικοῦ. Οἱ μὲν οὖν ἀνακαινιζόμενοι ἡμέρα καὶ
 ἡμέρα, καὶ τὸν καινὸν οἶνον ἀπο τῆς ἀμπελῆος τῆς
 ἀληθινῆς χωροῦντες, ἀσκοὶ εἶναι λέγονται ἐν τῷ
 ἑυαγγελίῳ καινοί. Οἱ δὲ μηδέπω τὸν παλαιὸν ἄν-
 θρωπον ἀποθέμενοι, ἀσκοὶ εἰσι παλαιοί, μὴ δυνά-
 μενοι πιστεῦσθαι τὴν ὑποδοχὴν τοῦ νέου οἴνου. C
 Οὐδεὶς γὰρ βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιοὺς,
 ἵνα μὴ καὶ ὁ οἶνος ἐκχυθῇ, καὶ πάντα ἀπολωνται
 ἐκεῖνοι οἱ ἀσκοί, οὐδεμιᾶς ἀξιούμενοι συγγνώμης
 ἔτι, ἐὰν τὸν καλὸν καὶ καινὸν ἐκχέωσιν οἶνον. Οἶνον
 γὰρ καινὸν εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον. Τὸν καινὸν
 καὶ πνευματικὸν οἶνον, καὶ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ
 ζέοντα, τὸν μηδέποτε παλαιούμενον τῆς ἀληθείας
 νοῦν εἰς τὸν καινὸν ἄνθρωπον βλητέον· ὅς διὰ τὸ
 πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σῶματι πε-
 ριφέρειν, ἀσκὸς ἂν λέγοιτο εἶναι καινὸς δικαίως.

Φοβηθήτω τὸν Κύριον πᾶσα ἡ γῆ· ἀπ' αὐτοῦ δὲ
 σαλευθήτωσαν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκου- D
 μένην. Ἐπειδὴ φόβος Κυρίου ἀρχὴ αἰσθήσεως, οἱ
 τὰ γῆινα φρονοῦντες, διὰ φόβου παιδευέσθωσαν.

Ὡς μὲν γὰρ εἰσαγωγικὸς εἰς εὐσέβειαν ἀναγκαίως παραλαμβάνεται ὁ φόβος, ἀγάπη δὲ λοιπὸν παραλαβοῦσα τοὺς ῥυθμισθέντας ἀπο τοῦ ἐπιστημονικοῦ φόβου, τελειοί. Πάση οὖν τῇ γῇ φόβον παραγγέλλει ὁ λόγος. Σαλευθήτωσαν δέ, φησὶ, ἀπ' αὐτοῦ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην. Οἶονεὶ πᾶν κίνημα, εἴτε κατὰ νοῦν, εἴτε κατὰ σωματικὴν ἐνέργειαν ἐπιτελούμενον, κατὰ τὸ βούλημα αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείσθω. Οὕτω γὰρ νοῦν τὸ, Σαλευθήτωσαν ἀπ' αὐτοῦ. Οἶονεὶ μήτε ὀφθαλμὸς ἴσαλευέσθω ἄνευ Θεοῦ· μὴ χεὶρ κινείσθω ἄνευ Θεοῦ· μὴ ἡ καρδία διανοεῖσθω τὰ μὴ εὐάρεστα τῷ Θεῷ. Καὶ ὅλως ἀπὸ μηδενὸς ἄλλου σαλευθήτωσαν, μηδὲ αὐτοὺς τι κινεῖτω, εἰ μὴ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος. Ὅτι αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν· αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν. Πρὸς δύο τὰ προάγοντα, δύο ἐπήγαγεν· Φοδῇθήτω πᾶσα ἡ γῇ, καὶ, Σαλευθήτωσαν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην, τὸ, Αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν. Ἐπειδὴ σύνθετος ὁ ἄνθρωπος ἐκ τε τοῦ γήινου πλάσματος, καὶ ἐκ τῆς ἐνοικούσης ψυχῆς τῷ σώματι· γῇ μὲν λέγεται τὸ ἐκ τῆς γῆς πεπλασμένον· κατοικῶν δὲ τὴν οἰκουμένην, ἢ τὴν ἐν σώματι διαγωγὴν ¹³⁸ λαχοῦσα ψυχῇ· καταλλήλως οὖν τῇ γῇ ἀποδίδεται ^Λ τὸ, Αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν. Ἐπὶ μὲν τοῦ πλάσματος ἡμῶν τοῦ ἀπὸ τῆς γῆς τὸ, Ἐγενήθη· ἐπὶ δὲ τῆς κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ κτισθείσης τὸ, Ἐκτίσθη· ἐπειδὴ δὲ ἡ κτίσις ἐπὶ τῆς μετακοσμήσεως καὶ βελτιώσεως πολλάκις λαμβάνεται, ὥς τὸ, Εἰ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις· καὶ τὸ, Ἵνα τοὺς δύο κτίση

εἰς ἓνα κκινον ἄνθρωπον· τάχα τὸ μὲν, Ἐγενήθη, ἐπὶ τῆς πρώτης οὐσιώσεως τοῦ ἀνθρώπου λέγεται. το δε, Ἐκτίσθη, ἐπὶ τῆς δευτέρας διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ ἀναγεννήσεως. Ὅσον δὲ λόγου φίλου ἐντολὴ Θεοῦ διαφέρει, τοσοῦτον κτίσεως πρὸς γε- I.
νεσὶν ἔστι τὸ διαφορον. Κύριος διασκεδαζει βουλὰς ἔθνων· ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν. Ἐξηγησίς ἐστι τοῦ πράγοντος, πῶς ἔκτισεν ὁ Θεὸς τοὺς εἰς αὐτὸν πεπιστευκότας, ἐκ τοῦ διασκεδάσαι τὰς ἀσυνέτους βουλὰς τῶν λαῶν, ἃς εἶχον περὶ εἰδωλολατρείαν καὶ περὶ πᾶσαν ματαιότητα καὶ ἀθετεῖν τὰς βουλὰς τῶν ἀρχόντων. Δυνατὸν δὲ καὶ ἐπὶ τὸν τοῦ πάθους καιρον ἀναγαγεῖν ταῦτα, ὅτε οἱ μὲν ἐνόμιζον σταυροῦν τὸν βασιλέα τῆς δόξης, ὁ δὲ διὰ τῆς τοῦ σταυροῦ οἰκονομίας ἀνενεοῦτο τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐν γὰρ τῇ ἀναστασει διεσκεδαζετο μὲν ἡ βουλή C
τῶν ἔθνων, τοῦ Πιλάτου καὶ τῶν στρατιωτῶν, καὶ ὅσοι τὰ περὶ τὸν σταυρὸν ἐνήργουν· ἡθετοῦντο δὲ αἱ βουλαὶ τῶν ἀρχόντων ἀρχιερεων καὶ γραμματέων καὶ τῶν βασιλέων τοῦ λαοῦ. Ἡ γὰρ ἀνάστασις πᾶσαν αὐτῶν διέλυσε τὴν ἐπίνοιαν. Ἀναλεγομενος δὲ τὰ ἐφ' ἐκάστης ἱστορίας ὅσα περὶ τὰ ἀπίστα ἔθνη ἐνήργησεν ὁ Θεὸς, εὐρήσεις καὶ κατὰ τὸν σωματικὸν νοῦν πολλὴν ἔχον τὴν δύναμιν τὸ ρητόν. Ὅτε γὰρ Ἰωρὰμ υἱὸς Ἀχαὰβ ἐβασίλευσεν ἐν Ἰσραὴλ, τότε ὁ βασιλεὺς Συρίας υἱὸς Ἀδὲρ πολλῇ δυνάμει καὶ βαρεῖα χειρὶ στρατηγήσας, περιεκάθητο τὴν Σαμάρειαν, ὥστε ἐπιλιπεῖν αὐτοῖς τὰ ἀναγκαῖα, καὶ D
κεφαλὴν ὄνου πεντήκοντα εἶναι σίκλων ἀργυρίου, καὶ τέταρτον κάβου κόπρου περιστερῶν πέντε σί-

κλων ἀργυρίου. Τότε τοίνυν ἵνα ἡ ἐπαγγελία τοῦ Ἐλισσαιου πληρωθῇ, διεσκεδάσθησαν αἱ βουλαὶ τῆς Συρίας, καὶ καταλιπόντες τὰς σκηνὰς ἑαυτῶν καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν ἔφυγον, τοσαύτην εὐθηνίαν καταλιπόντες ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, ὥστε μέτρον σεμιδάλεως σίκλου, καὶ δέμετρον χριθῆς ἐνὸς σίκλου πωλεῖσθαι. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Κύριος οἶδε διασκεδαζειν βουλὰς ἐθνῶν. Πῶς δὲ ἀθετεῖ βουλὰς ἀρχόντων, Εἰ ἐπὶ τοῦ Ἀχιτόφελ μεμαθήκαμεν, ὅτε ἠύξατο εὐχὴν ὁ Δαβὶδ λέγων, Διασκεδάσον δὴ τὴν βουλήν Ἀχιτόφελ. Ὅταν οὖν ἀκούσῃς τινὸς ἀπειλοῦντος μεγάλα, καὶ ἐπαγγελλομένου σοι παντοδαπὰς ἐπάξειν κακώσεις, ζημίας, ἢ πληγὰς, ἢ θανάτους, ἀπόβλεπον πρὸς τὸν Κύριον τὸν διασκεδάζοντα βουλὰς ἐθνῶν, καὶ ἀθετοῦντα λογισμοὺς λαῶν.

Ἡ δὲ βουλή τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει· λογισμοὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεάν καὶ γενεάν. Οὐχ ὁρᾷς τὰ τῶν ἐθνῶν δόγματα, τὴν ματαίαν ταύτην φιλοσοφίαν, ὅπως λεπτοὶ καὶ περιττοὶ περὶ τὰς εὐρήσεις τῶν δογμάτων εἰσὶν, ἐν τε λογοῖς
 139 θεωρήμασι καὶ ἠθικαῖς διατάξεσι, καὶ φυσιολογίαις
 Α τισὶ καὶ δόγμασιν ἄλλοις τοῖς ἐποπτικοῖς λεγομένοις; πῶς διεσκέδασται πάντα, καὶ ἡχρεῖωται, μόνῃ δὲ ἐμπολιτεύεται νῦν τῷ κόσμῳ ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου; Πολλὰ γὰρ αἱ βουλαὶ ἐν καρδίᾳ ἀνθρώπων· ἀλλ' ἡ βουλή τοῦ Κυρίου ἐκράτησε. Καὶ ἀναγκαῖόν γε, εἰ μέλλοι μόνιμος καὶ ἐδραία ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ βουλή ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐναπομένειν, προδιασκεδασθῆναι πρότερον ἐν ἡμῖν τοὺς ἀνθρωπίνους λογισμούς. Ὡσπερ γὰρ ὁ γράφειν μέλλων ἐν

κηρῷ, προκαταλείνου πρότερον, οὕτως ἐπιβάλλει τοὺς τύπους οὓς ἔαν θέλῃ· οὕτω καὶ καρδίαν χρῆ τὴν μέλλουσαν τρανῶς ὑποδεχέσθαι τὰ θεῖα λογία, Β καθαρὰν ἐκ τῶν ἐναντιῶν λογισμῶν ἀποδειχθῆναι. Λογισμοὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Ἐπεὶ οὖν δύο εἰσὶν οἱ ἐκλεκτοὶ λαοί, καὶ δύο αὐτοῖς διαθῆκαί εἰσι δεδωρημέναι, δύνανται κατὰ τὸ, Λογισμοὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεάν καὶ γενεάν, δις τῆς γενεᾶς ὀνομαζόμενης, δύο νοεῖσθαι καὶ λογισμοί. Ἰὺς μὲν καθ' ὃν τὴν προτέραν ἐδεξάμεθα διαθήκην· ἕτερος δὲ, ὁ τὴν καινὴν καὶ σωτήριον τοῦ Χριστοῦ δικασκαλίαν ἡμῖν χαρισάμενος. Μακάριον τὸ ἔθνος οὗ ἐστὶ Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῦ· Γ λαὸς ὃν ἐξελέξατο εἰς κληρονομίαν ἑαυτοῦ. Οὐδεὶς μακαρίζει τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ τὸν λαὸν τὸν ἀπὸ πάντων τῶν λαῶν ἀριστίνωτην ἐξειλεγμένον. Ἡμεῖς γάρ ἐσμεν τὸ ἔθνος, ὃν ἐστὶ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν· ἡμεῖς ἐσμεν καὶ λαὸς ὃν ἐξελέξατο εἰς κληρονομίαν ἑαυτοῦ· ἔθνος μὲν, διὰ τὸ ἐξ ἔθνῶν πολλῶν συνεiléχθαι· λαὸς δὲ, διὰ τὸ ἀντὶ τοῦ ἀποβλήθαι τοῦ λαοῦ προσκληθῆναι. Καὶ ἐπειδὴ Πολλοὶ κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί, μακαρίζει οὐχὶ τὸν κληθέντα, ἀλλὰ τὸν ἐκλεχθέντα. Μακάριος γάρ ὃν ἐξελέξατο. Τίς δὲ ἡ αἰτία τοῦ μακαρισμοῦ; Ἡ προσδοκωμένη κληρονομία τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Δ Ἡ μήποτε κατὰ τὸν ἀπόστολον, ἐπειδὴ ὅταν τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, τότε πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, πρῶτον μακαρίζει τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν, ἔπειτα τὸν ὕστερον σωζόμενον Ἰσραὴλ; Σώζεται δὲ, δηλονότι, οὐχ ὁ τυχών, ἀλλὰ τὸ λείμμα

μόνον τὸ κατ' ἐκλογὴν χάριτος. Διὰ τοῦτο φησι,
 Λαὸς ὃν ἐξελέξατο εἰς κληρονομίαν ἑαυτῶ

- Ἐξ οὐρανοῦ ἐπέβλεψεν ὁ Κύριος· εἶδε πάντας
 τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐξ ἐτοίμου κατοικητηρίου
 αὐτοῦ. Τοὺς μένοντας ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἀξιώματος,
 E καὶ ποιῶντας τὰ ἐπιβάλλοντα τῇ φύσει τῇ ἀνθρω-
 πίνῃ ἄνωθεν ἐφορᾷ ὁ Κύριος· τοὺς δὲ πρὸς τὸ ἔσχα-
 τον τῆς κακίας ὑπενεχθέντας, ἐτέρως ἐπισκέπτε-
 ται διὰ τοῦ αὐτοῦ καταβαίνειν. Κραυγὴ γάρ, φησί,
 Σοδόμων καὶ Γομόρρας πεπλήθυνται, καὶ αἱ ἁμαρ-
 τίαὶ αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα. Καταβάς οὖν ὁφθαλμοὶ
 εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς
 με συντελοῦνται. Καὶ πάλιν, Κατεβῆ ἰδεῖν τὴν
 πόλιν καὶ τὸν πύργον, ὃν ἠκοδόμησαν οἱ υἱοὶ τῶν
 ἀνθρώπων. Ἐνταῦθα δὲ, Ἐξ οὐρανοῦ ἐπέβλεψεν ὁ
 Κύριος· εἶδε πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.
 140 Σκόπει τὸν ὑψηλὸν θεατὴν, σκόπει τὸν ἄνωθεν ἐγ-
 A κατακύπτοντα τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασιν. Ὅπου-
 περ ἂν βαδίῃς, ὃ τι περ ἂν ἐνεργῇς, κἂν ἐν σκό-
 τει, κἂν ἐν ἡμέρᾳ, ἐπισκοποῦντα ἔχεις τὸν τοῦ
 Θεοῦ ὀφθαλμόν. Ἐξ ἐτοίμου κατοικητηρίου αὐτοῦ.
 Οὐ πύλαι ἀνοίγονται· οὐ παραπετάσματα συνά-
 γονται· ἔτοιμόν ἐστιν εἰς θέαν τὸ κατοικητήριον τοῦ
 Θεοῦ. Πάντας ἐφορᾷ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.
 Οὐδὲ εἷς διαφεύγει αὐτοῦ τὴν θέαν· οὐ σκότος, οὐ
 τοῖχοι παρακαλύπτοντες, οὐδὲν ἐμπόδιόν ἐστιν
 ὀφθαλμοῖς Θεοῦ. Ὅσγε τοσαῦτον ἀπέχει τοῦ μὴ
 καθέκαστον ἐφορᾶν, ὅτι καὶ τὰς καρδίας ἐφορᾷ,
 ὡς αὐτὸς ἐπλασεν ἄνευ τῆς πρὸς τὸ χεῖρον ἐπιμι-
 B ζίας. Ἀπλὴν ὁ αὐτὴν ἐπλασε καθ' ἑαυτὴν εἰκόνα

σώζουσαν τὴν καρδίαν ὁ δημιουργὸς τῶν ἀνθρώπων
 Θεὸς ὕστερον δὲ αὐτὴν τῇ πρὸς τὰ πάθη τῆς σαρκὸς ἐπιπλοκῇ, ποικίλῃν ἐποιήσαμεν καὶ παντο-
 δαπὴν ἡμεῖς τὴν καρδίαν, το θεοειδὲς αὐτῆς καὶ
 ἀπλοῦν καὶ μονότροπον διαφθειραντες. Ἐπεὶ οὖν
 καρδίῳν ἐστὶ δημιουργός, διὰ τοῦτο καὶ συνίησι
 παντὰ τὰ ἔργα ἡμῶν. Ἔργα δὲ λέγομεν καὶ τοὺς
 λόγους καὶ τὰς ἐννοίας, καὶ πᾶσαν ἀπαξ απλῶς τὴν
 τοῦ ἀνθρώπου κίνησιν. Ποία γὰρ διαθέσει καὶ τίτι
 προθέσει, πότερον εἰς ἀνθρώπων ἀρέσκειαν, ἢ εἰς
 ὑπουργίαν τῶν δεδομένων ἡμῖν προσταγμάτων
 παρὰ Θεοῦ, μόνος οἶδεν ὁ συνιὲς πάντα τὰ ἔργα
 ἡμῶν. Διὰ τοῦτο καὶ περὶ παντός ῥήματος ἀργοῦ C
 διδόμεν λόγον. Καὶ ἕως ποτηρίου ὕδατος ψυ-
 χροῦ, τὸν μισθὸν οὐκ ἀπόλλυμεν· διὰ τὸ εἰς πάντα
 ἡμῶν τὰ ἔργα συνιέναι τὸν Κύριον.

Οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν. Οὐ
 στρατιωτικῆς δυνάμεως περιβολή, οὐ τείχη πό-
 λεων, οὐ πεζικὴ φάλαγξ, οὐχ ἱππικὴ δύναμις, οὐ
 ναυτικῆς ἰσχύος παρασκευὴ, βασιλεὶ τὴν σωτηρίαν
 περιποιεῖ. Κύριος γὰρ καθιστᾷ βασιλεῖς καὶ μεθι-
 στᾷ, καὶ οὐκ ἐστὶν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ τετα-
 γμένη. Σώζεται οὖν βασιλεὺς οὐ παρὰ τὴν πολλὴν
 δύναμιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν θεῖαν χάριν. Ὡστε ἀληθῆ
 καὶ τούτοις εἶναι τὸν λόγον, ὅτι Χάριτί ἐστε σεσω-
 σμένοι. Ὡς περ οὐδὲ γεωργὸς τοσοῦτον διὰ τὴν γεωρ-
 γικὴν ἐπιμέλειαν τυγχάνει τοῦ γεωργικοῦ μέρους,
 ὅσον διὰ τὸν αὐξόντα τὰ γεωργούμενα Θεόν. Οὔτε
 γὰρ ὁ φυτεύων ἐστὶ τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξά-
 νων Θεός. Εἰ δὲ καρδία βασιλέως ἐν χειρὶ Θεοῦ· οὐ

σώζεται διὰ τὴν ὀπλιτικὴν δύναμιν, ἀλλὰ διὰ τὴν
 θεῖαν χειραγωγίαν. Ἐν χειρὶ δὲ Θεοῦ ἐστὶν οὐχ ὁ
 τυχὼν, ἀλλ' ὁ ἀξίος τῆς τοῦ βασιλείως προσηγορίας.
 Ὥρσαντο δὲ τινες βασιλείαν εἶναι τὴν ἐννομον ἐπι-
 στασίαν, ἢ τὴν ἐπὶ πᾶσιν ἀρχὴν ἀνυπεύθυνον
 Ε ἁμαρτίᾳ. Καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος
 αὐτοῦ. Γίγαντα λέγει τὸν φυσικῇ δυνάμει καὶ τόνῳ
 σωματικῷ κεχρημένον. Οὔτε οὖν βασιλεὺς τὴν ἐκ
 ταῦ ὀπλιτικοῦ βοήθειαν ἀρκοῦσαν ἔχει πρὸς σωτη-
 ρίαν, οὔτε ὁ ἀνδρείος ἑαυτῷ πρὸς πάντα ἐπαρκεῖν
 ἐστὶν ἱκανός. Ἀσθένεια γὰρ ἐστὶ καὶ ἀδυναμία πάν-
 τα ὁμοῦ τὰ ἀνθρώπινα πρὸς τὴν ἀληθινὴν δύναμιν
 παραβαλλομένα. Διὰ τοῦτο Ἰὰ ἀσθενῇ τοῦ κόσμου
 ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνη τὰ ἰσχυρά καὶ
 ἐκ στοματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτί-
 σατο αἶνον, ἵνα καταλύσῃ τὸν ἐχθρὸν καὶ ἐκδική-
 141 τὴν. Μάλιστα γὰρ ἑλαμψεν ἡ θεία χάρις ἐν τοῖς
 Α νηπίοις καὶ ἀνοήτοις ἐνεργουμένη. Ψευδὴς ἵππος
 εἰς σωτηρίαν· ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σω-
 θήσεται. Ἐχθρόβληται τῆς χρήσεως τῶν ἀγίων ὁ
 ἵππος. Καὶ οὔτε ἐν πολέμοις εὐημερῶν ὁ Ἰσραὴλ
 ἵππικῇ δυνάμει ποτὲ φαίνεται κεχρημένος, οὔτε
 ἰδίᾳ τις τῶν ἀγίων τὴν χρῆσιν τῶν ἵππων ὡς ἀρμό-
 ζουσιν παρεδέξατο. Φαραὼ δὲ ἵππῳ χρῆται, καὶ
 Συναχηρεῖμ ὁ ὑπερήφανος τῇ παρουσίᾳ τῶν ἵππων
 μέγα φρονεῖ. Διόπερ τοῦ μὲν Φαραὼ ἵππον καὶ
 ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν· τοῦ δὲ Συναχηρεῖμ
 ἐνύσταξαν πάντες οἱ ἐπιθεβηχότες τοῖς ἵπποις· ὅθεν
 Β καὶ ὁ διὰ Μωϋσέως νόμος τὰ περὶ βασιλέων νο-
 μοθετῶν, Οὐ πληθυνεῖ, φησὶν, ἑαυτῷ ἵππον. Ἐν

δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σιγήσεται. Ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, φησὶ, τότε δυνατός εἰμι. Τὸ δὲ πλήθος τῆς σωματικῆς δυνάμεως ἐμποδίων ἐστὶ πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ πνεύματος.

Ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Ἀλλαχοῦ μὲν εἶρη-αι, Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους· ἐνταῦθα δὲ, Ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Ὅταν ἡμεῖς ἐπὶ τὸν Κύριον ἀποβλέπωμεν, καὶ ὡσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ πρὸς αὐτόν, ὥστ' ἂν εἰπεῖν ἡμᾶς, Ἰδοὺ ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυρίων αὐτῶν, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν· τότε οἶονεῖ ἐπελχόμεθα πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἡμῶν τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Κυρίου.

Τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τὸ ταπεινὸν τῶν δουλευόντων τῷ Κυρίῳ ἐμφαίνει πῶς ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐλπίζουσιν. Ὁ γὰρ μὴ πεποισθὼς ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ ἀνδραγαθήμασι, μηδὲ προσδοκῶν ἐξ ἔργων δικαιοθήσασθαι, μόνην ἔχει τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ. Ὅταν γὰρ ἐνθυμηθῇ τὸ, Ἰδοὺ Κύριος καὶ ὁ μισθὸς αὐτοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ λογίσσεται ἑαυτοῦ τὰ πονηρὰ ἔργα, φοβεῖται μὲν τὴν D νόλασιν καὶ ὑποπτῆσκει τοῖς ἀπειλουμένοις. Πρὸς δὲ τὸ μὴ καταποθῆναι ὑπὸ τῆς λύπης, εὐελπίς ἐστὶ πρὸς τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ φιλόανθρωπον ἀποβλέπων. Ἐλπίζει δὲ ὅτι ῥυσθήσεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐκ θανάτου, καὶ διατραφήσεται ὑπ' αὐτοῦ ἐν λιμῷ Ἡ δὲ ψυχὴ ἡμῶν ὑπομενεῖ τῷ Κυρίῳ, ὅτι βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς ἡμῶν ἐστὶ. Παράκλη- σιν ἔχει πρὸς ὑπομονὴν ὁ λόγος· ὥστε καὶ πο-

τε καταληφθῶμεν ὑπὸ τινος τῶν ἐκθλιβόντων ἡμᾶς, μὴ χωρισθῆναι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἀλλ' ὅλη ψυχῇ ὑπομένειν τὰ ἐπὶ

Ε πονα, τὴν παρὰ Θεοῦ βοήθειαν ἀναμένοντας. Ὅτι ἐν αὐτῷ εὐφρανθήσεται ἡ καρδία ἡμῶν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ ἡλπίσαμεν. Τοῦτο συναδελ- τοῖς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ψαλμοῦ, Ἀγαλλιᾶσθε, δίκαισι, ἐν Κυρίῳ. Καί, Ἐν αὐτῷ εὐφρανθήσεται ἡ καρδία ἡμῶν. Καί μοι δοκεῖ κατὰ ταῦτα εἰρηχέναι ὁ ἐπὶ-

142 στολος τὸ, Ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ

Α ἀγαπήσαντος ἡμᾶς· καὶ τὸ, Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν ταῖς θλίψεσιν. Εἰπὼν γὰρ ὁ βαλμω- δὸς, ὅτι Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὑπομενεῖ τῷ Κυρίῳ, ἵνα δεῖξη ὅτι οὐχὶ βιαίως οὐδὲ καταπιεζόμενος ὑπὸ τῶν θλίψεων τὴν ὑπομονὴν ἐπιδείκνυται, ἀλλὰ μετὰ πάσης χαρᾶς ὑποδέχεται τὰς ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου κακώσεις, οὐ μόνον, φησὶν, ὑπομένομεν, ἀλλὰ καὶ Ἐν αὐτῷ εὐφρανθήσεται ἡ καρδία ἡμῶν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ ἡλπίσαμεν. Ἀρ- κεῖ ἡμῖν τὸ ὀνομάζεσθαι Χριστιανούς πρὸς τὸ πᾶ-

Β σαν ἐκφυγεῖν τὴν ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἐπήρειαν. Ἀ- γιον δὲ τὸ ὄνομα εἶναι λέγεται τοῦ Θεοῦ, οὐ πάν- τως διὰ τὸ ἐν συλλαβαῖς εἶρην τινὰ δύναμιν ἁγια- στικὴν, ἀλλ' ὅτι πᾶσα ἡ ιδιότης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ἔννοια τῶν ἐξαιρέτως περὶ αὐτὸν θεωρουμένων ἁγία ἐστὶ καὶ ἁγνή. Γενοιτο, Κύριε, τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς, καθάπερ ἡλπίσαμεν ἐπὶ σοί. Ὅπως πῶς ἐπι- στημόνως προσηύξατο; Τὴν ἰδίαν διάθεσιν μέτρον ἐποίησε τῆς ἐπιχορηγίας τῶν οἰκτιρισμῶν τοῦ Θεοῦ. Ὡς οὗτος, φησὶ, γένοιτο ὁ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς, ὅσην

Ο θάσαντες ἑαυτοὺς ἐπὶ σοὶ τὴν ἐλπίδα κατεβαλέμεθα.
 Πᾶτα δὲ ἡμῶν ἡ ἐλπίς, ἐπιστρέψαι εἰς τὴν ἀνά-
 ταυσιν, ἵνα μετασχηματισθέντος τοῦ σώματος τῆς
 ταπεινώσεως ἡμῶν, νοήσωμεν αὐτὸ τοῦτο γινόμενον
 σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓ΄ ΨΑΛΜΟΝ

Τῷ Δαβὶδ, ὁπότε ἡλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
 ἐναντίον Ἀβιμέλεχ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν,
 καὶ ἀπῆλθεν.

Ἐπὶ δύο ὑποθέσεις ἔλκει ἡμᾶς ἡ ἐννοια τοῦ ψαλ- D
 μοῦ. Τά τε ἐν τῇ Νομβᾷ τῇ πόλει τῶν ἱερέων γε-
 νόμενα παρὰ τοῦ Δαβὶδ, δοκεῖ οἰκείως ἔχειν τῇ ἐπι-
 γραφῇ· τά τε ἐν τῇ Γεθ παρὰ τῷ Ἀγχιὺς τῷ βα-
 σίλει τῶν ἀλλοφύλων. Ἠλλοίωσε μὲν γὰρ αὐτοῦ
 τὸ προσωπον καὶ ὅτε τῷ Ἀβιμέλεχ διελέγετο τῷ
 ἱερεῖ, κρύπτων μὲν τὴν φυγὴν, σπουδαζειν δὲ δὴ
 προστάγματι ὑπουργεῖν βασιλικῇ προσποιούμενος,
 ἕτε καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε, καὶ τὴν
 ῥομφαίαν τοῦ Γολιάθ Ἠλλοίωσε δὲ αὐτοῦ τὸ πρόσ-
 ωπον καὶ ὅτε ἐν μέσοις τοῖς πολεμίοις ἀποληφθεὶς,
 ἐπειδὴ ἤσθετο αὐτῶν διαλεγόμενων πρὸς ἀλλήλους, E
 καὶ παρασκευαζομένων εἰς ἄμυναν. Ἐῖπον γάρ,
 φησὶν, οἱ παῖδες Ἀγχιὺς πρὸς ἑαυτούς· οὐχ οὗτος
 Δαβὶδ ὁ βασιλεὺς τῆς γῆς, Οὐχὶ τούτῳ ἐξῆρχον ἐν
 ἰσραὴλ λέγουσαι, ἐπάταξε Δαβὶδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ,
 καὶ Σαοὺλ ἐν χιλιάσιν αὐτοῦ, Καὶ ἐφοβήθη, φησι,

Δαβὶδ ἀπὸ προσώπου Ἀγγού, καὶ ἠλλοίωσε τὸ
 πρόσωπον αὐτοῦ κατ' ὀφθαλμούς αὐτῶν. Πῶς οὖν
 ἡ μὲν ἐπιγραφή Ἀβιμέλεξ ὀνομάζει, ἡ δ' ἱστο-
 ρία Ἀγγούς παραδίδωσι τὸν βασιλέα Γετθαίων;
 Γοιοῦτον λόγον τινὰ φθάσαντα ἐκ παραδόσεως εἰς
 143 ἡμᾶς ἔρχομεν, ὅτι οἱ βασιλεῖς τῶν ἀλλοφύλων κοινὸν
 Ἀ μὲν ἔχον ὄνομα τὸ Ἀβιμέλεξ, ἴδιον δὲ ἕκαστος δ
 προσηγορεύετο Ὡς καὶ ἐπὶ τῆς Ῥωμαικῆς ἐστὶ βα-
 σιλείας ἰδεῖν, Καίσαρας λεγομένους κοινῶς καὶ Αὐ-
 γούστους, ἄλλα δὲ τὰ κύρια ἑαυτῶν κεκτημένους
 ὀνόματα. Γοιοῦτον καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἐστὶ τὸ
 Φαραώ. Φαίνεται γάρ Φαρτώ λεγόμενος καὶ ὁ ἐπὶ
 Ἰωσήφ· Φαραῶ καὶ ὁ ἐπὶ Μωυσέως μετὰ τέσσα-
 ρας γενεὰς ἐγερθεὶς βασιλεὺς Αἰγύπτου· Φαραῶ
 καὶ ὁ κατὰ τοὺς χρόνους Σολομῶντος· Ἐλαβε γάρ,
 φησί, τὴν θυγατέρα Φαραῶ· καὶ ὁ κατὰ τοὺς χρό-
 νους τῆς προφητείας Ἰερεμίου Φαραῶ προσηγο-
 ρεύετο. Οὕτω δὲ καὶ Ἀβιμέλεξ κατὰ τοὺς χρόνους
 ἦν Ἀβραάμ· καὶ κατὰ τοὺς χρόνους Ἰσαάκ· καὶ ὁ
 11 νῦν λεγόμενος ἐπὶ τῶν καιρῶν Δαβίδ. Ἐπὶ μὲν γάρ
 Ἀβραάμ εἴρηται, ὅτι Καὶ εἶπεν Ἀβιμέλεξ, καὶ
 Ὁμοῦ δ' οὐκ ἀποφυγὸς αὐτοῦ, καὶ Φιλὸς ὁ ἀρχι-
 στράτηγος τῆς δυναμείας αὐτοῦ πρὸς Ἀβραάμ, λέ-
 γων. Καὶ πάλιν περὶ τοῦ Ἰσαάκ· Ἐγένετο δὲ πολυ-
 χρόνιος ἐκεῖ. Παρακώψας δὲ Ἀβιμέλεξ ὁ βασιλεὺς
 Φυλιστεῖμ διὰ τῆς θυρίδος, εἶδε παίζοντα τὸν
 Ἰσαάκ μετὰ Ρεβέκκας. Οὕτως οὖν καὶ νῦν
 κατὰ τοὺς χρόνους Δαβὶδ Ἀβιμέλεξ εἴρηται ἐν τῇ
 ἐπιγραφῇ, τὸ κοινὸν τῆς βασιλείας ὄνομα. Ἀγγούς
 C δὲ παραδέδοται ὑπὸ τῆς ἱστορίας, ὅπερ ἰδίως ἦν

αὐτῷ ἐκ γενετῆς ἐπικείμενον. Ἐπὶ τούτου τοίνυν ἠλλοίωσεν ἑαυτοῦ τὸ πρόσωπον, παραφερόμενος ἐν ταῖς χειρὶ τῶν οἰκετῶν, καὶ ῥοφῶν παρὰ τὰς πύλας τῆς πόλεως, καὶ καταρρέων, φησὶ, τὰ σιελα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν πώγωνν· ὥστε εἰπεῖν τὸν Ἀγγούς τοῖς παισὶ· τί εἰσεφέρετε αὐτὸν πρὸς με; Μη ἐπιδέομαι ἐπιλήπτων ἐγὼ, ὅτι εἰσηνέγκατε αὐτὸν ἐπιληπτέυσθαι ἐπ' ἐμέ; Καὶ οὕτως ἀπολυθεὶς ἐκειθεν, διεσιόθη, φησὶν, εἰς τὸ σπήλαιον Ὀδολλάμ. Ὡς οὖν ἐκ μεγάλου κινδύνου διεκφυγὼν, ταυτην ἀναπέμπει τὴν εὐχαριστείαν τῷ ῥωσαμένῳ αὐτὸν Θεῷ. 1. Εὐλογήσω, φησὶ, τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ. Διεκφυγὼν ἐκ τοῦ θανάτου, ὅσον ὄρους ἑαυτῷ τίθεται τῆς ζωῆς, τυπῶν ἑαυτοῦ τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ τῆς πολιτείας ἀκριβές· ὥς μηδένα χειρὸν διαλιμπάνειν τῆς εὐλογίας, ἀλλὰ καὶ μεγάλων καὶ μικροτέρων πραγμάτων ἐπὶ τὸν Θεὸν ἀναφέρειν τὴν ἀρχήν. Οὐχὶ ἠγήσομαι, φησὶ, κατὰ τὴν ἑμαυτοῦ ἐπιμέλειαν γενεσθαι, οὐδὲ ἐκ τῆς αὐτοματοῦ συντυχίας συμβαίνειν, ἀλλ' Ἐν παντὶ καιρῷ εὐλογήσω τὸν Κύριον· οὐκ ἐν ταῖς εὐημερίαις μόνον τοῦ βίου, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς περιστατικοῖς καιροῖς. Ἐντεῦθεν μαθητευθεὶς ὁ ἀπόστολος, Πάντοτε, φησὶ, χαίρετε, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. Ὁρᾷς ἡλέκη τοῦ ἀνδρός ἡ ἀγάπη, Οὐκ ἀπεδυσπέτει πρὸς τὴν συνέχειαν τῶν κακῶν, ἔτε οὐ μόνον πατρίδας ἀπελήλατο, καὶ συγγενείας, καὶ οἰκειῶν, καὶ κτημάτων, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολεμίοις παραδοθεὶς ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, μιροῦ διασπᾶσθαι παρ' αὐτῶν ἐμελλεν. Οὐκ εἶπε· μεχρι τίνος ἡ συνέχεια τῶν κακῶν;

- οὐκ ἀπεδυσπέτησε πρὸς τὴν παρατασιν τῆς θλίψεως, εἰδὼς ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα. Τῷ
14. ὄντι γὰρ τοῖς καλῶς τρεσχευασμένοις αἱ θλίψεις
 A οἶονε τροφαὶ τινὲς εἰσιν ἀθλητικαὶ καὶ γυμνάσια, ἐπὶ τὴν πατρίαν θόξαν τὸν ἀγωνιστὴν προβιάζουσαι· ὅταν λοιδορούμενοι εὐλογῶμεν, βλασφημούμενοι παρακληθῶμεν, καταπονούμενοι εὐχαριστῶμεν, θλιβόμενοι ἐπὶ τῇ θλίψει καυχώμεθα. Αἰσχρὸν γὰρ εὐλογεῖν μὲν ἡμᾶς ἐπὶ τοῖς χρηστοτέροις, σιωπᾶν δὲ ἐπὶ τοῖς σκυθρωποτέροις καὶ ἐπιπόνους πράγμασιν. Ἀλλὰ τότε καὶ πλέον εὐχαριστεῖν δεῖ, εἰδότας ὅτι ὁ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ
- B πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. Διὰ παντὸς ἡ αἰνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου. Δοκεῖ ἀδύνατόν τι ἐπαγγέλλεσθαι ὁ προφήτης. Πῶς γὰρ διαπαντὸς ἡ αἰνεσις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ στόματι ἀνθρώπου εἶναι δύναται; Ὅτε διαλέγεται τὰς συνθέεις καὶ βιωτικὰς ἐμιλίας, οὐκ ἔχει τὸν αἶνον τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ στόματι. Ὅτε καθεύδει, σιωπήσεται παντὶς. Ἐσθιόντος δὲ καὶ πίνοντος πῶς ἐνεργήσῃ τὸ στόμα τὴν αἶνεσιν; Πρὸς δὲ τοῦτο λέγομεν, ὅτι ἐστὶ μὲν τι καὶ νοητὸν στόμα τοῦ ἐνδὸν ἀνθρώπου, ᾧ τρέφεται μεταλαμβάνων τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, ὃς ἐστὶν ἄρτος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. Περὶ ἐκείνου τοῦ στόματος
- C καὶ ὁ προφήτης φησὶν, ὅτι Ἐγὼ στόμα μου ἤνοιξα, καὶ ἐβλυσσα πνεῦμα. Ἐκεῖνο καὶ ὁ Κύριος προκαλεῖται ἡμᾶς εὐρύχωρον ἔχειν εἰς ὑποδοχὴν ἀφθονωτέραν τῶν τροφῶν τῆς ἀληθείας. Πλάτυνον γὰρ, φησὶ, τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτό. Δύναται

οὖν ἡ ἐντετυπωμένη ἀπαξ καὶ ὁ οἶνεϊ ἐσφραγι-
σμένη τῷ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς περι Θεοῦ ἔννοια,
αἶνεσις ὀνομάζεται Θεοῦ, διαπαντος ἐνυπάρχουσα
τῇ ψυχῇ Δύναται δὲ καὶ, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν
ὑποθήκην, ὁ προυδαίος πάντα ποιεῖν εἰς δόξαν Θεοῦ,
ὥστε πᾶσαν πράξιν, καὶ πᾶν ῥῆμα, καὶ πᾶσαν
ἐνέργειαν νοερὰν, αἰνέσεως ἐπέχειν δύναμιν. Εἴτε
γὰρ ἐσθίει ὁ δίκαιος, εἴτε πίνει, πάντα εἰς δόξαν D
Θεοῦ ποιεῖ. Τοῦ τοιούτου καθεύδοντος ἡ καρδία
ἐγρηγόρεν, κατὰ τὸν εἰπόντα ἐν τῷ ᾠσματοι τῶν
ᾠσμάτων, Ἐγὼ καθεύδω, καὶ ἡ καρδία μου γρη-
γορεῖ. Ὡς γὰρ ἐπὶ πολὺ τὰ καθ' ὑπνον φαντάσματα
τῆς μεθμερινῆς ἐννοίας ἐστὶν ἀπηχήματα.

Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχὴ μου
Μηδεὶς, φησὶ, τὴν ἐμὴν ἐπίνοιαν, καθ' ἣν διε-
σώθην ἐκ τῶν κινδύνων, ἐπαινεῖτω. Οὐ γὰρ ἐν
δυνάμει ἀνθρώπου, οὐδὲ ἐν σοφίᾳ, ἀλλ' ἐν
τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ σωτηρία. Μη καυ-
χάσθω, φησὶν, ὁ πλεούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ,
μήτε ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, μήτε ὁ ἰσχυ-
ρὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ· ἀλλ' ἢ ἐν τούτῳ καυ- 1.
χάσθω ὁ καυχώμενος, ἐν τῷ συνιεῖν καὶ γινώ-
σκειν Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ. Ὁρᾷ τὸν ἀπό-
στολον πῶς τοὺς συνεργοὺς τοῦ εὐαγγελίου ἐπαι-
νεῖ; Ὁς ἐστὶ σύνδουλος καὶ διάκονος ὑμῶν ἐν
Κυρίῳ. Εἰ μὲντοι τις ἐπὶ σώματος κάλλει, ἢ
γονέων περιφανείᾳ ἐπαινεῖται, οὐκ ἐν Κυρίῳ ἐπαι-
νεῖται αὐτοῦ ἡ ψυχὴ, ἀλλ' ἐν τῇ ματαιότητί
ἐστὶ τῶν τοιούτων ἕκαστος. Οὐδὲ γὰρ αἱ μέσαι
τέχναι τὸ ἀληθινῶς ἐπαινετὸν ἔχουσι, κυβερνή-

- ται, ἱατροὶ, ῥήτορες, ἢ ἀρχιτέκτονες πόλεις οἰκοδομοῦντες, ἢ πυραμίδας, ἢ λαβυρινθους, ἢ ἄλλας τινὰς δαπανηρὰς ἢ ὑπερογκοὺς οἰκοδομημάτων κατασκευάς. Οἱ ἐπὶ τοῖς ἐπαινοῦμε-
 145 νοι, οὐκ ἐν Κυρίῳ ἔχουσι τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν.
- A Ἀρχεῖ ἡμῖν πρὸς ἅπαν ἀξίωμα το τοῦ τηλικούτου Δεσπότη τοῦ δούλου ἡμῶς ὀνομάζεσθαι. Οὐ δὴ ποῦ γὰρ βασιλεῖ μὲν τις ὑπηρετῶν μέγα φρονήσει, διὰ τὸ ἐν τῇδε τῇ τάξει τῆς ὑπηρεσίας τεταχθῆναι. Θεῷ δὲ καταξιοθεῖς λατρεύειν, ἀλλοχοθεντοὺς ἐπαίνους ἑαυτῷ περινοήσῃ, ὥς οὐκ ἀρκούσης αὐτῷ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Κυρίου, πρὸς πᾶσαν δοξὴν καὶ περιφανείας ὑπερβολὴν; Ἐν τῷ Κυρίῳ οὖν ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχὴ μου. Ἀκουσάτωσαν πρᾶεῖς, καὶ εὐφρανθήτωσιν. Ἐπειδὴ ἄνευ πολέμου, φησὶ, κατωρθώθη μοι ἡ σωτηρία ἐκ μόνης τῆς κατὰ πρόσωπον ἀλλοιώσεως,
 U διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ συνεργίας, ἀπατηθέντων τῶν πολεμίων. Ἀκουσάτωσαν πρᾶεῖς, ὅτι δυνατόν καὶ ἡσυχάζοντας ἐγεῖραι τρόπαιον, καὶ μὴ μάχομένους νικητὰς ἀποφανθῆναι. Καὶ εὐφρανθήτωσαν, βεβαιούμενοι εἰς τὴν πραότητα τῷ κατ' ἐμὲ ὑποδείγματι. Ἐλθὼν γὰρ ταύτην τὴν χάριν παρὰ Θεοῦ, ἐπειδὴ κατώρθωσα τὴν πραότητα. Μνησθητι, Κύριε, τοῦ Δαβὶδ, καὶ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ. Μεγίστη γὰρ τῶν ἀρετῶν ἡ πραότης· διὸ καὶ τοῖς μακαρισμοῖς ἐγκατελεγκται. Μακάριοι γὰρ, φησὶν, οἱ πρᾶεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. Ἐκείνη γὰρ ἡ γῆ, ἡ
 C ἐπουράνιος Ἱερουσαλὴμ, οὐ γίνεται τῶν μαχομένων λάφυρον, ἀλλὰ μακροθύμων καὶ πραύπα-

Θῶν ἀνδρῶν προκεῖται κληρονομία. Ἰσὺν δὲ οὐ
 νῆται το, Ἀκουσάτωσαν πρεῖς, καὶ το, ἀκου-
 σάτωσαν οἱ Χριστοῦ μαθηταί. Ταχὺ δὲ προφητι-
 κῶς βουλευται μετρίς ἡμῶν διακτεῖναι το θαῦμα
 τῆς τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτὸν ἐνεργείας. Ἀκουσάτωσαν
 γάρ οἱ πολλαῖς ὕστερον γενεαῖς γεντσεσθαι τοῦ
 Χριστοῦ μαθηταί μέλλοντες. Τουτοῦ γάρ ὠνο-
 μασε πρεῖς, οἷς ὁ Κύριος διαλέγεται, Μαθετε
 ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ
 καρδίᾳ. Οἱ κατεσταλμένοι τὰ ἔθνη καὶ παντὸς
 πάθους ἀπηλλαγμένοι, ὡς μηδεμίαν ἔχειν ταρ-
 χὴν ἐνοικοῦσαν αὐτῶν ταῖς ψυχαῖς, οὗτοι πρεῖς D
 προσαγορεύονται. Διο καὶ Μωυσῆς μεμαρτύρηται
 πρᾶς εἶναι παρὰ πάντας ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς γῆς.

Μεγαλύνετε τὸν Κύριον σὺν ἐμοί. Πρέποντα
 ἑαυτῷ χορὸν εἰς δοξολογίαν τοῦ Κυρίου παρα-
 λαμβάνει. Μηδεὶς ταρχύδης, μηδὲ τεθορυβη-
 μένος, μηδὲ ἐκ τῶν παθῶν τῆς σαρκὸς τὴν ψυ-
 χὴν παροιστρῶν ἐγκαταμιγῆτω μοι, ἀλλ' ὑμεῖς
 οἱ πρεῖς, οἱ τὸ βεβηχὸς καὶ εὐσταθὲς τῆς ψυ-
 χῆς κατιωρθωκότες, τὸ δὲ νωθρὸν καὶ ὑπνώδες
 πρὸς τὰς τῶν καθηκόντων ἐνεργείας ἀποσειόμενοι, E
 ὑμεῖς μεγαλύνετε τὸν Κύριον σὺν ἐμοί. Μεγαλύνει
 δὲ τὸν Κύριον ὁ μεγάλη διανοία καὶ γὰρ τῷ τῇ
 φρονήματι καὶ ἐπηρμένῳ τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας
 πειρασμοὺς ὑπομένων. Ἐπειτα δὲ, καὶ ὁ μεγάλη
 τῇ διανοίᾳ καὶ θεωρήμασι βαθυτάτοις τὰ μεγέθη
 τῆς κτίσεως καθορῶν, ἵν' ἐκ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς
 καλλονῆς τῶν κτισμάτων τὸν γενεσιουργὸν αὐτῶν
 θεωρήσῃ. Ὅσω γάρ τις ἐπὶ πλείον ἐμβαθύνει τοῖς

λογοις καθ' οὓς γηγένηται τὰ ὄντα, καὶ καθ' οὓς
 οἰκονομεῖται, τοσούτοι μᾶλλον θεωρεῖ τὴν μεγα-
 λοπρεπειαν τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ,
 μεγαλύνει τὸν Κύριον Ἐπεὶ οὖν εἰς νοῦς καὶ
 ἐνὸς ἀνδρὸς μελέτη, οὐδὲ πρὸς βραχὺ ἀσταρκεῖ
 πρὸς τὴν τῶν μεγαλειῶν τοῦ Θεοῦ κατάληψιν,
 146 **A** πάντας ὁμοῦ τὰς πράξεις εἰς τὴν κοινωσίαν ταύ-
 τῃς τῆς ἐνεργείας παραλαμβάνει. Διὶ γὰρ πᾶσαν
 σχολὴν ἄγειν ἀπο θορύβων τῶν ἐξουθεν, καὶ πᾶ-
 σαν ἡσυχίαν ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας βουλευ-
 τηρίῳ ποιήσαντα, οὕτως ἐπιβάλλειν τῇ θεωρίᾳ
 τῆς ἀληθείας. Ἀκούεις τοῦ ἐξομολογουμένου τὴν
 ἁμαρτιαν, τί φησιν; Ἐταράχθη ἀτὸ θυμοῦ ὁ
 ὀφθαλμός μου. Οὐ μόνον δὲ θυμός, ἀλλὰ καὶ ἐπι-
 θυμία, καὶ οὐραγία, καὶ φθόνος ὀφθαλμὸν ψυχῆς
 ἐκταράσσει· καὶ ἀπαζαπλῶς, πάντα τὰ πάθη συγ-
 χυτικά καὶ ἐκταρακτικά τοῦ ὁρατικοῦ τῆς ψυ-
 χῆς ἐστί. Καὶ ὥς οὐ δυνατόν τεθολωμένῳ ὀφθαλμῷ
 ἀκριβοῦς λαβεῖν τῶν ὁρατῶν τὴν κατάληψιν, οὕτως
B οὐδὲ τεθολωμένη καρδίᾳ τῇ κατανοήσει τῆς ἀλη-
 θείας ἐπιβαλεῖν. Ἀναχωρῆσαι οὖν δεῖ τῶν τοῦ
 κόσμου πραγμάτων, καὶ μήτε δι' ὀφθαλμῶν,
 μήτε δι' ὠτων, μήτε δι' ἄλλης τινὸς αἰσθήσεως
 ἐπεισάγειν ἄλλοτρίους λογισμοὺς τῇ ψυχῇ. Θορύ-
 βων γὰρ ἀσιγήτων καὶ στάσεων ἀδιλλάκτων
 ἀναπιμπλῶσι τὰ ἐνδόν οἱ τοῦ φρονήματος τῆς
 σαρκὸς ἐπανιστάμενοι πόλεμοι. Ἐξεζήτησα τὸν
 Κύριον, καὶ ἐπήκουσέ μου. Ταῦτα, φησὶν, ἀκου-
 σάτωσαν οἱ πράξεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ
 τῷ χαλεπῷ, ὅτε πᾶς μὲν θυμὸς τῶν μνησικα-

κούντων ἐκινεῖτο κατ' ἑαυτοῦ, πᾶσα δὲ χεὶρ ἐπ' ἐμέ ὠπλίζετο, γυμνός δὲ ἐγὼ καὶ ἄοπλος ἔτοιμος. C
 εἰς πᾶσαν αἰκὴν ἐξεκείμην τοῖς πολεμίοις, τοῦ οὐ συνεχύθη τούς διαλογισμούς τῷ φόβῳ, οὐκ ἐξεκρούσθη ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐννοίας, οὐκ ἀπέγνων τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἀλλ' ἐξεζήτησα τὸν Κύριον· Οὐχὶ ἐζήτησα μόνον, ἀπλὴν τινα καὶ χρονικὴν πρὸς τὸν Κύριον ἐλπίδα, ἀλλ' ἐξεζήτησα. Πλείον γάρ τι δηλοῖ παρά τὸ ζητῆσαι ἢ ἔμπρασις τοῦ ἐκζητῆσαι, ὡς καὶ παρά τὴν ἔρευναν ἢ ἐξερευνῆσαι. Ἐξέλιπον γάρ ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσεις. Πολλὴν οὖν τινα σχολὴν καὶ ἀταραξίαν ὁ λόγος παρίστανει διὰ τῆς ἐκζητήσεως. D

Καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων μου ἐρρύσατό με Πᾶσα ἡ τοῦ δικαίου ζωὴ τεθλιμμένη ἐστὶ, καὶ Στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός· καὶ Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀπόστολος φησιν, Ἐν παντὶ θλιβόμενοι· καὶ, Ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. Ῥύεται δὲ ἐκ θλίψεως τοὺς ἁγίους αὐτοῦ ὁ Θεός, οὐκ ἀδοκιμάστους αὐτοὺς καταλιμπάνων, ἀλλὰ τὴν ὑπομονὴν αὐτοῖς χαριζόμενος. Εἰ γάρ Ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν· ὁ E τὴν θλίψιν ἀφαιρούμενος, τῆς δοκιμῆς ἑαυτὸν ἀπεστερησεν. Ἰὺς οὖν οὐδεὶς στεφανοῦται ἄνευ ἀνταγωνιστοῦ, οὕτως οὐδὲ δόκιμος ἀποφανθῆναι δύναται εἰ μὴ διὰ θλίψεων. Ἐκ πασῶν οὖν τῶν θλίψεων ἐρρύσατο με, οὐχὶ μὴ ἔων με θλίβεσθαι, ἀλλὰ σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκθεσιν, τοῦ

δύνασθαι ὑπενεγκεῖν, χαριζόμενος. Προσελθετε πρὸς αὐτὸν, καὶ φωτίσθητε· καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνηθῇ. Τοῖς καθημένοις ἐν σκοτει καὶ σκιᾷ θανάτου, τούτοις παρακελεύεται προσελθεῖν τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐγγίσαι αὐτοῦ ταῖς ἀκτίσι τῆς θεότητος, ἵν' ἐκ τοῦ προσεγγισμοῦ

ἐλλαμφθέντες τῇ ἀληθείᾳ, χάριτι τὸν φωτισμον αὐτοῦ εἰς ἑαυτοὺς χωρήσωσιν. Ὡς περ γὰρ τὸ αἰσθητὸν τοῦτο φῶς οὐ πᾶσιν ὁμοίως ἀνα-
 107 τέλλει, ἀλλὰ τοῖς ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐγρη-
 A γορῶσι, καὶ ὑπ' οὐδενὸς κωλύματος ἀπολαύειν δυναμένοις τῆς τοῦ ἡλίου ἐπιδημίας· οὕτω καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος, τὸ ἀληθινὸν φῶς, ὃ φω-
 τίζει πάντα ἀνθρωπινὸν ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, οὐ πᾶσι τὴν ἑαυτοῦ φαιδρότητα χαρίζεται, ἀλλὰ τοῖς ἀξίως αὐτοῦ πολιτευομένοις. Φῶς γὰρ, φησὶν, ἀνέτειλεν, οὐχὶ τῷ ἁμαρτωλῷ, ἀλλὰ τῷ δικαίῳ. Ὡς γὰρ ἀνέτειλε μὲν ὁ ἥλιος, ἀλλ' οὐχὶ ταῖς νυκτηρίσιν, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις τοῖς νυκτινόμοις· οὕτω καὶ τὸ φῶς τῇ μὲν ἑαυτοῦ φύσει λαμπρόν ἐστι καὶ φαιδρυντικόν. Οὐ πάντες δὲ αὐτοῦ
 B τῆς λαμπηδόνης μεταλαμβάνουσιν. Οὕτω καὶ Πᾶς ὁ τὰ φαῦλα πράσσειν μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἐρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα. Προσελθετε οὖν πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνηθῇ. Μακάριος ὁ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς δικαιοκρασίας τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἔλθῃ ὁ Κύριος φωτίσαι τὰ κρυπτά τοῦ σκοτούς, καὶ φανερῶσαι τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν; τολμήσας ὑπὸ τὸ φῶς ἐκεῖνο τῶν ἐλέγχων γενέσθαι,

καὶ ἐπανελθὼν ἀνεπαίσχυντος τῷ ἀμολυντον
 ἔχειν τὸ συνεῶς ἀπὸ πονηρῶν ἔργων. Οἱ γὰρ
 τὰ φαῦλα πραξάντες εἰς ὄνειδισμόν καὶ αἰσχύνην
 ἀναστήσονται, ἐνορῶντες ἐν ἑαυτοῖς τὸ αἶσχος, C
 καὶ τοὺς τύπους τῶν ἡμαρτημένων. Καὶ τάχα
 φοβερωτέρα τοῦ σκότους καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ αἰω-
 νίου ἡ αἰσχύνη ἐστίν, ἥ μέλλουσι συνδισαινίζειν
 οἱ ἁμαρτωλοὶ, αἰεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχοντες τὰ ἔχνη
 τῆς ἐν σαρκὶ ἁμαρτίας, οἷονεῖ τινοῖς βαφῆς ἀνεκ-
 πλύτου, τῇ μνήμῃ τῆς ψυχῆς αὐτῶν εἰς τὸ διη-
 νεκὲς παραμένοντα. Ὅλῃγων δέ ἐστι τὸ προσελ-
 θεῖν τῇ φωτὶ τῷ ἀληθινῷ, καὶ ἀποκαλύψαι, καὶ
 μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν κρυπτῶν, μὴ ἀπελθεῖν
 αἰσχυνθέντας τὰ πρόσωπα.

Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε, καὶ ὁ Κύριος εἰσή-
 κουσεν αὐτοῦ. Οὐκ αἰεὶ ἐπαινετὴ ἡ πτωχεία, ἀλλ' D
 ἡ ἐκ προαιρέσεως κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν σκοπον
 κατορθουμένη. Πολλοὶ γὰρ πτωχοὶ μὲν τῇ περι-
 ουσίᾳ, πλεονεκτικώτατοι δὲ τῇ προαιρέσει τυγχά-
 νουσιν· οὓς οὐχ ἡ ἔνδεια σώζει, ἀλλ' ἡ προαί-
 ρεις κατακρίνει. Οὐ τοίνυν ὁ ἐνδοῆς πάντως μα-
 καριστὸς, ἀλλ' ὁ κρείττονα ἡγησάμενος τῶν τοῦ
 κόσμου θησαυρῶν τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ. Τού-
 τος καὶ ὁ Κύριος μακαρίζει λέγων, Μακάριοι οἱ
 πτωχοὶ τῷ πνεύματι· οὐχ οἱ πένητες κατὰ τὴν
 περιουσίαν, ἀλλ' οἱ τὴν πτωχείαν ἐκ ψυχῆς
 προσελόμενοι. Οὐδὲν γὰρ τῶν ἀπροαιρέτων μακα-
 ριστόν. Διότι πᾶσα ἀρετὴ, μαλιστα δὲ αὕτη Γ
 προ πάντων, τῷ ἐκουσίῳ χαρακτηρίζεται. Οὗτος
 οὖν, φησὶν, ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε. Τῇ δεικτικῇ φωνῇ

ἐπὶ τὸν πτωχεύοντα κατὰ Θ.ὸν, καὶ πεινῶντα, καὶ διψῶντα, καὶ γυμνητευόντα, τὴν διανοίαν σου προκαλεῖται· Οὗτος ὁ πτωχός, μονονουχὶ δοκτυλῇ δεικνύς· οὗτος ὁ μαθητὴς Χριστοῦ. Δυνατὸν καὶ εἰς Χριστὸν ἀνάξαι τὸν λόγον, ὃς πλούσιος ὢν τῇ φύσει, διότι πάντα τὰ τοῦ Πατρὸς, αὐτοῦ ἐστι, δι' ἡμᾶς ἐπτύχευσεν, ἵνα ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτησωμεν. Σχιδὼν γὰρ πάντος ἔργου τοῦ προαγοντος ἐπὶ τὸν μακαρισμὸν αὐτὸς ἤρξεν ὁ ἑώρας, παράδογμα τοῖς μανθάνουσιν ἑαυτὸν προτιθεῖς. Ἐπανηκε ἐπὶ τοὺς μακαρισμοὺς, καὶ ἑκαστον ἐξετασας εὐρήσεις ὅτι προέλαβε τὴν ἐκ τοῦ λόγου διδασκαλίαν τοῖς ἔργοις. Μακάριοι οἱ πραεῖς. Πῶς οὖν μάθωμεν τὴν
 128 **Α** πραότητα; Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, φησὶν, ὅτι πρῶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί. Τίς ἡμᾶς διδάξει τὸ τῆς εἰρήνης καλόν; Αὐτὸς ὁ εἰρηνοποιὸς, ὁ ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάσων τοὺς δύο εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον· ὁ εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Μακάριοι οἱ πτωχοί. Αὐτὸς ἐστὶν ὁ πτωχεύσας, καὶ κενώσας ἑαυτὸν ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ, ἵνα ἡμεῖς πάντες ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ λάβωμεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. Εἰ τις οὖν ἀπὸ τοῦ ἁγίου καὶ φιλανθρώπου Πνεύματος ἀγόμενος, μὴ φρονῶν ἐφ' ἑαυτῷ, ἀλλὰ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ἵνα τοὺς ἄλλους ὑψώσῃ, κράζοι τῷ πνεύματι καὶ μεγάλα εὐχόμενος, καὶ μηδὲν μικροπρεπὲς μηδὲ ταπεινὸν φθέγγοιτο ἐκ τοῦ

τὰ ἐπίγεια καὶ κοσμικὰ ζητεῖν, τοῦ τοιοῦτου ἡ κρυψὴ εἰσακουστὴ τῷ Κυρίῳ. Τί οὖν τὸ τέλος τῆς ἀκοῆς; Τὸ ρυσθῆναι ἀπο πασῶν τῶν θλίψεων ἄτρωτον, μὴ ὑποκατακλιθέντα, μηδὲ δουλεύοντα τῷ φρονήματι τῆς σαρκος. Τίς οὖν καὶ ὁ τρόπος δι' οὗ ρύεται ὁ πτωχός; Παρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτόν, καὶ ρύσεται αὐτούς. Ἡρμηνεύσέ τινα λέγει τὸν πτωχόν, τὸν φοβούμενον τὸν Κύριον. Διότι ὁ φοβούμενος, ἐστὶ ἐν τῇ τοῦ δούλου τάξει ἐστίν. Ὁ δὲ ὑπὸ τῆς ἀγάπης τετελειωμένος, πρὸς τὴν τοῦ υἱοῦ λοιπὸν ἀξίαν ἀνέδραμεν. Διόπερ ὁ μὲν δούλος καὶ πτωχὸς λέγεται, τῷ μὲν ἴδιον ἔχειν· ὁ δὲ υἱός, ἤδη καὶ πλούσιος, τῷ κληρονόμος εἶναι τῶν πατρικῶν ἀγαθῶν. Παρεμβαλεῖ οὖν ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτόν. Παντὶ πεπιστευκότι εἰς τὸν Κύριον ἄγγελος παρεδρεύει, ἐὰν μήποτε αὐτόν ἡμεῖς ἐκ τῶν πονηρῶν ἔργων ἀποδιώξωμεν. Ἦς γὰρ τὰς μελίσσας καπνὸς φυγαδεύει, καὶ τὰς περιστερὰς θυσιάζει· οὕτω καὶ τὸν φύλακα τῆς ζωῆς ἡμῶν ἄγγελον ἢ πολὺδακρυς καὶ δυσώδης ἀρίστησιν ἁμαρτία. Ἐὰν ἔχῃς ἐν τῇ ψυχῇ ἄξια φυλακῆς ἀγγελικῆς ἔργα, καὶ νοῦς πλούσιος ἐν τοῖς τῆς ἀληθείας θεωρήμασιν ἐνοικῇ σοι, διὰ τὸν πλοῦτον τῶν τιμῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς, ἀναγκαίως φρουροὺς σοι καὶ φύλακας παρακαθήσῃσιν ὁ Θεὸς, καὶ περιτειχίζει σε φυλακῇ ἀγγέλων. Σκόπει δὲ ἡλίκη ἐστὶ τῶν ἀγγέλων ἢ φύσις· ὅτι ὅλῳ στρατοπέδῳ καὶ παρεμβολῇ πολυανθρώπων παρεκκάζεται ὁ εἷς ἄγγελος. Διὰ μὲν

οὖν τὸ μέγεθος τοῦ φυλάσσοντός σε, παρεμβε-
 λήν σοι χαρίζεται ὁ Κύριος· διὰ δὲ τὴν ἰσχύ-
 ν **Ε** τοῦ ἀγγέλου, οἶονεῖ περιτειχίζει σε πάντοθεν τῇ
 ἀπ' αὐτοῦ ἀσφαλείᾳ. Τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ,
 Κύκλω. Ὡςπερ γὰρ οἱ τῶν πόλεων περίβολοι,
 κύκλω πάσαις περικεῖμενοι, πάντοθεν τὰς τῶν
 πολεμίων προσβολὰς ἀπείργουσιν· οὕτω καὶ ὁ ἄγ-
 γελος, καὶ προτειχίζει ἐκ τῶν ἐμπροσθεν, καὶ
 ὀπισθοφυλακεῖ, καὶ οὐδὲ τὰ ἐκατέρωθεν ἀφύλα-
 κτα καταλείπει. Διὰ τοῦτο πεσειταὶ ἐκ τοῦ κλί-
 τος σου χιλιάς, καὶ μυριάς ἐκ δεξιῶν σου·
 πρὸς σέ δὲ οὐδὲ πληγὴ τινος τῶν ἐχθρῶν ἐγ-
 γιεῖ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ.

Ἰεύσασθε, καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος.
 Πολλὰ τοῦ τηρηθήκαμεν, ὅτι τοῖς ἐξωθεν μέλεσιν
 δμννύμας αἱ τῆς ψυχῆς προσαγορεύονται δυνά-
 μεις. Ἐπεὶ δὲ ἄρτος ἐστὶν ἀληθινὸς ὁ Κύριος
 ἡμῶν, καὶ ἡ σὰρξ αὐτοῦ ἀληθὴς ἐστὶ βρωσίς,
 149 ἀνάγκη τὴν ἡδονὴν τῆς εὐφροσύνης τοῦ ἄρτου
Α διὰ γεύσεως ἡμῖν νοητῆς ἐγγίνεσθαι. Ὡς τοῦ
 μέλιτος ἡ φύσις οὐ τοσοῦτον τῷ λόγῳ δύναται
 παραστήναι τοῖς ἀπείροις, ὅσον ἀπ' αὐτῆς τῆς
 κατὰ τὴν γεῦσιν αἰσθήσεως· οὕτως οὐδὲ ἡ χρη-
 στότης τοῦ οὐρανίου λόγου ἐναργῶς παραδοθῆναι
 διδασκαλίαις δύναται, ἐὰν μὴ τὰ τῆς ἀληθείας
 δόγματα ἐπὶ πλέον βασανίσαντες, δυνηθῶμεν τῇ
 οἰκείᾳ πείρᾳ τὴν χρηστότητα καταλαβεῖν τοῦ
 Κυρίου. Γεύσασθε δὲ εἶπε, καὶ οὐχὶ ἐμπλήσθητε·
 διότι νῦν μὲν ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ δι' ἐσ-
 ὀπτρου βλέπομεν καὶ αἰνίγματος τὴν ἀλήθειαν,

ἤξει δέ ποτε ὅτε ὁ νῦν ἀβράβων, καὶ τὸ γεῦμα
 τοῦτο τῆς χάριτος εἰς τελειότητα ἡμῖν τῆς ἀπο B
 λαύσεως καταντῆσει. Ὡσπερ δὲ οἱ στομαχοῦντες
 καὶ οἱ κακόςτιτοι, ἀποστρεφόμενοι τὰ σιτία, ὑπὸ
 τῶν ἰατρῶν θεραπεύονται το δυσάρεστον, διεγει-
 ρόντων τὰς ὀρέξεις διὰ τινος ἐπιτηδεύσεως τῆς
 ἐν τοῖς βρώμασιν, ὥστε, ὑπὸ τῆς καρυκείας ἐκεί-
 νης ἐρεθιζομένης τῆς αἰσθήσεως, αἰεὶ πρὸς τὸ
 πλεῖον ἐπιτείνεσθαι τὰς ὀρέξεις· οὕτω καὶ ἐπὶ
 τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, αὐτῇ, φησὶν, ὑμᾶς ἡ
 πεῖρα πρὸς τὸ ἀχόρεστον τῆς ἐπιθυμίας αἰεὶ
 προσκαλίσεται. Διὰ τοῦτο, φησὶ, Γεύσασθε,
 ἵνα μακάριοι γένησθε αἰεὶ πεινῶντες καὶ διψῶν-
 τες τὴν δικαιοσύνην. Μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐλπίζει
 ἐπ' αὐτόν. Ὁ αἰεὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ ὢν τοῦ λόγου, C
 ἐπ' οὐδὲν ἕτερον θήσεται τὴν ἐλπίδα ἢ ἐπὶ τὸν
 Κύριον. Φοβήθητε τὸν Κύριον, πάντες οἱ ἅγιοι
 αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις
 αὐτόν. Ἐὰν μὴ φόβος παιδεύῃ ἡμῶν τὴν ζωὴν,
 ἀμήχανον κατορθωθῆναι τὸν ἀγιασμόν ἐν τῷ
 σώματι. Καθήλωσον γάρ, φησὶν, ἐκ τοῦ φό-
 βου σου τὰς σάρκας μου. Ὡς γὰρ οἱ ὑπὸ τῶν
 ἡλῶν διαπεπαρμένοι τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀκί-
 νητα ἔχουσι πρὸς ἐνέργειαν, οὕτως οἱ τῇ θείᾳ
 φόβῳ τὴν ψυχὴν κατειληγμένοι πᾶσαν τὴν ἐκ τῶν
 παθῶν τῆς ἁμαρτίας ἐνόχλησιν διαφεύγουσι. Τῷ
 οὖν φοβουμένῳ οὐκ ἔστιν ὑστέρημα· τουτέστι,
 πρὸς οὐδεμίαν ἀρετὴν ἔστιν ἐλλιπὴς ὁ ὑπὸ τοῦ D
 φόβου ἀπὸ πάσης ἀτόπου πράξεως κωλυόμενος,
 ἀλλὰ τέλειός ἐστι, μηδενὸς τῶν ἐπιβαλλόντων

τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει καλῶν ἀπολειπόμενος ἵδς γὰρ οὐκ ἔστι τέλειος ἐν τῷ σώματι ὁ ἐν τινι μέρει τῶν ἀναγκαίων ἐλλιμπάνων, ἀλλ' ἀτελής ἐστι καὶ ὁ ἐλλείπει, οὕτω καὶ ὁ περὶ μίαν τῶν ἐντολῶν καταπρρηνητικῶς διακείμενος, διὰ τὸ ὑστερεῖν αὐτῆς ἀτελής ἐστι κατὰ τὸ ἐλλείπον. Ὁ δὲ τὸν τελειὸν φόβον ἀνειλτφῶς, καὶ πάντα καταπτύσσων δι' εὐλαβειαν, οὐδὲν μὲν ἀμαρτήσεται τῷ μηδενὸς ὑπερορᾶν· οὐ, ἔξει δὲ ὑπέρρημα τῷ ἐπὶ πάντα διχρῶς παρεῖναι αὐτῷ τὸν φόβον.

- Ε Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν· οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ. Οἰκοδομεῖται μὲν ἡμᾶς καὶ πρὸς τὴν καταπρρόνησιν τοῦ σωματικοῦ πλούτου ὁ λόγος, τὸ ἀδέβαιον τῆς τῶν χρημάτων περιουσίας ἐκδιδάσκων. Εὐματάπτωτος γὰρ ὁ πλοῦτος, καὶ οἷον ἐκ χῦμα ὑπὸ τῆς βίας τῶν ἀνέμων ἄλλοτε πρὸς ἄλλα μέρη πεφυκῶς μεταρρεῖν. Καὶ πλούσιον λέγει τάχα τὸν Ἰσραήλ· ὧν ἡ υἰοθεσία καὶ ἡ λατρεία, ὧν αἱ ἐπαγγελίαι, ἐξ ὧν οἱ πατέρες. Οὗτοι τοίνυν διὰ τὴν εἰς τὸν Κύριον ἀμαρτίαν ἐπτώχευσαν. Οἱ δὲ ἀντ' ἐκείνων ἐκζητήσαντες τὸν
- 150 ΚΥΡΙΟΝ Οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ. Ἐπτῶ
 Α χευσαν δὲ πως καὶ ἐπείνασαν. Επειδὴ γὰρ ἀπέκτειναν τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς, ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς ὁ λιμὸς τοῦ ἄρτου· καὶ ἐπειδὴ ἐπεβούλευσαν τῇ πηγῇ τοῦ ὕδατος τοῦ ζῶντος, ἦλθεν αὐτοῖς ἡ δίψα, καὶ ἐπετέθη αὐτοῖς ἡ ἐκ τῆς δίψης κόλασις· λιμὸς δὲ, οὐχὶ ἄρτου αἰσθητοῦ,

οὐδὲ δίψα ἔδατος, ἀλλὰ λιμὸς τοῦ ἀκοῦσαι λό-
 γον Κυρίου. Ἰπτά/ευσαν μὲν οὖν καὶ ἐπείνασαν.
 Οἱ μὲντοι ἀπο τῶν ἐθνῶν μαθόντες ἐκζητεῖν τὸν
 Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ. Τὸ
 πνυτελεῖον ἀγαθὸν αὐτὸς ἐστὶν ὁ Θεός· οὐ οὐκ
 ἐλαττωθήσονται πάντες οἱ ἐκζητοῦντες αὐτόν. Μὴ π
 γάρ μοι τις ἀπαίσευτος ἀνιάχριτον ἔγων τὸν
 περὶ τοῦ ἀγχοῦ καὶ κακοῦ τόπον, ἀγαθὸν ὀνο-
 μάζεται τὸν πρόσχειρον ἔχοντα τὴν ἀπύλαυσιν,
 καὶ τῇ φθορᾷ τοῦ σώματος συναπεργουμένην. Ὁ
 γὰρ τὸν σωματικὸν πλοῦτον καὶ τὰ σωματικὰ
 προτερήματα εἰς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ τάξιν κατὰγων,
 εἰς πραγματα εὐτελῇ καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξια
 ἀγεί το σεμνὸν καὶ μόνον Θεῷ πρέπον ὄνομα,
 καὶ ἅμα ἐναντιώματι χαλεπωτάτῳ περιπесεῖται.
 Ἡ γὰρ τοὺς ἀποστόλους ἱρεῖ, παρὰ τὸ μὴ ἐκ-
 ζητῆσαι τὸν Κύριον, μὴ τετυγχεῖναι τῶν σωμα-
 τικῶν ἀγαθῶν· ἢ εἰ ἐκζητοῦντες ἀπετύγχανον
 τῶν τοιούτων ἀγαθῶν, τῆς Γραφῆς αὐτῆς κατη- ι
 γορήσει λεγούσης, μηδενὸς ἀγαθοῦ ἐλαττωῦσθαι
 τοὺς ἐκζητοῦντας τὸν Κύριον. Ἀλλὰ, καὶ ἐξε-
 ζήτουν οἱ ἄγιοι τὸν Κύριον, καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ
 ζητουμένου καταλήψεως οὐκ ἤλαττοῦντο, οὐδὲ
 τῶν ἀποκειμένων ἐν τῇ αἰωνίᾳ ἀναπαύσει ἀγα-
 θῶν ἐστερήθησαν. Περὶ ἐκείνων γὰρ λέγοιτο ἂν
 κυρίως τὸ, Παντὸς ἀγαθοῦ. Αἱ γὰρ σωματικαὶ
 ἀπολαύσεις πλεῖον τὸ ὀδυνηρὸν ἔχουσι τοῦ ἡδέος·
 οἱ γάμοι τὰς ἀπαιδίας, τὰς χηρείας, τὰς δια-
 φθοράς· αἱ γεωργίαι τὴν ἀκαρπίαν· αἱ ἐμπο-
 ρίαι τὰ ναυάγια· οἱ πλοῦτοι τὰς ἐπιβουλάς·

αἱ τρυφαί καὶ αἱ κόροι, καὶ αἱ συνεχεῖς ἀπο-
 λυεῖδες τὸ πᾶν τῶν νοσημάτων, καὶ τὸ πο-
 λυεῖδες τῶν παθῶν Παῦλος μέντοι καὶ ἐξεζήτει
 τὸν Κύριον, καὶ σῶζεν αὐτῷ ἐλείπε τῶν ἀγαθῶν.
 Καίτοι τίς ἂν ἐξαριθμησαίτο τὰ τοῦ σώματος
 ὀλκῆρά, οἷς παρὰ πάντα τὸν ἑαυτοῦ βίον συν-
 ἔζη, Τρεῖς ἐραβδίσθη, ἅπαξ ἐλιθάσθη, τρεῖς ἐναυ
 ἄγησε, νυκτὶ μέρον ἐν τῇ βυθῇ πεποίηκεν, ἐν
 ὁδοιπορίαις πολλάκις, ἐν λιμῇ καὶ διψῇ, ἐν
 νηστείαις πολλάκις, ἐν κόπῳ καὶ μόλῳ, ἐν
 ἀνάγκαις πολλάκις. Μέχρι τῆς ἐσχάτης ὥρας καὶ
 πεινῶν ἀνθρώπος, καὶ διψῶν, καὶ γυμνητεύων,
 καὶ χολαφιζόμενος, πῶς οὐκ ἤλαττοῦτο τῶν σω-
 ματικῶν ἀγαθῶν, Ἀνάγαγε οὖν μοι τὴν διάνοιαν
 ἐπὶ τὸ ὄντως ἀγαθόν, ἵνα καὶ τὴν συμφωνίαν
 τῆς Γραφῆς ἐπιγνῶς, καὶ σιαυτὸν μὴ καταβάλης
 τῇ ἀμφιβολίᾳ τῆς ἐννοίας.

Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου· φόβον Κυρίου
 διδάξω ὑμᾶς. Ἐνδιπθέτου διδασκάλου φωνή,
 προσκαλουμένου εἰς μάθησιν, διὰ πατρικῆς εὐ-
 σπλαγγνίας Καὶ γὰρ τέκνον ἐστὶ πνευματικὸν
 τοῦ διδασκάλου ὁ μαθητής. Ὁ γὰρ παρὰ τινος
 τὴν μόρφωσιν τῆς εὐσεβείας δεχόμενος, οὗτος οἶον-
 εἰ διαπλάττεται παρ' αὐτοῦ, καὶ εἰς σύστασιν
 ἄγεται, ὥσπερ καὶ ὑπὸ τῆς ἁγορεύσεως τὰ ἐν
 αὐτῇ διαμορφούμενα βρέφη. Ὅθεν καὶ Παῦλος ὄλην
 151 τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Γαλατῶν ἐκ τῶν προτέρων δια-
 A πεσοῦσαν μαθημάτων, καὶ οἶονεἰ ἀμβλωθεῖσαν, πάλιν
 ἀναλαμβάνων, καὶ μορφῶν ἀνέθεν ἐν αὐτοῖς
 τὸν Χριστὸν, τέκνα ἔλεγε· καὶ ἐπειδὴ μετ' ὀδύνης

καὶ θλίψας ἐποιεῖτο τῶν ἐσφαλμένων τὴν ἐπανόρθωσιν, ὡδίνειν ἔλεγε τῇ ψυχῇ, διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀποπεσοῦσι λύπην. Τεκνία μου, οὗς πάλιν ὡδίνει, ἄχρισ οὗ μορσυνθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. Δεῦτε οὖν, τέκνα, ἀκουσατέ μου. Τί ποτε ἄρα διδάσκειν μέλλει ὁ πνευματικὸς ἡμῶν κατήρ, Φοβόν, φησὶ, Κυρίου διδάξω ὑμᾶς. Ἐπειδὴ ἄνω προσέταξε φοβέσθαι τὸν Κύριον, καὶ τὸ ἐκ τοῦ φόβου κέρδος ὑπέδειξεν, εἰπὼν, Ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστερημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν· ὧν καὶ διδασκαλίαν τινὰ τοῦ θείου φόβου ἡμῖν παραδιδῶσι. Τὸ μὲν γάρ, ὅτι γρηγυαίνειν, παντός ἐστιν εἰπεῖν, καὶ τοῦ ἰδιώτου· τὸ δὲ, πῶς γρηγυασθῆναι τὴν ὑγείαν, τοῦτο ἴδιον ἤδη τοῦ τὴν ἱατρικὴν τέχνην ἐπισταμένου. Οὐ πᾶς φόβος ἀγαθὸν ἐστὶ καὶ σοιτήριον, ἀλλ' ἐστὶ τις καὶ ἐχθρὸς φόβος, ἐν ἀπειλείᾳ ὁ προφήτης ἐγγενέσθαι αὐτοῦ τῇ ψυχῇ, λέγων Ἀπὸ φόβου ἐχθροῦ ἐξελοῦ τὴν ψυχὴν μου. Ἐχθρὸς γὰρ φόβος ὁ θανάτου ἡμῖν δειλίαν ἐμποιοῦν· ὁ προσωπων ὑπεροχὰς καταπτῆσαι ἡμᾶς ἀνακείθων. Πῶς γὰρ ὁ ταῦτα φοβούμενος δυνήσεται ἐν καιρῷ μαρτυρίου μέχρι θανάτου πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντικαταστήναι, καὶ ἀποδοῦναι τῷ Κυρίῳ τὴν ὀφειλὴν, τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι; Καὶ ὁ ὑπὸ δαιμόνων εὐπτόητος τὸν ἐχθρὸν ἔχει φόβον ἐν ἑαυτῷ. Καὶ ὅλως, ὁ τοιοῦτος φόβος ἀπιστίας ὅμοιον ἔργονον εἶναι πάθος. Οὐδεὶς γὰρ πιστεύων ἰσχυρὸν αὐτῷ παρεῖναι τὸν βοηθόν, φοβεῖται ἀπὸ τινος τῶν ἐπιχειρούντων αὐτὸν ἐκταράσσειν. Φόβος δὲ ὁ σωτήριος, καὶ φόβος ἁγιασμοῦ ποιητικὸς, φόβος ὁ κατ' ἐπιτήδευσιν, καὶ

D οὐχὶ κατὰ πάθος ἐγγινόμενος τῇ ψυχῇ, ποῖός ἐστι
 βούλει διηγῆσμαι; Ὅταν μέλλης ἐπὶ τινι ὁρμῇ
 ἁμαρτίαν, ἐννόησόν μοι ἐκείνο τὸ φρικτον καὶ ἀνύ-
 ποιστον τοῦ Χριστοῦ δικαστήριον, ἐν ᾧ προκαθέ-
 ζεται μὲν ἐπὶ θρόνου τινὸς ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου
 ὁ κριτής, παρέστηκε δὲ πᾶσα ἡ κτίσις ὑποτρέμουσα
 τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ τὴν ἐνδοξον· παράγεσθαι δὲ
 μέλλομεν καθ' ἕνα εἰς ἐξέτασιν τῶν βεβιωμένων
 ἡμῖν. Εἴτα τῷ πολλὰ πονηρὰ πεποιηκότι κατὰ τὸν
 βίον φοβεροὶ τινες καὶ κατηφεῖς παρίστανται ἀγ-
 E γελοι, πῦρ βλέποντες, πῦρ ἀναπνέοντες, διὰ τὴν
 πεκρίαν τῆς προαιρέσεως, νυκτὶ ἰοικότες τὰ πρόσ-
 ωπα, διὰ τὸ κατηφές καὶ μισάνθρωπον. Εἴτα βάρ-
 αθρον βαθύ, καὶ σκότος ἀδιεξόδευτον, καὶ πῦρ
 ἀλαμπές· ἐν τῷ σκότει τὴν μὲν καυστικὴν δύνα-
 μιν ἔχον, τὸ δὲ φέγγος ἀφηρημένον. Εἴτα σκω-
 λήκων γένος ἰοδόλον καὶ σαρκοφάγον, ἀπλήστως
 ἐσθλόν, καὶ μηδέποτε κορεννύμενον, ἀφορήτους
 οἰῶνας ἐμποιοῦν τῇ καταδρώσει. Εἴτα τὴν πασῶν
 χαλεπωτάτην κόλασιν, τὸν ἀνειδισμὸν ἐκείνον καὶ
 τὴν αἰσχύνην τὴν αἰώνιον. Ταῦτα φοβοῦ· καὶ τούτῳ
 τῷ φόβῳ παιδευόμενος, οἶμαι χαλινῷ τινι ἀνάκο-
 πτε τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς πρὸς τὰ φαῦλα ἐπιθυμίας.
 Τοῦτον τὸν φόβον τοῦ Κυρίου διδάσκειν ἡμᾶς ὁ
 103 πατήρ ἐπηγγέλατο· οὐχ ἁπλῶς διδάσκειν, ἀλλὰ
 A τοὺς ἀκούειν αὐτοῦ προαιρουμένους· οὐ τοὺς μα-
 κρὰν ἀποπεσόντας, ἀλλὰ τοὺς δι' ἐπιθυμίαν τοῦ
 σωθῆναι προατρέχοντας· οὐ τοὺς ἔξνους τῶν διαθη-
 κῶν, ἀλλὰ τοὺς ἐκ τοῦ βαπτίσματος τῆς υἱοθεσίας
 οἰκειουμένους τῷ λόγῳ. Διὰ τοῦτο, φησί, δεῦτε·

τουτέστι, διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐγγίσατέ μοι, τέκνα, υἱοὶ φωτὸς γενέσθαι διὰ τῆς παλιγγενεσίας καταξιωθέντες. Ἀκούσατε οἱ ἔχοντες τὰ ὦτα τῆς καρδίας ἀνευγμένα, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς· τοῦτον, ἐν μικρῷ προσθεν ὁ λόγος ὑμῖν ὑπέγραψεν.

Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ θελὼν ζωὴν, ἀγαπῶν ἡμέ- B
ρας ἰδεῖν ἀγαθὰς; Εἴ τις θέλει, φησί, ζωὴν, οὐ
τὴν κοινὴν ταύτην ἣν καὶ τὰ ἄλογα ζῇ, ἀλλὰ τὴν
ὄντως ζωὴν τὴν θανάτῳ μὴ διακοπτομένην. Νῦν
γάρ, φησὶν, ἀποθνήσκετε, Καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν κέκρυ-
πται σὺν τῷ Ἀριστῇ ἐν τῷ Θεῷ· ὅταν δὲ ὁ Ἀρι-
στὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς
σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. Οὐκοῦν καὶ ἡ
ὄντως ζωὴ ὁ Ἀριστὸς, καὶ ἡ ἡμετέρα ἐν αὐτῷ δια-
γωγὴ ζωὴ ἐστὶν ἀληθινή. Ὅμοιος δὲ καὶ αἱ ἡμέ-
ραι ἄλλαι εἰσὶν ἀγαθαί, ὥς ἐν ἐπαγγελίᾳ προτί-
θησιν ὁ προφήτης. Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ θελὼν
ζωὴν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθὰς; Αἱ γὰρ τοῦ C
αἰῶνος τούτου ἡμέραι πονηραί, ἐπειδὴ καὶ ὁ αἰὼν
οὗτος, τοῦ κόσμου μέτρον ὑπάρχων, περὶ οὗ εἴ-
ρηται, ὅτι Ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται,
συναφομοιοῦται τῇ οὐσίᾳ τοῦ κόσμου ἐν ἐκμετρεῖ.
Μέρη δὲ τοῦ χρόνου τούτου αἱ ἡμέραι αὗται. Διὰ
τοῦτό φησιν ὁ ἀπόστολος, Ἰξαγοραζόμενοι τον
καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι. Καὶ ὁ Ἰα-
κώβ δὲ, Αἱ ἡμέραι, φησί, τῶν ἐτῶν μου μικραί
καὶ πονηραί. Οὐκοῦν νῦν μὲν οὐκ ἐσμέν ἐν ζωῇ,
ἀλλ' ἐν θανάτῳ. Διο καὶ τῷχ· το ὁ ἀπόστολος, λέγων·
Τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τού- D
του; Ἀλλῃ δὲ τίς ἐστι ζωὴ, πρὸς ἣν καλεῖ ἡμᾶς ὁ

λόγος· καὶ νῦν μὲν αἱ ἡμέραι ἡμῶν παντρά, αἱ αἱ
 δὲ τινὲς εἰσιν ἀγαθαί, ὥς νῦν οὐ διακοπτεῖ· ἔσται
 γὰρ ὁ Θεὸς αὐτῶν ᾧ αἰώνιον, καταλάμπων αὐ-
 τὰς τῷ φωτὶ τῆς ἐαυτοῦ δοξῆς. Μὴ τοίνυν ὅταν
 ἀκούσης ἡμερῶν ἀγαθῶν, τὴν ἐνταῦθά σοι νομίσῃς
 ζωὴν ἐν ἐπαγγελίαις προκείμεναι. Φθαρταὶ γάρ
 εἰσιν αὗται, ὥς ὁ αἰσθητὸς ἥλιος ἀπεργάζεται·
 οὐδὲν δὲ φθαρτὸν ἀρμοζοντως ἂν δῶρον γένοιτο
 τῷ ἀφθάρτῳ. Εἰ γὰρ ἀφθαρτος ἡ ψυχή, ἀφθαρτα
 I. αὐτῆς καὶ τὰ χαρίσματα. Καὶ Παράγει τὸ σχῆμα
 τοῦ κόσμου τούτου. Εἰ δὲ σκιὰν ἔχει ὁ νόμος τῶν
 μελλόντων ἀγαθῶν, νόει μοί τινα σάββατα τρυ-
 φερὰ, ἅγια, ἐκ τῶν αἰωνίων ἡμερῶν, νεομηνίας,
 ἑορτάς· καὶ νόει μοι ἀξίως τοῦ πνευματικοῦ νόμου.
 Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χεῖλη
 σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. Εἰ βούλει ἐν ταῖς ἡμέ-
 ραις γενέσθαι ταῖς ἀγαθαῖς, εἰ ἀγαπᾷς τὴν ζωὴν,
 ποίησον τὴν ἐντολὴν τῆς ζωῆς. Ὁ γὰρ ἀγαπῶν
 με, φησί, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει. Πρώτη δὲ ἐν-
 τολὴ τὸ, παῦσαι τὴν γλῶσσαν ἀπὸ κακοῦ, καὶ χεί-
 λη τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. Σχεδὸν γὰρ ἡ προχει-
 ροτάτη καὶ πολύτερος ἀμαρτία ἡ διὰ γλώσσης
 ἐστὶν ἐνεργουμένη. Ὑργίσθης; Καὶ ἡ γλῶσσα προ-
 τρέχει. Ἐν ἐπιθυμίαις εἶ; Καὶ τὴν γλῶσσαν ἔχεις
 πρὸ πάντων, οἷον τινα μαστροπὸν καὶ προαγω-
 153 γόν, συγκαταπρασσομένην τῇ ἀμαρτίᾳ, καθυπο-
 A κρινομένην τοὺς πλησίον. Καὶ δπλον σοι πρὸς τὴν
 ἀδικίαν ἡ γλῶσσα, μὴ τὰ ἀπὸ καρδίας φεγγο-
 μένη, ἀλλὰ τὰ πρὸς ἀπάτην προφέρουσα. Καὶ τί
 δεῖ πάντα τῷ λόγῳ ἐπεξιέναι τῶν διὰ γλώσσης

ἁμαρτανομένων· Πιπλήρισται ἡμῶν ὁ βίος τῶν ἀπο-
 γλώσσης πταισμάτων Αἰσχρολογία, εὐτραπεία,
 μωρολογία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, καταλαλῖαι, λόγος
 ἄργος, ἐπιπορκίαι, ψευδομαρτυρίαι, πάντα ταῦτα
 τὰ κακὰ, καὶ ἔτι πλείω τούτων, τῆς γλώσσης ἐστὶ
 δημιουργήματα. Οἱ δὲ ἀνοίγοντες τὸ στόμα κατὰ
 τῆς δοξῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀδικίαν εἰς τὸ ὄψος λα-
 λῶντες, ἄλλω τινὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ οὐχὶ τῷ ὄρ-
 γάνῳ τῆς γλώσσης ἐργάζονται; Ἐπειδὴ οὖν Ἐκ
 τῶν λόγων σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου
 κατακριθήσῃ, παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κα-
 κοῦ, καὶ μὴ ἐνεργήσῃς θησαυρίσματα γλώσσης
 ψευδεῖ μάταια. Παῦσον δὲ καὶ τὰ χεῖλη σου τοῦ
 μὴ λαλῆσαι δόλον· ἀντὶ τοῦ, ὅλον τὸ ὄργανον
 τὸ πρὸς τὴν διακονίαν τοῦ λόγου σοι δεδομένον
 σχολάζειν ἀπὸ τῆς πονηρᾶς ἐνεργείας ποιήσων.
 Ἔστι δὲ ὁ δόλος κακοποιία λαθραία ἐν προσποι-
 ῇσι τῶν βελτιόνων τῷ πλησίον προσφερομένη.

Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν· ζή-
 τησον εἰρήνην, καὶ δίωξον αὐτήν. Στοιχειώδεις αἱ
 παραινέσεις, καὶ εἰσαγωγοὶ εἰς εὐσέβειαν· ἀκρι-
 βεύσαι γλώσσης κρατεῖν, ὁλερῶν ἐπιβουλευμάτων
 ἀπέχεσθαι, ἐκκλίνειν ἀπὸ κακοῦ. Οὐ γὰρ τελείῳ πρέ-
 πουσα, ἢ ἀποχὴ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ τῷ ἄρτι στοιχειου-
 μένω, ἐκνεύσαι προσήκει ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὸ κακὸν φοβᾶς,
 καὶ οἶονεὶ ὁδοῦ κακῆς τῆς ἐν τῷ πονηρῷ βίῳ
 συνηθείας ἀπαλλαγέντα, οὕτως ἀψασθαι τῆς τῶν
 ἀγαθῶν ἐνεργείας Ἀμήχανον γὰρ εἶψασθαι τοῦ
 ἀγαθοῦ, μὴ ἀποστάντα πρότερον παντελῶς καὶ
 ἐκνεύσαντα τοῦ κακοῦ· ὥς ἀμήχανον ὑγίαν ἀνα-

λαβεῖν, μὴ τῆς νόσου ἀπαλλαγέντα· ἢ ἐν θερ-
 ■ μότητι γενέσθαι· τὸν μὴ καθαρῶς πεπαυμένον τῆς
 καταφύξεως· ἀνεπίδεκτα γάρ ταῦτα ἀλλήλοις.
 Οὕτω καὶ τὸν μέλλοντα ἐν ἀγαθῷ βίῳ γενέσθαι
 πάσης προσήκει τῆς ἐπὶ τὸ κακὸν συναφείας
 ἀπαλλαγῆναι. Ζητήσον εἰρήνην, καὶ δίωξον αὐτήν.
 Περὶ ταύτης εἴρηκεν ὁ Κύριος, εἰρήνην ἀφήμι
 ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς
 ὁ κόσμος δίδωσιν εἰρήνην, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. Ζή-
 τησον οὖν τὴν τοῦ Κυρίου εἰρήνην, καὶ δίωξον
 αὐτήν. Διωξεῖς δὲ οὐκ ἄλλως, ὅ, κατὰ σκοπον
 τρέγων εἰς το βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως. Ἄνω
 E γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἢ ἀληθής. Ἐπεὶ ὅσον γε τῇ
 σαρκὶ συνδεδέμεθα χρόνον, πολλοὺς καὶ τοὺς ἐκ-
 ταράσσουσιν ἡμᾶς συνεζεύγεσθαι. Ζήτησον οὖν
 εἰρήνην, λύσειν τῶν τοῦ κόσμου τούτου θορύβων·
 κτῆσαι γαληνῶντα νοῦν, ἀκλονά τινα καὶ ἀτά-
 ραχον καταστασιν τῆς ψυχῆς, μήτε ὑπὸ παθῶν
 ἑσαλειωμένην, μήτε ὑπὸ τῶν ψευδῶν δογμάτων
 διὰ πιθανότητος προκαλουμένων εἰς συγκαταθεσιν
 περιελομένην, ἵνα κτήσῃ τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ
 τὴν ὑπερεχούσαν πάντα νοῦν, φρουρούσαν τὴν
 καρδίαν σου. Ὁ ζητῶν εἰρήνην, Ἀριστον ἐκζητεῖ,
 ὅτι αὐτός ἐστιν ἡ εἰρήνη, ὃς ἐκτίσεν τοὺς δύο
 εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, παιῶν εἰρήνην, καὶ
 εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ,
 εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.
 Ὁσθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίοις, καὶ ὅσα αὐτοῦ
 151
 A ὡς ὀφείλουσιν αὐτῶν. Ὅσπερ οἱ ἅγιοι σῶμά εἰσι
 Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους· καὶ ἔθετο ὁ Θεός

ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς, τοὺς δὲ γλῶσ-
 σας, ἑτέρους τὸν τῶν χειρῶν, καὶ ἄλλους τὸν
 τῶν ποδῶν ἐπέχοντες λόγον οὕτω καὶ αἱ ἅγαι
 δυνάμεις αἱ πνευματικαὶ καὶ περὶ τὸν οὐράνιον
 οὔσαι τόπον, αἱ μὲν ὀφθαλμοὶ λέγονται, τῷ τὴν
 ἐπισκοπὴν ἡμῶν πιστευθῆναι, αἱ δὲ ὦτα, τῷ παρα-
 δέχεσθαι ἡμῶν τὰς δεήσεις. Νῦν οὖν τὴν ἐπο-
 πτικὴν ἡμῶν δύναμιν, καὶ τὴν τῶν εὐγῶν ἀντι-
 ληπτικὴν, ὀφθαλμοὺς εἶπεν καὶ ὦτα. Ὁφθαλμοὶ
 οὖν Κυρίου ἐπὶ δίκαιους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέ-
 ησιν αὐτῶν. Ἐπειδὴ πᾶσα πράξις τοῦ δικαίου B
 ἀξία τῆς θεωρίας τοῦ Θεοῦ, καὶ πᾶν ῥῆμα, τῷ μη-
 δὲν ἀργῶς λέγεσθαι παρὰ τοῦ δικαίου, ἐνεργὸν ἐστὶ
 καὶ ἐμπρακτον, διὰ τοῦτο αἰεὶ ἐφορᾶσθαι καὶ αἰεὶ
 εἰσακούεσθαι τὸν δίκαιον ὁ λόγος φησί. Πρόσωπον
 δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακὰ, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι
 ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. Πρόσωπον οἶμαι
 τὴν πεπαρῥησιασμένην καὶ φανεράν τοῦ Κυρίου
 ἐπιδημίαν τὴν ἐπὶ τῆς κρίσεως λέγεσθαι. Διὸ
 καὶ ὀφθαλμοὶ Κυρίου, ὥς ἐτι πόρρωθεν ἐπισκο-
 ποῦντος ἡμᾶς, ἐπιθέλει τὸν δίκαιον εἰρηνταί-
 αὐτὸ δὲ τὸ πρόσωπον ἐπιφανήσεσθαι, ἐπὶ τὸ ἐξο- C
 λοθρεῦσαι ἐκ γῆς πᾶν τὸ τῆς πονηρίας μνημόσυνον.
 Μὴ γάρ μοι σωματικῶς διαπεπλασμένον τὸ πρόσ-
 ωπον τοῦ Θεοῦ ὁ νόησις, ἐπεὶ οὕτω γε καὶ ἄλο-
 γον εἶναι δοῖται τὸ παρὰ τῆς Γραφῆς εἰρημένον,
 ἰδίᾳ μὲν ὀφθαλμοῦς ὑπάρχειν ἐπιλάμποντας τῷ
 δικαίῳ, ἰδίᾳ δὲ τὸ πρόσωπον ἐπιφερόμενον τοῖς
 πονηροῖς. Καίτοι οὔτε ὀφθαλμοὶ χωρὶς προσώπου,
 οὔτε πρόσωπον ὀφθαλμῶν ἐστὶν ἄμορον. Ἄνθρω-

πος μὲν οὖν οὐ μὴ ἴδῃ τὸ πρόσωπον Κυρίου, καὶ ζήσεται· οἱ δὲ ἄγγελοι τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μικρῶν διὰ παντός βλέπουσι τὸ πρόσωπον

D τοῦ ἑαυτοῦ Πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Διοίει νῦν μὲν χωρῆσαι ἡμᾶς τὴν θέαν τῆς ἐνδοξου ἐπιφανείας, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς τὴν περικειμένην ἡμῖν, ἀμήχανον· οἱ μέντοι ἄγγελοι, τῷ μηδὲν ἔχειν προκαλυμμα τοιοῦτον παραπλήσιον τῇ ἡμετέρᾳ σαρκί, ὑπ' οὐδενὸς ἐμποδίζονται διηνεκῶς ἐνατενίζειν τῷ προσώπῳ τῆς δοξῆς τοῦ Θεοῦ. Ὡστε καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴν γενώμεθα υἱοὶ τῆς ἀναστάσεως, τότε καταξιωθήσόμεθα τῆς πρόσωπον πρὸς προσωπον γνώσεως. Τότε δὲ οἱ μὲν δίκαιοι ἐν ἀγαλλιάσει τῆς θείας τοῦ προσώπου καταξιωθῶσονται· οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν κρίσει, μελλούσης

E ἐξολοθρεῦεσθαι παρὰ τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ Θεοῦ πάσης τῆς ἁμαρτίας.

Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι, καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς. Νοτῇ τῶν δικαίων ἡ κραυγὴ, ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας τὴν μεγαλοφωνίαν ἔχουσα, δυναμένη ἐφικέσθαι καὶ αὐτῶν τῶν ὧτων τοῦ Θεοῦ. Ὁ γὰρ μέγας αἰτιῶν, καὶ περὶ ἐπουρανίων εὐχόμενος, οὗτος κράζει, καὶ ἀκουστὴν ἀναπέμπει τῷ Θεῷ τὴν εὐχὴν. Ἐκέκραξαν οὖν οἱ δίκαιοι· οὐδὲν μικροπρεπές, οὐδὲ γήινον, οὐδὲ ταπεινὸν ἐπεζήτησαν. Διὰ τοῦτο αὐτῶν παρεδό-

155 **A** ξατο τὴν φωνὴν ὁ Κύριος, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς· οὐ τοσοῦτον ἀπολύων αὐτοὺς τῶν ὀχληρῶν, ὅσον κρείττονας τῶν

συμβαινόντων κατατκευάζων. Ἐγγὺς Κύριος τοῖς
 συντετριμμένοις τὴν καρδίαν, καὶ τοὺς ταπεινοὺς
 τῷ πνευματικῷ σώσει. Τῇ ἐαυτοῦ ἀγαθότητι πᾶ-
 σιν ἐγγίζει· μακρύνομεν δὲ ἐαυτοὺς ἡμεῖς διὰ
 τῆς ἀμαρτίας. Ἰδοὺ γάρ, οἱ μακρύνοντες
 ἐαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται. Διὰ τοῦτο Μωυ-
 σῆς ἐγγίζειν λέγεται τῷ Θεῷ· καὶ εἰ τις ἄλ-
 λος παραπλήσιος ἐκείνῳ, οἱ ἀνδραγαθήματα καὶ
 πράξεις ἀγαθὰς ἐγγὺς γίνεται τοῦ Θεοῦ. Ἀντι- D
 χρως δὲ προφητεῖεν ἔχει ὁ λόγος τῆς ἐπιδημίας
 τοῦ Κυρίου, καὶ σύμφωνος τῷ προαγοντι. Ἐκεῖ
 μὲν γὰρ ἐλέγετο, Προσωπον Κυρίου ἐπὶ ποι-
 οῦντας κακὰ· τουτέστιν, ἡ ἐπιράνεια αὐτοῦ κατὰ
 τὴν κρίσιν ἐπὶ ἀφανισμῷ πάσης πονηρίας γενήσεται·
 ἐνταῦθα δὲ, Ἐγγὺς ὁ Κύριος τοῖς συντετριμμένοις
 τὴν καρδίαν. Τὴν ἐπιδημίαν τὴν τοῦ Κυρίου τὴν
 ἐν σαρκὶ προαγγέλλει, ἐγγίζουσιν ἤδη καὶ οὐ μακρὰν
 ἀφεστηκυῖαν. Καὶ τοῦτό σοι πιστὸν ἐκ τῆς Ἠσαίου
 προφητείας γενέσθω Πνεῦμα γὰρ Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ
 ἔνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλ- C
 κέ με· ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν,
 κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφρεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν.
 Ἐπειδὴ γὰρ ἰατρὸς ἀπεστέλλετο τῶν συντετριμ-
 μένων τὴν καρδίαν, Ἐγγὺς, φησὶ, Κύριος ἐστίν·
 ὑμῖν λέγω τοῖς ταπεινοῖς καὶ συντρίψασιν ἐαυτῶν
 τὸ φρόνημα, εὐθυμοποιῶν ὑμᾶς καὶ εἰς μακρο-
 θυμίαν ἐνάγων, τῇ χαρᾷ τῶν προσδοκωμένων.
 Συντριμμός δὲ καρδίας ἐστίν ὁ ἀφανισμὸς τῶν
 ἀνθρωπίνων λογισμῶν. Ὁ καταφρονήσας τῶν τῆδε,
 καὶ ἀποδεῶχώς ἐαυτὸν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ

- ἐμπαρέχων ἑαυτοῦ τὸ ἡγεμονικὸν τοῖς ὑπὲρ αὐ-
 D ὄρωπον καὶ θειοτέροις νοήμασιν, οὗτος αὖ εἴη ὁ
 συντετριμμένην ἔχων τὴν καρδίαν, καὶ ποιή-
 σας αὐτὴν θυσίαν οὐκ ἐξουδενωμένην ὑπὸ τοῦ
 Κυρίου. Καρδίαν γὰρ συντετριμμένην καὶ τετα-
 πεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. Ἐγγὺς οὖν
 Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν, καὶ
 τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει. Ὁ μὴ δὲν ἔ-
 χουσιν ἔπαρμα, μὴδὲ φρονεῖν ἐπὶ τινι τῶν ἀνθρω-
 πίνων, οὗτος καὶ συντετριμμένος ἐστὶ τῇ καρ-
 δίᾳ, καὶ ταπεινὸς τῷ πνεύματι. Ἔστι μὲν τα-
 πεινὸς καὶ ὁ κατὰ τὴν ἁμαρτίαν πορευόμενος,
 διότι ταπεινωτικὴ μάλιστα πάντων ἡ ἁμαρτία.
 Καθὼ καὶ τὴν ἐφθαρμένην καὶ ἀπολέσασαν τὸν
 E τῆς παρθενίας ἁγιασμόν λέγομεν ταπεινοῦσθαι.
 Ὡς ὁ Ἀμνὼν, φησὶν, ἐπαναστὰς τῇ Θάμαρ,
 ἔταπεινώσεν αὐτήν. Ὅσοι οὖν τὸ ἀνάστημα
 καὶ τὸ διάρμα τῆς ψυχῆς ἀπολωλέκασιν, ὑπὸ
 τῆς ἁμαρτίας καταβληθέντες εἰς γῆν, καὶ οἶ-
 ονεῖ ἑδοφισθέντες, ὁμοίως τῷ ὄρει συμπορευό-
 μενοι συγχύπτασι, μὴ δυνάμενοι ἀνορθωθῆναι
 εἰς τὸ πανταλές, οὗτοι τεταπεινώνονται μὲν, οὐ μὴν
 τῷ πνεύματι· οὐ γὰρ ἐπαυετὴ αὐτῶν ἡ ταπει-
 νωσις. Ὅσοι δὲ ἔχοντες τὴν τοῦ Πνεύματος τοῦ
 ὁγίου χάριν, ἐκόντες ἑαυτοὺς ὑποταπεινοῦσι ταῖς
 ὑποδεεστέροις, κατὰ τὸν ἀπόστολον λέγοντες ἑαυ-
 τοὺς εἶναι δούλους ὁ τιμῶν ἐν Χριστῷ, καὶ Πάν-
 των περίφημας ἕως ἄρτι· καὶ πάλιν, Ὡς περι-
 καθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν· οἱ πνευμα-
 τικῶς τῇ ταπεινώσει περρημένοι, πάντων ἑαυ-

τοὺς ποιῶντες ἐσχάτους, ἐκ πάντων πρῶτοι
 γίνονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Τούτους
 καὶ μακαρίζει ὁ Κύριος λέγων, Μακάριοι οἱ πτω- 156
 χαὶ τῷ πνεύματι. Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαί- ^Α
 ων, καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύ-
 ριος. Ἐν παντί, φησὶ, θλιβόμενα, ἀλλ' οὐ στα-
 νοχωρούμενοι. Διὰ τοῦτό φησι καὶ ὁ Κύριος τοῖς
 δαυτοῦ μαθηταῖς, Ἐν τῷ κόσμῳ θλίβην ἔχετε
 ἀλλὰ θαρσαίτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. Ὡστε
 ἐὰν ἴδῃς ποτὲ ἐν νόσοις, ἐν πηρώσεσι σώματος,
 ἐν ἀποβολῇ τῶν οἰκείων, ἐν πληγαῖς, ἐν ἀτι-
 μίαις, ἐν πάσῃ ἐνδεΐᾳ καὶ ὑστερήσει τῶν ἀναγ-
 καίων τοὺς δικαίους ὑπάρχοντας, μνήσθητι, ὅτι
 Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἐκ πασῶν
 αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος. Ὁ δὲ λέγων
 μὴ πρέπειν τῷ δικαίῳ τὴν θλίψιν, οὐδὲν ἕτερον ||
 λέγει ἢ μὴ ἀρμόζειν τῇ ἀθλητῇ τὸν ἀνταγω-
 νιστήν. Μὴ ἀγωνιζόμενος εἰς ὁ ἀθλητὴς τίνας
 ἔχει τῶν στεφάνων τὰς ὑποθέσεις; Ἡδὴ δὲ τέ-
 τартον λέγεται ἐν τῷ ψαλμῷ τούτῳ, τίνα τρό-
 πον ἀπὸ θλίψεως ῥύεται ὁ Κύριος, οὗς ἐὰν θέλῃ
 ῥύσασθαι. Πρῶτον μὲν γάρ, Ἐξεζήτησα τὸν Κύ-
 ριον, καὶ ἐπήκουσέ μου, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλί-
 ψεῶν μου ἐρρύσατό με. Δεύτερον δὲ πάλιν· Οὐ-
 τοσ ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε, καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν
 αὐτοῦ, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ ἔσω-
 σεν αὐτόν. Καὶ τρίτον· Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι,
 καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν, καὶ ἐκ πασῶν
 τῶν θλίψεων αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς. Καὶ τε- ^Γ
 λευταῖον· Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ

ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος.

Φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ ὁστὰ αὐτῶν, ἐν ἑξ
αὐτῶν οὐ συντριβήσεται. Ποτερον δεῖ ἐπὶ τῆς λέ-
ξεως μείναι, καὶ ἀρκεσθῆναι τῇ κατὰ το πρόχειρον
προσπιπτούσῃ ταῖς ἀκοαῖς ἡμῶν ἐννοῖα, ὅτι τὰ
ὁστὰ ταῦτα, τὰ τῆς σαρκὸς ὑποστηρίγματα, οὐ
συντριβήσεται τῶν δικαίων, διὰ τὴν παρά τοῦ Κυ-
ρίου δεδομένην αὐτοῖς φυλακὴν; καὶ πότερον ζῶν-
τος μόνον καὶ ἐν τῷ βίῳ τυγχάνοντος ἀσύντριπτα
τοῦ δικαίου φυλαχθήσεται τὰ ὁστὰ; ἢ καὶ ἀπαλω-
D θέντος τοῦ δεσμοῦ τοῦ σωματικοῦ, μηδὲν αἴτιον
ἐπισυμβῆσεσθαι συντριβῆς τῷ δικαίῳ; Καὶ μὴν
πολλὰ μαμαθήκαμεν ἐπὶ τῆς πείρας ὁστὰ δικαίων
συντετριμμένα, τῶν ἐν τοῖς ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν
μαρτυρίας παραδόντων ἑαυτοὺς παντοίοις εἰδέσι
παθημάτων. Ἦδη γάρ τιμῶν καὶ σκελῆ κατέαξαν
οἱ διώκοντες, καὶ χειρας καὶ κεφαλὰς διέπειραν τοῖς
ἡλοῖς πολλάκις. Καίτοι τίς ἀντερεῖ μὴ οὐχὶ πάντων
εἶναι δικαιοτάτους τοὺς ἐν τῷ μαρτυρίῳ τετελειω-
μένους; Ἀλλὰ μήποτε, ὥσπερ ἄνθρωπος λέγεται,
τουτέστιν, ἡ ψυχὴ, καὶ ὁ νοῦς ὁ ἀνθρώπινος· οὕτω
καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ ὁμωνύμως ὀνομάζεται πρὸς τὰ
E τῆς σαρκὸς· ὥς πολλάκις ὀνομάζει ἡ Γραφὴ τοῦ
κρυπτοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῷ λέγειν, Τοῦ σοφοῦ οἱ
ὀφθαλμοὶ ἐν κεφαλῇ αὐτοῦ· τουτέστι προορατικόν
ἐστὶ καὶ περιεσχεμμένον τὸ κρυπτόν τοῦ σοφοῦ.
Καὶ πάλιν ὀφθαλμοὺς ὁμοίως λέγει τοὺς τε τῆς
ψυχῆς καὶ τῆς σαρκὸς, αὐ μόνον ἐν ᾗ παρεθέμεθα
λέξει, ἀλλ' ἐν τῷ φάσκειν, τὴν ἐντολὴν Κυρίου τη-
λαυγῇ εἶνα: καὶ φωτίζουσιν ὀφθαλμούς. Τί δὲ δεῖ

λέγειν περὶ τοῦ, Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω·
 Δῆλον γὰρ ὅτι κέκτηνται τινες ὦτα κρείττονα δυ-
 νάμενα ἀκούειν λόγων Θεοῦ. Πρὸς δὲ τοὺς μὴ ἔχον-
 τας ἐκείνα τὰ ὦτα, τί φησιν; Οἱ κωφοί, ἀκούσατε,
 καὶ οἱ τυφλοί, ἀναβλέψατε. Καὶ, Τὸ στόμα μου
 ἤνοιξα, καὶ ἐβλύσσα πνεῦμα. Καὶ, Ὁδόντας ἀμαρ- 157
 τωλῶν συνέτριψας. Ταῦτα γὰρ πάντα εἴρηται πρὸς Ἀ
 τὰς ὑπουργούσας δυνάμεις, ἐπὶ τὴν νοητὴν τροφὴν
 καὶ τὸν νοητὸν λόγον. Τοιοῦτον δὲ καὶ το, Ἐν
 κοιλίᾳ μου αὐγῶ· καὶ τὸ, Ὁ ποὺς τοῦ δικαίου οὐ
 μὴ πρυσκοψῇ. Πάντα γὰρ ἐπὶ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου
 κατελλεκται τὰ τοιαῦτα. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον
 καὶ ὅσα ἂν τινὰ ἂν τοῦ ἐν τῷ κρυπτῷ ἐν οἷς ὁ σύν-
 δεσμος καὶ ἡ ἁρμονία τῶν ψυχικῶν ἔστι δυ-
 νάμεων συγκροτούμενη. Καὶ ὥσπερ τὰ ὅσα τῇ
 οἰκείᾳ εὐτονίᾳ τῶν σαρκῶν περιστέλλει τὴν ἀπα-
 λότητα· οὕτω καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰσὶ τινες,
 οἱ διὰ τὴν οἰκείαν στερρότητα τὰ ὑστερήματα
 δύνανται τῶν ἀσθενούντων βαστάζειν. Καὶ ὥσπερ II
 τὰ ὅσα συνάπτεται ἀλλήλοις κατὰ τὰς διαρθρώσεις
 νεύροις καὶ συνδέσμοις ἐπιπερυκοσιν, οὕτως ἂν εἴη
 καὶ ὁ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης σύνδεσμος, συμ-
 φυίαν τινὰ καὶ ἐνωσιν τῶν πνευματικῶν ὀστέων ἐν
 τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ κατεργαζόμενος. Περὶ τού-
 των τῶν ὀστέων τῶν λυομένων ἀπὸ τῆς ἁρμονίας,
 καὶ ὅσους ἐξ ἄρθρων γινομένων, φησὶν ὁ προφητὴς·

Διςκορπισθῶσαν τὰ ὅσα ἡμῶν παρὰ τὸν ἄδην.
 Καὶ ἂν ποτέ γε παραχῇ αὐτὰ καὶ κραδασμὸς κα-
 ταλαβῇ, εἰχόμενος λέγει· Ἰασαί με, Κύριε, ὅτι
 ἐταράχθη τὰ ὅσα μου. Ὅταν δὲ σώζῃ τὴν οἰκείαν

- C ἁρμονίαν, φυλαττόμενα ὑπὸ τοῦ Κυρίου, οὐδὲ ἐν αὐτῶν συντριβήσεται, ἀλλ' ἀξιά ἐστι δοῦσαν ἀναφέρειν τῷ Θεῷ. Πάντα γάρ, φησὶ, τὰ ὁστᾶ μου ἐροῦσι, Κύριε, Κύριε, τίς ὁμοίός σοι; Εἶδες λογιῶν ὁστέων φύσιν; Τάχα δ' ἂν ταῦτο ἡ Ἑκκ. ἐρσία λέγοι, τὸ, Πάντα τὰ ὁστᾶ μου ἐροῦσι, κατὰ τὸ τῆς ἀναστασεως μυστήριον. Ταῦδε γάρ, φησι, λέγει Κύριος τοῖς ὁστέοις τούτοις· ἰδοὺ ἐγὼ φερὼ εἰς ὑμᾶς πνεῦμα ζωῆς, καὶ δώσω ἐφ' ὑμᾶς νεῦρα, καὶ ἀναξω ἐφ' ὑμᾶς σάρκα, καὶ ζήσεσθε, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος. Ταῦτα οὖν τὰ ὁστᾶ
- D ἀπολαβόντα τὴν ζωὴν, εὐχαριστοῦντα τῷ ἀναστήσαντι, ἐροῦσι, Κύριε, Κύριε, τίς ὁμοίός σοι;

- Ἀκριβῶς πρόσκειται τὸ, Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός, διότι ἐστὶ τις ἐπὶ τῶν δικαίων θάνατος, οὐ πονηρός τὴν φύσιν, ἀλλ' ἀγαθός. Οἱ γὰρ συναποθανόντες τῷ Χριστῷ, ἐν ἀγαθῷ θανάτῳ γεγόνاسι· καὶ οἱ ἀποθανόντες τῇ ἁμαρτίᾳ, τὸν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον ἀποτεθνήκασι θάνατον. Ὁ μέντοι τῶν ἁμαρτωλῶν, πονηρός. Διαδέχεται γὰρ αὐτοὺς ἡ κόλασις, ὡς καὶ τὸν πλούσιον τὸν ἐνδεδυμένον πορφύραν καὶ βύσσον, καὶ εὐφραινόμενον καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. Καὶ οἱ μισοῦντες τὸν δίκαιον, πλημμελήσουσι. Οἱ καὶ διὰ τὸ ἐν πλημμελείαις ζῆν, μισοῦσι τὸν δίκαιον· ὡς ὑπὸ τῆς ἐν τῷ κανόνι εὐθύτητος, τῷ τρόπῳ τοῦ δικαίου, οὕτως αὐτοὶ τῇ παραθέσει τοῦ βελτίονος ἐλεγχόμενοι. Καὶ διότι ἐν ἁμαρτίαις ζῶσι, μισητικῶς διαγούσι πρὸς τὸν δίκαιον, φόβῳ τῶν ἐλέγχων· καὶ διότι μισοῦσι, πάλιν ἁμαρτίαις ἑαυτοὺς περιβάλ-
- E

λουσι. Πολλὰ γὰρ αἱ προφάσεις δι' ἃς ἂν μισθ-
 θῇ, ὁ δίκαιος· ἥ τε παρόρησία ἢ ἐν τοῖς ἐλέγχοις.
 Μισοῦσι γὰρ ἐν πύλαις ἐλέγχοντα, καὶ λόγον ὅσιον
 βδελύσσονται. Καὶ ἡ φιλοπρωτία δὲ καὶ ἡ φιλα- 15A
 ρία πολλοὺς ἐκίνησεν εἰς τὸ μισεῖν τοὺς κρείττους·
 ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἄγνοια τοῦ περὶ τοῦ δικαίου λόγου,
 καὶ τοῦ, τίς ὁ δίκαιος. Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονη-
 ρος. Ἡ καὶ τὴν ζωὴν ἅπασαν θάνατον ὀνομάζει·
 διότι τὴν σάρκα ταύτην θάνατον προσηγόρευεν ὁ
 ἀπόστολος, εἰπὼν· Τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος
 τοῦ θανάτου τούτου; Οἱ δὲ κακῶς κεχρημένοι τῇ
 σώματι τούτῳ, καὶ πάσης ἁμαρτίας αὐτὸ ὑπηρεσίαν
 ποιούμενοι, πονηρὸν ἑαυτοῖς τὸν θάνατον κατα-
 σκευάζουσι. Λυτρώσεται Κύριος ψυχὰς δούλων αὐ-
 τοῦ, καὶ οὐ μὴ πλημμελήσουσι πάντες οἱ ἐλπίζον-
 τες ἐπ' αὐτῷ. Ἐπειδὴ κατεῖχοντο ὑπὸ τὴν αἰχμα- B
 λωσίαν τοῦ ἐχθροῦ οἱ κτισθέντες ἐπὶ τῇ δουλείᾳ
 τῷ Κυρίῳ, τούτων τὰς ψυχὰς λυτρώσεται τῷ τι-
 μίῳ αὐτοῦ αἵματι. Διὸ οὐδεὶς ἐν πλημμελείαις ἐξε-
 τασθήσεται τῶν ἐλπίζόντων ἐπ' αὐτόν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΨΑΛΜΟΝ.

Εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων, τοῖς
 υἱοῖς Κορέ εἰς συνεσιν, ᾧδῇ ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ. C

Φαίνεται μὲν καὶ οὗτος ὁ ψαλμὸς ἐλεειντικὸς τις
 οὖν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ εἰς τὸ προκείμε-
 νον τέλος τοῖς κατ' ἀρετὴν βιοῦν προηρημένοις τὴν

- ωφελειαν παρεδόμενος. Τοις γὰρ προλεπτουσιν
 ρεῖα τῆς εἰς τὸ τελειωθῆναι διδασκαλίας, ἣν ὁ
 ψαλμὸς οὗτος παρέχει, ἐτ' ἑξαφῆν ἔχων, Εἰς
 τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν αλλοιωθησομένων Κεχρομένους
 δὲ εἶπεν, ὑπὲρ τοῖν ἀνθρώπων Ἕμεῖς γὰρ ἐσμεν
 οἱ μάλιστα πάντων τῶν λογικῶν ἀλλοιωθεῖσι τε καὶ
 τροπαῖς ταῖς ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας καὶ ὥρας σχε-
 δὸν υποκειμενοί. Οὔτε γὰρ σώματι οὔτε γυναικί, οἱ
 αὐτοὶ ἐσμεν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα ἡμῶν αἰεί
 ῥέον καὶ σχεδανύμενον, ἐν κινήσει ἐστὶ καὶ μετα-
 βολῇ, ἥ ἀπο μικροῦ εἰς τὸ μείζον αὐξομένον, ἥ
 ἀπὸ τοῦ τελείου πρὸς τὸ ἔλαττον συσσελλομένον.
 Οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς ἐστὶ τῷ ἀρτίενεϊ παῖδι ὁ εἰς δι-
 δασκαλείον φοιτῶν ἡδὴ παῖς, καὶ πρὸς τὰς τῶν
 τεχνῶν καὶ μαθημάτων ἀναλήξεις ἐπιτηδευτικῶς ἔ-
 χων ἕτερος δὲ πάλιν παρὰ τοῦτον ὁμολογουμένως
 ἐστὶν ὁ ἔρῃος, ἡδὴ τῶν νεανιῶν ἀπτεσθαι δυνα-
 μενα. Καὶ παρὰ τὸν ἔρῃον ὁ ἀνὴρ ἄλλος τίς ἐστι
 καὶ στεφάνῳ τι καὶ μεγέθει σώματος, καὶ τῇ τοῦ
 λόγου συμπληρώσει. Εἰς ἀμὲν ὅς ἐστιν, καὶ τὸ
 στασιμον τῆς ηλικίας ἀπολάθων, πάλιν ἄρχειται
 κατὰ μικρὸν ὑφαίρειν πρὸς τὸ ἔλαττον, ὑποβρε-
 σθῆς αὐτῇ ληθότως τῆς τοῦ σώματος ἐξέως, καὶ
 τῶν σωματικῶν τῶν ἐλαττουμένων, ἕως ἂν ὑπο
 γήρως κατακαμφθεῖς, τὴν εἰς ἔσχατον δυνάμει
 ὑφαίρῃσιν ὑπομείνῃ. Ἕμεῖς τοίνυν ἐσμεν οἱ ἀλ-
 λουόμενοι, καὶ σφῶς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους διὰ
 τῆς φωνῆς ταύτης ὁ ψαλμὸς παρηνίζετο. Οὐ γὰρ
 ἄγγελοι ἐπιθέρονται τὴν αλλοίωσιν. Οὐδεὶς γὰρ παρ'
 ἐκείνοις παῖς, οὐδὲ νεανίσκος, οὐδὲ πρεσβύτης,

ἀλλ' ἐν ἧπερ ἐξ ἀρχῆς ἐκτίσθησαν καταστάσει, ἐν ταύτῃ οἰκνέουσιν, ἀκερσίας αὐτοῖς καὶ ἀτρέπτου τῆς συστάσεως σωζομένης. Ἡμεῖς δὲ ἀλλοιούμεθα, κατὰ μὲν τὸ σῶμα, ὡς δέδεικται· κατὰ δὲ τὴν ψυ- 151
χὴν καὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, τοῖς αἰὶ προσπιπτουσι ἰ
πράγμασι συμμετατιθέμεντες τὰς διανοίας. Ἄλλοι
μὲν γάρ ἐσμεν εὐθυμούμενοι, καὶ πάντων ἡμῖν τῶν
κατὰ τὸν βίον κατὰ βροῦν προιόντων· ἄλλοι δὲ ἐ,
τοῖς περιστατικοῖς καιροῖς, ἐπειδὴν τινι τῶν ἀδου-
λήτων προσπταίσωμεν. Ἀλλοιούμεθα δὲ καὶ κατὰ
τὰς ἀργάς, θηριώδη τινὰ κατάστασιν ἀναλαμβάνον-
τες. Ἀλλοιούμεθα καὶ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας, κτη-
νώδεις γινόμενοι διὰ τοῦ καθ' ἡδονὴν βίου. Ἴπποι
θηλυμανεῖς ἐγενήθησαν οἱ ταῖς γυναῖξί τῶν πλησίον
ἐπιμαϊνόμενοι. Καὶ ὁ μὲν δολερὸς ἀλώπεκι παρει-
κάζεται, ὡς Ἡριώδης· ὁ δὲ αναιδὴς, κύων προσ-
γορεύεται, ὡς Ναβαλ ὁ Καρμήλιος. Ὅρᾳς τὸ ποι- B
κίλην καὶ πολυειδὲς τῆς ἀλλοιώσεως ἡμῶν; Θαύ-
μασον οὖν τὸν προσφόρικ τὴν προσηγορίαν ταύτην
ἡμῖν ἐφαρμόσαντα.

Διόπερ δοχεῖ μοί τις τῶν ἐρμηνευτῶν καλῶς
καὶ εὐθυβολως τὴν αὐτὴν διάνοιαν δι' ἑτέρας προση-
γορίας ἐκδεδωκέναι, ἀντὶ τοῦ, Ὑπὲρ τῶν ἀλ-
λωιωθησομένων, εἰπὼν αὐτὸς, Ὑπὲρ τῶν κρίνων.
Ἰδὲ ὡκύμορον τῶν ἀνύων ἀξίον ἐνομίσε συγκρί-
νεσθαι τῷ ἐπικήρῳ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἐπει-
δὲ δὲ εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον ἐγχεκλיתי ἡ φωνὴ
(εἴρηται γάρ, Ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων, ὡς C
ὑστερόν πρτε τῆς ἀλλοιώσεως ταύτης ἀναφαινομένης
ἡμῖν), ἐπισκεψώμεθα μήποτε τὸν τῆς ἀναστάσεως

ἡμῖν παρπινίσσεται λόγον, ἐν ᾗ ἡ ἀλλοίωσις ἡμῖν δοθήσεται· ἀλλοίωσις δὲ ἐπὶ το βέλτιον καὶ πνευματικόν. Σπείρεται γάρ, φησὶν, ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ. Ὅρθς τὴν ἀλλοίωσιν; Σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει. Σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν· ὅτε καὶ πᾶσα ἡμῖν ἡ σωματικὴ κτίσις συναλλοιοῦται. Καὶ γὰρ καὶ Οἱ οὐρανοὶ ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται,

1) καὶ ὥστε περιθόσιον ἀλλάξει αὐτοὺς ὁ Θεός, καὶ ἀλλαγῇσονται. Τότε καὶ ὁ ἥλιος ἔσται ἑπταπλασίων ἑαυτοῦ, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν· καὶ ἡ σελήνη κατὰ τὸ νῦν ὑπάρχον μέγεθος τοῦ ἡλίου. Ἐπειδὴ δὲ οὐ πᾶσι γέγραπται τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τοῖς ἔχουσιν ὧτα κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, τοῖς ἀλλοιωθητομένοις ἐπέγραψεν ὡς οἶμαι, τοῖς ἑαυτῶν ἐπιμελομένοις, καὶ ἀεὶ διὰ τῶν γυμνασίων τῆς εὐσεβείας ἐπὶ τὸ μείζον προκοπτοῦσιν. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ καλλίστη ἀλλοίωσις, ἣν ἡ οὐρανὸς ζεταται τοῦ Ὑψίστου· ἥς καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ ἐπυσθετο,

E ὅτε γευσάμενος τῶν καλῶν τῆς ἀρετῆς, τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεξέτεινε. Τί γάρ φησιν; Καὶ εἶπα, νῦν ἡρξάμην· αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου. Ὡστε ὁ προκόπτων εἰς ἀρετὴν, οὐκ ἔστιν ὅτε οὐκ ἀλλοιοῦται. Ὅτε γάρ ἤμην, φησὶ, νήπιος, ἐλαλουν ὡς νήπιος, ἐργονουν ὡς νήπιος, ἐλογιζόμην ὡς νήπιος. Ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. Καὶ πάλιν γεγόμενος ἄνθρωπος, οὐκ ἔστατο τῆς ἐνεργείας, ἀλλὰ τοῖν ὅπισθεν ἐπιλανθανόμενος, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν ἐδίωκεν ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως

Ἀλλοίωσις οὖν ἐστὶ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου ἀνακαινου-
 μένου ἡμέρα καὶ ἡμέρα. Ἐπεὶ οὖν ἀπαγγέλλειν
 ἡμῖν μέλλει τὰ περὶ τοῦ ἀγαπητοῦ, ὅς τὴν οἰκονο-
 μίαν τῆς σαρκωσεως ὑπὲρ ἡμῶν ἀνεδέξατο, ὑπὲρ
 τῶν ἀξίων τῆς χάριτος ταύτης τὴν ὁδὴν ταύτην ἐκ
 δεδωκέναι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ φησὶν ὁ προφητὴς Ἰσαΐας·
 γὰρ ἐστὶ, καὶ οὐκ ἔστι ψαλμός· διότι γυμνῇ φωνῇ, μὴ
 συνηχοῦντος αὐτῇ τοῦ ὀργάνου, μετ' ἐμμελοῦς τῆς
 ἐκφωνήσεως, παρελθόντος Ἰσαΐας δὲ ὑπὲρ τοῦ ἀγα-
 πητοῦ. Ἀρά σοι διηγήσομαι τὸν ἀγαπητὸν, ὅντινα
 ὁ λόγος εἶναι φησὶν; ἢ καὶ πρὸ τῶν ἡμῶν λόγων
 ἐπιστάται, μεμνημένος τῆς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ φωνῆς; Γ.
 Οὗτος ἐστὶν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· ἐν ᾧ εὐδόκησα.
 αὐτοῦ ἀκούετε Ἀγαπητός γὰρ τῷ Πατρὶ μὲν, ὡς
 Μονογενὴς· τῇ κτίσει δὲ πᾶσιν, ὡς πατὴρ φιλάν-
 θρωπος καὶ ἀγαθὸς προστατὴς. Τὸ αὐτὸ δὲ ἐστὶ τῇ
 φύσει καὶ ἀγαπητὸν καὶ ἀγαθόν. Διότι καλῶς ὠρί-
 σαντο ἤδη τινές, ἀγαθὸν εἶναι οὐ πάντα ἐφίεται.
 Οὐ τοῦ τυγχόντος δὲ ἐστὶν εἰς τὸ τέλειον χωρῆσαι
 ὁ τῆς ἀγάπης, καὶ τὸν ὄντως ἀγαπητὸν ἐπιγνῶναι·
 ἀλλὰ τοῦ ἐκδυσαιμένου ἤδη τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον,
 τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης,
 καὶ ἐνδυσαιμένου τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον εἰς
 ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος. Ἐπεὶ ὁ γε Γ.
 χρήματα ἀγαπῶν, καὶ περὶ τὸ φθαρτὸν τῶν σω-
 μάτων κάλλος ἐπτοημένος, καὶ τὸ δοξάριον τοῦτο
 ὑπερτιμῶν, τὴν τοῦ ἀγαπᾶν δύναμιν ἐφ' ἧς μὴ
 προσῆκεν ἀναλῶσας, πρὸς τὴν τοῦ ἀληθινῶς ἀγα-
 πητοῦ θείαν ἀπετυφλώθη. Διὰ τοῦτό φησιν, Ἀγαπή-
 σεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου,

καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου. Τὸ δὲ Ἐξ ὅλης, μερισμὸν εἰς ἕτερα οὐκ ἐπιδέχεται. Ὅσον γὰρ ἂν τῆς ἀγάπης παραναλώσης ἐπὶ τὰ κάτω, τοσοῦτόν σοι λείπει ἐξ ἀνάγκης ἀπο
 1) τοῦ ὅλου. Διὰ τοῦτο ὀλίγοι ἐκ πάντων φίλοι Θεοῦ προσηγορεύθησαν· ὡς Μωϋσῆς ἀναγέγραπται εἶναι φίλος· ὡς Ἰωάννης· Ὁ γὰρ φίλος, φησί, τοῦ νυμφίου, ἐστὶς, χαρὰ χαίρει· ταυτέστιν, ὁ τὸ στάσιμον ἔχων καὶ ἀμετακίνητον τῆς εἰς Χριστὸν φιλίας, οὗτος ἀξίος τῆς αὐτοῦ φιλίας. Διὸ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἤδη τελειοιμένοις ὁ Κύριος, Οὐκέτι, φησὶν, ὑμεῖς λέγω δούλους, ἀλλὰ φίλους· ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ ὁ κύριος αὐτοῦ. Τελείου τοίνυν ἐστὶ, τὸ τὸν ὄντως ἀγαπητὸν ἐπιγινῶναι. Καὶ τῷ ὄντι, μόνοι φίλοι Θεοῦ καὶ ἀλλήλοις οἱ ἅγιοι· οὐδεὶς δὲ τῶν πονηρῶν καὶ ἁμαθῶν φίλος. Οὐδὲ γὰρ πίπτει τὸ
 2) τῆς φιλίας καλὸν εἰς μοχθηρὰν διάθεσιν· διότι οὐδὲν αἰσχρὸν καὶ ἀνάρμοστον εἰς συμφωνίαν δύναται χωρῆσαι φιλίας. Ἦ γὰρ κακὸν οὐ τῷ ἀγαθῷ ἐναντίον ἐστὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἐαυτῷ. Ἦδη δὲ καὶ ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ῥημάτων προΐωμεν.

Ἐξηρεύετο ἡ καρδιά μου λόγον ἀγαθόν. Ἦδη μὲν τινες ᾤκηθησαν ἐκ προσώπου τοῦ Πατρὸς λέγεσθαι ταῦτα, περὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ ὄντος πρὸς αὐτὸν Λόγου, ὃν ἐκ τῆς οἰονεῖ καρδίας καὶ αὐτῶν τῶν σπλάγχνων, ἴφασί, προήγαγε· καὶ ἀπὸ ἀγαθῆς καρδίας ἀγαθὸς λόγος προῆλθεν. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ
 161 ταῦτα ἐπὶ τὸ προφητικὸν ἀναφέρεσθαι πρόσωπον.
 Α Ἐγὼ γὰρ ἐφεξῆς τοῦ ῥητοῦ οὐκέτι ὁμοίως ἐξομαλίζει ἡμῖν τὴν περὶ τοῦ Πατρὸς ἐξήγησιν. Οὔτε γὰρ

ἂν περὶ τῆς ἑαυτοῦ γλώσσης ὁ Πατὴρ εἶπεν, ὅτι
 ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου
 ὡραίος καλλεῖ παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Οὐ
 γὰρ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους συγκρίσεως τὴν
 ὑπεροχὴν τοῦ κάλλους ἔχει. Καὶ προιών φησι· Διὰ
 τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου, ἔλαιον ἀγαλ-
 λιάσεως. Οὐ γὰρ εἶπεν· ἔχρισά σε ἐγὼ ὁ Θεός,
 ἀλλ', Ἐχρισέ σε ὥστε ἐκ τούτου παρίστασθαι,
 ἕτερον εἶναι τὸ διαλεγόμενον πρόσωπον. Ποῖον οὖν
 ἐστὶ τοῦτο, ἃ ὁ προφήτης ὁ χωρήσας τὴν τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος εἰς αὐτὸν γενομένην ἐνέργειαν; Ἐξη-
 ρεύσατο, φησὶν, ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν. Ἐπει-
 δὴ γὰρ ἡ ἐρυγὴ ἐστὶ πνεῦμα χρύφιον κατὰ τὴν ζέσιν
 τῆς τροφῆς ἀποβήγνυμένων τῶν κομπολύγων ἐπὶ
 τὸ ἄνω διαπνεόμενον, ὁ τραφεὶς τῷ ζῶντι ἄρτι τῷ
 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάντι καὶ διδόντι ζωὴν τῷ B
 κόσμῳ, καὶ ὁ ἐμπλησθεὶς παντὶ ῥήματι ἐκκορευο-
 μένῳ διὰ στόματος Θεοῦ, κατὰ τὴν τῆς Γραφῆς συν-
 ῆθη τροπολογίαν, ἡ τραφεῖσα τοῖς ἱεροῖς μαθήμασι
 ψυχῇ, πρόσφορον τοῖς βρώμασι προίεται τὴν ἐρυ-
 γήν. Διὰ τοῦτο ἐπειδὴ λογικὴ ἦν καὶ ἀγαθὴ ἡ
 τροφή, λόγον ἀγαθὸν ἐξερεύγεται ὁ προφήτης. Ὁ
 γὰρ ἀγαθὸς ἀνθρώπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς
 καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν. Ζητήσωμεν οὖν
 καὶ ἡμεῖς τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου τροφήν, εἰς πλήρωσιν
 τῶν ψυχῶν ἡμῶν (Δίκαιος γὰρ, φησὶν, ἐσθίων,
 ἐμπίπλησι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ), ἵνα κατὰ τὴν ἀναλο-
 γίαν ὧν τρεφόμεθα, οὐ τὸν τυχόντα λόγον, ἀλλὰ C
 ἀγαθὸν ἀναπέμπωμεν. Ὁ γὰρ πονηρὸς ἀνθρώπος,
 ὑπὸ μοχθηρῶν δογμάτων ἀνατραφεὶς, ἐξερεύγεται

τῇ καρδίᾳ λογον πονηρόν. Οὐχ ὁρᾷς ὅποια τὰ στόματα τῶν αἵρετικῶν ἀπερεύγεται; ὡς γαλεπά καὶ οὐσωδή, πολλήν τινα τὴν ἐν τῷ βαθεῖ νόσον τῶν ἀθλίων κατηγοροῦντα, Ὁ γὰρ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν. Μὴ δὲ οὖν κνθουμένος τὴν ἀκοήν, ἐπισωρεύσης σεαυτῷ διδασκαλους, νοσῶν ἐνεργάσασθαι τοῖς σπλάγχνοις σου δυνάμενους, καὶ πονηρῶν σοι ῥημάτων ἐρυγὴν^β προξενῆσαι, δι' ὧν μέλλεις ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καταδικάζεσθαι. Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου, φησὶ, δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ. Λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ. Πάνυ προσάγει ἡμᾶς τῇ διανοίᾳ τοῦ προφητικοῦ προσώπου καὶ τοῦτο τὸ ῥῆμα· Λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ· ἀντὶ τοῦ, ἐξομολογίσομαι τῷ κριτῇ, καὶ προλαμβάνω τὸν κατήγορον, διὰ τῆς περὶ τῶν ἰδίων ἔργων ἀπαγγελίας. Ἐντολὴν γὰρ εἰλήφαμεν τὴν λέγουσαν· Λέγε σὺ^γ πρῶτος ἀνομίας σου, ἵνα δικαιωθῇς. Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου.^δ Ὡς περὶ ὁ κάλαμος ὄργανόν ἐστι γραφικόν, τῆς χειρὸς τοῦ ἐπιστήμονος κινούσης αὐτὸν εἰς τὴν περὶ τῶν γραφομένων ἀποσημείωσιν· οὕτω καὶ ἡ τοῦ δικαίου γλῶσσα, κινουμένη αὐτὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐγγράφει τὰ ῥήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς ταῖς καρδίαις τῶν πιστευόντων· βαπτομένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ Πνεύματι Θεοῦ ζῶντος. Γραμματεὺς οὖν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, διότι σοφόν ἐστι καὶ διδακτικὸν ἀπάντων· ὀξυγράφον δὲ, διότι ὀξεῖα τῆς διανοίας ἡ κίνησις. Νοήματα δὲ ἡμῖν ἐγγράφει τὸ Πνεῦμα, Οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις,

ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναίς. Κατὰ δὲ τὴν ἀνα-
 λογίαν τοῦ πλάτους τῆς καρδίας, πλείονα ἢ ἐλάττο-
 να ἐγγράφει ταῖς καρδίαις τὸ Πνεῦμα, ἢ ἐκφανῇ
 πᾶσιν, ἢ ἀμυδροτέρα, κατὰ τὴν προπαρασκευὴν
 τῆς καθαρότητος. Διὰ δὲ τὸ τάχος τῶν γραφομένων
 πλήρης πᾶσα λοιπὸν ἡ οἰκουμένη τοῦ εὐαγγελίου ¹⁶²
 γεγένηται. A Το δὲ ἐφεξῆς τοῦ ῥητοῦ ἀπὸ ἰδίας ἀρχῆς
 ἔδοξεν ἡμῖν λαμβάνειν, καὶ μὴ συνάπτειν τοῖς
 προλαβοῦσιν, ἀλλὰ προστιθέναι τῷ ἐφεξῆς. Τὸ γάρ,
 Ὁραῖος κάλλει, πρὸς τὸν Κύριον ἡγουμεθα λέγε-
 σθαι, κατὰ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ προσώπου.

Ὁραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.
 Ἐξεμύθη ἡ χάρις ἐν χεῖρεσί σου. Προσάγεται δὲ
 ἡμᾶς τῇ διανοίᾳ ταύτῃ ὅτε Ἀκύλας καὶ ὁ Σύμ-
 μαχος· ὁ μὲν εἰπὼν, Κάλλει ἐκαλλωπίσθης παρὰ
 τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ Συμμαχος, Κάλλει B
 καλὸς εἶ παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ὁραῖον
 οὖν κάλλει προσαγορεύει τὸν Κύριον ὁ ἐνατενίσας
 αὐτοῦ τῇ θεότητι. Οὐ γὰρ τὸ τῆς σαρκὸς ἀνυμνεῖ
 κάλλος. Εἶδομεν γὰρ αὐτὸν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος,
 οὐδὲ κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον, ἐκλείπον
 παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Δῆλον οὖν, ὅτι ἐνι-
 δὼν αὐτοῦ τῇ λαμπρότητι καὶ τῶν ἐκεῖθεν μαρμαρυ-
 γῶν ἀναπλησθεὶς ὁ προφήτης, πληγεὶς τὴν ψυχὴν
 τούτῳ τῷ κάλλει, πρὸς τὸν ἔνθεον ἔρωτα τῆς νοητῆς
 ὡραιότητος ἐκινήθη, ἧς ἐπιφανείσῃς τῇ ἀνθρωπίνῃ
 ψυχῇ πάντα αἰσγρά καὶ ἀπόβλητα τὰ τέως ἀγαπώ-
 μενα καταφρίνεται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, ὅτε C
 εἶδε τὸν ὡραῖον κάλλει, πάντα ἡγήσατο σκύδαλα,
 ἵνα Χριστὸν κερδέσῃ. Οἱ μὲν ἔξω τοῦ λόγου τῆς

ἀλτθειας μωρίαν ὀνομάζουσι τοῦ εὐαγγελίου τὸ κη-
ρυγμα, τὴν εὐτέλειαν τῆς φράσεως τῶν Γραφῶν ἑξ.
θεοῦντες ἡμεῖς δὲ οἱ καυχώμενοι ἐν τῷ σταυρῷ
τοῦ Χριστοῦ, οἷς ἐφανερώθη διὰ τοῦ Πνευματος
τὰ ὑπο τοῦ Θεοῦ ἰαρισθέντα ἡμῖν, οὐκ ἐν διδα-
κτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, εἶδαμεν ὅτι πλου-
σία χάρις ἐστὶν ἐκκεχυμένη παρὰ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς
περὶ Χριστοῦ λόγους. Διὰ τοῦτο ἐν ὀλίγῳ τῇ ῥο-
κῇ πᾶσαν σφειδὸν τὴν οἰκουμένην διηλθε τὸ κη-
D ρυμα, ἐπειδὴ πλουσία καὶ ἄφθονος ἡ χάρις ἐκχέ-
ρυσται ἐπὶ τοὺς κήρυκας τοῦ εὐαγγελίου, οὓς καὶ
χειλὴ Χριστοῦ ὠνόμασεν ἡ Γραφή. Διὰ τοῦτο ἐν
εὐλαταφρονήτοις λεξειδοῖς πολὺ τὸ ἀγωγὸν καὶ
προς σωτηρίαν ὅλκον ἔχει τοῦ εὐαγγελίου τὸ κηρυ-
γμα. Καὶ πᾶσα ψυχὴ κεκράτηται δογμασιν ἀκινή-
τοις, διὰ τῆς χάριτος πρὸς τὴν ἀταλευτόν εἰς
Χριστὸν πίστιν βεβαιουμένη. Ὅθεν φησὶν ὁ ἀπο-
στολος· Δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολήν, εἰς
ἐπακοὴν πίστεως· Καὶ πάλιν· Περισσότερον αὐτῶν
παντῶν ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ
E Θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί.

Ἐξεγύσθη χάρις ἐν χεῖρεσί σου· διὰ τοῦτο εὐ-
λογησέ σε ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα. Γέγραπται ἐν τῇ
Εὐαγγελίῳ, ὅτι Ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς
χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις διὰ στοματος αὐτοῦ.
Διόπερ ἐμφαντικῶς ὁ ψαλμὸς, τὸ πλῆθος τῆς χα-
ριτος τῶν παρὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ῥημάτων παρα-
στῆσαι βουλομενος, Ἐξεγύσθη χάρις ἐν τοῖς χεῖρεσι
σου, εἶπε, διὰ τὸ ἄφθονον τῆς ἐν τῇ λογῇ χάριτος
Εὐλόγησέ σε, φησὶν, ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα· Ἀἴῃλον

δὲ, ὅτι ἐπὶ τὸ ἀνθρώπινον ἡμεῖς ἀναφύρεσθαι τὰῦτα, καθὰ προκοπτεῖ σοφία καὶ γενικία καὶ χάριτι. Ἐπει-
 τοῦτο ὁρῶν ὅτι καὶ ἄλλων ἀνδραγαθήματων αὐτῷ νο-
 νοῦμεν δοῦσθαι τὴν χάριν Ὁμοίαν δὲ τούτῳ τὸ
 Ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίτησας ἀνομίαν
 διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεὸς σου ἑλπίον
 ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόρους σου. Ὡ παρα-
 πλήσιόν ἐστι καὶ τὸ Φιλιππησίους παρὰ Παύλου
 γραφέν, ὅτι Ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπὸ χρο-
 μέρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ, διό καὶ ὁ Θεός
 αὐτὸν ὑπερύψωσεν Ὡστε ὁρῶν, ὅτι ταῦτα περι-
 τοῦ κατὰ τὸν Σωτῆρα ἀνθρώπου λεγεται· ἡ ἐπειδὴ
 ἡ Ἐκκλησία σῶμά ἐστι τοῦ Κυρίου, καὶ αὐτὸς
 κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὥσπερ ἀποδεδώκαμεν χρί-
 λη εἶναι τοῦ Χριστοῦ τοὺς ὑπηρετούμενους τῇ οὐ-
 ρανίῳ λογῳ (ὥσπερ Παῦλος ἐν ἑαυτῷ ἔβιον τὸν
 Χριστὸν λαλοῦντα, καὶ εἰ τις ἐκείνῳ τὴν ἀρετὴν
 παραπλήσιος), οὗτοι καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ σώμα-
 τος τοῦ Χριστοῦ, οἱ καθεὶς τῶν πεπιστευκοῦτων
 ἔσμεν. Τὴν οὖν τῇ Ἐκκλησίᾳ διδομένην εὐλογίαν
 ἐπὶ τὸν Κύριον ὁ ἀναφέρων οὐχ ἁμαρτήσῃ. Τὸ οὖν,
 Εὐλόγησέ σε ὁ Θεός, τουτέστι, τὰ μέλη τὰ σὰ καὶ
 τὸ σῶμα τὸ σὸν ἐπλήρωσε τῶν παρ' αὐτοῦ ἀγα-
 θῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τουτέστιν, εἰς τὸ ἀπέραντον.
 Περίζῳσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου,
 δυνατέ. Τῇ ὡραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου.
 Ἠγούμεθα τοίνυν τροπικῶς ἀναφύρεσθαι εἰς τὸν
 ζῶντα τοῦ Θεοῦ λόγον, ὥστε συνάπτεσθαι τῇ σαρ-
 κί, ἧς ἐστὶν Ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν
 μάχαιραν διστομον, καὶ δεικνύμενος ἄχρι μερι-

σμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἄραων τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας. Διότι ὁ μῆρὸς συμβολὸν ἐστὶ τῆς κατὰ τὴν γένεσιν ἐνεργείας. Αὗται γάρ, φησὶν, αἱ ψυχαὶ αἱ ἐξελθοῦσαι ἐκ τῶν μηρῶν Ἰακώβ. Ὡς οὖν ζωὴ ἐστὶ, καὶ δδὸς, καὶ ἄρτος, καὶ ἄμπελος, καὶ ἀληθινὸν φῶς· καὶ ἄλλα μυρία ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὀνομάζεται· οὕτω καὶ μάχαιρα διατέμνουσα τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, καὶ νεκροῦσα τὰ πρὸς ἐπιθυμίαν κινήματα. Ἐἴτα, ἐπειδὴ μέλλει τῇ ἀσθενείᾳ συνάπτεσθαι τῆς σαρκὸς ὁ Θεὸς Λόγος, καλῶς προσκείται τὸ, Δυνατέ· διότι μεγιστὴς ἀπόδειξιν δυνάμεως ἔχει τὸ δυνηθῆναι Θεὸν ἐν ἀνθρώπου φύσει γενέσθαι. Οὐ γὰρ τοσοῦτον οὐρανοῦ καὶ γῆς σύστασις, καὶ θαλάσσης, καὶ αἰέρος, καὶ τῶν μεγίστων στοιχείων ἡ γένεσις, καὶ εἴ τι ὑπερκασμιον νοεῖται, καὶ εἴ τι καταχθόνιον, τὴν δύναμιν παρίστησι τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὅσον ἡ περὶ τὴν ἐνανθρώπησιν οἰκονομία, καὶ ἡ πρὸς τὸ ταπεινὸν καὶ ἀσθενὲς τῆς ἀνθρωπότητος συγκατάβασις. Ἡ ὡραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου. Τὸ ὡραῖον τοῦ κάλλους

β. διαφέρει· ὅτι τὸ μὲν ὡραῖον λέγεται τὸ συμπληρωμένον εἰς τὸν ἐπιτήδειον καιρὸν πρὸς τὴν οἰκείαν ἀκμὴν· ὡς ὡραῖος ὁ σῖτος, ὁ ὥριμος ἤδη πρὸς θερισμόν· καὶ ὡραῖος ὁ καρπὸς τῆς ἀμπέλου, ὁ τὴν οἰκείαν πέφιν εἰς τελείωσιν ἑαυτοῦ διὰ τῆς τοῦ ἔτους ὥρας ἀπολαβὼν, καὶ ἐπιτήδειος εἰς ἀπολαυσιν· κάλλος δὲ ἐστὶ τὸ ἐν τῇ συνθέσει τῶν μελῶν εὐάρμοστον, ἐπανθοῦσαν αὐτῷ τὴν χάριν ἔχον. Περιῶσαι οὖν τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μῆρόν σου,

δυνατέ. Ἐγὼ ὡραιότητί σου, τουτέστιν, ἐν τῷ πλη-
 ρώματι τῶν καιρῶν. Καὶ τῷ κάλλει σου, ⁸ τῇ θεω-
 ρητῇ καὶ νοητῇ θεότητι. Ἐκεῖνο γὰρ τὸ ὄντως καλόν,
 τὸ κατὰληψιν πᾶσαν ἀνθρωπίνην καὶ δύναμιν ὑπερ-
 θάινον, καὶ διανοίᾳ μόνῃ θεωρητόν. Καὶ ἐγνώριζον ¹⁶⁴
 αὐτοῦ τὸ κάλλος οἱ μαθηταί, ὅς ἐπέλυε τὰς παρα- ^A
 βολὰς κατ' ἰδίαν. Εἶδον δὲ αὐτοῦ τὸ κάλλος Πέτρος
 καὶ οἱ υἱοὶ τῆς βροντῆς ἐν τῷ ὄρει, ὑπερλάμπον τὴν
 τοῦ ἡλίου λαμπρότητα, καὶ τὰ προοίμια τῆς ἐνδόξου
 αὐτοῦ παρουσίας ὀφθαλμοῖς λαβεῖν κατηξιώθησαν.
 Καὶ Ἐντεινον, φησί, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασιλευε.
 Τουτέστιν, ἀρξάμενος τῆς τῶν ἀνθρώπων διὰ σαρ-
 κὸς ἐπιμελείας, σύντονον καὶ διαρκῆ καὶ μηδέποτε
 ὑπεκλυομένην ποιῶ τὴν ἐπιμέλειαν. Τοῦτο γὰρ
 δὸν καὶ ὁρόμον παρέξει τῷ κηρύγματι, καὶ πάντας ^{1.}
 ὑποτάξει τῇ βασιλείᾳ σου. Μὴ ξενίζετω δὲ ἡμᾶς
 τὸ προστατικῶς λέγεσθαι τὸ, Κατευοδοῦ, διὰ τὴν
 συνήθειαν τῆς Γραφῆς οὕτως ἀεὶ σχηματιζούσης
 τὰ εὐκτικά. Γενηθήτω γὰρ τὸ θελημα σου, ἀντί
 τοῦ, γενηθεῖν. Καὶ, Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· ἀντί
 τοῦ, ἔλθοι.

Ἐνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύ-
 νης· καὶ ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιὰ σου. Πάλιν
 ὁ λόγος ὁμοίως ἐσηματίσται, ὥσπερ εἰ μισθὸν ταῦ-
 τα λαμβάνοντος τοῦ Κυρίου τὸ κατευοδοῦσθαι καὶ
 βασιλεύειν, ὑπὲρ ἀληθείας, καὶ πραότητος, καὶ
 δικαιοσύνης. Δεῖ δὲ οὕτω νοεῖν· ὅτι ἐπειδὴ τῷ φεύ- ^{1.}
 δεῖ προδιέσταρπται τὰ ἀνθρώπινα, ἵνα ἐπισπείρης
 τὴν ἀλήθειαν, βασιλευε ἐν τοῖς ἀνθρώποις τοῖς
 βασιλευομένοις ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας· σὺ γὰρ εἶ ἡ

ἀληθεια. Καί, Ὑνεκεν πραότητος, ἵνα τῷ κατὰ σὲ ὑποδείγματι παντὲς εἰς ἐπεικειαν καὶ ἰργαστότητα προαχθῶσιν. Διὸ καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε· Μαθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶος εἰμι καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ. Ἡμεῖς ἀποδείξιν παρείχετο τῆς πραότητος ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων· λοιδορούμενος, ἐσιώπα· μαστιζόμενος, ἡνείχετο. Καὶ ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιὰ σου. Οὐχὶ στῦλος νεφέλης, οὐδὲ φωτισμὸς πυρὸς, ἀλλ' αὐτὴ ἡ δεξιὰ σου. Ἐὰ βέλη σου ἠκονημένα, δυνατέ. Βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠκονημένα ἐστίν, οἱ εὐστοχοὶ λόγοι, οἱ καθικνούμενοι τῆς καρδίας τῶν ἀκρουμένων, βάλλοντες καὶ τιτρωσκοντες τὰς εὐαισθήτους ψυχάς. Λόγοι γάρ, φησί, σοφῶν, ὡς τὰ βούκεντρα. Διὸ καὶ ὁ ψαλμωδὸς ρυσθῆναί ποτε ἀπὸ τῶν δαλερῶν τῶν κατὰ τὴν γενεάν αὐτοῦ εὐχόμενος, εἰς θεραπείαν γλώσσης δολίας τὰ βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠκονημένα ζητεῖ. Ἐπιζητεῖ δὲ καὶ τοὺς ἀνθρακας παρεῖναι τοὺς ἐρημικοὺς· ὥστε ὅσων ἀνμὴ καθάψεται διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας τὰ λογικὰ βέλη, τούτοις ἐτοίμην εἶναι τὴν κόλασιν, ἢν καὶ ἐρημικοὺς ἀνθρακας προσηγόρευσεν. Ὅσοι γάρ ἐρήμους τοῦ Θεοῦ κατέστησαν ἑαυτοὺς, τούτοις ἀναγκαῖος ὁ εὐτρεπισμὸς τῶν ἐρημικῶν ἀνθρώπων. Νῦν οὖν Τὰ βέλη σου ἠκονημένα. Ἐκ τούτων τῶν βελῶν τιτρώσκονται αἱ παραδεξάμεναι τὴν πίστιν ψυχαί, καὶ εἰς τὴν ἀκραν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην ἐκκαυθεῖσαι λέγουσι παραπλησίως τῇ νύμφῃ τὸ, Τετρωμένη ἀγάπης ἐγὼ εἰμι. Ἀνεκδιήγητον δὲ καὶ ἀρρήτον τὸ τοῦ λόγου κάλλος, καὶ ἡ τῆς σοφίας ὡραιότης, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ μορφή.

Μακάριοι οὖν, οἱ τοῦ ἀληθινοῦ κάλλους φιλοθεαμι-
 νες. Οἶονε γὰρ προσδεθέντες αὐτῷ διὰ τῆς ἀγάτης,
 καὶ τὸν ἐπουράνιον καὶ μακαριστὸν ἐρῶντες ἔρωτα,
 ἐπιλανθάνονται μὲν οἰκείων καὶ φίλων ἐπιλανθάνον-
 ται δὲ οἴκου καὶ περιουσίας ἀπάσης· ἐκλαθόμενοι δὲ
 καὶ τῆς σωματικῆς εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν ἀνάγκης.¹
 μόνῳ τῷ θεῷ καὶ καθαρῷ προστετήχασιν ἔρωτι.^Α
 Νοήσεις δὲ ἡκονημένα βέλη καὶ τοὺς ἀποστελλόμε-
 νους ἐπὶ τὸ ἐπιτεῖραι πάση τῇ οἰκουμένη τὸ εὐαγ-
 γέλιον, οἱ διὰ τὸ ἡκονῆσθαι ἔλαμπον τοῖς τῆς δικαιο-
 συνῆς ἔργοις, καὶ λεπτῶς ἐπὶ τὰς τῶν διδασκομένων
 ψυχὰς παρεδύοντο· ταῦτα γὰρ τὰ βέλη πανταχοῦ
 προπεμπόμενα, παρεσκευάζε τοὺς λαοὺς, ὑποκάτω
 πίπτειν τοῦ Χριστοῦ. Δακεὶ δέ μοι ἀκολουθοτερον ἡ
 λέξις ἀποκαθίστασθαι δι' ὑπερβάτου, ὥστε τοιοῦτον
 εἶναι τὸν νοῦν, ἐντεινον καὶ κατελοδοῦ καὶ βσιλευε,
 καὶ ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιὰ σου, καὶ λαοὶ
 ὑποκάτω σου πεσοῦνται· τῷ τὰ βέλη σου ἡκονη-
 μένα εἶναι ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως.^Β
 Οὐδεὶς θεομάχος καὶ ἀλαζὼν καὶ ὑπερήφανος ὑπο-
 κάτω πίπτει τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οἱ τὴν ἐκ πίστεως ὑπο-
 ταγὴν καταδεξάμενοι. Τὰ δὲ βέλη ταῖς καρδίαις
 ἐμπεσόντα τῶν ποτὲ ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως, ἔλκει
 αὐτοὺς εἰς τὸν περὶ τῆς ἀληθείας πόθον, ἔλκει αὐτοὺς
 πρὸς τὸν Κύριον, ὥστε ἐχθροὺς ὄντας τῷ Θεῷ, κα-
 ταλλαγῆναι αὐτῷ διὰ τῶν διδαγμάτων.

Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος·
 ῥάβδος εὐθύτητος, ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. Ἠγά-
 πησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο
 ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἑλαϊον ἀγαλλιάσεως

- παρὰ τοὺς μετόχους σου. Ἐπειδὴ πολλὰ πρὸς τὸ
 C ἀνθρώπινον ἀντεινόμενος διελέχθη, ἐπαναγεί νῦν
 ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς περὶ τοῦ Μονογενοῦς δόξης τοῦ λογινοῦ.
 Ὁ θρόνος σου, φησὶν, ὁ Θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ
 αἰῶνος· τουτέστιν, ἡ βασιλεία σου ἐπέκεινα τῶν
 αἰώνων, καὶ ἐννοίας πάσης ἐστὶ πρεσβυτέρα. Καὶ
 καλῶς μετὰ τὴν τῶν λαῶν ὑποταγὴν τὸ μεγαλοπρε-
 πές τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἀνυμνεῖ. Ῥάβδος εὐ-
 θύτητος, ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. Διὰ τοῦτο καὶ
 ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν ἰδίαν προσηγορίαν, σαφῶς αὐτὸν
 ἀναγορευσας Θεόν· Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός. Παιδευ-
 τικὴ τίς ἐστὶν ἡ ῥάβδος τοῦ Θεοῦ· παιδενουσα δέ, εὐ-
 D θείας καὶ οὐ παρατετραμμένας ἐπάγει τὰς κρίσεις.
 Διὰ τοῦτο ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας
 αὐτοῦ προσηγόρευται. Ἐὰν γὰρ ἐγκαταλίπωσιν οἱ
 υἱοὶ αὐτοῦ τὸν νόμον μου, καὶ τοὺς κρίμασί μου μὴ
 πορευθῶσιν, ἐπισκέψομαι ἐν ῥάβδῳ τὰς ἀνομίας αὐ-
 τῶν. Ὁρᾷς τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ; Οὐκ ἐπὶ
 τῶν τυχόντων χρῆται, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἁμαρτανόντων.
 Αὕτη δὲ καὶ παρὰ κλήσεως λέγεται ῥάβδος· Ἡ ῥά-
 βδος γάρ σου, φησὶ, καὶ ἡ βακτηρία σου, αὐταὶ με
 παρεκάλεσαν. Αὕτη καὶ συντριμμὺ ἐστὶ ῥάβδος·
 Ποιμανεῖς γὰρ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς σκεῦος
 κεραμέως συντρίψεις αὐτούς. Συντρίβεται δὲ τὰ
 χοῖκὰ καὶ πῆλιν ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῶν ποιματινομένων,
 E καθὼς καὶ παραδίδοται. Εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα
 τὸ πνεῦμα σωθῇ.

Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἔλαιον
 ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. Ἐπειδὴ ἔδει
 σχηματίσαι τὸ τυπικὸν χρίσμα, καὶ τοὺς τυπικοὺς

ἀρχιερεῖς, καὶ βασιλεῖς, ἐκρίσθη τῷ ἀληθινῷ κρί-
 ματι ἢ τὰρξ τοῦ Κυρίου, τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος
 εἰς αὐτὴν ἐπιδημία, ὅπερ ἀγαλλίασεως ἔλαιον προσ-
 τήγορεύεται Ἐκρίσθη δὲ παρὰ τοὺς μεταχρῶς αὐτοῦ
 τουτέστιν, ὅτι πάντας ἀνθρώπους τοὺς μετεχοντας
 τοῦ Χριστοῦ Διοτι ἐκεῖνοις μὲν μερικὴ τις δόδοτο
 Πνεύματος κοινωνία, ἐπὶ δὲ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ κατε-
 θὼν το Πνεῦμα το ἅγιον, ὥς φησιν Ἰωάννης, Ἐμείνεν
 ἐπ' αὐτόν. Καλῶς δὲ ἀγαλλιάσεως ἔλαιον το Πνεῦμα
 προσαγορεύεται, ἐπειδὴ καὶ εἰς τῶν ὑπὸ τοῦ Πνεύ- 160
 ματος ἁγίου γεωργουμένων καρτῶν ἐστὶν ἡ χάρις 1
 Ἐπειδὴ δὲ μικτός ἐστιν ὁ περὶ τοῦ Σωτῆρος λαγός,
 διὰ τε τὴν φύσιν τῆς Θεότητος, καὶ τὴν οἰκονομίαν
 τῆς ἐνανθρωπήσεως, πάλιν εἰς τὸ ἀνθρώπινον τοῦ
 Θεοῦ ἀποβλέψας φησὶν Ἠγαπήσας δικαιοσύνην,
 καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· ἀντὶ τοῦ, οἱ μὲν λοιποὶ ἄν-
 θρωποι πόνῳ καὶ ἀσκήσει καὶ προσοχῇ πολλακίς κα-
 τορθοῦσι τὴν πρὸς τὸ καλὸν διάθεσιν, καὶ τὴν τῶν
 φύλων ἀποστροφὴν· σοὶ δὲ φυσικὴ τίς ἐστι πρὸς τὸ
 ἀγαθὸν ἢ οἰκείωσις, καὶ πρὸς τὴν ἀνομίαν ἢ ἀλλο-
 τρώσις Καὶ ἡμῖν δὲ οὐ χαλεπὸν βουλευθεῖσιν ἀνα-
 ληθεῖν τὴν πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἀγάπην, καὶ τὸ
 πρὸς τὴν ἀνομίαν μῖσος. Πᾶσαν γὰρ δύναμιν ὁ 2
 Θεὸς χρησίμως ἔδωκε τῇ λογικῇ ψυχῇ· ὥσπερ τὴν
 τοῦ ἀγαπᾶν, οὕτω καὶ τὴν τοῦ μισεῖν· ἵνα λόγῳ εὖ-
 θυνομένοι ἀγαπῶμεν μὲν τὴν ἀρετὴν, μισῶμεν δὲ
 τὴν κακίαν. Ἔστι γάρ ποτε καὶ ἐπαινετικῶς τῷ μί-
 σει χρήσασθαι Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, Κύριε,
 ἐμίσησα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἐξετηκομήν;
 Ἐέλκειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς.

Στάκτῃ καὶ στακτῇ καὶ κατὰ τὸ τοῦ Ἰακύνθου
 πρὸς τὸν Ἰακύνθον ἐκ τῆς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἐκείνου
 γὰρ οὗς ἐκείνου ἐν τῇ τῆς τοῦ Ἰακύνθου
 νῦν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ὁ προφητικὸς λόγος, καὶ πᾶσι τοῖς
 κατὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐκείνου, τῷ ἐκείνου
 ἐκ. Περὶ τῆς ἀποκαλύπτου ἀφ᾽ αὐτοῦ τῆς ἀφ᾽
 ἑαυτοῦ, ἔστιν ἐκ τῆς παύσης. Στάκτῃ γὰρ, φησὶ, καὶ
 στακτῇ καὶ κατὰ τὸν Ἰακύνθον σου. Ἡ δὲ
 οὖν στακτῇ ὅτι στακτῇ ἐστὶν ἐκείνου καὶ ὁ ἐκείνου
 Ἰακύνθου, ἡ δὲ Ἰακύνθου ἐκείνου, εἰπωὶ ὅτι ἡ
 τοῦ Ἰακύνθου ἐκείνου ἐκείνου μετὰ στακτῇ καὶ
 ὁ ἐκείνου. Ἡ δὲ στακτῇ καὶ αὐτὴ στακτῇ ἐστὶν ἐκείνου
 τῆς λεπτοτάτης. Ἡ δὲ ἐκείνου γὰρ τῆς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ὅσον
 μὲν ἐκείνου ἐκείνου, εἰς τὴν στακτῇ ἀποκαλύπτου τὸ
 δὲ παύσης ἀπομένον, σμύρνα προσκαρτερεῖται.
 Ὁ ἐκείνου καὶ ἀποπνέει ἡ τοῦ Ἀριστοῦ ἐκείνου καὶ στακτῇ
 μὲν, διὰ τὸ παύσης, στακτῇ δὲ, διὰ τὸ μὴ ἀκίνητον
 μὲναι μὲν ἀνενέργητον ἐν ταῖς τρισὶν ἡμέραις καὶ
 ταῖς τρισὶν νύξιν, ἀλλὰ κατελθεῖν εἰς αὐτοῦ, τῆς περὶ
 τὴν ἀναστασιν οἰκονομίας ἕνεκεν, ἵνα πληρωσθὶ ἐκείνου
 τῆς τῆς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ. Κασσίης δὲ ἀποπνέει, διότι ἡ
 κασσίη φλοῖος τίς ἐστὶ λεπτοτάτης καὶ ἐκείνου, ἐκείνου
 καὶ κάρφει περιτεινόμενος. Μήποτε οὖν τοῦ
 σταυροῦ παύσης ἐπὶ εὐεργεσίᾳ τῆς κτίσεως παύσης
 παραληφθῆναι, βαθέως ἡμῖν καὶ σοφῶς ὁ λόγος διὰ
 τοῦ τῆς κασσίης ὀνόματος παρηνίστατο. Ἐκείνου οὖν
 σμύρναν μὲν διὰ τὴν ταφήν· στακτῇ δὲ διὰ τὴν
 εἰς αὐτοῦ καθόδον (ἐπεὶ δὴ πᾶσα σταγὼν ἐπὶ τὰ κάτω
 φέρεται)· κασσίαν δὲ διὰ τὴν τῆς σαρκὸς περὶ τὸ
 ἐκείνου οἰκονομίαν. Ἐκ δὲ ταύτης τῆς αἰτίας εὐφρα-

ναν σε, φησι, θυγατέρες βασιλέων ἐν τῇ τιμῇ σου. Θυγατερες δὲ βασιλέων τίνες ἂν εἶεν, ἢ ευγενεῖς καὶ μεγάλαι καὶ βασιλικαὶ ψυχαί, αἱ διὰ τὴν πρὸς τὰ ἀνθρώπινα συγκαταβάσιν ἐπιγνοῦσαι τὸν Χριστὸν, εὐφραναν αὐτὸν ἐν τῇ τιμῇ, ἐν ἀλθινῇ πίστει καὶ ἀγάπῃ τελείᾳ, δαξάζουσαι αὐτοῦ τὴν θεότητα. Ἦ δὲ ἀρώματα ταῦτα οὐ μικρολογως φησι προσεῖναι τοῖς ἱματίοις τοῦ Χριστοῦ τουτέστιν, ἢ ἑ παραβολὴ τῶν λογῶν καὶ ἡ τῶν δογμάτων κατασκευὴ, ἀλλ' 167 ἀπὸ ὅλων τῶν οἰκοδομημάτων φερεσθαι. Βαρεῖς γάρ ἅ

τοὺς μεγίστους τῶν οἰκῶν λέγει, καὶ τούτους ἐξ ἐλέφαντος εἶναι κατεσκευασμένους, τὸ πλουσιον οἶμαι τῆς τοῦ Χριστοῦ περὶ τὸν κόσμον ἀγάπης, τοῦ προφήτου διδασκοντος. Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου, ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένη, πεποι-

κιλμένη. Περὶ τῆς Ἐκκλησίας ἤδη διαλέγεται, περὶ ἧς ἐν τῷ ᾠσματι μεμαθήκαμεν, ὅτι μία ἐστὶ τελεία τοῦ Χριστοῦ περιστερὰ, ἥτις εἰς τὴν δεξιὰν χώραν τοῦ Χριστοῦ λαμβάνει τοὺς ἐπ' ἔργοις ἀγαθοῖς γνωριζομένους, διακρίνουσα ἀπὸ τῶν φαύλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν διακρίνει τοὺς ἄρνας ἀπὸ τῶν ἐρίφων. Παρίσταται οὖν ἡ βασίλισσα, ἡ τῷ νυμφικῷ 11

Λογῷ καθηρμοσμένη ψυχῇ, ἡ μὴ βασιλευομένη ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ βασιλείας μετέχουσα, ἐκ δεξιῶν τοῦ Σωτῆρος ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ. τουτέστιν, ἐν δόγμασι νεοροῖς καθυφασμένοις καὶ πεποικιλμένοις, σοβαρῶς ἑαυτὴν καὶ ἱεροπρεπῶς κατακοσμοῦσα. Ἐπειδὴ δὲ οὐ μονοειδῆ τὰ δόγματα, ἀλλὰ ποικίλα καὶ πολύτροπα, ἡθικούς τε καὶ φυσικούς καὶ τοὺς ἐποπτικούς λεγομένους περιέ-

χοντα λόγους, διὰ τοῦτο πεποιχίλμενον εἶναι τὸν ἱματισμὸν τῆς νύμφης ὁ λόγος φησιν.

- C Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάβου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου· καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου· ὅτι αὐτός ἐστι Κύριός σου, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ. Προσκαλεῖται τὴν Ἑκκλησίαν ἐπὶ τὴν ἀκροασιν καὶ τὴν τήρησιν τῶν προστασσομένων, καὶ προσοικειοῦται αὐτὴν διὰ τῆς προσηγορίας, θυγατέρα αὐτῆν προσαγορεύων· οἷονεὶ τεκνοποιούμενος αὐτὴν διὰ τῆς ἀγάπης. Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε Διδάσκει αὐτὴν γεγυμνασμένον ἔχειν τὸν νοῦν πρὸς θεωρίαν διὰ τοῦ, Ἴδε. Κατανόησον, φησὶ, τὴν κτίσιν, καὶ ὠφεληθεῖτα ἀπὸ τῆς κατ' αὐτὴν τάξεως,
- D οὕτως ἀνάβαινε πρὸς τὴν τοῦ κτίσαντος θεωρίαν. Ἰῶτα κάμπτων αὐτῆς τὸν ὑψηλὸν τῆς ἀλαζονείας τράχηλον, Κλῖνον, φησὶ, τὸ οὖς σου. Μὴ ἀποδράμης πρὸς τοὺς ἔξω μύθους, ἀλλὰ κατάδεξαι τὸ ταπεινὸν τῆς ἐν τῷ εὐαγγελικῷ λόγῳ φωνῆς· Κλῖνον τὸ οὖς σου πρὸς τὴν ὥδε διδασκαλίαν, ἵνα ἐπιλάβῃ τῶν μοχθηρῶν ἐθνῶν ἐκείνων, καὶ τῶν πατρικῶν διδαγμάτων. Διὸ Ἐπιλάβου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου. Πᾶς γὰρ ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου γεγέννηται. Ἐκβαλέ μοι, φησὶ, τὰς τῶν δαιμόνων διδασκαλίας, ἐπιλάβου θυσιῶν, χορείας νυκτερινῆς, μύθων εἰς πορνείαν καὶ
- E πᾶσαν ἀσέλγειαν ἐκκαιόντων. Διὰ τοῦτο θυγατέρα σε ἑμαυτοῦ προσηγορεύσα, ἵνα μισήσῃς τὸν πατέρα τὸν πρότερόν σε γεννήσαντα εἰς ἀπίστεϊαν. Ἐὰν γὰρ διὰ τῆς λήθης ἀπαλείψῃς τοὺς στίλους τῶν πο-

νηρῶν μύθημάτων, ἀπολαβούσι τὴν ἰδίαν ἐκείνης καλλος, ἐπιθυμῶν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς νυμφῶς καὶ βίαιει. Ὅτι αὐτός ἐστι Κύριός σου, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῇ. Τὸ ἀναγκάζον τῆς ὑποταγῆς παραδεδωκεν οὗτοῦ, Αὐτός ἐστι Κύριός σου. Προσκυνήσουσι δὲ αὐτῇ, πᾶσα ἡ κτίσις. Διότι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων. Καὶ θυγάτηρ Τύρου ἐν δώροις. ¹⁶⁸ Τὸ πρόσωπόν σου ἁλιτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ ^Λ λαοῦ. Ἀσκει ἡ ὑπερβολὴ τῆς εἰδωλολατρείας ἐν τῇ Λανανίτιδι χώρα ἐπιτετηδεύσθαι. Μητροπολις δὲ τῆς Χαναὰν ἡ Τύρος Προτρεπομενός οὖν εἰς ὑπακοὴν τὴν Ἐκκλησίαν ὁ λόγος, καὶ θυγάτηρ, φησί, Τύρου ἤξει ποτὲ μετὰ δώρων. Καὶ τὸ σὸν δὲ πρόσωπον οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ προσκυνήσουσιν ἐν δώροις. Οὐκ εἶπεν, σὲ προσκυνήσουσιν ἐν δώροις, ἀλλὰ, τὸ πρόσωπον τὸ σόν. Οὐ γὰρ Ἐκκλησία προσκυνεῖται, ἀλλὰ τῆς Ἐκκλησίας ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός, οὗ πρόσωπον ὠνόμασεν ἡ Γραφή.

Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν, ^Β ἐν χρυσωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένη, πεποικιλμένη. Ἀπενεχθησονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς. Ἐπειδὴ ἐκαθάρθη ἀπὸ τῶν καλαμῶν διδαγμάτων τῆς πονηρίας, ὑπακούσασα τῷ διδαγματι, καὶ ἐπιλαθομένη τοῦ λαοῦ αὐτῆς, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτῆς, διηγείται τὰ περὶ αὐτῆς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Καὶ ἐπειδὴ εἶδε τὴν ἐν τῷ κρυπτῷ καθαρότητα, Πᾶσα, φησὶν, ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως, τουτέστι, τῆς Χριστοῦ νύμφης, τῆς γενομένης λοιπὸν διὰ τῆς υἱοθεσίας θυγατρὸς τοῦ βα-

- σιωπῇ, ἔσωθέν ἐστι. Προτρέπει δὲ λόγος ἐπὶ τὰ ἐν-
 C δοτατῶ χωρεῖν τῆς ἐκκλησιαστικῆς οὐκ ἐμυστήρια,
 εἰς ἔνδον ὄντος τοῦ καλλοῦς τῆς εὐμύτης. Ὁ γὰρ
 εὐτρεπιζων ἑαυτὸν τῷ Πατρὶ τῷ βλέποντι ἐν τῷ
 κρυπτῷ, καὶ προσευχόμενος, καὶ παντα πράσων,
 οὐ πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ πρὸς τὸ
 μόνῳ φανερωθῆναι Θεῷ· ὅστις ἔχει πᾶσαν τὴν δόξαν
 ἔσωθεν, ὥς καὶ ἡ θύγάτηρ τοῦ βασιλέως. Καὶ τὰ
 χρυσῶτά τοίνυν τὰ χρυσᾶ, οἷς περιβεβληται καὶ
 πεποικιλταὶ ὅλη, ἔσωθεν. Μηδὲν ζητεῖ ἐν τῷ ἔξω
 χρυσῷ καὶ τῇ σωματικῇ ποικιλίᾳ· ἀλλὰ περιβολὴν
 νοεῖ τινὰ ἀξίαν κοσμεῖν τὸν κατ' εἰκόνα τοῦ κτί-
 σαντος, ὥς φησιν ὁ ἀποστολὸς· Ἐκδυσάμενοι τὸν
 D παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐκδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν
 ἀνακαινούμενον εἰς ἐτίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτί-
 σαντος. Καὶ ὁ ἐκδυσάμενος δὲ Σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ,
 χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, μακροθυμίαν, πραό-
 τητα, ἐνδοθεν περιβεβληται, καὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον
 κελεύσμεται. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ παραινεῖ ἐκδύσα-
 σθαι τὸν κυρίον Ἰησοῦν, οὐ κατὰ τὸν ἔξω ἄνθρωπον,
 ἀλλ' ἵνα τὸν νοῦν ἡμῶν ἡ τοῦ Θεοῦ μνήμη περισκε-
 πάζῃ. Οἶμαι δὲ τὸ πνευματικὸν ἱμάτιον ἐξυφαίνε-
 σθαι, ὅταν τῷ διδακτικῷ λόγῳ ἡ ἀκόλουθος ἐπι-
 πλέκητα πράξις. Ὡς περ γὰρ τῇ στήμονι τῆς κρό-
 κης ἐπιπλεκομένης τὸ σωματικὸν ἱμάτιον ἐξυφαί-
 E νεται· οὕτω τοῦ λόγου προυφειστώτος, εἰ ἀκολούθως
 αἱ πράξεις ἐπάγοιντο, σεμνοτάτῃ τις ἂν γένοιτο
 περιβολὴ τῆς ψυχῆς, λόγῳ καὶ ἔργῳ τὸν κατ' ἀρε-
 τὴν βίον συμπεπληρωμένον ἔχούσης. Κροσσοὶ δὲ
 ἀπαιωροῦνται τοῦ ἱματίου, νοῆτοι καὶ οὗτοι· διὸ καὶ

χρυσοὶ εἶναι λεγόμενα. Ἐπειδὴ περὶ λόγῳ τλειών
 ἐστὶ τοῦ ἔθνους, οἶονεῖ χρυσοὺς τις ἐστὶν ἀπὸ τοῦ
 προὐ τῆν πρᾶξιν ἐφασματός περισσεύων. Ἐτὸντα.
 δὲ τῇ νόμῳ τοῦ Κυρίου ψυχὰι τινες, αἱ μὴ παρα-
 δεξιόμεναι σπερματα λόγων ἄλλοτρίων, αἱτινες
 ἀπενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ, ἀκολουθεῖσαι τῇ ν. μ.
 φη. Ἰκασέπωσαν δὲ καὶ αἱ τὴν παρθενίαν ἐπαγγελλό-
 μεναι -ὦ, Κυρίῳ, ἔτι παρθένοι ἀπενεχυσονται τῷ
 βασιλεῖ. παρθέναι δὲ, αἱ πλησίον οὔσαι τῆς Ἑκκλη-
 σίας, αἱ ὀπίσω αὐτῆς ἐπόμεναι, καὶ μὴ ἀποπλανιό-
 μεναι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας. Ἀπενεχθήσαν-
 ται δὲ αἱ παρθένοι ἐν εὐφροσυνῇ καὶ ἀγαλλίασει,
 ἀχθήσονται εἰς ναὸν βασιλέως. Οὐχ αἱ κατηναγ-
 κασμένως ὑπελθοῦσαι τὴν παρθενίαν, οὐδὲ αἱ ἐκ
 λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης κατὰδεξάμεναι τὸν σεμνον βίον,
 ἀλλ' αἱ ἐν εὐφροσυνῇ καὶ ἀγαλλίασει ἐπὶ τῷ τοιούτῳ
 κατορθώματι χαιρούσαι, αὗται ἀπενεχθήσονται τῷ
 βασιλεῖ, καὶ ἀχθήσονται οὐκ εἰς τὸν τυγοντα τόπον,
 ἀλλ' εἰς τὸν ναὸν τοῦ βασιλέως. Τὰ γὰρ ἱερατικὰ
 σκευη, ἃ οὐκ ἐμολυνεν ἀνθρωπίνῃ χρῆσις, εἰς τὰ ἅγια
 τῶν ἁγίων εἰσενεχθήσεται, καὶ ἐξουσία ἔξει τῆς εἰς
 τὰ ἄδύτα παροδοί, ὅπου βέβηλοι ποδες οὐ περιπατή-
 σουσιν. Ἡλίκον δὲ ἐστὶ τὸ ἀχθῆναι εἰς ναὸν βασιλέως,
 ὃ προφῆτης δεικνυσιν, ὑπὲρ ἑαυτοῦ προσευχομενος
 καὶ λέγων· Μίαν ἡτήσαμην παρὰ Κυρίου, ταύτην
 ζητήσω· τὸ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου πάσας τὰς
 ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, τοῦ θειορεῖν με τὴν τερπνό-
 τητα Κυρίου, καὶ ἐπισχέπτεσθαι τὸν ναὸν αὐτοῦ.

Ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἐγγενήθησαν οἱ υἱοί σου
 καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

Ἐπειδὴ ἄνω προσετάχθη ἐπιλαθῆσθαι τοῦ λαοῦ, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς, εἰ, ἀντιδρῶσιν τῆς ὑπακοῆς
 C νῦν ἀντὶ τῶν πατερῶν λαμβάνει υἱοὺς, ἐν τηλικούτοις ἀξιώμασι διαπρέποντας, ὥστε καταστῆναι αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Τινες οὖν οἱ υἱοὶ τῆς Ἐκκλησίας; Ἦται οἱ υἱοὶ τοῦ εὐαγγελίου, οἱ πάσης τῆς γῆς ἄρχαντες. Εἰς πᾶσαν γὰρ, φησὶ, τὴν οἰκουμένην ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν· καὶ, Καθεσθήσονται ἐπὶ δώδεκα θρόνους, καὶ κρινοῦσι τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ. Ἐὰν δέ τις πατέρας τῆς νύμφης λάβῃ τοὺς πατριάρχας, καὶ οὕτως ὁ λόγος τῶν ἀποστόλων οὐ διαπίπτει. Ἀντὶ γὰρ ἐκείνων ἐγγενήθησαν αὐτῇ υἱοὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ, οἱ ποιοῦντες
 II τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ· καὶ διὰ τοῦτο ἰσότημοι αὐτοῖς χρηματίζοντες, ἐκ τοῦ πεποιηκέναι τὰ αὐτὰ ἐκείνοις, ἀφ' ὧν τῶν μεγάλων τιμῶν ἡξιώθησαν οἱ πατέρες. Ἀρχοντες μέντοι εἰσὶν ἀπάσης τῆς γῆς οἱ ἅγιοι, διὰ τὴν πρὸς τὸ καλὸν οἰκείωσιν, αὐτῆς τῆς τοῦ καλοῦ φύσεως περιτιθείσης αὐτοῖς τὸ πρωταῖον, ὡς περιέθηκε τῷ Ἰακώβ τὴν κατὰ τοῦ Ἠσαΐ ἐξουσίαν. Γίνου γὰρ, φησὶ, κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου. Οἱ τοίνυν ἰσότημοι τοῖς πατράσι γενόμενοι, καὶ τὴν κατὰ πάντων ὑπεροχὴν διὰ τὴν τῆς ἀρετῆς ἀσκήσιν προσλαβόντες, καὶ υἱοὶ τῆς Χριστοῦ νύμφης εἰσὶ, καὶ παρὰ τῆς ἰδίας μητρὸς καθίστανται ἄρχοντες ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Σκόπει δέ μοι τὴν ἐξουσίαν τῆς βασι-
 E λίδος, ὅση τις ἐκ' αὐτῆς ἐστὶ· χειροτονεῖν ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματος σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ. Διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονται σοὶ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα

τοῦ αἰῶνος. Ἐπὶ πᾶσιν ὡς ἐκ προσώπου τῆς Ἐκκλησίας ὁ λόγος εἶρηται, ὅτι Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματος του ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ. Τίς δὲ ἐστὶν ἡ τῆς Ἐκκλησίας μνήμη; Ἡ ἐξαμολόγησις τῶν λαῶν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕ΄. ΨΑΛΜΟΝ.

120
Α

Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν υἱῶν Κορέ ·
ὑπὲρ τῶν κρυφίων ψαλμός.

Προφητεῖαν μοι δοκεῖ περιέχειν ὁ ψαλμός περὶ τῶν κατὰ τὸ τέλος. Ὅπερ τέλος εἰδὼς καὶ ὁ Παῦλος, φησὶν· Ἔτα τὸ τέλος, ὅταν παραδῶ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ. Ἡ ἐπειδὴ αἱ πράξεις ἡμῶν ἀπάγουσιν ἡμᾶς πρὸς τὸ τέλος, ἐκάστη τὸ οἰκεῖον ἑαυτῇ, ἡ μὲν ἀγαθὴ πρὸς τὴν μακαριότητα, ἡ δὲ φαῦλη πρὸς τὴν αἰωνίαν κατάκρισιν· αἱ δὲ παρὰ τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ ψαλμῷ τούτῳ παραδιδόμεναι συμβουλαὶ πρὸς τὸ ἀγαθὸν τέλος ἀπάγουσι τοὺς πειθόμενους· τούτου ἔνεκεν ἐπιγράφεται, Εἰς τὸ τέλος· ὡς τῆς ἀναφορᾶς τῶν διδαγμάτων ἐπὶ τὸ μακάριον τέλος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ὑπαρχούσης. Ὑπὲρ τῶν υἱῶν Κορέ. Τοῖς δὲ υἱοῖς Κορέ καὶ οὗτος εἶρηται ὁ ψαλμός, οὗς οὐ διαιρεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διότι ὥσπερ μιᾷ ψυχῇ καὶ μιᾷ φωνῇ, μετὰ πάσης τῆς πρὸς ἀλλήλους συμφωνίας, τοὺς προφητικoὺς λόγους προείπεν· μηδὲν τοῦ ἑτέρου αὐτῶν παρὰ τοὺς λοιποὺς προφητεύσαντος, ἀλλ' Ἰσου αὐτοῖς τοῦ προφη-

τικοῦ χαρίσματος δωρηθέντος, διὰ τὸ ἴσον αὐτῶν
 τῆς πρὸς ἀλλήλους εἰς τὰ καλὰ διαθέσεως. Ὑπὲρ δὲ
 τῶν κρυφίων εἴρηται ὁ ψαλμός· τουτέστιν, ὑπὲρ
 ἀπορρήτων, καὶ τῶν ἐν μυστηρίῳ κεκρυμμένων.
 Γινόμενος δὲ ἐν τοῖς κατὰ μέρος ῥητοῖς τοῦ ψαλμοῦ,
 μαθήσῃ τὸ κεκρυμμένον τῶν λόγων· καὶ ὅτι οὐ τοῦ
 τυχόντος ἐστὶν ἐνιδεῖν τοῖς θεῖοις μυστηρίοις, ἢ μό-
 νου τοῦ δυναμένου γενέσθαι τῆς ἐπαγγελίας ἐναρμό-
 νιον ὄργανον, ὥστε ἀντὶ ψαλτηρίου κινεῖσθαι αὐτοῦ
 D τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ ἐνεργοῦντος αὐτῇ ἁγίου Πνεύμα-
 τος. Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, βοηθὸς
 ἐν θλίψεσι ταῖς εὐρούσαις ἡμᾶς σφόδρα. Πολλῆς
 βοηθείας δέεται πᾶς ἄνθρωπος, διὰ τὴν ἐκ φύσεως
 προσοῦσαν αὐτῷ ἀσθένειαν, πολλῶν αὐτῷ προσπι-
 πτόντων ἀνιαρῶν καὶ ἐπιπόνων. Τὴν οὖν ἐκ πάν-
 των τῶν περιστατικῶν καταφυγὴν ἐπιζητῶν, ὥσπαρ
 ἐπὶ ἄσιλον φεύγων χωρίον, ἢ ἐπὶ τινὰ κορυφὴν
 ὄξειαν καρτερῷ τείχει περιειλημμένην καταφεύγων,
 διὰ τὴν τῶν πολεμίων ἐπιδρομὴν· οὕτως ἐπὶ τὸν
 Θεὸν καταφεύγει, μόνην εἶναι ἡγούμενος ἀνάπαυ-
 σιν τὴν ἐν αὐτῷ διαμονήν. Ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ
 E τὸν Θεὸν ἡ καταφυγὴ παρὰ πᾶσιν ὡμολόγηται,
 πολλὴν δὲ πλάνην καὶ σύγχυσιν ὁ ἐχθρὸς ἐνεποίησε
 περὶ τὴν τοῦ σώζοντος ἐκλογὴν. Ἐπιβουλεύων γὰρ
 ὡς πολέμιος, πάλιν τοὺς ἐπιβουλευθέντας ἐξαπατᾷ,
 αὐτῷ προσφεύγειν ὡς φύλακι, ὥστε διπλοῦν αὐτοῖς
 περιίστασθαι τὸ κακόν· ἢ βιαίως ληφθεῖσιν, ἢ ἐξ
 ἀπάτης ἀπολομένοις. Διὰ τοῦτο πρὸς δαίμονας καὶ
 εἰδῶλα καταφεύγουσιν οἱ ἄπιστοι, τοῦ ὄντως Θεοῦ
 τὴν γνῶσιν ὑπὸ τῆς παρὰ τοῦ διαδόλου γενομένης

αὐτοῖς συγχύσεως ἀφαιρεθέντες. Καὶ οἱ ἐπιγινώσκοντες δὲ τὸν Θεόν, περὶ τὴν τῶν πραγμάτων διάκρισιν σφάλλονται, ἀπαιδεύτως τὰς αἰτήσεις τῶν συμφερόντων ποιούμενοι, καὶ αἰτοῦντές τινα ὡς ἀγαθὰ, οὐκ ἐπὶ συμφέροντι πολλάκις αὐτῶν, καὶ 171
φεύγοντες ἄλλα ὡς πονηρὰ, πολλὴν αὐτοῖς ἐνίοτε Ἀ
τὴν ὠφέλειαν φέροντα. Οἷον, νοσεῖ τις; Φεύγων τὸ ἐκ τῆς νόσου ἐπίπονον, εὐχεταὶ τὴν ὑγίειαν. Ἀπέβαλε χρήματα; Περιώδυνός ἐστι τῇ ζημίᾳ. Ἔστι δὲ πολλάκις καὶ ἡ νόσος ὠφέλιμος, ὅταν παιδαγωγεῖν μέλλῃ τὸν ἁμαρτάνοντα· καὶ ἡ ὑγεία βλαβερὰ, ὅταν ἐφόδιον γίνηται πρὸς ἁμαρτίαν τῷ ἔχοντι. Οὕτω καὶ χρήματα ἤδη τισὶν ὑπηρεσία πρὸς ἀκολασίαν ἐγένετο· καὶ πενία πολλοὺς ἐσωφρόνισε τῶν ὠρμημένων κακῶς. Μῆτε οὖν φύγῃς ἅ μὴ δεῖ, μῆτε προσφύγῃς ὃ μὴ δεῖ. Ἄλλ' ἐν σοὶ φεικτὸν ἦτω, ἡ 11
ἁμαρτία, καὶ μία καταφυγὴ ἐκ τῶν κακῶν, ὁ Θεός. Μὴ πεποιθετε ἐπ' ἄρχοντας· μὴ ἐπαίρεισθε ἐπὶ πλούτου ἀδηλότῃτι· μὴ φρονεῖτε ἐπὶ δυνάμει σώματος· μὴ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης τὸ περιφανές διώκετε. Οὐδὲν τούτων σώζει· πάντα πρόσκαιρα, πάντα ἀπατηλά. Μία καταφυγὴ, ὁ Θεός. Ἐπικατάρατος ἄνθρωπος ὁ τὴν ἐλπίδα ἔχων ἐπ' ἄνθρωπον, ἢ ἐπὶ τι τῶν ἀνθρωπίνων.

Ὁ Θεὸς οὖν ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δυνάμεις. Τῷ δυναμένῳ λέγειν, Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ, δυνάμεις ἐστὶν ὁ Θεός. Πολλῶν μὲν οὖν ἐστὶν εἰπεῖν, Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ· καὶ τὸ, C
Κύριε, καταφυγὴ ἐγενήθης ἡμῖν· τὸ δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῆς διαθέσεως εἰπεῖν τῷ προφήτῃ, πάνυ ὀλίγων. Ὁλί-

γοι γάρ οἱ μὴ τελευτακότες τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλ' ὅλοι ἡρτημένοι τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸν ἀναπνέοντες, καὶ πᾶσαν ἐλπίδα καὶ πεποιθήσιν ἔχοντες. Καὶ ἐλέγχει γε ἡμᾶς τὰ πράγματα, ὅταν ἐν ταῖς θλίψεσιν ἐπὶ πάντα μᾶλλον ἢ ἐπὶ τὸν Θεὸν τρέχωμεν. Νοσεῖ τὸ παιδίον; Καὶ σὺ τὸν ἐπαοιδὸν περισκοπεῖς, ἢ τὸν τοὺς περιέρχους χαρὰκτῆρας ταῖς τραχήλοις τῶν ἀναιτίων νηπίων περιτιθέντα· ἢ τότε τελευταῖον ἐπὶ τὸν ἱατρὸν ἔρχῃ καὶ τὰ φάρμακα, τοῦ δυναμένου σῶζειν καταμελήσας. Κἂν ἐνύπνιον σε ἐκταράξῃ, πρὸς τὸν ὄνειροσκόπον τρέχεις. Κἂν φοβηθῇς ἐγθρόν, προστάτην ἓνα τῶν ἀνθρώπων περινοεῖς. Καὶ ὅπως ἐφ' ἐκάστης χρείας ἐλέγχῃ, ῥήματι μὲν τὸν Θεὸν ὀνομάζων καταφυγὴν, ἔργῳ δὲ τὴν ἐκ τῶν ἀνωφελῶν καὶ ματαίων βοήθειαν ἐπισπώμενος. Ἔστι δὲ τῷ δικαίῳ ἀληθινὴ βοήθεια ὁ Θεός. Ὡς περ τις στρατηγὸς ὀπλιτικὸν γενναῖον ἐξηρτημένος, ἔτοιμος αἰετῶς βοηθεῖν τῷ καταπονουμένῳ μέρει· οὕτως ὁ Θεὸς βοηθὸς ἡμῶν ἐστι, καὶ σύμμαχος παντὶ τῷ στρατευομένῳ κατὰ τῆς μεθοδείας τοῦ διαβολοῦ, ἀποστέλλων

Ε τὰ λειτουργικὰ πνεύματα πρὸς τὴν σωτηρίαν τῶν δεομένων. Εὕρισκει δὲ ἡ θλίψις πάντα τὸν δίκαιον, διὰ τὴν τοῦ βίου ἐπιτήδευσιν. Ὁ γὰρ ἐκκλίνων μὲν τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον δὸδον, δδεύων δὲ τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην, εὕρισκεται ὑπὸ τῶν θλίψεων. Ἐμφύχως τὸν λόγον ἐσχημάτισεν ὁ προφήτης εἰπὼν, Ἐν θλίψεσι ταῖς εὐρούσαις ἡμᾶς σφόδρα. Ὡς περ γὰρ ζῶα ἐμψυχα καταλαμβάνουσιν ἡμᾶς, ἐργαζόμεναι ὑπομονὴν, καὶ διὰ τῆς ὑπομονῆς δοκιμὴν, καὶ διὰ τῆς δοκιμῆς ἐλπίδα. Ὅθεν καὶ ὁ ἀπό-

στολός φησι, Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελ-
 θεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Καί, Πολλαὶ αἱ
 θλίψεις τῶν δικαίων. Ἄλλ' ὁ γενναίως καὶ ἀταρά-
 χως τὸν ἐκ τῆς θλίψεως πειρασμὸν ὑπομείνας, ἐρεῖ,
 ὅτι, Ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγα-
 πῆσαντος ἡμᾶς. Καὶ τοσοῦτον ἀπέχει ἀπαυδᾶν καὶ
 ἀποκνεῖν ἐν ταῖς θλίψεσιν, ὅτι καὶ καυχήματος ἄφορ-
 μὴν τὸ ὑπερέαλλον τῶν κακῶν ποιεῖται λέγων,
 ὅτι Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν ταῖς
 θλίψεσι.

172
A

Διὰ τοῦτο οὐ φοβηθησόμεθα ἐν τῇ ταρασσέσθαι
 τὴν γῆν, καὶ μετατίθεσθαι ὄρη ἐν καρδίαις θαλασ-
 σῶν. Μέγα ἐπιδείκνυται τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χρι-
 στὸν πεπαιθήσεως ὁ προφήτης, ὅτι καὶ πάντα ἄνω
 καὶ κάτω γίνηται, καὶ ἡ γῆ στρέφηται ταρασσομένη,
 καὶ τὰ ὄρη τὴν οἰκίαν ἔδραν καταλιπόντα, πρὸς τὰ
 μέσα μεθίσταται τῆς θαλάσσης, Οὐ φοβηθησόμεθα,
 διὰ τὸ ἔχειν τὸν Θεὸν καταφυγὴν καὶ δύναμιν καὶ
 βοηθὸν ἐν θλίψεσι ταῖς εὐρούσαις ἡμᾶς σφόδρα. Τίνος
 οὕτως ἀπτόητος ἡ καρδία, τίνος οὕτως ἀτάραχοι οἱ
 λογισμοί, ὥστε ἐν τῇ τηλικαύτῃ συγχύσει τετάσθαι
 τῇ διανοίᾳ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν
 ἐλπίδα, ἐπὶ μηδενὶ τῶν γινομένων ἐκπλήττεσθαι;
 Ἡμεῖς δὲ ἀνθρώπου ὄργην οὐχ ὑπομένομεν· ἡ κυνὸς
 ἐπιδραμόντος, ἢ ἄλλου τινὸς θηρίου, οὐ πρὸς Θεὸν
 ἀποβλέπομεν τὸν βοηθὸν ἡμῶν ἐν ταῖς θλίψεσιν,
 ἀλλὰ διαπτοηθέντες πρὸς ἑαυτοὺς ἐπιστρεφόμεθα.
 Ἦχησαν καὶ ἐταράχθησαν τὰ ὕδατα αὐτῶν. Εἶπε
 γῆς ταραχὴν, καὶ ὄρων μετάθεσιν. Λέγει καὶ θα-
 λάσσης σάλον καὶ ἀνατροπὴν, μέσον τῶν ὀρέων τοῖς

C

- πελάγεσιν ἐμπιπτόντων. Ἦχθησαν καὶ ἐταράχθησαν τὰ ὕδατα αὐτῶν· τῶν θαλασσιῶν δηλονότι. Ἐπὶ πλεον δὲ ποιεῖται τὴν ἐν τοῖς ὕδασι ταραχὴν αὐτὰ τὰ ὄρη μὴ ἐνιδρυμένα τῇ θαλάσῃ, ἀλλὰ τῷ οἰκείῳ σάλῳ πολλὴν ἐμποιοῦντα τὸν κλόνον τοῖς ὕδασιν. Ὅτε τοίνυν ἡ μὲν γῆ ταράσσεται, ὕδατα δὲ θαλασσῶν ἡχῆσει καὶ ἀναβρασθῆσεται ἐκ βυθῶν, ὄρη δὲ μετατίθεται καὶ πολλὸν ὑπομένει τὸν τάραχον, διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς δυνάμεως τοῦ Κυρίου· τότε, φησὶν, ἐπτόητος ἡμῶν ἡ καρδία διὰ τὸ ἀσφαλεῖς καὶ βεβαίας ἔχειν ἐπὶ Θεὸν τὰς ἐλπίδας. Ἐταράχθησαν τὰ ὄρη ἐν τῇ κραταιότητι αὐτοῦ. Δύνασαι καὶ τροπικῶς ἐλλαβεῖν τὴν διάνοιαν τοῦ ῥητοῦ, ὄρη ὀνομάζων τοὺς μεγαλοφρονοῦντας ἐπὶ τῷ ἑαυτῶν μεγέθει, ἀγνοοῦντας δὲ τὴν τοῦ Θεοῦ κραταιότητα, καὶ ὑπερψοφούμενους κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, εἴτα νικωμένους ὑπὸ τῶν μετὰ δυνάμεως καὶ σοφίας πρεσβευόντων τὸν τῆς σοφίας λόγον, καὶ μετὰ τὴν συναίσθησιν τῆς ἑαυτῶν πτωχείας φοβουμένους τὸν Κύριον, καὶ ὑποταπεινουμένους τῇ κραταιότητι αὐτοῦ.
- Ε Ἡ τάχα καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ πατέρες τῆς ἀπολλυμένης σοφίας, ὄρη καὶ αὐτοὶ λέγονται, ταρασσόμενοι ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ κραταιότητι, ἦν ἐν τῷ ἀγῶνι· τῷ διὰ τοῦ σταυροῦ πρὸς τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου ἐπεδείξατο. Ἀπεικδυσάμενος γάρ, ὅσπερ τις γενναῖος ἀγωνιστῆς, κατεπάλασσε τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, καὶ Ἐδειγμάτισεν ἐν παρῶσίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν τῇ ἑξάλῃ.

Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὀρμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ. Τὰ μὲν ἀλμυρὰ ὕδατα σφοδρῶς

ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἐκταρασσόμενα ἤχησαν καὶ
 ἐταράχθησαν· τὰ δὲ τοῦ ποταμοῦ ὀρμήματα ἀφο-
 φητὶ προϊόντα, καὶ ἡσυχῇ τοῖς ἀξίοις τῆς ὑποδοχῆς
 ἐπιρρέοντα, εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ
 νῦν ὁ δίκαιος πίνει τὸ ζῶν ὕδωρ, καὶ ὕστερον δὲ
 πίεται ἀφθονώτερον, ἥνικα ἂν πολιτογραφηθῇ ἐν ¹⁷³
 τῇ πόλει τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ νῦν μὲν δι' ἐσώπτρου καὶ ^A
 ἐν αἰνίγματι πίνει, διὰ τὴν καταβραχὺ κατὰ ληψιν
 τῶν θεῶν θεωρημάτων· τότε δὲ ὁμοῦ πλημμυροῦντα
 τὸν ποταμὸν ὑποδέχεται, πᾶσαν δι' εὐφροσύνης ἐπι-
 κλύζειν δυνάμενον τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ. Τίς δ' ἂν
 εἰπῇ ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ, ἢ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον,
 ἐκ τῆς πίστεως τῶν· εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων,
 ἐγγινόμενον τοῖς ἀξίοις; Ὁ γὰρ πιστεύων, φησὶν,
 εἰς ἐμὲ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ βρέουσιν. Καὶ
 πάλιν, Ἐάν τις πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δίδωμι,
 γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν
 αἰώνιον. Οὕτως τοίνυν ὁ ποταμὸς εὐφραίνει πᾶσαν ^B
 ὁμοῦ τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ, ἥτοι τὴν Ἐκκλησίαν τῶν
 τὸ πνεῦμα ἔχόντων ἐν οὐρανοῖς· ἢ πᾶσαν τὴν
 νοητὴν κτίσιν, ἀπὸ τῶν ὑπερκοσμίων δυνάμεων,
 μέχρι τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, πόλιν γὰρ νοεῖν εὐ-
 φραϊνομένην ὑπὸ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἁγίου Πνεύμα-
 τος. Ὁρίζονται γὰρ τινες πόλιν εἶναι σύστημα ἰδρυ-
 μένον, κατὰ νόμον διοικούμενον. Ἐφαρμόζει δὲ καὶ
 τῇ ἄνω Ἱερουσαλὴμ τῇ ἐπουρανίᾳ πόλει ὁ ἀποδο-
 θεὶς ὅρος τῆς πόλεως. Σῶστημα γὰρ καλεῖ τῶν πρω-
 τοτόκων, τῶν ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς· καὶ
 ἰδρυμένον τοῦτο, διὰ τὸ ἀμετακίνητον τῆς διαγωγῆς
 τῶν ἁγίων, καὶ κατὰ νόμον τὸν οὐράνιον διοικού- ^C

- μενον. Τὴν τοίνυν διάταξιν ἐκείνης τῆς πολιτείας, καὶ πᾶσαν τὴν διακόσμησιν καταμαθεῖν, οὐδεμίᾳς ἐστὶν ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἐκεῖνα γάρ ἐστιν, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν· πλὴν ὅτι μυριάδες ἀγγέλων ἐκεῖ, καὶ πανήγυρις ἁγίων, καὶ Ἐκκλησία πρωτοτόκιον ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς. Περὶ ἐκείνης φησὶν ὁ Δαβίδ· Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνη τῇ πόλει διὰ τοῦ Ἡσαίου ἐπαγγέλλεται ὁ Θεός, ὅτι
- Θ**θήσω σε ἀγαλλίαμα αἰώνιον, εὐφροσύνην γενεῶν γενεαῖς· καὶ οὐκ ἔσται σύντριμμα οὐδὲ ταλαιπωρία ἐν τοῖς ὁρίοις σου· ἀλλὰ κληθήσεται σωτήριον τὰ τείχη σου. Ἐπάρας οὖν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, ἀξίως τῶν ἀνῶ ζῆτει τὰ περὶ τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ. Τί δ' ἂν τῆς ἐκεῖ μακαριότητος ἐπ' αὐτὴν τις ἐννοηθεῖν, ἣν εὐφραίνει μὲν ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ, τεχνίτης δὲ καὶ δημιουργός ἐστιν ὁ Θεός; Ἠγίασε τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ ὁ Ὑψίστος. Τάχα τὴν σάρκα λέγει τὴν θεοφόρον, ἁγιασθεῖσαν διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν συναφείας. Ὡστε νοήσεις σκῆνωμα τοῦ Ὑψίστου τὴν διὰ σαρκὸς ἐπιφανείαν τοῦ Θεοῦ.
- Ε** Ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ οὐ σαλευθήσεται. Βοηθήσει αὐτῇ ὁ Θεός, τὸ πρὸς πρῶτ' ἁπλῶς. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ τῆς πόλεως ἐστὶ, τὸ ἀσάλευτον χαριεῖται αὐτῇ, τὴν βοήθειαν αὐτῇ παρεχόμενος ἐν ταῖς πρώταις ἀνατολαῖς τοῦ φωτός. Εἴτε οὖν τῇ ἄνω Ἱερουσαλὴμ, εἴτε τῇ κάτω Ἐκκλησίᾳ τὸ τῆς πόλεως ἐφαρμόσει ὄνομα, Ἠγίασεν

ἐν αὐτῇ τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ ὁ Ὑψίστος. καὶ διὰ τοῦ
 σκηνώματος τούτου, ᾧ κατεσκήνωσεν ὁ Θεός, ἐν
 μέσῳ αὐτῆς ἐγένετο, χαριζόμενος αὐτῇ τὸ μὴ σα-
 λεύεσθαι. Ἐν μέσῳ δὲ ἐστὶ τῆς πόλεως ὁ Θεός,
 ἴσας πανταχόθεν ἐπὶ τὰ πέρατα τοῦ κύκλου τῆς
 ἑαυτοῦ προνοίας τὰς ἀκτῖνας ἐκπέμπων. Οὕτω γάρ
 τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ διασώζεται, τὸ αὐτὸ μέτρον
 τῆς ἀγαθότητος διανέμεντος ἅπασι. Βοηθήσει αὐτῇ
 ὁ Θεός τὸ πρὸς πρωτὶ πρωί. Τὴν μὲν οὖν παρ'
 ἡμῖν πρωίαν ὁ αἰσθητὸς ἥλιος ποιεῖ, ἐπειδὴν τὸν ¹⁷⁴
 καθ' ἡμᾶς ὀρίζοντα ὑπερχύψῃ· τὴν δὲ ἐν τῇ ψυχῇ ^Α
 πρωίαν ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἀποτελεῖ τῇ ἀνα-
 τολῇ τοῦ φωτὸς τοῦ νοητοῦ ποιῶν ἡμέραν ἐν τῷ
 παραδειξαμένῳ αὐτόν. Ἐν νυκτὶ γὰρ ἐσμὲν παρὰ
 τὸν καιρὸν τῆς ἀγνοίας οἱ ἄνθρωποι. Ἐπειδὴν οὖν
 ἀναπαύσαντες ἑαυτῶν τὸ ἡγεμονικόν, ὑποδεξώμεθα
 τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ περιλαμφθῶμεν τῷ
 φωτὶ τῷ αἰδίῳ, Βοηθήσει αὐτῇ ὁ Θεός τὸ πρὸς
 πρωτὶ πρωί. Ἐπειδὴν γενώμεθα τέκνα φωτὸς, καὶ ἡ
 νύξ μὲν ἡμῖν προκόψῃ, ἡ δὲ ἡμέρα ἐγγίσῃ, τότε ἄξιοι
 τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας γινώμεθα. Βοηθεῖ οὖν τῇ
 πόλει ὁ Θεός, διὰ τῆς ἰδίας ἀνατολῆς καὶ ἐπιφα- ^Β
 νείας πρωίαν αὐτῇ ἐμποιῶν. Ἰσοῦ γάρ ἄνθρωπος,
 φησὶν, ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ. Οἷς ἂν οὖν ἐπανατεί-
 λῃ τὸ νοητὸν φῶς, λυομένου τοῦ ἐκ τῆς ἀγνοίας
 καὶ πονηρίας σκότους, πρωία τούτοις ἐγγίνεται.
 Ἐπεὶ οὖν φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθεν, ἵνα ὁ περι-
 πατῶν ἐν αὐτῷ μὴ προσκόπη, ἡ βοήθεια αὐτοῦ
 πρωίας ἐστὶ παρεκτικῇ. Ἡ τάχα ἐπαιδὴ ὀρθροῦ βα-
 θεὸς ἡ ἀνάστασις ἦν, βοηθήσει ὁ Θεός τῇ πόλει τὸ

πρὸς πρῶτ' πρῶτ', ὁ τὴν κατὰ τοῦ θανάτου νίκην
πρῶτ' αὖ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως ἐργασά-
μενος.

- C Ἐταράχθησαν ἔθνη, ἐκλιναν βασιλεῖαι, ἔδωκε
φωνὴν αὐτοῦ ὁ Ὑψιστος, ἐσαλεύθη ἡ γῆ. Νόησόν
μοι τινὰ πόλιν ἐπιβουλευομένην παρὰ τῶν ἐπι-
στρατευόντων αὐτῇ πολεμίων, τέως μὲν περι-
καθεζομένων αὐτὴν ἔθνῶν πολλῶν καὶ βασιλέων
τῶν καθ' ἕκαστον ἔθνος τὰ σκῆπτρα διαλαχόντων·
εἰτά τινα στρατηγὸν, ἀμαχὸν τὴν βίωμην, ἀθρόως
ἐπιφανέντα εἰς βοήθειαν τῇ πόλει ταύτῃ, λύοντα
μὲν τὴν πολιορκίαν, σχεδανύντα δὲ τὴν συ-
στροφὴν τῶν ἐθνῶν, εἰς φυγὴν δὲ τοὺς βασιλεῖς συν-
ελάνοντα ἐκ μόνου τοῦ ἐμβοῆσαι αὐτοῖς μετὰ
- D δυνάμεως, καταπληξαί τε αὐτῶν τὰς καρδίας τῇ
σταρβρότητι τῆς φωνῆς. Πόσῃ οὖν εἰκὸς ταραχὴν
συστῆναι, τῶν ἐθνῶν διωκομένων, καὶ τῶν βασι-
λέων εἰς φυγὴν ἐκκλινάντων; Ἐροῦν δὲ τινα ἄση-
μον καὶ ἥγον ἀκατάπαυστον ἐκ τῆς τεθορυβημένης
αὐτῶν φυγῆς ἀναπέμπεσθαι, πάντα δὲ τόπον πλήρη
εἶναι τῶν ὑπὸ δειλίας φυγαδευθέντων, ὥστε σάλον
ἐγγίνεσθαι πανταχοῦ ταῖς ὑποδεχομέναις αὐτοὺς
πόλεσιν ἢ κώμας; Τὴν τοιαύτην οὖν παρίστησι τῇ
πόλει τοῦ Θεοῦ παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἀντιλήψιν ἐν τῷ
λέγειν, Ἐταράχθησαν ἔθνη, ἐκλιναν βασιλεῖαι,
- E ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ ὁ Ὑψιστος, ἐσαλεύθη ἡ γῆ.
Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ
ἡμῶν ὁ Θεὸς Ἰακώβ εἶδε τὸν ἐνανθρωπήσαντα
Θεόν, εἶδε τὸν ἐκ παρθένου ἀγίας γεννηθέντα Ἐμ-
μανουὴλ, Ὁ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ

Θεός· καὶ διὰ τοῦτο προφητικῶς ἐκδοᾷ, Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν· δεικνύς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τοῖς ἀγίοις προφήταις καὶ πατριάρχαις ἐμφανισθείς. Ἀντιλήπτωρ ἡμῶν, φησὶν, οὐχὶ ἄλλος Θεὸς παρὰ τὸν ὑπὸ τῶν προφητῶν παραδιδόμενον· ἀλλ' ὁ Θεὸς Ἰακώβ, ὁ ἐν τῷ χρηματισμῷ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα διαλεγθεὶς, Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ.

Δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἃ ἐθετο τέρατα ¹⁷⁵ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνταναιρῶν πολέμους μέχρι τῶν ^A περάτων τῆς γῆς. Τοὺς μακρὰν ὄντας τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας εἰς τὴν διὰ τῆς ἐπιγνώσεως ἐγγύτητα προσκαλεῖται ὁ λόγος λέγων· Δεῦτε καὶ ἴδετε. Ὡσπερ γάρ ἐπὶ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν αἱ μὲν ἐπὶ πολὺ ἀποστάσεις ἀμυδρὰν ποιοῦσι τὴν τῶν ὀρωμένων κατὰληψιν· οἱ δὲ προσεγγισμοὶ τῶν θεωρούντων ἐναργῆ παρέχονται τῶν βλεπομένων τὴν ἐπίγνωσιν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ νοῦν θεωρημάτων, ὁ μὴ διὰ τῶν ἔργων οἰκειωθεὶς καὶ πλησιάσας Θεῷ, ἰδεῖν τὰ ἔργα αὐτοῦ καθαροῖς τοῖς διανοίας ὀφθαλμοῖς οὐ δύναται. Διὰ τοῦτο, Δεῦτε, ^B προσεγγίσατε πρότερον, εἰτα ἴδετε τὰ ἔργα Κυρίου τεράστια ὄντα καὶ παράδοξα· ὅφ' ὧν καταπλαγέντα τὰ πρότερον πολέμια καὶ στασιώδη ἔβη πρὸς ἡσυχίαν μετέβαλε. Δεῦτε, τέχνα, ἀκούσατέ μου· καὶ, Δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι. Πατρικὴ ἢ φωνὴ, ἡπλωμέναις ἀγκάλαις πρὸς ἑαυτὸν καλοῦντος τοὺς τέως ἀφηνιάζοντας. Ὁ οὖν ἀκούσας τῆς κλήσεως, καὶ ἐγγίσας, καὶ κολληθεὶς τῷ προστάξαντι, ὄψεται τὸν εἰρηνοποιή-

σαντα τὰ πάντα διὰ τοῦ σταυροῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τοξὸν συντρίβει, καὶ συνθλάσει ὄπλον, καὶ θυρεὺς κατακαύσει ἐν πυρὶ. Ὅρῃς τὸ εἰρηνικὸν Κυρίου τῶν δυνάμεων, ὅτι ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἀοράτους δυνάμεις ἀγγελικῶν καταλόγων; Ὅρῃς τὸ ἀνδρείον ὁμοῦ καὶ φιλόανθρωπον τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν δυνάμεων; ὅς γε Κύριος ὢν τῶν δυνάμεων, καὶ πάντα ἔχων τὰ συστήματα τῶν ἀγγελικῶν καταλόγων, αὐδαμοῦ τινα τιτρώσκει τῶν πολεμίων, οὐδένα καταβάλλει, οὐδενὸς ἀπνέχεται· ἀλλὰ τοῖα συντρίβει, καὶ θκλα, καὶ θυρεὺς κατακαίει ἐν πυρὶ. Τοξὸν μὲν συντρίβει, ὥστε μηκέτι τὰ πεποικωμένα βέλη ἐκπέμπεσθαι δι' αὐτῶν· ὄπλα δὲ συνθλάσει τὰ ἀγγέμαχα, ὥς μὴ δύνασθαι τοὺς σύνεγγυς τραύματα δέχισθαι ἐπιβουλευομένους. Καὶ θυρεὺς κατακαύσει ἐν πυρὶ, γυμνῶν τοὺς ἀντικειμένους ἀπὸ τῶν προβλημάτων, καὶ πάντα ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῶν ἐλθρῶν ἐνεργῶν.

Σχολάσατε καὶ γινῶτε, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός. Ἐφ' ὅσον μὲν τοῖς ἔξω Θεοῦ σχολάζομεν πράγμασιν, οὐ δυνάμεθα χωρῆσαι γινῶσιν Θεοῦ. Τίς γὰρ μεριμνῶν τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἐμβαθύνων τοῖς περισπασμοῖς τῆς σαρκὸς, δύναται τοῖς περὶ Θεοῦ λόγοις προσέχειν, καὶ τῇ ἀκριθείᾳ τῶν τηλικούτων θεωρημάτων ἀρκεῖν; Οὐχ ὁρᾷς, ὅτι ὁ εἰς τὰς ἀκάνθας ἐμπεσὼν λόγος ὑπὸ τῶν ἀκυνθίων συμπνίγεται; Ἀκανθαὶ δὲ εἰσιν ἡδοναὶ σαρκὸς, καὶ πλοῦτος καὶ δόξα, καὶ βιωτικαὶ μέριμναι. Πάντα ἑδὲ τούτων ἔξω δεήσει γενέσθαι τὸν ἐπιδεόμενον τῆς γνώ-

σεως τοῦ Θεοῦ, καὶ σχολάσαντα ἀπὸ τῶν παθῶν, οὕτως ἀναλαθεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ. Πῶς γὰρ εἰσέλθῃ εἰς ψυχὴν στενοχωρουμένην ὑπὸ τῶν προκαταλαβόντων αὐτὴν διαλογισμῶν, ἡ περὶ Θεοῦ ἔννοια; Οἶδεν δὲ καὶ Φαραὼ, ὅτι ἰδιόν ἐστι τοῦ σχολάζοντος ἐκζητεῖν τὸν Θεόν, καὶ διὰ τοῦτο ὀνειδίζει τὸν Ἰσραὴλ· Σχολάζετε, σχολασταὶ ἔστε, καὶ λέγετε, Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν πρυσευζόμεθα. Αὕτη μὲν οὖν ἡ σχολὴ ἀγαθὴ τῷ σχολάζοντι καὶ ὠφέλιμος, ἡσυχίαν ἐμποιοῦσα πρὸς τὴν τῶν σω-¹⁷⁶ τηρίων διδασκαλιῶν ἀτάληψιν. Πονηρὰ δὲ σχολὴ ἡ^Α τῶν Ἀθηναίων, οἷς Εἰς οὐδὲν ἄλλο εὐκαίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν κατινότερον ἦν καὶ τῶν τινες μιμοῦνται, τῇ τοῦ βίᾶς σχολῇ πρὸς τὴν δεῖ τινας καινοτέρου δόγματος εὑρεσιν ἀποχρώμενοι. Ἡ τοιαύτη σχολὴ φίλη ἐστὶν ἀκαθάρτοις καὶ πονηροῖς πνεύμασιν. Ὅταν ἐξέλθῃ, φησὶ, τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, λέγει, πορεύσομαι εἰς τὸν τόπον ὅθεν ἐξῆλθον. Καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει τὸν οἶκον ἐκεῖνον σχολάζοντα καὶ σεσαρωμένον. Μὴ γένοιτο οὖν ἡμᾶς σχολὴν ποιῆσαι τῷ ἀντικειμένῳ^Β πρὸς τὴν εἰσοδὸν, ἀλλὰ ἀσχολήσωμεν ἡμῶν τὸν ἔσω οἶκον, προενοικίσαντες ἐν ἑαυτοῖς διὰ τοῦ Πνεύματος τὸν Χριστόν. Μετὰ γοῦν τὸ χαρίσασθαι τὴν εἰρήνην τοῖς τέως ταρασσομένοις ὑπὸ τῶν πολέμων, τότε λέγει τὸ, σχολάσατε ἀπὸ τῶν περισπώντων ὑμᾶς ἐχθρῶν, ἵνα ἐν ἡσυχίᾳ τοὺς περὶ τῆς ἀληθείας θεωρήσητε λόγους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, Πᾶς ὅστις οὐκ ἀποτάσσεται, φησὶ, πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής.

- Σχολάσαι οὖν δεῖ ἀπὸ τῶν γαμικῶν ἔργων, ἵνα σχολάσωμεν τῇ προσευχῇ· σχολάσαι ἀπὸ τῶν περὶ
 C τὸν πλοῦτον σπουδῶν, ἀπὸ τῆς περὶ τὸ δοξάριον τοῦτο ἐπιθυμίας, ἀπὸ τῶν πρὸς ἀπόλαυσιν ἡδονῶν, ἀπὸ φθόνου καὶ πάσης τῆς εἰς τὸν πλησίον ἡμῶν πονηρίας, ἵνα γαληνιώσης ἡμῶν τῆς ψυχῆς καὶ ὑπ' οὐδενὸς πάθους ταρασσομένης, ὅσον ἐν κατόπτερω τινὶ καθαρὰ γένηται καὶ ἀνεπισκόπητος ἡ ἑλλαμψις τοῦ Θεοῦ. Ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῇ. Σαφῶς ταῦτα λέγει περὶ τοῦ καθ' ἑαυτὸν πάθους ὁ Κύριος, καθὼς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ γέγραπται· Ἐγὼ δὲ ὅταν ὑψωθῶ, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἑμαυτόν. Καὶ ὅτι ὥσπερ Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄριν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτω δεῖ
 D ὑψωθῆναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐπεὶ οὖν ὑπὲρ τῶν ἔθνων ἔμελλεν ὑψοῦσθαι πρὸς τὸν σταυρὸν, καὶ ὑπὲρ πάσης τῆς γῆς τὴν ὕψωσιν καταδέχισθαι, διὰ τοῦτο φησιν, Ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῇ. Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ Θεὸς Ἰακώβ. Ἐπαγαλλόμενος τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ, διὰ τὴν αὐτὴν φωνὴν ἐξεβόησε· Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν· οἷον εἰ ἐπεμβαίνων καὶ ἐναλλόμενος τῷ ἐχθρῷ, διὰ τὴν τελείαν ἐπὶ τὸν Σωτῆρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν πεποίθησιν, ὥς οὐδὲν πεισόμενος παρ' αὐτοῦ. Εἰ γὰρ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;
 E Ὁ τῷ Ἰακώβ τὴν νίκην χαρισάμενος, καὶ μετὰ τὴν πάλην ἀποδείξας αὐτὸν Ἰσραὴλ, οὗτός ἐστιν ἀντιλήπτωρ ἡμῶν· αὐτὸς πολεμεῖ ὑπὲρ ἡμῶν. Ἡμεῖς δὲ ἡσυχάσωμεν, ὅτι Αὐτός ἐστιν ἡ εἰρήνη

ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφοτέρωθεν, ἵνα τοὺς δύο
κτίσῃ εἰς ἓνα καὶνὸν ἄνθρωπον.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΗ. ΨΑΛΜΟΝ.

Εἰς τὸ τέλος, τοῖς υἱοῖς Κορὲ φαλμός.

Ἐραντάσθησαν μὲν τινες καὶ τῶν ἔξω περὶ
τοῦ ἀνθρωπείου τέλους, καὶ διαφόρως ἐνέχθησαν
εἰς τὴν περὶ τοῦ τέλους ἐννοίαν. Οἱ μὲν γὰρ ἀπε-
φάναντο τέλος εἶναι τὴν ἐπιστήμην· οἱ δὲ τὴν πρα- 177
κτικὴν ἐνέργειαν· ἄλλοι τὸ διαφόρως χρῆσθαι τῷ βίῳ ^Α
καὶ τῷ σώματι· οἱ δὲ βοσκηματώδεις ἡδονὴν ἀπε-
φάναντο εἶναι τὸ τέλος. Ἡμῖν δὲ τέλος, οὗ ἕνεκεν
πάντα πράττομεν, καὶ πρὸς ὃ ἐπειγόμεθα, ἡ μακα-
ρία διαγωγὴ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Αὕτη δὲ
συμπληροῦται ἐν τῷ βασιλεύεσθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.
Τούτου γὰρ οὐδὲ μέχρις ἐκτινός βέλτιόν τι
ἐξευρεθῇ τῇ λογικῇ φύσει· καὶ πρὸς ταύτην κινεῖ
ἡμεῖς ὁ ἀπόστολος, λέγων· Εἴτα τὸ τέλος, ὅταν πα-
ραδῶ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ. Ὅπερ καὶ
ὁ Σοφοκλῆς ἐν τῇ προφητείᾳ παρίστησι, λέγων ἐκ
προσώπου τοῦ Θεοῦ· Ὅτι τὸ κρῖμα μου εἰς συνα- Β
γωγὰς ἐθνῶν, τοῦ εἰσδέξασθαι βασιλεῖς, τοῦ ἐκχεῖν
ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὀργὴν μου. Ἐν γὰρ πυρὶ ζήλου μου
καταναλωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ· ὅτι τότε μετα-
στρέψω ἐπὶ λαοὺς πολλοὺς γλῶσσαν εἰς γενεὰν αὐ-
τῆς, τοῦ ἐπικαλεῖσθαι πάντας τὸ ὄνομα Κυρίου, τοῦ

δουλεύειν αὐτῷ ὑπὸ ζυγὸν ἓνα. Εἰς τοῦτο οἶμαι το
 τέλος ἀναφέρεισθαι τὰς ἀπὸ τῶν ψαλμῶν ὠφελείας,
 τῶν ταύτην ἔχοντων τὴν προγραφὴν. Συνάδουσι δὲ
 τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ καὶ οἱ ἐπιγραφάντες, Εἰς νίκος,
 ἢ Ἐπινίκιον, ἢ Τῷ νικοποιῷ, ἐπειδὴ γὰρ Κατε
 πόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος, καὶ ἔξανκλωθι, ὑπὸ τοῦ
 C εἰπόντος, Ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον καὶ ἐπειδὴ
 πάντα νενίκηται ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, καὶ Ἐν τῇ ὀνο-
 ματι αὐτοῦ πᾶν γόνυ κάμψει, ἐπουρανίων, καὶ ἐπι-
 γαίων, καὶ καταχθονίων· εἰκότως τὸ Πνεῦμα τὸ
 ὄχιον ἐν ἐπινικίοις ὑδαῖς τὰ ἀποκείμενα προαναφω-
 νεῖ. Ἀκούσατε ταῦτα, πάντα τὰ ἔθνη, ἐνωτίσασθε,
 πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην· οἱ τε γη-
 γενεῖς, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ τὸ αὐτὸ
 πλούσιος καὶ πένης. Τὸ μὲν ἀκροατήριον μέγιστον,
 πάντα τὰ ἔθνη συγκαλοῦντος εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ
 ψαλμοῦ, καὶ πάντας τοὺς τὴν οἰκουμένην ταῖς
 οἰκήσεσιν ἐκπληροῦντας. Ἔλκει δὲ, οἶμαι, καὶ
 D γηγενεῖς, καὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, καὶ πλουσίους, καὶ
 πένητας, καὶ τῷ ὑψηλῷ κηρύγματι τούτῳ πρὸς
 τὴν ἀκρόασιν συγκαλεῖται. Ποῖα σκοπιὰ τῆς γῆς
 τοσοῦτον ἀπάσης ὑπερανέστηκαν, ὥστε ἐξ ἀπόπτου
 πάντα ἰδεῖν τὰ ἔθνη, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην
 ὀφθαλμῷ περιλαβεῖν; Τίς οὕτω μεγαλοφωνότατος
 κήρυξ, ὥστε τοσαύταις ὁμοῦ ἀκοαῖς ἐξάκουστον
 ἐμβοῆσαι; Τίς ὁ δέχεσθαι δυνάμενος χῶρος τοὺς
 ἐκκλησιάζοντας; Πηλίκος δὲ ὁ διδάσκαλος καὶ πο-
 ταπὸς τὴν σοφίαν, ὥστε ἄξια τῆς τηλικαύτης ἐκ-
 κλησίας ἐξευρεῖν τὰ διδάγματα; Μικρὸν ἀνά-
 μεινον, καὶ μαθήσῃ, ὅτι ἄξια τοῦ ἐπαγγέλματός

ἐστὶ τὰ ἐφεξῆς. Ὁ μὲν γὰρ ἐκκλησιαζὼν καὶ πάντα Ε
 συγκαλῶν τῷ κηρύγματι, ὁ Παράκλητός ἐστι, τὸ
 Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, διὰ προφητῶν καὶ ἀποστό-
 λων συνάγων τοὺς σωζομένους· ὧν ἐπειδὴ Εἰς
 ἅπασαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς
 τὰ πέρατα τὴν οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν· διὰ
 τοῦτο φησιν, Ἀκούσατε, πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πάντες
 οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην. Διὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία
 ἐκ παντοδαπῶν ἐπιτηδευμάτων συνελεγκται, ἵνα
 μηδεὶς ἔξω τῆς ὠφελείας ἀπολειρθῇ. Τρεῖς γάρ εἰσι
 συζυγίαι τῶν κεκλημένων, ἐν αἷς ἅπαν τὸ τῶν
 ἀνθρώπων περιέχεται γένος· ἔθνη καὶ οἱ κατοι-
 κοῦντες τὴν οἰκουμένην· γηγενεῖς καὶ οἱ υἱοὶ τῶν
 ἀνθρώπων· πλούσιοι καὶ πένητες. Τίνα τοίνυν
 ἔξω καταλείπει τῆς ἀκροάσεως; Οἱ ἀλλότριοι τῆς 178
 πίστεως, διὰ τῶν ἐθνῶν ἐκλήθησαν. Οἱ ἐν τῇ Α
 Ἐκκλησίᾳ εἰσὶν, οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην.
 Γηγενεῖς, οἱ τὰ γῆνιν φρονοῦντες, καὶ τῶν θελη-
 μάτων τῆς σαρκὸς ἀντεχόμενοι. Υἱοὶ τῶν ἀν-
 θρώπων, οἱ ἐπιμελείαν τινα καὶ ἀσκησιν τοῦ λόγου
 ποιοῦμενοι· ἴδιον γὰρ τοῦ ἀνθρώπου τὸ λογικόν·
 Πλούσιοι καὶ πένητες αὐτόθεν ἔχουσι γνωριζομέ-
 νην τὴν ιδιότητα· οἱ μὲν ὑπερβαίνοντες τὴν κτῆσιν
 τῶν ἀναγκαίων, οἱ δὲ ἐν ἐνδείᾳ τούτων καθεστη-
 κότες. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἱατρός τῶν ψυχῶν οὐκ ἦλθε
 καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν,
 πρῶτον ἔταξεν ἐν τῇ ἀλήθειᾳ ἐν ἐκάστη συζυγίᾳ τὸ κα-
 τεγνωσμένον. Χαίρονα γὰρ τὰ ἔθνη τῶν κατοικούν- Β
 των τὴν οἰκουμένην· ἀλλ' ὁμοῦς προτετίμηται εἰς
 τὴν κλῆσιν, ἵνα οἱ κακῶς ἔχοντες, πρότερον μεταλλά-

ὥσπερ τῆς ἐκ τοῦ ἱατροῦ ὠφελείας. Πάλιν οἱ γηγενεῖς
 πρὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων ἐτάχθησαν· καὶ πλού-
 σιοι, πρὸ τῶν πενήτων. Το ἀπεγνωσμενον τάγμα,
 καὶ δύσκαλον ἔχον τὴν τωτηρίαν, πρότερον κέκλη-
 ται τῶν πτωχῶν. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ ἱατροῦ φιλαν-
 θρωπία, τοῖς ἀσθενεστέροις προτέροις μεταδίδωσι
 τῆς ὠφελείας. Ὁμοῦ δὲ καὶ εἰρήνης ἐστὶ συναγωγὴ
 ἡ κοινωνία τῆς κλήσεως, ὥστε τοὺς ἔχοντας τέως
 C ἐκ τῶν ἐπιτηδεύματων πρὸς ἀλλήλους ὑπεναντίας,
 τούτους διὰ τῆς ἐκκλησίας προσεθισθῆναι ἀλλήλοις
 εἰς τὴν ἀγάπην. Γινωσκέτω γὰρ ὁ πλούσιος, ὅτι
 δημοσίῳ κηρύγματι κέκληται πρὸς τὸν πένητα.
 Ἐπὶ τὸ αὐτὸ γὰρ, φησί, πλούσιος καὶ πένης.
 Ἐξω καταλιπὼν τὴν πρὸς τοὺς καταδεεστέρους
 ὑπεροχὴν, καὶ τὸ ἐκ τοῦ πλούτου φρύαγμα, οὕτως
 εἰσέρχου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἱεροῦ. Μῆτε οὖν
 ὁ πλούσιος τὸν πένητα ὑπερηφανείτω, μῆτε ὁ πέ-
 νης τὴν δυναστείαν τῶν εὐπορούντων ὑποπτησέτω·
 μῆτε οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς γηγενεῖς ἐξουθενεί-
 τωσαν, μῆτε οἱ γηγενεῖς τούτων πάλιν ἀπαλλοτριού-
 D σθωσαν. Καὶ τὰ ἔθνη ἐθιζέσθω, πρὸς τοὺς κατοικοῦν-
 τας τὴν οἰκουμένην, καὶ οἱ τὴν οἰκουμένην οἰκοῦν-
 τες, τοὺς ξένους τῶν διαθηκῶν διὰ τῆς ἀγάπης
 προσλαμβανέσθωσαν.

Το στόμα μου λαλήτει σοφίαν, καὶ ἡ μελέτη τῆς
 καρδίας μου σύνεσιν. Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν ἀπόστο-
 λον, Καρδία πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ
 ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν, καὶ ἡ ἀμφοτέρων ἐν
 ταυτοῖς ἐνέργεια ὑποβάλλει τὴν τελειότητα· διὰ
 τοῦτο ἀμφοτέρω ὁ λόγος ἐν τῷ αὐτῷ συνειλήφε,

τήν τε τοῦ στόματος ἐνέργειαν, καὶ τὴν τῆς καρδίας
μελέτην. Ἐάν τε γὰρ μὴ ᾖ τὸ ἀγαθόν, ἐν τῇ καρδίᾳ
προκκοκείμενον, πῶς προενέγκῃ, τὸν ἠθσαυρὸν διὰ
τοῦ στόματος ὁ μὴ κεκτεμένος ἐν τῷ κρυπτῷ, εἴαν τε
ἔσῃ τὰ τῆς καρδίας ἀγαθὰ μὴ ἐκμοσιευῇ τῷ λογῷ,
λεχθήσεται αὐτῷ, Σοφία κεκρυμμένη, καὶ ἠθσαυρος
ἀφανής, τίς ὠφέλεια ἐν ἀμφοτέροις, Διοπερ εἰς μὲν
τὸ ἑτέρων ὠφέλιμον τὸ στόμα μου λαλείτω σο-
φίαν, εἰς δὲ τὴν ἡμετέραν αὐτῶν προκοπὴν ἡ καρ-
δία μελετάτω σύνεσιν. Κλινῷ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς
μου, ἀνοίξω ἐν ψαλτηρίῳ τὸ προβλημα μου. Ἔστι το
ἑαυτοῦ προσωπὸν συνίστησιν ὁ προφήτης, ἵνα μὴ
εὐκαταφρόνητοι ᾖσιν οἱ λόγοι ὡς ἀπὸ ἀνθρωπίνης
εὐρέσεως προφερόμενοι. Ἄ διδάσκομαι, φησὶ, παρὰ
τοῦ Πνεύματος, ταῦτα ὑμῖν ἀναγγέλλω, οὐδὲν ἔμῳ, 179
οὐδὲν ἀνθρώπινον λέγων· ἀλλ' ἐπειδὴ κατήκοος Α
ἐγενόμην τῶν προβλημάτων τοῦ Πνεύματος, ἐν
μυστηρίῳ παραδιόδοντας ἡμῖν τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν,
ἀνοίγω ὑμῖν καὶ φανερόν καθίστημι τὸ πρόβλημα,
ἀνοίγω δὲ οὐχ ἑτέρως ἢ διὰ ψαλτηρίου. Ἔστι δὲ τὸ
ψαλτήριον ὄργανον μουσικόν, ἐναρμονίως τοὺς
φθόγγους ἀποδίδὸν πρὸς τὴν ἐκ φωνῆς μελωδίαν.
Τὸ τοίνυν λογικὸν ψαλτήριον τότε ἀνοίγεται μά-
λιστα, ὅταν αἱ πράξεις ᾖσι συμφώνως τοῖς λόγοις
ἀποδιδόμεναι. Κακείνός ἐστι πνευματικὸν ψαλτή-
ριον, ὁ ποιήσας καὶ διδάξας. Οὗτος ἐν ψαλμοῖς
ἀνοίγει τὸ πρόβλημα, τὸ δυνατόν τῶν διδασμάτων
ἐκ τοῦ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματος προτιθείς. Ὡς οὖν
μηδὲν ἀνάρμοστον, μηδὲ ἐκμελὲς ἑαυτῷ συνειδῶς Β
κατὰ τὸν βίον, οὕτως ἐν πεποιεῖται ποιεῖται τοὺς

λόγους τοὺς ἐρεξῆς. Ἵνα τί φοβοῦμαι ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ; Ἡ ἀνομία τῆς πτέρνης μου οὐ κυκλώσει με. Πονηρὰν ἡμέραν τὴν τῆς κρίσεως λέγει, περὶ ἧς εἴρηται· Ἡμέρα Κυρίου ἀνίστατος ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη· ἐν ἧ, φησὶν ὁ προφήτης, ὅτι κυκλώσει ἕκαστον τὰ διαβούλια αὐτοῦ. Τότε οὖν, διὰ τὸ μηδὲν μοι πεπράχθαι ἀνομον ἐν τῇ ὁδῷ τῇ κατὰ τὸν βίον, οὐ φοβοῦμαι τὴν ἡμέραν τὴν πονηράν. Οὐ γὰρ περιστήσεται μοι τὰ ἴχνη τῶν ἡμαρτημένων, οὐδὲ κυκλώσει με, ἐν τῇ σιωπῶσῃ κατηγορίᾳ τὸν ἐλεγχόν
 C μοι ἐπάγοντα. Οὐδεὶς γάρ σου ἕτερος κατήγορος στήσεται, ἢ αὐταὶ αἱ πράξεις μετὰ τῆς ἰδίας μορφῆς ἐκάστη παρισταμένη· ἡ μοιχεία, ἡ κλοπή, ἡ πορνεία, μετὰ τῆς νυκτός, μετὰ τοῦ τρόπου, μετὰ τῶν χαρακτηριζόντων αὐτὴν ἰδιωμάτων, καὶ ἀπαξ-
 πλῶς, ἐκάστη ἁμαρτία μετὰ τοῦ ἰδίου χαρακτῆρος ἐναργῇ φέρουσα τὴν ὑπόμνησιν παραστήσεται. Ἐμὲ οὖν οὐ κυκλώσει τὰ ἴχνη τῶν ἡμαρτημένων· διότι ἐκλινον εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου, ἤνοξα ἐν ψαλ-
 τηρίῳ τὸ πρόβλημά μου·

Οἱ πεποιθότες ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλοῦτου αὐτῶν καυχώμενοι. Πρὸς δύο
 D πρόσσωπα τῷ προφήτῃ ὁ λόγος ἐστίν· πρὸς τε γηγενεῖς, καὶ πρὸς τοὺς πλουσίους. Τοῖς μὲν γὰρ διαλέγεται, καθαιρῶν τὴν ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν οἴησιν· τοῖς δὲ, τὴν ἐπὶ τῇ περιουσίᾳ τῶν κτημάτων ἔπαρσιν. Ὑμεῖς, φησὶν, οἱ πεποιθότες ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν. Οὗτοι γὰρ οἱ γηγενεῖς, οἱ ἰσχυροὶ σώματος ἐπελπίζοντες, καὶ οἰόμενοι αὐτάρκη εἶναι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν πρὸς τὸ δυνατῶς ἐπιτελεῖν ἃ βούλεται. Καὶ ὑμεῖς,

φησὶν, οἱ πεποιθότες ἐπὶ πλούτου ἀδηλόγητι, ἀκούσατε. Λύτρων ὑμῖν χρεῖα πρὸς τὸ εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἐξαιρεθῆναι, ἣν ἀφηρέθητε νικηθέντες τῇ βίᾳ τοῦ διαβόλου, ὃς ὑποχειρίους ὑμᾶς λαβὼν, οὐ πρότερον τῆς ἑαυτοῦ τυραννίδος ἀφήσι, πρὶν ἂν τινι λύτρῳ ἀξιολόγῳ πειθθεὶς ἀνταλλάξασθαι ὑμᾶς ἔλγεται. Δεῖ οὖν τὸ λύτρον μὴ ὁμογενές εἶναι τοῖς κατεχομένοις, ἀλλὰ πολλῷ διαφέρειν τῷ μέτρῳ, εἰ μέλλοι ἐκὼν ἀφήσειν τῆς δουλείας τοὺς αἰχμαλιώτους. Διόπερ ἀδελφὸς ὑμᾶς λυτρώσασθαι οὐ δύναται. Ἄνθρωπος γὰρ οὐδεὶς δυνατός ἐστι πείσαι τὸν διάβολον πρὸς τὸ τὸν ἀπαξ αὐτῷ ὑποπεσόντα ἐξελέσθαι ἀπὸ τῆς ἐξουσίας· ὃς γε οὐδὲ περὶ τῶν ἰδίων ἑμαρτημάτων οἷός τε ἐστὶ ἐξίλασμα δοῦναι τῷ Θεῷ. Πῶς οὖν ἰσχύσει τοῦτο ὑπὲρ ἑτέρου πράξαι; Τί δ' ἂν καὶ τοσοῦτον κτήσαιτο ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ὥς αὐ-^Αταρχεῖς ἔχειν τῆς ψυχῆς ἀντάλλαγμα τῆς φύσει τιμίας, διότι κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτὴν ἐγένετο. Ποῖος δὲ κάματος τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος αὐταρχεῖς ἐφόδιον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ; Τοσοῦτον μὲν οὖν ἀπλούστερον ταῦτα νενοήχαμεν. Κἂν τῶν μέγα τις δυναμένων ἐν τῷ βίῳ τούτῳ εἶναι δοκῇ, κἂν πλῆθος κτήσεως περιβεβλημένος ᾗ, διδάσκει καθεῖναι τῆς οἰγσεως ὁ λόγος, καὶ ταπεινωθῆναι ὑπὸ τὴν κραταῖαν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, καὶ^Β μήτε ἐπὶ νομιζομένη δυνάμει πεποιθέναι, μήτε ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου καυχᾶσθαι. Δυνατὸν μέντοι, καὶ μικρόν τι προσαναβῆναι τῇ διανοίᾳ, καὶ τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου αὐτῶν καυχώ-

- μένους, νοῆσαι ἐπὶ τῶν ἐκστάσεων τῆς ψυχῆς, ὡς οὐκ αὐτοτελοῦς οὐσας οὐδ' αὐτῆς πρὸς σωτηρίαν. Καὶ γὰρ ἐὰν τελείως τις ᾖ ἐν νόοις ἀνθρωπίνων, τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ σοφίας ἀπούσης, εἰς οὐδὲν λογισθήσεται. Καὶ πλῆθος ἢ περιπεποιημένος ἐαυτῷ θεωρημάτων ἐκ τῆς τοῦ κόσμου σοφίας, καὶ τλοῦτόν
- C τίνα γνώσεως συνειληχώς, ἀκουστω πᾶσαν τοῦ πράγματος τὴν ἀλήθειαν· ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἐπέκυψε τοῦ πονηρῷ τῆς δουλείας ζυγῷ, τοῦ κοινοῦ παντῶν ἐλθοῦ· καὶ τὴν παρὰ τοῦ κτίσαντος αὐτὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρεθεῖσα, αἰχμαλώτος ἤχθη διὰ τῆς ἁμαρτίας. Παντὶ δὲ αἰχμαλώτῳ λύτρων χρεία πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Οὔτε οὖν ἀδελφὸς τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν δύναται λυτρώσασθαι, οὔτε αὐτὸς ἑκαστος ἑαυτόν· διότι πολλῷ βελτίονα δεῖ εἶναι τὸν λυτρώμενον τοῦ κεκρατημένου καὶ δουλεύοντος ἤδη. Ἀλλὰ καὶ οὐδὲ ὅλος ἀνθρώπος ἐξουσίαν ἔχει πρὸς
- D Θεόν, ὡς καὶ ἐξιλασθαι περὶ ἡμαρτηκότος, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας ὑπόδικος. Πάντες γὰρ ἡμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιοῦμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

- Οὐ δώσει οὖν τῷ Θεῷ ἐξίλασμα ἑαυτοῦ, καὶ τὴν τιμὴν τῆς λυτρώσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Μῆτε οὖν τὸν ἀδελφὸν ζῆτει εἰς ἀπολύτρωσιν, ἀλλὰ τὸν ὑπερβαίνοντα σοῦ τὴν φύσιν· μῆτε ἀνθρώπον ψιλόν, ἀλλ' ἀνθρώπον Θεὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅς καὶ μόνος
- E δύναται δοῦναι ἐξίλασμα τῷ Θεῷ ὑπὲρ πάντων ἡμῶν, ὅτι αὐτὸν Προέθετο ὁ Θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι. Ἀδελφὸς ἦν τοῦ Ἰσραὴλ

ἐ Μωυσῆς· καὶ ὁμοίως λυτρώσασθαι αὐτὸν οὐκ ἔδου-
 νήθη. Πῶς οὖν ὁ τυγὼν λυτρωσεται ἄνθρωπος, Διὸ
 το μὲν ἀποφαίνεται, Ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται· τὸ δὲ
 ἐρωτηματικῶς μετὰ βαρύτητος ἐπιφέρει· Λυτριώ-
 σεται ἄνθρωπος; Οὐ γὰρ τῆς ἁμαρτίας ἡλευθέ-
 ρωσε τὸν λαόν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπὶ τῇ ἁμαρτία
 παρητήσατο κινήσιν. Οὗτος δὲ οὐδὲ δοῦναι ἔδουνήθη,
 ἐξίλασμα ἑαυτοῦ, γενόμενος ἐν παραπτύματι· ὅτι
 μετὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τέρατα καὶ σημεῖα ἃ
 εἶδε, τὴν διστακτικὴν ἐκείνην ἀφῆκε φωνήν· Ἀκού-
 σαιέ μου, οἱ ἀπειθεῖς· Μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης
 ἐξαγομὲν ὑμῖν ἔδωκ; Διόπερ καὶ ὁ Κύριος ἐπὶ τῷ
 ῥήματι τούτῳ εἶπε πρὸς Μωυσῆν καὶ Ἀαρών, Ὅτι
 οὐκ ἐπιστεύσατε ἐν ἐμοί, τοῦ ἁγιάσαι με ἐναντίον 181
 υἱῶν Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσάξετε ὑμεῖς τὴν συν- ^Α
 αγωγὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα αὐτοῖς. Οὐ
 δειπτεῖ οὖν τῷ Θεῷ ἐξίλασμα ἑαυτοῦ. Τί γὰρ δύνα-
 ται ἄνθρωπος εὐρεῖν τηλικοῦτον, ἵνα δῶ ὑπὲρ λυ-
 τρώσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Ἀλλ' εὐρέθη ἐν ὁμοῦ
 πάντων ἀνθρώπων ἀντάξιον, ὃ ἐδόθη εἰς τιμὴν λυ-
 τρώσεως τῆς ψυχῆς ἡμῶν, τὸ ἅγιον καὶ πολυτίμητον
 αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃ ὑπὲρ ἡμῶν
 ἐξέχεε πάντων· διόπερ καὶ τιμῆς ἡγοράσθημεν. Εἰ οὖν
 ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται, λυτρώπεται ἄνθρωπος; Εἰ δὲ
 ἄνθρωπος λυτρώσασθαι ἡμᾶς οὐ δύναται, ὃ λυτριώ- ^Β
 σάμενος ἡμᾶς, οὐκ ἄνθρωπος. Μὴ οὖν, διὰ τὸ ἐν ὁμοιω-
 ματι σαρκὸς ἁμαρτίας ἐπιδεδημηκέναι ἡμῖν, ἀνθρω-
 πον μονὸν ὑπολάβῃς τὸν Κύριον ἡμῶν, τὴν τῆς θεό-
 τητος δύναμιν ἀγνοήσας· ὅς οὐ χρεῖαν ἔσχε δοῦναι
 τῷ Θεῷ ἐξίλασμα ἑαυτοῦ, οὐδὲ τὴν ἰδίαν ἀπολυ-

- τρώσασθαι ψυχὴν, διότι Ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη θάλας ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Ἐξωνήσασθαι μὲν οὖν ἐκ τὸν οὐδὲς ἱκανός, ἐὰν μὴ ἔλθῃ ὁ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ ἐπιστρέφων, οὐ μετὰ λύτρων, οὐδὲ μετὰ δώρων, ὡς ἐν Ἡσαΐα γέγραπται, ἀλλ' ἐν τῷ ἑαυτοῦ αἵματι. Οὗτος δὲ οὐ γὰρ ἀδελφούς ἡμᾶς ὄντας, ἀλλ' ἐχθρούς ἡμᾶς γενομένους τοῖς παραπτύμασιν, οὔτε ἄνθρωπος φιλὸς ὢν, ἀλλὰ Θεός, μετὰ τὴν ἐλευθερίαν ἣν χαρίζεται ἡμῖν, καὶ ἀδελφούς ἡμᾶς ἑαυτοῦ προσαγορεύει. Ἀπαγγελῶ γάρ, φησί, τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου. Ὁ οὖν λυτρωσάμενος ἡμᾶς, ἐὰν μὲν τὴν φύσιν αὐτοῦ σκοπῇς, οὔτε ἀδελφός, οὔτε ἄνθρωπος· ἐὰν δὲ τὴν ἐκ χάριτος αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς συγκατάβασιν, καὶ ἀδελφούς ἡμᾶς ὀνομάζει, καὶ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον καταβαίνει, δὲ Οὐ δώσει τῷ Θεῷ ἐξίλασμα ἑαυτοῦ, ἀλλὰ
- D** τοῦ κόσμου παντός. Οὐ γὰρ ἱλασμοῦ δεῖται, ἀλλ' αὐτός ἐστιν ἱλαστήριον. Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς ὁσίος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος· δὲ οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν προσφέρειν θυσίας, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ ἁγνοημάτων. Εἰτά φησι· Καὶ ἐκοπίασεν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ζήσεται εἰς τέλος. Ἡ αὐτοζωή, ἡ δύναμις, ἡ ἀκμάτος φύσις, ἐκοπίασεν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἥνικα κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο ἐπὶ τῆς πηγῆς.

Ὅς οὐκ ὀφείτῃ καταφθορὰν, ὅταν ἴδῃ σοφοὺς ἀποθνήσκοντας (οὐ δώσει γὰρ τὸν ὅσιον αὐτοῦ ὁ

Πατὴρ ἰδεῖν διαφθοράν), ὅταν οἱ τὴν καταργουμένην Ε
σοφίαν ἀχρῶντες ἀποθνήσκωσιν. Εἰ δὲ βούλει καὶ
ἐπὶ ἀνθρώπων δικαίων λαβεῖν τὰ εἰρημένα, μνη-
σθητι τοῦ Ἰωβ λέγοντος, Ἄνθρωπος γεννᾶται κόπῃ·
καὶ πάλιν τοῦ ἀποστόλου, ὅτι Περισσότερον αὐτῶν
πάντων ἐκοπίασα· καὶ τὸ, Ἐν κόποις περισσοτέρως.
Ὁ οὖν κοπιάσας ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὗτος ζήσεται
εἰς τέλος· ὁ δὲ ἐν τρυφῇ καὶ πάσῃ ἐκλύσει διάγων,
διὰ τὸ ἀεροδίαίτον πορφύραν καὶ βύσσον ἐνδύόμενος,
καὶ εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς, καὶ φεύ-
γων τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς καμάτους, οὔτε ἐκοπίασεν
ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ζήσεται ἐν τῷ μέλλοντι,
ἀλλὰ μακρὰν ὄψεται τὴν ζωὴν, βασανιζόμενος ἐν τῇ
φλογὶ τῆς καμίνου. Ὁ δὲ μυρίοις τοῖς ὑπὲρ τῆς
ἀρετῆς ἀγῶσιν ἐνιδρώσας, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀναλαβεῖν
αὐτὴν ἐν κόποις περισσοτέρως ἐξετσαθείς, οὗτός ¹⁵²
ἐστὶν ὁ ζήσων μέλλων εἰς τέλος, ὡς ὁ πολλὰ κο- ^Α
πιάσας ἐν θλίψεσι Λάζαρος· ὥς ὁ κατάκοπος γενό-
μενος ἐν τοῖς πρὸς τὸν ἐναντίον ἀγῶσιν Ἰωβ. Ἐκεῖ,
γάρ, φησὶ, κατάκοποι ἀνεπαύσαντο. Διὸ καὶ ὁ Κύ-
ριος καλεῖ πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν τοὺς κοπιῶντας καὶ
πεφορτισμένους. Πῶς οὖν οἱ κοπιῶντες ἐν ἔργοις
ἀγαθοῖς πεφορτισμένοι λέγονται; Ὅτι Πορευόμενοι
ἐπορεύοντο καὶ ἐκλαῖον, βάλλοντες τὰ σπέρματα
αὐτῶν· ἐρχόμενοι δὲ ἤξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει, αἶροντες
τὰ δράγματα αὐτῶν πεπληρωμένα καρπῶν, τῶν κατὰ
τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐσπαρμένων ἀποφοθέντων αὐτοῖς.
Πεφορτισμένοι οὖν λέγονται, οἱ, διὰ τὸ σπεῖραι
ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίζοντες, καὶ ^Β
μετ' εὐφροσύνης αἰωνίου τὰ τῶν πνευματικῶν καρπῶν

ἐαυτοῖς ἐπαναθεμένοι δράγματα Ὁ οὖν λυτρωθεὶς διὰ τοῦ δεδωκότος Θεοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐξέλασμα, οὗτος ἐκοπίασε μὲν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον, μετὰ δὲ ταῦτα ζήσεται εἰς τέλος. Οὗτος καὶ Οὐκ ὀφεται καταφθορὰν, ὅταν ἴδῃ σοφοὺς ἀποθνήσκοντας. Ὁ τὴν στενὴν καὶ ἔγκοπον ὁδὸν προτῆς λείας καὶ ἀνειμένης ἐκλεξάμενος, ἐν τῇ καιρῷ τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Θεοῦ, ἀπαγομένων εἰς τὴν αἰωνίαν κόλασιν τῶν ἀπιστη-
 1) σάντων μὲν τοῖς λόγοις τοῦ Θεοῦ, πορευθέντων δὲ ὀπίσω τῶν θελημάτων τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς ματαίας, οὗτος τὴν αἰώνιον καταφθορὰν. τὴν εἰς τὸ διηνεχὲς κακοπάθειαν οὐκ ὀφεται. Σοφὸς δὲ λέγει ἦτοι τοὺς δεινοὺς ἐν πανουργίᾳ περὶ ὧν φησι Ἱερεμίας, ὅτι Σοφαὶ εἰσι τοῦ κακοποιῆσαι, τὸ δὲ καλὸν ποιῆσαι οὐ γινώσκουσιν· ἢ σοφοὺς λέγει καὶ τοὺς μαθητάς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, οἵτινες, Φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν. Διότι Ἡ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ Θεῷ. Καὶ διὰ τὸ εἶναι μωροποιὸν τὴν σοφίαν ταύτην, ἀπολέσειν φησὶν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθε-
 1) τήσκειν. Αἱ οὖν πιθανότητες τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, θανάτου αἰτίαν τοῖς παραδεξαμένοις παρέχονται· ὅντινα θάνατον οὐκ ὀφεται ὁ λυτρωθεὶς ὑπὸ τοῦ εὐδοκήσαντος ἐν τῇ μωρίᾳ τοῦ κηρύγματος σω-
 1) σαι τοὺς πιστεύοντας.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἄφρονι καὶ ἄνους ἀπολοῦνται, καὶ καταλείβουσιν ἄλλοτρίοις τὸν πλοῦτον αὐτῶν. Καὶ οἱ τάφοι αὐτῶν, οἰκίαι αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα. Σκηνώματα αὐτῶν εἰς γενεάν καὶ γενεάν. Ἐπε

καλέσαντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν. Ἄνω ἐν ὀνόματι τῷ γενικῷ προσεγόρευσε σαρῶς, οὗς νῦν ὑποδαιριῶν, ἄφρονες καὶ ἄνους λέγει. Δῆλον, Ε ὅτι σαρῶς μὲν αὐτοὺς εἶπεν, ἀπο τῆς οἰήσεως τῆς ἐκείνων συγχρησάμενος τῷ ὀνόματι. Ὡς καὶ θεοὺς ὀνομάζει τοὺς μὴ φύσει ὄντας, τῇ συνηθείᾳ τῶν ἡπατημένων ἐπόμενος· οὕτω καὶ σοφοὺς εἶπε τοὺς ἄφρονες καὶ ἀνοήτους. Δυνατὸν οὖν τῇ ἐπινοίᾳ διελεῖν τὸν ἄφρονα ἀπὸ τοῦ ἀνοήτου. Ἀφρων μὲν γάρ ἐστιν ὁ ἐστερημένος φρονήσεως, καὶ ὁ πρὸς τὰ κοινὰ καὶ ἀνθρώπινα διορθικῶς μὴ ἔχων. Οὕτω καὶ ἡ συνηθεία φρονίμους καλεῖ τοὺς ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασι τὸ ὠφελιμον καὶ βλαβερὸν διακρίνοντας· καθὼ εἴρηται καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ Ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός εἰς τὴν γενεάν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν. Οὐ γὰρ ἀπλῶς φρονιμώτεροι, ἀλλ' εἰς τὴν 183 διεξαγωγὴν τῆς ζωῆς ταύτης τῆς ἐν τῇ σαρκί. Οὗτοι Ἀ δὲ καὶ οἰκονόμοι ἀδικίας λέγονται, διὰ τὸ φρόνιμον τῆς περὶ τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομίας. Κατὰ τοῦτο τὸ σημαίνόμενον, φρόνιμοί εἰσιν καὶ οἱ ὄφεις, καταδύσεις ἑαυτοῖς εὐτρεπιζοντες, καὶ ἐν τοῖς κινδύνοις παντὶ τρόπῳ τὰς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν πληγὰς ἀποφεύγοντες. Ἄνους δὲ λέγεται ὁ οὐκ ἔχων τὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐξαίρετα. Ταῦτα δέ ἐστι, Θεοῦ Πατρὸς κατανόησις, καὶ ἡ τοῦ ἐν ἀρχῇ ὄντος πρὸς τὸν Θεὸν Λόγου παραδοχή· καὶ ὁ παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐγγινόμενος φωτισμός· ὅντινα νοῦν ἔχουσιν Β οἱ δυνάμενοι μετὰ Παύλου λέγειν· Ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν. Κέχρηται μέντοι καὶ ἐνηλλαγμέ-

νως τοῖς ῥήμασι τούτοις ἡ συνήθεια τῆς Γραφῆς,
 τὸν μὲν ἄθειον ἄφρονα λέγουσα ἐν τῷ, Εἶπεν
 ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι Θεός· καὶ πάλιν
 τὸ περὶ τὴν ζωὴν βλαβερὸν ἀνόητον ὀνομάζουσα.
 ὥς ὁ ἀπόστολος περὶ τῶν ἐμπιπτόντων εἰς ἐπιθυ-
 μίας ἀνοήτους καὶ βλαβεράς. Οὕτως μέντοι ὁ
 ἄφρων καὶ ὁ ἄνους πρὸς ἐν κοινὸν τέλος τὴν ἀπώ-
 λειαν καταφέρονται. Δύναται δέ τις εἰπεῖν, ἄφρονα
 C μὲν ὠνομάσθαι τὸν ἐθνικῶς ζῶντα, ἄνουν δὲ τὸν
 Ἰουδαϊκῶς κατὰ τὴν ψιλὴν τοῦ νόμου τήρησιν πο-
 λιτευόμενον. Τούτῳ γὰρ τῷ ἄφρονι εἶπεν ὁ Θεός,
 διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτῷ ἀθεότητα· Ἄφρων, ἐν
 ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀφαιροῦσιν ἀπὸ σοῦ.
 Ἄνους δὲ, ὁ κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ ὠνομάσται κατὰ
 τὸν προφήτην, ὃς φησι· Καὶ ἦν Ἐφραΐμ ὡς περι-
 στερὰ ἄνους· Αἴγυπτον ἐπεκαλεῖτο. καὶ εἰς Ἀσσυ-
 ρίους ἐπορεύετο. Τούτων οὖν κοινῇ ὑπὸ τῆς ἰδίας
 ἀγνοίας συντριβομένων, ἡμεῖς οἱ ἀλλότριοι αὐτῶν
 κληρονόμοι τοῦ πλούτου γινόμεθα. Ἡμῶν γὰρ αἱ
 ἐντολαί, ἡμέτεροι οἱ προφῆται, ἡμῶν οἱ πατριάρχαι·
 D οἱ ἀπ' αἰῶνος δίκαιοι. Ἡμῖν κατέλιπον τὸν πλοῦτον
 ἑαυτῶν οἱ ἐν τῇ ἀφροσύνῃ ἑαυτῶν ἀπολλύμενοι.
 Τούτων δὲ αἱ οἰκίαι, τοῦ ἄφρονος, καὶ τοῦ ἀνοήτου,
 τάφοι εἰσὶν εἰς τὸν αἰῶνα. Ὡς γὰρ ὁ βίος νεκρῶν
 ἔργων τῶν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας πεπλήρωται, τού-
 των τάφοι εἰσὶν αἱ οἰκίαι εἰς τὸν αἰῶνα. Ὁ γὰρ νε-
 κρὸς γενόμενος τοῖς παραπτώμασιν, οὐκ οἰκίαν οἰκεῖ,
 ἀλλὰ τάφον, τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς νεκρωμένης. Οἰκίαν
 μὲν γὰρ οἰκεῖ ὁ ἄδολος τὸ ἥθος καὶ ἀπλοῦς Ἰακώβ, περὶ
 οὗ γέγραπται, ὅτι ἦν Ἄνθρωπος ἀπλαστος καὶ ἀγαθός,

οἰκῶν οἰκίαν. Τάφον δὲ οἰκεῖ ὁ παμπόνηρος, μηδὲ Ε
 θεμέλιον μετανοίας καταβαλλομενος ἀπὸ νεκρῶν
 ἔργων, ἀλλὰ παρομοιάζειν τάφῳ χεικονιαμένῳ· δε¹⁸⁴
 ἔσωθεν μὲν ἐμφανὲς ὦν, ἔσωθεν δὲ γέμων ὀστέων ^Α
 νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. Διόπερ ὁ τοιοῦτος
 φθειγγόμενος, οὐχὶ στόμα ἀνοίγει λόγῳ Θεοῦ, ἀλλὰ
 τάφον ἔχει ἀνεωγμένον τὸν λάρυγγα αὐτοῦ. Εἰ τις
 οὖν εἰς Χριστὸν πιστεύων, μὴ ἀκολουθῶς τῇ πίστει
 τὰς πράξεις ἀποδίδωσιν, οὗτος διὰ τὸ μοχθηροῖς
 δόγμασι προσεσχηκέναι, καὶ διὰ τὸ παρεκδέχεσθαι τὸ
 βούλημα τῆς Γραφῆς, λατομεῖ ἑαυτῷ ἐν τῇ πέτρᾳ
 μνημεῖον.

Σκηνώματα αὐτῶν εἰς γενεάν καὶ γενεάν· τουτέ-
 στιν, οἱ τάφοι οἰκίαι αὐτῶν εἰσιν εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐλ-
 τα ἐρμηνεύων τίνες βούλεται εἶναι τάφους, ἵνα δείξη
 ὅτι περὶ τῶν σωμάτων λέγει, οἷς αἱ διὰ τὴν πονηρίαν
 ἐναπονεκρωθεῖσαι ψυχαὶ ἐνοικοῦσι, προσέθηκεν αὐ- Β
 τοῖς, Σκηνώματα αὐτῶν εἰς γενεάν καὶ γενεάν,
 κατὰ τὴν συνήθειαν, σκηνωμάτων τῶν ἀνθρωπίνων
 σωμάτων δεῖ λεγομένων. Οὗτοι δὲ καὶ ἐπικαλοῦν-
 ται τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν. Οὐ γὰρ ἐγ-
 γράφεται ἀσεβοῦς ὄνομα ἐν βίβλῳ ζώντων, οὐδὲ
 ἀριθμεῖται μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῶν προτοτόκων
 τῶν ἀριθμουμένων ἐν οὐρανοῖς· ἀλλὰ τῇ γῇ αὐτῶν
 ἐναπομένει τὰ ὀνόματα, διότι τὴν παροδικὴν ταύ-
 την ζωὴν καὶ ὀλιγοχρόνιον τῶν αἰωνίων σκηνῶν
 προετίμησαν. Οὐχ ὁρᾷς τοὺς οἰκοδομοῦντας ἐν ταῖς
 πόλεσιν ἀγορὰς καὶ γυμνάσια, τείχη ἀνιστῶντας,
 ὑδραγωγοὺς ἐπισκευάζοντας, πῶς τὰ ὀνόματα αὐτῶν Ε
 τούτοις ἐπικέλληται τοῖς γηϊνοῖς κατασκευάσμασιν;

Ἦδη δέ τινες καὶ ἀγγέλους ἔπουν τὰς ἐκυτῶν προσηγορίας ἐνσημηνάμενοι, ἐπὶ πολὺ συμπαραταθῆναι τῷ βίῳ τὴν μνήμην ἑαυτῶν ἐπενογοῦσαν· καὶ ἐν τάφοις δὲ μεγαλουργίαν ἐπιδείξαντες, τοῖς μνήμασιν ἑαυτῶν ἐναφῆκαν τὰ ὀνόματα. Οὗτοί εἰσιν οἱ τὰ γήινα φρονούντες, καὶ τὴν ἐνταῦθα δοξάν, καὶ τὸ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις μνημονεύεσθαι αὐταρκες ἑαυτοῖς εἰς μακαριότητα λογιζόμενοι. Κἂν ἴδῃς δέ τινα τῶν ἐπὶ ψευδωνύμῳ γνώσει μέγα φρονούντων, καὶ προσνεμόντων ἑαυτοὺς μοχθηρῶν τινῶν δογμάτων συγκαταθέσει, καὶ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τῶν Χριστιανῶν, ἀφ' ἑνός τινος τῶν αἰρεσιάρχηςάντων ἑαυτοὺς ὀνομάζοντες, Μαρκίωνος, ἢ Οὐαλεντίνου, ἢ τῶν νῦν ἱπιπολαζόντων τινός, γίνωσκε δτι καὶ οὗτοι ἐπεκαλέσαντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γαυῶν, φθαρτοῖς ἀνθρώποις καὶ τὸ βλον γνήνους ἑαυτοὺς προσεΐμαντες.

Καὶ ἀνθρώπος ἐν τιμῇ ὢν, οὐ συνῆκε· παρασυνηλῆθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὁμοιώθη αὐτοῖς. Αὕτη ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκάνδαλον αὐτοῖς· καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εὐδοκήσουσι. Μέγα ἀνθρώπος, καὶ τίμιον ἀνὴρ ἐλεήμων, τὸ τίμιον ἐν τῇ φυσικῇ κατασκευῇ ἔχων. Τί γὰρ τῶν ἐπὶ γῆς ἄλλο κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος γέγονε; Τίνι ἢ κατὰ πάντων ἀρχὴ καὶ ἐξουσία τῶν τε χερσαίων καὶ ἐνύδρων καὶ ἐναερίων ζώων κεχάρισται; Βραχὺ μὲν ὑποδέθηκε τὴν τῶν ἀγγέλων ἀξίαν, διὰ τὴν πρὸς τὸ γεῶδες σῶμα συνάφειαν. Τὸν μὲν οὖν ἀνθρώπον ἐποίησεν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. Ἄλλ' ὅμως ἦγε τοῦ νοεῖν

καὶ συνιέναι τὸν ἑαυτῶν κτίστην καὶ δημιουργὸν
 δύναμις καὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ὑπάρχει. Ἐνερέ-
 εῃσε ἡ γὰρ εἰς τὸ πρόσωπον τουτέστι, μοῖραν τινα
 τῆς ἰδίας χάριτος ἐναπέθετο τῷ ἀνθρώπῳ, ἵνα τῷ ¹⁸⁵
 ὁμοίῳ ἐπιγινώσκει το ὅμοιον. Ἀλλ' ὅμοιος ἐν τιμῇ, ὧν ^A
 τηλικαύτῃ, ἐκ τοῦ δεδουλευγῆσθαι κατ' εἰκόνα τοῦ
 κτίσαντος, ὑπὲρ οὐρανόν, ὑπὲρ ἥλιον, ὑπὲρ τὰς
 τῶν ἀστέρων χορείας τετιμημένος (τίς γὰρ τῶν
 οὐρανῶν εἰκὼν εἴρηται τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ποῖαν
 δὲ ἥλιος εἰκόνα σώζει τοῦ κτίσαντος, τί ἡ σελήνη;
 τί οἱ λοιποὶ ἀστέρες; ἀψυγα μὲν καὶ ὑλικά, δια-
 φανῇ δὲ μόνον τὰ σώματα κεκτημένοι, ἐν οἷς
 οὐδαμῶς διάνοια, οὐ προαιρετικαὶ κινήσεις, οὐκ
 αὐτεξουσιότητος ἐλευθερία· ἀλλὰ δοῦλά ἐστε τῆς
 ἐπικειμένης ἀνάγκης, καθ' ἣν ἀπαραλλάκτως δεῖ
 περὶ τὰ αὐτὰ ἀναστρέφεται)· ὑπὲρ οὖν ταῦτα ταῖς ^B
 τιμαῖς προηγμένος ὁ ἄνθρωπος, οὐ συνῆκεν, ἀλλὰ
 καταλιπὼν τὸ ἔπεσθαι Θεῷ, καὶ ὁμοιοῦσθαι τῷ
 κτίσαντι, δοῦλος γενόμενος τοῖν παθῶν τῆς σαρκὸς,
 Παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ
 ὡμοιώθη αὐτοῖς· νῦν μὲν ὡς ἵππος θηλυμανθὲς χρε-
 μετίζων ἐπὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ· νῦν
 δὲ ὡς λύκος ἄρπαξ ἐφεδρεύειν τοῖς ἄλλοτρίοις· ἄλ-
 λοτε δὲ, διὰ τοῦ πρὸς τὸν ἀδελφὸν δόλου, τῇ παν-
 ουργίᾳ τῆς ἀλώπεκος εἰκαζόμενος. Ὑπερβολὴ δὲ
 τῆς ἀνοίας καὶ τῆς κτηνώδους ἀλογίας τῷ ὄντι,
 μήτε τῆς ἐξ ἀρχῆς ἑαυτοῦ κατασκευῆς ἐπαισθά- ^C
 νεσθαι, δημιουργηθέντα κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος,
 μήτε τὰς τηλικαύτας ὑπὲρ αὐτοῦ γενομένας οἰκονο-
 μίας νοεῖν· βούλεσθαι, καὶ ἀπ' ἐκείνων γοῦν ἑαυ-

τοῦ γνωρίζειν τὸ τίμιον· ἀλλ' ἀμνημονεῖν ὅτι ἀποβαλὼν τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου, ἀνέλαβε τὴν εἰκόνα τοῦ χοικοῦ. Καὶ ἵνα μὴ ἐναπομένῃ τῇ ἁμαρτία, δι' αὐτὸν Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσχένωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐταπείνωσεν, ὥστε γενέσθαι Ὑπῆκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Εἰ μὴ τῆς πρώτης σεαυτοῦ γενέσεως μέμνησαι, ἐκ τῆς καταβληθείσης ὑπὲρ σου τιμῆς λάβε τοῦ ἀξιώματος ἐννοίαν ἀπόδλεφόν σου πρὸς τὸ ἀντάλλαγμα, καὶ γνῶθι σεαυτοῦ τὴν ἀξίαν. Τῷ πολυτιμῆτι αἵματι τοῦ Χριστοῦ ἡγοράσθης· μὴ γίνου δοῦλος τῆς ἁμαρτίας. Σύνες σεαυτοῦ τῆς τιμῆς, ἵνα μὴ παρεικασθῇς τοῖς ἀνοήτοις κτήνεσιν. Αὕτη ἡ ὁδὸς αὐτῶν, σκάνδαλον αὐτοῖς. Ὁ οἰκονομῶν τὰ ἡμέτερα Θεὸς ἐμποδίζει ἡμῖν διὰ τῆς κακίας βαδίζουσιν, προσκόμματα ἡμῖν καὶ κωλύματα τιθεῖς, ἵνα ἀποστάντες τῆς κατὰ ἀλογίαν ζωῆς, μετὰ ταῦτα ἐν τῷ στόματι ἡμῶν εὐδοκήσωμεν, καρδίᾳ μὲν πιστευσάντων εἰς δικαιοσύνην, **Ε** στόματι δὲ ὁμολογησάντων εἰς σωτηρίαν. Ἐδίωκε Παῦλος, ἐπόρθει τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐνῆκεν αὐτοῦ τὸν δρόμον τὸν ἐπὶ τὴν πονηρίαν· μετὰ ταῦτα ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ εὐδόκησε, καταγγέλλων ἐν ταῖς συναγωγαῖς, Ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός.

Ὡς πρόβατα ἐν ἄβῃ ἔθετο, θάνατος ποιμανεῖ αὐτούς. Τοὺς δὲ κτηνώδεις καὶ παρασυμβληθέντας τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, ὡς πρόβατα οὔτε σύνεσιν ἔχοντα, οὔτε τὴν πρὸς τὸ ἀμύνεσθαι δύναμιν, ὁ διαρπάζων εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐχθρὸς ὢν, ἤδη κατέβαλεν εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄχυράμα, καὶ παρέ-

ὅσῳ τῷ θανάτῳ ποιμαίνειν. Ἐποίμαινε γάρ ὁ 186
 θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῆς κατὰ Μωϋσέα πολι- A
 τείας, ἕως οὗ ἦλθεν ὁ ἀληθινὸς ποιμὴν, ὁ θεὸς τὴν
 ἑαυτοῦ ψυχὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων, καὶ οὕτως ἑαυ-
 τῷ συναναστήσας καὶ ἐξαγαγὼν ἐκ τῆς φυλακῆς
 τοῦ ἄδου εἰς τὴν τῆς ἀναστάσεως πρωίαν, παρέ-
 δωκε τοῖς εὐθείς, τουτέστι, τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἁγ-
 γέλοις, εἰς τὸ ποιμαίνειν αὐτούς. Καὶ κατακυριεύ-
 σουσιν αὐτῶν οἱ εὐθεῖς τὸ πρωί. Ἐκάστῳ γάρ
 τῶν πιστῶν ἔστιν ἄγγελος παρεξευγμένος, ἄξιος
 τοῦ βλέπειν τὸν Πατέρα τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
 Οὗτοι οὖν οἱ εὐθεῖς κατακυριεύσουσιν αὐτῶν ἐκ
 τῆς πικροτάτης δουλείας ἐλευθερωθέντων, καὶ B
 κατακυριεύσουσι τῶν γενομένων ἐν τῇ πρωίᾳ·
 τουτέστι, τῶν ὑπελθόντων τὴν ἀνατολὴν τοῦ
 φωτός. Θέσσαι πάντα τὸν εἰρμὸν τῶν γραφικῶν
 ῥημάτων. Ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν, οὐ συνῆκε παρα-
 συνεβλήθῃ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις. Ὁ διὰ μὲν
 τὴν κατασκευὴν ἔχων τὸ τρίμιον, διὰ δὲ τὴν ἐνοι-
 κοῦσαν ἐν αὐτῷ ἁμαρτίαν οὐκ αἰσθανόμενος ἑαυτοῦ,
 οὗτος παρασυνεβλήθῃ τοῖς κτήνεσιν. Εἴτα διὰ τὸ
 ἀλλοτριῶσαι ἑαυτὸν τοῦ Θεοῦ λόγου, γενόμενον
 ἄλογον, ὡς πρόβατον ἀποίμαντον ὁ ἐγθρὸς διαρπά-
 σας ἐν τῷ ἄδῃ ἔθετο, καὶ παρέδωκε τῷ θανάτῳ
 ποιμαίνειν. Διὰ τοῦτο ὁ ἐκείθεν ῥυσθεὶς, καὶ τοῦ C
 πονηροῦ ποιμένος ἀπαλλαγείς, λέγει τὸ, Κύριος
 ποιμαίνει με. Καὶ οὐκέτι θάνατος, ἀλλὰ ζωή·
 οὐκέτι πτώσις, ἀλλ' ἀνάστασις· οὐκέτι τὸ ψεῦδος,
 ἀλλ' ἡ ἀλήθεια. Καὶ ἡ βοήθεια αὐτῶν παλαιω-
 θήσεται ἐν τῷ ἄδῃ. Ἦτοι περὶ τοῦ θανάτου λέ-

γει, τοῦ μὴ δυνηθέντος μετὰ πάσης αὐτοῦ
 τῆς βοηθείας ἀντισχέσθαι τῶν ὑπ' αὐτοῦ ποι-
 μαινομένων, διὰ τὸν καταλύοντα τὸν τὸ κράτος
 ἔχοντα τοῦ θανάτου· ὧν πᾶσα ἡ βοήθεια παλαιὰ
 καὶ ἀσθενής. Καὶ τότε ἐξελεγχθήσεται ἡ βοήθεια
 τῶν ἀνθρώπων τῶν ἡπατημένων τῇ διανοίᾳ, τῇ
 D πλούτῳ, καὶ δόξῃ, καὶ δυναστείᾳ μέγα φρονούντων.
 Ἐν τῷ ᾄδῃ παλαιωθήσεται, ἐλεγχομένης αὐτῶν
 τῆς ἀσθενείας. Ἡ μήποτε ἡ βοήθεια τῶν δικαίων
 τῶν λυτρωθέντων παρὰ Κυρίου παραταθήσεται ἐν
 τῷ ᾄδῃ. Οὐπὼ γὰρ ἐχομίσαντο τὰς ἐπαγγελίας,
 τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρείττον' τι προβλεψάμενου,
 ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν οἱ προειληφότες.
 Πλὴν ὁ Θεὸς λυτρώσεται τὴν ψυχὴν μου ἐκ χειρὸς
 ἄδου, ὅταν λαμβάνῃ με. Σαφῶς προφητεύει τὴν τοῦ
 Κυρίου κάθοδον εἰς ἄδου, ὅς μετὰ τῶν ἄλλων καὶ
 αὐτοῦ λυτρώσεται τοῦ προφήτου τὴν ψυχὴν, ὥς μὴ
 ἐναπομείναι ἐκεῖ.

E Μὴ φοβοῦ, ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ἢ ὅταν
 πληθυνθῇ ἡ δόξα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Μὴ φοβοῦ,
 φησὶν, ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος. Ἀναγκαῖον
 καὶ τοῦτο τὸ κήρυγμα τοῖς τὴν οἰκουμένην κα-
 τοικοῦσι, τοῖς τε γηγενέσι, καὶ τοῖς ὀλοῖς τῶν
 τῶν ἀνθρώπων, πλουσίοις τε ὁμοῦ καὶ πένησι.
 Μὴ φοβοῦ, ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος. Ὅταν ἴδῃς,
 φησὶν, ἄδικον μὲν πλουτοῦντα, δίκαιον δὲ πενό-
 μενον, μὴ φοβηθῇς κατὰ σεαυτὸν· μὴ πτοηθῇς τῇ
 διανοίᾳ, ὥς ἄρα οὐδαμοῦ ἐστὶ πρόνοια Θεοῦ ἐπι-
 σκοποῦσα τὰ ἀνθρώπινα· ἢ ἐστὶ μὲν που τάχα ἡ
 θεία ἐπισκοπὴ, αὐτὴν καὶ πρὸς τὸν περίγειον τό-

πον φθάνει, ὥστε καὶ τὰ ἡμέτερα ἐφορᾷν. Εἰ γάρ 167
 πρόνοια ἦν, ἐκάστη μερίζουσα τὰ οἰκεία, ὥστε A
 πλουταῖν μὲν τοὺς δικαίους, τοὺς ἐπισταμένους τῷ
 πλούτῳ χρήσασθαι· πένεσθαι δὲ τοὺς πονηροὺς τοὺς
 ἔχοντας ὄργανον τῆς οἰκείας πονηρίας τὸν πλοῦ-
 τον. Ἐπεὶ οὖν πολλοὶ εἰσιν ἐν τοῖς ἔθνεσι καὶ τοῖς
 γηγενέσιν οἱ τὰ τοιαῦτα φρονούντες, καὶ διὰ τὴν
 φαινομένην ἀνωμαλίαν τοῦ ἐπιμερισμοῦ τῶν βιω-
 τικῶν πραγμάτων, ἀπρονόητον εἶναι τὸν κόσμον
 ὑπολαμβάνοντες· τούτοις διαλέγεται ὁ λόγος, κα-
 ταστέλλων αὐτῶν τὴν ἀπαίδευτον κίνησιν· οὓς καὶ
 ἐν προοιμίῳ ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν τῶν διδαγμάτων
 ἐκάλει. Ἦπου καὶ πρὸς μόνον ἰδίως τὸ πρόσωπον B
 τοῦ πένητος ἀποτείνεται λέγων· Μὴ φοβοῦ, ὅταν
 πλουτήσῃ ἄνθρωπος. Οὗτοι γὰρ καὶ μάλιστα πα-
 ραμυθίας δέονται, πρὸς τὸ μὴ ὑποπτήσσειν τοὺς
 ὑπερέχοντας. Οὐδὲν γάρ, φησὶν, ὄφελος τῷ πλου-
 σίῳ ἀποθνήσκοντι, μὴ δυναμένῳ λαβεῖν τὸν πλοῦ-
 τον σὺν ἑαυτῷ· ὅς γε τοσοῦτον ἀπὸ τῆς ἀπολαύσεως
 ἐχέρδαινε μόνον, ὅσον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ
 ταύτῃ παρὰ τῶν χολάκων μακαρισθῆναι. Ἐν δὲ
 τῷ ἀποθνήσκειν, οὐ λήφεται, φησὶ, πᾶσαν ταύτην
 τὴν περιβολὴν· μόλις ἐνδύμα λήφεται καλύπτων
 αὐτοῦ τὰ ἀσχήμονα· καὶ τοῦτο, ἐὰν δόξῃ τῶν οἰκε-
 τῶν τοῖς περιστέλλουσιν. Ἀγαπητὸν αὐτῷ, γῆς C
 ὀλίγης λαχεῖν· καὶ ταύτης δι' οἶκτον δεδομένης
 αὐτῷ παρὰ τῶν κηδευόντων, οἵτινες αὐτῷ παρέ-
 χονται ταῦτα, αἰδοῖ τῆς κοινῆς καὶ ἀνθρωπίνης
 φύσεως, οὐκ αὐτῷ χαριζόμενοι, ἀλλὰ τιμῶντες τὴν
 ἀνθρωπότητα. Μὴ μικραφύχει οὖν περὶ τὰ παρόν-

τα, ἀλλὰ ἀνάμενε τὴν μακαρίαν ἐκείνην ζωὴν καὶ ἀπέραντον. Ὅφει γὰρ τότε, ὅτι πρὸς καλοῦ γίνεται τῷ δικαίῳ ἢ πενία, καὶ ἡ ἀδοξία, καὶ ἡ στέρησις τῆς τρυφῆς. Καὶ μὴ ταραχθῆς νῦν ἐπὶ τοῖς νομιζομένοις ἀγαθοῖς, ὡς ἐδίκως μεριζομένοις. Ἀκούσῃ γὰρ πῶς τῷ μὲν πλουσίῳ λεχθήσεται·

■ Ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου· τῷ δὲ πέννῃ, ὅτι ἀπέχει τὰ κακὰ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. Διόπερ ἀκολούθως ὁ μὲν παρακαλεῖται, ὁ δὲ ὀδυνᾷται. Ἐξομολογήσεται σοι, ὅταν ἀγαθύνῃς αὐτῷ. Περὶ τοῦ χοικοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀγαθὰ νομίζοντος εἶναι μύνα τὰ τοῦ βίου τούτου προτερήματα, πλοῦτον, καὶ υγιάν, καὶ δυναστείαν, περὶ τούτου φησὶν, ὅτι ἐξομολογήσεται τῷ Θεῷ, ὅταν ἀγαθύνῃται· ἐν δὲ τοῖς περιστάτικοῖς πᾶσαν ἀφήσει δυσφημίαν. Καταλιπὼν γὰρ τὸν πέννητα, πρὸς τὸν Θεὸν ἤδη ποιεῖται τὸν λόγον· ἐν κατηγορίᾳ τῇ τοῦ πλούτου

Ε παραλαμβάνων καὶ τὸ ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μόνη εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, σκυθρωποτέρων δὲ τινων περιστάτων, μηκέτι τὸν αὐτὸν διαμένειν. Τοιοῦτον γὰρ ἔστι καὶ τὸ τοῦ διαβόλου εἰς κατηγορίαν προσφερόμενον τῷ Ἰησοῦ, ὅτι οὐ δωρεὰν σέβεται Ἰησοῦ τὸν Κύριον, ἀλλὰ μισθὸν ἔχει τῆς εὐσεβείας, τὸν πλοῦτον· καὶ τὰ λοιπά. Διὸ καὶ εἰς ἀπόδειξιν τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς ἐγύμνωσεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ὧν εἶχεν, ἵνα διὰ πάντων διαφανῇ τὸ πρὸς Θεὸν εὐχάριστον τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰσελεύσῃ ἕως γενεᾆς πατέρον αὐτοῦ. Οἶμαι

158 λέγειν περὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὅτι τοσοῦτον ἐπιγινώσκει Θεὸν, ὅσον ἡ τῶν πατέρων αὐτοῦ συνήθεια

παραδέδωκε· τῇ δὲ οἰκείᾳ τοῦ φρονεῖν δυνάμει
 οὐδὲν πλεον προσκτᾶται, οὐδὲ προστίθουσιν ἑαυτῷ
 εἰς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν. Τοσοῦτον οὖν,
 φησὶ, παραγίνη σὺ, ὁ Θεὸς, καὶ τοσαύτη ἐστὶν ἐν
 αὐτῷ ἡ περὶ σοῦ ἐννοια, ὅση ἐν τῇ γενεᾷ τῶν πα-
 τέρων αὐτοῦ ὑπῆρχεν. Καὶ ἐνταῦθα τὸ ἄργον πολὺ
 τῆς διανοίας καὶ ὅλον γήινον καὶ φιλόσαρχον τοῦ
 ἐν πλούτῳ καὶ τρυφῇ κυλισμένου παρίστησιν, καὶ
 τοῦ ὑπὲρ τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν καταπιπνιγμένον
 τὸν νοῦν ἔχοντος. Διὰ τοῦτο ἕως αἰῶνος οὐκ ὄψεται B
 φῶς. Οἱ γὰρ τυφλοὶ διδασκάλοις τὴν δογμῖαν ἑαυ-
 τῶν ἐπιτρέψαντες, ἐστέρησαν ἑαυτοὺς τῆς τοῦ φω-
 τὸς ἀπολαύσεως. Ἐχει δὲ καὶ τινα τοιοῦτον νοῦν
 τὸ, Εἰσελεύσῃ ἕως γενεᾶς πατέρων αὐτοῦ. Τουτέ-
 στι, τοὺς ἐν πονηρῷ βίῳ καὶ δόγμασι πατρίαις
 μὲν, ἄλλοτρίως δὲ ἔχουσι πρὸς τὴν εὐσέβειαν,
 καταληφθέντας, οὐκ αὐτοὺς ἐκδικεῖς μόνον, ἀλλὰ
 καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν μοχθηρῶν διδαγμάτων ἐπι-
 ζητεῖς. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ λεγόμενον· Εἰσελεύσῃ
 ἕως γενεᾶς πατέρων αὐτοῦ. Οὐ γὰρ μόνον ὁ πονη-
 ρὰς ἔχων περὶ Θεοῦ ἐννοίας, ὑπαίτιος, ἀλλὰ καὶ ὁ
 τούτων πρὸς τὴν ἀπώλειαν ταύτην καθηγησάμενος C
 τοιοῦτοι δὲ οἱ καὶ τὴν προγόνων κακίαν διαδεξά-
 μενοι, καὶ δυσέκνιπτον ἔχοντες, διὰ τὸ χρονίῳ ἔθει
 βεβαιωθῆναι. Ἐως αἰῶνος οὐκ ὄψεται φῶς. Πέμ-
 πονται γὰρ εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἐκεῖ ἔσται
 ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· καὶ τοῦτο
 κατὰ τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ ὑπομένουσιν,
 ἐπειδὴ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ διὰ τοῦ τὰ φαῦλα πράσ-
 σειν ἐμίσουν τὸ φῶς. Ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν, οὐ

συνῆκε· παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις,
καὶ ὡμοιωθῇ αὐτοῖς Σχετλιαστική ἡ φωνή. Ἄν-
θρωπος, ὁ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἐλαττωθεὶς,
περὶ οὗ καὶ ὁ Σολομών φησι· Μέγα ἄνθρωπος,
II καὶ τίμιον ἀνὴρ ἐλεῆμων· οὗτος διὰ τὸ μὴ αἰσθαν-
θῆναι τοῦ οἰκείου ἀξιώματος, ἀλλ' ὑποκύψαι τοῖς
πάθεσι τῆς σαρκὸς, Παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι
τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιωθῇ αὐτοῖς.

Εἰς τὸν ΝΘ'. ΨΑΛΜΟΝ.

Πρὸς τὸ πρόθυμον ἀφορῶντα τῆς ὑμετέρας ἀκοῆς,
καὶ τὸ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμειος ἀσθενές, ὑπῆλθέ μέ-
τις εἰκὼν παιδίου νεανικωτέρου λοιπὸν, οὕτω μέν-
II τοι ἀπογεγαλακτισμένου, διοχλοῦντος δὲ τὴν μη-
τρῶϊαν θηλὴν ὑπ' ἀρρώστιας κατεψυγμένην· ἥ καὶ
αἰσθάνηται ἡ μήτηρ ξηρὰς ἔχουσα τὰς πηγὰς τοῦ
γάλακτος, ἐλκομένη καὶ σπαρασσομένη παρ' αὐτοῦ
τὸν μαζὸν ἐπιδιδῶσιν· οὐχ ἵνα θρέψῃ τὸ νήπιον,
ἀλλ' ἵνα παύσῃ κλαυθυριζόμενον. Καὶ τοίνυν εἰ
καὶ τὰ ἡμέτερα κατεξηραμμένα τῇ μακρᾷ ταύτῃ
189 καὶ ποικίλῃ τοῦ σώματος ἀρρώστια, ὅμως πρόχει-
A ται ὑμῖν, οὐκ ἀπόλυσιν ἀξιολογον, ἀλλὰ πληρο-
φορίαν τινὰ παρεχόμενα, οἷοτι τῆς ἀγάπης ὑμῶν
τὸ ὑπερβάλλον ἀρκεῖται καὶ μόνη τῇ φωνῇ τὸν ἐφ'
ἡμῖν πόθον καταπραῦναι. Προσειρήσθω τοίνυν ἡ
τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, καὶ διδασκέσθω λέγειν δπερ
ἀρτίως ἐλέγομεν· Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως,
καὶ ματαία σωτηρία ἀνθρώπου. Ὡστε τάχα οὐδὲ τὸ

προφασίζεσθαι ἀβρώστειαν ἡμῖν ἢ τοῦ ψαλμοῦ διάνοια συγχωρεῖ, εἴπερ ἡ θλιψις βοηθείας πρόξενος, ἀλλ' οὐκ ἀσθενείας ἐστὶν ἀφορμή. Τοῖς οὖν ἀπωσμένοις διὰ τὰς ἁμαρτίας, εἴτα διὰ φιλανθρωπίαν B Θεοῦ πάλιν προσδεῖσιν εὐκαιρον λέγειν· Ὁ Θεός, ἀπώσω ἡμᾶς, καὶ καθεῖλες ἡμᾶς· ὠργίσθης, καὶ ὠκτείρησας ἡμᾶς. Μᾶλλον δέ, ἐπειδὴ εἰς ἀκολουθίαν ὁ λόγος τῆς τοῦ ψαλμοῦ διανοίας ἐνέπεσε, δεῦρο μετρίως ἀψώμεθα αὐτοῦ τῆς ἐξηγήσεως.

Ἡ ἱστορία τοῦ προκειμένου ψαλμοῦ, αὐτολεξεῖ μὲν, κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν, οὐδέπω καὶ νῦν εὗρηται που κειμένη τῶν θεοπνεύστων ἱστοριῶν. Τὰ μέντοι ἰσοδυναμοῦντα αὐτῇ τοῖς φιλοπόνως ἐρευνῶσιν ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ τῶν Βασιλειῶν εὗρεθήσεται, ἐν ᾗ γέγραπται· Καὶ ἐπάταξε Δαβὶδ τὸν Ἀδραζάρ υἱὸν Ῥαῦβ, βασιλέα Σωβᾶ, πορευομένου αὐτοῦ ἐπιστῆ- Cσαι τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν Εὐφράτην. Καὶ προκατελάβετο Δαβὶδ τῶν αὐτοῦ χίλια ἄρματα, καὶ ἑπτὰ χιλιάδας ἱππέων, καὶ εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν πεζῶν. Καὶ παρέλυσεν Δαβὶδ πάντα τὰ ἄρματα, καὶ ὑπελείπετο ἐξ αὐτῶν ἑκατὸν ἄρματα. Καὶ μετὰ βραχέα λέγει· Καὶ ἐβασίλευσε Δαβὶδ ἐπὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἦν Δαβὶδ ποιῶν κρίμα καὶ δικαιοσύνην, καὶ Ἰωᾶβ υἱὸς Σαρουίας ἐπὶ τῆς στρατιᾶς. Καὶ μετ' ὀλίγα· Καὶ ἀπέστειλαν οἱ υἱοὶ Ἀμμὼν, καὶ ἐμισθύσαντο τὴν Συρίαν Ῥοῦβ, καὶ τὴν Συρίαν Σωβᾶ εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν· καὶ εἶδεν Ἰωᾶβ, ὅτι ἐγενήθη πρὸς αὐτὸν ἀντιπρόσωπον D τοῦ πολέμου, καὶ ἐπέλεξεν ἐκ πάντων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ παρετάξαντο ἐξεναντίας Συρίας. Καὶ

εἶδον οἱ δοῦλοι Ἀδραζάρ, οἱ ἐπταίσαν ἀπέναντι Ἰσραὴλ, καὶ ἠὺτομόλησαν ἐπὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἐδούλευσαν αὐτοῖς. Ταύτη τῇ περικοπῇ τῆς ἱστορίας εὐρίσκομεν τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ψαλμοῦ συμβαίνουσιν· πλὴν γε οἷον ὅτι ὁ χρόνος ἐστὶ τῆς στηλογραφίας ταύτης, καθ' ὃν λαμπρότατος ἑαυτοῦ καὶ περιφανέστατος ἦν ἐν τοῖς κατὰ πόλεμον ἀνδραγαθήμασιν ὁ Δαβὶδ. Ὡστε ζητήσεως ἄξιον, πῶς ἀπὸ οὐδυνῶν καὶ θρήνων ἄρχεται, δέον περιχαρῇ εἶναι καὶ εὐ-

Ε θυμον ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν. Ἄλλαι γὰρ ἑορταζόντων φωναί, καὶ ἄλλαι σκυθρωπαζόντων. Ἐπινίκια δὲ, ἑορτῆς ὑπόθεσις πανδήμου, οὐ στρατιώταις μόνον, ἀλλὰ καὶ γεωργοῖς, καὶ ἐμπόροις, καὶ χειροτέχναις, καὶ πᾶσι τοῖς μετέχουσι τῶν ἀγαθῶν τῆς εἰρήνης. Ἡ πῶς οὖν, Ὁ Θεὸς, ἀπώσω ἡμᾶς, καὶ καθεῖλες ἡμᾶς; Καὶ μὴν προσελάβετο τοὺς νενηκηκότας. Πῶς δὲ καθεῖλεν οὐς τοσοῦτον ἠϋξήσε, προσθεῖς αὐτοῖς ὄπλα, καὶ ἄρματα, καὶ ἵππους, καὶ ὀπηκόους, καὶ χώραν ὑπόφορον, τὴν Ἀραβίαν πᾶσαν, τὴν Φοινίκην, τὴν Μίσην τῶν ποταμῶν;

Α Ἄξιον ἐπιστῆσαι, μὴ τίνα ἀχαριστίαν ἔχει τὰ ῥήματα. Ὁ γὰρ ἀνελὼν μὲν πρότερον τὸν Ἀδραζάρ βασιλέα Σωβᾶ, λαβὼν δὲ παρ' αὐτοῦ χίλια ἄρματα, καὶ ἑπτὰ χιλιάδας ἱππέων, καὶ εἴκοσι χιλιάδας πεζῶν, πάλιν δὲ τὸν Συρίας βασιλέα ἐπιδοθηθῶντα τῷ ἐπταικῷ δουλωσάμενος, καὶ ὑπόφορον καταστήσας, καὶ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ εἴκοσι καὶ δύο χιλιάδας αὐτοῦ καταφονεύσας, καὶ τρίτην νικῆν τοὺς υἱοὺς Ἀμμὼν νικήσας παραταξαμένους παρὰ τὴν θύραν τῆς πόλεως, διὰ Ἰωάβ τοῦ ἀρχιστρα-

τήγου, δε διελών δίχα τὴν δύναμιν, τοῖς μὲν ἀπὴν-
 τα κατὰ πρόσωπον, τοὺς δὲ κατὰ νότου περιελθὼν Β
 ἐχειρώσατο· πῶς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀνδραγαθήμασι
 στυγνὰ οὕτως καὶ κατηφῇ φθέγγεται, λέγων· Ὁ
 Θεὸς, ἀπώσω ἡμᾶς, καὶ καθείλες ἡμᾶς· ὠργίσθης,
 καὶ ὤκτειρίσας ἡμᾶς; Ἀλλ' ὁ μὲν καιρὸς τῆς στη-
 λογραφίας αὗτος ἦν ὁ τῶν κατορθωμάτων, ἡ δὲ δύ-
 ναμις τῶν γεγραμμένων εἰς τὸ τέλος ἔχει τὴν ἀνα-
 φοράν· τέλος δὲ λέγει τὸ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων
 ἐκδύσεσθαι μέλλον. Διὸ καὶ τοῖς ἀλλοιωθησομένοις
 γεγράφθαι φησὶ τὸν ψαλμόν. Ἔστι δὲ ἀπαξαπλῶς
 περὶ παντὸς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων νοῆσαι, ὡς C
 εἰς πάντας τῆς ἀπὸ τοῦ ψαλμοῦ διαβαινούσης ὠφε-
 λείας. Ἀλλοιούμενοι γὰρ καὶ ἀλλοιωθησόμενοι, οἱ
 μήτε τὴν τοῦ σώματος ἕξιν τὴν αὐτὴν διασώζοντες,
 μήτε ἐπὶ τῆς γνώμης αἰεὶ τῆς αὐτῆς βεβηκότες, ἀλ-
 λά τὸ μὲν σῶμα κατὰ τὰς τῶν ἡλικιῶν μεταβολὰς
 ἀλλοιούμενοι, τὴν δὲ διάνοιαν πρὸς τὰς ποικιλίας
 τῶν συμπτωμάτων μετατιθέμενοι. Ἄλλοι μὲν γάρ
 ἔσμεν παῖδες, καὶ ἄλλοι ἑφηβοί, καὶ ἀνδρωθέντες
 ἔτεροι, καὶ ἀπογηράσαντες πάλιν παντελῶς ἀλ-
 λοιούμεθα. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐν ταῖς φαιδροτέραις
 ἔσμεν καταστάσεσι τῶν πραγμάτων· ἄλλοι δὲ ἐξ D
 ἄλλων γινόμεθα τραχυτέρα συντυχία καιρῶν κε-
 χρημένοι· ἄλλοι νοσοῦντες, καὶ ἄλλοι εὐπαθοῦντες·
 ἄλλοι ἐν γάμοις, καὶ ἄλλοι ἐν πένθεσιν. Ἡ διὰ τὸ
 μὴ εἰρῆσθαι τοῖς ἀλλοιουμένοις, ἀλλὰ, τοῖς ἀλ-
 λωιωθησομένοις, καὶ τὴν φωνὴν ἐνδείξιν ἔχειν προ-
 φητείας, τῷ εἰς τὸ μέλλον ἐκκεκλίσθαι τὸν χρό-
 νον, ἀκολουθότερον ἐννοεῖν τοὺς ἀλλοιωθησομένους

τοὺς μέλλοντας, τὴν πρὸς τὰ μάταια τῶν πατέρων συνήθειαν ἀφέντας, τῇ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ἀκριβεῖα κανονίζειν τὴν πολιτείαν. Οὐ τοίνυν τοῖς

Ε τοτε Ἰουδαίοις ὁ ψαλμὸς γέγραπται, ἀλλ' ἡμῖν τοῖς ἀλλοιωθησομένοις, τοῖς τὴν πολυθείαν εἰς εὐσέβειαν διαμείβουσι, τὴν περὶ τὰ εἰδῶλα πλάνην εἰς τὴν τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς ἐπίγνωσιν· τοῖς ἀντὶ ἡδονῆς παρὰ νόμου σωφροσύνην ἔννομον αἰρουμένοις· ἀντὶ αὐλῶν, καὶ χορῶν, καὶ μέθης, ψαλμὸν, καὶ νηστείαν, καὶ προσευχὴν μεταλαμβάνουσιν. Ἡμῖν οὖν γεγραφθαι τὸν ψαλμὸν εἶπον τις, οὐκ ἂν ἀμάρτοι τῆς ἀληθείας. Διὸ καὶ ἡμέτερά ἐστι τὰ θεία λόγια, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, ὡς θεόπεμπτα δῶρα, καθ' ἕκαστον σύλλογον ὑπαναγινώσκεται, ὅσον τις τροφὴ ψυχῶν χορηγουμένη διὰ τοῦ Πνεύματος. Ἀλλὰ καὶ εἰς στηλογραφίαν γέγραπται ὁ

191 ψαλμὸς· τουτέστι, μὴ πάρεργος ἔστω αὐτοῦ ἡ

Α ἀκρόασις· μηδὲ, ὥσπερ τὰ ἐν τῇ εὐφάρτῳ ὕλη γραφόμενα ταχὺν λαμβάνει τὸν ἀφανισμόν, οὕτως ἐν τῇ σεαυτοῦ διανοίᾳ πρὸς ὀλίγον ἐγχαράξας τῇ μνήμῃ, εἴτα συγχωρήσης αὐτὰ συγχυθῆναι καὶ ἀφανισθῆναι· ἀλλ' ἔχε ἐνεστηλιτευμένα σοῦ τῇ ψυχῇ· τουτέστιν, ἀκίνητα καὶ πάγια εἰς πάντα τὸν χρόνον ἐνιδρυμένα τῇ μνήμῃ. Ἐὰν ὁ παρωθῇται ἡμᾶς ὁ Ἰουδαῖος ὡς ἀλλοτρίους τῶν γεγραμμένων, ἐκ τῶν γεγραμμένων αὐτὸν δυσωπήσωμεν· δηλοῦντες τὸ σύμμικτον τῆς κλήσεως· ὅπως τὰ διεστῶτα συνάγει, τὰ μακρὰν συγκαλεῖ, ἕνα ποιεῖ τοὺς πολλοὺς διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. Ἐμός ἐστι,

Β φησί, Γαλααδ· καὶ ἐμός ἐστι Μανασσῆς. Καὶ τὸν

Ἐφραίμ εἶπε, καὶ τὸν Ἰούδαν προσελάβετο· καὶ
 συνηρίθμησε τὸν Μωάβ. Καὶ τῆς Ἰδουμαίας ἐπι-
 θήσεσθαι ἀπειλεῖ· καὶ πάντων ὁμοῦ τὴν ὑποταγὴν
 εὐαγγελίζεται· Ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν.

Ὁ Θεὸς οὖν ἀπώσω ἡμᾶς. Τοὺς μακρύνοντας ἑαυ-
 τοὺς ἀπὸ σοῦ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἁμαρτη-
 μάτων ἀπώσω. Τὰ συστήματα τῆς πονηρίας
 ἡμῶν καθεῖλες, [εὐεργετῶν ἡμᾶς διὰ τῆς ἀσθε-
 νείας.] Ὁργίσθης, ὅτε ἡμεῖς φύσει τέκνα ὀργῆς,
 ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ Ὁκτεί-
 ρησας ἡμᾶς, ὅτε τὸν Μονογενῆ σου προέθου Ἰλαστή-
 ριον ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἵνα ἐν τῷ αἵματι
 αὐτοῦ τὴν ἀπολύτρωσιν εὕρωμεν. Ἄ οὐκ ἂν ἐγνώ-
 ρισαμεν εὐεργετούμενοι, εἰ μὴ Ἐπότισας ἡμᾶς οἶ-
 νον κατανύξεως. Οἶνον λέγει τὸν λόγον τὸν τὴν πε-
 πωρωμένην καρδίαν εἰς συναίσθησιν ἄγοντα. Ἐδω-
 κας τοῖς φοβουμένοις σε σημείωσιν, τοῦ φυγεῖν ἀπὸ
 προσώπου τοῦ. Μωϋσῆς μὲν τὰς φλιάς τῶν
 Ἰσραηλιτῶν τῷ αἵματι τοῦ προβάτου κατεσημή-
 νατο· σὺ δὲ ἔδωκας ἡμῖν σημείωσιν, αὐτὸ τὸ αἷμα
 τοῦ ἁμώμου ἁμνοῦ τοῦ σφαγιασθέντος ὑπὲρ τῆς
 ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. Καὶ Ἰεζεκιὴλ ἐπὶ τὰ μέτω-
 πα τῶν προσώπων ὀρίδοσθαι λέγει τὸ σημεῖον. Πο-
 ρεύεσθε γὰρ, φησὶν, ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ κόπτετε·
 μὴ φείσησθε· μηδὲ ἐλεήσητε. Πρεσβύτερον, καὶ
 νεανίσκον, καὶ νήπιον καὶ παρθένον, καὶ γυναῖκας
 ἀποκτείνετε εἰς ἐξαλειψιν· ἐπὶ δὲ πάντας, ἐφ' οὓς
 ἔστι τὸ σημεῖον, μὴ ἐγγίστητε. Ὁ Θεὸς ἐλάλησεν
 ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ, ἀγαλλιάσομαι, καὶ διαμεριῶ
 Σίχιμα. Σίχιμα τὸ ἐξαίρετον χωρίον, τῷ Ἰωσήφ

παρὰ τοῦ Ἰακώβ δεδομένον, τύπος τῆς διαθήκης τῆς μόνῃ δοκούσης τῷ Ἰσραὴλ δεδωρῆσθαι. Τὴν τοίνυν ἐξαίρετον διαθήκην καὶ κληρονομίαν τοῦ λαοῦ ταύτην εἰς μερισμὸν ἄξω, καὶ κοινὴν ποιήσω πρὸς τοὺς λοιπούς. Διαμερισθείσης οὖν τῆς διαθήκης εἰς
 Ε πάντας, καὶ τοῦ ἀπ' αὐτῆς ὠφελίμου κοινοῦ πᾶσι τοῖς εὐεργετουμένοις παρὰ Θεοῦ γινομένου, τότε καὶ ἡ κοιλὰς τῶν σκηνῶν διαμετρηθήσεται· τουτέστιν, ἡ οἰκουμένη πᾶσα, οἶονεὶ κλήροις τισὶ, ταῖς καθ' ἕκαστον τόπον παρουκίαις διαιρεθήσεται. Τότε καὶ τὰ διειστώτα συνάψει Ὁ εἰρηνοποιῶν εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· Καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὰ ἀμφοτέρωτα ποιήσει ἓν.

192 Ἐμός ἐστι Γαλαὰδ, καὶ ἐμός ἐστι Μανασσῆς.

^Α Ἐγγονος τοῦ Μανασσῆ ὁ Γαλαὰδ· ἵνα δείξη τὴν τῶν πατριαρχῶν ἀκολουθίαν παρὰ Θεοῦ καθήκουσαν, ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα. Καὶ Ἐφραίμ ἀντιληψίς τῆς κεφαλῆς μου· Ἰούδας βασιλεὺς μου. Τὰ ἀπορραγέιντα μέρη συνάπτει διὰ τῆς ὁμονοίας. Ὁ Μωὰδ τῆς ἐλπίδος λέβης. Ἡ, Λέβης, φησὶ, λουτροῦ, ἄλλος τις τῶν ἐρμηνευσάντων· ἢ, Λέβης ἀμεριμνίας· τουτέστιν, ὁ ἀπόβλητος ἄνθρωπος, ὁ ἀπειλὴν ἔχων μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς Ἐκκλησίαν Κυρίου. Οὐκ εἰσελεύσεται γὰρ Μωαβίτης καὶ Ἀμμανίτης ἕως τρίτης καὶ ἕως δεκάτης γενεᾶς, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. Ὅμως ἐπειδὴ τὸ βάπτισμα ^Β ἄφεσιν ἔχει ἁμαρτημάτων, καὶ ἀμεριμνίας πρόξενον γίνηται τοῖς καταχρέοις, τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπολύτρωσιν καὶ πρὸς Θεὸν οἰκείωσιν ἐν-

δεικνύμενος, Μωάβ, φησί, λέβης ἐστὶ λουτροῦ, ἢ, Λέβης ἀμεριμνίας. Πάντες οὖν ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν τῷ ζυγῷ τοῦ Χριστοῦ ὑποκύψαντες· διὰ τοῦτο ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἐπιβαλεῖ τὸ ἑαυτοῦ ὑπόδημα. Ὑπόδημα δὲ τῆς θεότητος, ἢ σὰρξ ἡ θεοφόρος, δι' ἧς ἐπέβη τοῖς ἀνθρώποις. Ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι μακαρίζων τὸν καιρὸν τῆς τοῦ Κυρίου ἀποδημίας ὁ προφήτης φησί· Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιοχῆς; Τάχα τὴν Ἐκκλησίαν λέγει· πόλιν μὲν, διὰ τὸ σύστημα εἶναι νομίμως οἰκούμενον· περιοχῆς δὲ, διὰ τὴν τῆς πίστεως περιβολήν. Ὅθεν εὐσημότατά τις τῶν ἐρμηνευσάντων ἐκδέδωκεν, Εἰς πόλιν περιπεφραγμένην. Τίς οὖν δώσει μοι τὸ μέγα τοῦτο θέαμα ἰδεῖν. Θεὸν ἀνθρώποις ἐπιδημοῦντα; Τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον παρὰ τοῦ Κυρίου, Ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν αὐτὸν καὶ οὐκ εἶδον.

Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως. Μὴ ἀπὸ ἰσχύος ζητήσωμεν τὴν βοήθειαν· μὴ ἀπὸ εὐπαθείας σαρκός· ἀπὸ μηδενὸς τῶν παρὰ ἀνθρώποις νεομισμένων περιφανῶν ἀξιόσωμεν τυχεῖν τῆς ἀντιλήψεως. Οὐκ ἐν περιβολῇ χρημάτων, οὐκ ἐν δυνάμει δόξης, οὐκ ἐν ὑψώματι δόξης τὸ κρατεῖν περιγίνεται, ἀλλ' ἐκ τῆς καθ' ὑπερβολὴν θλίψεως χαρίζεται Κύριος τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν τὴν βοήθειαν. Τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ Παῦλος, καυχήματα ἑαυτοῦ τὰς θλίψεις ποιοῦμενος. Διὰ τοῦτο ἡδύνατο λέγειν, Ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. Δὸς οὖν ἡμῖν, Κύριε, βοήθειαν ἐκ θλίψεως· ἐπειδὴ ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δακρυ-

Ε μὴν, ἥ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἥ δὲ ἐλπίς οὐ κατα-
 σχύνει. Ὅρᾳς ποῦ ἀνάγει σε ἡ θλίψις; Εἰς τὴν
 ἀκαταίσχυντον ἐλπίδα. Νοσεῖς; Εὐθύμει, ὅτι Ὁν
 ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει. Πτωχεύεις; Εὐφραίνου,
 ὅτι Λαζάρου σε τὰ ἀγαθὰ διαδέχεται. Ἀτιμάζῃ διὰ
 τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ; Μακάριος εἶ, ὅτι σου ἡ
 αἰσχύνῃ εἰς ἀγγέλου δόξαν μεταβληθήσεται. Πεί-
 σωμεν ἑαυτοὺς, ἀδελφοί, ἐν καιρῷ πειρασμοῦ, μὴ
 193 πρὸς ἀνθρωπίνας ἐλπίδας ἀποτρέχειν, μηδὲ ἐκεῖθεν
 Α ἑαυτοῖς τὰς βοηθείας θηρᾶσθαι, ἀλλ' ἐν δάκρυσιν
 καὶ στεναγμοῖς, καὶ φιλοπόνῳ προσευχῇ, καὶ ἀγρυ-
 πνίᾳ εὐτόνῳ τὰς δεήσεις ποιεῖσθαι. Οὗτος γὰρ λαμ-
 βάνει βοήθειαν ἐκ θλίψεως, ὁ τῆς ἀνθρωπίνης βοη-
 θείας ὡς ματαίας καταφρονῶν, καὶ τῇ ἐπὶ τοῦ σώ-
 ζειν δυνάμενον ἡμᾶς ἐλπίδι στηριζόμενος, ἐν Χρι-
 στῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κρά-
 τος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΞΑ΄. ΨΑΛΜΟΝ.

Β Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ Ἰδιθούμ, ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Δύο ψαλμοὺς ἔγνωμεν Ὑπὲρ Ἰδιθούμ ἔχοντας
 τὴν ἐπιγραφὴν· τὸν τε τριακοστὸν ὁγδοον, καὶ τὸν
 ἐν χειρὶ. Καὶ λογιζόμεθα μὲν Δαβίδ εἶναι τὴν
 σύνταξιν τῆς πραγματείας· τῷ μέντοι Ἰδιθούμ δε-
 δόσθαι εἰς ἰσφελίαν αὐτοῦ, ἐπὶ διορθώσει τῶν ἐν
 τῇ ψυχῇ παθημάτων, καὶ εἰς μελωδίαν τὴν ἐπὶ
 τοῦ λαοῦ· δι' ἧς καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάζετο, καὶ οἱ

ἀκούοντες, τῆς ἁρμονίας ἐπηνωρθοῦντο τὰ ἦθη. Ἦν γὰρ καὶ ὁ Ἰδοῦμ ἱεροφάντης, ὡς μαρτυρεῖ ἡμῖν ἡ ἱστορία τῶν Παραλειπομένων, λέγουσα· Καὶ μετ' αὐτῶν Αἰμάν καὶ Ἰδοῦμ, σάλπιγγές τε καὶ κύμβαλα τοῦ ἀναφωνεῖν, καὶ ὄργανα τῶν ᾠδῶν τοῦ Θεοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγα φησί· Καὶ ἔστησε Δαβὶδ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς δυνάμεως εἰς τὰ ἔργα τοὺς υἱοὺς Ἀσάφ, καὶ Αἰμάν, καὶ Ἰδοῦμ, τοὺς ἀποφύεγγομένους ἐν κινύραις, καὶ ἐν νάβλαις, καὶ ἐν τυμπάνοις. Περὶ ὑπομονῆς τοίνυν ἐκάτερος ψαλμὸς τὴν πλείστην ποιεῖται πραγματείαν, δι' ἧς καταστέλλεται μὲν τῆς ψυχῆς τὸ θυμούμενον, ὑπερηφανίας δὲ πάσης ἐξορισθείσης, κατορθοῦται ταπείνωσις. Ἀμύχανον γάρ, τὸν μὴ καταδεξάμενον τὸ πρὸς πάντας ὑποδεῖς καὶ ἔσχατον, δυνηθῆναι ποτε ἢ λοιδορούμενον θυμοῦ κρατῆσαι, ἢ θλιβόμενον διὰ μακροθυμίας περιγενέσθαι τῶν πειρασμῶν. Ὁ γὰρ τὴν ἄκραν ταπείνωσιν κατορθώσας, ἐν μὲν ταῖς λοιδορίαις πλείονα ἑαυτοῦ προκαταγνοὺς τὴν εὐτέλειαν, οὐ κινήθησεται τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῶν ῥημάτων τῆς ἀτιμίας· ἀλλ' ἐὰν μὲν ἀκούσῃ πένης, οἶδεν ἑαυτὸν πτωχὸν ὄντα, καὶ πάντων ἐνδεῆ, καὶ τῆς καθ' ἡμέραν παρὰ τοῦ Κυρίου χορηγίας ἐπιδεόμενον· ἐὰν δὲ ἀκούσῃ δυσγενῆς καὶ ἐξ ἀφανῶν, προειλημμένον ἔχει ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ τὸ ἐκ πηλοῦ γεγενῆσθαι. Διὰ τοῦτο ἐκαὶ μὲν φησιν, Εἶπα, φυλάξω τὰς ὁδοὺς μου, καὶ διηγεῖται τοῦ ἁμαρτωλοῦ τὴν ἐπισύστασιν, καὶ τὴν οἰκείαν μακροθυμίαν. Ἐν τῷ συστήναι γάρ, φησί, τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου, ἐκωφείθην καὶ ἐταπεινώθην, καὶ εἰσί-

γησα ἐξ ἀγαθῶν. Εἴτα προῖόν λέγει· Πλὴν τὰ σύμ-
 παντα ματαιότης, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν· εἴτα, Θη-
 σαυρίζει, καὶ οὐ γινώσκει τίνι συνάξει αὐτά. Ἐν
 δὲ τῷ προκειμένῳ ψαλμῷ ἄρχεται διαπορητικῶς,
 οἶονεὶ τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ διαλεγόμενος, ὡς ἐξ ἀκολου-
 θίας τῶν προειρημένων. Ἵνα γὰρ μὴ τῷ φρονή-
 ματι τῆς σαρκὸς ἡ ψυχὴ ὑποταγῆσαι, πρὸς ὀρ-
 γὰς καὶ λύπας διερεθίζεται, ἵνα τί, φησί, δούλην
 190 **A** ποιῶμαι πονηρῶν παθῶν τὴν ψυχὴν, παρὰ τοῦ
 κτίσαντος αὐτὴν Θεοῦ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ σώματος
 καὶ τῶν ἐν αὐτῷ παθημάτων πεπιστευμένην; Δεῖ
 τοίνυν ἄρχειν μὲν τῶν παθῶν, δουλεύειν δὲ τῷ
 Θεῷ. Ἀμήχανον γὰρ αὐτὴν καὶ ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας
 βασιλεύεσθαι, καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ δεῖ κακίας
 μὲν ἐπικρατεῖν, τῷ Δεσπότη δὲ τῶν ὅλων ὑποτε-
 τάχθαι. Διὰ τοῦτο ἀποτεινόμενος ὁ προφήτης τῷ
 ἐπάγοντι τοὺς πειρασμοὺς, καὶ τὸν πολὺν ὄχλον
 αὐτῷ τῶν κακῶν ἐπεγείροντι, καὶ σπουδὴν ἔχον-
 τι δουλαγωγῆσαι τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, καὶ
 ὑποβρίψαι αὐτὸ τῇ σαρκί, οἷον ἐλέγχων αὐτοῦ μα-
 191 **B** ταίαν οὖσαν τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπίνοιαν, ταῦτά φησι·
 τί με βιάζῃ δουλεύειν οἷς μὴ θέμις; Ἐχῶ Δεσπότην,
 γνωρίζω τὸν ἀληθῶς βασιλέα.

Οὐχὶ τῷ Θεῷ ὑποταγήσεται ἡ ψυχὴ μου; παρ'
 αὐτοῦ γὰρ τὸ σωτήριόν μου. Τὴν αἰτίαν εἶπε τῆς
 περὶ τὴν ὑποταγὴν σπουδῆς· ὅτι τὸ σωτήριον παρὰ
 τοῦ Θεοῦ. Ἴδιον γὰρ δημιουργοῦ τὸ τῶν ἑαυτοῦ
 ποιημάτων τῆς ἀσφαλείας φροντίζειν. Ἡ, Παρ'
 αὐτοῦ τὸ σωτήριον· ἐπειδὴ προφητικῶς προουώ-
 μενος τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι χάριν τῆς ἐνανθρω-

πήσεως τοῦ Κυρίου, ταῦτά φησιν· ὅτι δουλεύειν δεῖ
 τῷ Θεῷ, καὶ ἀγαπᾶν αὐτόν, ὃς τηλικαύτην εὐερ-
 γεσίαν εἰς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων προκατεβάλετο, C
 ὡς μηδὲ τοῦ ἰδίου Υἱοῦ φείσασθαι, ἀλλ' ὑπὲρ πάν-
 των ἡμῶν παραδοῦναι. Σωτήριον γὰρ ἔθος ὀνομά-
 ζειν τῇ Γραφῇ τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ· ὥς που
 καὶ Συμεὼν φησι· Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου,

Δέσποτα, ὅτι εἶδαν οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν
 σου. Ὑποταγησώμεθα οὖν τῷ Θεῷ, διότι παρ' αὐ-
 τοῦ τὸ σωτήριον. Τί δέ ἐστι τὸ σωτήριον, ἐρμη-
 νεύει. Οὐκ ἐνέργειά τις ψιλή, χάριν τινὰ ἡμῖν πα-
 ρεχομένη εἰς ἀπαλλαγὴν ἀσθενείας, καὶ σώματος
 εὐεξίαν. Ἀλλὰ τί ἐστι τὸ σωτήριον; Καὶ γὰρ αὐτὸς
 Θεὸς μου καὶ Σωτὴρ μου, ἀντιλήπτωρ μου· οὐ μὴ
 σαλευθῶ * ἐπὶ πλείον. Θεὸς ἡμῶν ἐστὶν ὁ ἐκ τοῦ D
 Θεοῦ Υἱός. Ὁ αὐτὸς καὶ Σωτὴρ τοῦ γένους τῶν
 ἀνθρώπων, ὁ τὸ ἀσθενὲς ἡμῶν ὑπερείδων, ὁ τὸν
 ἐκ τῶν πειρασμῶν ἐγγινόμενον ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν
 σάλον ἐπανορθούμενος. Οὐ μὴ σαλευθῶ ἐπὶ πλείον.
 Ἀνθρωπίνως ὁμολογεῖ τὸν σάλον. Ἐπὶ πλείον.
 Ἀμήχανον γὰρ ἐν ἀνθρώπου ψυχῇ μὴ γενέσθαι τι-
 νὰ σάλον ἀπὸ τῶν πειρασμῶν. Ἔως μὲν οὖν μι-
 κρὰ ἁμαρτάνομεν καὶ ὀλίγα, ὥσπερ τὰ φυτὰ ὑπὸ
 πραιείας αὐρας περιδονούμενοι, ἡρέμα πως σα-
 λευόμεθα· ἐπειδὴν δὲ πλείω καὶ μεῖζονα ἢ τὰ κα-
 κὰ, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς τῶν ἁμαρτημάτων
 αὐξήσεως καὶ ὁ σάλος ἐπιτείνεσθαι πέφυκε. Καὶ οἱ E
 μὲν ἐπὶ πλείον σαλεύονται· οἱ δὲ μέχρι τοῦ καὶ
 αὐτόρριζοι ἀνατραπέντες καταβληθῆναι, ὅταν λαί-
 λαπος πάσης βιαιότερον τὰ πνευματικὰ τῆς πονη-

ρίας τὰς οἰκονεὶ ρίζας τῆς ψυχῆς, αἷς ἐπεστήρικτο
τῇ πίστει τῇ κατὰ Θεὸν, ἀποβῆξῃ. Ἐγὼ τοίνυν,
φησὶν, ἐσαλεύθην μὲν ὡς ἄνθρωπος· ἐπὶ πλείον δὲ
οὐ μὴ· σαλευθῶ, διὰ τὸ ἀντιστηρίζεσθαι τῇ δεξιᾷ
χειρὶ τοῦ Σωτῆρος.

Ἔως πότε ἐπιτίθεσθε ἐπ' ἄνθρωπον; φονεύετε
195 πάντες ὑμεῖς, ὡς τοίχῳ κεκλιμένῳ καὶ φραγμῶ
A ὡσμένῳ; Πάλιν τοῖς πονηροῖς ὑπηρέταις τοῦ δια-
βόλου μάχεται, τὴν ἀμετρίαν αἰτιώμενος ὁ λόγος
τῆς παρ' αὐτῶν ἐπαγομένης ἐπιβουλῆς. Ὅτι αἱ μὲν
ἄνθρωποι εἰσι ζῶον ἀσθενές· ὑμεῖς δὲ ἐπιτίθεσθε,
οὐκ ἀρχούμενοι τῇ πρώτῃ προσβολῇ· ἀλλὰ καὶ δευ-
τέραν καὶ τρίτην ἐπάγετε, ἕως ἂν οὕτω τὴν ψυχὴν
τοῦ παραπεσόντος ὑμῖν καταστρέψῃτε, ὥστε γε-
νέσθαι παραπλησίαν τοίχῳ κλιθέντι καὶ φραγμῶ
ἀνατραπέντι. Τοίχος δὲ, ἕως μὲν ὅτε τὴν ὀρθὴν
διαφυλάσσει στάσιν, πάγιος μένει· ἐπειδὴν δὲ κλι-
θῇ, ἀνάγκη πᾶσα αὐτὸν διαλυθέντα πεισεῖν. Τὰ μὲν
B γὰρ ἡνωμένα βάρη μετὰ τὴν κλίσιν ὀρθοῦται, τὰ
δὲ ἐκ πλειόνων συγχεύμενα, ἐπειδὴν ἐφ' ἓν τὴν ῥο-
πὴν πάθῃ, οὐκέτι δέχεται τὴν ἐπανόρθωσιν. Ἐν-
δείκνυται τοίνυν ὁ λόγος, ὅτι ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀν-
θρώπου σύνθετος οὔσα, ἐκλίθη μὲν ὑπὸ τῆς ἀμαρ-
τίας, λυθῆναι δὲ πάντως αὐτὴν χρὴ· ὥστε ὑπὸ τοῦ
ἐξ ἀρχῆς οἰκοδομήσαντος αὐτὴν τεχνίτου πάλιν
ἀνασκευασθεῖσαν, τὸ ἀσφαλές καὶ ἀκατάλυτον καὶ
πρὸς δευτέραν πτώσιν ἀνεπιδούλευτον ἀπολαβεῖν.
Θεοῦ γεώργιον, φησί, Θεοῦ οἰκοδομὴ ἐστε. Τὴν
οἰκοδομὴν ταύτην κατέσεισεν ὁ ἐχθρός· τὰ γενόμενα
C ἐν αὐτῇ ῥήγματα ἀνεσκεύασεν ὁ ὀημιουργός. Οὐ-

τως ἀναγκαῖα μὲν ἡ πτώσις διὰ τὴν ἁμαρτίαν, μεγάλη δὲ ἡ ἀνάστασις διὰ τὴν ἀθανασίαν. Πλήν τὴν τιμὴν μου ἐβουλεύσαντο ἀπίσασθαι· ἔδραμον ἐν δίψει, τῷ στόματι αὐτῶν εὐλόγουν, καὶ τῇ καρδίᾳ αὐτῶν κατηρῶντο. Τιμὴ ἀνθρώπου τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ· Τιμῆς γὰρ. φησιν, ἡγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. Ταύτην οὖν τὴν τιμὴν ἐβουλεύσαντο ἄχρηστον ἡμῖν καταστήσαι, τοὺς ἀπαξ ἐλευθερωθέντας πάλιν εἰς δουλείαν ἐνάγοντες, οἱ στρατιῶται τοῦ πονηροῦ. Ἐδραμον ἐν δίψει. Τὸ σύντονον λέγει τῆς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλῆς, ὅτι τρέχουσι καθ' ἡμῶν, διψῶντες ἡμῶν τὴν ἀπώλειαν. D Τῷ στόματι αὐτῶν εὐλόγουν, καὶ τῇ καρδίᾳ αὐτῶν κατηρῶντο. Πολλοὶ εἰσι τὰς πονηρὰς πράξεις ἀποδεχόμενοι, καὶ χαρίζοντα μὲν τὸν εὐτράπελον λέγοντες, τὸν δὲ αἰσχρολόγον, πολιτικὸν τὸν πικρὸν καὶ ὀργίλον, ἀκαταφρόνητον ὀνομάζουσι· τὸν φειδωλὸν καὶ ἀκοινώνητον, ὡς οἰκονομικὸν ἐπαινοῦσι· τὸν δῆσικον, ὡς ἐλευθέριον· τὸν πόρνον καὶ ἀσελγῆ, ἀπολαυστικὸν τινα καὶ ἀνειμένον· καὶ ἀπαξ ἀπλῶς πᾶσαν κακίαν ἐκ τῆς παρακειμένης ἀρετῆς ὑποκορίζονται. Οἱ τοιοῦτοι τῷ στόματι μὲν εὐλογοῦσι, τῇ δὲ καρδίᾳ καταρῶνται. Ἐν γὰρ τῇ τῶν ῥημάτων E εὐφημίᾳ πᾶσαν κατάραν ἐπάγουσιν αὐτῶν τῇ ζωῇ, ὑποδίκους αὐτοὺς τῇ αἰωνίᾳ κατακρίσει δι' ὧν ἀποδέχονται καθιστῶντες. Πάλιν τῇ ψυχῇ διαλέγεται, τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐπιταίνων. Πλήν τῷ Θεῷ, φησὶν, ὑποτάγῃθι, ἡ ψυχὴ μου, ὅτι παρ' αὐτοῦ ἡ ὑπομονή μου. Ἐνδε- 190
κνυται τὸ μέγεθος τῶν πειρασμῶν, καὶ τὸ τοῦ ἀπο- A

στολίου λέγει· ὅτι οὐκ ἔάσει ἡμεῖς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα ὑπενεγκεῖν. Παρ' αὐτοῦ γάρ ἡ ὑπομονή μου.

Ἐπὶ τῷ Θεῷ τὸ σωτήριόν μου, καὶ ἡ δόξα μου· ὁ Θεὸς τῆς βοηθείας μου, καὶ ἡ ἐλπίς μου ἐπὶ τῷ Θεῷ. Μακάριος ὁ μηδενὶ τῶν κατὰ τὸν βίον ὑψηλῶν ἐπαγαλλόμενος, ἀλλὰ Θεὸν ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δόξαν· ὁ καύχημα ἔχων ἑαυτοῦ τὸν Χριστόν· ὁ δυνάμενος λέγειν κατὰ τὸν ἀπόστολον, Ἔμοι δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ. Νῦν δὲ πολλοὶ μὲν ἐνδοξάζονται σώματι, οἱ περὶ τοὺς γυμνικοὺς ἐσχολακότες ἀγῶνας· ἢ ὅλους οἱ ἐπὶ τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας σφριγῶντες· πολλοὶ δὲ τῇ κατὰ τοὺς πολέμους ἀνδρίᾳ, οἱ καὶ τὸ φονεύειν τοὺς ὁμοφύλους ἀρετὴν τιθέμενοι. Ἡ γὰρ ἐν τοῖς πολέμοις ἀριστεία, καὶ τὰ τρόπαια ὑπὸ στρατηγοῦ καὶ πόλεων ἐγειρόμενα, κατὰ τὴν τοῦ φονεύειν περιουσίαν γίνεται. Ἄλλοι δοξάζονται, τείχη πόλεσι περιβάλλοντες· καὶ ἄλλοι ἐν ὑδραγωγῶν κατασκευαῖς, καὶ γυμνασίων μεγάλων οἰκοδομήμασιν. Ὁ δεῖνα δὲ τὸν πλοῦτον ἑαυτοῦ θηριομάχοις προσαναλίσκων, καὶ ταῖς ματαίαις τῶν δῆμων φωναῖς ἐπαγαλλόμενος, φυσᾶται τοῖς ἐπαίνοις, καὶ μέγα φρονεῖ, τὴν δόξαν ἔχων ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτοῦ· ὅς γε καὶ ἐγγραφὸν ἐν τοῖς περιφανέσι τῆς πώλειος τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν ἐπὶ τῶν πινάκων δείκνυσιν. Ἄλλος ἐπὶ πλεῦν δοξάζεται· καὶ ἄλλος, ὅτι ῥήτωρ ἐστὶν δεινός τις καὶ ἄμαχος· ἢ τῆς κατὰ τὸν κόσμον σοφίας ἐμπειρος. Ἐν πάντων ἑλεῖν τὴν δόξαν προσῆκε· μακαρίζειν δὲ, τοὺς τὸν Θεὸν ἑαυτῶν δόξαν ποιουμέ-

νους. Εἰ γὰρ ὁ δαίνα μέγα φρονεῖ ὅτι δούλος ἐστὶ
 βασιλέως, τιμώμενος παρ' αὐτοῦ τὰ μεγάλα· πόσον
 σοὶ προσῆκεν ἐπὶ σαυτῷ μεγαλύνεσθαι, ὅτι δούλος
 εἶ τοῦ μεγάλου βασιλέως, προσκληθεὶς παρ' αὐτοῦ
 εἰς τὴν ἄκραν οἰκείωσιν, λαβὼν τὸ Πνεῦμα τῆς ἐπαγ-
 γελίας, ὥστε σφραγισθεὶς ἐν αὐτῷ υἱὸς ἀποδειχθῆναι
 Θεοῦ; Ἐν ἑαυτῷ δὲ γνοὺς τὸ ὄφελος τῆς γνησίας
 ἐπὶ Θεὸν ἐλπίδος, ἐπὶ τὸν ἴσον ἑαυτοῦ ζῆλον παρα-
 καλεῖ τὸν λαόν, λέγων· Ἐλπίσατε ἐπ' αὐτόν, πᾶσα
 συναγωγὴ λαῶν, ἐκχέετε ἐνώπιον αὐτοῦ τὰς καρ-
 δίας ὑμῶν. Ἀμήχανόν ἐστι χωρητικούς ἡμᾶς γενέ-
 σθαι τῆς θείας χάριτος, μὴ τὰ ἀπὸ κακίας πάθη πρυ-
 κατασχόντα τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐξελάσαντας. Εἶδον
 ἱατροὺς ἐγὼ μὴ πρότερον διδόντας τὰ σωτήρια φάρ-
 μακα, πρὶν ἐμέτοις ἀποκενῶσαι τὴν νοσοποιὸν ὕλην,
 ἣν ἐκ πονηρᾶς διαίτης ἑαυτοῖς οἱ ἀκόλαστοι ἐναπί-
 θεντο. Ἀλλὰ καὶ ἀγγεῖον προκατελημμένον ὑπό-
 τινος δυσώδους ὑγροῦ, μὴ ἐκπλυθὲν, οὐ μὴ δέξεται
 τοῦ μύρου τὴν ἐπιβρόσῃν. Δεῖ τοίνυν ἐκχυθῆναι τὰ
 προϋπάρχοντα, ἵνα δυνηθῇ χωρηθῆναι τὰ ἐπαγό-
 μενα. Πλὴν μάταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. Εἶδε
 μὴ πάντας ἀκολουθοῦντας αὐτοῦ τῷ παραγγέλματι,
 μηδὲ καταδεχομένους ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἀλλ'
 ἔχοντας τὴν ἐλπίδα ἐπὶ τὰ μάταια τοῦ βίου. Διὰ
 τοῦτό φησι, Πλὴν μάταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων,
 ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τί μάταιοι;
 Ἐπειδὴ ψευδεῖς. Ποῦ μάλιστα αὐτῶν τὸ ψεῦδος
 ἐλέγχεται; Ἐν ζυγοῖς, φησὶ, τοῦ ἀδικῆσαι. Ποίοις
 φησὶ ζυγοῖς; Μὴ γὰρ πάντες ἀνθρώποι ζυγοστατοῦ-
 σι; μὴ πάντες ἐριοπῶλαι, ἢ κρεωπῶλαι, ἢ χρυσὸν

ἢ ἄργυρον διατίθενται, ἢ ὅλως περὶ ταύτας τὰς ἕλας τὴν σπουδὴν ἔχουσιν, ἅς ζυγοῖς καὶ σταθμοῖς πεφύκασιν οἱ ἔμποροι διαμείβειν, Ἄλλὰ πολὺ μὲν τῶν βαναύσων γένος, ζυγῶν οὐδὲν εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν προσδεόμενον· παλλοὶ δὲ οἱ ναυτιλλόμενοι· παλλοὶ δὲ οἱ περὶ τὰ δικαστήρια καὶ τὸ ἄρχεῖν στρεφόμενοι, παρ' οἷς μὲν τὸ ψευδὸς ἐστίν, ὃ δὲ διὰ τῶν ζυγῶν δόλος οὐκ ἐπιτηδεύεται. Τί οὖν ἐστὶν ὃ λέγει; Ὅτι ἐκάστου ἡμῶν ἐν τῷ χρυπτῷ ζυγός τις ἐστὶ

- Β παρὰ τοῦ κτείσαντος ἡμᾶς ἐγκατασκευασθεῖς, ἐφ' οὗ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων δυνατόν ἐστι διακρίνεσθαι. Ἔβηκα πρὸ προσώπου σου τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν· δύο φύσεις ἀντικειμέναις ἀλλήλαις· ἀντιστάθμησον αὐτάς, ἐπὶ τοῦ οἰκέλου σεαυτοῦ κριτηρίου· ζυγοστάτησον ἀκριβῶς, τί σοι λυσιτελέστερον, τὴν πρόσκαιρον ἐλέσθαι ἡδονὴν, καὶ δι' αὐτῆς τὸν αἰώνιον λαβεῖν θάνατον, ἢ τὴν ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ἀρετῆς ἐλόμενον κακοπάθειαν, ταύτῃ προξένῳ χρήσασθαι τῆς αἰωνίου τρυφῆς. Ψευδεῖς οὖν οἱ ἄνθρωποι, διεφθαρμένα ἔχοντες τῆς ψυχῆς τὰ κριτήρια, οὐς καὶ ταλανίζει ὃ
- Γ προφήτης λέγων· Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος· οἱ λέγοντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν. Ἐμοί, φησί, τὰ παρόντα· τίς δὲ οἶδα τὰ μέλλοντα, Κακῶς ζυγοστατεῖς, πονηρὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνθαιρούμενος· τὰ μάταια τῶν ἀληθινῶν προτιμῶν· τὰ πρόσκαιρα τῶν αἰωνίων πρατάσων· τὴν παρερχομένην ἡδονὴν ἀντὶ τῆς ἀπαύστου εὐφροσύνης καὶ διηνεκοῦς ἐκλεγόμενος. Ψευδεῖς οὖν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικη-

σαι. Ἀδικοῦσι δὲ προηγουμένως μὲν ἑαυτοὺς, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς πλησιάζοντας, οἱ καὶ ἑαυτοῖς πονηροὶ σύμβουλοι ἐπὶ τῶν πράξεων γινόμενοι, καὶ ἑτέροις μοχθηρὸν ὄντες ὑπόδειγμα. Οὐκ ἔστι σοι εἰπεῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, οὐκ ἤδειν τὸ ἀγαθόν. Προφέρεται σοι τὰ ἰδιά σου ζυγὰ ἱκανὴν παρεχόμενα διάκρισιν ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ. Τὰ μὲν γὰρ τοῦ σώματος βάρη ταῖς ἐπὶ τῆς τρυτάνης ῥοπαῖς δοκιμάζομεν, τὰ δὲ τοῦ βίου ἐκλεκτὰ τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς ψυχῆς διακρίνομεν· ὁ καὶ ζυγὸν ὠνόμασεν, διὰ τὸ ἴσῃν δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ῥοπὴν ἐφ' ἑκάτερα.

Μὴ ἐλπίζετε ἐπ' ἀδικίαν, καὶ ἐπὶ ἄρπαγμα μὴ ἐπιποθεῖτε. Ἄνω εἶπεν· Ἐλπίσατε ἐπ' αὐτόν, πᾶσα συναγωγὴ λαῶν. Εἶδε τὸ ὀκνηρὸν τῆς ὑπακοῆς, καὶ ἀπεφώνηκε, ὅτι Πλὴν μάταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων· Πάλιν ἀπαγορεύει μὴ ἐλπίζειν ἐπ' ἀδικίαν. Ὁ τὸν ἐξ ἀδικίας ἠθροισμένον πλοῦτον ἱκανὴν ἑαυτῷ πρὸς τὸ ἰσχύειν καὶ κρατεῖν ἀφορμὴν εἶναι κρίνων, ὁμοίος ἐστὶν ἀβρώστῳ ἐν τῇ περιουσίᾳ τῆς νόσου τὴν εὐεξίαν τιθεμένῳ. Μὴ ἐλπίζετε ἐπ' ἀδικίαν. Αὕτη σοι ἐμποδίζει πρὸς πᾶσαν ἐνέργειαν. Καὶ ἐπὶ ἄρπαγμα μὴ ἐπιποθεῖτε. Μὴ εἶναι τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμητὰς παραινεῖ. Πλοῦτος ἐὰν ῥέῃ, μὴ προστίθεσθαι καρδίᾳ. Ἐὰν ἴδῃς τινὰ τῶν ὑπερπλουτούντων, μὴ μακαρίσῃς αὐτοῦ τὴν ζωὴν. Ἐὰν σοι πολλαχόθεν καὶ ἐξ ἀφθόνων πηγῶν περιβρέῃ τὰ χρήματα, μὴ προσδέξῃ αὐτῶν τὴν περιουσίαν. Πλοῦτος ἐὰν ῥέῃ, θαύμασον τὴν φωνήν. Πρὺς τὴν φύσιν τοῦ πλούτου· χειμάρρου ὀξύτερον τοὺς ἔχοντας παρατρέχει, ἄλλοτε ἄλλον πέφυκε παραμείδεσθαι. Ὡς περ

- ποταμὸς ἀφ' ὑψηλοῦ φερόμενος ἐγγίζει μὲν τοῖς παρεστῶσι τῇ ὄχθῃ, ὁμοῦ δὲ ἤψατο καὶ εὐθὺς ἀνεχώρησεν· οὕτω καὶ ἡ τοῦ πλούτου εὐκολία δευτάτην ἔχει καὶ ὀλισθηρὰν τὴν παρουσίαν, ἀλλοὺς ἐξ ἄλλων παραμείδεσθαι πεφυκυῖα. Σήμερον τοῦδε ὁ ἀγρὸς, καὶ αὖριον ἐτέρου, καὶ μετ'
- B** ὀλίγον ἄλλου. Ἀπόβλεψον πρὸς τὰς ἐν τῇ πόλει οἰκίας, πόσα ἤδη, ἀφ' οὗ γεγόνασιν, ὀνόματα μετελήφασιν, ἄλλοτε ἀπ' ἄλλου τῶν κεκτημένων ὀνομαζόμεναι. Καὶ χρυσὸς δαί τὰς τοῦ ἔχοντος χεῖρας διαβρέων, ἐφ' ἕτερον μεταβαίνει, καὶ ἀπ' ἐκείνου πρὸς ἄλλον. Μᾶλλον δύνασαι ἔδωρ τῇ χειρὶ περιλαβὼν κατασχεῖν, ἢ πλοῦτον σεαυτῷ διαρκῶς συντηρῆσαι. Καλῶς οὖν εἴρηται τὸ, Πλοῦτος ἐὰν βέη, μὴ προστίθεσθε καρδίᾳ. Μὴ τῇ ψυχῇ σου προσπάθῃς, ἀλλὰ τὸ ἀπ' αὐτοῦ χρήσιμον καταδέχου, μὴ
- C** ὥς ἐν τι τῶν ἀγαθῶν ὑπεραγαπῶν καὶ θαυμάζων, ἀλλ' ὥς ὀργανικὴν αὐτοῦ τὴν ὑπηρεσίαν αἰρούμενος. Εἴτα ἐπάγει πᾶσι τοῖς εἰρημένοις ἀπόφασιν, οὐκ ἐτι ἰδίων βημάτων, ἀλλ' ἦν παρ' αὐτοῦ ἤκουσε τοῦ Θεοῦ. Ἄπαξ γάρ, φησὶν, ἐλάλησεν ὁ Θεὸς, δύο ταῦτα ἤκουσα. Καὶ μηδένα ταρασσέτω ὡς παράδοξον τὸ εἰρημένον, πῶς ὁ μὲν Θεὸς ἄπαξ ἐλάλησεν, ὁ δὲ προφήτης δύο ἤκουσε. Δυνατὸν γάρ ἄπαξ μὲν τινα λαλῆσαι, ἐν δὲ τῷ ἄπαξ πολλὰ εἶναι τὰ λαληθέντα. Ἄνθρωπος γάρ τις, συντυχὼν τινι ἄπαξ, περὶ πολλῶν διελέχθη· καὶ δύναται ὁ ἀκούσας αὐτοῦ
- D** τῶν βημάτων εἰπεῖν, ὅτι ἄπαξ μὲν μοι ἐφθέγγατο, περὶ πολλῶν δὲ ἐλάλησε. Τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον νῦν· ἡ μὲν Θεοῦ ἐπιφάνεια ἄπαξ μοι γέγονε, δύο δὲ

πράγματά ἐστιν ἃ ἐλάλησεν. Οὐκ εἶπεν, ἐν ἐλάλη-
 σεν ὁ Θεὸς, δύο δὲ ταῦτα ἤκουσα· οὕτω γὰρ ἂν
 ἴδοξέ τινα ἔχειν ὁ λόγος πρὸς ἑαυτὸν ἐναντίωσιν.
 Τίνα οὖν ἦν τὰ δύο ἃ ἤκουσεν; Ὅτι τὸ κράτος
 τοῦ Θεοῦ, καὶ σοῦ, Κύριε, τὸ ἰλεος. Ὅτι δυ-
 νατὸς, φησὶν, ὁ Θεὸς ἐν τῇ κρίσει, καὶ ὁ
 αὐτὸς ἐλεήμων. Μήτε οὖν ἐλπίζετε ἐπ' ἀδι-
 κίαν· μήτε πλούτῳ προστίθεσθε· μήτε αἰρεῖσθε
 ματαιότητα· μήτε τὸ τῆς ψυχῆς κριτήριον διεφθα-
 ρμένον περιφέρετε. Ὁ Εἰδότες ὅτι κραταῖος ἡμῶν ὁ Ε
 Δεσπότης, φοβήθητε αὐτοῦ τὸ ἰσχυρὸν, καὶ μὴ ἀπο-
 γῶντα αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας. Πρὸς μὲν οὖν τὸ
 μὴ ἀδικεῖν, ἀγαθὸς ὁ φόβος· πρὸς δὲ τὸν ἀπαξ εἰς
 ἁμαρτίαν ὀλισθήσαντα μὴ ἑαυτὸν προέσθαι διὰ τῆς
 ἀνελπιστίας, ἀγαθὴ ἡ ἐλπίς τοῦ ἰλέους. Τὸ γὰρ
 κράτος τοῦ Θεοῦ, καὶ παρ' αὐτοῦ τὸ ἰλεος. Ὅτι
 σὺ ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ὁ γὰρ
 μέτρω μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. Ἐθλίψας
 τὸν ἀδελφόν; Ἐκδέχου τὸ ἴσον. Ἡρπασας τὰ τῶν
 ὑποδεεστέρων· κατεκονδύλισας πένητας· κατήσχυ-
 νας ἐν λοιδορίαις· ἐσυκοφάντησας· κατεψεύσω· ἄλ-
 λοτρίους ἐπεβούλευσας γάμοις· ἐκυύρηκας· ὄρια
 πατέρων μετέθηκας· κτήμασιν ὄρφανῶν ἐπῆλθες·
 χήρας ἐξέθλιψας· τὴν παροῦσαν ἡδονὴν τῶν ἐν 199
 ἐπαγγελίαις ἀγαθῶν προετίμησας; Ἐκδέχου τούτων Λ
 τὴν ἀντιμέτρησιν. Οἷα γὰρ σπεῖρει ἕκαστος, τοιαῦτα
 καὶ θερίσει. Καὶ μέντοι καὶ εἰ τι τῶν ἀγαθῶν πέ-
 πρακταί σοι, χάκείνων ἐκδέχου πολλαπλασίους τὰς
 ἀντιδόσεις. Ὅτι σὺ ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατὰ τὰ
 ἔργα αὐτοῦ. Ταύτης μεμνημένος παρὰ πάντα σου

τὸν βίον τῆς ἀποφάσεως, δυνήσῃ τὰ πολλὰ τῶν ἁμαρτημάτων διαφυγεῖν, ἐν Ἀριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

B

Εἰς τὸν ΡΙΔ'. ΨΑΛΜΟΝ.

Πάλαι προκαταλαβόντες τὸν ἱερὸν τοῦτον τῶν μαρτύρων σκῶν, ἐκ μέσης νυκτὸς τὸν Θεὸν τῶν μαρτύρων διὰ τῶν ὕμνων ἐξιλεούμενοι, διεκαρτερήσατε μέχρι τῆς μεσημβρίας ταύτης, τὴν ἡμετέραν ἀφίξιν ἀναμένοντες. Ὑμῖν μὲν οὖν καὶ ὕπνου καὶ ἀναπαύσεως τὴν εἰς τοὺς μάρτυρας τιμὴν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ λατρείαν προτιμῶσιν, ἔτοιμος ὁ μισθός. Εἰ δὲ δεῖ καὶ ἡμᾶς ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἀπολογήσασθαι, τῆς διατριβῆς ἔνεκεν καὶ τῆς

C ἐπὶ πλείστον ἀπολείψεως ὑμῶν, ἐροῦμεν τὴν αἰτίαν, ὅτι ἄλλην ὁμότιμον ταύτῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν οἰκονομοῦντες, οὐκ ὀλίγῳ πρὸς ὑμᾶς διειργομένην τῷ διαστήματι, τὸν χρόνον τοῦτον τῆς ἡμέρας καταναλώσαμεν. Ἐπεὶ οὖν ἔδωκεν ὁ Κύριος καὶ τοῖς πληρώσαι τὴν λειτουργίαν, καὶ μὴ διαμαρτεῖν τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, ἀπόδοτε μεθ' ἡμῶν τὴν εὐχαριστίαν τῷ εὐεργέτῃ, τῷ τὴν ὀρωμένην ταύτην τοῦ σώματος ἡμῶν ἀσθένειαν τῇ ἀοράτῳ αὐτοῦ δυνάμει χειραγωγοῦντι. Ὡς ἂν δὲ μὴ ἐπὶ

D πλείον παρακατέχοντες ὑμᾶς ἀνιῶμεν, βραχέα ἐξ οὗ καταλάβομεν φδομένου ὑμῖν ψαλμοῦ διαλεχθέντες,

καὶ τῷ λόγῳ τῆς παρακλήσεως κατὰ τὴν προσοῦ-
 σαν ἡμῖν δύναμιν τὰς ψυχὰς ὑμῶν θρέψαντες, ἐπὶ
 τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ἑκαστον διαφήσομεν.
 Τί τοίνυν ἦν τὸ ἀδόμενον; Ἠγάπησα, φησὶν, ὅτι
 εἰσακούσεται Κύριος τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου.
 Οὐ παντός ἐστιν εἰπεῖν τὸ, Ἠγάπησα, ἀλλὰ τοῦ
 ὁ τελειουμένου ἤδη καὶ ὑπερβαίνοντος τὸν τῆς δου-
 λείας φόβον, καὶ ἐν τῷ πνεύματι γενομένου τῆς υἱο-
 θεσίας. Οὐ πρόκειται μὲν οὖν τῷ, Ἠγάπησα, τὸ,
 τινὰ προσυπακούεται δὲ παρ' ἡμῶν, ὅτι τὸν Θεὸν
 τῶν ὄλων. Τὸ γὰρ κυρίως ἀγαπητὸν, ὁ Θεός· ἐπει- E
 δὴ περ ἀγαπητὸν ὀρίζονται εἶναι, οὗ πάντα ἐφίεται.
 Ἄγαθόν δὲ ὁ Θεός, καὶ πρῶτον καὶ τελειότατον
 τῶν ἀγαθῶν. Αὐτόν τε οὖν ἠγάπησα τὸν Θεόν, τῶν
 ὀρεκτῶν ὄντα τὸ ἔσχατον, καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ πα-
 θήματα μετὰ χαρᾶς ὑπεδεξάμην. Τίνα δὲ ἐστὶ ταῦ-
 τα, μικρὸν ὕστερον διαξέρχεται, τὰς ὁδῖνας τοῦ
 θανάτου, τοὺς κινδύνους τοῦ ἔθους, τὴν θλίψιν, τὴν
 ὀδύνην, ἅπερ πάντα αὐτῷ ἀγαπητὰ διὰ τὴν πρὸς
 Θεὸν ἀγάπην, καὶ τὴν ἐλπίδα, τὴν ἀποκειμένην
 τοῖς τὰ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας πάθη καταδεχομέ-
 νοις, ἐφαίνοτο. Οὐ γὰρ παρὰ προαίρεσιν, οὐδὲ βί-
 αίως καὶ κατηναγχασμένως ὑπέμεινα, φησὶ, τοὺς 200
 ἀγῶνας, ἀλλὰ στοργῇ τινι καὶ διαθέσει ὑπεδε- A
 ξάμην τὰ ἐπίπονα· ὥστε ἔχειν με λέγειν, Ὅτι ἐνε-
 κά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν. Καὶ ἔοικε
 ταῦτα ἰσοδυναμεῖν τοῖς τοῦ ἀποστόλου, καὶ ἀπὸ τῆς
 αὐτῆς αὐτῷ διαθέσεως λέγεσθαι τὸ, Τίς ἡμᾶς χω-
 ρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις; ἢ στε-
 νοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίν-

δυνος; ἢ μάχαιρα; Ἐγείπησα οὖν ταῦτα πάντα, εἰδὼς, ὅτι ὑπὸ θεατῇ καὶ ἀθλοθέτῃ τῷ Δεσπότῃ τῶν ὄλων, τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας διαφέρω κινδύνους. Ὅτι εἰσακούσεται Κύριος τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου. Οὕτω γὰρ καὶ ἕκαστος ἡμῶν δύναται
 B τὸ ἐν ταῖς ἐντολαῖς ἐπίπονον διανύειν, ὅταν οἴονεῖ θεατῇ τῷ Θεῷ τῶν ὄλων ἐπιδεικνύμενος ἢ τὴν ἑαυτοῦ πολιτείαν.

Ὅτι ἐκλινε τὸ οὖς αὐτοῦ ἐμοί. Ἐκλινεν, εἶπεν, οὐχ ἵνα σωματικὴν τινα ἔννοιαν λάβῃς περὶ Θεοῦ ὧτα ἔχοντος, καὶ ταῦτα πρὸς τὸ ἡρεμαῖον τῆς φωνῆς ἐπικλίνοντος, ὅπερ ἡμεῖς ποιούμεν πρὸς τοὺς μικρὸν φθειγγομένους προσεγγίζοντες ἡμῶν τὴν ἀκοήν, ἵνα ἐκ τοῦ σύνεργος τῇ αἰσθήσει παραδειξώμεθα τὸ λαλούμενον, ἀλλ' Ἐκλινεν, εἶπεν, ἵνα
 C τὸ ἑαυτοῦ ἀσθενὲς ἐπιδειξῇται. Ὅτι χαμαὶ κειμένη μοι συγκατέβη διὰ φιλανθρωπίαν· οἴονεῖ, ἀρρώστου τινὸς ἐκ πολλῆς ἀσθενείας οὐδὲ φθέγγεσθαι τρανῶς δυναμένου, φιλάνθρωπος ἰατρὸς προσπαγῶν ἑαυτοῦ τὴν ἀκοήν ἐκ τοῦ σύνεργος μανθάνει τὰ ἀναγκαῖα τῷ κάμνοντι. Ἐκκλινεν οὖν τὸ οὖς αὐτοῦ ἐμοί. Ἡ γὰρ θεία ἀκοή οὐ φωνῆς δεῖται πρὸς αἰσθησιν· οἶδε γὰρ καὶ ἐν τῷ κινήματι τῆς καρδίας γνωρίσαι τὰ ἐπιζητούμενα. Ἡ οὐκ ἀκούεις ὅτι Μωϋσῆς μηδὲν φθειγγόμενος, ἀλλὰ τοῖς ἀλαλήτοις ἑαυτοῦ στεναγμοῖς ἐντυγχάνων τῷ Κυρίῳ, ἤκουετο παρὰ τοῦ Κυρίου λέγοντος· Τί βοᾷς πρὸς με;
 D Οἶδεν ὁ Θεὸς καὶ αἵματος ἀκοῦσαι δικαίου, ὃ γλῶσσαι οὐ πρόσεστιν, οὐδὲ φωνὴ τὸν ἀέρα περῶσα. Ἐργῶν δὲ δικαίων παρουσία μεγαλοφωνία ἐστὶ πα-

ρὰ Θεῷ. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις μου ἐπικαλέσομαι.
 Ἡμεῖς μὲν ἐν μιᾷ προσευζάμενοι ἡμέρα, ἡ ἐν μιᾷ
 ὥρᾳ βραχύ τι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἐπιστυγνά-
 σαντες, ἀμεριμνῶμεν ὡς ἤδη τι ποιήσαντες ἐφά-
 μιλλον τῇ κακίᾳ ἡμῶν. Ὁ μέντοι ἅγιος παντὶ τῷ
 χρόνῳ τῆς ζωῆς ἑαυτοῦ παραμετρομένην ἐπιδεί-
 κνυσθαι λέγει τὴν ἐξομολόγησιν. Ἐν ταῖς ἡμέραις
 γάρ μου, φησὶ, πάσαις ἐπικαλέσομαι. Εἴτα ἵνα μὴ ε
 οἰηθῆς ὅτι ἐνευημερῶν τῷ βίῳ τούτῳ, καὶ πάντων
 αὐτῷ τῶν πραγμάτων κατὰ ῥοὴν προιόντων, ἐπε-
 καλεῖτο τὸν Θεόν, διηγεῖται τὸ μέγεθος τῶν περι-
 στάσεων, ἐν αἷς ὧν οὐκ ἐπελάθετο τοῦ ὀνόματος
 τοῦ Θεοῦ. Περιέσχον γάρ με, φησὶν, ὠδίνες θανά-
 του, κίνδυνοι ἄδου εὐροσάν με. Κυρίως μὲν αἱ ὠδί-
 νες ἐπὶ τῶν κατὰ τὰς κυήσεις ὀδυνῶν εἰσι τετα-
 γμένα, ὅταν πρὸς ὄγκον ἡ γαστήρ διεγειρομένη,
 ὠθῇ τὸ ἔμβρυον πρὸς τὸ ἔξω· εἴτα θλιβόμενα
 τὰ γεννητικὰ μέρη, καὶ περιτεινόμενα τῷ κυήματι
 σπασμοῖς καὶ συνολκαῖς τῶν ἰνῶν, ὀξυτάτας ²⁰¹
 ἀλγηδόνας καὶ δριμείας ὀδύνας ἐμποιεῖ ταῖς τι- ^Α
 κτούσαις. Μετήνεγκε δὲ τὰς ὠδίνας καὶ ἐπὶ τοῦ θα-
 νάτου, τὰς περισταμένας τὸ ζῶον ἐν τῷ μερισμῷ
 τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Οὐδὲν οὖν φησι μέ-
 τριον πεπονθέναι, ἀλλὰ μέχρι καὶ αὐτῶν παπειρᾶ-
 σθαι τῶν ὠδίνων τοῦ θανάτου, καὶ εἰς κίνδυνον τῆς
 καταβάσεως τοῦ ἄδου ἀφίχθαι. Ἄρ' οὖν καὶ μόνα
 ταῦτα πέπονθεν ἐφ' οἷς σεμνύνεται, ἢ ταῦτα μὲν
 πολλάκις καὶ ἀκούσια; Οὐδὲν δὲ τῶν ἠναγκασμέ-
 νων ἐπαινετόν. Ἀλλὰ βλέπε τὸ μεγαλοφυές τοῦ
 ἀθλητοῦ. Ἐπειδὴ γὰρ Περιέσχόν με ὠδίνες θανά-

- σου, καὶ κίνδυνοι ἔδου εὐροσάν με, τοσοῦτον ἀπέ-
 B σχον τοῖς πειρασμοῖς τούτοις ὑποπесеῖν, ὅτι καὶ πολ-
 λῶ τούτων πλείοσι κατὰ τὸ ἑκούσιον πειρασμοῖς
 ἑμαυτὸν προεθέμην. Θλίψιν καὶ ὀδύνην ὥσπερ
 ἐκὼν ἑμαυτῷ ἐπεξεῦρον, οὐκ ἀκουσίως ὑπ' αὐτῶν
 κατελήφθην. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς κατόπιν Κινῶνοι
 ἔδου εὐροσάν με· ἐνταῦθα δὲ Θλίψιν καὶ ὀδύνην
 εὗρον. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖ ἀνενδότως ἔχων εὐρέθην
 πρὸς τὰ παρὰ τοῦ πειράζοντος ἐπαγθέντα, ἵνα
 δείξω τὴν περικουσίαν τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης,
 προσέθηκα ὁ θλίψιν ἐπὶ τῇ θλίψει, καὶ ὀδύνην ἐπὶ
 τῇ ὀδύνῃ· οὐ τῇ ἑμαυτοῦ δυνάμει τῶν ἀλγεινῶν
 C κατεπανιστάμενος, ἀλλὰ διότι τὸ ὄνομα Κυρίου
 ἐπεκαλεσάμην. Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ τοῦ ἀποστό-
 λου λέγοντος, Ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ
 τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. Νικᾷ μὲν γὰρ ὁ μὴ ἐνδι-
 δοὺς τοῖς πρὸς ἀνάγκην ἐπαγομένοις· ὑπερνικᾷ δὲ
 ὁ καὶ αὐθαιρέτως ὀδυνας εἰς ἐπιδειξιν τῆς ὑπομονῆς
 ἐπισπώμενος. Ὁ γενόμενος ἐν ἁμαρτίᾳ τινὶ τῇ πρὸς
 θάνατον, λεγέτω, Περιέσχον με ὡδίνες θανάτου.
 Πᾶς γὰρ, φησὶν, ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ
 διαβολοῦ γεγέννηται. Ὅτε οὖν ἤμην, φησὶν, ἐρ-
 γάτης τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἐκυφορούμην ὑπὸ τοῦ
 D θανάτου, τότε καὶ εὐρέθην ὑπὸ τῶν τοῦ ἔδου κιν-
 δύνων. Πῶς οὖν ἐξιασάμην ἑμαυτόν; Ἐπειδὴ θλί-
 ψιν καὶ ὀδύνην εὗρον τὴν διὰ τῆς μετανοίας. Ἀνα-
 λογοῦσαν γὰρ τῷ μεγέθει τῆς ἁμαρτίας τὴν ἐκ τῆς
 μετανοίας κάκωσιν ἑμαυτῷ ἐπενόησα, καὶ οὕτως
 ἐτόλμησα τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλεσασθαι. Τίνα δὲ
 ἦν ἃ εἶπον; Ὁ Κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυχὴν μου. Κα-

τέγομαι ἐν τῇ αἰγμάλωσι ταύτῃ, σὺ δὲ τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ λύτρον, καὶ ῥῦσαι τὴν ψυχὴν μου.

Ἐλεήμων ὁ Κύριος καὶ δίκαιος. Πανταχοῦ συνάπτει ἡ Γραφή τοῖς οἰκτιρμοῖς τοῦ Θεοῦ τὴν δικαιοσύνην, διδάσκουσα ἡμᾶς, ὅτι οὔτε ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἄκριτος, οὔτε ἡ κρίσις ἀνελετήμων. Ἀλλὰ καὶ ἐλεῶν, κεκριμένως τοῖς ἀξίοις ἐπιμετρεῖ τοὺς οἰκτιρμούς· καὶ κρίνων, ἰστοχασμένως τῆς ἀσθενείας ἡμῶν, ἐπάγει τὴν κρίσιν, φιλανθρώπιμα μᾶλλον ἢ τῇ τοῦ Ἰσοῦ ἀντιμετρήσει ἀμυνόμενος ἡμᾶς. Καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλεεῖ. Ἐλεός ἐστι πάθος ἐπὶ τοὺς παρ' ἀξίαν τεταπεινωμένους, παρὰ τῶν συμπαθῶς διατιθεμένων γινόμενον. Ἐλεοῦμεν τὸν ἐκ μεγάλου πλούτου πρὸς τὴν ἐσχάτην πενίαν μεταπεσόντα, ²⁰² τὸν ἐκ τῆς ἄκρας εὐεξίας τοῦ σώματος εἰς τὴν ^Α ἐσχάτην ἀσθενείαν καταβληθέντα, τὸν ἐπὶ κάλλει καὶ ὥρα σώματος ἀγαλλόμενον, καὶ ὑπὸ τῶν αἰσχίστων παθῶν διαφθαρέντα. Ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμεῖς ἡμέν ποτε ἐνδοχοὶ ἐπὶ τῆς τοῦ παραδείσου διαγωγῆς, ἐγενόμεθα δὲ ἄδοχοι καὶ ταπεινοὶ διὰ τὴν ἔκπτωσιν, Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλεεῖ, ὁρῶν ἡμᾶς οἷοι ἀνθρώπων γεγόναμεν. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν Ἀδὰμ ἀνεκαλείτο τῇ τοῦ ἐλέου φωνῇ, λέγων· Ἀδάμ, ποῦ εἶ; Οὐ γὰρ διδαχθῆναι ἐζήτηι ὁ πάντα εἰδώς, ἀλλὰ νοῆσαι αὐτὸν ἐβούλετο οἷος ἀνθρώπου γέγονε. Ποῦ ^Β εἶ; ἀντὶ τοῦ, εἰς οἷον πτώμα κατελήλυθας ἀπὸ τηλικούτου ὕψους;

Φυλάσσων τὰ νήπια ὁ Κύριος· ἐταπεινιύθην, καὶ ἔσωσέ με. Εἴτε κατὰ τὸν φυσικὸν λόγον, οὐκ ἂν συνέστη ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, μὴ τῶν χοιμῶν νηπίων

- καὶ ἔτι βρεφῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου φυλασσομένουν. Πῶς γὰρ ἢ τὰ ἐν τῇ μήτρᾳ κυοφορούμενα ἠδύνατο τρέφεσθαι ἢ κινεῖσθαι ἐν οὕτω στενοῖς χωρίοις, καὶ μηδεμίαν ἔχουσιν ἀναστροφὴν, ἀλλ' ἐν σκοτεινοῖς τόποις καὶ ἐνύγροισ τὴν ζωὴν ἔχοντα, καὶ οὔτε
- C ἀναπνεῖν δυνάμενα, οὔτε ζῆν τὴν τῶν ἀνθρώπων ζωὴν, ἀλλὰ δίκην ἰχθύων τοῖς ὑγροῖς ἐμφερόμενα, εἰ μὴ τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ φυλακῇ διεκρατεῖτο; Πῶς δ' ἂν εἰς τὸν ἀήθη τοῦτον ἐκπεσόντα τόπον, καὶ ἀπὸ τῆς ἐν τῇ μήτρᾳ θερμότητος τῷ ἀέρι περιψυχόμενα κἂν πρὸς τὸ βραχὺ διήρκεσεν, εἰ μὴ παρὰ Θεοῦ διεσώζετο; Φυλάσσων οὖν τὰ νήπια ὁ Κύριος· ἔταπεινώθην, καὶ ἔσωσέ με. Ἡ καὶ οὕτω νοήσεις τὸν λόγον. Ὅτι ἐπειδὴ ἐστράφην, καὶ ἐγενόμην ὡς τὸ νήπιον, καὶ ἐδεξάμην τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ὡς παιδίον, καὶ διὰ τῆς ἀκακίας ἐμαυτὸν εἰς τὴν
- D τῶν παιδίων ταπείνωσιν κατήγαγον· Ὁ φυλάσσων τὰ νήπια Κύριος, ἐπειδὴ ἔταπεινώθην, ἔσωσέ με.
- Ἐπίστρεψον, ψυχὴ μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι Κύριος εὐηργέτησέ σε. Ἐαυτῷ προσάγει τοὺς παρακλητικούς λόγους ὁ καλὸς ἀγωνιστής, πλησίως τῷ Παύλῳ λέγων· Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσamai, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος. Ταῦτα λέγει καὶ πρὸς ἑαυτὸν ὁ προφήτης· ἐπειδὴ ἱκανῶς τοῦ βίου τούτου τὸν δολιχὸν ἐξεπλή-
- E ρωσας, Ἐπίστρεψον λοιπὸν εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι Κύριος εὐηργέτησέ σε. Πρόκειται γὰρ ἀνάπαυσις αἰωνία τοῖς νομίμως τὸν ἐνταῦθα διαθλήσασσι βίον, οὐ κατὰ ὀφείλημα τῶν ἔργων· ἀποδι-

δομένη, ἀλλὰ κατὰ χάριν τοῦ μεγαλοδώρου Θεοῦ τοῖς εἰς αὐτὸν ἠλπικόσι παρεχομένη. Εἴτα, πρὶν τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ διηγήσασθαι, τὴν ἀποφυγὴν τῶν τοῦ κόσμου ὀχληρῶν διηγούμενος, ἐπὶ τούτοις εὐχαριστεῖ τῷ ἐλευθερωτῇ τῶν ψυχῶν, τῷ τῆς ποικίλης αὐτὸν καὶ ἀπαραιτήτου δουλείας τῶν παθημάτων ἐξαιρουμένῳ. Τίνα δέ ἐστι ταῦτα; Ὅτι ἐξείλετο τὴν ψυχὴν μου ἐκ θανάτου, τοὺς ὀφθαλμοὺς μου ἀπὸ δακρύων, καὶ τοὺς πόδας μου ἀπὸ ὀλισθήματος. Συγκρίσει τῶν ὧδε τὴν μέλλουσαν ἀνάπαυσιν διαγράφει. Ἐνταῦθα γάρ με, φησί, περίσχον ὠδίνες θανάτου· ἐκεῖ δὲ ἐξείλετο τὴν ψυχὴν μου ἐκ θανάτου. Ἐνταῦθα οἱ ὀφθαλμοὶ τὸ ἐκ τῆς θλίψεως προχέουσι δάκρυον· ἐκεῖ δὲ οὐκέτι δάκρυον ἐπισκοτοῦν ταῖς κόραις τῶν εὐφραινομένων τῇ θεωρίᾳ τοῦ καλλοῦς τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Ἀφείλε γὰρ ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου. Ἐνταῦθα πολὺς ὁ κίνδυνος τοῦ ὀλισθήματος· διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν· Ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. Ἐκεῖ δὲ, πάγιοι αἱ βάσεις· ἀπερίτρεπτος ἡ ζωὴ. Οὐκέτι κίνδυνος πρὸς ἁμαρτίαν ὑπενεχθῆναι. Οὔτε γὰρ σαρκὸς ἐπανάστασις, οὔτε γυναικὸς συνεργία πρὸς ἁμαρτίαν. Διότι οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐν τῇ ἀναστάσει, ἀλλὰ μία τίς ἐστιν ζωὴ καὶ μονότροπος, εὐαρεστούντων τῷ ἑαυτῶν Δεσπότῃ τῶν κατοικούντων ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ζώντων. Ὁ κόσμος οὗτος αὐτὸς τέ ἐστι θνητὸς, καὶ χωρίον ἀποθνησκόντων. Ἐπειδὴ γὰρ σύνθετός ἐστι τῶν ὀρωμένων ἢ σύστασις, τὸ δὲ σύνθετον ἅπαν διαλύσθαι πέφυκεν, οἱ ἐν τῷ κόσμῳ ὄντες, μέρη ὄντες τοῦ κόσμου, ἀναγκαίως τῆς τοῦ

- παντὸς φύσεως ἀπολαύομεν. Διὰ τοῦτο καὶ πρὶν θανάτῳ τὴν ψυχὴν διαζευχθῆναι τοῦ σώματος, ἀπο-
- C θνήσκουσιν πολλάκις οἱ ἄνθρωποι. Καὶ μὴ παράδοξον φανῇ σοι τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ σκόπει τοῦ πράγματος τὴν ἀλήθειαν. Ἐν τρισὶ γὰρ ἐβδομάσιν ἐτῶν τρεῖς υφίστασθαι πύφυκεν ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολὰς ἡλικιῶν καὶ βίων ὁ ἄνθρωπος, καὶ καθ' ἐκάστην ἐβδομάδα, ἴδιος ὅρος περιγράφων τὰ παρελθόντα, καὶ ἐναργῆ παρέχων τὴν μεταποίησιν. Τοῦ παιδίου ἡ ἡλικία ἐν τῇ τῶν ὀδόντιων ἀποβολῇ κατὰ τὴν πρώτην ἐβδομάδα περιορίζεται. Τοῦ παιδὸς λοιπὸν τοῦ πρὸς τὰς μαθήσεις ἐπιτηδείου ἡ προθεσμία ἐστὶ μέχρι τῆς ἐφηβείας. Ὁ ἐφηβος μέχρι
- D πρώτου καὶ εἰκοστοῦ ἔτους συμπληρωθεὶς, ὅταν ἰούλοις ἄρῃται κατασκιάζειν τὰς παρειάς, ἀφανίζεται λευχότως, πρὸς τὸν ἄνδρα ἤδη τοῦ νεανίσκου μεθισταμένου. Ὅταν τοίνυν ἴδῃς ἄνδρα ἀποθέμενον μὲν τὴν ἐπίδοσιν τῆς καθ' ἡλικίαν αὐξήσεως, βεβηκότα δὲ ἤδη τοῖς λογισμοῖς, καὶ μηδὲν ἔχνος τῆς νεότητος φέροντα, οὐχὶ τεθηκέναι ἐν αὐτῷ λογισμῷ τὰ παρελθόντα; Πάλιν ὁ πρεσβύτερος πρὸς ἕτερον σχῆμα καὶ ψυχῆς διάθεσιν μεταρμωσθεὶς, ἕτερός ἐστι προδήλως παρὰ τοὺς προτέρους. Ὡστε καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων διὰ πολλῶν θανάτων συμπληροῦσθαι πέφυκεν, οὐ μόνον ἐν τῇ κατὰ τὰς μεθη-
- E λικυώσεις μεταβολῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἁμαρτίαν πτώμασι τῶν ψυχῶν. Ὅπου δὲ οὐκ ἐστὶν ἀλλοιώσεις οὔτε σώματος οὔτε ψυχῆς (οὐδὲ γάρ ἐστι λογισμοῦ παρατροπὴ, οὐδὲ μετὰβσεις γνώμης, οὐδεμιᾶς περιστάσεως τὸ εὐσταθὲς καὶ ἀτάραχον τῶν

λογισμῶν ἀφαιρουμένης), χώρα ἐστὶν ἐκείνη τῷ ὄντι ζώντων, ὁμοίων ὄντων ἀεὶ αὐτῶν ἑαυτοῖς. Ἐν ἧ μάλιστα εὐαρεστήσειν τῷ Θεῷ τῶν ὄλων ὁ προφήτης κατεπαγγέλλεται, ὡς ὑπ' οὐδενὸς μέλλων τῶν ἔξωθεν διακόπτεσθαι, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀληθινῆς καὶ ὁμοτίμου τοῖς ἀγγέλοις δουλείας. Φιλοτι- 204
μούμεθα, φησὶν, εἴτε ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ^Α
εἴτε ἐκδημοῦντες ἀπὸ τοῦ σώματος, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. Ζώντων ἐκείνη χώρα, ἐν ἧ οὐκ ἐνὶ νύξ, οὐκ ἐνὶ ὕπνος τὸ τοῦ θανάτου μίμημα· ἐν ἧ οὐκ ἐνὶ βρῶσις, οὐκ ἐνὶ πόσις, τὰ τῆς ἀσθενείας ἡμῶν ὑπερεῖσματα, οὐκ ἐνὶ νόσος, οὐκ ἐνὶ ἀλγήματα, οὐκ ἰατρεία, οὐ δικαστήρια, οὐκ ἐμπορίαι, οὐ τέχναι, οὐ χρήματα, τῶν κακῶν ἡ ἀρχή, ἡ τῶν πολέμων ^Β
ἐπὶθέσις, ἡ ῥίζα τῆς ἐχθρας, ἀλλὰ χώρα ζώντων, οὐκ ἀποθνησκόντων διὰ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ ζώντων τὴν ἀληθῆ ζωὴν τὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.